

D. No. 9 Invenit Guizii Ecclesie, S. No. 9 Abbaty Terrę Guadanicę
positę, et Vicarię Jovanę Episcopi, ac S. Officię Placentię 1729

DIVI
THOMAE AQUINATIS
DOCTORIS ANGELICI,
QVAESTIONES QVODLIBETALES
Duodecim.

NUNC AB INFINITIS MENDIS VINDICATAE,
& suo candori restituta.

Quarum materias, & articulos Index in principio earum
facillimè ostendit.

VENETIIS, Apud Iuntas. M D LXXXVIII.

THOMAE AQUINATIS

DOCTORIS ANGLICI

QUESTIONES QUODAMMODUM

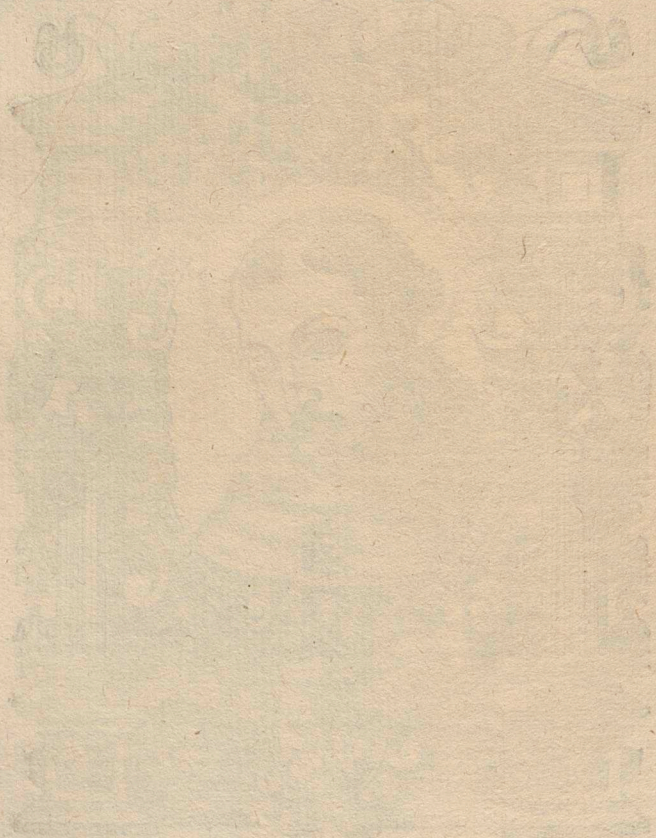
Duodecim

IN QUIBUS TRACTANTUR

DE

Quatuor materiam, scilicet de

essentia

in

QVÆSTIONVM QVODLIBET ALIVM
SIVE DE PLACITIS S. THOMAE.

QVODLIBET I.

Continet Quaestiones X.

Articulos vero. XXII.

QVÆSTIONES QVODLIBETI I.

- 1 **D**E beato Benedic̃to.
- 2 De humana natura in Christo.
- 3 De Angeli loco & motu.
- 4 De bono naturæ & gratiæ in homine.
- 5 De his quæ pertinent ad bonum gratiæ.
- 6 De Confessione.
- 7 De his quæ pertinent ad clericos.
- 8 De his quæ pertinent ad religiosos.
- 9 De pertinentibus ad culpam.
- 10 De bono gloriæ.

Articuli Quodlibeti I.

- 1 Vtrum beatus Benedic̃tus uiderit diuinam essentiam.
- 2 Vtrum in Christo sint duæ filiationes.
- 3 Vtrum Christus in cruce mortuus fuerit.
- 4 Vtrum Angelus sit in loco per operationem tantum.
- 5 Vtrum Angelus possit moueri de extremo ad extremum non transeundo per medium.
- 6 Vtrum formæ præcedentes, corrumpantur per aduentum Animæ.
- 7 Vtrum homo absque gratia, per solam naturalem arbitrij libertatem possit se ad gratiam præparare.
- 8 Vtrum primus homo in statu innocentie non dilexerit Deum super omnia.
- 9 Vtrū contritus debeat magis uelle esse in inferno, quàm peccare.
- 10 Vtrum sufficit confiteri scripto.
- 11 Vtrum confessio differri possit usque ad quadragesimam.
- 12 Vtrum Sacerdos Parochiales teneatur credere suo subdito, dicenti sibi, alteri se confessum.
- 13 Vtrum habens duas Ecclesias teneatur utriusque officij dicere.
- 14 Vtrum vacans salutem animarum peccet, si circa studium temporis occupat.
- 15 Vtrum Religiosus teneatur reuelare prælato suo præcipienti secretum suæ fidei commissum.
- 16 Vtrum subditus debeat Prælato suo præcipienti, reuelare culpam occultam alterius fratris.
- 17 Vtrum peccatum sit aliqua natura.
- 18 Vtrum peritium sit grauius peccatum, quàm homicidium.
- 19 Vtrum faciens contra constitutionem Papæ per ignorantiam, non peccet.
- 20 Vtrum Monachus peccet mortaliter comedendo carnes.
- 21 Vtrum corpus gloriosum possit esse cum alio corpore in eodem loco.
- 22 Vtrū aliquo modo corpus gloriosum possit esse simul in eodem loco cum alio corpore.

QVODLIBET II.

Continet Quaestiones. VIII.

Articulos vero. XVI.

QVÆSTIONES QVODLIBETI II.

- 1 **D**E Christo mortuo & eius passione:
- 2 De Angeli compositione.
- 3 De tempore motus ipsorum Angelorum.
- 4 De homine quantum ad uirtutes & uitia.
- 5 De uirtutibus circa res humanas.
- 6 De peccatis.
- 7 De pena peccati.
- 8 De remissione peccatorum.

Articuli Quodlibeti II.

- 1 Vtrum Christus in triduo fuerit idem homo.
- 2 Vtrum alia passio Christi sine morte, sufficeret ad redemptionem humani generis.
- 3 Vtrum Angelus componatur ex essentia & esse.
- 4 Vtrum in Angelis sit idem suppositum & natura.
- 5 Vtrum tempus mouens creaturam spirituales, & mensurans

temporalem sit idem.

- 6 Vtrum homines credere debuissent Christo, non facienti uisibilia miracula.
- 7 Vtrum pueri Iudæorum sint baptizandi in uitis parentibus.
- 8 Vtrum propter consuetudinē aliqui deobligentur a iure reddendi decimas.
- 9 Vtrum filius teneatur obedire parentibus carnalibus quantum ad omnia.
- 10 Vtrū uenditor teneatur dicere uitium rei uenditæ, emptori.
- 11 Vtrum appetere prælationem sit peccatum.
- 12 Vtrum sit peccatum prædicatori hinc oculum ad temporalia.
- 13 Vtrum anima separata possit pati ab igne corporeo.
- 14 Vtrum æquali pena puniendi in purgatorio, unus citius possit liberari quàm alius.
- 15 Vtrum peccatum in Spiritum sanctum sit irremissibile.
- 16 Vtrum Cruce signatus moriens ante susceptum iter, habeat plenariam indulgentiam peccatorum.

QVODLIBET III.

Continet Quaestiones XIII.

Et Articulos. XXXI.

QVÆSTIONES QVODLIBETI III.

- 1 **D**E potentia Dei.
- 2 De Deo quantum ad naturam assumptam.
- 3 De Angelis quomodo se habeant erga animas.
- 4 De hominibus quo ad diuersos status.
- 5 De pertinentibus ad Religiosos.
- 6 De his quæ competunt in Religione existentibus.
- 7 De pertinentibus ad laicos.
- 8 De his quæ pertinent communiter ad omnes homines.
- 9 De anima quantum ad eius cognitionem.
- 10 De Anima quantum ad penam.
- 11 De homine quantum ad corporis sexum.
- 12 De actibus, communibus omnibus hominibus.
- 13 De Penitentia.
- 14 De creatura pure corporali.

Articuli Quodlibeti III.

- 1 Vtrum Deus possit facere, quod materia sit sine forma.
- 2 Vtrum Deus possit facere idem corpus localiter esse simul in duobus locis.
- 3 Vtrum Anima Christi possit scire infinita.
- 4 Vtrum oculus Christi post mortem fuerit oculus æquiuocus.
- 5 Vtrum Christus post resurrectionem uere comedit, cibum sibi in incorporando.
- 6 Vtrum Angelus sit aliquo modo causi animæ rationalis.
- 7 Vtrum Angelus influat in animam humanam.
- 8 Vtrum Diabolus inhabitat hominem mortaliter peccantem.
- 9 Vtrū liceat alicui petere licentiā pro se, docēdi in Theologia.
- 10 Vtrum Discipuli sequentes diuersas opiniones Magistrorum excusentur a peccato erroris.
- 11 Vtrum liceat inducere iuuenes ad religionem, uoto, uel iuro.
- 12 Vtrum qui obligati sunt uoto, uel iuramento ad intrandum religionem non teneantur intrare.
- 13 Vtrum qui in sæculo sunt peccatores sint ad religionem attrahendi.
- 14 Vtrum quis absque peccato possit aliquem iuramento astringere, quod religionem non intret.
- 15 Vtrum Religiosi qui nihil habent in proprio uel cōi. possint elemosynam facere.
- 16 Vtrum Religiosus possit egredi claustrum absque licentiā sui prælati ut patri subueniat in necessitate existenti.
- 17 Vtrum Presbyteri Parochiales sint maioris perfectionis quàm Religiosi.
- 18 Vtrum mulier post uotū continentie emissum in facie Ecclesiæ si nupserit, possit absque peccato uiro carnaliter comiseri.
- 19 Vtrum quis reddere teneatur quod ex usura lucratum est.
- 20 Vtrum Anima sit composita ex materia, & forma.
- 21 Vtrum Anima separata cognoscat aliam animam separatā.
- 22 Vtrum liceat requirere ab aliquo moriente ut statum suum post mortem reuelet.
- 23 Vtrum Anima separata possit pati ab igne corporeo.
- 24 Vtrum damnati gaudeant de penis inimicorum.

- 25 Vtrū Adā nō peccante, tot fuissent nati mares, quot feminae.
- 26 Vtrum conscientia errare possit.
- 27 Vtrum conscientia liget ad peccatum.
- 28 Vtrum satisfactio iniuncta a sacerdote sit sacramentalis.
- 29 Vtrum ei qui omisit dicere diuinum officium sit iniungendum iterato dicat.
- 30 Vtrum arcus caelestis sit signum non futuri diluuij.
- 31 Vtrum mundum non esse æternum possit demonstrari.

QVODLIBET IIII.
Continet Quaestiones XII.

Articulos vero. XXIIII.
 QVÆSTIONES QVODLIBETI IIII.

- 1 De rebus diuinis & humanis.
- 2 De pertinentibus ad potentiam Dei.
- 3 De his ad quæ diuina potentia se extendere potest.
- 4 De pertinentibus ad personam filij Dei.
- 5 De Christo in cruce & in sepulchro posito.
- 6 De gratia & sacramentis, & actibus humanis.
- 7 De sacramentis gratiæ.
- 8 De actibus pertinentibus ad prælatos.
- 9 De actibus pertinentibus ad omnes homines.
- 10 De pertinentibus ad uim appetitiuam.
- 11 De actibus malis & primis moribus.
- 12 De Pueris recipiendis ad religionem.

Articuli Quodlibeti IIII.

- 1 Vtrum in Deo sint plures idæ.
- 2 Vtrum in Deo sit uirius.
- 3 Vtrum aqua fiat super caelos.
- 4 Vtrum Deus possit aliquid in nihilum redigere.
- 5 Vtrum Deus reparare possit idem numero quod in nihilum est redactum.
- 6 Vtrum Pater eodem uerbo dicat se & creaturam.
- 7 Vtrum Filius distinguatur filiatione a Spiritu sancto.
- 8 Vtrū corpus Christi in cruce, & in sepulchro sit unum numero.
- 9 Vtrum Deus semper faciat nouam gratiam.
- 10 Vtrum per absolutionem sacerdos, culpa remittatur.
- 11 Vtrum uir possit accipere crucem uxore nolente, si de eius in continentia omeatur.
- 12 Vtrum subditus teneatur reuelare prælato præcipienti crimē occultum fratris.
- 13 Vtrum Papa possit dispensare super bigamia.
- 14 Vtrum debeant uitari illi excōicari, de quorum exēcōicatione est apud peritos diuersa sententia.
- 15 Vtrum Prælati possit committere curam Ecclesiæ suæ consanguineo idoneo.
- 16 Vtrū hō sine peccato possit appetere scire scientias magicas.
- 17 Vtrum enunciabile semel uerum, sit semper uerum.
- 18 Vtrum determinationes Theologicæ debeant fieri, auctoritate uel ratione.
- 19 Vtrū aliquis absq; perfecta charitate se possit martyrio offerre.
- 20 Vtrum pati martyrium pp Christum sit in præcepto.
- 21 Vtrum primi motus semper sint peccata.
- 22 Vtrum primi motus in infidelibus sint peccata mortalia.
- 23 Vtrum pueri non exercitati in præceptis, debeant recipi in religione.
- 24 Vtrum consilia ordinentur ad præcepta.

QVODLIBET V.
Continet Quaestiones XIII.

Articulos vero. XXVIII.
 QVÆSTIONES QVODLIBETI V.

- 1 De scientia Dei.
- 2 De potentia Dei.
- 3 De Deo quantum ad naturam assumptam.
- 4 De Angelo quo ad æuum.
- 5 De hominibus quo ad diuersa.
- 6 De hominibus quo ad sacramenta.
- 7 De sacramento penitentia.
- 8 De Matrimonio.
- 9 De Virtutibus.
- 10 De Præceptis.
- 11 De pertinentibus ad quosdam hominum status.
- 12 De Doctoribus.
- 13 De Religiosis.

Articuli Quodlibeti V.

- 1 Vtrū Deus sciat primum instanti in quo potuit mundū creare.
- 2 Vtrum præciti a Deo possint promereri.

- 3 Vtrum Deus possit virginem reparare post ruinam.
- 4 Vtrum hæc sit falsa: Deus potest peccare si uult.
- 5 Vtrum totus sanguis Christi, qui in passione eius est effusus, ad corpus eius in resurrectione redierit.
- 6 Vtrum Christus manus dilectionis signum ostendit tradendo corpus suum in cibum, quā patiēdo pro nobis.
- 7 Vtrum Lucifer sit subiectum æui.
- 8 Vtrum si Adam non peccasset, iidem numero homines saluarentur qui nunc saluantur.
- 9 Vtrum uerbum cordis sit species intelligibilis.
- 10 Vtrum ea quæ sunt ex timore sint uoluntaria.
- 11 Vtrum forma panis in sacro Eucharistiæ annihiletur.
- 12 Vtrum sacerdos debeat dare hostiam non consecratam peccatori occulto hoc petenti.
- 13 Vtrum Prælati possit subditum suum ab administratione remouere.
- 14 Vtrum melius moriatur cruce signatur, qui moritur in uia eundi ultra mare quam qui moritur redeundo.
- 15 Vtrum ille qui cognouit carnaliter, quam sponderat, possit habere uxorem illam cum qua postea contrahit per uerba de præsentia.
- 16 Vtrum mulier accusata de adulterio occulto, teneatur suum peccatum in iudicio consistere.
- 17 Vtrum ille qui pecuniam accepit mutuo ut redimeret se a latronibus, teneatur eam restituere.
- 18 Vtrum hō possit peccare nimis ieiunando, uel uigilando.
- 19 Vtrum præcepta ordine naturæ præcedant consilia.
- 20 Vtrum peccata contra præcepta secundæ tabulæ, sint grauiora peccatis quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ.
- 21 Vtrum Beatus Mattheus fuerit uocatus statim de teloneo ad statum Apostolatus & perfectionis.
- 22 Vtrum melius faciat qui consentit electioni canonicæ de se factæ, quā qui eam recusat.
- 23 Vtrum Prælati qui dat beneficium alicui suo consanguineo ut exaltetur simoniam committat.
- 24 Vtrum ille qui semper propter inanem gloriam decuit, per penitentiam aureolam recuperet.
- 25 Vtrum si per doctrinam alicuius aliqui retrahuntur a meliori bono, ille teneatur suam doctrinam reuocare.
- 26 Vtrum religiosi debeant tolerare suos impugnatores.
- 27 Vtrum qui iurauit se non intraturum religionem, possit licet intrare.
- 28 Vtrum liceat clerico qui tenetur ad horas canonicas, dicere matutinas sequentis diei defero.

QVODLIBET VI.

Continet Quaestiones XI.

Articulos uero. XIX.

QVÆSTIONES QVODLIBETI VI.

- 1 De unitate diuinæ essentiæ.
- 2 De Angelis quoad actionem & locum.
- 3 De his quæ pertinent ad hominem.
- 4 De uirtutibus.
- 5 De actibus caritatis siue religionis.
- 6 De actibus caritatis.
- 7 De elemosyna.
- 8 De elemosynis quæ sunt pro mortuis.
- 9 De peccatis.
- 10 De corpore hominis.
- 11 De creatura pure corporali.

Articuli Quodlibeti VI.

- 1 Vtrū unitas essentiæ ponat in numerū, cum unitate personæ.
- 2 Vtrum quicquid agit Angelus, agit per imperium uoluntatis.
- 3 Vtrum Angelus possit esse in conuexo cæli empyrei.
- 4 Vtrum puer in deserto natus possit absque baptismo saluari in fide parentum.
- 5 Vtrum possit esse matrimonium inter Christianum & iudæā baptizatam ab eo.
- 6 Vtrum certitudo adhesionis in hæretico, uel malo catholico sit actus fidei uirtutis.
- 7 Vtrum liceat celebrare conceptionem dominæ nostræ.
- 8 Vtrum clericus beneficiatus teneatur in scholis existentis dicere officium mortuorum.
- 9 Vtrum Episcopus peccet dans beneficium bono si prætermittat meliorem.
- 10 Vtrum pauper teneatur decimas soluere diuiti sacerdoti.
- 11 Vtrum magis sit meritum obedire prælato, quā si facere aliquid ad dictum fratris.

Vtrum

QVODLIBERTORVM.

- 12 Vtrum clerici peccent mortaliter si ea quæ eis superfluunt in elemofynas non largiantur.
- 13 Vtrum mortuus aliquid detrimentum sentiat ex hoc quòd elemofynæ quas mandauit dari retardantur,
- 14 Vtrum exequutor debeat tardare distributionem elemofynarum ad hoc quòd res defuncti melius uendantur.
- 15 Vtrum ille qui est baptizatus transmittat peccatum originale in prolem.
- 16 Vtrum in peccato actuali prius sit auersio quàm conuersio.
- 17 Vtrum maius peccatum sit cum aliquis mentitur facto, quàm cum aliquis mentitur uerbo.
- 18 Vtrum aliquis possit esse naturaliter uel miraculose simul uirgo & pater.
- 19 Vtrum cõlū empyreũ habeat influentiam super alia corpora.

QVODLIBET VII.

Continet Quæstiones. VII.

Articulos uerò XV III.

QVÆSTIONES QVODLIBETI. VII.

- 1 DE pertinentibus ad substantias spirituales.
 - 2 De fructione animæ Christi.
 - 3 De pluralitate in substantijs spiritualibus.
 - 4 De Sacramento altaris.
 - 5 De corporibus damnatorum.
 - 6 De sensibus sacræ scripturæ.
 - 7 De opere in manuali.
- Articuli Quodlibeti. VII.*
- 1 Vtrum aliquis intellectus creatus possit diuinam essentiam immediate uidere.
 - 2 Vtrum intellectus creatus possit simul plura intelligere.
 - 3 Vtrum intellectus angelicus possit cognoscere singularia.
 - 4 Vtrum notitiæ quæ ab Augustino dicitur proles metuis sit in sentes, sicut accidens in subiecto.
 - 5 Vtrum fuerit fructio animæ Christi in passione.
 - 6 Vtrum immensitas diuina excludat pluralitatem.
 - 7 Vtrum in Angelis sit compositio accidentis & subiecti.
 - 8 Vtrum possit totum corpus Christi sub speciebus panis contineri.
 - 9 Vtrum in eodem instanti sub speciebus illis sit substantia panis, & corpus Christi.
 - 10 Vtrum Deus possit facere quòd albedo, aut aliqua qualitas, corporalis, sit sine quantitate.
 - 11 Vtrum corpora damnatorum erunt incorruptibilia.
 - 12 Vtrum corpora damnatorum resurgent sine deformitatibus.
 - 13 Vtrum corpora damnatorum uenientur uermibus & flatu corporalibus.
 - 14 Vtrum in eisdem uerbis ipsius sacræ scripturæ lateant plures sensus.
 - 15 Vtrum debeant distingui quatuor sensus sacræ scripturæ.
 - 16 Vtrum in alijs scripturis prædicti sensus distingui debeant.
 - 17 Vtrum operari manibus sit in præcepto.
 - 18 Vtrum illi qui spiritualibus operibus uacant, excusentur à labore manuum.

QVODLIBET VIII.

Continet Quæstiones. IX.

Articulos uerò. XX.

QVÆSTIONES QVODLIBETI VIII.

- 1 DE pertinentibus ad naturam.
 - 2 De pertinentibus ad naturam creatam.
 - 3 De pertinentibus ad corpus humanum.
 - 4 De pertinentibus ad culpam uel gratiam.
 - 5 De pertinentibus ad gratiam quantum ad omnes.
 - 6 De his quæ pertinent ad culpam.
 - 7 De his quæ pertinent ad penam & gloriam.
 - 8 De pena corporali damnatorum.
 - 9 De gloria Beatorum.
- Articuli Quodlibeti. VIII.*
- 1 Vtrum senarius numerus sit creator uel creatura.
 - 2 Vtrum Idæ quæ sunt in mente diuina, per prius respiciant res quantum ad naturam singularem, quàm quantum ad naturam speciei.
 - 3 Vtrum anima accipiat species à rebus quæ sunt extra eam.
 - 4 Vtrum habens charitatem, eam cognoscat per speciem.

- 5 Vtrum Alimentum conuertatur in ueritatem humanæ naturæ
- 6 Vtrum necesse sit semper eligere meliorem.
- 7 Vtrum malis prælatis sit exhibendus honor.
- 8 Vtrum oratio plus ualeat pro se facta quam pro alio.
- 9 Vtrum suffragij magis possint pauperi magis digno, quàm diuiti pro quo specialiter fiunt.
- 10 Vtrum uotum simplex continentia dirimat matrimonium contractum.
- 11 Vtrum ille qui uadit ad Ecclesiam propter distributiones, aliàs non iturus, peccet.
- 12 Vtrum ille qui non dat pauperi petenti si habeat de superfluo peccet.
- 13 Vtrum ille qui habet plures præbendas peccet.
- 14 Vtrum omne mendacium sit peccatum.
- 15 Vtrum oportet quòd si aliquis intendat peccare mortaliter, quod peccet propter hoc mortaliter.
- 16 Vtrum damnati post diem iudicij uideant gloriã sanctorum.
- 17 Vtrum damnati uellent suos propinquos esse damnatos.
- 18 Vtrum in inferno sit tantum pena ignis uel est pena aquæ.
- 19 Vtrum beatitudo sanctorum præcipue consistat in intellectu.
- 20 Vtrum Beati in gloria prius ferantur ad contemplandam Christi diuinitatem quàm eius humanitatem.

QVODLIBET IX.

Continet Quæstiones. VII.

Articulos uerò. XVI.

QVÆSTIONES QVODLIBETI IX.

- 1 DE Christo quantum ad naturam diuinam.
 - 2 De Christo quantum ad unionem humanæ naturæ cū diuina.
 - 3 De Christo quantum ad species sub quibus continetur sub sacramento altaris.
 - 4 De natura Angelorum.
 - 5 De his quæ pertinent ad homines quantum ad naturam, culpam, & gloriam.
 - 6 De homine quantum ad gratiam.
 - 7 De his quæ pertinent ad culpam respectu hominis.
- Articuli Quodlibeti. IX.*
- 1 Vtrum Deus possit facere infinita esse acta.
 - 2 Vtrum in Christo sint plures hypostases.
 - 3 Vtrum in Christo sit tantum unum esse.
 - 4 Vtrum in Christo sit tantum una filiatio.
 - 5 Vtrum in Christo sint accidentia sine subiecto.
 - 6 Vtrum Angelus sit compositus ex materia & forma.
 - 7 Vtrum Angelus possit cognoscere similitur res in uerbo, & in propria natura.
 - 8 Vtrum Angelus meruerit suam beatitudinem.
 - 9 Vtrum Angelus moueatur in instanti.
 - 10 Vtrum Angeli possint agere in hæc inferiora.
 - 11 Vtrum anima uegetabilis & ientibus educantur in e se per creationem.
 - 12 Vtrum imperare sit actus rationis.
 - 13 Vtrum charitas per suam essentiam augeatur.
 - 14 Vtrum Petrus negando Christum peccauit mortaliter.
 - 15 Vtrum habere plures præbendas sine cura animarum absq; dispensatione sit peccatum mortale.
 - 16 Vtrum omnes sancti qui sunt per Ecclesiam Canonizati, sint in gloria, uel aliqui eorum in inferno.

QVODLIBET X.

Continet Quæstiones VII.

Articulos uerò XVII.

QVÆSTIONES QVODLIBETI X.

- 1 DE Dei unitate, iudicio, & Sacramento.
 - 2 De duratione Angeli.
 - 3 De anima.
 - 4 De operatione animæ.
 - 5 De pertinentibus ad gratiam.
 - 6 De pertinentibus ad culpam.
 - 7 De culpa quæ contrariatur rectæ fidei.
- Articuli Quodlibeti X.*
- 4 Vtrum unitas aliquid positiuè dicat in diuinis, & non remotionem tantum.

s Vtrum

- 2 Vtrum Christus sit descensurus ad iudicium in terram.
- 3 Vtrum species vim, quæ remanet in sacramento altaris post consecrationem, alij liquoris commisceri possit.
- 4 Vtrum duratio Angeli habeat prius & posterius.
- 5 Vtrum anima sit sua potentia.
- 6 Vtrum anima rationalis sit corruptibilis.
- 7 Vtrum anima quicquid intelligit, intelligat in prima veritate.
- 8 Vtrum anima separata possint habere actum sensitiuarum potentiarum.
- 9 Vtrum aliquis teneatur contrahere, ut dote sustentet patrē, si aliter non possit.
- 10 Vtrum Religiosus qui emisit uotum obedientiæ teneatur in omnibus prælato obedire, etiam in indifferentibus.
- 11 Vtrum post uotum simplex castitatis aliquis matrimonium contrahens nec reddere debitum, nec exigere possit.
- 12 Vtrum qui honorat diuitem propter diuitias peccet.
- 13 Vtrum aliquis peccet in famiam non repellendo.
- 14 Vtrum yri præciosi uestibus semper sit peccatum.
- 15 Vtrum hæreticis sit communicandum.
- 16 Vtrum hæretici redeuntes ad Ecclesiam sint recipiendi.
- 17 Vtrum aliquis intellectus creatus possit uidere Deum per essentiam.

- 3 De prædestinatione.
- 4 De fato.
- 5 De Angelis.
- 6 De celo quo ad æternitatem.
- 7 De homine.
- 8 De cognitione hominis.
- 9 De affectu cognitionis.
- 10 De homine quantum ad gratiam.
- 11 De penitentia.
- 12 De effectu sacramentorum.
- 13 De Ecclesia.
- 14 De virtutibus.
- 15 De virtutibus moralibus.
- 16 De restitutione quæ est actus iustitiæ.
- 17 De officijs.
- 18 De prædicatoribus.
- 19 De officio confessorum.
- 20 De officio uiciorum.
- 21 De pertinentibus ad culpam.
- 22 De culpa actuali.

Articuli Quodlibets. XII.

QVODLIBET XI.

Continet Quæstiones. X.

Articulos verò. XIII.

QVAESTIONES QVODLIBETI XI.

- 1 De immensitate Dei.
- 2 De cognitione Dei.
- 3 De prædestinatione.
- 4 De motu Angeli.
- 5 De partibus naturæ humanæ.
- 6 De corpore hominis quo ad resurrectionem.
- 7 De Sacramento gratiæ.
- 8 De Sacramento Eucharistiæ.
- 9 De sacramento matrimonij.
- 10 De conuersatione humanæ uitæ.

Articuli Quodlibets. XI.

- 1 Vtrum solius Dei sit proprium esse ubique.
- 2 Vtrum Deus cognoscat malum per bonum.
- 3 Vtrum prædestinatio imponat necessitatem.
- 4 Vtrum motus Angeli sit instanti.
- 5 Vtrum sint eiusdem substantiæ anima sensitiua, & intellectiua.
- 6 Vtrum corpus resurgat idem numero.
- 7 Vtrum solus Episcopus debeat conferre sacramentum confirmationis, uel etiam alius.
- 8 Vtrum aliquis possit audire missam sacerdotis fornicarij, quin peccet mortaliter.
- 9 Vtrum aliquis loquendo, comedendo, seu stando cum excommunicatis, peccet mortaliter.
- 10 Vtrum maleficia impediunt matrimonium.
- 11 Vtrum frigiditas impediatur matrimonium.
- 12 Vtrum debeat aliquis in publico uel in priuato corrigere proximum, uel fratrem suum.
- 13 Vtrum si aliquis sciat peccatum proximi peccet mortaliter referendo illud statim prælato suo.

QVODLIBET XII.

Continet Quæstiones. XXII.

Articulos verò. XXXVI.

QVAESTIONES QVODLIBETI XII.

- 1 De rebus quæ sunt supra hominem.
- 2 De potentia Dei.

- 1 Vtrum in Deo sit tantum unum esse.
- 2 Vtrum Deus possit facere contradictoria esse simul uera, & infinita esse simul actu.
- 3 Vtrum prædestinatio sit certa.
- 4 Vtrum omnia subsint fato.
- 5 Vtrum esse Angeli sit accidens eius.
- 6 Vtrum Diabolus cognoscat cogitationes hominum.
- 7 Vtrum cælum uel mundus sit æternus.
- 8 Vtrum cælum sit animatum.
- 9 Vtrum anima perficiat corpus immediate, uel mediante corporeitate.
- 10 Vtrum anima traducatur.
- 11 Vtrum intellectus humanus cognoscat singularia.
- 12 Vtrum habitus scientiæ acquisitiæ remaneant post uitam.
- 13 Vtrum uerba humana habeant uim ad mouendum bruta.
- 14 Vtrum aqua habeat uirtutem ad emundationem.
- 15 Vtrum non habens curam animarum possit absolue in foro confessionis.
- 16 Vtrum liceat in aliquo casu reuelare confessionem.
- 17 Vtrum liceat appetere Episcopatum.
- 18 Vtrum compaternitas cauetur ex præambulis ad sacramenta.
- 19 Vtrum una sit Ecclesia quæ fuit in principio Apostolorum & quæ modo est.
- 20 Vtrum ueritas sit fortior inter uinum Regem, & mulierem.
- 21 Vtrum accipiens doctrinam alicuius experimenti sub iuramento non communicandi teneatur seruare iuramentum.
- 22 Vtrum uirtutes morales sint connexæ.
- 23 Vtrum expulsi propter partes possint expetere bona sua ab illis qui sunt in ciuitate manentes.
- 24 Vtrum ille qui mala fide præscripsit teneatur ad restitutionem.
- 25 Vtrum ille qui rem alienam consumpsit, teneatur ad restitutionem.
- 26 Vtrum omnia quæ sancti doctores dixerunt, sint à spiritu sancto.
- 27 Vtrum aliquis possit prædicare propria auctoritate.
- 28 Vtrum aliquis prohibitus à principe seculari, debeat dimittere prædicationem.
- 29 Vtrum liceat prædicatoribus accipere elemosynas ab uicarijs.
- 30 Vtrum aliquis possit confessiones audire de indulgentia Papæ sine uoluntate proprij prælati.
- 31 Vtrum vicarius alicuius possit uices suas committere alteri.
- 32 Vtrum peccatum originale traducatur per translationem seminis.
- 33 Vtrum consensus in delectationem sit peccatum mortale.
- 34 Vtrum suspitio sit peccatum mortale.
- 35 Vtrum liceat yri foribus.
- 36 Vtrum aliquis religiosus expelli debeat propter peccatum de Religione.

INDEX

QVOD LIBET QVAESTIONVM

D. T. ORDINE ALPHABETICO

DIGESTVS.

A

Abundantia temporalium est materia supbia. Quo. 4. q. 12. ar. 23.
 Acceptio personarum in quo consistat. quo. 4. ar. 15
 Accidentia in sacramento absque subiecto subsistunt & hoc miraculose. quo. 9. q. 3. ar. 5
 actio cuiusque rei est per formam naturae illius rei. quo. 6. q. 2. ar. 2
 actio ignis est secundum proprietatem naturae ignis. quo. 6. q. 2. ar. 2
 actio voluntatis angelicae radicitur in essentia eius a qua procedit eius virtus, & operatio. quo. 6. q. 2. ar. 2
 actio non potest agere omnia quae potest velle, quia actio voluntatis limitatur. quo. 6. q. 2. ar. 2
 actio duplex est. quo. 4. q. 6. ar. 9
 actiones bonae secundum se aliquando malae. quo. 9. q. 7. ar. 15
 actiones circa singularia iudicantur bonae vel malae voluntarie, vel involuntarie. quo. 4. q. 5. ar. 10
 actionum humanarum multiplex est differentia. quo. 9. quae. 7. ar. 15
 actus malum aliquam habens annexam conditionem nunquam potest bene fieri. quo. 8. q. 6. ar. 15
 actus dupliciter spiritualis. quo. 8. q. 6. ar. 12
 actus humanus potest dici dupliciter. quo. 4. q. 9. ar. 16
 adam si non peccasset, an iidem homines numero saluaretur. quo. 5. q. 5. ar. 8
 adam si non peccasset, nec aliquis de stirpe eius, tot nasceretur mares quot feminae. quo. 3. q. 11. ar. 25
 adam in statu innocentiae quomodo dilexit Deum super omnia & plusquam seipsum. quo. 1. q. 4. ar. 8
 adoratio imaginis refertur ad prototypum. quo. 8. q. 4. ar. 7
 adultera, adulterium oculum non tenetur ante iudicem reuelare, nec iudex potest ante cogere ad iuramentum. quo. 5. q. 8. ar. 16
 alimendum convertitur in id quod est principaliter de veritate humanae naturae, & quantum ad speciem, & quantum ad indiduum. quo. 8. q. 3. ar. 5
 aliquid fit quod non habet causam. quo. 12. q. 4. ar. 4
 aliquid dupliciter aliquam virtutem habet. quo. 12. q. 9. ar. 15
 amoris signum. quo. 5. q. 3. ar. 6
 angelus meretur ut mater ut in termino vitae existens. quod li. 9. q. 2. ar. 9
 angelus mouetur per tempus & non in instanti. quo. 9. q. 2. ar. 9
 angelus agit in haec inferiora. quo. 9. q. 4. ar. 10
 angelus agit in mentes nostras dupliciter. ibid.
 angelus potest moueri motu locali haec inferiora. ibi.
 angelus nec illa causa alia potest creare, nisi prima causa. quo. 5. q. 3. ar. 6
 angelus ordinem habet ad motum continuum. quo. 9. q. 2. ar. 9
 angelus non mouetur a motu caeli. ibi.
 angelus dicitur moueri operationibus. ibi.
 angelus est indiuisibilis. ibi.
 angelus singularia cognoscit per species in fluxu sibi ab arte diuina sicut & Deus est, tamen differentia in duobus. quod li. 7. q. 1. ar. 3
 angelus non componitur ex materia. quo. 9. q. 2. ar. 6
 angelus est substantia intellectualis. ibi.
 angelus nedom singularia sed uniuersalia cognoscit. ibi.
 angelus est incorporeus. ibi.
 angelus nullo modo est causa animae rationalis, sed solus Deus. quo. 3. q. 3. ar. 6
 angelus quomodo est in loco. quo. 1. q. 3. ar. 4
 angelus componitur substantialiter ex essentia & esse per participationem. quo. 2. q. 2. ar. 3
 angelus est totaliter intellectualis naturae. quo. 6. q. 2. ar. 2
 angelus quicquid agit, agit per imperium voluntatis. ibi.
 angelus licet sit incorporeus, potest tamen motus eius in loco esse conuulsus. quo. 2. q. 3. ar. 5

angelus simul uidere potest res in uerbo, & in propria natura. quo. 9. q. 7. ar. 7
 angelus uidet res in propria natura per speciem intelligibilem concreatam uel infusam inhaerentem. ibi.
 angelus res uidet in uerbo per ipsam uerbi speciem, siue essentiam, quae non est inhaerens. ibi.
 angelus duplicem habet operationem. ibi.
 angelum uel corpus glorificatum non est inconueniens in contextu caeli empyrei esse. quo. 6. q. 1. ar. 3
 angelus inest compositio ex essentia & esse, non tamen est compositio sicut ex partibus substantiae. quo. 5. q. 2. ar. 3
 angelo non est omnino idem suppositum & natura bene, idem in Deo. quo. 2. q. 2. ar. 4
 angeli duratio non habet prius & posterius. quo. 10. q. 2. ar. 4
 angeli mensura quantum ad substantiam tantum non habet prius & posterius. ibi.
 angeli mensura respectu aliarum operationum, & affectionum habet prius & posterius. ibi.
 angeli substantia non est suum esse sicut in Deo. quo. 9. q. 2. ar. 6
 angeli quidditas & esse distinguuntur. quo. 9. q. 1. ar. 7
 angeli potentia intellectiua non terminatur ad duos actus secundum idem sed secundum diuersas species. quo. 9. q. 2. ar. 7
 angeli beatitudinem meruerunt ex hoc ipso quod ad uerbum conuersi sunt. ibi.
 angelus motus non est in instanti. quo. 11. q. 4. ar. 4
 angeli motus mensuratur quodam tempore. ibi.
 angeli mutatio simpliciter est mutatio corporalis. ibi.
 angelorum omnium supremus est subiectum. **Qui:** Non autem lucifer. quo. 5. q. 5. ar. 7
 angelice non modus est nobis ignotus secundum quod in se est. quo. 3. q. 3. ar. 7
 angeli superiores possunt agere in inferiores angelos & in animas nostras, & huiusmodi actio dicitur in fluxu. quo. 3. q. 3. ar. 7
 annihilatio non inuenitur in consecratione panis, sed transubstantiatio panis. quo. 5. q. 6. ar. 11
 anima quomodo dicitur creata ex materia & forma. quod li. 3. q. 8. ar. 10
 anima quod sit forma carens materia duplex ratio. ibi.
 anima separata a corpore quibus speciebus intelligit. quo. 3. q. 5. ar. 21
 anima separata intelligere potest quaedam per species intelligibiles. quo. 3. q. 9. ar. 21
 anima communicat esse suum corpori. ibi.
 anima secundum suum esse est forma corporis. ibi.
 anima quaequid intelligit in prima ueritate non intelligit. quo. 10. q. 4. ar. 7
 anima potentiarum sensitiuarum actuum separata non habet. quo. 10. q. 4. ar. 8
 anima in brutis quemadmodum operationem per se non habet ita nec substantiam. ibi.
 anima sensitiua secundum quosdam quosdam, duos actus habet. ibi.
 anima sensitiua & intellectiua differunt secundum perfectum & imperfectum. quo. 11. q. 5. ar. 5
 anima sensitiua & intellectiua eandem habent essentiam. ibi.
 anima sensitiua educitur de potentia materiae in brutis, in nobis uero non, sed per creationem. ibi.
 anima quando dicitur forma partus & forma totius. quod li. 2. q. 2. ar. 4
 anima humana similitudines rerum quibus cognoscit accipit a rebus. quo. 8. q. 2. ar. 3
 anima patitur penam ab igne corporeo. quo. 3. q. 10. ar. 23
 anima sensitiua non conuenit per se esse nec operari, nec fieri. quo. 9. q. 5. ar. 11
 anima quae aequali poena retinetur in purgatorio una citius liberari potest quam alia. quo. 20. q. 7. ar. 14
 anima substantia est incorruptibilis. quo. 11. q. 5. ar. 5
 anima separata recipit in fluxum speciem in intelligibili a natura superiori, scilicet diuina. ibi.
 anima separata potest aliam cognoscere. li. 1.

anima

anima corpus immediate perficit, quo. 12. q. 7. ar. 10
 anima est forma substantialis corporis, ibi.
 anima non traditur per generationem, quo. 12. q. 7. ar. 11
 anima humana non est totaliter intellectus, sed participat intellectualitatem, quo. 6. q. 2. ar. 2
 anima vegetabilis & sensibilis deducuntur in esse per generationem, quo. 9. q. 5. ar. 11
 anima vegetabilis, & sensibilis non sunt formæ subsistentes, ibi.
 anima vegetabilis & sensibilis non sunt substantiæ uiuæ, ibi.
 anima vegetabilis & sensibilis sunt principia uiuendi, & essendi, ibi.
 anima Christi, non potest cognoscere omnia quæ Deus facere potest ideo non cognoscit in finitè, quo. 1. q. 2. ar. 3
 anima separata a corpore hominis non dicitur homo nisi equocè, quo. 3. q. 2. ar. 4
 anima separata a corpore patit ab igne corpore, quo. 20. q. 6. arti. 3
 animæ sensitivæ non conuenit per se esse nec operari nec fieri, quo. 9. q. 5. ar. 11
 animæ quæ æquali pœna retinentur in purgatorio una citius liberari potest quam alia, quo. 20. q. 7. ar. 14
 animæ substantia est incorruptibilis, quo. 11. q. 5. ar. 5
 anima dupliciter considerari potest, ibi.
 anima est principium diuersorum actuum, ibi.
 anima rationalis est incorruptibilis, quo. 10. q. 3. ar. 6
 anima rationalis per se suam habet operationem, quam exercet nullo organo corporeo mediante, ibi.
 anima aliquo indiget corporali dupliciter, ibi.
 aqua in facta scriptura dicitur expressè esse supra cælum, quo. 4. q. 2. ar. 3
 aqua esse super cælos qualiter sit intelligendum, ibi.
 arcus nubium multipliciter accipitur, quo. 3. q. 14. ar. 3
 arcus quomodo significat Christum, ibi.
 auditores diuersorum magistrorum tenentium diuersas opinionem excusantur a peccato, si de his quæ non pertinent ad fidem, & bonos mores, sequuntur opiniones magistrorū suorum, quo. 3. q. 4. ar. 10

B

Baptismus triplex, scilicet sanguinis, flaminis, & fluminis, quo. 6. q. 3. ar. 4
 Baptismus est sacramentum necessarium simpliciter, & puer in deserto natus, nō potest habere, baptismum saluati, quo. 6. q. 3. ar. 4
 Baptismo homo generatur ad uitam spirituales, & fit membrū Christi & incorporatur ei, quo. 6. q. 3. ar. 4
 Beatitude sanctorum in operatione consistit & non in habitu, quo. 8. q. 9. ar. 20
 Beatitude ad animæ potentiam dupliciter comparatur, ibi.
 Beatitude est ultimus finis hominis & summū bonū ipsius, ibi.
 Beatitude substantialiter consistit in actu intellectus, ibi.
 Beati per prius tendunt in Christi humanitatem, quam eius diuinitatem, quo. 8. q. 9. ar. 2
 Beati prius ipse Deus est quem attendunt, ibi.
 Benedictio quando fit laudabilis, quo. 4. q. 12. ar. 23
 Bonitas diuina est finis omnium, quo. 1. q. 6. ar. 8
 Bonus qui altero dupliciter dicitur, quo. 2. q. 4. ar. 6
 Bonus simpliciter est semper intelligendus, ibi.
 Bona ecclesiastica quō dispensanda sunt, quo. 6. q. 7. articulo. 12.

C

Charitas dupliciter cognoscitur, quo. 8. q. 2. ar. 4
 intellectus rerum qualitates comprehendit, quo. 8. q. 2. ar. 4
 Charitatis actus per charitatem habetur, quo. 8. q. 2. ar. 4
 Charitatem quis nouit se habere per charitatem, ibi.
 Charitas est in non habente charitatem secundum esse intelligibile, licet non secundum esse natum, ibi.
 Charitas secundum essentiam augetur, quo. 9. q. 6. ar. 13
 Charitas uirtus non tollitur per essentiam suam, ibi.
 Catechuminus adultus si habet baptismum in uoto consequitur effectum baptismi in casu, quo. 4. q. 7. ar. 10
 Catechuminus dicitur Christianus per fidem & non per baptismum, quo. 12. q. 12. ar. 20
 Cathedra dupliciter consideratur, quo. 3. q. 4. ar. 9
 Cælum Empyreum habere influentiam in reliqua corpora tenetur, quo. 6. q. 1. ar. 19
 Cælum secundum quosdam animatum, non secundum omnes, quo. 12. q. 6. ar. 9
 Cælum non fuit ab æterno, quo. 12. q. 6. ar. 8
 In cælo sunt principaliter duo motus, quo. 6. q. 11. ar. 19
 Christus fuit uerus hō non autem purus homo, quo. 3. q. 2. ar. 4
 Christus uere comedit post resurrectionem, quo. 3. q. 2. ar. 5
 Christus poterat esse ostendit esse legislatorem, non faciendo uisibilia miracula, quo. 1. q. 4. ar. 6
 Christi oculus post mortem fuit æquiuocè oculus sicut mortuus, & eadem rō de alia partibus corporis Christi, quo. 3. q. 2. ar. 4
 Christus in Christo est tantum esse, quo. 9. q. 2. ar. 3

Christus. In Christo unum est suppositum & una hypostasis, & una persona, quo. 9. q. 2. ar. 2
 Christus. In Christo sunt plura indiuidua, non tamen ipse est plura indiuidua, ibi.
 Concupiscentia non potest uitari, sic ut nullus concupiscentiæ motus surgat, quo. 4. q. 1. ar. 21
 Coniugium peccatum laudabile est non necessarium, nisi in casu, quo. 4. q. 6. ar. 11
 Coniugium semel in anno omnes fideles tenentur & ad susceptionem sacramenti, ibi.
 Confessio sacramentalis quibus & quando est necessaria, quo. 1. q. 6. ar. 10
 Confessor nullo modo confessionem reuelare debet nec uerbo, nec signo, nec nutu, quo. 5. q. 7. ar. 13
 Confessor non debet iniungere sacerdoti, qui dimisit diuinum officium quod horas eisdem repetat, quo. 3. q. 13. ar. 29
 Confirmatio confertur in fronte, quo. 1. q. 7. ar. 7
 Confirmationis minister solus est episcopus, ibi.
 Confirmatio in casu conferri potest per simplicem sacerdotem, ibi.
 Confirmatio est causa gratiæ spiritualis, ibi.
 Confirmatio est sacramentum perfectionis, ibi.
 Confirmatio nō est factum tantæ necessitatis sicut baptismus, ibi.
 Conscientia hominis errare potest, quo. 3. q. 12. ar. 26
 Conscientia est quodammodo distincta a ratione: est. n. applicatio scientiæ ad actum, quo. 3. q. 12. ar. 26
 Conscientia errans errore uoluntario, uel directè per negligentiam peccat, quo. 3. q. 12. ar. 27
 Conscientia errans errore, in uoluntario proueniēte ex ignorantia alicuius circumstantiæ absque omni negligentia excusatur, ibi.
 Consilium quid, quo. 5. q. 10. ar. 19
 Consilia sunt quasi quædam instrumenta per quæ facilius ad perfectionem peruenitur, quo. 4. q. 12. ar. 24
 Consilia ordinantur ad præcepta, quo. 4. q. 12. ar. 24
 Consilia simpliciter ordinantur sunt priora præceptis, quo. 5. q. 10. ar. 19
 Consilia cadunt sub præcepto secundum animi præparationem, quo. 6. q. 7. ar. 12
 Consilia aliquando parantur ad præcepta, quo. 4. q. 12. ar. 23
 Consilia ordinantur sicut ad finem ad præcepta prout sunt in re, actus uirtutum, quo. 4. q. 12. ar. 24
 Consiliorum obseruantia, est difficilior quam obseruatio præceptorum quantum ad exteriores actus, quo. 4. q. 12. ar. 24
 Conuersio in peccato actuali, an prius sit quam auersio, quo. 6. q. 9. ar. 3
 Corpus gloriosum non potest naturaliter esse cum alio corpore in eodem loco, quo. 1. q. 10. ar. 21
 Corpus gloriosum potest esse cum alio corpore in eodem loco, uirtute Dei, quo. 1. q. 10. ar. 22
 Corpus unum esse localiter in duobus locis, implicat contradictionem, ibi.

D

Damnati non refrigerabuntur uarietate pœnarū, quo. 8. q. 1
 Damnati in inferno gaudent de pœnis inimicorū suorū, & tristantur quia diuina iustitia impenditur, quo. 3. q. 10. ar. 14
 Damnati peccata habent inuidiam, quo. 8. q. 6. ar. 18
 Damnati uellent omnes pati malum
 Damnati uellent in casu propinquos saluari, ibi.
 Damnatorum corpora si resurgunt sine deformitatibus nascuntur, quo. 7. q. 5. ar. 11
 Damnatio propter peccatum primi parentis: & nemo ab illa liberatur, nisi per Christum, quo. 6. q. 3. ar. 4
 Decimæ debent dari ministris & omnes tenentur ad decimas iure positio, quo. 2. q. 4. ar. 8
 Decimas non soluens ubi non est consuetudo non peccat, si est paratus soluere ad mandata ecclesiæ. Consuetudo enim non præiudicat ecclesiæ, quo. 2. q. 4. ar. 8
 Decimas omnes tenentur soluere: etiam pauper tenetur decimas soluere diuiti sacerdoti, quo. 6. q. 5. ar. 10
 Defectus alicuius potest esse dupliciter, quo. 4. q. 3
 Deformitas in corpore potest esse duobus modis, quo. 7. q. 5. ar. 18
 Determinatio duplex est, quo. 7. q. 3. ar. 6
 Deus præcipit prædicari uerbum domini, sed ordinatè, quo. 12. q. 19. ar. 30
 Deus potest corruptum reparare. i. reintegrare mentem peccatam & consolidare corpus per miraculum, sed non potest facere, non fuisse cognitam a uiro, quo. 5. q. 2. ar. 3
 Deus est in peccabilis nec peccare potest nec uelle, quo. 5. q. 2. ar. 3
 Deus non potest facere quod materia sit sine forma, nō ex potentia defectu, sed quia repugnat rationi entis, quo. 1. q. 1. ar. 1
 Deus non potest facere unum corpus simul esse localiter in duobus locis, non ex defectu potentia, sed quia implicat contradictionem, quo. 3. q. 2. ar. 2

Deus non solum est in his quae sunt, sed & quae fuerunt & erunt
 Quo. 11. q. 1. ar. 1
 Deus alio modo ubique est quo & aliae res. ibi.
 Deus est ubique tanquam in quolibet & in toto. ibi.
 Deus est & operatur in singulis rebus per uirtutem suam. ibi.
 Deus secundum potentiam potuit facere mundum in infinitum
 ante quam fecerit, Quo. 5. q. 1. ar. 1
 Dei essentiam nemo potest comprehendere, Quo. 1. q. 1. ar. 1
 Deus potest aliquid facere de potestate absoluta, etiam redigere
 re uenerisam creaturam in nihilum, Quo. 4. q. 3. ar. 4
 Deus unum tantum habet esse, Quo. 12. q. 1. ar. 1
 Deus non potest facere contradictoria simul esse, Quo. 12. q. 2.
 ar. 2
 Deus est omnibus modis infinitus, ibi.
 Deus agit per suum intellectum & per uerbum quod est om-
 nium formatum, ibi.
 Dei opus non est informe, ibid.
 Deus potest id quod in nihilum redactum est idem numero re-
 parare, Quo. 4. q. 3. ar. 5
 Deus omnia potest reparare & sine motu, quia in eius potesta-
 te est quod producat effectus sine causis medijs, Quo. 4. q. 5.
 ar. 6
 Deus dicitur bonus essentialiter, creaturæ autem dicuntur bo-
 nae per participationem, Quo. 2. q. 2. ar. 3
 Deus est formaliter Deus per suam essentiam, Quo. 6. quaest. 1.
 ar. 1
 Deus potest facere infinitum in actu, Quo. 9. q. 1. ar. 1
 Deus non est testis falsitatis, Quo. 2. q. 4. ar. 6
 Deus infinita est uirtus, Quo. 11. q. 1. ar. 1
 In Deo non inuenitur aliquod accidens, Quo. 2. q. 2. ar. 4.
 Diabolum inhabitare hominē potest intelligi dupliciter, Quo.
 3. q. 3. ar. 8.
 Differentia inter liberalitatem & symoniam, Quod. 5. quaest. 1.
 ar. 23
 Differentia inter episcopos, plebanos & archidiaconos, Quo. 3.
 q. 6. ar. 17.
 Distinctio in rebus naturalibus non solum significat formam,
 sed etiam materiam, Quo. 2. q. 2. ar. 4.
 Disputatio ad duplicem finem ordinatur, Quo. 4. q. 9. ar. 18.
 Disputatio est ordinatio ad remouendum dubitationem, & id
 aliquando utendum est rationibus aliquando authoribus,
 Quo. 4. q. 9. ar. 8
 Distinctio per formam in rebus naturalibus fit dupliciter, Quo.
 4. q. 4. ar. 7
 Diues peccat non dando eleemosynam de superfluo, habens pau-
 perem quem signa extrema necessitatis habere scit, Quod. 8.
 q. 6. ar. 13.
 Diues non tenetur omnibus pauperibus eleemosynam dare
 ibidem.
 Diues ille dicens se praecepta obseruasse mentitus est, Quo. 4. q.
 12. ar. 24.
 Diuina essentia est simpliciter infinita, Quo. 3. q. 2. ar. 5.
 Diuina essentia in patria immediate ab intellectu glorificato ui-
 debitur, Quo. 7. q. 1. ar. 1
 Docere sacram doctrinam simpliciter melius est & magis me-
 ritorium, quam impendere particularem curam, nisi in casu
 necessitatis, Quo. 1. q. 7. ar. 14.
 Dupliciter aliquid accipitur ut accidens praeter rationem rei.
 Quo. 2. q. 2. ar. 4.

E

Ecclesia eadem quae nunc & quae apostolorum tempore,
 Quo. 12. q. 13. ar. 21
 Ecclesia primitiua quomodo aurum non habebat, ibi.
 Ecclesiae primitiuae alius status, sed tamen eadem, ibi.
 Ecclesia in his quae ad matrimonium pertinent tripliciter se
 habet, Quo. 5. ar. 15.
 Eleemosyna quid & quotuplex sit, & quando cadat sub praeco-
 pro, Quo. 8. q. 26. ar. 13.
 Eleemosyna non potest fieri ex rapinis, Quo. 12. q. 18. ar. 31.
 Eleemosyna in casu ex male acquisitis fieri potest, Quod. 12. q.
 18. ar. 31
 Enunciabilem potest quandoque esse uerum, quandoque
 falsum, Quo. 4. q. 9. ar. 17.
 Episcopatum recusare an sit melius quam consentire, Quo. 5.
 q. 11. ar. 22.
 Episcopatum appetere dupliciter contingit, Quo. 5. q. 11. ar. 22.
 Episcopatum bonū desiderare quomodo intelligitur, Quo. 1.
 q. 11. ar. 22.
 Episcopatum appetere aliquando bonum, aliquando malum
 est ibid.
 Episcopus non peccat si zelo charitatis dat beneficium bono, &
 praetermittit meliorem, Quo. 6. q. 5. ar. 8

Esse substantiale res non est accidens, Quo. 12. q. 5. ar. 6.
 Esse est proprius effectus Dei. ibi.
 Esse & essentia in solo Deo idem sunt, ibid.
 Esse dupliciter consideratur, Quo. 9. q. 2. ar. 3
 Esse dupliciter alicui tribuitur, ibi.
 Esse specificatum est per uiuere, ibid.
 Esse est id in quo fundatur unitas suppositi, ibid.
 Essentia diuina non est quid determinatum ratione limitatio-
 nis, sed ratione distinctionis, Quo. 7. q. 1. ar. 1
 Aeternitas latine & auum graecè idem est, Quo. 5. q. 4. ar. 7
 Aetuum secundum quosdam habet prius & posterius, Quo. 10.
 q. 2. ar. 4.
 Aetuo aliquid tribuitur dupliciter, ibid.
 Excommunicatus separatur à communione fidelium, non au-
 tem hominum nisi per accidens, Quo. 11. q. 8. ar. 9.
 Cum excommunicato communicare directe est peccatum
 mortale, ibid.
 Excommunicati quando sunt uitandi, & quando cum illis par-
 ticipare non debemus, Quo. 4. q. 8. ar. 14.
 Exempla Christi pertinent ad perfectum obiectum praepro-
 rum, Quo. 1. 12. 24.

F

Fama non est homini necessaria propter seipsum sed propter
 proximum, Quo. 10. q. 6. ar. 13
 Famae contemptus aliquando laudabilis, aliquando uitiosus,
 Quo. 10. q. 6. ar. 15.
 Famam appetere propter proximum charitatis est, Quod. 10.
 q. 6. ar. 3.
 Famam contemnere ratione sui humilitatis est, ibi.
 Festum conceptionis diuæ uirginis celebratur in ecclesia, sed
 ratione sanctificationis, Quo. 6. q. 5. ar. 7.
 Filius in diuinis quomodo habet unam, tantum filiationem &
 non duas filiationis, Quo. 1. q. 2.
 Filius illegitimus damnus incurrere dicitur duobus modis,
 vnū quia non admittitur ad actus legitimos, aliud quia non
 succedit in hereditate paterna, ibid.
 Filius illegitimus quomodo potest legitimari ibi. ar. 3.
 Filius qualiter à patre distinguitur & qualiter à spiritu sancto,
 Quo. 4. q. 4. ar. 7.
 Filij & alij domestici tenentur obedire patri familias in his q̄
 pertinent ad dispensationem domus, Quo. 2. q. 5. ar. 9
 Forma missionis dupliciter intelligi potest, Quo. 10. q. 1. ar. 3
 Fruitio in passione in aliquo modo perueniebat ad essentiam
 animæ Christi, & non aliquo modo, Quo. 7. q. 2. ar. 1
 Fruitio licet vno modo non peruenit in passione ad essentiam
 animæ Christi, non sequitur quod fruutio fuerit imperfecta
 in Christo, ibidem.

G

Generatio alterna filij Dei declaratur, Quo. 1. q. 2. ar. 2
 Gloria sanctorum uideri dupliciter contingit, Quod. 8. q.
 6. ar. 7
 Gloria non poterit uideri à damnatis post diem iudicij quo-
 cunque modo consideretur, ibi.
 Gloriam sanctorum damnati erunt memores, ibi.
 Gratia quomodo causatur à Deo in anima, Quo. 4. q. 6. ar. 9
 Gratia quando durat in anima operatur causans eam, non ta-
 men ita quod faciat semper nouam gratiam, Quo. 4. q. 6. ar. 9

H

Habitus scientiæ acquiruntur remanent post hanc uitam. Quo.
 12. q. 9. ar. 13
 Habitus scientiarum acquiruntur destruentur quo ad aliqd̄
 post hanc uitam, ibi.
 Haereticis non est communicandum, Quo. 10. q. 7. ar. 15
 Haereticos excommunicari interdum non est peccatum, ibi.
 Haereticus non est mors infligenda in casu, ibi.
 Haereticis qui ad Ecclesiam redeunt concedendū est introitus,
 ibidem.
 Haeretici in ecclesiam redeuntis possunt interdum ad dignita-
 tates recipi ecclesiasticas, ibi.
 Homicidium nunquam est licitum, licet hominem occidere li-
 citum interdum sit, Quo. 8. q. 6. ar. 15
 Homo & humanitas differunt per modum totius & per mo-
 dum partis, Quo. 9. q. 2. ar. 2
 Homo resurget idem numero, Quo. 11. q. 6. ar. 6.
 Hominis principia essentialia corpus sunt & anima, ibid.
 Homo resuscitatus naturam mortalem se se habebit, ibi.
 Homo potuit peccare etiam si in prima tentatione non peccas-
 set, & filij eius poterant peccare etiam si pater non peccasset
 Quo. 5. q. 5. ar. 8
 Homo potuit peccare etiam si in prima tentatione non peccas-
 set, filij eius poterant peccare etiam si pater non peccasset
 Quo. 5. q. 5. ar. 8

INDEX QVODLIBET. QVÆSTIONVM

Homo potest requirere vti aliquis statum suum post mortem. Quod. 1. q. 9. ar. 23.
 Homo per liberum arbitrium quomodo non possit adimplete legem & vitam æternam mereri sine auxilio Dei. Quo. 1. q. 5. ar. 7.
 Homo assimilatur maiori mundo. Quo. 4. q. 2. ar. 3.
 Hominis compositio. Quo. 2. q. 2. ar. 3.
 Honor duplex Quo. 10. q. 6. ar. 12.
 Honor qui virtuti debetur nulla potest emi pecunia ibid.
 Honor dupliciter alicui exhiberi potest. ibi.

Idea pluraliter dicitur in diuinis, & non singulariter, quia hoc nomen est impositum ad significandum respectum ad creaturam. Quo. 4. q. 1. ar. 1.
 Idea, exemplar vel principium cognitionis dicitur. ibidem.
 Idea, exemplar & ratio dicitur respectu productionis & cognitionis, ibid.
 Idea in Deo est sicut quod intelligitur, ideo diuina simplicitati quod multa intelligat non repugnat, ibid.
 Idea per prius naturam & speciem quam indiuidua Quo. 8. q. 1. ar. 2.
 Ieiunando nimis vel uigilando homo potest peccare. Quo. 1. q. 9. ar. 18.
 Ignis corporeus agit in animam separatam non uirtute propria sed in quantum est instrumentum diuinae iustitiae. Quod. 2. q. 7. ar. 13.
 Ignorantia non semper excusat à toto sed à tanto. Quo. 1. q. 9. ar. 19.
 Immensitas non excludit pluralitatem nisi secundum quod tollit determinationem Quo. 7. q. 3. ar. 6.
 Impedimentum boni operis directe uirtuti contrariatur. Quo. 3. q. 5. ar. 1.
 Inducere aliquem ad iurandum quod religionem non intrerit, graue est peccatum. Quo. 3. q. 5. ar. 14.
 Inuigilantiam qui recipere uult requiritur ut sit in statu charitatis. Quo. 2. q. 8. ar. 16.
 Infinitum duplex & utrunque definitur. Quo. 9. q. 1. ar. 1.
 Infinitum per se repugnat ei, quod est in actu, ibi.
 Infinitum per accidens inuenitur in potentia, ibi.
 Infinitum in actu potest facere Deus, ibi.
 Infinitum potest dici, & secundum formam, & secundum materiam. Quo. 3. q. 21. ar. 3.
 Intellectus quare non potest plura simul intelligere per diuersas species. Quo. 7. q. 7. ar. 2.
 Intellectus agens facit phantasmata intelligibilia, Quo. 1. q. 8. ar. 3.
 Intellectus noster non potest plura simul actu intelligere, nisi quod super unam speciem cognoscit. Quo. 7. q. 1. ar. 2.
 Iudicium erit futurum in terra & non in caelo. Quo. 10. q. 1. ar. 2.
 Iudicium nedum electorum sed & reproborum erit ibid.
 Iudicium ordinatur ad retributionem premium. ibid.
 Iudicium est duplex sicut & premium, ibi.
 Iudicium competit Christo respectu humanitatis, ibi.
 Iudicium fiet in ualle Iosaphat ibid.
 Iudicium aliud est quod Christo competit ratione diuinitatis, ibidem.
 Iudicium est duplex. Quo. 12. q. 22. ar. 37.
 Iuramentum in casu seruari non debet. Quo. 12. q. 14. ar. 13.
 Iuramentum obligans debet habere iudicium, iustitiam, & ueritatem. ibid.
 Iuramentum illicitum non tenetur homo obseruare nec obligationem illicitam. Quo. 5. q. 3. ar. 17.
 Iuramenti obligatio tripliciter potest se habere. Quo. 1. q. 13. ar. 47.
 Iustitia actus est unicuique reddere quod sibi debetur. Quo. 5. q. 9. ar. 7.
 Iustitia medium quomodo accipitur. Quo. 6. q. 5. ar. 10.
 Iuuenes inducere ad religionem uoto uel iuramento licet nisi in casu. Quo. 3. q. 5. ar. 11.
 Iuuenes habentes legitimam ætatem, possunt se uoto uel iuramento obligare, ibid.

Labor manuum studio contrariatur. Quo. 1. q. 7. quaestione 7. articulo 18.
 Labor Apostolorum fuit supererogationis, ibi.
 Labor manuum predicacionis contrarius, ibi.
 Labor manuum in casu obligat omnes, ibid.
 Labor manuum in interdum in precepto, ibi.
 Labor manuum non obligat omnes Quo. 7. q. 7. ar. 17.
 Labor manuum magis religiosos quam seculares obligat, ibid.
 Labor manuum non obligat eos qui spiritualibus vacant operibus. Quo. 7. q. 7. ar. 18.

Laus aliquorum in scripturis dupliciter. Quo. 8. q. 9. ar. 17.
 Lineas duas naturales esse infra duo puncta impossibile naturaliter, non autem miraculose. Quod. 1. q. 10. ar. 22.
 Luciferum non fuisse supremum angelorum dicitur ab aliquibus. Quo. 5. q. 4. ar. 7.
 Lumen gloriæ ad quid sit necessarium. Quo. 7. q. 2. ar. 1.

Magicæ scientiæ usus est prohibitus. Quo. 4. q. 9. ar. 16.
 Malum aliquando uoluntarium, aliquando non. Quo. 4. q. 5. ar. 10.
 Malum seu peccatum minime committit homo cum à propria excusatur conscientia, ibi.
 Malum non opponitur diuinæ essentia, bene quidem effectui diuinæ essentia. Quo. 11. q. 2. ar. 2.
 Malum nullam habet similitudinem in Deo. ibi.
 Malum est propter intentionem & uoluntatem. Quod. 8. q. 6. ar. 16.
 Martyrium non cadit sub precepto, sed habere animum paratum ad martyrium in casu cadit sub precepto. Quo. 4. q. 10. ar. 10.
 Martyr o aliquis ab aliquo perfecta charitate potest se offerre, sed non sic prompte & delectabiliter. Quo. 4. q. 10. ar. 19.
 Matrimonium non potest esse inter Christianum & Iudæum ab eo baptizatum. Quo. 6. q. 3. ar. 5.
 Matrimonium est quasi quoddam pactum per matrimonium unius tradit potestatem sui corporis alteri. Quo. 1. q. 9. articulo 10.
 Matrimonij impedimentum, ibi.
 Matrimonium impeditur per maleficia, ibi.
 Matrimonium impeditur per diabolum, quia diabolus est fortior matrimonio, ibid.
 Matrimonium impeditur frigidi tate, ibi.
 Matrimonium impeditur maleficio, ibi.
 Matrimonium contractum soluit frigidi tate & impeditur contrahendum. Quo. 11. q. 8. ar. 10.
 Matrimonij causa est consensus per uerba de presenti. Quo. 5. q. 8. ar. 5.
 Melius est fecisse quam incepisse bonum, redire de cruce quam ire ad crucem. Quo. 5. q. 7. ar. 14.
 Mendacium quomodocumque sit uerbo, uel facto, uel scripto, semper est peccatum. Quo. 6. q. 9. ar. 7.
 Mendacii peccatum principaliter consistit in intentione fallendi. Quo. 6. q. 9. ar. 7.
 Ministri Dei tenentur prouideri in necessarijs iure diuino. Quo. 2. q. 4. ar. 8.
 Ministri Dei debent habere decimas. Quo. 2. q. 4. ar. 8.
 Miracula non semper sunt ad demonstrandum gratiam eius per quam miracula fiunt. Quo. 3. q. 4. ar. 6.
 Mortuus quod elemosinam quas mandatum dari retardantur, quantum ad meritum nullum detrimentum patitur, bene autem ad effectum elemosinæ. Quo. 6. q. 8. ar. 13.
 Mundum esse æternum demonstrari non potest, neque ratione Aristotelis hoc demonstrant. Quo. 3. q. 14. ar. 31.
 Mirum accipienti ut redimat se à latronibus debet restituere. Quo. 5. q. 9. ar. 17.

Natura multipliciter dicitur tamen reducit ad unum. Quo. 1. q. 2. ar. 4.
 Natura secundum Boetium ibi.
 Natura ex determinato principio terminatur ad unum & ex determinata materia aliquid producit in determinata specie. ibi.
 Natura ordo duplex est. Quo. 5. q. 10. ar. 19.
 Necessitas quæ non opponitur libertati. Quo. 1. q. 4. quaestione 12. ar. 25.
 In necessitate omnia communia quomodo intelligitur. Quo. 5. q. 7. ar. 17.
 Necessarium dupliciter. Quo. 4. q. 12. ar. 24.
 Notitia quatuor modis accipi potest Quo. 7. q. 1. ar. 7.
 Notitia secundum quandam considerationem non est in omnibus sicut in subiecto, ibi.

Obedire prelato aliquando est magis meritorium, quia ali quod facere ad dictum fratris, aliquando non. Quod. 6. quaestione 11.
 Obedientia perfecta est simpliciter in omnibus quæ non sunt contra Deum & regulam. Quo. 1. q. 8. ar. 15.
 Obedientia non iubet malum aliquid perpetrare nec aliqua bona amittere, ibi.
 Obedientia prelato debita se extendit ad illa ad quæ se extendit & vis prelationis. Quo. 2. q. 5. ar. 9.

Occasio duplex, Quo. 4. q. 12. ar. 23
 Operatio intellectus duplex, Quo. 5. q. 5. ar. 9
 Opiniones de qualitate reprobatorum in resurrectione, Quo. 7. q. 5. art. 12.
 Opiniones circa compositionem Angelorum, Quo. 7. q. 3. ar. 7
 Oratio pro alio facta interdum maioris meriti, Quo. 8. q. 5. ar. 8
 Oratio una conditio ut quis pro se orat, Quo. 8. q. 5. ar. 8
 Oratio ualor est duplex, Quo. 8. q. 5. ar. 8

P

Papa habet potestatem dispensandi super omnia quae perinent ad iura positiua non autem ad diuina, Quo. 4. q. 8. ar. 3
 Papa potest dispensare in bigamia, ibid.
 Papa est super omnes, Quo. 12. q. 1. ar. 3
 Papa est determinare de his quae spectant ad fidem, Quodlib. 9. q. 7. ar. 16.
 Papa etiam nequam prophetare potest ibid.
 Papae iudicium in sanctorum canonizatione non errat, ibid.
 Papa potest canonizare sanctos, ibid.
 Papa Christi fuit necessaria, Quo. 2. q. 1. ar. 2.
 Passio una minima Christi sufficit pro omni peccato, ibid.
 Passio Christi fuit quasi pretium per quod liberati sumus a seruitute Diaboli, peccati & peccati, ibid.
 Passio Christi fuit exemplum uirtutis & sacramentum salutis, ibid.
 Pater debet filio non solum educationem, sed etiam disciplinam, Quo. 2. q. 5. ar. 9
 Pater eodem uerbo dicit se & creaturam, quia quicquid patet licet totum unico uerbo dicit, Quo. 4. q. 4. ar. 6
 Pater in generatione animalium semper est agens, materia uero à matre ministrata est sicut petens, Quo. 9. q. 5. ar. 8
 Peccare in spiritum sanctum quomodo est irremissibile, Quo. 2. q. 8. ar. 15
 Peccatum in spiritum quid Quo. 22. q. 8. ar. 15
 Peccatum dupliciter esse cultum, Quo. 4. q. 8. ar. 12
 Peccatum uere occultum, subditus scienti non tenetur obedi- re praelato praecipienti reuelare, Quo. 4. q. 8. ar. 12
 Peccatum plenus non remittitur nisi per absolutionem sacerdotis, aliquando per uotum uirtute clauium, Quodlibet 4. q. 7. ar. 10.
 Peccatum mortale consistit in auersione a Deo, Quo. 4. q. 11. a. 22
 Peccatum originale abolitur per gratiam Christi, in baptismo remanet tamen quantum ad corruptionem fomitibus in carne, Quo. 6. q. 9. ar. 15
 Peccatum originale traducitur per traditionem seminis, Quo. 12. q. 21. ar. 34
 Peccatum originale non attingit personam, ibi.
 Peccatum ex parte actus est aliqua natura, Quo. 1. q. 9. ar. 17
 Peccati morbus per contritionem extinguitur, Quo. 1. q. 6. ar. 11
 Peccato ueniali non debetur poena per se, sed per accidens, Quo. 1. q. 7. ar. 14
 Peccata quae sunt contra praecipua tabulae secundum suum genus sunt grauissima in genere peccatorum & grauora peccatis quae sunt contra praecipua secundae, Quo. 5. q. 10. ar. 20
 Peccator & debitor alicuius satisfactionis dupliciter, Quodlib. 3. q. 13. ar. 28
 Perfectio & status perfectionis quomodo differunt, Quodlib. 3. q. 6. art. 17
 Perfectionis maioris est conseruare puritatem inter pericula quam extra, Quo. 3. q. 6. ar. 17
 Ad perfectionem uirginitatis tria requiruntur, Quodlibet. 6. q. 10. ar. 18.
 Perfectus dicitur aliquis dupliciter, Quo. 1. q. 7. ar. 14
 Perfectos uiros in iniuriis personalibus decet omnia sufferre non autem debent sufferre Dei iniurias nec usque ad auditum, Quo. 5. q. 13. ar. 26.
 Perfectus aliquis quomodo dicitur, Quo. 3. q. 6. ar. 17
 Perfecti uiri dupliciter impugnari possunt, Quo. 5. q. 13. ar. 26
 Peruicium est grauius peccatum quam homicidium, Quodlib. 1. q. 9. ar. 18
 Petrus peccat mortaliter negando Christum, Quodlibet. 9. q. 7. art. 14
 Petrus negando Christum negant fidem, ibid.
 Petrus negando Christum commisit mendaciam periurium blasphemiam & perseuerantiam in peccato, Quo. 9. q. 7. art. 14
 Potentia potest totaliter dimitti, Quo. 2. q. 9. ar. 16
 Pontifex habet potestatem dispensandi thesaurum ecclesiae, Quo. 1. q. 8. ar. 16
 Potentia sensitiua dupliciter reducitur in actum, per similitudinem sensibiliu, Quo. 7. q. 1. art. 2
 Potentia sensitiua solum in generali plura sentire dicitur, Quo.

7. quae. 1. art. 2
 Praeceptum quid, Quo. 5. q. 10. ar. 19
 Praeceptum affirmatiuum obligat loco & tempore, Quodlib. 10. q. 5. art. 9
 Praeceptum in casu contrariatur consilio, ibi.
 Praeceptum non obligat eum qui sine peccato mortali in seculo uiuere non potest, ibi.
 Praeceptum legis naturae duplex, Quo. 7. q. 7. ar. 17
 Praeceptum importat rationem debiti: debitum est duplex, Quo. 5. q. 10. art. 19
 Praecepta sunt priora consiliis naturaliter ordine perfectionis, Quo. 5. q. 10. ar. 19
 Praecepta legis sunt ductiua ad perfectam uirtutem, Quodlib. 8. q. 5. ar. 10
 Praedestinatio est certa & infallibilis, Quo. 11. q. 3. ar. 3
 Praedestinatio non ponit necessitatem, ibid.
 Praedestinatio praescientiam & dilectionem Dei praesupponit, ibidem
 Praedestinatio habet duas causas, ibid.
 Praedestinationis causa alia necessaria, alia contingens, ibid.
 Praedestinationis liberum arbitrium esse causa, ibid.
 Praedestinatio ex tribus certitudinem habet, Quo. 12. q. 3. ar. 3
 Praedestinationis effectus contingens, ibid.
 Praedicator uel doctor qui semper propter humanam gloriam docuit, uel praedicator per penitentiam non recuperat aureolam, Quo. 5. q. 12. ar. 24
 Praedicator qui falso uel confuse praedicauit uel docuit, tenet suam doctrinam reuocare uel declarare, Quo. 5. q. 12. ar. 24
 Praedicatori aliquando licet habere oculum ad temporalia, aliquando non, Quo. 2. q. 11. ar. 12
 Praedicatores non possunt praedicare & Dei uerbum annunciare propria autoritate, Quo. 12. q. 12. ar. 29
 Praelatus qui dat beneficium ecclesiasticum alicui suo confingineo, uel amico sine recompensatione non habet intentionem simoniacam, Quo. 5. q. 11. ar. 23
 Praelatus Ecclesiae aliquando potest committere curam Ecclesiae suo confanguineo si idoneus est, Quo. 4. q. 8. ar. 15
 Praelatus non potest subditum suum ab administratione remouere propter aliquid quod ab eo in confessione auditum, Quo. 5. q. 7. art. 13
 Praelatus ratione sui interdum non est honorandus, bene quidem semper respectu muneris, quo. 8. q. 4. ar. 7
 Praelationem appetere peccatum est, Quo. 2. q. 6. ar. 9
 Praesciti possunt demereri, Quo. 5. q. 1. ar. 2
 Primus motus semper est peccatum ueniale, & si sequitur iudicium rationis poterit esse peccatum mortale, Quodlib. 4. q. 11. art. 21
 Primum in intentione ultimum est in executione, Quodlib. 8. q. 1. art. 2
 Primi motus infidelium non sunt peccata mortalia, Quodlib. 4. q. 11. art. 22
 Pueri non exercitatio praecipis sunt recipiendi ad ingressum religionis obligandi aliquando uoto uel iuramento uel beneficiis alliciendi, Quo. 4. q. 12. ar. 23
 Pueri Iudaeorum ac aliorum infidelium non habentes usum rationis non sunt baptizandi in uitis parentibus, Quo. 2. q. 4. ar. 7

Quantitas sensibilis potest esse per miraculum etiam absque subiecto, Quodlib. q. 4. ar. 10
 Quomodo intelligantur uerba, non sunt facienda mala ut eueniant bona, Quo. 3. q. 5. ar. 11

Rachelis amplexus quid significat, Quo. 4. q. 12. ar. 23
 Relationes in diuinis quae, Quo. 1. q. 2. ar. 2
 Religio per arborem sicomorum intelligitur, Quo. 4. q. 12. ar. 23
 Religiosus status est schola poenitentiae, Quo. 4. q. 12. ar. 23
 Religiosus sine licentia sui superioris non potest claustrum exire ad subueniendum parentibus: si est extra claustrum, potest remanere & ministrare parentibus, si per alium subuenire non potest, Quo. 3. q. 6. ar. 16
 Religiosus non tenetur reuelare peccatum fratris & sui praelati, nisi in casu, Quo. 1. q. 8. ar. 16
 Religiosus non tenetur obedire praelato suo contra Deum aut regulam, Quo. 10. q. 5. ar. 16
 Religiosus in quibus uo tenetur obedire praelato, ibid.
 Religiosus supponit praelato suo per uotum obedientiae quantum ad generalem dispositionem uita suae, ibid.
 Religiosus comedendo carnes non peccat nisi in casu, Quo. 1. q. 9. art. 20.
 Religiosi & Episcopi sine differentia sunt in statu perfectionis, Quo. 3. q. 6. ar. 17
 Religiosi si commissionem, uel dispensationem habent, possunt

meritorie elemosynam facere, Quo. 3. q. 6. ar. 15
 Religiosi sunt maioris perfectionis quam presbyteri parochiales, Quo. 3. q. 6. art. 17
 Res una numero non potest esse in rebus materialibus simul plura in actu, sed plura in potentia sicut idem aer est simul aqua & ignis, quo. 7. q. 1. ar. 1
Sacerdos eucharistiam peccatori dicenti se confessum esse & absolutum denegare non debet, nisi quem nouit excommunicatum, Quo. 5. q. 6. ar. 12
 Sacerdos de gradatu confectare & baptizare potest, Quodl. 12. q. 11. artic. 7
 Sacerdos curam animarum non habens absolueri non potest, ibidem.
 Sacerdos nunquam debet confessionem reuelare, Quodlib. 12. q. 11. art. 18
 Sacerdos reuelans confessionem esset sacrilegus, ibid.
 Sacerdos nullo pacto debet comminacari, sciens unum esse peccatorem obstinatum cum una hostia non confectata, Quo. 5. q. 6. art. 12
 Sacerdos non debet denegare sacramentum peccatori, qui se præsentat, ibid.
 Sacramenta aliquando agunt secundum quod sunt in uoto, sed plenus quando actu exhibentur, Quo. 4. q. 7. ar. 10
 Sacramenta uirtutem habent sanctificandi, Quo. 12. q. 10. ar. 16
 Sacramenta dupliciter habent uirtutem, ibid.
 Sacramenta uim habent operandi effectum in animam, ibid.
 Sacramenta ueteris legis per fidem credentium in Christum uenturum iustificabant, ibid.
 Sacramenta dupliciter operantur, Quo. 4. q. 7. ar. 10
 Salomon & Iosias a pueritia ad regnum sunt assumpti, Quo. 5. q. 11. art. 21
 Sanctus Mattheus statim uocatus est ad statum perfectionis non autem ad apostolatam, Quo. 5. q. 11. ar. 21
 Sancti in patria uident diuinam essentiam, Quo. 10. q. 8. art. 17
 Sancti ex hoc beati sunt quia uident Deum per essentiam, ibid.
 Sancti uident diuinam essentiam attingendo, & non comprehendendo, ibidem
 A sanctis omnia quæ dicta sunt a diuino dicta spiritu, Quo. 12. q. 17. ar. 28
 Sanguis Christi totus in passione eius effusus resurrexit cum eo, qui autem habetur in quibusdam Ecclesiis fluxit ex quadam imagine, Quo. 5. q. 3. ar. 5
 Satisfactio uoluntaria est sacramentalis, Quo. 3. q. 3. ar. 28
 Scientia Dei est factiua & cognoscitiua omnium bonorum, maior uero cognoscitiua non causatiua, Quo. 5. q. 1. art. 2
 Scientiam uel nouitiam quarumque rerum siue bonarum, siue maliarum appetere est bonum in genere, sed tamen secundum diuersas circumstantias additas potest esse bonum uel malum, Quo. 4. q. 9. art. 16
 Scriptura dupliciter manifestatur ueritas, Quo. 7. q. 6. ar. 14

Scriptura ueritas cum difficultate manifestatur, ibid.
 Senarius numerus secundum naturam est creatura, secundum esse est creator & idem quod essentia diuina, Quo. 8. q. 1. ar. 1
 Symonia non est maximum peccatum simpliciter, Quodlib. 5. q. 10. art. 20
 Species uini in sacramento altaris possunt alteri liquorum commiseri, Quo. 10. q. 1. art. 3
 Speciebus si additur liquor quandoque eas corrumpit, ibid.
 Status secularium periculosior est statu religionis, Quo. 3. q. 5. art. 13
 Substantia dicitur dupliciter etiam in Christo, Quo. 3. q. 2. ar. 4
 Summum in uita humana dupliciter accipitur, Quodl. 5. q. 11. artic. 21

T

Testamentum uetus figura fuit noui, uerus simul & nouus figura sunt celestium, Quo. 7. q. 6. ar. 15
 Tunc solum aliquid bonum esset præmittendum propter consequens malum, quando malum consequens esset melius maius quam bonum, Quo. 3. q. 12. ar. 11

V

Venditio iusta quid est, Quo. 2. q. 5. ar. 10
 Venditor tenetur iustam uenditionem facere, non autem uenditionem liberalem, Quo. 2. q. 5. ar. 10
 Verbum cordis importat quoddam procedens a mente siue ab intellectu, Quo. 5. q. 5. ar. 9
 Verbum diuinum relationem importat ad creaturam non ratione relationis, sed ratione naturæ quam includit, Quo. 2. q. 4. art. 6
 Verbum cordis non est species intelligibilis, Quo. 5. q. 5. ar. 9
 Veritas omnibus fortior, Quo. 12. q. 14. ar. 22
 Verum aliquid dicitur esse dupliciter, Quo. 3. q. 2. ar. 5
 Vestibus preciosis uel debent personæ communes & publicæ ratione dignitatis, Quo. 10. q. 6. ar. 14
 Virginitas duobus modis consideratur, Quo. 5. q. 2. ar. 3
 Virginitas non necessaria, Quo. 4. q. 12. ar. 24
 Virgo potest concipere, & incorrupta remanere naturaliter, Quo. 6. q. 10. ar. 18
 Virgo diuina sanctificata sed concepta in peccato, Quo. 6. q. 5. ar. 7
 Virtus qualitercunque accipitur significat potentia complementum, Quo. 4. q. 2. ar. 2
 Virtus actus est duplex, Quo. 4. q. 12. ar. 4
 Visio intellectiua habet esse per triplicem medium, Quo. 7. q. 16. artic. 1
 Vnitas prædicatur de Deo secundum remotionem tantum, Quo. 10. q. 1. artic. 1
 Voluntas Dei est principium totius entis, Quo. 12. q. 3. art. 3
 Voluntas est imperare, Quo. 9. q. 5. ar. 12
 Vouere est actus latriæ seu religionis, Quo. 3. q. 5. ar. 12
 Votum solemne continentia impedit matrimonium contrahendum, sed & contractum impedit matrimonium, Quodlib. 10. q. 6. ar. 11

DIVI THOMAE AQUINATIS DOC. ANGELICI QVAESTIONES QVOD LIBETALES.

QVAESTIO I. ARTICVLVS I.

Primum Beatus Benedictus diuinam essentiam viderit.

V A E S I T V M est de Deo, Angelo, & homine. De Deo quantum est & quantum ad diuinam naturam, & quantum ad naturam humanam assumptam. Quantum ad diuinam naturam quasi est, Vtrum Beatus Benedictus in visione, qua vidit eorum mundum, diuinam essentiam viderit. Et ostendebatur quod sic. Dicit enim Greg. 4. Dialogorū, de hac visione loquēs, Animate vident Deum, an gaudia sit omnis creatura. Sed videre Deum est videre diuinam essentiam: ergo beatus Benedictus vidit diuinam essentiam.

1. p. 110. 4. p. 121. 1. Præterea. Ibidem subdit Greg. q. totum mundum vidit in diuino lumine. Sed non est aliud lumen, vel claritas Dei q̄ ipse Deus ut dicitur Greg. dicit, & habetur in Gl. Exo. 33. super illud. Non uidebit me homo & uiuet. ergo beatus Benedictus uidit Deum per essentiam.

Sed contra est, quod dicitur Ioan. 1. Deum nemo uidit unquam, ubi dicit Glo. quod nullus in mortali carne uiuens, Dei essentiam uidere potest.

Respon. dicendum, corpus corruptibile aggrauat animam ut dicitur Sap. 9. Summa autem eleuatio mens humana est ut ad diuinam essentiam uidentiam pertingat. unde impossibile est uiuens humana corpori unita, Dei essentiam uideat: ut Augustinus in corpore, an extra corpus: sicut de Paulo legitur 2. ad Cor. 11. Beatus autem Benedictus quando illā uisionem uidit nec hinc uidebat mortuus erat: nec à corporeis sensibus alienatus, quod patet per hoc quod, dum adhuc in eadem uisione persistit & uenit, alium ad idem uidentium adiutos ait: ut idem Greg. refert 11. ar. 3. ualde manifestum est, quod Dei essentiam non uidit.

AD PRIMVM ergo dicendum, q. Greg. ex quadam proportionem argumētari intendit in uerbis illis. Si enim uidentes Dei essentiam in eius comparatione totam creaturam reputat patuum quid ad uidentium, non est mirum si beatus Benedictus per lumen diuinum aliud amplius uidere potuit, quam homines conuinit uideant.

Ad secundum dicendum, q. lumen Dei quandoque dicitur ipse Deus: quandoque uero aliud lumen deriuatum ab ipso secundum illud Psalmistę. In lumine tuo uidebimus lumē: hic autem accipitur pro lumine deriuato a Deo.

QVAESTIO II.

DEINDE quærebantur duo, circa humanam naturam in Christo.

Primo, utrum fuerit in Christo una filiatione ad patrem, & ad matrem, an dux.

Secundo de morte eius, utrum in cruce mortuus fuerit.

ARTICVLVS II.

Utrum in Christo fuerit una filiatione, uel dne.

CIRCA primum sic procedebatur. Videtur quod in Christo sint duæ filiationes. Multiplicata enim causa relationis. Multiplicantur relationes. Generatio autem est causa filiationis. Cum ergo alia sit generatio qua Christus natus est æternaliter à patre. Et alia qua natus est temporaliter à matre, erit et alia filiatione qua refertur ad patrem, & alia qua refertur ad matrem. Præterea, quod recipit ex tempore aliquid absolutum absque

Asui mutatione. multo magis absque sui mutatione potest recipere temporaliter aliquam proprietatem relationum, sed filiatione Dei ex tempore recipit aliquid absolutum absque sui mutatione, quia super illud I. uocatur. Magnus erit, & filius altissimi uocabitur. dicit Ambr. Non idem erit magnus, q. ante partum virginis magnus non fuerit, sed quia potentiam quam Deifilius naturaliter habet, homo erat ex tempore accepturus, ergo multo magis ex tempore potuit accipere filius Dei absque sui mutatione nouam filiationem, ut sic conueniant: duæ filiationes, una æterna, & alia temporalis.

Lucas. Ambro.

Sed contra. A quo aliquid habet quod sit tale, ab eius unitate habet, quod sit unum tale, sed filiatione aliquis habet quod sit filius, ergo una filiatione est unus filius, sed Christus est unus filius & non duo, ergo in Christo non sunt duæ filiationes, sed una tantum.

Respondeo dicendum, q. relationes differunt in hoc ab omnibus aliis rerum generibus: quia ea quæ sunt aliorum generum, ex ipsa ratione sui generis habent q. sint res nature: sicut quantitates ex ratione quantitatis: & qualitates, ex ratione qualitatibus. Sed relationes non habent q. sint res nature: ex ratione respectus ad alterum: Inuenitur enim quidam respectus qui non sunt reales: sed rationales tantum: sicut seibile refertur ad scientiam, non aliqua reali relatione: n. seibile existente: sed potius quia scientia refertur ad ipsam secundum philosophum in 5. Metaph. (T. C. 2. 0.) Sed relatio habet q. sit res nature ex sua causa per quam una res naturalium ordinem habet ad alteram: quod idem ordo naturalis & realis est ipsa relatio: unde dextrum & sinistrum in animali, sunt relationes reales: quia cōsequē quædam naturales uirtutes. In columna aut sunt respectus rationis unī secundū ordinē animalis ad ipsam: ex cōsequē hęc aliquid quod sit ens & q. sit unū: & id coningit q. est una relatio realis tū pp unitatē cāq. sicut patet de æqualitate: pp nam. n. quātitate est in uno corpore una æqualitas tū: quāuis sint respūs plures secundū quos diuersis corporibus dī esse æqualē. Si autē secundū oēs illos respūs multiplicaretur realiter relationes in uno corpore sequeret q. in uno essent accidentia infinita uel indeterminata: & similiter magis est una relatione magis oīum quos idē docet quāuis sint multi respūs: sic ēt unus hō secundū unā reālē filiationē, est filius patris sui, & matris sue: q. una natiuitate unā naturā ab utroq. accepit. Sequēdo ergo hęc rōnē, vī dicēdū q. alia sit filiatione realis in Christo: quia refertur ad patrem: & alia qua refertur ad matrem: quia alia gñatione nascitur ab utroq. & alia est natura, quā hęc præ: & alia quā hęc mīe. Sed alia rō infrīngit p. actū: hoc. n. est inueniatur tēdū, q. nulla relatio Dei ad creaturam realiter in Deo existit: sed est respūs rōnis tū, quia Deus est supra oīs ordinē creaturæ, & mēsurā oīs creaturæ, a qua dependet oīs creaturæ, & nō econuēro, multo magis q. hoc conueniat seibilibi respūs scientiæ, in quo pp hęc cās nō est relatio realis ad scientiā. Est autē cōsidēradū, q. subiectū filiationis nō est natura uel naturæ pars aliqua. Nō. n. dicimus, q. humanitas sit filia uel caput aut oculus. In Christo autē nō ponimus, nisi unum suppositū, & unā hypostasi: sicut & unā personā, qd est suppositū æternū, in quo nulla relatio realis ad creaturam esse potest, ut rā dictū est: vñ relinquiq. filiatione, qua Christus refertur ad matrem, est respūs rōnis tū, nec pp hoc sequitur, q. nō sit realiter filius virginis, sicut. n. Deus est realiter dñs pp reālē potentia qua cōiūnet creaturā, sic realiter est filius virginis pp reālē naturā, quā accepit a mīe. Si autem essent in Christo plura supposita, oporteret ponere in Christo duas filiationes, sed hoc reputo erroneum: & in conciliis inuenitur damnatum. unde dīco quod in Christo est una relatio realis tantū, qua refertur ad patrem.

AD PRIMVM ergo dicēdū, q. nō negamus non esse in Christo reālē filiationem, qua refertur ad matrem: quia cā relationis deficiat: sed quia deficiat subiectum relationis: cū nō sit in Christo aliquod suppositum creatum, uel hypostasi.

Ad secundū dicēdū, q. eo mō quo ille hō accepit ex tpe Dei potentia, eo mō accepit filiationē æternā, in quantum. i. factū est ut una esset persona Dei & hominis: ut Ambro. ibidem subdit. Hoc aut non est factū per aliquod realiter absolutum, uel relationū temporaliter in hærens filio Dei: sed per solam unionem qua realiter existit in natura: creata: nō autē est realiter in ipsa per ona assumēte. Quod uero in contrarium obicitur necessitatem non habet. Dicitur enim aliquando unus qualis,

Relatio quō differt ab aliis generibus: est duplex relatio seibilibi et realis & ratiōis.

vnitas cāq. facit unā relationem realem.

Reprobatio.

1. p. q. 6. ar. 2. ad 1. q. 13. art. 7. 0.

ar. 18. 0. & 3. p. q. 6. 16. ar. 1. 3. 4. 5. 6. c.

1. p. q. 6. 13. ar. 7. 2. 4. c.

3. p. q. 6. 2. ar. 2. & 3. & q. 4. ar. 3. c.

Ambro.

2. q. 2. art. 7. ad 3.

propter virtutem substantialem subiectioni; licet sint multae quae
liae sunt color, & sapor in pomo.

ARTICVLVS III.

Vtrum Christus in cruce mortuus fuerit.

3
3. p. q. 46.
art. 4. o. &
opus 60.
arti. 15. &
16.

CIRCA secundū sic procedebatur: videtur quod Christus in
cruce mortuus non fuerit. Si enim fuerit mortuus, aut hoc
fuit quia ipse animam a corpore separauit, aut propter vulnera.
Sed non primo modo. Si enim sequeretur, quod Iudei
Christum non occidissent: sed quod ipse sibipsum fuisset homicida,
quod est inconueniens. Et similiter nec secundo modo: quia
mors quae accidit propter vulnera, provenit homini ex summa
debilitate praevientem, quod in Christo non fuit: quia cla-
mans expiravit: ergo Christus in cruce nullus mortuus fuit. C

2. Praeterea. Natura humana non fuit in Christo debilior,
quam in alijs hominibus. Sed nullus alius homo tam: rō mo-
reretur propter vulnera manuum & pedum. Vulnerus autem la-
teris fuit ei inflatum post mortem Christi: ergo in cruce mor-
tuus non fuit: cum nulla causa mortis eius videatur.

Sed contra est quod dicitur Ioan. 19. quod Christus in cruce
pendens, inclinato capite tradidit spiritum, mors autem est
per separationem animae a corpore: ergo Christus in cruce mor-
tuus fuit.

art. 42. ad
secundū 3
d. 21. q. 1.
a. 3. opus
30. art. 16.

art. 145. &
3. p. q. 14.
art. 1. ad se-
cundū q.
15. arti. 5.
ad tertiu
arti. 6. & a.
9. ad ter.
& veri. q.
16. art. 10.
o.

Respondendum est, quod absque omni dubio confitendum est
Christum in cruce verē mortuum fuisse. Sed ad videndū cām
mortis eius considerandum est quod cum Christus fuerit verus
Deus & homo, eius potestati suberat quaequid pertinet ad hu-
manam naturam in Christo: quod in alijs puris hominibus
non coniungit. Voluntati enim eorum non subiacent quae
naturalia sunt. Unde haec causa assignatur quare anima Christi si-
mul patiebatur & fruebatur quia scilicet eo volente hoc factū
est, ut non fuerit redūdāta a superioribus viribus in inferiores,
nec impeditur superiores virtutes a suo actu pro passionē
inferiorum; quod in alijs hominibus contingere non potest propter
naturalem coniunctionem potentiarum ad invicem. Et
similiter in proposito est dicendum. Mors. n. violenta accidit
ex hoc quod nocimento illato natura cedit: & quandiu natura re-
sistere potest, tandem mors retardatur. Unde in quibus natura
est fortior: ex aequali causa tardius moriuntur. Erat autē subie-
ctum voluntati Christi. Quod natura resisteret nocimento il-
lato & quandoque cederet. Unde eo volente natura resisteret noci-
uo illato usque ad finem plus quā in alijs hominibus possit: ita
quod in finem post multam sanguinis effusione quasi integer
viribus clamavit voce magna: & statim eo volente natura cessit,
& tradidit spiritum: ut videtur dominū naturae & vitae & mortis
offenderet: vnde hoc admirans Centurio, dixit, Verē hic homo
filius Dei erat. Sic ergo & Iudei Christum occiderunt nocimē-
tū mortiferum inferentes: & tū ipse animam suam posuit &
tradidit spiritum: quia quando voluit naturam nocimento illato
totaliter cessit. Nec tū culpandus est, quasi sui homicida, est
enim corpus propter animam: & non e converso. Unde iniuria fit
animae, cum propter nocimentum corpori illatum de corpore
expellitur contra naturalem appetitum animae: sed forte
non propter depravatam voluntatem se interficientis: sed si ani-
ma in sui potestate haberet recedere a corpore quando vellet, &
iterum aduenire, non maioris est culpae, si corpus desereret,
quā quod habitator desereret domum culpae, tamen est quod
inde expellatur inuitus.

Et per hoc patet responso ad obiecta.

QUESTIO III.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum angelus sit in loco secundum operationem tantum.

AD primū sic proceditur. Videtur quod angelus non sit in lo-
co secundum operationem tantum: Prius est enim esse
quā operari: ergo prius est esse in loco, quam operari in lo-
co, sed posterius non est causa prioris: ergo operari in loco non

3. p. q. 52.
art. 1. & 2.
& 3. c.

est causa quare angelus sit in loco.

2. Praeterea, duo angeli possunt operari in vno loco: si ergo
angelus esset, in loco solum per operationem: sequeretur quod
plures angeli essent similiter in vno loco: quod reputatur im-
possibile.

Sed contra, Nobilior non dependerat ignobiliori, sed essen-
tia angeli est nobilior quā loci corporeus: ergo non depen-
det a loco corporeo.

Respondendum est, quod qualiter angelus sit in loco corporeo
considerari potest ex modo quo corpus est in loco. Est enim cor-
pus in loco per contractum loci. Contractus autē corporis est per
quantitatem dimensionum: quae in angelo non inuenitur cum
sit in corporeus: sed loco eius est in eo quantitas virtualis. Si-
cut ergo corpus est in loco per contractum dimensionum quan-
titatis: ita angelus est in loco per contactum virtutis. Si quis au-
tem vel a virtutis contactum operationem vocare, pro hoc quod ope-
rari est proprius effectus virtutis, dicatur quod angelus est in lo-
co per operationem: ita tamen quod angelus operationem non
intelligatur sola motio, sed etiam quaequid virtus quae sua virtute
se corpori unit, praedando, vel cōtinendo, vel quocūq; alio modo.

art. 114.
f. 34.
art. 1. q. 2.
secundū
1. p. q. 1.
art. 1. q. 1.
q. 1. art. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nihil prohibet aliquid
esse prius simpliciter, quod non est prius quantum ad hoc: si-
cut corpus subiectum est simpliciter prius superficie: sed non qua-
ntum ad hoc quod est colorati: & similiter prius simpliciter est
corpus quā tactus: tamen ipsum est in loco per tactum dimen-
sionum quantitas: & similiter angelus per contractum virtutis.

Ad secundum dicendum, quod si aliquid moueretur perfecte ab vno
motore, non conuenit quod ab alio simul immediate moueatur:
vnde ratio magis valet ad oppositum eius, quā ad propositum,

1. p. q. 2.
1. 1. 2.
15. 2. 1.
4. p. q. 1.
art. 3. 5.

ARTICVLVS V.

Vtrum angelus possit moueri de extremo in
extremum sine medio.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod angelus non possit
moueri de extremo ad extremum, quin pertranseat
medium: Oportet enim quod mouetur: prius est in mutari: quod in muta-
tum esse: ut probatur in 6. Physicorum, (T. c. 8.) Sed si angelus
mouetur de extremo in extremum puta de a. in b. cum est in
b. est in mutatum esse: ergo prius erat in mutari. Sed non qua-
do erat in a. quia tunc nondum mouebatur: ergo quando erit
in c. quod est medium inter a. & b. & sic oportet quod pertranseat
medium.

2. Praet. si angelus mouetur de a. in b. sine hoc quod pertranseat
medium, oportet quod corrumpatur in a. & terminetur in b.
Sed hoc est impossibile: quia si non esset idem angelus: ergo
oportet quod pertranseat medium.

Sed contra, omne quod pertranseat medium, oportet quod
prius pertranseat aequalē sibi: aut minus quod maius: ut dicitur 6.
Phys. (T. c. 89.) & ad sensum apparet: sed non potest esse mi-
nus spatium quā angelus, quod est indiuisibile: ergo oportet quod per-
transeat aequalē quod est locus in diuisibilis & punctalis. Infinita au-
tem puncta sunt inter quodlibet duos terminos motus. Si ergo
necesse esset, quod angelus in suo motu pertranseat medium
oportet quod pertranseat infinita, quod est impossibile.

1. p. q. 1.
art. 2.
1. p. q. 1.
art. 2.
1. p. q. 1.
art. 2.

Respondendum est, quod angelus si vult potest moueri de vno extre-
mo ad aliud, absque hoc quod pertranseat medium: & si vult potest
pertranseat omnia media. Cuius ratio est, quia corpus est in loco,
sicut contentum ab eo. Et tunc oportet quod in mouendo sequatur
loci conditionem, ut scilicet pertranseat media priusquam ad
extrema loci perueniat sed cum angelus sit in loco per conta-
ctum virtutis, non subditus loco, ut contentus ab eo: sed magis
continet locum sua virtute supereminens in loco: vnde non
K habet necesse, ut sequatur in suo motu conditiones loci, sed
voluntati suae subiecti, quod applicet se pro contactum virtutis
huius loco, & illi: & si vult absque medio, sicut etiam intellectus
potest applicari intelligendo vni extremo, puta albo: & postea
nigro indifferenter vel cogitando non vel cogitando de me-
dijs coloribus, quamuis corpus subiectum colorum non possit
moueri de albo in nigrum, nisi per medium.

1. p. q. 1.
art. 1.
art. 4. o.
1. p. q. 1.
art. 1.
d. 1. q. 2.
secundū
art. 6. ad 3.
art. 21.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod verbum philosophi & eius
probatum locum habet in motu continuo. Sed motus angeli
non oportet quod sit cōtinuus, sed ipsa successio applicationum
praedictarum motus eius dicitur: sicut & successio cogitationum
vel affectionum dicitur motus spiritualis creaturae, secun-
dum Aug. 8. super Genes. ad litteram.

Ad secundum dicendum, quod hoc non accidit per corruptio-
nem angeli, aut nouam creationem: sed quia eius virtus super-
eminet loco.

Ad illud verò quod in contrarium obicitur, dicendum, quod
angelus

art. 24. c.
& art. 17. c.
c. 8. & p. q.
art. 2. art. 10. ad 2.

angelus non est in loco per commensurationem: sed per appli-
cauonem suæ virtutis ad locum: quæ quidem potest esse indif-
ferenter & ad locum diuisibilem & indiuisibilem. Vnde potest
continû moueri, sicut aliquid in loco diuisibili existens conti-
nuè intercipiendi spacium: secundum verò quòd in loco indi-
uisibili est, non potest eius motus esse continuus, nec pertransi-
re omnia media.

litur figura quadrati. unde dico q, adueniēte anima humana,
tollitur forma substantialis, quæ prius inerat, alioquin gñatio
esset sine corruptione alterius, quod est impossibile. Formæ ue-
ro accidentales quæ prius inerat disponētes ad animam, cor-
rum puntur quidem non per se, sed per accidens ad corruptio-
nem subiecti: unde manent eodem specie, sed non eadem nume-
ro: sicut etiam contingit circa dispositiones formatû ele-
mentarium, quæ primitus materia aduenire apparent.

3. p. qd. 6.
& ar. 3. ad
2. 3. p. q. 9
ar. 3. ad 2.
p. qd. 3.
ar. 9. ad 16
1. Spiritu.
ar. 1. ad 10.

QVÆSTIO III.

DEINDE quarebatur de homine.
Et primò quantum ad bonum naturæ.
Secundò, quantum ad bonum gratiæ.
Tertiò, quantum ad bonum gloriæ.

CIRCA primum quarebatur tria.

- 1. Primò, de unione animæ ad corpus utriusq. s. anima adueniēte
te corpori corrum puntur omnes formæ quæ prius inerat, &
& substantiales & accidentales.
- 2. Secundò, de potestate liberi arbitrij, utrum. s. homo absque
gratia possit se ad gratiam præparare.
- 3. Tertiò, de dilectione naturali, utrum scilicet homo in statu
innocentiæ dilexerit Deum plusquam omnia & supra se-
ipsum.

ARTICVLVS VI.

*Utrum per adueniētem animæ excludantur omnes
formæ, quæ prius inerat.*

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur q, per adueniētem
animæ non excludantur oēs formæ quæ prius inerat. Di-
citur enim Gen. 1. Formauit Deus hominem de limo terræ, &
inspirauit in faciem eius spiraculum uitæ. Frustra autem forma-
uisset corpus, si inspirando animam formam, quam formam do-
niderat, excluderet. Non ergo adueniēte anima tollitur
omnes formæ præcedentes.

- 1. Præterea, Necessè est q, anima sit in corpore formato & dis-
posito multis dispositionibus. Si ergo adueniens anima omnes
præcedentes formas & dispositiones amouet, sequitur q, si
instantiâ totum corpus format; quod vñ esse solius Dei.
- 2. Præterea, Anima non est nisi in corpore mixto. Sed mixtio ele-
mentorum non fit solum secundum materiam, sed etiam secū-
dum formas alioquin esset corruptio. ergo anima non exclu-
dit omnes formas in materia inuentas.
- 3. Præterea, Anima est perfectio. Perfectionis autem non est corrū-
pere, sed præficere. Non ergo adueniens corpori corrumpit for-
mas præexistentes.

Sed contra. Omnis forma adueniens existenti in actu, est for-
ma accidentalis. Forma. n. substantialis facit esse actu simpliciter
ad. si anima adueniens non destrueret præexistentes for-
mas, sed ei superadderetur, sequeretur q, adueniret existenti in
actu quia qualibet forma cum sit actus, facit esse in actu: ergo
anima adueniens excludit formas præexistentes.

Respondendum, q, impossibile est in uno & eodem esse
plures formas substantiales: & hoc iò quia ab eodem hères ef-
se & unitatem. Manifestum est autem q, res habet esse per for-
mam. Vnde & per formam res habet unitatem, & propter hoc
vbiuq; est multitudo formarum, non est unum simpliciter:
sicut homo albus non est unum simpliciter, nec animal bipes
est unum simpliciter, si ab alio esset animal: & alio bipes, ut
Philosophus dicit. Sed sciendum est, quòd formæ substantiales
se habent ad inuicem, sicut numeri: ut dicitur in 3. Metaph. (T.
c. 10.) vel etiam sicut figure ut de partibus animæ. dicit Philo-
sophus in 2. de anima. (T. c. 3.) Semper. n. maior numerus vel
figura, virtute continet in se minorem, sicut quinaris quater
narius, & pentagonus tetragonum. Et similiter perfectior for-
ma virtute continet in se imperfectiorem, ut maximè in ani-
malibus patet. Anima enim in intellectu habet uirtutem ut cõ-
ferat corpori humano, quicquid confert sensitiua in brutis: &
similiter sensitiua facit in animalibus, quicquid nutritiua in
plantis, & adhuc amplius frustra ergo esset in homine alia ani-
ma sensitiua præter intellectuam, ex quo anima intellectuua
virtute continet sensitiuâ & adhuc amplius. sicut frustra adde-
retur quaternarius posteo quinario. Et eadẽ rō est de oib. for-
mis substantiualibus usque ad materiâ primâ: ita q, nō est in ho-
mine diuersas formas substantiales inuenire, sed solum secundũ
rationem, sicut consideramus cum ut uiuentem per animâ nu-
tritiuâ & sic sensitiuam per animâ sensitiuâ: & sic de alijs. Ma-
nifestum est aut, q, semper adueniente forma pfecta, tollitur
forma imperfecta, sicut etiam adueniente figura pãgoni, tol-

AD PRIMVM ergo dicendum, q, secundũ Basilii, spiraculũ
uitæ dñi ibi gratia sancti spiritus: & sic obiectio cessat. Si autem
ut Aug. dicit spiraculum uitæ sit ipsa anima: non oportebit di-
cere, q, alia forma formatum sit corpus hois delimo terræ, q,
ipso spiraculo uitæ diuinius inspirato: nō enim illa formatio
tempore præcessit inspirationem: nisi fortè uelimus d. cere illã
formationem referri ad dispositiones accidentales: puta figuram
& alia huiusmodi, quæ quoddam rationis ordine præintelligi-
tur in corpore ante animam intellectuam, sicut materiales
dispositiones quibus tamen præintelligit. r. ipsa anima intel-
lectiua: non in quantum est intellectuua, sed in quantum cõuenit
in se uirtutem aliquam de imperfectioribus formis.

Ad secundum dicendum, q, anima cum aduenit corpori, nō
facit esse corpus effectiue, sed formaliter tantum. Effectiue au-
tem facit corpus esse illud quod dat corpori formam ut perfici-
ens, ut disponens autem illud quod præoperatur ad formã:
paulatim autem, & ordine quodam inducendo materiam ad
propinquiorem formam, aut dispositio, tantò minor est resi-
stentia ad introductionem formæ & dispositionis completæ.
Facilius enim sit ignis ex aere, quam ex aqua, quam uis utraq;
forma in mediare adfit materia.

Ad tertium dicendum, q, A uicem. potuit formas elementorũ
actu remanere in mixto, quod non potest esse: quia formæ ele-
mentorum non possunt esse in una parte materiæ simul. & sic
oportet q, sint in diuersis materiæ partibus, quæ distinguuntur
secundum dimensionẽ quantitatis diuisionem: & sic oportebit
q, uel plura corpora sint simul. uel quòd non sit mixtio uera to-
tius ad totum: sed mixtio ad sensum secundum minima iux-
ta se posita. Auerrois autem in 3. lib. de celo. (Co. 68.) dicit quòd
formæ elementorum sunt mediæ inter formas accidentales &
substantiales & q, recipiunt magis & minus, & sic formis ele-
mentorum remissis: & quodam modo ad mediũ redactis, quò-
dam modo sit mixtio. Sed hoc est minus possibile q, primũ: nã
forma substantialis est terminus quidam esse speciei: unde in
indiuisibili est ratio formæ, sicut ratio numeri & figuræ: nec
est possibile ut intendatur, uel remittatur. Sed omnis additio,
uel subtractio facit aliam speciem.

Et ideo aliter dicendum secundum Philosophum, in 1. de ge-
neratione: q, formæ miscibilium non manent in mixto actu:
sed uirtute, prout. s. uirtus formæ substantialis manet in qua-
litate elementari: licet remissa & quasi ad medium redacta:
qualitas enim elementaris agit in uirtute formæ substantialis:
alioquin actio quæ est per calorem ignis non terminaretur ad
formam substantialem.

Ad quartum dicendum, quòd anima cum sit forma, est qui-
dem perfectio quædam particularis: non autem uniuersalis:
& ideo ea adueniente sic aliquid perficitur ut tamen aliquid
corrumpatur.

Auicēna.
Auerrois

Solutio
uera. 1. p.
q. 7. ar. 4
ad 4. quæ-
r. 1. p. q. 5
art. 7. c. 8
opus 33.
o. & ani-
ma. ar. 9.
ad 10.

ARTICVLVS VII.

*Utrum absque gratia per solam naturalem arbitrij libertate-
tem possit se ad gratiam præparare.*

AD SECVDVM sic proceditur. Videtur quòd homo abs-
que gratia per solam naturalem arbitrij libertatem possit
se ad gratiam præparare: quia ut dicitur. Prouer. 16. homi-
nis est præparare animum. Hoc autem dicitur esse alieuius, qd
est in eius potestate constitutum: ergo in potestate hominis cõ-
stitutum est, q, possit se ad gratiam præparare. Non ergo indi-
get auxilio gratiæ.

Præterea. Ansel. dicit in lib. de casu Diaboli, quòd non ideo
aliquis caret gratia quia Deus non uult dare: sed quia ipse non
uult accipere. Si ergo uellet accipere, posset accipere. Potest
ergo si uult se ad gratiam præparare absque exteriori auxi-
lio.

Sed dicebat q, homo indiget in hoc auxilio gratiæ quãtum
ad exterioris motus. Sed contra, Homo o potest moueri ad con-
uersionem non solum ex bonis, sed etiam ex peccatis: sicut si
aliquis uideat aliquem enormiter peccantem & ex horrore
peccati ad Deum conuertitur: sed peccatum non est a Deo:
ergo absque Dei operatione potest se homo ad gratiam præ-
parare.

11. q. 109
ar. 6. & 2.
d. 5. qd. 2.
ar. 1. & d.
28. art. 4.
& veri. q.
24. ar. 15.
o.

Anselm.

Euafr.

Tren.

Sed contra. Per hoc ad gratiam preparatur, q ad Deum non uertitur: sed ad hoc indigemus auxilio diuine gratie. Dicitur enim Tren. 4. Conuerte nos domine ad te & conuertemur: ergo homo indiget auxilio gratie diuine, ad hoc quod se ad gratiam preparat.

Beatus Paulus

Error Pelagij.

de quo. 12. q. 100. ar. 10. ad 3. & ma. qu. 2. ar. 5. ad. 7. ueti. q. 16. arti. 1. ad 12. & ueri. q. 2. arti. 1. ad 12. Euasio erroris. 22. q. 6. arti. 1. Inconueniens quod sequitur Opinio Doc. 12. q. 109. ar. 5. o.

Præterea. Ad nihilum non potest homo se preparare, nisi cogitando: sed ad hoc ipsum indiget homo auxilio gratie. Dicitur enim secundum Corinthios. 3. Non sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis: quasi ex nobis: ergo indigemus auxilio diuine gratie, ad hoc quod nos ad gratiam preparemus.

Respon. dicendum q in hac questione cauendum est error Pelagij, qui posuit q per liberum arbitrium hō poterat adimplere legē & uitam æternam mereri: nec indigebat auxilio diuino: nisi quantum ad hoc q sciret quod facere deberet secundum illud Psal. Doce me facere uoluntatem tuam. Sed q hoc nimis parum uidebatur ut solam scientiam haberemus a Deo: charitatem aut qua præcepta legis implemur, haberemus a Deo: ideo postmodum Pelagij posuerūt q initium boni operis ideo fit homini ex seipso: dum consentit fidei per liberum arbitrium: sed consummatio est homini a Deo: præparatio aut ad initium boni operis pertinet. Vnde ad errorem Pelagianum pertinere dicitur, quod homo possit se ad gratiam preparare absque auxilio diuine gratie: & est contra Apostolum, qui dicit ad Phil. 1. Qui cepit in nobis opus bonum ipse perficiet.

Dicendum est ergo q homo indiget auxilio gratie, non solum ad merendum, sed etiam ad hoc q se ad gratiam preparat, aliter tamen & aliter. Nam meretur homo per actū uirtutis cum non solum bonum agit: sed bene ad quod requiritur habitus, ut dicitur in 2. Ethic. Et ideo ad merendum, requiritur habitualiter gratia. Sed ad hoc q homo præparet se ad habitū consequendum, nō indiget alio habitu, quia sic esset procedere in infinitum. Indiget autem diuino auxilio non solum quantum ad exteriora mouentia, prout lex diuina providentia procurat: ratur homini occasiones salutis: puta prædicationes, exempla, & interdiū ægritudines & flagella, sed etiam quantum ad interiorum motum, prout Deus cor hominis interiorius mouet ad bonum, secundum illud Rom. 19. Cor regum in manu Dei ad quodcumq; uoluerit uertere: illud. & q hoc necessarium sit, probat Philosophus in quodam. e. de bono fortune. Hoc. n. agit uoluntate: uoluntatis autem principium est electio, & electionis consilium. Si autem quæritur qualiter consiliari incipiat, non potest dici quod ex consilio consiliari inceperit: quia sic esset in infinitum procedere. Vnde oportet aliquod exterioris principij esse, q quod moueat mentem humanā ad consiliandū & agendis. Hoc autem oportet esse aliquid melius humana mentē: nō ergo est corpus cælesse, quod est infra intellectualem uirtutē, sed Deus ut Philosophus ibidē concludit. Sicut ergo oīs motus inferiorum corporū q nōtem per mouentur principij est motus cælestis oīam motuum interiorum mentium, principium est a Deo mouente. Sic ergo nullus potest se ad gratiam preparare, nec aliquid boni facere, nisi per diuinum auxilium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod per hoc quod hominis est se ad gratiam preparare per liberum arbitrium, non excluditur necessitas auxilij diuini: sicut nec per hoc quod ignis est calcifacere, excluditur necessitas cælestis motus.

Ad secundum dicendum, q Deus mouet omnia secundum modum eorum: & ideo diuina motio a quibusdam participatur cum necessitate, a natura autem rationali cum libertate. propter hoc q uirtus rationalis se habet ad opposita. & ideo sic Deus mouet mentem humanam ad bonum: quod tamen potest huic motui resistere: & sic ex Deo est ut homo se ad gratiam prepararet, sed quod gratia careat, non habet causam a Deo, sed ab homine: secundum illud Osee. 13. Perdido tua ex se Israel, tantummodo ex me auxilium tuum.

Ad tertium dicendum, q licet peccatum non sit a Deo, tamen Deus peccatum quandoque ordinat ad hoc, ut sit aliquid salutis occasio.

ARTICVLVS VIII.

Primum primus homo in statu innocentie dilexerit Deum super omnia, & plusquam seipsum.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod primus homo in statu innocentie, non dilexerit Deum super omnia, & plusquam seipsum. Sic enim diligere Deum meritum est maximum. Sed primus homo in statu illo non habuit, unde posset proficere per meritum: ut dicitur in 24. distinctione secundum libri sententiarum: ergo primus homo in statu illo non dilexit Deum plusquam seipsum, & super omnia.

Præterea, sic diligere Deum, est maxima præparatio mentis humane ad gratiam consequendam. Primus autem homo in statu illo ponitur gratiam non habuisse: sed sola naturalia: ergo non dilexit Deum plusquam seipsum, & super omnia.

Præterea, natura in se recurua est quia scilicet omnia que amat, retorquet ad se. Sed propter quod unumquodque tale est illud, nagis: ergo naturali dilectione plus diligebat seipsum quam Deum. Non ergo diligebat Deum super omnia.

Sed contra. si non diligebat Deum plusquam seipsum, aut ergo minus se aut æqualiter sibi: & utroque modo sequitur quod seipso homo frueretur: dum se non referret in Deum. Frui autem seipso, induci peruersitatem peccati: ut Aug. dicitur ergo primus homo in statu innocentie, iam erat peruersus per peccatum quod est impossibile. Sequitur ergo ut diligeret Deum super omnia.

Respon. dicendum, q si homo fuit factus in gratia: ut ex uerbis Basilij & Aug. haberi potest, questio ista locum non habet. Manifestum est enim quod existens in gratia, per charitatem diligere Deum supra seipsum: sed quia possibile fuit Deo, ut homini faceret in puris naturalibus: ut ille est considerate ad quantum est dilectio naturalis extendere possit. Dixerunt ergo quidam quod homo uel angelus in puris naturalibus existens, diligit Deum plusquam seipsum naturali dilectione, secundum morem concupiscentie: quia scilicet bono diuino magis frui desiderat tanquam maiori & suauiori: sed secundum amorem amicitie naturaliter homo plus diligit seipsum quam Deum. Est enim amor concupiscentie: quo dicimus amare illud quod uolumus uti vel frui: sicut uinum uel aliquid huiusmodi. Amor autem amicitie, est quo dicimus amare amicum, cui uolumus bonum. Sed ista positio stare non potest. Dilectio enim naturalis, est quadam naturalis inclinatione indita nature a Deo: nihil autem naturale est peruersum, impossibile est ergo quod aliqua naturalis inclinatio uel dilectio sit peruersa: peruersa, autem dilectio est ut aliquis dilectione amicitie diligit plus se quam Deum. Non potest ergo talis dilectio esse naturalis.

Dicendum est ergo, quod diligere Deum super omnia plusquam seipsum, est naturale, non solum angelis & homini, sed etiam cuilibet creatura: secundum quod potest amare aut sensibile aut naturaliter. Inclinationes enim naturales maxime cognosci possunt in his que naturaliter aguntur absque rationis deliberatione, sic enim agit unumquodque in natura sicut aptum nature est agi. Videmus a tē quod unaquæque pars naturali quadam inclinatione, operatur ad bonum totius, etiam cum periculo aut detrimento proprio: ut patet cum aliquis manum exponit gladio ad defensionem capitis: ex quo dependet salus totius corporis. Vnde naturale est, ut quælibet pars suo modo plus amet totum quam seipsum. Vnde & secundum hanc naturalem inclinationem, & secundum bonum politicam uirtutem, bonus ciuis, mortis periculo se exponit pro bono communi. Manifestum est autem, quod Deus est bonum commune totius uniuersi, & omnium partium eius, unde quælibet creatura suo modo naturaliter plus amat Deum quam seipsum. Insensibilia quidem naturaliter: bruta uero animalia sensu uel creatura uero rationalis per intellectualem amorem, quæ dilectio dicitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, q diligere Deum prout est principium totius est ad naturalem dilectionem pertinere. Sed ad diligere Deum prout est obiectum beatitudinis est gratia uel dilectionis, in qua meritum consistit: nec tamen necessarium est ut in hoc sustineat sententiam Magistri dicentis, quod homo in primo statu non habuit gratiam per quam mereri posset.

Ad secundum dicendum, q naturali dilectione qua Deus super omnia naturaliter diligitur, potest aliquis magis & minus uel: & quando in summo fuerit, tunc est summa præparatio ad gratiam habendam.

Ad tertium dicendum, q inclinatio rei naturalis est ad duo scilicet ad moueri & ad agere: illa autem inclinatio nature que est ad moueri, in seipso recurua est, sicut ignis mouet sursum propter sui conseruationem. sed illa inclinatio nature que est ad agere, non est recurua in seipso: non enim ignis agit ad generandum ignem propter seipsum, sed propter bonum generati, quod est forma eius, & uirtus propter bonum commune quod est cōseruatio speciei uel patet quod non uirtus naturaliter uerum est quod omnis dilectio naturalis finit in se recurua.

QVÆSTIO. V.

DE INDE quærebatur de his que pertinent ad bonū gratie. Et primò de his que pertinent ad ipsum bonū gratie. § secundū

1. p. 64. ar. 1. & 2. q. 100. ar. 10. ad 3. & ma. qu. 2. ar. 5. ad. 7. ueti. q. 16. arti. 1. ad 12. & ueri. q. 2. arti. 1. ad 12. Amm. duplex. 11. q. 64. ar. 4. o. Reproba. 10. q. 109. ar. 5. o. 1. p. 64. ar. 1. & 2. q. 100. ar. 10. ad 3. & ma. qu. 2. ar. 5. ad. 7. ueti. q. 16. arti. 1. ad 12. & ueri. q. 2. arti. 1. ad 12. 1. p. 64. ar. 1. & 2. q. 100. ar. 10. ad 3. & ma. qu. 2. ar. 5. ad. 7. ueti. q. 16. arti. 1. ad 12. & ueri. q. 2. arti. 1. ad 12. 1. p. 64. ar. 1. & 2. q. 100. ar. 10. ad 3. & ma. qu. 2. ar. 5. ad. 7. ueti. q. 16. arti. 1. ad 12. & ueri. q. 2. arti. 1. ad 12. 1. p. 64. ar. 1. & 2. q. 100. ar. 10. ad 3. & ma. qu. 2. ar. 5. ad. 7. ueti. q. 16. arti. 1. ad 12. & ueri. q. 2. arti. 1. ad 12.

Secundo, de his quæ pertinent ad malum culpæ, quod ei op-ponitur.

CIRCA bonum gratiæ quærebatur.

- Primò quidem de eo quod pertinet ad omnes.
 - Secundo, de eo quod pertinet ad clericos.
 - Tertio de eo quod pertinet ad religiosos.
- CIRCA ea uero quæ ad omnes pertinent, quæ re-
batur de duabus partibus penitentia.
- Primò de contritione, utrum scilicet contritus tenetur velle magis esse in inferno, quàm peccare.
 - Secundo, de confessione.

ARTICVLVS IX.

Virum contritus debeat magis velle esse in inferno, quam peccare.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur q. contritus nò de-
beat magis velle esse in inferno quam peccare. Pœna enim
inferni est æterna, & irremediabilis. De peccato autem potest
liberari per penitentiam: ergo magis debeat velle peccare, quàm
in inferno esse.

Præterea, Pœna inferni includit culpam, una enim de pœ-
nis inferni est uermis, id est conscientia remota de culpa. Cul-
pa autem non includit pœnam inferni: ergo magis est eligenda
culpa quàm pœna.

Sed contra est quod Ansel. dicit in libro de similitudinibus,
q. aliquis debet magis eligere esse in inferno sine culpa, quàm
in paradiso cum culpa, quia innocens in inferno non sentiret
pœnam: & peccator in paradiso non gauderet gloria.

Respondendum, q. contritus tenetur in generali velle pa-
ti magis quamcunq. pœnam q. peccare: & hoc id, quia contri-
tio non potest esse sine charitate, per quàm omnia dimittuntur pec-
cata. Ex charitate enim plus homo diligit Deum q. seipsum: pec-
care autem est facere contra Deum: puniri autem est aliquod
pati contra seipsum. Vnde charitas hoc requirit, ut quamlibet
pœnam homo contritus præeligat culpæ. Sed in speciali descen-
deret hanc pœnam uel ad illam non teneretur: quoniam dicitur
faceret, si quis seipsum uel alium sollicitaret super huiusmodi
particularibus pœnis. Manifestum est enim, q. sicut delectabi-
lia plus mouent in particulari considerata quam in communi,
ita terribilia plus terrent si in particulari considerentur, & ali-
qui sunt qui minori tentatione non cadunt, qui fortè maiori
caderent: sicut aliquis audiens adulterium, non incitatur ad li-
bidinem: sed si per considerationem descendit ad singulas ille-
cebras, magis mouetur. Et similiter aliquis non refugiet pa-
ni mortem pro Christo: sed si descendere ad considerandũ sin-
gulas pœnas, magis retraheretur. Et idem descendere in talibus
ad singula, est inducere hominem in tentationem: & præbere
occasionem peccandi.

AD PRIMVM ergo dicendum, q. culpa etiam mortalis de se
pepœna est, sed ex sola Dei misericordia remedium habet.

Præterea, Plus præponderat bonum diuinum contra quod
agit culpa bono nature create, cui opponitur pœna, quàm p-
peccata pœnæ temporalitati culpæ.

Ad secundũ dicendum, q. remorsus conscientia: nò est cul-
pa, sed cõsequens ad culpam, & potest esse sine culpa, ut in eo
qui hæt cõscientiam errantem de præterito commisso, sicut si aliq-
s credat aliquid à se prius commissum esse illicitum, quod tamen
licitum erat: & ipse dum faceret licitum reputabat.

QVÆSTIO VI.

DEINDE circa confessionem quærebatur tria. Primò, vtrũ
sufficiat q. aliquis scripto confiteatur, an oportet quod cõ-
fiteatur in verbo. Secundo, an aliquis tenetur statim confite-
ri quia per sacramentum penitentia, confertur gratia quæ ho-
minem reddit magis firmum ad resistendũ peccato. Quidã
aut. dixerunt quod tenetur cõfiteri quàm cito oportunitas cõ-
fite-ndi se obtulerit: quod si differat, peccat. Sed hoc est con-
tra rōnem præcepti affirmatiui, quod licet obli get semper, nò
tamen obligat ad semper, sed pro ioco & tempore. Tempus aut
implendi præceptum de confessione videtur, quando immi-
net aliquis casus in quo necesse est homini q. sit confessus, pu-
ta si imminet ei mortis articulus, vel necessitas accipienti eu-
charistiam, aut sacrum ordinem, uel aliquid huiusmodi: ad
quod oportet hominem per confessionem purgatum præparari: vñ si
aliquid horum imminet, & aliq. confiteri premitur, peccat
quod modò debita oportunitas adit: & quia ex pœpto ecclesiæ
omnes fideles tenentur saltè semel in anno in festo Paschæ p-

ARTICVLVS X.

Virum sufficiens confiteri scripto.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur, q. sufficiat si aliq-
s confiteri scripto. Confessio enim requiritur ad manife-
stationem peccati, sed peccatum manifestari potest scripto si-
cut & uerbo: ergo sufficit si confiteatur scripto.

Sed contra est quod dicit Rom. 10. Ore cõfessio fit ad salutem.
Respondendum, q. confessio est quoddam sacramentale.
scilicet n. in baptismo aliquid requiritur ex parte ministri, scilicet
ut abluat, & proferat, & aliquid ex parte sufficientis sacra-
mentum, ut scilicet intendat & abluat, ita in sacramento peni-
tentia, ex parte sacerdotis requiritur quod absoluat sub aliqua
forma uerborũ, Ex parte uero penitentis requiritur, q. se claui-
bus ecclesiæ subiciat peccata sua per cõfessionem manifestas;
de necessitate ergo sacramenti est q. sua peccata manifestet: &
contra hoc nullus dispensare potest, sicut nec cõtra baptismũ.
Sed quòd fiat manifestatio uerbo, non est de necessitate sacra-
menti: alioquin nulla necessitate posset aliter aliquis effectum
huius sacramenti percipere, nisi ore confitendo, quod patet ef-
fectum. Nam mutis uel quibuscunq. qui uerbo cõfiteri nò
possunt, sufficit scripto uel nutibus confiteri. Nulla autem ne-
cessitate potest aliquis baptizari, nisi aqua, & hoc quia aqua est
de necessitate sacramenti. Sed ex institutione ecclesiæ tenetur
homo qui pot. ut uerbo confiteatur, non solum pp hoc ut ore
confitens cõfite-ndo magis erubescat, ut qui ore peccat ore pur-
getur: sed etiam semper in omnibus sacramentis accipitur id
cuius est communior usus, sicut in sacramentali ablutione bap-
tismi accipitur aqua, qua homines communius utuntur ad
ablundum: & in Eucharistia panis qui est communior cibis.
Vnde & in manifestatione peccatorum, conuenit vti uerbis q-
bus homines communius & expressius suos conceptus significa-
re consueuerunt. Et attendendũ est q. in hoc sacramento non
imprimatur character, sed solum cõfiteri gratia ad remissionem
peccati: quã remissionem ecclesiæ prætermitit: vnde in bap-
tismo qui seruat ea quæ sunt de necessitate sacramenti præmit-
tens statuta ecclesiæ, consequitur characterem sacramenti, sed
non sacramenti effectum: hic autem nihil consequitur.

Rationes aut. quæ ad vtrãq. partem inducuntur, non mul-
tum cogunt: nam neque manifestatio ita expressè potest fieri
scripto, sicut uerbo: neque quod dicitur, ore confessio fit ad
salutem intelligitur de confessione peccatorum, sed de confes-
sione fidei.

ARTICVLVS XI.

Virum aliquis possit differre confessionem usque ad quadagesimam.

II

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd aliquis
possit differre confessionem usque ad quadagesimam:
quoniam enim seruat præceptum ecclesiæ, non delinquit,
sed Ecclesiæ statuit, quòd semel in anno homines propria
peccata confiteantur, ergo si aliquis expectat usque ad terminum
ab ecclesiæ constitutum, non peccat.

Præterea baptismus est sacramentum necessitatis, sicut & pe-
nitentia, sed cathæcumus non peccat si differat baptismum
usque ad sabbatum sanctum: ergo pari ratione, nec contritus
peccat si differat confessionem usque ad quadagesimam.

Præterea maioris necessitatis est cõfiteri quàm confessio.
Sed confessio sine contritione, non valet ad salutem. Contritio
aut. sine confessione potest in aliquo casu valere; sed ille qui est
in peccato, non tenetur statim cõfiteri contritione q. delet peccatum:
alioquin peccator per singula momenta peccaret: ergo nec cõ-
tritus tenetur statim cõfiteri, ita quòd peccet si secus agat.

SED CONTRA, Magis est subueniendum morbo spiri-
tuali, quàm morbo corporali. Sed aliquis subiectus morbo cor-
porali, periculo se committeret, nisi remediũ medicina quaer-
eret quàm cito posset & ex negligentia peccaret. Multo ergo
magis peccat qui differat remediũ confessionis adhibere con-
tra spirituales morbum peccati.

RESPONDEO dicendum, quòd laudabile est quòd pec-
cator quam citius commode potest peccatum suum confiteatur,
quia per sacramentum penitentia, confertur gratia quæ ho-
minem reddit magis firmum ad resistendũ peccato. Quidã
aut. dixerunt quòd tenetur cõfiteri quàm cito oportunitas cõ-
fite-ndi se obtulerit: quod si differat, peccat. Sed hoc est con-
tra rōnem præcepti affirmatiui, quod licet obli get semper, nò
tamen obligat ad semper, sed pro ioco & tempore. Tempus aut
implendi præceptum de confessione videtur, quando immi-
net aliquis casus in quo necesse est homini q. sit confessus, pu-
ta si imminet ei mortis articulus, vel necessitas accipienti eu-
charistiam, aut sacrum ordinem, uel aliquid huiusmodi: ad
quod oportet hominem per confessionem purgatum præparari: vñ si
aliquid horum imminet, & aliq. confiteri premitur, peccat
quod modò debita oportunitas adit: & quia ex pœpto ecclesiæ
omnes fideles tenentur saltè semel in anno in festo Paschæ p-

facramenti communionem accipere, ideo ecclesia ordinavit, ut semel in anno quando imminet tempus accipiendi eucharistiam, omnes fideles confiteantur. Dico ergo qd differre confessionem usque ad hoc tempus, per se loquendo licitum est, sed per accidens potest fieri illicitum: puta si imminet aliquis articulus, in quo confessio requiratur. Vel si aliquis propter contemptum confessionem differat, & similiter per accidens potest esse talis dilatio meritoria, si ad hoc differret, ut prudentiori confiteretur, vel deuotius propter sacrum tempus.

Primas ergo rationes contrarium. Ad illud vero quod in contrarium obicitur, dicens qd morbus corporalis nisi per medicinam remedium inextinguatur, semper inualebit in peius, nisi forte etiam uirtute naturae fuerit extinguitur: morbus autem peccati extinguitur per contritionem, unde non est simile.

ARTICVLVS XII.

Virum sacerdos parochialis debeat credere suo subdito dicenti se esse confessum, nisi propter hoc ei eucharistiam det.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod sacerdos parochialis non debeat credere suo subdito dicenti se alteri esse confessum, ut propter hoc ei eucharistiam det. Frequenter sola confessione aliqui contentuntur, qui prius contriti non fuerunt. Sed sacerdos debet subditum suum quantum potest ad bonum inducere, ergo uidetur quod omnino ab eo expectare debeat, quod sibi confiteatur.

Præterea, Proterbo uigilum o sepmo dicitur pastori ecclesie. Diligenter agnosce uultum peccati tui. Sed hoc nullo modo melius potest, quam per confessionem: ergo debet ab eo exigere quod sibi confiteatur.

SED CONTRA, si sibi confiteretur, posset dicere quæ uellet & crederetur ei ergo etiam de hoc sibi debet credi, quod sit confessus.

Respon. dicendum qd in foro iudiciali, creditur homini contra se, sed non pro se in foro autem penitentie, creditur homini pro se & contra se. Est ergo distinguendum, qd dupliciter fit impedimentum. quo aliquis a perceptione eucharistie impediatur, si. n. sit impedimentum ad forum iudiciale prius, puta excoicatio, non tenetur sacerdos suo subdito credere quæ excoicatio nuntiata ei de absolute iure consistat. Si aut sit impedimentum quod ad forum penitentie pertinet, si peccatum, tenetur ei credere, & misse agi, si denegat Eucharistiam ei qd perhibet se confessum & absolutum ab eo qui absolute potuit, vel auctoritate apostolica uel auctoritate Episcopi.

AD PRIMVM ergo dicitur, qd illud bonum quod in confessione homines consequuntur, iam consecutus est ille qd confessionem fecit, si uerum dicit. Si autem falsum dicit, pari ratione posset falsum dicere confitendo, nec potest aliquis aliter minus auctoritate compelli ad confitendum peccatum, quod aliter confessione eius, qua absolute potuit, quia sit iam dictum est, & confessio peccatorum quoddam sacramentale est diuino impenio subiacens, non humano.

Ad secundum dicendum, quod spiritualis pastor uultu peccatoris sui debet diligenter agnoscere, considerando exterius vitam eius, sed per modum confessionis non potest diligentius seruari, sed oportet quod credat ea quæ sibi a suo subdito dicuntur.

QVÆSTIO VII.

Deinde quærebatur duo de his, quæ pertinet ad clericos. Primo, de officio ecclesie, utrum ille qui est præbendatus in duabus ecclesijs in die, quo diuersum officium fit in uera que ecclesia, debeat utrunque officium dicere.

Secundo, de studio theologie, utrum aliquis teneatur dimittere studium theologie, etiam si sit aptus ad alios docendum, ad hoc quod intendat saluti animarum.

ARTICVLVS XIII.

Virum habens duas ecclesias, teneatur utriusque officium dicere.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur qd aliquis in tali casu debeat utrunque officium dicere. Omnis enim debet ad emolumentum. Ille ergo qui habet emolumentum

præbendam in duabus ecclesijs, debet onus suffere utriusque, ut scilicet utriusque ecclesie officium dicat.

Præterea, iustum esse uidetur, ut si habet maius emolumentum ab una ecclesia, qua forte cantat prolixius officium, qd et maius onus subeat prolixius officium dicendo. Nō ergo ad eum pertinet necesse, sed uel debet utrunque dicere, uel debet dicere officium ecclesie in qua habet pinguius beneficium.

Sed in contrarium inducebatur consuetudo.

Respon. dicendum, qd supposito qd aliquis licet sit præbendatus in duabus ecclesijs. Ex dispensatione, considerandum est qd ille qui in aliqua ecclesia præbendam accepit, duobus obligatur Deo, ut ei debitas laudes exsoluat pro eius beneficijs, & ecclesie de qua accepit sumptus. Ea uero qd ad ecclesiam pertinent, subiacet dispensationi prælatorum ecclesie: & id hoc debetur quod hęc, ecclesie debet exsoluere secundum qd statutum est, uel per seipsum, si sit præbenda que requirit redditum: uel per vicarium, si hoc sufficiat secundum ecclesiam statuti, ac consuetudinem. Sed debetur quod debet Deo, per seipsum debet exsoluere, non referat autem quantum ad Deum, quibus Psalmus, & hymnis Deū laudet, ut pura uita dicat in uel peris: Dixit Dñs, uel laudate pueri Dominum, nisi quantum ad hoc qd homo debet sequi maiorum traditiones & quia laudes Deo debet quasi unus homo, sufficit qd semel officium dicat secundum consuetudinem alieius ecclesiarum, quantum est clericus. Sed de electione officij rationabiliter uidetur qd debet dicere officium illius ecclesie in qua maiorem gradum habet, puta si in una sit decanus, & in alia simplex canonicus, debet dicere officium ecclesie in qua est decanus. Quod si in utraque ecclesia fuerit simplex canonicus, debet dicere officij dignioris ecclesie, si magis forte in minori ecclesia habeat præbendam, qua temporalia in illius momenti sunt ipsi ualibus comparata. Si uero in ambabus ecclesijs sit equalis dignitatis, potest eligere quodecunque officij magis uoluerit, si fuerit utraque ecclesia absens. Si autem fuerit in aliqua earum præsens, debet se conformare illis cum quibus conuenerit.

ARTICVLVS XIII.

Virum peccet, qui potest saluti animarum curam impendere, si circa studium tempus occupat.

AD SECUNDVM sic proceditur. Vi qd aliquis qui potest saluti animarum curam impendere peccet, si circa studium tempus occupat. Dicitur n. ad Galat. vi. Dum tempus semus operemur bonū nulla ēc est gratior iactura quam tempus. Non debet ergo aliquis totum tempus in studio expendere, differens saluti animarum curam impendere.

Præterea, perfecti tenentur ad id, quod melius est. Sed religiosi sunt perfecti: ergo maxime religiosi debent diuiniere studium, ut saluti animarum insistant.

Præterea, Peius est errare in uia morum, qd in uia pedis. Sed prælati tenentur reuocare suū subditum, si uideat eum errare in uia pedum, ergo multo magis tenentur eum reuocare a errore qui est in uia morum. Est autem error si homo perterritat qd melius est: ergo prælati debet subditum cogere ut saluti animarum intendat studio prætermissio.

IN CONTRARIVM inducebatur consuetudo præratione.

Respon. dicendum, quod aliqua duo possunt comparari ad inuicem: & simpliciter & secundum aliquem casum, nihil enim prohibet id quod est melius simpliciter in aliquo casu esse minus eligendum, sicut philosophari est simpliciter melius quam dicitur: sed in tempore necessitas, dicitur est magis eligendum, & aliqua preciosa margarita est carior uno pane: & tamen in aliquo casu famis panis præeligitur: secundum illud Tren. quarto. Dederunt preciosa quæque pro cibo ad resoluendas animas. Est autem considerandum, quod in quolibet artificio simpliciter melior est qui disponit de architecto, & dicitur architector, quam aliquis manualis qui operatur exequitur secundum quod est ab alio disponitur. Unde & edificus construendis maior mercede cōducitur qui disponit de architecto, licet nihil manibus operetur, quam manualis artifices, qui dolant ligna, & incidunt lapides. In edificio autem spirituali sunt quædam manualis operarij, qui particulariter insistant curæ animarum, puta sacramenta ministrando, uel aliquod huiusmodi particulariter agendo, sed quædam principes artifices sunt Episcopi qui imperant, & disponunt qualiter prædicat suum officium exequi debeant, propter quod & Episcopi insipientes tenentur & simpliciter theologia doctores sunt quasi principales artifices, qui inquirunt & docent qualiter alij debeant salutem animarum procurare. Simpliciter ergo melius

Ad rōnes

12
4 d. 17. q.
3 art. 3. o
5 ad 2. &
4.

Opus 12.
q. 6. c. m.

4 d. 17. q.
3 art. 3. q.
3 ad 4. ar.
40.

13
art. 67. &
119. c.

32. 20

12. 22. 11
12. 24. 6
9. 27. 17
ad 2. 11
9. 15. 11
12. 24. 6

14

12

12. 22. 11
12. 24. 6
9. 27. 17
ad 2. 11
9. 15. 11
12. 24. 6

melius est docere sacra doctrinam & magis meritorium si bona intentione agatur, quam impendere particularem curam salutis hominis & illius, unde Apostolus de se dicit prima ad Corinth. primo. Non enim misit me Christus baptizare, sed Evangelizare, quamvis baptizare sit opus maximum conferens, salutem animarum, & secunda ad Thim. 2. id est Apostolus commendat fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Ipsa etiam ratio demonstrat, quod melius est erudire de pertinentibus ad salutem eos qui in se & in alijs periclitari possunt, quam simpliciter in se tantum periclitari possunt. In aliquo tamen casu necessitate imminente debent & Episcopi & doctores intermissis proprio officio particulariter intendere salutem animarum.

AD PRIMVM ergo dicitur, quod nullam iacturam temporis paritur, qui quod est melius operatur docendo sacram doctrinam vel qui ad hoc per studium se disponit.

Ad secundum dicendum, quod perfectus dicitur aliquis dupliciter. Vno modo quia habet perfectionem. Alio modo quia habet statum perfectionis. Perfectio autem hominis in charitate consistit, quae hominem Deo coniungit. Unde quantum ad dilectionem Dei dicitur Genes. decimo septimo. Ambulacoram me & esio perfectus, quantum vero ad dilectionem proximi, postquam dominus dixerat. Diligite inimicos vestros, concludit Matthei quinto. Estote ergo perfecti. Statum autem perfectionis habere dicuntur, qui solemniter obligantur ad aliquam perfectionem annexam. Est autem aliquam annexam perfectionem charitatis dupliciter. Vno modo, sicut patet in praeparatorio ad perfectionem, ut paupertas, castitas, & humilitas, quibus homo retrahitur a curis secularium rerum, ut liberius vacet his quae Dei sunt. Unde homini magis sunt quaedam perfectionis instrumenta, quae quod Hieronymus exponens illud verbum Petri dicens. Ecce non reliquimus omnia &

praelato praecipienti. Ad obediendum enim praelato obligatur se religiosus professione solemniter, ad tenendum autem secretum obligatur se simpliciter promissione, ergo magis debet obedire praelato, quam servare secretum.

Sed contra est quod Bernardus dicit. Id quod est institutum propter charitatem, non militat contra charitatem. Sed professio obedientiae, quam religiosus facit praelato, instituta est propter charitatem, ergo non militat contra charitatem, quia quilibet tenetur servare fidem proximo.

Respondens dicendum, quod sicut Bernardus dicit in libro de dispensatione & praecipio. Sufficientia obedientia est, ut religiosus obediat suo praelato de his quae ad regulam pertinent, vel directe, sicut ea, quae sunt scripta in regula vel indirecte, sicut ea, quae ad hanc reduci possunt, sicut ministeria exhibenda, fratrum, & poenae pro culpis infligendae, & huiusmodi. Perfecta autem obedientia est, ut simpliciter in omnibus obediat, quod non sunt contra regulam vel contra Deum. Sed quilibet obediat praelato in his quae sunt contra Deum, vel contra regulam, est obedientia incauta & illicita. Est ergo consideranda in proposito, utrum sit licitum religiosus secretum fidei suae commisitum reuelare. Circa quod distinguendum est de secreto. Est enim aliquod secretum, quod illicitum est celare sicut quod in periculum vergit aliorum, quibus aliquis caedere tenetur. Unde & in iuramento fidelitatis continetur quod huiusmodi secreta deant dominis reuelare. Ad praecipium ergo praelati tenetur religiosus tale secretum pandere, etiam si promissit non reuelare, dicitur in libro. In malis promissis rescindit fides nisi forte in confessione auerterit, quia tunc nullo modo esset reuelandum. Est autem aliud secretum, quod de se celari potest sine peccato: & tale secretum religiosus nullo modo praelato precipiente pandere debet, si sit fidei suae commisitum, peccaret, si frangendo fidei commisso.

AD PRIMVM ergo dicitur, quod ad maiorem est obligatio ad servandum ea quae sunt fidei & charitatis, quae est ex lege naturali & ex promissione in baptismo facta, quam quae est ex professione religionis.

ARTICVLVS XVI.

Virum subditum debeat praelato praecipienti reuelare culpam occultam alterius fratris.

CIRCA secundum, sic proceditur. Videtur quod subditus debeat praelato praecipienti reuelare culpam occultam alterius fratris, quia ut Hieronymus dicit. Non debet occultari culpa vnus in praedictum multorum. Sed praesumendum est quod praelatus culpam vnus cognoscere velit, propter multitudinis bonum, ergo praelato praecipienti debet culpam alterius reuelari.

SED CONTRA est quod Gregorius dicit, quod si aliquis propter obedientiam debemus aliqua bona dimittere, nullo in modo propter obedientiam debemus aliquod in malum perpetrare. Sed malum esse videtur culpam occultam detegendo, aliam infamare, ergo hoc propter obedientiam fieri non debet.

RESPONDENS dicendum, quod religiosus praelatus in capitulo peccat, sicut iudex ecclesiasticus in foro iudiciali. Unde ad ea potest ex praecipio subditos obligare, ut ei pandantur propter quae potest iudex ecclesiasticus in foro iudiciali iuramentum exigere. Est ergo sciendum quod in criminibus triplex est modus procedendi, vnus per denunciationem, alius per inquisitionem, alius per accusationem. In via ergo denunciationis, intenditur correctio delinquentis, & ideo secundum praecipium domini Matthei decimo octavo, debet procedere frater ad correctionem: ut scilicet corruptus cum inter te & ipsum solum, quod si non audierit, coram duobus vel tribus testibus, & ultimo dicatur ecclesiae. Charitatis enim est, ut aliquis parcat fratri quantum potest, unde prius debet huius, ut corrigat conscientiam fratris seruata fide sollicitate admonendo: & postmodum coram duobus vel tribus tandem negligenda est fama, ut emendetur conscientia: & dicendum est ecclesiae, in quo est processus consistitur confessione. Nam peccator si a principio uideret se publicatum, amitteret uerecundiam, & obliuiscitur fieret ad peccandum. In inquisitione uero debet procedere in fama. In accusatione uero debet procedere in scriptis, per quam ipse obligat se ad rationem. In inquisitione autem & accusatione, intenditur poenitentia propter multitudinis bonum. Si ergo appareat accusator in capitulo qui se obligat ad rationem, potest praelatus praecipio uenturas confessionem exigere, sicut & iudex ecclesiasticus iuramentum. Et similiter si procedat in fama, potest praelatus praecipio ueritate exigere, & subditus tenentur obedire. Si autem procedatur per uiam simplicis denunciationis, non tenetur religiosus praelato praecipienti culpam fratris reuelare, nisi procedente in ratione eum uideatur in correctum: imo magis peccaret, si ad praecipium plani reuelaret.

sequenti sumus te, dicit quod non sufficit Petro dicere. Ecce non reliquimus omnia: sed addidit quod perfectum est, & se cultum sumus te. Quicunque ergo uel uoluntariam paupertatem, & ad uel uel castitatem seruatur, habent quidem praeparatorium perfectionis, sed non dicunt habere pactum perfectionis, nisi qui se (solum) in professione ad huiusmodi obligant. Aliquid, n. solemne & perpetuum dicitur habere statum, sicut patet in statu libertatis, uel matrimonij & similibus. Alio uero modo aliquis est annexum perfectioni charitatis, & effectus: ut scilicet aliquis curam animarum suscipiat. Est enim perfectior charitatis, ut aliquis propter Deum amorem praetermittat dulcedinem contemplatiuae uiae, quam magis amare & accipiat aeternae uitae occupationes, ad procurandum proximorum salutem. Quicunque ergo hoc modo facit proximorum intendit, habet quidem aliquem perfectionis effectum, sed non habet perfectionis statum, nisi Episcopus qui cum quadam solemniter consecratione suscipit animarum curam. Archidiaconi uero & Parochiales Presbyteri, magis huiusmodi commissa quadam officia, quam quae per hoc in aliquo perfectionis statu ponantur. Solum ergo religiosus & Episcopi dicuntur perfectionis statum habere, unde religiosi sunt Episcopi, sed non Archidiaconi, uel proplebani. Cum ergo dicitur quod perfecti tenentur ad id quod melius est, uerum est si intelligatur de his qui dicuntur perfecti pro perfectionem charitatis. Huiusmodi enim obligantur ex lege interiori, quae inclinatio obligat, uidead hoc obligantur secundum mentem suam perfectionis quod implent. Si autem intelligatur de his qui dicuntur perfecti propter statum: sicut Episcopi & religiosi non est uerum. Non enim tenentur Episcopi nisi ad ea quae se extendit cura suscipi regimini. Et religiosi non tenentur, nisi ad ea ad quae obligantur ex uoto suae professionis, alioquin esset obligatio ad infinitum, cum tamen natura & ars & omnis lex certos terminos habeant. dato tamen quod perfecti semper tenentur ad id quod melius est non esset ad, propositum, sicut ex supra dictis apparet.

Ad tertium dicendum, quod licet praelatus teneatur subditum suum reuocare ab omni malo, non tamen tenetur eum inducere ad omne melius. Haec etiam ratio in proposito locum non habet, sicut nec alia, &c.

QVAE ESTIO VIII.

Deinde queritur rebantur duo de his quae pertinent ad religiosos. Primo, utrum religiosus teneatur obedire suo praelato, ut reuelat sibi aliquod secretum: quod fidei suae est commissum. Secundo, utrum teneatur sibi obedire, ut reuelat occultam culpam fratris, quam nouit.

ARTICVLVS. XV.

Virum religiosus teneatur secretum fidei suae commissum reuelare praelato praecipienti.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod religiosus teneatur aliquod secretum, fidei suae commissum, reuelare

art. 104. 5.
& 22. 96.
104. ar. 5.
ad 3. 96.
186. art. 5.
ad 4.

ar. 104. 4.
di. 21. 9. 3.
art. 1. 9. 2.
ad secun-
dam.

4. di. 21. 96.
3. ar. 1. 9. 1.
o. & quae
3. 10.

16
art. 31. 0.
& 22. 9. 3.
ar. 7. ad 5.
c. & ad 1.

22. 9. 33. 2
7. ad 1. &
vert. 9. 3.
a. 2. ad 13.

art. 22. 4. &
22. 10. 3. 3.
art. 7. 0.

15
10. 10. 1.
10. 10. 1.
10. 10. 1.
10. 10. 1.

velares, quia plus tenetur obedire euangelio, quam praelato: & multo magis praelatus peccaret, si subditum induceret ad pervertendum ordinem euangelij.

quam in primo precepto dixerat. Non adorabis ea neque colles subditur Exodi vigesimo optimo. Ego sum Dominus Deus tuus distans iniquitates patrum in filios: & postquam dixerat. Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum, subditur. Nec enim habebit in fontem Dominus eum, qui assumpsit nomen Domini frustra.

2.d. 37. q. 1. ar. 1. O. & malo. q. 2. art. 1. ad 4. AD PRIMVM ergo dicendum, quod de peccato preterito, de quo iam aliquis correctus est ad secretam admonitionem, vel de quo potest sperari corrigendum nisi contraxerit inuenitur, non potest imminere periculum multitudinis. Sed de peccato futuro, quod est periculum multitudini uel spiritualiter uel corporaliter procedit obiectum: tunc enim non oportet admonitionem secretam expectare: sed statim periculo occurrere, unde & dominus non dicit. Si peccare intendat in futuro, sed si peccauerit in preterito.

ARTICVLVS XIX.

Virum faciens contra constitutionem Papa per ignorantiam peccet.

QVAESTIO IX.

DEINDE queruntur quatuor ad culpam penitentia. 1. Primum, utrum peccatum sit natura aliqua. 2. Secundum, utrum peritium sit grauius peccatum, quam homicidium. 3. Tertio, utrum peccet qui propter ignorantiam constitutionem Papa non seruat. 4. Quarto, utrum monachus peccet mortaliter comedendo carnes.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod qui facit contra constitutionem Papa per ignorantiam, non peccet. Vt n. Augustinus dicit. Peccatum ad eum est uoluntarium, quod si non est uoluntarium, non est peccatum. Sed ignorantia causat in uoluntarium: ut dicitur in tertio Ethi. ergo quod sit per ignorantiam, non est peccatum.

ARTICVLVS XVII.

Virum peccatum sit aliqua natura.

Præterea, secundu[m] iura Dominus potest repetere seruum suu[m] ordinatum post certum tempus, hoc autem debet computare a tempore ordinationis, non a tempore notitie: ergo obligatio constitutionis papa, obligat a tempore notitie.

Sed contra. Ignorantia iuris non excusat. Sed constitutio papa factus, ergo qui facit contra constitutionem papa per ignorantiam, non excusatur.

Respondeo dicendum, quod ignorantia, quæ est causa actus, causat in uoluntarium. Unde semper excusatur: nisi ipsa ignorantia sit peccatum. Est autem ignorantia peccatum, quando ignoratur quis que potest scire & tenetur. Constitutionem enim papa omnino suo modo scire tenetur. Si ergo aliquis nesciat per negligentiam, non excusatur a culpa, si contra constitutionem agit. Si uero aliquis habeat sufficientem impedimentum, propter quod scire non poterit, puta si fuit in carcere: uel in terris extraneis: ad quas constitutio non peruenit: uel propter aliquod simile: talis ignorantia excusatur: non peccet contra constitutionem papa agens.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quod peccatum non sit aliqua natura. Dicitur enim Ioannis primo, sine ipso factum est nihil. peccatum. Sed quod est natura aliqua, non potest dici nihil. Ergo peccatum non est natura aliqua. SED CONTRA. Si peccatum non est natura aliqua oportet quod sit priuatio pura, sed priuatio pura non dicitur secundum magis & minus, ut mors & tenebra: ergo unum non esset grauius altero, quod est inconueniens.

17. 12. q. 72. ar. 1. ad 2. malo. q. 2. a. 9. ad 26. 14. 22. q. 98. de per. iurio.

Respondeo dicendum, quod peccatum maximè transgressionis, est actus inordinatus. Ex parte ergo actus, peccatum est natura aliqua, sed inordinatio est priuatio: & secundum hanc, peccatum dicitur nihil. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

Virum monachus mortaliter peccet carnes comedendo.

CIRCA quartum sic proceditur. Videtur quod monachus peccet mortaliter comedendo carnes dicit enim canon de consecratione distinguendo quæ carnes, quod monachi non debent comedere carnes, & contra fecerunt debent incarcerari. Sed talis pena non infligitur nisi pro peccato mortali: ergo monachi comedentes carnes peccant mortaliter.

2. Præterea facere contra uotum est peccatum mortale, sed monachi ex uoto obligantur ad seruandam regulam beati Benedicti: in qua continentur, quod monachi a carnibus abstineant: ergo monachi peccant mortaliter comedendo carnes.

Sed contra. Nullum peccatum mortale conceditur alicui ratione cuiuscu[m]que infortunitatis. Sed comedere carnes conceditur monacho ratione infortunitatis: ergo comedere carnes non est peccatum mortale monacho.

Respondeo dicendum, quod nihil est peccatum mortale monacho, uel religioso cuiuscunque per se sequendo, quod non sit peccatum mortale alteri: nisi sit contrarium ei ad quod se uoto professionis obligauit: per accidens tamen ut rone scandali, uel alii cuius huiusmodi potest aliquid esse peccatum, quod non esset alij peccatum. Ergo considerandum quod sit illud ad quod religiosus uoto professionis se obligat: & si quod est religio, si peccatum uenerit se regulam seruandam, uideret se obligare uoto ad singula, quod continetur in regula: & sic contra quodlibet eorum agendo peccaret mortaliter. Ex hoc sequeret quod religiosus status esset religiosus in laqueum peccati mortalis: quod uix aut nunquam esset declinare. Sancti ergo presertim quod ordines inflauerunt, nolentes hominibus iniicere danationem laqueum, sed magis uia salutis ordinauerunt talem professionis formam, in qua periculum esse non posset, si uero ordine seruati peccatum est cautissima & securissima forma peccati, quia non permittit se seruare regulam, sed obediuntia seruandam regulam, uel ex uoto obligatur ad seruandam ea quod ponitur in regula itaque precepta, & quod plane seruandam regulam sibi sepe uoluerit. Cetera uero quod non continentur in regula sub precepto non cadunt directe sub uoto, uel ex premissis non peccat mortaliter. Beatus uero dominus Petrus Augustinus statuit monachum si peccet non quod obseruare regulam, sed quod profiteri promittit conversionem morum suorum secundum regulam, hoc est dicitur, ut secundum regulam dirigat mores suos, contra quod

ARTICVLVS XVIII.

Virum periurium sit grauius peccatum quam homicidium.

CIRCA secundum sic procedebatur. Videtur quod periurium sit grauius peccatum, quam homicidium, dicit enim Bernardus quod contra precepta prima tabule non potest dispensare, nec Deus nec homo. Contra precepta autem secunda tabule, potest dispensare Deus, sed non homo, ex quo potest accipi, quod grauius sit peccare contra precepta prima tabule, quam contra precepta secunda. Sed periurium est contra preceptum primæ tabule, quod est. Non assumes Dei tui in uanum, homicidium autem est contra preceptum secundæ tabule. Non occides: ergo grauius peccatum est periurium quam homicidium. Præterea, grauius est peccare in Deum, quam in hominem. Sed periurium est peccatum in Deum: homicidium in hominem: ergo grauius peccatum est periurium quam homicidium.

Sed contra, pena proportionatur culpæ. Sed grauius punitur homicidium quam periurium: ergo est grauius peccatum.

Respondeo dicendum, quod sicut Apostolus dicit ad Hebræos sexto. Homines per maiorem se iurant, & omnis controuersie eorum iuramentum finis est: frustra autem in causa homicidii eorum iuramentum finis esse iuramentum, si homicidium esset grauius peccatum quam periurium, præsumeretur enim quod qui maiore culpam homicidij commiserit, non uereretur minore periurij incurere: unde ex hoc ipso quod in causa cuiuslibet peccati deseruit iuramentum, manifeste offenditur quod periurium pro maximo peccato debet haberi: nec immerito, quia periurare nomen Deo, uidetur quedam diuini nominis denegatio, unde secundum locum post idololatriam peccatum periurij tenetur ad ordine preceptorum apparere: sed & apud gentes, iurandum erat honoratissimum: dicitur in 1. Metaph.

Primas autem rationes concedimus. Ad illud uero quod in contrarium obicitur, dicendum quod in iudicio humano non sunt quantitas pena, inquit quantum culpa. Interdum enim infligitur maior pena pro minori culpa, quod grauius nocentium imminet hominibus ex minori culpa: sed secundum Dei iudicium, grauior culpa, grauiori pena punitur, unde ut offendetur grauius idololatriæ & periurij, post-

18. 12. q. 100. ar. 8. O. 2. 113. O.

Ad rationes. 4. di. 20. a. 2. q. 1. c. & ma. q. 2. a. 10. ad 4.

19. q. de ma. 10. q. 3. 7. o. de 12. q. 9. 4. ad 2. 3. 7. 1. q. 1. 12. q. 76. 12. q. 76. 12. q. 76. 41.

20. 22. q. 187. 8. o. 116. ar. 9. 11. q. 116. ar. 9. ad 1. 12. q. 88. ar. 1. ad 4. q. 184. a. 8. o. & q. 88. ar. 9. d. Statutum b. Benedicti. 41.

facit si velea quæ sunt præcepta in regula transgrediatur: vel etiam contemnat regulam secundum eam dirigere actus suos omnino recusans: non autem omnia quæ in regula continentur sunt præcepta: quædam enim sunt motiones siue consilia, quædam verò ordinationes siue statuta quædam, ut quæ post completorium nemo loquatur. Huiusmodi autem statuta quæ in regula continentur non habent vim præcepti, sicut nec prælati statuens aliquid intendit semper ad peccatum mortale obligare per præceptum. Est autem prælati quasi. quædam regula animata: unde stultum esset purare, quod monachus frangens silentium post completorium peccaret mortaliter, nisi forte faceret hoc contra præceptum prælati, vel ex contemptu regule. Abstineret autem à carnibus non ponitur in regula beati Benedicti, ut præceptum. Est autem statutum quoddam, unde monachus comedens carnes non ex hoc ipso peccat mortaliter, nisi in casu propter inobedientiam, vel contemptum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod pœna illa infligitur monacho contumaciter & inobedienter carnes comedenti.

Ad secundum dicendum, quod comedere carnes non est cõtrarium monachi, nisi quando comederet, ex inobedientia vel ex contemptu. Quod verò in contrarium obijcit efficaciam non habet: procedit enim de his quæ sunt secundum se mala, sicut homicidium, adulterium & huiusmodi quæ sunt omnibus illicita, iam sanis quam infirmis. Nō autem procedit de his quæ sunt mala, quia prohibita: aliquid enim potest, phi benefano, quod non prohibetur infirmo.

Q A E S T I O X.

DEINDE circa bonum gloriæ quærebatur duo de corporebus gloriofis.

Primo, utrum corpus gloriofum naturaliter possit esse cum alio corpore non gloriofo in eodem loco.

Secundo, utrum hoc fieri miraculo.

ARTICVLVS XXI.

Utrum corpus gloriofum possit esse cum alio corpore in eodem loco.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod corpus gloriofum naturaliter possit esse cum alio corpore in eodem loco. Si enim prohiberetur esse cum alio corpore in eodem loco, aut esset propter grossitatem siue corpulentiam, aut propter dimensiones, sed non propter grossitatem siue corpulentiam, quia corpus gloriofum erit spirituale, secundum Apostolum primæ ad Cor. decimo quarto. Similiter nec propter dimensiones, quia cum tangentia sint quorum vltima sunt simul, necesse est quod punctus vnius corporis naturalis sit simul cõ puncto alterius. & linea cõ linea: & superficies cõ superficie. Pari ergo ratione & corpus cõ corpore. Nō ergo prohiberetur corpus gloriofum quod naturaliter possit esse simul cum alio corpore in eodem loco.

Præterea, Commentator dicit in octavo Physico (Topicum octuagesimo secundo.) Quod partes aeris & aquæ partium subintrant se invicem propter hoc quod partium sunt naturæ spirituales, sed corpora gloriofa omnino erunt spiritalia, ut iam dictum est: ergo totaliter poterunt subintrare alia corpora, & similiter esse cum eis.

Sed contra Glorificationem non tollit naturam, sed corpus humanum non potest naturaliter esse simul cum alio corpore in eodem loco in statu isto, ergo neque postquam erit gloriofatum.

Respondendo dicendum, quod manifestum est quod corpus humanum in statu isto non potest esse cum alio corpore in eodem loco. Si ergo corpus gloriofum naturaliter possit esse cum alio corpore in eodem loco propter aliquam proprietatem inditam illa proprietate auferret hoc propter quod corpus humanum in statu isto prohiberetur esse cum alio corpore in eodem loco. Est ergo considerandum quid sit huiusmodi prohibens. Dicunt autem quidam hoc esse grossitatem vel corpulentiam quædam quæ tollitur per dotem gloriæ, quam nominant subtilitatem; sed hoc non est intelligibile, non enim inuenitur quid sit huiusmodi corpulentia vel grossitas, non enim est aliqua qualitas, quia nulla qualitas dari potest, quia quidem remota corpus possit esse cum alio corpore in eodem loco. Similiter nec potest esse forma nec materia quæ sunt partes essentia, quia tunc in regione essentia corporis humani non remaneret cum gloria: quod est hæreticum.

Et ideo dicendum est, quod hoc prohibens nihil est aliud quam dimensiones quibus substat materia corporalis necesse est enim utrum quod est per se sit causa in vnoquoque genere. Disfunctio

A autem secundum situm primò & per se conuenit quantitati dimensionum, quæ diffinitur esse quantitas positionem habens. Unde & partes in subiecto ex hoc ipso distinctionem habent secundum situm, quæ sunt subiectæ dimensionum, & sicut est distinctio diuersarum partium vnius corporis secundum diuersas partes vnius loci per dimensiones illa propter dimensiones diuersa corpora distinguuntur secundum diuersa loca. Duo enim corpora faciunt actualis diuisio materiae corporalis. Duae autem partes vnius corporis diuisibiles potentialis, unde & Philosophus dicit in quarto Physicorum (Topicorum capite septuage simo sexto) quod sicut subintrant cubo ligneo aquam uel aerem, oportet quod cedat tantum de aqua, uel aere, ita oportet quod cedat tantum de aqua, uel aere, quod cederent dimensiones separatae, si uacuum poneretur. Cum ergo gloria non tollat dimensiones corporis, dico quod corpus gloriofum non potest naturaliter esse cum alio corpore in eodem loco propter aliquam proprietatem inditam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut dictum est, corpus humanum in statu isto prohiberetur esse cõ alio corpore in eodem loco, non propter corpulentiam aut grossitatem quæ per gloriam tollatur (spiritualitatem enim Apostolus opponit animalitati: secundum quam corpus est alimonia indigens: ut Augustinus dicit. Non autem opponitur grossitatem vel corpulentiam) sed impeditur propter dimensiones. Ratio uerò quæ in contrarium obijcit, ponitur inter sophisticas rationes à philosopho in 4. Physicorum. Puncto enim & linea & superficie est, non debetur locus: sed corporis: unde non sequitur, Si termini corporum tangentium sunt simul, quod propter hoc plura corpora possunt esse in eodem loco.

Ad secundum dicendum, quod sicut ibidem commentator exprimit subintratio illa fit per condensationem: & dicuntur habere spiritualem uirtutem propter raritatem. Est autem erroneum dicere hoc modo quod sunt aeri uirtutesque similia: ut patet per Gregorium in decimo nono moralium.

ARTICVLVS XXII.

Utrum aliquo modo corpus gloriofum possit esse simul in eodem loco cum alio corpore.

AD Secundum sic proceditur. Videtur quod corpus gloriofum nullo modo possit esse simul cum alio corpore in eodem loco. sicut enim se habet corpus vnum ad unum locum, ita duo corpora ad duo loca: ergo commutatim sicut unum corpus ad duo loca: ita duo corpora ad unum locum. Sed unum corpus nullo modo potest esse in duobus locis. Ergo nec duo corpora in uno loco.

Præterea, si duo corpora sint in uno loco, sumantur duo puncta in duabus extremitatibus loci. Sequitur ergo quod inter ista duo puncta, erunt duæ lineæ rectæ duorum corporum in eodem loco existentium: quod est impossibile ergo impossibile est duo corpora esse in eodem loco.

Sed contra est, quod Christus intravit ad discipulos ianuis clausis: ut habetur Ioannis uigesimo, quod esse non potest, nisi corpus eius simul cum corpore portarium fuisset in eodem loco. Potest ergo corpus gloriofum cõ alio corpore esse in eodem loco.

Respondendo dicendum, quod sicut iam dictum est, duo corpora esse in eodem loco prohibentur ex dimensionibus: quia materia corporalis secundum dimensiones diuiditur: dimensiones autem distinguuntur secundum situm. Deus autem qui est omnium causa prima, potest obseruare effectus in esse sine causis proximis: unde sicut conseruatur in sacramento altaris accidentia sine subiecto, ita potest conseruare distinctionem materiae corporalis & dimensionum in ea absque diuersitate situs. Miraculose ergo fieri potest, quod duo corpora sint in eodem loco: unde corpori Christi attribuitur à sanctis, quod exiit per clauum uirginis uterum: quod intravit ianuis clausis per uirtutem diuinam: & simul dico quod corpus gloriofum, quod erit cõfiguratum corpori claritatis Christi, poterit esse cum alio corpore in eodem loco: non propter aliquam uirtutem creatam inditam, sed sola diuina uirtute assistente: & hoc operante, sicut corpus Petri sua umbra sanabat infirmos, sed diuina uirtute assistente miracula faciente.

Ad primū ergo dicendum, quod proportio cõmutata sic est utrum habet tertium ad quartum, id est, tria ad sextum, & secundum hoc ratio sic deberet procedere: sicut se habet unum corpus ad unum locum, ita duo corpora ad duo loca. Ergo sicut unum ad duo corpora, ita unus locus ad duo loca: & sic non sequitur, quod si unum corpus non potest esse in duobus locis, quod duo corpora non possint esse in uno loco, vnum enim corpus esse localiter in duobus locis implicat contradictionem: quia de ratione

4. d. 10. a. 3
q. 3. ad 2.
ar. 3. q. 1.
ad quartum.

22
4. d. 44. q.
1. a. 1. q. 1.
c. & cõtra
4. c. 84.
a. 21. & 40
& 3. p. q.
54. a. 2. ad
1. q. 3. a.
4. ad 3.

a. 74. c. fi.
1. p. q. 35.
105. ar. 2.
ar. 133. o.
3. p. q. 35.
ar. 6. o. &
q. 55. a. 6.

cõtra sco.
vnu cor-
pus non
potest esse
in 2. lo-
cis.

ione loci est, quod si terminus locati, terminus autem est extra quem nihil est: unde nihil locati potest esse in loco exteriori: quod si ponatur esse in duobus locis, sequitur quod sit extra suum locum: & ita sequitur quod sit locatum & non locatum: nec est instantia de corpore Christi: quia non est in sacramento altaris localiter, sed per conuersionem.

Ad secundum dicendum, quod duas lineas rectas mathematicas esse infra duo puncta, est impossibile: quia in eis nulla alia ratio distinctionis potest intelligi, nisi ex situ: sed duas lineas naturales esse infra duo puncta, est impossibile quidem per naturam, sed possibile per miraculum: quia remanet alia ratio distinctionis in lineis duabus ex diuersitate corporum subiectorum, quia conferuntur virtute diuina, etiam remota diuersitate situs.

INCIPIT QVODLIBET secundum.

QVÆSTIO I.

VÆSITVM est de Christo, de angelis, & de hominibus. Circa Christum quaesita sunt duo de passionibus eius.

¶ Primo utrum in triduo mortis, fuerit idem homo in numero.

¶ Secundo utrum quilibet passio Christi suffecisset ad redemptionem humani generis sine morte.

ARTICVLVS I.

¶ Utrum Christus in triduo fuerit idem homo.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christus fuerit idem homo in triduo. Dicitur enim Math. 12. Sicut fuit tonas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terrae: sed non fuit alius filius hominis in corde terrae, nisi filius hominis qui loquebatur super terram, alioquin Christus fuisset duo filij: ergo fuit idem homo in triduo mortis.

¶ 2. Præterea, Ionas fuit idem homo in ventre ceti, qui prius fuerat. Sed sicut Ionas fuit in ventre ceti, ita Christus in corde terrae: ergo etiam Christus fuit idem homo.

Sed contra, remota forma partis, remouetur forma totius: quæ resultat ex compositione formæ & materiæ. Sed in triduo mortis anima fuit separata à corpore Christi, ergo delijet esse humanitas. Non ergo fuit idem numero homo in triduo mortis.

Respondetur dicendum, quod in Christo fuerunt tres substantiæ unitæ: scilicet corpus, anima, & diuinitas. Sed corpus & anima fuerunt unita, non solum in vnam personam: sed in unam naturam. Diuinitas autem in natura quidem non potuit uniti nec animæ nec corpori, quia cum sit perfectissima natura non potest esse pars alicuius nature. Sed fuit unita corpori & animæ in persona: in morte autem separata fuit anima à corpore: alioquin non fuisset uera mors Christi: de cuius ratione est quod separat anima à corpore, quod per animam diuinitas: sed diuinitas non fuit separata nec ab anima, nec à corpore: quod patet ex simbolo fidei: in quo de filio Dei dicitur, quod sepultus est & descendit ad inferos, corpore autem iacente in sepulchro & anima ad inferos descendente, non attribuerunt ista filio Dei, nisi hæc duo essent ei copulata in unitate hypostasis uel personæ. Et ideo de Christo in triduo mortis dupliciter loqui possumus. Vno modo quantum ad hypostasis, uel personam: & sic est idem numero simpliciter qui fuit. Aut quantum ad naturam humanam. Et hoc dupliciter, uno modo quantum ad totam naturam, quæ humanitas dicitur, & sic Christus non fuit homo in triduo mortis: unde nec idem homo, sed eadem hypostasis. Aut quantum ad partem humanæ naturæ: & sic anima quidem fuit omnino eadem numero, eo quod non est transmutata, secundum substantiam, corpus uero fuit idem numero secundum materiam: sed non secundum formam substantialem quæ est anima: unde non potest dici quod simpliciter fuerit idem numero: quia quilibet differentia substantialis excludit idem simpliciter: anima uero autem est differentia substantialis, & ideo non est eorum: non alterari tantum: nec iterum potest dici quod simpliciter non sit idem uel aliud: quia non est secundum totam substantiam non idem aut aliud.

Dicendum est ergo quod fuit secundum quid idem, secundum quid non idem: secundum materiam enim idem, secundum

formam uero non idem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo est nomen naturæ, sed filius est nomen hypostasis: & ideo magis in triduo mortis, Christus potest dici filius hominis quam homo.

Ad secundum dicendum, quod similitudo non attenditur ibi quantum ad omnia: sed solum quantum ad occupationem. Nam Christus fuit mortuus in corde terræ: non autem Ionas in ventre ceti.

ARTICVLVS II.

¶ Utrum alia passio Christi sine morte suffecisset ad redemptionem humani generis.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod alia passio Christi non suffecisset ad redemptionem humani generis sine morte. Dicit enim Apostolus ad Galat. 2. Si ex lege est iustitia, ergo Christus mortuus est gratis, id est inuoluntate & sine causa. Sed si alia passio suffecisset, Christus gratis mortuus esset: sed hoc habet Apostolus pro inconuenienti: ergo alia passio Christi non suffecisset ad redemptionem humani generis.

¶ 2. Præterea. Illud enim dicitur, quod iusto precio comparatur. Sed iustum precium pro peccato primi parentis, quod nondatum est in seruitutem genus humani esse non potuit aliud quam uita Christi, quæ ualeat omnium hominum uitas, quæ per illud peccatum priuatur. Nam per peccatum primi hominis mors in omnes introiuit: dicitur ad Romanos quinto: ergo non potuisset humana genus redimi per aliam passionem Christi absque morte.

¶ 3. Præterea. Gregorius dicit in tertio Moralium, quod nisi Christus mortem in debitam suscepisset, nequaquam nos à morte debita liberaret, ergo passio alia non suffecisset ad liberationem humani generis sine morte.

¶ 4. Præterea. Apostolus dicit ad Hebræos decimo, quod Christus una oblatione consummavit in æternum sanctificatos, & ideo non est locus secundæ oblationis. Sed manifestum est quod Christus ante mortem multas passiones sustinuit feruens, laborans, conspuus & flagellatus. Si ergo istæ passiones suffecissent, non obtulisset se ipsam ad mortem, obtulit autem se pro sua hostiâ Deo pro peccatis nostris, ut dicitur ad Ephes. quinto, & hoc pro mortem: ergo passio Christi absque morte non suffecisset.

Sed contra. Iniuria, uel passio alicuius, mensuratur ex dignitate personæ. Maiorem enim iniuriam pati ut Rex si percutiatur in facie, quam aliquæ priuata personæ, sed dignitas personæ Christi est infinita: quia est persona diuina, ergo quilibet passio eius suffecisset ad redemptionem humani generis, etiam sine morte.

¶ 5. Præterea. Bernardus dicit. Quod minima gutta sanguinis Christi suffecisset ad redemptionem humani generis: potuisset autem aliqua gutta sanguinis Christi effundi sine morte: ergo etiam sine morte potuisset per aliquam passionem humanam genus redimere.

Respondetur dicendum, quod ad emptionem duo requiruntur: scilicet quantitas precij, & deputatio eius ad aliquid emendum. Si enim aliquis det pretium non æquiualens ad rem aliquam acquirendam: non dicitur esse simpliciter emptio, sed partim emptio, partim donatio, puta si aliquis emat librum quæ ualeat uiginti libras pro decem libris, partim emerit librum, & partim sibi daretur. Rursus si daret etiam minus precij & non deputaret ad emendum: non dicitur emere librum. Si ergo loquamur de redemptione humani generis quantum ad quantitatem precij, sic quilibet passio Christi etiam sine morte suffecisset ad redemptionem humani generis propter infinitam dignitatem personæ, & sic procedunt duæ ultime rationes. Si autem loquamur quantum ad deputacionem precij: sic dicendum est, quod non sunt deputatæ ad redemptionem humani generis à Deo patre & Christo alitæ passiones Christi absque morte: & hoc triplici ratione. Primo quidem ut precium redemptionis humani generis non solum esset infinitum ualore: sed etiam esset euident generis: ut scilicet nos de morte per mortem redimeret. Secundo, ut mors Christi non solum esset precium redemptionis, sed etiam exemplum uitæ: ut uidelicet homines non timerent pro ueritate mori. Et hæc duas causas assignat Apostolus ad Hebræos secundo dicens, Vt per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, quantum ad primum. Et liberaret eos qui timore mortis per totam uitam obnoxij erant seruati, quantum ad secundum. Tercio, ut mors Christi esset etiam sacramentum salutis: dum non uirtute mortis Christi morimur peccato, & carnalibus concupiscentijs, & proprio affectibus: & hæc causa assignatur primo Petri

tertio.

4. dist. 4. q. 1. ar. 2. q. 3. o. & ad 2. p. q. 1. ar. 3. ad 36.

13 art. 77. & hominis in corde terræ: sed non fuit alius filius hominis in corde terræ, nisi filius hominis qui loquebatur super terram, alioquin Christus fuisset duo filij: ergo fuit idem homo in triduo mortis.

3. p. q. 50. ar. 2. & 3. o. & 3. di. 6. q. 1. ar. 3. o. & op. 60. ar. 16. 6. fi.

art. 42. ad 8.

ar. 11. & 3. p. q. 50. ar. 4. q.

14 3. p. q. 4. ar. 2. & 3. p. q. 50. ar. 4. q.

H

I 1. p. q. 46. ar. 2. ad 16.

opp. 16.

1. p. q. 46. ar. 2. ad 16.

1. p. q. 46. ar. 2. ad 16. 6. q. 1.

scilicet significatur nomine albi. Nam album nihil significat, nisi qualitatem, ut dicitur in prædicamentis, res autem alba est substantia habens qualitatem. Secundum hoc ergo cuiusque potest aliquid accidere, quod non fit de ratione suæ naturæ, in eo differet res, & quod quid est siue suppositum, & natura: nam in diffinitione naturæ includitur solum id quod est de ratione speciei, suppositum autem non solum habet hæc quæ ad rationem speciei pertinet, sed etiam alia quæ ei accidunt, & idem suppositum signatur per totum, natura autem siue quidditas, ut pars formalis. In solo autem Deo non inuenitur aliquod accidens, præter eius essentiam, quia suum esse est sua essentia, ut dictum est, & idem in Deo est omnino idem suppositum & natura. In Angelo autem non est omnino idem quia aliquid accidit ei præter id quod est de ratione suæ speciei, quia & ipsum esse angeli est præter eius essentiam, seu naturam, & alia quædam ei accidunt quæ omnino pertinent ad suppositum, non autem ad naturam.

7. p. q. 3. ar. 1. 2. 5. & q. 3. 8. 1. p. q. 3. ar. 3. 0.

7. p. q. 50. ar. 6. 0.

7. p. q. 54. ar. 3. ad 2.

7. p. q. 3. ar. 1. 2. q. 2. q. 2. 9. arti. 2. ad 3.

7. p. q. 3. ar. 1. 2. ad 1. arti. 3. c. & q. 85. ar. 1. ad 2. 7. p. q. 77. ar. 2. c. ad naturam.

Ad primum ergo dicendum, quod non solum in compositione ex materia & forma inuenitur aliquod accidens præter essentiam ipsius speciei, sed etiam in substantiis spiritualibus, quæ non cõponuntur ex materia & forma. Et idem in virtutibus, suppositum non est omnino idem quod ipsa natura. Hoc tamẽ est aliter & aliter in virtutibus. Dupliciter autem aliquid accipitur ut accidens præter rationem rei. Vno modo, quia non cadit in diffinitionem significante essentiam rei: sed tamẽ est designatiuũ vel determinatiuũ alicuius essentiam principiorum: sicut rationale accidit animalibus: potest præter diffinitionem eius existens, & tamen est determinatiuũ essentia animalis: unde est essentiali quodammodo homini & de ratione eius existens. Alio modo accidit aliquod alicui, quia nec est in eius diffinitione: nec est determinatiuũ alicuius essentiam principiorum: sicut albedo accidit homini. His ergo quæ sunt composita ex materia & forma accidit aliquod præter rationem speciei existens utroque modo. Cum enim de ratione speciei humanæ sit q. componatur ex anima & corpore, determinatio corporis & animæ est præter rationem speciei, & accidit homini in quantum est homo, q. sit ex hac anima & ex hoc corpore. Sed hoc conuenit per se huic homini, de cuius ratione esset, si diffineret, q. esset ex hac anima & ex hoc corpore: sicut de ratione hominis communi est, q. sit ex anima & corpore. Accidunt etiam compositis ex materia & forma præter rationem speciei, multa alia quæ non sunt determinatiua essentialium principiorum. Substantiis vero immaterialibus, creatis accidunt quidem aliqua præter rationem speciei, quæ non sunt determinatiua essentialium principiorum, ut dictum est non tamen accidunt eis aliqua quæ sunt determinatiua essentia speciei: quia ipsa natura speciei non indiuiduat per materiam: sed per seipsam, ex hoc q. talis forma non est nata recipi in aliqua materia: unde per seipsam non est multiplicabilis, neque prædicabilis de pluribus: sed quia non est sui esse, accidit ei aliquid præter rationem speciei: scilicet ipsum esse, & alia quædam quæ attribuntur supposito & non naturæ, propter quod suppositum in eis non est omnino idem cum natura.

Ad secundum dicendum, quod non omne quod accidit alicui præter rationem speciei est determinatiuũ essentia ipsius: ut oportet illud poni in ratione eius: sicut dictum est: & idem licet ipsum esse non sit de ratione suppositi: quia tamẽ pertinet ad suppositum & non est de ratione naturæ, manifestum est q. suppositum & natura non sunt omnino idem in quibuscunq; res non est suum esse.

Ad illud verò quod in cõtrarium obijciatur dicendum q. natura dicitur constituere suppositum, etiam in cõpositis ex materia & forma: nõ quia natura sit vna res: & suppositum alia res. Hoc enim est secundum opinionem dicentium, q. natura speciei sit forma tantum: quæ constituit suppositum: sicut totũ: sed quia secundum modum significandi natura significatur ut pars ratione supra dicta: suppositum verò ut totum, natura si significatur, ut constituens: & suppositum ut constitutum.

QVÆSTIO III. ARTICVLVS V.

Utrum tempus mouens creaturam spiritualem, & mensurans temporalem sit idem.

27. 1. di. 27. q. 4. arti. 3. 0. 2. di. 1. q. 1. ar. 1. 0. 1.

DEINDE quæritur est de tempore, per quod Deus mouet creaturam spiritualem secundum Aug. utrum sit idem cum tempore quod mensura motus corporalium rerum. Et videtur q. sic, quia neque Aug. diuersitatem hanc temporum affi-

gnat: neque aliquis Philosophus. Vanum ergo uidetur hanc diuersitatem temporum assignare.

¶ Præterea, Omne quod est in quantum est, unum est. Sic ergo non sit unum tempus: sed diuersa non erit ens quod est in quantum conueniens: oportet ergo ponere vnum tempus tantum.

Sed contra. Tempus quo mensurantur corporales motus est numerus motus primi cœli: secundum Philosophum in 4. Physic. (T. c. 98.) Sed tempus per quod mouentur Angeli non habet aliquid ordinem ad motum ergo illud tempus est aliud à tempore corporalium rerum.

¶ Præterea. Perpetuo & corruptibili nihil est commune, nisi secundum nomen: ut dicitur in 10. Metaph. (T. c. 26.) sed Angeli sunt perpetui: corpora autem sunt corruptibilia non ergo idem tempus est utrorumque.

Respondeo dicendum, q. sicut Augustinus dicit in 11. de ciuitate Dei. Tempora non fuissent, nisi creatura fieret: quæ aliquid aliquid qua motione mutaret: cuius mutationis cum aliud atq; aliud: quæ simul esse non possunt, cedit atque succedit in sequitur tempus ex quo accipitur, q. etiam philosophus dicit in 4. Physico. (T. c. 97.) quod oportet loqui de tempore secundum rationem motus: nam tempus est numerus motus secundum prius & posterius. Omnes ergo motus qui possunt mensurari vna mensura, habent unum tempus. Si qui uerò motus sunt qui non possunt: una mensura mensurari, necesse est quod eorũ sit diuersum tempus. Cũ autem mensura sit homogenea mensurata, ut dicitur in 10. Metaph. manifestũ est quod omnia quæ sunt unius generis, possunt habere unam mensuram communem, non autem quæ sunt generum diuersorum. Omnes autem motus conueniunt in uno genere, in quantum sunt com mensurabiles, & idem possunt habere unam mensuram communem, mensurantur. n. omnes simplicissimo modo sui generis, si uelocissimo motu primi cœli: unde omnium motuum continuorum, potest esse unum tempus commune, quod quidem tempus licet uideatur esse secundum genus de numero discretorum, quia est numerus harum rerum continuarum, scilicet motuum, sit & ipsum cõtinuum, sicut decem simpliciter dictũ est aliquid discretum. Sed decem unæ panni, est aliquid cõtinuum, discretorum autem & cõtinuorum non potest esse una mensura communis, cum sint diuersorum generum, in quantum sunt mensurabilia, & idem necesse est, si sint aliqui motus non continui, quod tempus eorum aliud sit à motu quo mensurantur motus continui manifestum est autem quod motus spiritualium creaturarũ, de quibus Augustinus loquitur, dicens creaturam spirituales moueri per tempus & non per locum, non sunt motus continui, sed uicissitudines quædam discretæ. Dicit enim quod per tempus mouetur animus, uel reminiscens quod quod oblitus erat, uel discendo quod nesciebat, uel uolendo quod nolebat uel manifestum est, quod cum tempus non habeat continuitatem, nisi ex motu, quod tale tempus non est cõtinuum, & quod est aliud à tempore corporalium rerum.

Ad primum ergo dicendum, q. Aug. ex ipsa differentia motuum, dat intelligere differentiam temporum.

Ad secundum dicendum, quod eo modo aliquo id est unum, quo est & dicitur esse, quod enim dicitur esse secundum speciem, est unum specie, non autem unum numero, unde non sequitur si sint plures homines, quod non sit homo, & similiter non sequitur si sint plura tempora: quod non sit tempus.

QVÆSTIO IIII.

DEINDE quæritur de homine. ¶ Et primò quantum ad uirtutes. ¶ Secundo quantum ad peccata. ¶ Tertio quantum ad penas. Circa uirtutes autem fuit quæsitum & quantum ad res diuinas. & quantum ad res humanas. ¶ Quantum ad res diuinas, quæ sita sunt tria. ¶ Primò circa fidem: utrum aliquis teneretur credere. Christo uisibilia miracula non facienti. ¶ Secundo circa fidei sacramentum: utrum paruuli Iudæorum sint baptizandi in uirtutibus parentibus. ¶ Tertio circa decimas, quæ debentur ministris sacramentorum: utrum aliquis propter consuetudinem possit excusari, ne decimas soluat.

ARTICVLVS VI.

Utrum homines credere debuissent Christo non facienti uisibilia miracula.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur quod Christo nõ facienti uisibilia miracula, homines credere nõ tenerentur. Quicunq;

p. q. 10. ar. 1. 2. 5. & q. 3. 8. 1. p. q. 3. ar. 3. 0.

Philos.

Philos.

August.

ar. 5. ad 1. 137. 1. p. q. 53. ar. 1. q. 3. c. 0. & ma. q. 16. 2. di. q. 1. ar. 1. ad 4.

25. ar. 28. p.

ARTICVLVS VII.

Utrum pueri Iudaeorum sint baptizandi in uitiis parentibus.

29 ar. 29. 22. q. 19. 2. 2. & 3. q. 1. 6 a. 10. 0. 8. ar. 49.

Paulus.

Ad secundum sic procedebatur. Videtur qd pueri Iudaeorum sint baptizandi in uitiis parentibus. Maius enim est uinculum matrimoniale quam uis paternae potestatis, quia paterna potestas potest per hominem solui, cum filius familias emancipatur, uinculum autem matrimoniale non potest solui per hominem, secundum illud Mat. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separet, sed propter infidelitatem soluitur uinculum matrimoniale. Dicit enim Apostolus 1. ad Cor. 7. q. si in fidelis defecit, discedat: non enim seruitus est subiectus frater aut soror in huiusmodi, & canon dicit qd si coniunx infidelis non uult cohabitare sine continentia creatoris, quod alter coniugium non debet ei cohabitare: ergo multo magis propter infidelitatem tollitur ius paternae potestatis: sic ergo infideles Iudaei non habent uis paternae potestatis in suos filios. Possunt ergo eorum filij baptizari eis inuitis.

Præterea, Magis debet homini subueniri contra periculum mortis aeternae, quam contra periculum mortis temporalis. Sed si aliquis uideret hominem in periculo mortis temporalis, & ei non ferret auxilium, peccaret. Cum ergo pueri Iudaeorum & aliorum infidelium sint in periculo mortis aeternae, si parentibus relinquuntur qui eos in sua infidelitate informant, uidentur qd sint eis auferendi & baptizandi, & in fide instruendi.

Præterea, Filij seruorum sunt serui & in potestate dominorum. Sed Iudaei sunt serui regum & principum. ergo & filij eorum. Reges ergo & principes habent potestatem de filiis Iudaeorum facere quod uoluerint. Nulla ergo esset iniuria, si baptizarentur in uitiis parentibus.

Præterea, Quilibet homo magis est Dei à quo habet animam, quam patris carnalis, à quo habet corpus. Non est ergo iniustum si pueri Iudaeorum carnalibus parentibus auferatur, & Deo per baptismum consecratur.

Præterea, Baptismus est efficacior ad salutem, quam predicatio, quia per baptismum statim tollitur peccati macula & reatus poenae, & aperitur ianuæ cœli. Sed si periculum sequatur ex defectu predicationis, imputatur rei qui non predicauit, ut habetur Eze. 3 & 33. De eo qui uidet gladium uenientē, & non insonuerit tuba: ergo multo magis si pueri Iudaeorum damnentur propter defectum baptismi, imputatur ad peccatum eis, qd potuerunt baptizare & non baptizauerunt.

Sed contra. Nemini facienda est iniuria. Fieret autem Iudæis iniuria, si eorum filij baptizarentur eis inuitis, quia amitteretur ius paternae potestatis in filios iam fideles: ergo eis inuitis non sunt baptizandi.

Respondendo dicendum, quod maximam auctoritatem habet ecclesiae consuetudo, quae semper est in omnibus emulanda: quia & ipsa doctrina catholicorum doctorum ab ecclesiae auctoritate habet: unde magis est standum consuetudini ecclesiae, uel auctoritati Aug. uel Hier. uel cuiuscumq; doctoris. Hoc autem ecclesiae usus nunquam habuit, qd Iudaeorum filij inuitis parentibus baptizarentur, quamuis fuerint retroactis temporibus. multi catholici principes potuerunt. sicut Constantinus, Theodosius, & alij plures quibus familiares fuerunt sanctissimi Episcopi: ut Syluester Constantino, & Ambrosius Theodosio qd nullo modo permittissent ab eis impetrare, si hoc esset contra rationem & id periculosum uel hanc assertionem de nouo inducere, ut propter consuetudinem in ecclesia haecenus obseruata Iudaeorum filij inuitis parentibus baptizarentur. Et huius ratio est duplex, una quidem propter periculum fidei. Si enim pueri nondum rationis uisum habentes baptismum susceperunt, postmodum cum ad perfectam aetate peruenirent, de facili possent à parentibus induci, ut relinquerent quod ignorantes susceperunt, quod uerteretur in fidei detrimentum. Alia uero ratio est, quia regnat institui naturalis. Filius enim naturaliter est aliquid patris: & primum quidem à parente non distinguitur secundum corpus, quandiu in matris utero continetur. Postmodum uero postquam ex utero egreditur, antequam usum liberi arbitrij habeat, continetur sub parentum cura, sicut sub quodam spiritali utero, quoad uisum usum rationis non habet puer, non differt quantum ad ea quae agit ab animalis rationali. uel sicut bos uel equus iure gentium uel ciuili est possessoris ut utatur eo cui uoluerit, sicut proprio instrumento, ita de iure naturali est qd filius antequam habeat usum rationis sit sub cura patris: unde contra iustitiam naturalis esset, si puer antequam haberet usum liberi arbitrij à cura parentum subtrahatur, uel de eo aliquid ordinetur inuitis parentibus. Postquam autem incipit habere usum liberi arbitrij iam incipit esse suus: & potest quantum ad ea quae sunt iuris diuini uel naturalis sibi ipsi quidere: & tunc est inducendus ad fidem.

22. q. 10. ar. 12. c.

Quicquid enim non facit hoc ad quod tenetur peccat. Sed si homines non crederent Christo miracula non facient, non peccarent. Dicit enim ipse Io. 15. Si enim opera non fecerint in eis quae nullus alius fecit, peccatum non habent: & loquitur de peccato infidelitatis secundum Aug. ergo Christo si non fecisset miracula, homines credere non tenerentur.

Præterea, Nullus potest mutare legem, nisi legislator uel eo superior. Sed Christus praedicabat quaedam quae uidebantur pertinere ad ueteris legis abolitionem: sicut quod cibi non coningerant hominem: & quod licet in sabbato operari. Si ergo non probasset se esse legislatorem non fuisset ei credendum. Sed hoc fieri non potuisset nisi per miracula: cum legislator multa miracula praeficeret: ergo Christo non est credendum nisi miracula fecisset.

Sed contra, magis obligantur homines ad credendum uisibilibus signis. Sed licet Christus miracula non fecisset: ipse tamen uerus Deus existens, prima ueritas erat, ergo etiam si miracula non fecisset, adhuc erat eis credendum.

Præterea, gratia uisionis est maior quam gratia gratum faciens per adoptionem. Sed miracula non sufficiunt probant gratia gratum faciente: quia ut habetur Mat. 7. his qd Christo in iudicio dicent. Domine in nomine tuo uirtutes multas fecimus: respondetur: non noui uos: ergo multo minus miracula sufficientia ad probandum gratiam uisionis. Si ergo sine miraculis Christo homines credere non tenerentur, neque etiam miraculis factis tenebantur credere dicenti se esse Deum: quod patet esse falsum.

Respondendo dicendum, qd nullus tenetur ad hoc quod est supra uires suas: nisi per hunc modum quo sit sibi possibile, credere reatum est super potentiam hominis naturalem: unde ex dono Dei prouenit: secundum illud Apostoli ad Ephesios 2. Gratia saluati estis per fidem: & hoc non ex uobis, Dei enim donum est. & ad Philipenses 1. dicit. Vobis datum est non solum ut in ipsum credatis, sed ut pro ipso patiamini. Homo ergo tenetur credere secundum hoc, qd adiuuatur à Deo ad credendum. Adiuuatur autem à Deo aliquis ad credendum tripliciter. Primum quidem per interiorem uocationem de qua dicitur Ioannis 6. Omnis qui audiat patrem & didicit, uenit ad me: & ad Ro. 8. Quos praedestinauit, hos & uocauit. Secundum per doctrinam & praedicationem exteriorem: secundum illud. Apostoli ad Ro. 10. Fides ex auditu: auditus autem uerbum Christi. Tertio per exteriora miracula, unde dicit 1. Corinthiorum decimo quarto, qd signa data sunt infidelibus: ut scilicet per ea prouocentur ad fidem. Si autem Christus uisibilia miracula non fecisset, adhuc tenebantur alij modo attrahendi ad fidem: quibus homines acquirere tenebantur. Tenebantur enim homines credere creatori legis & prophetarum. Tenebantur etiam interiori uocationi non resistere: sicut Isaias de se dicit. Dominus Deus aperuit mihi aurem: ego autem non contradico, & retrorsum non abij. Haec quinquagesimo, sicut de quibusdam dicitur Act. 7. Vos semper spiritum ueritatis resististis.

Ad PRIMVM ergo dicendum, qd inter illa opera quae Christus in hominibus fecit, annumerari etiam debet uocatio interior, quae quodam attrahit: sicut Gregorius dicit in quadam homelia, qd Christus per misericordiam Magdaenam traxit meretricem: qui etiam per clementiam suscepit foris. Annumerari etiam debet eius doctrina: cum etiam ipse dicat. Si non uenissent, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent.

Ad secundum dicendum, quod dicitur Christus poterat se ostendere esse legislatorem, non solum faciendo uisibilia miracula, sed etiam per auctoritatem scripturae: & per interiorum instinctum.

Ad tertium dicendum, quod interior instinctus quo Christus poterat se manifestare sine miraculis exterioribus pertinere ad uirtutem primae ueritatis: quae interiori hominem illuminat & docet.

Ad quartum dicendum, qd miracula uisibilia sunt uirtute diuina ad confirmationem uirtutis fidei: unde dicitur Marci ultimo de Apostolis, qd praedicauerunt ubiq; Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis. Non autem sunt miracula semper ad demonstrandum gratiam eius per quem miracula fiunt: & ideo potest contingere qd aliquis gratum gratum facientem non habens miracula faciat: sed hoc contingere non potest, qd aliquis falsam doctrinam annuncias, uera mihi miracula faciat, qd nisi uirtute diuina fieri non possunt. Sic enim Deus esset falsitatis testis, qd est impossibile. Cum ergo Christus se filium Dei diceret, & aequalem Deo, hanc eius doctrinam comprobant miracula quae faciebat: & ideo ostendebatur Christus se miracula quae faciebat, esse Deum. Petrus autem licet eade[m] uel maiora miracula faceret, non probabatur esse Deus: sed per etiam probabatur, qd Christus esset Deus: quia Petrus non praedicabat seipsum, sed Iesum Christum esse Deum.

art. 125. ad 1. 3. p. q. 60. a. 4. ad 2.

ad fidem non coactione, sed persuasione: & potest etiam iniu-

3. p. q. 68. a. 10. ad 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in vinculo matrimoniali uterq; coniugum habet vsum liberi arbitrij, & uterq; potest iniuito altero fidei assentire: sed hoc non habet locum in pue-

22. q. 59. a. 4. ad 3.

AD SECUNDUM dicendum, quod ad temporalia non est aliquis accipiendus contra ordinem iuris civilis: puta si aliquis a suo iure dice con demnetur ad mortem, nullus debet eum violenter eripere: vnde nec aliquis debet irrumperere ordinem iuris naturalis, quo filius est sub cura patris, vt eum liberet a periculo mortis eternæ.

30. 22. q. 87. a. 1. & art. 131. istius lib.

AD TERTIUM dicendum, quod Iudæi sunt serui principum seruientie civilis, quæ non excludit ordinem iuris naturalis vel diuini.

AD QUARTUM dicendum, quod homo ordinatur ad Deum per rationem, per quam Deum cognoscere potest: vnde puer antequam vsum rationis habeat, naturali ordine ordinatur in Deum per rationem parentum, quorum curæ naturaliter subiacet, & secundum eorum dispositionem sunt circa ipsum diuina agenda.

AD QUINTUM dicendum, quod periculum quod sequitur ex prædicatione omiffa, nulli imminet nisi ei cui est omnium prædicationis officium. vnde in Eze. præmittitur. Speculatorem dedit de filiis Israël: prouidere autem pueris infidelium de sacramentis salutis, pertinet ad parentes eorum: unde eis imminet periculum propter subtractionem sacramentorum, si eorum paruuli detrimentum patiantur.

ARTICVLVS VIII.

Furum propter consuetudinem aliqui deobligentur a iure reddendi decimas.

ar. 193. c. 57. & 12. q. 5. a. 3. 0. & 22. q. 79. art. 2. ad 2.

AD TERTIUM sic procedebatur. Videtur quod propter consuetudinem aliqui deobligentur a iure reddendi decimas. Magis enim est accipere decimas, quam non dare. Sed propter consuetudinem in aliquibus terris aliqui milites accipiunt decimas, & hoc ab ecclesia toleratur: ergo multo magis propter consuetudinem aliqui deobligantur ut decimas non soluant, neque soluere teneantur.

Matth. Lucas.

Sed contra. Ius diuinum non aboletur per disuetudinem. Sed decimæ debentur de iure diuino, ergo per disuetudinem non aboletur ius reddendi decimas. Tenentur ergo homines reddere decimas contraria consuetudine non obstante.

11. 12. q. 99. a. 30. & 4. c. & 22. q. 12. art. 2. ad 2.

RESPONDEO dicendum, quod ea quæ sunt de iure positio, per disuetudinem aboletur. Ea uero quæ sunt a iure naturali, vel de iure diuino, nulla disuetudine aboleri possunt. Nulla enim disuetudine fieri potest, ut sit licitum furari vel mœchari. Est ergo considerandum ad propositam questionem, utrum dare decimas, sit de iure diuino vel de iure positio humano. Ius autem diuinum in nouo & ueteri testamento continetur. Et quidem non apparet in nouo testamento aliquod præceptum dati de decimis soluendis: in doctrina dico Evangelica: uel Apostolica. Quod enim dicitur Matthæi 23. de solutione decimarum, hoc oportuit facere & illa non omittere: & quod dicitur Pharisæis Luc. 18. Decimas de omnium quo possideo, magis videtur ad statum veteris testamenti pertinere quam obseruantie noui testamenti formam imponere. In ueteri autem testamento triplex genus præceptorum erat, quædam enim erant præcepta moralia: quædam iudicialia: quædam cæremonialia. Præcepta moralia sunt quæ sunt iudicia naturali rationi: ad quæ homines omni tempore obligantur, ut honorari patrem & matrem, non mœchari, non furum facies, & similia. Præcepta autem iudicialia sunt per quæ iudicia exercebantur, puta si quis furaretur vnam ouem: redderet quatuor: & huiusmodi præcepta non sunt iudicia naturali, non enim ratio naturalis habet, quod ille qui furatur ouem magis reddat quatuor quam tres vel unam. Sed tamen per huiusmodi præcepta determinatur morale præceptum, habet enim ratio naturalis quod ille qui furatur debeat puniri: sed quod tali pena puniatur, hoc determinatur per præceptum iudiciale. Præcepta autem cæremonialia ueteris legis, sunt quæ pertinent ad obseruantiam diuini cultus: & sunt ordinata ad figurandum aliquod futurum, sicut immolatio agni Paschalis figurabat occisionem Christi. Est ergo considerandum, utrum præceptum de decimis perfoluendis,

fit morale, vel iudiciale, vel cæremoniale. Si enim morale est, ad hoc omnes tenentur & omni tempore: nulla obstante cõtraria consuetudine: sed hoc non uidetur: quia ratio naturalis non dicitur magis quoniam ministris Dei det decimam, quam vndecimam, vel non homo partem fructuum. Si autem sit præceptum iudiciale, non tenentur ad decimas dandas sicut non tenentur omnes ad iudicandum secundum in lege ueteri conscripta: quia illa iudicialia præcepta vni specialiter illi populo data cõsideratis conditionibus eius, non enim eadem omnibus expedit. Si autem sit præceptum cæremoniale, non solum non obligaret: sed etiam obseruatum induceret in peccatum, peccat enim si quis agnum Paschalem immolaret: quia post aduentum ueritatis, cessauit eius figura.

Dicendum est ergo sicut antiqui magistri dixerunt, quod quædam præcepta legis sunt purè moralia, ut non occides, non furum facies: quædam autem purè sunt cæremonialia, ut immolatio paschalis agni & circumcisio, quædam autem sunt media, secundum aliquid moralia, & secundum aliquid cæremonialia. sicut præceptum de obseruatione sabbati est morale quantum ad hoc quod aliquod tempus quieti deputetur ad uacandum diuinis. Hoc enim ratio naturalis habet, sed quod dies septima sit deputata, hoc est ex determinatione Dei propter aliquam figuram, unde hoc est cæremoniale. Sic ergo præceptum de decimis perfoluendis, est quidem secundum aliquid morale, ut scilicet qui pro toto populo diuino obsequio uacat stipendij populi sustentatur: sicut & qui in alijs officijs reipublice seruiunt, a populo sustentantur: & secundum hunc modum proponitur hoc præceptum in nouo testamento. Dicit enim dominus Mat. 23. Dignus est operarius cibo suo: & apostolus dicit 1. ad Cor. 6. Dominus ordinauit, ut qui euangelium enuntiant, de euangelio uiuant: & qui altari deseruiunt, de altari uiuant. Sed quantum ad determinatum numerum decime, non est de iure naturali, neque est præceptum morale, sed est cæremoniale, in quantum refertur ad figurandum aliquid circa Christum: uel etiam est iudiciale secundum conuentientiam ad illum populum, in quo quia erat multitudo ministrorum tali taxatione opus erat ad ministrorum Dei sustentationem. Sic ergo hoc commune quod est prouidere ministris Dei in necessarijs uitæ, est de iure diuino, & quod non, qua si morale præceptum & de iure naturali existens. Ad quemlibet autem principem qui potest leges condere, pertinet ius naturale commune per ius positiuum determinare: nihil enim est aliud ius positiuum, quam determinatio iuris naturalis, si ius naturale habet quod malefactor puniatur, sed quod tali pena puniatur, hoc determinatur per ius positiuum. Quia ergo ecclesia habet potestatem condendi legem in his quæ pertinent ad cultum Dei: potuit per ecclesiam statutum taxari quantitas eorum quæ sunt danda ministris Dei à populo, & ut esset quædam consonantia noui & ueteris testamenti, statuit ecclesia ut taxatione ueteris testamenti seruetur etiam in nouo. Vnde omnes tenentur ad decimas, uelint, nolint, postea autem ecclesia statueret, si causa subefferet uel in maioribus uel in minoribus: puta quod daretur octaua uel duodecima, sicut & quod datur decima. Patet ergo quod nulla consuetudo contraria soluit hominem ab obligatione reddendi decimas quia hæc obligatio fundatur supra ius diuinum, & supra ius naturale, unde semper tenentur homines reddere decimas, si ecclesia exigat etiam contraria consuetudine non obstante, & in terris in quibus est consuetudo, quod decimæ soluantur: ipsa consuetudo quasi expostulatur decimas. unde peccat qui nõ redderet, sed in terris in quibus non est consuetudo communis quod decimæ dentur, & ecclesia non petit, uidetur ecclesia remittere dum dissimulat: & sic homines in terris illis non peccant decimas nõ dando. Durum enim esset dicere, quod omnes homines Italiae & orientalium partium dānantur, qui decimas non soluant. Et huiusmodi argumentum possumus ab apostolo accipere, cui cum deberent necessaria uitæ ab his quibus predicabat, tamen non accipere, nec tamen peccabat qui ei non dabant: alioquin male cum eis egressus, non accipiendo: præsertim cum ipse dicat Act. 5. Non enim iuber fugi quod minus annuntiauerim uobis omne consilium Dei: & idem apostolus non exigebat quod sibi debebatur, nec daretur aliquid offensus euangelio, ut ipse ibi dicit. unde non bene faceret rectores ecclesiarum, si in terris illis decimas exigent, in quibus non est consuetudo dari, si probabiliter crederent, quod ex hoc scandalum nasceretur.

Ad illud ergo quod in contrarium obijciunt, dicendum quod milites qui accipiunt decimas in aliquibus terris, non habent accipiendi ius decimas, hoc enim ius est spirituale debent ministris Dei, unde nunc adit in laicam personam: sed res ille temporales quæ iure exiguntur ex cõcessionibus ecclesie dantur: sicut & militibus propter aliquam seruitiam quæ fecerunt ecclesie: sicut & ecclesia potest remittere ipsos fructus quod debentur per decimas: non tamè remittit ius exigendi decimas: nec tollit debitum reddendi. QVÆ-

Dicitur de præcepto

Pauli

H

11. o. 56. art. 2. c. 2.

3. q. 4. c. 2. ad 4. q. 2.

ad 4. q. 2. ad 3.

22. q. 87. art. 1. c.

22. q. 46. art. 8. ad 4.

22. q. 87. art. 1. ad 1.

22. q. 46. art. 8. ad 1.

2. ad 1.

DEINDE questum est de his quæ pertinent ad virtutes, circa res humanas.
 Et circa hoc questita sunt duo.
 Primo vtrum filius teneatur obedire parentib. carnalibus in indifferentibus.
 Secundo vtrum venditor teneatur dicere emptori vitium rei venditæ.

ARTICVLVS IX.

Vtrum filius teneatur obedire parentibus carnalibus quantum ad omnia.

AD primũ sic proceditur. Videtur quod filius teneatur obedire parentibus carnalibus quantum ad omnia. Dicitur enim Deute 21. Si genuerit homo filium contumacem, & proteruum, qui non audiat patris aut matris imperium, lapidibus eum obruet populus ciuitatis. Sed pœna talis non infligeretur, nisi grauer peccat: et non obediendo: ergo filij tenentur obedire parentibus carnalibus per omnia.

Præterea, Apostolus dicit ad Colossien. 3. Filij obedire parentibus per omnia.
 Præterea, præcepta moralia affirmatiua, quamuis non ad semper obligent, tamen nonquam contrarium facere licet. Sed præceptum morale affirmatiuum, est de honoratione parentum: ergo non licet in euerentem esse parati: quod esset si eius mandato non obediretur, tenetur ergo filius in omnibus parentibus obedire.

Sed contra. Non minus obediendum est patrib. spiritualibus quam carnalibus. sed magis, ut habetur per Apostolum ad Heb. 12. Sed patrib. spiritualibus non tenentur subditi obedire in indifferentibus. Religiosi. n. qui obedientiam profiterentur, non tenentur obedire suis prælatiis, nisi in his quæ sunt secundum regulam. ut Ber. dicit in libro de dispensatione & præcepto: ergo nec parentibus carnalibus filij tenentur in indifferentibus obedire.

Respondetur dicendum, quod cum obedientia prælato debeatur, ad illa se extendit debitum obedientiæ, ad quæ se extendit ius prælationis: Habet autem pater carnalis ius prælationis in filium. Primò quidem quantum ad domesticam conuersationem. Sic n. est pater familias in domo, sicut rex in regno: vnde sicut subditi tenentur obedire regi in his quæ pertinent ad gubernationem regni: ita etiam filij & alij domestici tenentur obedire patrifamilias in his quæ pertinent ad dispensationem domus. Secundò quantum ad morum disciplinam vnde Apostolus dicit ad Heb. 12. Patres quidem carnis nostræ habuimus eruditores: & obtemperabamus eis: debet enim pater filio non solum educationem: sed etiam disciplinam: ut Philosophus dicit: In his ergo filius tenetur obedire patri carnali, & non alijs.

Ad primũ ergo dicendum, quod loquitur sibi Moyses de Imperio paterno, quod pertinet ad disciplinam morum: vnde ibidem dicitur. Monita nostra audire contemnis, commensationibus vacat, & luxuria atque conuiujs.

Ad secundum dicendum, quod Apostolus dicit obedientium esse parentibus per omnia, ad quæ scilicet prælationis extenditur.

Ad tertium dicendum, quod non exhibet irreuerentiam præipienti, si non obedit ei his in quibus obedire non tenetur.

ARTICVLVS X.

Vtrum venditor teneatur dicere vitium rei venditæ emptori.

CIRCA secundum proceditur. Videtur quod venditor nõ teneatur dicere vitium rei venditæ emptori: quia secundum leges ciuiles, venditor & emptor se inuicem decipere possunt, nulla autem potest fieri deceptio, si venditor rei venditæ vitium emptori dicere teneatur, ergo non tenetur.

Sed dicebat quod leges non loquuntur secundum forum conscientie, sed quod nunc loquimur est secundum forum conscientiosum. Sed contra secundum Philosophum in secundo Ethic. Intentio legislatoris est ciues facere bonos, quod ergo licet secundum leges non est contrarium virtuti: & ita etiam nõ contrarium conscientie.

AD Sed contra est quia secundum leges ciuiles si aliquis vendat animal morbidum tenetur de vitio: ergo tenetur dicere vitium emptori.

Præterea Tullius dicit in lib. de officijs, quod ad officium boni viri pertinet, ut dicat emptori illud pro quo res minus venderetur, huiusmodi autem est vitium rei venditæ: ergo venditor tenetur dicere emptori vitium rei venditæ.

Respondetur dicendum quod aliquid pertinet ad bonum virtutis, ad quod tamen homines non tenentur, sicut ad bonum iurum pertinet, quod liberaliter amico sua bona largiatur: quamuis ad hoc non tenentur. Sed aliquid pertinet ad bonum virtutis, ad quod tenentur, scilicet quod reddat alicui quod iustum est: nam actus iustus est ut reddatur alicui, quod ei debetur. Et ideo vnusquisque venditor ad hoc tenetur, ut iustum venditionem faciat, non autem ut faciat venditionem liberalem, dimittens aliquid de precio iusto. Iustitia autem æqualitas quedam est, ut dicitur in 5. Ethicor. est ergo iusta venditio quando precium acceptum ab habente æquatur rei venditæ, iniusta autem si nõ æquetur sed plus accipiat. Si ergo vitium rei venditæ faciat rem minus valere, quàm precium impositum a venditore iniusta erit venditio, vnde peccat occultans vitium. Si autem non faciat rem minus valere quàm precium impositum: quia fortè venditor minus precium imponit propter vitium: tunc non peccat tacens vitium: quia venditio non est iniusta: & fortè esset sibi damnosum, si vitium dicere, quia emptor vellet habere rem etiã pro minoris precio quàm valeret. Liberaliter tamen faceret, si damnosum proprium contineret, ut iustus faceret voluntati alterius: licet ad hoc non tenetur.

Ad primũ ergo dicendum, quod per illud dictum legis, non habetur quod licitum sit simplici venditori decipere emptorẽ, & e conuerso: sed dicitur aliquid esse licitum secundum legẽ, quod per legem non puniatur, sicut secundum legem veterem licebat libellus repudiã.

Ad secundum dicendum, quod præcepta legis sunt diuina ad perfectam virtutem: tamen actus perfectæ virtutis non cadunt sub præcepto legis humanæ: sed prohibet quedam grauiora, ut gradatim homines retracti a malis per seipsos ad virtutem exerceantur: permittit autem quedam minora peccata eis pœnam non infligens, quia sine his non facile inuenitur hominum multitudo: & de talibus est deceptio, quæ est inter vendentes & ementes: quia plurimi sunt qui volunt uili emere, & carè uendere: ut Augustin. dicit in lib. de trin.

Ad illud uerò quod primò in contrarium obicitur, dicendum quod illud intelligendum est, quando morbus pecoris facit pecus minus valere quàm uenditur.

Ad secundum dicendum, quod ea ratione Tullius dicit, quod uir bonus non tacet vitium rei venditæ, quia ad uirum bonum non pertinet decipere aliquem: decepto autem non est si id quod tacetur de re vendita, nõ facit rem minus valere quàm precium, quod pro ea accipitur.

QVÆSTIO VI.

DEINDE questum est de peccatis.

Et circa hoc questita sunt duo.

Primo, vtrum peccatum sit appetere prælationem.

Secundò, vtrum peccatum sit prædicatori habere oculum ad rem temporalem.

ARTICVLVS XI.

Vtrum appetere prælationem sit peccatum.

AD primũ sic proceditur. Videtur quod peccatum sit appetere prælationem. Nam enim uidetur, quod possit appeti sine peccato, id quod non fuit in statu nature integræ, sed solum in statu nature corruptæ. Sed prælatio non fuit in statu nature integræ, sed incept esse post peccatum, quando dictum est mulieri. Sub tui potestate eris: ergo peccatum est prælationem appetere.

Præterea. Appetitus uidetur esse de his quæ pertinent ad statum futuræ gloriæ. Sed in futuro cessabit omnis prælatio, ut dicit quædam Gl. 1. ad Corinth. 15. ergo peccatum est appetere prælationem.

Sed contra, est quod dicitur 1. ad Thim. 5. Qui bene præ sunt psbyteri, duplici honore digni habeantur. Sed non est peccatum appetere illud, cui debetur honor, qui nõ debetur nisi uirtuti: ergo non est peccatum appetere prælationem.

Respondetur dicendum, quod hanc questionem soluit August. 19. de ciui. Dei, ubi dicit quod locus superior sine quo populus regitur

Philo. 22. q. 77. articulo 10.

4. ad 25. q. 1. art. 1. q. 1. ca. 2. 12. q. 10. ar. 4. 8. ad 1. & 4. d. 3. q. 2. art. 2. q. 2. art. 2.

33 22. q. 18. ar. 2. o. 8. ar. 4. 7. & 11. 5. & 2. 42. o. huius l.

regi non potest, etsi administraretur ut decet, tamen indecenter appetitur. Cuius ratio est, quia qui appetit praelationem, aut est superbus aut iniustus. In iustitia enim est, quod aliquis velit sibi plus de honore accipere, aut de potestate, aut de aliis bonis, nisi sit maioribus dignus: ut dicitur in 5. Ethico. quod autem aliquis afflimer se esse magis dignum praelatione omnibus illis, super quos praelationem accipit, superbia & presumptionis est. Unde patet, quod quicumque praelationem appetit, aut est iniustus, aut superbus: & ideo nullus suo appetitu debet ad praelationem peruenire, sed solum Dei iudicio, secundum illud Apostoli ad Hebr. 5. Nemo sibi asum honorem, sed qui vocatur a Deo, tanquam Aaron, potest tamen aliquis licite appetere se esse dignum praelatione, vel opera boni praelati, pro quibus debetur honor.

ar. 47.

Ad rationes

Vnde patet responsio ad vltimum. Primum verò duæ rationes non recte concludunt, quia etiam ea quæ non fuerunt in statu innocentie, nec erunt in statu gloriæ, possunt licite appeti, sicut subijci, penitere & alia huiusmodi, quamuis praelatio quantum ad aliquid, fuisset in statu innocentie, & futura sit in statu gloriæ, scilicet quantum ad superioritatem gradus, & quantum ad gubernationem, vel regimen. non autem quantum ad coactam seruitutem.

ARTICVLVS XII.

Utrum sit peccatum prædicatori, habere oculum ad temporalia.

34
ar. 34. 22.
q. 100. ar.
3. ad 2. q.
188. ar. 4.
ad 4.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod peccatum sit prædicatori habere oculum ad temporalia. Dicitur. n. Lu. 12. Querite primum regnum Dei. Glo. 1. bona æterna, & hæc omnia adiciunt uobis. Glo. etiam non querentibus: ergo non licet prædicatori habere oculum ad terrena.

Sed contra est quod dicitur 1. Cor. 9. Debet qui arat in spe arare. Gl. f. penditur temporalium. ergo licet prædicatori. de quo ibi loquitur, habere oculum ad terrena.

Respondendo dicendum, quod habere oculum ad terrena, contingit dupliciter: vno modo sicut ad mercedem, vel præmiu, & sic prædicatori non licet habere oculum ad terrena, quia sic faceret euangelium ueniale. Alio modo sicut ad stipendia pro necessitate sustentationis uitæ: & sic licet habere prædicatori oculum ad terrena, uobis 1. ad Thim. 1. super illud. Qui bene præsentat presbyteri, &c. dicit Glo. Aug. necessitatis est accipere, unde uiuitur, charitatis est præbere non tamen uenale est euangelium pro his. Si enim sic uident magnam rem, nili uendunt accipiant ergo sustentationem necessitatis à populo, mercedem diuinitatis à domino.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

2. 1. di. 35.
q. 3. ar. 2.
q. 2. ad 4.
& quintu

QUESTIO VII.

DEINDE quaesitum fuit de penis peccatorum.

¶ Et primò de ipsius penis.

¶ Secundò de remissione penarum.

¶ Circa primum quaesita sunt duo.

¶ Primò, utrum anima separata possit pati ab igne corporeo.

¶ Secundò, utrum duorum, qui eadem pœna sunt digni, vnius diuinitas moretur in purgatorio, quam alius.

ARTICVLVS XIII.

Utrum anima separata possit pati ab igne corporeo.

35
ar. 61. & 4.
d. 44. q. 3.
art. 3. q. 3.
o. & alie
arti. 21. o.

AD primum sic proceditur. Videtur quod anima à corpore separata, non possit pati ab igne corporeo: quia secundum Philosophum, quod non tangit, non agit: sed ignis corporeus non tangit animam separata à corpore: cum non habeat terminos corporales, quæ autem se tangunt, habent ultima simul: ergo anima separata non patitur ab igne corporeo.

¶ Præterea, illa quæ patiuntur adinuicem, inuicem conuerti possunt, sed anima non potest conuerti in ignem corporeum: nec de conuerso: ergo anima non potest pati ab igne corporeo.

¶ Præterea, Ber. dicit quod nihil ardet in inferno nisi propria uoluntas, sed propria uoluntas cum sit quoddam spirituale, non potest esse materia ignis corporalis, ergo anima à corpore separata, non potest ab igne corporeo pati.

Sed contra est, quod dicitur Isa. vltim. Ignis eorum non extinguetur,

Respondendo dicendum, quod pati multipliciter dicitur: uno modo pati communiter idem est quod recipere: secundum quod sentire. & intelligere est quoddam pati, & hoc modo anima cõrta corpori patitur à rebus corporeis sentiendo & intelligendo: sed an separata à corpore possit hoc modo à rebus corporeis pati, alterius questionis est: propter quosdam: qui dicunt quod anima separata à corpore, & etiam Angelus potest accipere cognitionem à rebus sensibilibus: sed si etiam hæc opinio esset uera, tamen pati sentiendo, & intelligendo, est perfici non puniri, nisi forte per accidens: in quantum id quod sentitur, vel intelligitur repugnat uoluntati: sed ipsum sentire vel intelligere secundum se consideratum, pœnale non est. Alio modo dicitur pati proprie loquendo secundum contrarietatem agens ad patiens: prout scilicet pati dicimus, cum aliquis uobis aduenit, quod est contrarium naturæ uel uoluntati nostræ, & secundum hoc infirmis, & tristitia passionis dicuntur. Et hæc quidem passio dupliciter esse potest, vno modo per receptionem formæ contrariæ, sicut aqua patitur ab igne in quantum calefit, & per consequens diminuitur qualitas naturalis eius: hoc modo separata anima non potest pati ab igne corporeo, quia nec calefieri potest, nec deficiari, nec secundum formam aut qualitatem quæcunque ignis corporei immutari. Alio modo dicitur pati omnino illud, quod quocunque modo impediatur à suo proprio impetu vel inclinatione, sicut fit dicitur lapidem descendentem pati, cum impeditur ne deorsum perueniat, & sicut dicitur hominem pati, cum detinetur, vel ligatur ne eadat quod uult, & ita per modum ligationis cuiusdam, anima patitur ab igne corporeo, ut Aug. 21. de ciuit. Dei. Non enim hoc est contra naturam spiritus, corpori alligati, cum uideamus animam naturaliter alligari corpori ad uiuificantum ipsum. Demones etiam per necromantiam potestatem superiorum demonum alligantur aliquibus imaginibus, vel aliquibus alijs rebus: unde multò magis possunt spiritus alligari diuina uirtute igne corporeo, non ut dent uitam, sed ut accipiant penam: sicut Aug. dicit. Sed quia quod est minor uirtutis, non potest sua uirtute ligare id quod est maioris uirtutis, inde est quod nullum corpus potest ligare spiritum qui est maioris uirtutis, nisi aliqua superior uirtute, & propter hoc dicitur, quod ignis corporeus agit in animam separata non uirtute propria, sed in quantum est instrumentum diuine iustitiæ uindicantis.

Ad primum ergo dicendum, quod ignis tangit animam, nõ quidem tactu mathematico, qui attenditur secundum terminos quantitatis, sed magis tactu contactu uirtutis non propria, sed quam habet in quantum est instrumentum diuine iustitiæ.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit de passioe, quæ est per susceptionem formæ contrariæ.

Ad tertium dicendum, quod propria uoluntas dicitur ardere in inferno, quia meretur ardorem.

ARTICVLVS XIII.

Utrum equali pœna puniendi in purgatorio, vnus citius possit liberari quam alius.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod duorum qui sunt digni aequali pœna vnus non possit citius à purgatorio liberari, quam alius. Iudicium enim post mortem non est hominis sed Dei, qui secundum ueritatem iudicat, ut dicitur ad Ro. 2. sed contra ueritatem iudicaret, si uini eorum qui sunt digni equali pœna, infingeretur grauior pœna sensus, quam alteri. Dilatio autem gloriæ, est maior pœna, quam acerbitas pœnæ sensus, quia sicut dicit Chryso. super Mat. ca. 6. re uisionem diuinam, est maior pœna, quam quælibet pœna sensibilis: ergo vnus eorum qui digni sunt equali pœna, non maiorem dilationem gloriæ patietur altero citius liberato.

¶ Præterea, Malum secundum Augustinum dicitur quia nocet nocet autem quod admittit bonum: dilatio autem gloriæ admittit maius bonum, scilicet bonum increatum: ergo maius malum: & sic idem quod prius.

Sed contra est, quod Magister dicit, in quarto sen. di. 45. quod ille pro quo sunt plura suffragia, citius à pœnis purgatorij liberatur. Contingit autem, quod pro uno eorum, qui digni sunt equali pœna, sunt plura suffragia quam pro alio: ergo vnus citius liberabitur.

¶ Præterea, In fine mundi inuenientur aliqui, cremabilia quedam habentes, quorum dilatio à gloria non erit tam diuturna, sicut eorum qui modò cremabilia deferunt ad purgatorium, quia breuis mora erit inter mortem, & resurrectionem ut Aug. dicit: ergo

1. p. q. 116
ar. 2. ad 2.
q. 7. ar. 2.
c. 8. & 14.
22. ar. 4.
& q. 41.
q. 104

verti. q. 36
ar. 1. c. 2
verti. q. 1.
arti. ad
secundum.

ar. 61. c. 6.

contra. c. 2.
90. & 212.
21. c. 1.
opus. 34
184

in ordine
36. 4. d. 11.
2. q. 3. ar.
2. & d. 41.
q. 1. ar. 1.

1. & 2.

36

ergo pari ratione, & nunc eorum qui æqualia cremabilia dese-

tra diuinitatem Dei patris, aut filij: quia etiam pater & filius communiter sumendo spiritus sanctus est, quia Deus spiritus est: ut dicitur Ioan. 4. Peccatum autem in filium hominis, intel ligunt blasphemiam in Christum secundum humanam natu ram, & utroque modo peccabant Iudæi in Christum: primo enim modo contra eum peccabant miracula quæ per spiritum sanctum & uirtute suæ diuinitatis faciebat principi dem oniorum a tribuendo. Secundo autem modo contra eum pecca bant dicendo, Ecce homo uorax potator uini, & publicanorū amicus, ut dicitur Matth. 11. Hanc ergo secundum blasphemiam dicit remissibilem: quia habebat aliquam excusationem propter infirmitatem carnis, quam in Christo uidebant: aliam ve rō blasphemiam dicit irremissibilem: quia nullam excusatio nem habebant, uidentes manifesta indicia spiritus sancti & di uinitatis, propter hoc secundum Chrysof. profuera uobis nō fuit remissa hæc blasphemia, neque in hoc sæculo, neque in fu turo: quia in hoc sæculo puniti sunt pro ea per Romanos: & in futuro cruciabitur in inferno. Secundum Augustinum uerō spiritus sancto, qui est charitas patris & filij attribuitur remissio peccatorum. Ille ergo contra spiritum sanctum peccat, uel blasphemiam, uel uerbū dicit corde, ore, aut opere, qui hoc agit per impoenitentiam usque ad finem uitæ suæ, ut non fiat ei remissio peccatorum, & tunc planum est, quod hoc peccatum in spiritu sanctum non remittitur: neque in hoc sæculo, neque in futuro. Doctores uerō moderni dixerunt, quod quia patri attribuitur potentia, filio sapientia, spiritus sancto bonitas, peccatum ex infirmitate est peccatum in patre, peccatum ex igno rantia est peccatum in filium, peccatū ex certa malitia est pec catum in spiritum sanctum. Quia ergo ignorantia, uel infirmi tas excusat peccatum, uel in toto, uel in parte: dicunt quod pec catum in patrem, uel in filium, remittitur: quia uel totaliter cul pa caret, uel culpa diminuitur: malitia uerō non excusat pec catum, sed aggrauat: & ideo peccatum in spiritum sanctum non remittitur, neque in toto, neque in parte: quia non habet in se aliquam rationem ueniam, per quam diminuat culpa: & si aliquando remittitur, hoc magis est ex misericordia Dei remittentis, qui etiam morbos incurabiles curat, quam ex remis sibilitate peccati.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

Respondere dicendum, quod ista questio fundatur supra uir tatem suffragiorum, utrum scilicet suffragia facta pro aliquo, ualent illi solum pro quo fiunt ad liberationem, uel etiā alijs. Circa quod aliqui dixerunt quod non magis ualent illi, quam alijs: modo forte magis ualent alijs, si sint melius dispositi ad recipiendum suffragiorum uirtutem: & ponunt exemplum, si cupiendū fuerit cereus in domo pro aliquo diuite qui sit cæcus, illuminari omnes in domo existentes, & fortē alios magis illuminari si habeant limpidiorem uisum, & secundum hanc opinionem, duorum qui ob æquales culpas in purgatorio detinentur, unus non potest citius liberari quā alter. Sed hæc opi nio non reputo ueram. Cuius ratio est, quia suffragium unius ualeat alteri propter duo. Vno modo, propter uirtutem charitatis, quia omnes qui sunt in charitate, sunt quasi unum corpus, & ita bonum unius redundat in omnes: sicut manus delatūti toti corpori, & similiter quodlibet corporis membrū, & secundum hoc quodcumque bonum factum ab aliquo, ualeat culibet in charitate existenti, secundum illud Psal. 133. Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium manda ta tua. Alio modo secundum, quod per in retentionem alicuius actus eius transferuntur in alterum: puta si aliquis pro altero soluat aliquod debitum, pro eodem habetur ac si ille solueret pro quo soluitur. Primo ergo modo ualeat opus bonum per modum meriti, cuius radix est charitas. Sed secundum modo, opus unius ualeat alteri per modum satisfactionis, prout unus pro altero satisfacere potest, si hoc intendat, & talis valor atten ditur in suffragijs, quæ ad hoc fiunt, ut per ea homines liberentur a debito pœnæ. Et ideo dicendum est, quod suffragia per istum modum non ualent, nisi illis pro quibus fiunt, & secun dum hoc si pro aliquo fiunt multa suffragia, citius liberatur à pœna purgatorij, quā alij pro quibus non fiunt, etiam si æqua lia peccata detulerint. Concedendum tamen est, quod suffra gia pro uno facta omnibus ualent, in quantum, scilicet omnes qui fiunt gaudent ex charitate de bonis, quæ ex charitate fiūt, & secundum hoc uerum est, quod illis pro quibus non fiunt, plus ualent suffragia, si sint maioris charitatis.

Ad primum ergo dicendum, quod peccato ueniali cum non habeat uersionem à Deo per se loquendo, non debetur pœna carnis uisionis diuinæ, nec simpliciter, nec ad tempus. Sed quod ad tempus retardatur à uisione diuina, hoc contingit per accidens, quia scilicet quandiu digni sunt aliqua pœna, non possunt participare uisionem felicitatis, quæ in uisione conspiciuntur: autem respicit pœnam per se debitam peccato, non autem eam quæ per accidens consequitur.

Per hoc patet responsio ad secundum, tertium concedimus & quartum similiter. Illi tamen qui in fine mundi uiui reperit ur, parum habebunt de cremabilibus præcedentium tribula tionibus purgati: poterit etiam fieri, ut acerbitas pœnæ mo di temporis, recompenset diuinitatem pœnæ in alijs.

QVAESTIO VIII.

DE INDE, quæ situm fuit de remissione peccatorum.

Et circa hoc quæ sita sunt duo.

Primo, utrum peccatum in spiritum sanctum sit irremissibile.

Secundo, utrum cruce signatus qui moritur antequam iter arripiat transmarinum plenam habeat peccatorum remis sionem.

ARTICVLVS XV.

Utrum peccatum in spiritum sanctum sit irremissibile.

Ad primum sic procedebatur. Videtur quod peccatum in spiritum sanctum non sit irremissibile. Vna est enim digni tas, & maiestas patris, & filij, & spiritus sancti. Sed peccatum in spiritum sanctum non est irremissibile. Dicitur enim Matth. 12. Quicumq; uerbum contra filium hominis dixerit, remittitur ei: ergo pec catum in spiritum sanctum non est irremissibile.

Sed contra est, quod ibidem dicitur. Qui dixerit contra spi ritum sanctum uerbum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro.

Respondere dicendum, quod de peccato in spiritum sanctū tripliciter aliqui sunt locuti. Doctores enim ante August. intellexerunt peccatum in spiritum sanctum esse blasphemiam di ctam contra spiritum sanctum, aut opera eius: uel etiam con-

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod cruce signatus qui moritur antequam iter arripiat, habeat plenam indu gentiam peccatorum: ad hoc enim, quod in indulgentia alicui ualeat, requiritur quod sit uerè penitens & confessus, ut contine tur in littera Papali. Sed cruce signatus decedens ante iter assum ptum, habet hæc omnia quæ requiruntur secundum formam litteræ ad percipiendam plenam indulgentiam peccatorum: ergo plenè percipit eam.

Præterea. Solus Deus remittit peccatum quantum ad culpam. Cum ergo Papa dat indulgentiam in omnium peccatorum, hoc non est referendum ad culpam, sed ad uinculitatem pœnarum. Ille ergo qui accipit crucem secundum formam litteræ Papalis, nullam pœnam patietur pro suis peccatis: & sic statim euolabit plenam remissionem peccatorum consecutus.

Sed contra Augustin. dicitur in 15. de Tri. quod non est idem abstrahere telum & sanare uulnus. Telum enim peccati abstrahitur per remissionem peccati, uulnus autem sanatur per re formationem imaginis, quæ quidem fit per opera satisfactorij. Sed cruce signatus decedens ante iter arreptum, nullum la borem sustinuit ad reformationem imaginis: ergo nondum est sanatum uulnus, & sic non poterit ad gloriam statim peruenire antequam pœnas purgatorias patiatur.

Præterea, Quilibet sacerdos utitur talibus uerbis, ego absol uo te ab omnibus peccatis tuis. Si ergo cruce signatus decedens euolaret, pari ratione quilibet alius à quoque sacerdote absolu tus, quod est inconueniens.

Respondere dicendum, quod ad euidenciam huius questio nis sicut supra dictum est, opus unius potest esse satisfactorij pro alio ad quem per intentionem facientis referatur. Christus autem pro ecclesia sua sanguinem suum fudit: & multa alia fecit & sustinuit, quorum æstimatio est infiniti ualoris propter dignitatem personæ: unde dicitur Sapientie 8. quod in finitus est in illa thesaurus hominibus. Similiter etiam & omnes alij sancti intentionem habuerunt in his quæ pas si sunt, & fecerunt propter Deum. ut hoc esset ad utilita tem non solum sui, sed etiam totius ecclesiæ. Totus ergo

Quodlibet 2. S. Tho. B ite

Matth. 11.

Chrysof.

3. p. q. 86. ar. 1. ad 2. 3.

1. p. q. 34. ar. 7. 8. c. & q. 45. ar. 11. 6. ad 2. 22. q. 14. ar. 1. 3. c. 12. q. 78. malo. q. 3 ar. 14. 1. p. q. 69. ar. 2. c. ar. 4. o.

38

1. 2. & 4. di. 2. 0. q. 1. ar. 1. c. 3. q. 5. ad 2. 8. ar. 11. c. 107.

Ar. 36. 3. p. q. 46. ar. 1. ad 3. 4. d. 20. ar. 1. 3. q. 1. 0. & opus. 7. ca. 6. c. 11.

theſauruſ eſt in diſpenſatione eius qui præeſt generali ecclieſie. Vnde Petro Dominuſ clauſe regni cælorum commiſit Matthæ. 16. Quando ergo utilitaſ, uel neceſſitaſ ipſiuſ ecclieſie hoc expoſcit, poteſt ille qui præeſt ecclieſie de iſta infirmitate theſauri communicare alicui, qui per charitatem ſit membruſ ecclieſie de prædicto theſauro quantum ſibi viſum fuerit opportunitum, uel uſque ad totalem remiſſionem pœnarum, uel vique ad aliquam certam quantitatem: ita ſcilicet quòd paſſio Chriſti & aliorum ſanctorum ei imputatur, ac ſi ipſe paſſuſ eſſet, quantum ſufficeret ad remiſſionem ſui peccati: ſicut contingit cum vnus pro alio ſatiſfacit: ut dictum eſt. Ad hoc ergo quòd indulgentia alicui ualeat tria requiruntur. Primò cauſa pertinens ad honorem Dei: uel ad neceſſitatem aut utilitatem Ecclieſie. Secundò auctoritaſ in eo qui facit. Papa enim poteſt principaliter, al iuero in quantum poteſtatem ab episcopatuſ ordinariam uel commiſſam ſeu delegatam. Tertio requiritur, vt ſit in ſtatu charitatuſ ille qui indulgentiam percipere uult. Et hæc tria deſignatur in litera Papali. Nam cauſa conueniens deſignatur in hoc quòd præmittitur de ſubſidio terræ ſanctæ. Auctoritaſ uero in hoc quòd ſit mentio de auctoritate Apoſtolorum Petri, & Pauli, & ipſiuſ Papæ. Charitaſ autem recipientiſ in hoc quòd dicitur, Omnibuſ uerè pœnitentibuſ & confeſſiſ, non dicit & ſatiſfacientibuſ: quia indulgentia non excuſat à contritione & confeſſione: cedit in locum ſatiſfactioniſ. Eſt ergo dicendum in quaſtione propoſita, quòd ſi ſecundum formam Papaliſ literæ indulgentia concedatur accipientibuſ crucem in ſubſidio terræ ſanctæ, cruce ſignatuſ ſtatim habet indulgentiam etiam ſi decedat ante quam iter arripiat: quia ſic cauſa indulgentiæ erit non iter, ſed votum itineriſ. Si autem in forma literæ continetur quòd indulgentia detur hiſ qui tranſierint ultra mare, ille qui decedit antequam tranſeat, non habet indulgentiam: quia non habet indulgentiæ cauſam.

Ad primum ergo dicendum, quòd in hoc ultimo caſu deficit in cruce ſignatio decedente, illud, quòd eſt principaliaſ, ſcilicet indulgentiæ cauſa.

Ad ſecundum dicendum, quòd per auctoritatem ſoluſ Deus culpam remittit, ſed miniſterio etiam ſacerdoſ, in quantum exhibet ſacramentum remiſſionis peccati: puta in baptiſmo uel pœnitentia: & tamen indulgentia non ſe extendit ad remiſſionem culpæ, quia non eſt ſacramentaliſ: unde non ſequitur ordinem, ſed iurisdictionem: poteſt enim & non ſacerdoſ indulgentiam concedere, ſi ſit ei commiſſum, & ideo pœna totaliter remittitur, ſi cauſa ſubſiſt, non autem ſi cauſa deſiſt.

Ad tertium dicendum, quòd ſatiſfactio & eſt punitiua in quantum eſt actus uindicatiuæ iuſtitiaſ, & eſt etiam medicatiua: in quantum eſt quoddam ſacramentale. Indulgentia ergo ſupplet locum ſatiſfactioniſ, in quantum eſt punitiua: quia ſcilicet pœna, quam aliuſ ſuſtinet, imputatur iſti, ac ſi ipſe ſuſtuliſſet: & ideo reatuſ pœnæ tollitur, ſed non ſuccedit in locuſ ſatiſfactioniſ in quantum eſt medicatiua, quia adhuc remanent pronitateſ ad peccandum derelictæ: ex priori peccato, ad quaſ ſanandaa, neceſſariuſ eſt labor ſatiſfactioniſ, & ideo cruce ſignatuſ, dum uiuunt, conſulendum eſt, ut non prætermittat ſatiſfactioniſ opera, in quantum ſunt præſeruatua: à peccatuſ futuruſ, licet reatuſ pœnæ ſit totaliter ſolutuſ: nec ad hoc requiritur aliuſ labor, quia ſufficit labor paſſioniſ Chriſti: morientibuſ autem non eſt neceſſaria huiuſmodi præſeruatio, ſed ſolum liberatio à reatuſ pœnæ.

Ad quartum dicendum, quòd uerbum facit dotiſ dicentiſ, Abſoluo te ab omnibuſ peccatiſ tuiſ, non refertur ad pœnam, ſed ad culpam: cuiuſ abſolutioniſ miniſterium impendit. Non poteſt autem aliuſ abſolui ab vna culpa, quin abſoluitur ab omnibuſ, pœna uero poteſt totaliter dimitti, uel partièulariter: partièulariter quidem in abſolutione ſacramentali pœna dimittitur, totaliter uero in ſpirituali gratia indulgentiæ, ſicut etiam Dominuſ dicit Ioſ. 8. mulieri adultera. Non te condemnabo, vnde & ampliuſ noli peccare.

INCIPIT QVOD LIBET TERTIVM. QVAESTIO II.

VASITVM eſt de Deo, de Angelis de hominibuſ, & de creaturuſ purè corporaliſ. De Deo quaſ ſitum eſt, & quantum ad naturam diuinam: & quantum ad naturam humanam aſſumptam. ¶ Circa diuinam naturam quaſita ſunt duo de po-

teucia Dei.

¶ Primò, utrùm Deus poſſit facere, qd materia ſit ſine forma. ¶ Secundò, utrùm poſſit facere, quòd idem corpus ſimul localiter ſit in duobuſ lociſ.

ARTICVLVS I.

Vtrum Deus poſſit facere, quòd materia ſit ſine forma.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd Deus poſſit facere, quòd materia ſit ſine forma. Sicut enim materia ſecundum ſuum eſſe dependet à forma, ita accidens à ſubiecto. Sed Deus poteſt facere quòd accidens ſit ſine ſubiecto, ut patet in ſacramento altariſ: ergo poteſt facere quòd materia ſit ſine forma. Sed contra, Deus non poteſt facere contradictonia eſſe ſimul. Sed materiam eſſe ſine forma, implicat contradictonem, eo quòd eſſe materia impoſtat actum, qui eſt forma. Non ergo Deus poteſt facere, quòd materia ſit ſine forma.

Reſpondeo dicendum, quòd vniuèſaliſque rei virtus adiuua eſt aſtimanda ſecundum modum eſſentiæ: eo quòd vnuiquodque agit, in quantum eſt ens actuſ: vnde ſi in aliquo nunciatur forma aliqua uel natura non limitata, ſeu contracta, erit virtus eius ſe extendens ad omneſ actus uel effectus conuenienteſ illi naturæ: puta ſi intelligeretur eſſe calor per ſiſtiſtenteſ uel in aliquo ſubiecto, quòd reciperet ipſum ſecundum totum eiuſ poſſe, ſequeretur quòd haberet virtutem ad producendum omneſ actus & effectus caloriſ. Si uero aliquid ſubiectum non reciperet calorem ſecundum eiuſ totum poſſe: ſed cum aliqua contractione & limitatione, non haberet virtutem actiuam reſpectu omnium actuum uel effectuum caloriſ. Cum autem Deus ſit ipſum eſſe ſubiſtenteſ, maniſteſtum eſt quòd natura eſſendiſ contentiſ Deo infiniteſ abſque omni limitatione & contractione: unde eiuſ virtus actiua ſe extendit infiniteſ ad totum ens, & ad omneſ id quòd poteſt habere rationem entis. Illud ergo ſolum poterit excludi à diuina potentia, quòd repugnat rationi entis: & hoc non propter defectum diuinaſ potentiaſ, ſed quia ipſum non poteſt eſſe ens, unde non poteſt fieri. Repugnat autem rationi entis, non ens ſimul & ſecundum idem exiſtenteſ: unde quòd aliquid ſimul ſit & non ſit Deo fieri non poteſt, nec aliquid contraſiſtenteſ includenteſ: & de huiuſmodi eſt materiam eſſe in actu ſine forma: omne enim quòd eſt actuſ, uel eſt ipſe actus, uel eſt potentia participat actuſ: eſſe autem actuſ repugnat actioniſ materiaſ, qua ſecundum propriam rationem eſt ens in potentia. Relinquitur ergo quòd non poſſit eſſe in actu, niſi in quantum participat actuſ actus autem participat à materia nihil eſt aliud quam forma. vnde idem eſt dictum materiam eſſe in actu, & materiam habere formam. Dicere ergo quòd materia ſit in actu ſine forma, eſt dicere contradictonia eſſe ſimul: vnde à Deo fieri non poteſt.

Ad illud ergo quòd in contrarium obijciatur, dicendum quòd accidens ſecundum ſuum eſſe dependet à ſubiecto, ſicut à cauſa ſuſtinente ipſum: & quia Deus poteſt producere omneſ actus ſecundum cauſam abſque ipſiſ cauſiſ ſecundiſ, poteſt conſeruare in eſſe accideſ ſine ſubiecto, ſed materia ſecundum ſuum eſſe actuſ dependet à forma, in quantum forma eſt ipſe actus eiuſ: vnde non eſt ſimile.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus poſſet facere, idem corpus eſſe ſimul localiter in duobuſ lociſ.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd Deus poſſit facere unum corpus ſimul eſſe localiter in duobuſ lociſ. Difficiliuſ enim eſt quòd hæc ſubſtantia mutetur in illam ſubſtantiam, quam quòd hoc accidens mutetur in illud accidens. Sed in ſacramento altariſ ex hoc quòd diuina uirtute ſubſtantia panis remanentibuſ eiuſ dimenſionibuſ, ſecundum quatuſ commenſuratur loco, conuertitur in ſubſtantiaſ corporiſ Chriſti: ſequitur quòd idem corpus Chriſti ſit non localiter ſecundum commenſurationem propriam dimenſionum, ſed ſacramentaliter in pluſribuſ lociſ ſimul: ergo poteſt facere quòd conuertatur dimenſio huiuſmodi corporiſ in dimenſionem alicuiuſ corporiſ: & ſic erit idem corpus localiter in duobuſ lociſ ſimul.

Sed contra, Omnia duo loca diſtinguuntur ad inuicem ſecundum aliquam lociſ contrarietatem, quaſ ſunt ſurſum & deorſum, ante & retro, dextrum & ſiniſtrum. Sed Deus non poteſt facere quòd duo contraria ſint ſimul: hoc enim implicat contradictonem: ergo Deus non poteſt facere quòd idem corpus localiter ſit ſimul in duobuſ lociſ.

Reſpondeo dicendum, quòd aliquid corpus eſſe localiter

ar. 36. 4. d. 2. o. ar. 3. q. 1. 7. o. & ar. 5. q. 1. c.

4. d. 20. ar. 3. q. 2. c. & ar. 5. q. 1. o.

3. p. q. 84. ar. 3. ad 3. 4. d. 5. q. 1. o. a. 79. c. op. 22. o. 4. d. 20. a. 3. q. 2. ad 1. ar. 4. q. 2. 3. o.

4. d. 20. ar. tic. 3. q. 1. ad 4.

ar. 66. & 4. d. q. 3. ar. 1. q. 1. ad 1. ar. 5. q. 1. c. & ad 2. & d. 18. ar. 3. q. 2.

39

40

41

in aliquo loco, nihil est aliud quam corpus circumscribi, & cō-

modo unum post alterum, scilicet numerando partem post partem. Item considerandum est, quod utroque modo contin-

1. p. q. 1. 44
art. 12. ad
1.
1. p. q. 14.
ar. 9. & 12
o. & q. 3. 4.
ar. 3. ad 5
3. p. q. 10.
ar. 2. ad 2
q. 1. 3. a. 1.
ad 2.
1. p. q. 14.
ar. 3. o.
3. p. q. 10.
ar. 1. o. &
2. ca. & 3.
ad 1.
3. p. q. 10.
ar. 2. o. &
q. 5. 9. a. 2.
ad 3.
3. p. q. 10.
ar. 2. &
3. 6.
4. di. 14. q.
2. art. 1. q.
1. ad 4.

ad illud ergo quod in contrarium objicitur dicendum, diffi-

Dicendum est ergo quod Deus cognoscendo suam essentiam,

3. p. q. 10.
ar. 2. ad 2
q. 1. 3. a. 1.
ad 2.
1. p. q. 14.
ar. 3. o.
3. p. q. 10.
ar. 1. o. &
2. ca. & 3.
ad 1.
3. p. q. 10.
ar. 2. o. &
q. 5. 9. a. 2.
ad 3.
3. p. q. 10.
ar. 2. &
3. 6.
4. di. 14. q.
2. art. 1. q.
1. ad 4.

QVÆSTIO II.

DE INDE quæsitum est de Deo, quantum ad propriam

Et per hoc patet responsio ad obiecta. Nam primæ duæ arti-

4. di. 14. q.
2. art. 1. q.
1. ad 4.

ARTICVLVS III.

Utrum anima Christi possit scire infinita.

ARTICVLVS IIII.

Utrum oculus Christi post mortem fuerit oculus æquiuocè.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod anima Christi

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod oculus Christi

42
Vide 3. p.
q. 50. a. 4.
& 5.

Secundo, quantum ad corpus, utrum scilicet oculus Christi

Præter Philosophi loqui non nouerunt nisi de homine pu-

1. p. q. 76.
a. 10. q. 7.
a. 6. & po.
q. 8. ar. 4.
ad 2. 14.
q. 67. art.
5. o. & 22.
q. 18. ar. 1.
c. & 3. p.
q. 86. art.
4. ad 1.

Respondendo dicendum, quod hic est opus multiplici distin-

Respondendo dicendum, quod æquiuocum & uniuocum dici

1. p. q. 76.
a. 10. q. 7.
a. 6. & po.
q. 8. ar. 4.
ad 2. 14.
q. 67. art.
5. o. & 22.
q. 18. ar. 1.
c. & 3. p.
q. 86. art.
4. ad 1.

in hac materia determinatur ad indiuiduum. Sicut ergo mate-

rationalis: unde remota anima rationali non potest remanere

a. 6. & po.
q. 8. ar. 4.
ad 2. 14.
q. 67. art.
5. o. & 22.
q. 18. ar. 1.
c. & 3. p.
q. 86. art.
4. ad 1.

Dicit enim Damasc. in 3. lib. Quod corruptionis nomen duo significat, significat enim humanas passiones, nomen, scilicet, laborem, clamorem perforationem, mortem, scilicet separationem anime a corpore, & quæcunque talia. Significat etiã corruptio perfecta corporis in ea ex quibus compositum est elementa destructionem & dissolutionem, huiusmodi exprimentum corpus diuinum non habuit, ut ait Propheta. Non dabis sanctum tuum videre dyabolorum, id est destructionem. Incurribile autem secundum insipientem Iulianum & Galanum corpus Domini dicere secundum primum corruptionis significatum ante resurrectionem impium est. Si enim in corruptibile non omfution scilicet confubstantiale nobis & non ueritate facta sunt quæ facta esse Euangelium ait: & opinioe & non ueritate saluati sumus. Sicut ergo Christus in triduo mortis propter separationem anime a corpore, quæ est uera corruptio, non dicitur fuisse homo uniuocè, sed homo mortuus: ita nec oculus eius in triduo mortis fuit uniuocè oculus, sed æqui uocè, sicut oculus mortuus, & eadem ratio de alijs partibus corporis Christi.

tem continebat ut in corpus Christi cibis conuertetetur, quæ iam erat extra statum generationis & corruptionis: unde cibis ille fuit ueritate Christi resolutus in precedentem materiam, non autem in Christi corpus conuersus, & tamen fuit uera comestio absque aliqua fictione.

Vnde patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO III.

DEINDE quæsitum est de angelis.

Et circa hoc quæsitum sunt tria.

- 1. Primò, Vtrum aliquo modo angelus sit causa anime rationalis.
- 2. Secundò, Vtrum angelus influat in animam humanam.
- 3. Tertiò, Vtrum angelus malus, id est diabolus, inhabitet substantialiter hominem in quolibet peccato mortali.

ARTICVLVS VI.

Vtrum angelus sit aliquo modo causa anime rationalis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod angelus sit causa anime rationalis. Quæcumque, n. qualificantur in natura, ita tamen quod unam eorum est prius altero in ordine naturæ, id quod est prius est causa eius, quod est posterius. Sed anima & angelus qualificantur in natura, sunt enim homo & angelus in natura pares. officio disparates angelus tamen prius est in ordine naturæ quam anima humana, quia est simplicior: ergo angelus est causa anime rationalis.

Sed contra, Anima rationalis educitur in esse per creationem. Sed creare cum sit potentia infinita, est solius Dei: Non ergo angelus potest esse causa anime rationalis.

Respondeo dicendum, quod impossibile est id quod per creationem producit, ab alio causari quam a prima omnium causa, cuius ratio est secundum platonicos: quia quanto aliqua causa est superior, tanto eius causalitas ad plura se extendit. Vnde oportet ut in effectibus id quod ad plura se habet, ad superiores causas referatur. Manifestum est autem quod in ordine principiorum essentialium quantum ad aliqua forma est posterior, tantò est magis contrafacta, & ad pauciora se extendit. Quantum autem forma est prior & propinquior subiecto primo, tanto oportet quod ad plura se extendat. Sequitur ergo quod formæ inferiores sunt ab inferioribus agentibus, priores uero & communiore a superioribus. Et sic relinquatur, quod id quod est primum substantius in unoquoque: sit a prima omnium causa. Quilibet ergo alia causa præter primam, oportet quod agat præsuppositio subiecto quod est effectus causæ primæ. Nulla ergo causa alia potest creare nisi prima causa, quæ est Deus. Nam creaturæ producere aliquid non præsuppositio subiecto. Quæcumque ergo non possunt produci in esse nisi per creationem, à solo Deo creantur. Hæc autem sunt illa quæ cum sint substantia, uel non sunt composita ex materia & forma, sed sunt formæ in suo esse substantientes, sicut sunt angeli, uel sunt ea quæ si sint composita ex materia & forma, tamen materia eorum non est in potentia nisi ad unam formam, sicut est in corporibus celestibus. Vtraque enim hæc producantur absque productione primi substantis in eis, possunt autem produci in actum absque productione primi subiecti, tam composita ex materia & forma, quorum materia est in potentia ad diuersas formas, & sic in eadem materia possunt sibi diuersæ formæ succedere, tamen etiam formæ quæ non sunt substantientes in suo esse, quæ quidem non dicuntur esse, quia ipsa subsistent esse, sed quia subsistent aliter aliquid esse secundum ea: unde nec ipsæ secundum se dicuntur fieri uel corrupti, sed in quantum subiecta sunt in actum uel non entia secundum ipsas. Anima autem rationalis est substantis in suo esse: alioquin non posset habere operationem absque communiõne sue materiæ. Vnde relinquatur quod anima rationalis non possit produci in esse nisi per creationem: & ita patet quod angelus nullo modo sit causa eius, sed solus Deus.

Ad illud uero quod in contrarium obijciunt, dicendum quod prima propositio inducta uel includere opposita. Si, n. asa & angelus qualificantur in natura, angelus non est prior aia secundum ordinem naturæ, nisi dicantur participari in natura: quæ cõueniunt in natura, non quidè species, sed generis. Non autem oportet quod omnium quæ cõueniunt in natura generis uel species, id quod est prius sit causa omnium aliorum. & quidem in eadem specie non potest unum esse prius altero proprie loquendo in ordine naturæ: quia species predicatur æqualiter de omnibus indiuiduis, ut dicitur in 3. Met. (Tex. com. 10.) In generibus autem non est sic. Nã inter species unius generis una est naturaliter prior & posterior.

ARTICVLVS V.

Vtrum Christus post resurrectionem uerè comedit, cibum sibi incorporando.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Christus post resurrectionem uerè comederit, cibum sibi incorporando, quia ut August. dicit in libro 83. quæstionum. Si fallit, ueritas non est. Vnde nulla fictio decet Christum qui est ueritas. Eset autem fictio, si non uerè sibi cibum in corpore, quem ipse comedere uidebatur. Verè ergo comedit incorporando sibi cibum.

Sed contra, est quod Damasc. dicit in 3. lib. quod Christus & sicut autem cibum post resurrectionem sed non lege naturæ: sed dispensationis modo: ueritate credere faciens resurrectioni, & quod hæc eadem caro est quæ passa est, & resurrexit.

Respondeo dicendum, quod aliquid dicitur esse uerum dupliciter. Uno modo ueritate significationis. Alio modo ueritate naturalis speciei, sicut uox est uera ueritate significationis, quando significat esse quod est. Veritas autem naturalis speciei, dependet ex principijs speciei, non autem ex effectibus, uel ex his quæ quocunque modo consequuntur, unde uox dicitur uera ueritate naturalis speciei, quando formatur debitis instrumentis, & ex ore animalis profertur cum quadam imaginatione, etiam si à nullo audiat: quod est effectus consequens uocem. Leguntur autem in scripturis absque necessitate & angeli comedisse, & Christus post resurrectionem: & utraque comestio fuit uerata August. dicit 13. de ciuitate Dei. Aliter tamen & aliter. In angelis enim fuit uera ueritate significationis, quia ut August. dicit ibidem, angeli comederunt non quia indigebant, sed quia uolebant & poterant ut hominibus quadam sui ministerij humanitate congruerent. In Christo autem fuit uera comestio ueritate naturalis speciei: fuit enim exercita naturalibus instrumentis ad hunc actum ordinatis: & etiam fuit uera ueritate significationis: quia significabat ueritatem humanæ naturæ in corpore resurgente: quæ autem cibus conuertitur in corpus, est quoddam consequens comestionem. Vnde etiam in nobis si cibus non conuertatur, sed statim per uomitum eijciatur, nihilominus uera fuit comestio quæ præcessit. Non au-

3. p. q. 1. 50. 27. 5.

2. 77. & 3. p. q. 1. 50. 2. 1. c. ar. 23. 0.

27. 23. 0.

27. 26.

3. p. q. 2. 2. 1. 2. 0. & 1. 1. 1. 1. & ar. 2. 1. 1. 1. 3. 1. 10. & q. 2. 9. ar. 4. 2. 4.

43. 3. p. q. 1. 55. 1. 1. 6. c. ad 1. q. 1. 4. a. 1. 1. ad 3.

Gen. 18. 3.

3. d. 21. q. 2. ar. 4. q. 4. 0.

1. p. q. 1. ar. 1. d. 6. ar. 4. d. 1.

44. 1. p. q. 1. ar. 1. d. 6. ar. 4. d. 1.

1. p. q. 1. ar. 1. d. 6. ar. 4. d. 1.

1. p. q. 1. ar. 1. d. 6. ar. 4. d. 1.

1. p. q. 1. ar. 1. d. 6. ar. 4. d. 1.

1. p. q. 1. ar. 1. d. 6. ar. 4. d. 1.

1. p. q. 1. ar. 1. d. 6. ar. 4. d. 1.

1. p. q. 1. ar. 1. d. 6. ar. 4. d. 1.

Aliqua altera. Est autem in individuis unius speciei vnum altero A tempore prius: & quamvis aliquod individuum, quod est prius tempore, sit causa euidam alij, quod est posterius: ut pater est causa filij, sicut in obediendo tangebatur, non tamen hoc est vniuersali verum: non enim omnes antiquiores sunt causa omniuersalium iuniorum. Similiter et contingit id quod est prius inter species eiusdem generis esse aliorum principium & causam, sicut motus localis aliorum motuum, & binarius aliorum numerorum, & triangulus aliarum figurarum recti linearum, non tamen hoc est vniuersali verum. Non enim homo qui est perfectissima species animalis est causa actiua aliarum specierum: vnde non oportet quod angelus sit causa factiua animarum. Procedit autem haec ratio secundum opinionem quorundam potentium Deum agere per necessitatem naturae: & quod ab vno simplici non sit nisi vnum immediatum, quod sit causa alterius: & sic vsq; ad ultima rerum. Non autem ponimus Deum agere omnia per suam sapientiam, per quam ordinem rerum disponit, & sic ab ipso diuersi gradus rerum immediate per creationem producuntur.

ARTICVLVS VII.

Primum Angelus influat in animam humanam.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod angelus non possit influere in animam humanam. Duorum enim distansium, unum non influat in alterum, nisi per aliquod medium. Sed Angelus & anima distant abinuicem, cum non sit da realitudo mediij, per quod influat in fluxus ab Angelo in animam, ergo vsq; angelus non possit influere in animam. Sed contra, Dico dicitur 8. ca. caele. hierar. Homines purgantur, illuminantur, & perficiuntur ab angelis: sed hoc non fit nisi per quandam influxum: ergo angelus potest influere in animam humanam.

Respondeo dicendum, quod vnum quodque agens agit secundum modum suae naturae & ideo ubi ignoratur modus naturae rei, necesse est etiam ut modus actionis eius ignoretur. Modus autem naturae angelicae est nobis ignotus secundum quod in se est. Non enim in hac uita scire possumus de eis quid sunt, nisi ad aliquam cognitionem de eis habere possumus per similitudinem sensibilibus rerum, ut Dionysius dicit primo. & 2. ca. caele. hierar. Vnde & modum actionis ipsorum cognoscere non possumus nisi per similitudinem sensibilibus agentium. Inueniuntur enim autem in sensibilibus agentibus, quod est in actu, agit in id quod est in potentia: & quod oportet quod agens coniungatur patienti secundum situm per corporalem contactum. Quanto autem natura intellectualis est superior, tanto est magis actualis: vnde Deo similior, qui est actus purus: vnde superioris angeli possunt agere in inferioribus angelis, & in animas nostras, sicut id quod est in actu, agit in id quod est in potentia: & huiusmodi actio dicitur influxus. Quod autem est in corporealis situs, est in spiritualibus ordo: nam situs est quidam ordo partium corporalium secundum locum: & ideo ipse ordo substantiarum spiritualium adinuicem sufficit ad hoc quod una influat in alteram: nec requiritur ibi medium corporale vel locale: quia huiusmodi actiones sunt supra locum & tempus, quae in corporalibus sunt. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS VIII.

Primum diabolus inhabitet hominem mortalem per peccatum.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod Diabolus semper substantialiter inhabitat hominem quandoque peccat mortaliter. Culpa enim mortalis opponitur gratiae. Sed spiritus sanctus semper inhabitat hominem cum gratia: secundum illud 1. ad Corinth. 3. Templum Dei estis, & Spiritus Dei habitabit in uobis: ergo etiam spiritus immundus semper inhabitat hominem cum culpa mortali. Sed contra est, quod diabolus per peccatum inhabitat hominem, sicut per suum effectum. Sed non omne peccatum mortale est ad Diabolo, sed quandoque a carne & mundo, ergo Diabolus non semper inhabitat hominem cum culpa mortali. Respon. dicendum, quod Diabolus inhabitare hominem potest intelligi dupliciter. Vno modo quantum ad animam, alio modo quantum ad corpus. Quantum ad animam quidem, non potest Diabolus inhabitare hominem substantialiter: quia solus Deus illabitur menti:

necita diabolus causat culpam, sicut spiritus sanctus gratiam. Spiritus enim sanctus interior operatur, sed diabolus exterior suggerit, uel quantum ad sensum, uel quantum ad imaginem. Dicitur tamen inhabitare affectum hominis per effectum malitiae, non solum quando ex eius suggestione peccatum perpetratur, sed etiam per quodcumque peccatum mortale, quia ex quocumque peccato mortali homo seruituti diaboli addicitur. Sed quantum ad corpus, diabolus potest hominem substantialiter inhabitare, sicut patet in repticij, sed hoc magis pertinet ad rationem poenae quam ad rationem culpae. Poenae autem corporales huius uitae, non semper consequuntur culpam, sed quandoque peccatum non inferuntur, & quandoque non peccatum inferuntur, ut dicitur Ioan. 9. de caeco nato, & hoc est secundum altitudinem incomprehensibilium iudiciorum Dei, unde non cum qualibet culpa mortali diabolus inhabitat hominem substantialiter etiam quantum ad corpus. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO IIII.

DE INDE quaestio est de hominibus. Et primo quaesita sunt quaedam pertinentia ad quosdam homines excellentioris status, scilicet ad doctores & religiofos, & secundò quaedam pertinentia ad homines inferioris status, scilicet laicos. Tertio quaedam pertinentia communiter ad omnes homines. De doctoribus sacrae scripturae quaesita sunt duo. Primo, utrum liceat quod aliquis per se petat licentiam in theologia docendi. Secundo, utrum auctores diuersorum magistrorum theologiae habentium contrarias opiniones, excusentur a peccato, si sequantur falsas opiniones magistrorum suorum.

ARTICVLVS IX.

Primum liceat alicui petere licentiam pro se docendi in Theologia.

AD primum sic proceditur. Videtur quod nemini liceat pro se petere licentiam in Theologia docendi. Doctores sacrae scripturae adhibentur ministerio uerbi Dei, sicut & prelati. Sed non licet alicui petere prelationem, imo u. Grego. dicit in registro. Recusantibus dignitates ecclesie sunt conferendae, petentibus autem sunt deuegendae: ergo neque alicui licet petere cathedram magistralem ad docendum in sacra scriptura. Praeterea, Augustinus dicit 19. de ciuitate Dei. Locus superior, sine quo populus regi non potest, etiam administratur ut de cet, inconuenienter tamen appetitur: ergo & inconuenienter petitur. Pari ergo ratione cathedra magistralis, quae est etiam locus superior.

Sed contra est, quod Grego. dicit in pastoralis, quod gradus magistrorum est periculosus, gradus autem discipulorum est securus. Sed hoc uidetur ad perfectionem pertinere, ut aliquis propter aliquod bonum periculis se exponat: ergo uidetur esse laudabile, quod aliquis cathedram magistralem appetat, & pro se petat.

Respondeo dicendum, quod ad euidenciam huius quaestio- nis, oportet triplicem differentiam considerare cathedrae magistralis, ad cathedram Pontificalem. Quarum prima est, quod ille qui accipit cathedram magistralem, non accipit aliquam eminentiam, quam prius non habuerit, sed solum opportunitatem communicandi scientiam quam prius non habebat. Non enim ille qui licentiam aliquem dat ei scientiam, sed auctoritatem docendi. Ille uero qui accipit cathedram episcopalem, accipit eminentiam potestatis, quam prius non habebat, sed quantum ad hoc in nullo ab aliis differbat. Secunda differentia est, quod eminentia scientiae quae requiritur ad cathedram magistralem, est perfectio hominis secundum seipsum: eminentia uero potestatis quae pertinet ad cathedram Pontificalem, est hominis per comparationem ad alium. Tertia differentia est, quod ad cathedram Pontificalem fit homo idoneus per charitatem-excellentem, unde Dominus antequam Petro suarum ouium curam committeret, quae fuit ab eo. Symon Ioan. dicitur me plus his, ut dicitur Io. ult. Ad cathedram autem magistralem redditur homo idoneus ex sufficientia scientiae. Haec ergo consideratis, manifestum est quod appetere aliquid quod pertinet ad perfectionem simplicis, est laudabile, unde appetitus sapientiae est laudabilis. Dicitur n. Sapientie 6. quod cor reipitencia sapientiae perducit ad regnum perpetuum. Appetitus autem quod uidelicet 2. 5. Tbo. B 3 po.

12. q. 6. 7. art. 3. c. & q. 8. 1. ar. 1. & 3. p. q. 7 ar. 7. & m. q. 3. art. 4. 0.

Op. 19. 2. ca. 4. & 2. q. 185. ar. 1. ad 1. q. d. sit appetendum.

differentia 3. inter cathedram magistralem & episcopalem.

12. q. 6. 7. art. 3. c. & q. 8. 1. ar. 1. & 3. p. q. 7 ar. 7. & m. q. 3. art. 4. 0.

obligare, vel etiam recipere illicitum esset: puta si constaret, vel probabiliter crederetur de eius inconstancia: vel si quid aliud esset in modis, quæ diligenter considerantur in religionibus bene institutis. Dicere autem quod malum est recipere adolefcentes ad religionem est diabolicum, quia super illud Exo. 45. Quare Moyses & Aaron sollicitatis populum ab operibus suis, dicit Glo. Orig. Hodie quoque si Moyses & Aaron. id est Prophetæ sacerdotales sermo animam sollicitat ad seruiciu Dei: exire de seculo: renuntiare omnibus quæ possidet, attendere legi & verbo Dei: continere audies vnanimes & amicos Pharaonis dicentes, Videte quomodo seducunt homines & peruertuntur adolefcentes, & postea, hæc erant tunc verba Pharaonis: & nunc amici eius loquuntur. Est etiam contra Christi præceptum. Dicitur enim Matt. 19. quod oblatus fuit ei paruulus, ut manus eis imponeret & oraret, discipuli autem increpabant eos: Iesus autem ait eis. Sinite paruulos, & nolite prohibere eos venire me. Quod exponens Origenes super Mathæum, dicit quod discipuli Iesu priusquam discant rationem iustitiæ reprehendunt eos qui pueros & infantes offerunt Christo. Dominus autem, exhortatur discipulos suos descendere utilitatibus pueroꝝ. Hoc ergo attendere debemus, ne per æstimationem sapientiarum excellentioris contempnamus quasi magis puffed Ecclesiæ, prohibentes pueros venire ad Iesum. Si tamen pueri in tantum essent, vt nondum usum rationis haberent, illicitum esset eos ad religionem attrahere absque consensu parentum, non quoniam infra annos pubertatis pueri in religione recipi non possint de consensu parentum, quia ut dicitur de decima questione prima cap. Addidit. & monachi & quicunque etiam pueri in infantia annis à parentibus monasterio tradi possunt. Sed hoc ideo dictum est, quia pueri quousq; ad annos discretionis peruenere sunt secundum ius naturale in potestate parentum: vnde sicut inuitis parentibus non sunt infidelium filij ad baptismum rapiendi, ita etiam non sunt religioni applicandi. Iam vero postquam usum rationis habuerint, per liberum arbitrium habere sui ipsius potestatem in his quæ ad animæ salutem spectant, unde inuitis parentibus possunt & ad baptismum & ad religionem induci. De uoluntate autem parentum, etiam in infantia ad baptismum recipiuntur: ut ordinatione Apostolorum, ut Dionysius dicit ultimo c. Cele. Hierar. ut in rebus diuinis pueri nutrantur, & non habeant saluam uitam, nisi diuini contemplationem. Et eadem ratione in infantia annis monasterijs pueri à parentibus offeruntur, ut dictum est. Sed quia in questione additur de obligatione iuramenti & voti, ne hoc remaneat indistinctum, considerari debet quod secundum diuersam conditionem inuenitur esse in talibus procedendum. Si enim essent ad eum firmi quod non timerent à religionis proposito resilire non esset necessarium eos iuramento, vel voto obligare. Et similes essent adeo nobiles, quod non etiam crederentur iuramento, vel voto posse firmari, sed ut plurimum contingit quod simplex propositum de facili mutatur, obligationem autem uoti, uel iuramenti omnino obseruant. vnde cum uoto uel iuramento ad frugem melioris uitæ obligantur magnum beneficium eis præstatur. Vnde Augustinus dicit in epistola ad Armarium & Paulinum. Non te uoluisse peniteat, imò gaude iam tibi non licere, quod cum tuo destitisse licuisset. Felix est necessitas que in meliora compellit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Innocentius in quibusdam literis ad religiosos directis quæ incipiunt: Non solum in fauorem: sic dicit. Vobis de fratrum nostrorum consilio, in virtute obedientie sub pœna excommunicationis auctoritate præsentium districtius inhihemus, ne ante annum probationis elapsum, qui est maximè in subsidium fragilitatis humane regulatiter institutus, quemquam ad professionem vestri ordinis, seu ad renunciationem seculi faciendam recipere præsumatis. Quod autem ad probationem non recipiant iuuenes, et vel quod voto, uel iuramento non obligentur ad intrandum sine præiudicio temporis probationis nunquam inuenitur prohibendum.

Ad secundum dicendum, quod legitima ætas iudicatur tempore pubertatis: ut patet per capitulum inductum. Tunc enim maximè incipit homo liberum usum rationis habere de his quæ pertinent ad suam salutem. Est autem secundum quod est duplex necessitas. Vna que excludit uoluntatem, scilicet conditionis & alia que ex uoluntaria obligatione causatur, & uoluntatem non excludit, & huiusmodi est obligatio iuramenti, uel voti, vnde per coactionem non sunt trahendi homines, uel ad fidem uel ad religionem, sed uoto uel iuramento ad hoc eos obligare nihil prohibet, & de hac necessitate Augustinus dicit. Felix necessitas quæ in meliora compellit.

Et per hoc patet solutio ad tertium. Ad quartum dicendum, quod in rebus uoluntarijs, sicut &

In naturalibus non est iudicandum facile quod contingit in paucioribus: sed quod contingit, ut in pluribus. Quod autem in tantis religionem exeant, hoc contingit vt in paucioribus: multo enim plures de intrantibus remanent, ut experimento probatur, quam exeant.

Ad quintum dicendum, quod cum dicitur, Non sunt facienda bona, ut ueniant mala: si ly ut, tenetur casualiter, est omnino verum: peccaret enim si quis ea intentione aliquem ad intrandum religionem induceret, ut postmodum apostatet. Si uero ly ut, tenetur consecutiue, sic ab omnibus bonis esset abstinendum, quia vix sunt aliqua humana bona ex quibus occasionaliter nõ possint sequi aliqua mala. Vnde dicitur Eccl. 11. Qui obseruat uentum, non seminat, & qui considerat nubes, nunquam metet. Tunc autem solum aliquid bonu esset prætermittendum propter consequens malum, quado malum consequens esset multo maius quam bonum, & ut frequẽtius accideret. Dominus autem non prætermisit eligere duodecim discipulos, ex quibus unus erat futurus diabolus, ut dicitur Ioan. 6. nec apostoli prætermiserunt eligere septem diaconos propter vnum Nicolaum, qui ex eis perijt. Multo ergo minus religiosi debent prætermittere multorum salutem, propter paucos, qui apostatate inueniuntur.

Ad sextum dicendum, quod illi qui obligati iuramento, uel voto religionem intrant, non faciunt contra prohibitionem ecclesiæ, ut ostensum est, unde ex hoc quod intrant, non efficiuntur, filij Gehennæ, sed filij uitæ eterne, quam dominus promittit Matt. 19. relinquuntibus temporalia propter ipsum, sed ex hoc quod exeunt post professionem, efficiuntur Gehennæ filij; sed hoc non præiudicat recipientibus eos, nisi eorum malis exemplis sint peruersi, unde signanter Dominus dicit, Facitis enim filium Gehennæ duplo quam vos, quia ut Chrysol. dicit, Malorum magistrorum prouocatus exemplo fiebat peior magistris.

Ad septimum dicendum, quod ratio illa sapit Manichæorum hæresim, qui hanc rationem ad duas erroneas conclusiones adducunt. Primò quidem ad hoc quod omnia corpora corruptibilia non sunt à Deo. Si enim inquirunt à Deo essent, non dissoluerentur. Secundò ad hoc quod charitas semel habita nunquam amittitur, ita quod qui peccat mortaliter, nunquam gratiam habuit. Si enim inquirunt gratiam habuisset, hoc fuisset opus Dei, & ita dissoluitur nõ fuisset, quod etiam hæc ratio intendit, ut scilicet si aliquis non perseuerat in religione quod propositum de intrando religionem à Deo nõ fuerit.

Est ergo sciendum, quod uerba illa non ducuntur ad ostendendum quod illa quæ sunt à Deo, in perpetuum maneant, & corrumpi non possint, sed ad ostendendum in fallibilitatem diuinæ prouidentie. Non enim potest esse ut Dei prouidentia fallatur, unde signanter non dicit opus Dei esse indissolubile, sed constans. Secundum ergo diuinam prouidentiam, quibusdam datum donum gratiæ ad præsentem iustitiam, & tamen non datur eis donum perseuerantiæ. Quibusdam autem datur etiã donum perseuerantiæ, ut patet per Augustin libro de bono perseuerantiæ.

ARTICVLVS XII.

Utrum qui obligati sunt voto, uel iuramento ad intrandum religionem, non teneantur intrare.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod illi qui obligati sunt voto, uel iuramento ad intrandum religionem, non teneantur intrare. Omnes enim Christi actio nostra est instructio. Sed Dominus non imponebat hominibus necessitatem, sed hoc relinebatur eorum libera uoluntate, unde dicebat euidam, ut haberet Mat. 19. Si uis ad uitam ingredi, serua mandata. Et iterum. Si uis perfectus esse, uade & uende omnia que habes, & da pauperibus. Et Apo. 1. ad Cor. 7. de uirginibus autem, præceptu Domini non habeo consilium autem do; ergo uidetur quod non ex necessitate teneantur aliqui religionem intrare propter iuramentum, uel uotum.

2. Præter. Nullus potest iuramento, uel uoto obligari ad aliquid, in quo detrimentum perfectionis patitur. Sed per hoc quod aliqui religionem intrant detrimunt perfectionis patiuntur. Impediuntur enim propter religionis obseruantiam, à uisitacione infirmorum & collectione ecclesiarum, & alijs operibus pietatis, in qua summa Christiane religionis consistit, ut Ambr. dicit super illud primæ ad Tim. 5. Pretas ad omnia utilis est. Ergo illi qui iurauerunt, uel uouerunt religionem intrare non tenentur.

3. Præter. Prosper dicit in 2. de uita contemplatiua. Sic abstineret

Gregorius

Math.

Origenes

Nota bene

Crato.

at. 19. o.

at. 9. o.

Augu.

11. q. 98. ar. 1. ad 2.

Eccl. 11.

Contra 3. c. 12. c. 6.

Math.

Chrysol. 1. p. q. 6. a. 3. ca. & q. 65. ar. 1. c. & po. q. 3. ar. 6. t. resolutio dot.

50 22. q. 88 a. 3. ad 2. & q. 139. ar. 6.

vere vel ieiunare debemus, ut non nos ieiunandi, vel abstinen-

di necessitati subdamus. Sed illi qui sunt in religione ex necessitate ipsius voti, vel obedientiae abstinere vel ieiunare ergo minus merentur. Non ergo ad religionis statum potest aliqui iuramento vel voto obligari.

¶ Preterea virtus est circa difficile & bonum. Sed difficultus est bene vivere in saeculo quam in religione. ergo magis est virtuosum. Non ergo ad statum religionis aliquis iuramento, aut voto obligari potest.

¶ Preterea. communis utilitas praeferranda est bono privato. Sed per hoc quod aliqui religionem intrant, derogatur communitati. Si enim omnes religionem intrarent, non essent qui plebium curam agerent, & ita populus sine rectoribus remaneret: ergo melius faciunt, si non intrant religionem quam si intrant.

¶ Sed contra est quod dicitur in Psal. Vonere & reddite domino Deo vestro, ubi dicitur Glof. q. vonere voluntati consulitur, sed post voti promissionem, redditio necessarii exigitur. Item Eccl. 7. dicitur. Si quid vouisti Deo, ne moreris reddere, displicet enim infidelis, & stultus promissio.

¶ Preterea Aug. dicit in epistola ad Armarium & Paulinũ. Quia iam vouisti, iam te obstrinxisti, aliud tibi facere nõ licet, prout iam effectus uos reus, liberum fuit q. effectus inferior, quãuis non sit gratulanda libertas qua fit vt non debeatur, quod cum lucro redditur.

Respondeo dicendum, q. dicere q. illi, qui uoto uel iuramento sunt obligati ad intrandum religionem, non teneantur intrare, est manifeste haereticum. Quicumq. enim dicit non esse peccatum id quod est contra praecceptum Dei, haereticus iudicatur, sicut haereticus iudicaretur quicumq. diceret, q. fornicatio simpliciter non sit peccatum mortale, est enim contra hoc praecceptum, Non mechaeris, ut sancti exponunt. Sunt autem excellentiora praeccepta prima tabulae, quã ordinantur ad dilectionem Dei quã praeccepta secunda tabulae, quã ordinantur ad dilectionem proximũ, unde quicumq. dicit q. sine peccato praeteriri possit aliquid pertinens ad praeccepta prima tabulae, est manifeste haereticus. Cum autem impletio uoti pertinet ad laetiam, manifestum est q. quicumq. dicit uotum non esse impletum, loquitur contra primum praecceptum prima tabulae, quod est de cultu laetiae soli Deo exhibendo. Qui uerò dicit iuramentum non esse impletum, loquitur contra secundum praecceptum prima tabulae, quod est, Non assumes nomen Dei tui in uanum. Vnde manifeste est haereticus quicumq. hoc dicit, nisi forte dicat q. intrare religionem sit illicitum. Iuramentum uel uota facta de rebus illicitis non sunt obligatoria, secundum illud Isidori. In malis promissis, rescinde ueram. Sed hoc iterum est haereticum dicere, q. non sit illicitum intrare religionem. Est. n. expressè contra Christi consilia, unde quicumq. dicit q. ille qui est obligatus uoto uel iuramento ad intrandum religionem, potest absq. peccato in saeculo remanere, est manifeste haereticus, si tamen in hoc pertinaciter perseverer.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod necessitas uoti uel iuramenti, non excludit uoluntatem, ut supra dictum est. Sicut enim aliquis ex lege communi obligatur ad obseruanda Dei praeccepta, quae tamen uoluntariè seruat, unde & Dominus dicit, Si uis ad uitam ingredi, serua mandata, sic ille qui emittit iuramentum, uel uotum, obligatur ex quadam priuata obligatione, & tamen uoluntariè implet iuramentum, uel uotum, in partem iuramentum, uel uotum, licitum est ei facere, uel non facere, unde & Dominus dixit, Si uis perfectus esse, & Paulus de uirginitate consilium dat, sed post iuramentum uel uotum, illicitum est non implere.

AD QVINTVM dicendum quod illa ratio continet haeresim damnatam, s. q. melius sit in saeculo remanere, & operibus pietatis vacare, quã religionem intrare. Continetur. n. inter errores Vigilantiũ, contra quem Hier. scribens dicit, Ista uenena perfidia catholice fidei societate conatur impugnare uirginitatem, odisse pudicitiam, in contumacia secularium contra sanctorem ieiunia declamare. Et postmodum contra singulos articulos à Vigilantiis propositos disputans, uenit ad istum articulum. Quod autem asserit eos melius facere qui utuntur rebus suis, & paulatim fructus possessionum pauperibus diuidunt, quã illos qui possessionibus uenundatis semel omnia largiuntur, non à me est, sed à Deo respondebatur, Si uis esse perfectus, uade & uende omnia quae habes, & da pauperibus, & ueni sequere me. Iste quem tu laudas, 2. art. 3. gradus est, quem & nos recipimus, dum modo sciamus prima secundis, & tertijs praerendat. Et ideo in li. de eccl. dogmatibus cum alijs erroribus est iste damnatur, cum dicitur. Bonum est facultates cum dispensatione pauperibus erogare, melius est pro intentione sequendi Deum, simul donare & absolutum soluti uindicare egeri cum Christo. Nec solus status religionis praeterit eleemolynis, quas

quis facit in saeculo, sed etiam uirginitate in saeculo obseruare, dicitur. Aug. in li. de uirginitate. Nemo, quantum uero, aut uult uirginitatem praeferre monasterio.

Ad tertium dicendum, quod idem opus factum ex uoto laudabilius & magis meritorium est, quam si fiat sine uoto, quod ex hoc patet, quia omnis actus de se tantò est magis laudabilis & meritorius, quantò ex dignitate uirtute procedit, sicut opus iustitiae si fiat ex charitate laudabilius erit. Manifestum est autem quòd cum aliquis ieiunat absq. uoto, facit actum uirtutem quòd cum aliquis ieiunat implet uotum, actus, est abstinentiae. Cum autem ieiunat implet uotum, actus abstinentiae facit ex laetia, quò cum ordinat nos ad Deum, nobilior uirtus quã abstinentia, uel quacunque alia uirtus, quae ordinat nos circa bona creaturae, propter quod Aug. dicit in lib. de uirginitate. quòd nec uirginitas, quia uirginitas est, honoratur, sed quia est Deo dicata, quam uouet & seruat continentiae pietatis. Quod ergo Prosper. dicit. sic abstinere, uel ieiunare debemus, ut non nos ieiunandi, uel abstinenti necessitati subdamus, intelligendum est de necessitate coactionis, quae uoluntatem excludit. Vnde subdit. Ne iam non deuoti, sed inuiti rem uoluntariam faciamus. Necessitas autem uoti & iuramenti, non excludit uoluntatem, ut dictum est.

Dicendum autem est ulterius, quòd si illi, qui ieiunant ex uoto non placet secundum se ieiunium, placet tamen sibi impletio uoti: magis meretur ceteris paribus, quam ille ieiunans cui placet secundum se ieiunium, quia magis est meritorium delectari in actu laetiae, quã in actu abstinentiae.

Ad quartum dicendum, quod duplex est difficultas. Vna quae est ex arduitate operis, sicut uirginitatem seruare, & huiusmodi, & talis difficultas facit ad augmentum uirtutis. Alia difficultas est ex impedimentis, & periculis imminetibus. Et talis difficultas non facit ad augmentum uirtutis, sed ad diminutionem ipsius. Non enim uidetur esse prudens, nec multum amare bonum uirtutis qui pericula non cauet, & talis difficultas ad bene uiuendum immineat in saeculo remanentibus.

Ad quintum dicendum quòd illa ratio uel Vigilantiũ reuertitur, ut patet per Hiero. qui dicit in li. contra Vigilantiũ. Non sunt à studio suo monachi deterridi, quãuis à te lingue uel peregre mortis seuisimòs patiatur: quibus argumentis & dicit, si omnes se clauferint & fuerint in solitudine, quis celebrabit Ecclesiae? quis seculares homines lucrifaciet? quis peccatos ad uirtutes poterit exhortari? Hoc enim modo si omnes recum facti sint, sapiens esse quae poterit? & uirginitas non erit approbanda. Si enim omnes uirginis fuerint, nuptiae non erunt, & interibit humanum genus. Rara est uirtus, nec à pluribus appetitur. Stultus est ergo huiusmodi timor, cum religionis bonum sit tam difficile & arduum, ut pauci religionem intantum comparatione multitudinis in saeculo remanentis, sicut si geratumeret haurire aquam, nec flumen deficeret.

A R T I C V L V S XIII.

Vtrum qui in saeculo sunt peccatores, sint ad religionem attrahendi.

AD Tertium sic proceditur. Videtur quòd illi qui sunt in saeculo peccatores, non sint ad religionem attrahendi. Oportet enim prius exercitari in operibus praecceptorũ, quã intrare ad impletionem consiliorũ, ut de minori perueniatur ad maius. Sed illi qui sunt peccatores in saeculo, non sunt exercitati in operibus praecceptorũ, ergo non sunt attrahendi, uel recipiendi in religionem qua oportet seruari consistantia.

Sed contra est, quòd Dominus Math. cum publicanum ad statum perfectionis uocauit, uel habetur Math. 9. Omnis autem Christus actio, nostra est instructio: ergo etiam & nos debemus peccatores, qui sunt in saeculo ad religionem aduocare & suscipere.

Respondeo dicendum, quòd maximè utile est peccatoribus, ut ad religionem transeant. Peccatoribus enim duo sunt necessaria ad salutem. Primum quidem, ut de peccatis praeteritis poenitentiam agant. Secundo, ut de cetero à peccatis abstineant. Ad utrumq. autem horum maximè operatur religio. Primum. n. status religionis est status perfectae poenitentiae, & nulla satisfactio adequat pot poenitentiae religioforum, q. & se sua totaliter Deo dat, unde pro nullo peccato imponi pot homini poenitentia, ut religionem intoret, in commutationem satisfactiois, quantumcumq. gratis, cum sicut ubi religionis ingrederetur, ut patet 3. c. 2. ad monerem. Sub Stephanus Papa quenda q. uxorem interfecerat inducit, ut ingrediat monasteriũ, & humiliatus sub manu Abbatis cuncta obseruet quae sibi fuerint imperata.

3. p. q. 64.
ar. 9. ad 1.
ar. 17. 3.
2. 2. q. 15. 4.
ar. 2. 0.

a. 120. c. &
2. 2. q. 89.
ar. 3.

2. 49. ad 2.

Ad q. n. i. huius. &
22. q. 186.
ar. 3. ad 6.
& 68. 3.
c. 136. v. 1.
que 136.

12. q. 11.
ar. 1. ad 1.
186. 2. 1. 2.

417. 49. ad
2. & 69.
17. c. 11.

12. q. 11. q.
12. q. 11. q.
2. q. 11. q.
15. q. 11. q.
2. q. 11. q.
2. q. 11. q.

3. q. 11. q.
ar. 1. ad 1.
2. q. 11. q.
cap.

ar. 11. q. 6.

2. q. 11. q.
ar. 1. ad 1.
ar. 1. ad 1.
2. q. 11. q.
ar. 1. ad 1.
ad 4.

QVÆSTIO VI.

Prætrata, aliouin iniungit ei grauissimam pœnitentiam, si A
 elegit in seculo remanere. Similiter etiam ad uitanda peccata
 plurimum ualet religionis status. Difficile. n. est q. in seculo cõ
 morantes a rebus mudi non alliciantur: propter quod Mat. 19.
 secundum expositionem Chryso. Dominus hoc dicit esse im-
 possibile, q. diues qui scilicet diuitiis inhæret per amorem, in-
 tret in regnum cœlorum: sed quod diues qui habet diuitias in-
 tret, est ualde difficile, unde & Eccl. 31. dicitur, beatus diues, qui
 inuentus est sine macula. Et huiusmodi difficultatē subdit qui
 cens, quis est hic & laudabimus eum: propter quod, ut Gre. di-
 cit, Sancti uiri ut ab illicitis abstineant, etiam licita prætermittunt,
 unde manifestum est quod nõ peccant, sed laudandi sunt
 qui peccatores ad religionem trahunt Nam & Dominus de se-
 ipso dicit. Non ueni uocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiã.
 Ad illud ergo quod in contrarium obicitur, dicendum q. il-
 latio procedit & contra rationem doctrinæ Euangelicæ, &
 contra rationem philosophicæ. Contra doctrinam quidẽ Euang-
 elicam, quia consilia Euangelica ad hoc dantur, ut per ea ho-
 mo facilius salutem consequatur. Vnde status secularium peri-
 culosior esse dicitur, quam religionis status. Stultum est autem
 dicere, quod aliqui qui debiliore est propter peccata quæ com-
 misit, non sit ad securiorem uitam fugiendum. Est etiam con-
 tra doctrinam philosophicam, quæ docet illos qui sunt ad ui-
 tia proni, in contrarium debere reflecti, sicut faciunt illi q. tor-
 tuosa signorum dirigunt.

ARTICVLVS XIII.

*Utrum quis absque peccato possit aliquem iuramento adstrin-
 gere, quod religionem non intret.*

CIRCA quartum sic proceditur. Videtur quod aliquis ab-
 sique peccato possit aliquẽ iuramento adstringere ad hoc
 quod religionem non intret. Quod enim licitum est fieri, licitum
 est iurare. Sed licitum est alicui seculari, quod nunquã
 religionem intret, ergo licite potest hoc iurare. Qui ergo tali iura-
 mento aliquem adstringit non peccat, quia non facit eum iu-
 rare aliquid illicitum.

Sed contra. Propositum intrandi religionem a Spiritu sancto
 est, ut habetur. 1. 6. q. 1. c. Duæ. Sed resistere instinctui Spiritu san-
 cti graue est peccatum: de quo Stephanus reprehendit Iudæos
 Act. 7. dicens. Vos semper Spiritu sancto resistitis, ergo ille qui
 aliquem iuramento adstringit ad non intrandum religionem
 grauitur peccat.

Respondendo dicendum, quod sicut supra dictum est: in acti-
 bus humanis non est aliquid simpliciter iudicandum licitum
 uel illicitum propter id quod accidit in aliquo particulari casu
 sed propter id quod est ut in pluribus, sicut etiam in rebus na-
 turalibus consideratur, quod in pluribus est. Contingit autem
 in aliquo casu, quod absque peccato aliquis potest adstringere
 aliquem iuramento ad hoc quod religionem non intret, puta
 si esset matrimonio ligatus, & uellet absque consensu uxoris
 religionem intrare, uel in casibus similibus. Simpliciter autem
 loquendo inducere aliquem ad iurandum quod religionem nõ
 intret, graue est peccatum. Si enim aliquis uellet religionem in-
 trare, & immineret opportunitas temporis, & omnes circumstã-
 tiæ conuenirent, grauitur peccaret qui eum ab ingressu religio-
 nis prohiberet, unde Dominus Matth. 23. comminatur Phari-
 saeis, qui nec ipsi intrabant in regnum cœlorum, nec alios intra-
 re sinebant. Cum autem aliquis facit aliquem iurare quod reli-
 gionem non intrabit, impedit enim quãtum in se est ab ingressu
 religionis secundum quodcumque tempus, & secundum quã-
 cumque circumstantiam opportunam: quia in uniuersali inclu-
 duntur omnia particularia. Vnde manifestum est quod graui-
 ter peccat.

Ad id uerò quod obicitur in contrarium dicendũ, quod licitum
 est ab aliquo bono opere abstinere, tamen illicitum est uel sibi,
 uel alij impedimentum opponere, quo minus in illud bonum
 opus procedere possit, sicut licitum est non dare elemosynam
 huic pauperi, allicium tamen est se uel alium iuramento astrin-
 gere ad hoc q. alicui elemosyna non detur, cuius ratio est, q.
 prætermittitur actum uirtutis potest aliquis absque peccato, eo
 præcepta affirmatiua, quæ sunt de actibus uirtutum, nõ obli-
 gantur semper. Sed impedimentum boni operis di recte uirtu-
 tis, quod obicitur, & ideo cadit sub prohibitione præcepti negati-
 ui, quod obligat ad semper. Vnde omnia talia iuramenta sunt
 illicita, nec sunt obseruanda, & illi q. hoc iurant, iurando periuri
 sunt, quia iuramentũ hominẽ obligare non potest contra charitate
 Dei & proximi, unde quãuis licitũ sit alicui religionẽ nõ in-
 trare, illicitum tũ est impedimentũ iuri apponere sibi uel alij.
 Est. n. contra perfectionem uitæ, & contra consiliũ Christi.

DEINDE quaesita sunt tria de his quæ competunt in reli-
 gione existentibus.
 1. Primò, Utrum religiosus qui nihil debet habere in proprio,
 uel communi possit elemosynam facere de his quæ sibi ab
 aliis in elemosynam dantur.

2. Secundò, Utrum aliquis in religione existens sciens patrem
 suum graui necessitate opprimi possit exire abique licentia
 prelati sui, ut subueniat patri.

3. Tertio, Utrum status religionis sit perfectior quàm status sa-
 cerdotum, parochialium, & archidiaconorum.

ARTICVLVS XV.

*Utrum religiosus qui nihil habet in proprio, uel communi,
 possit elemosynam facere.*

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod religiosus qui ni-
 hil habet in proprio, uel communi non possit elemosy-
 nã facere, q. eis proficiat non. n. proficit elemosyna facienti,
 nisi debito modo fiat. Sed tales religiosi non possunt elemosy-
 nam debito modo facere, debet. n. elemosyna de proprio fieri,
 secundum illud Thobias quarto. Si multum tibi fuerit, abun-
 danter tribue: si autem modicum, id ipsum libenter impertiri
 stude: ergo tales religiosi qui nihil suum habent, nec in proprio,
 nec in communi, non possunt elemosynam facere, de quæ eis
 proficiat. Sed si quam elemosynam de elemosynis sibi factis
 faciunt, eis proficit à quibus elemosynam perciperunt.

Sed contra. Inter alia opera, elemosynam largitio pluri-
 mum inuenitur esse fructuosa. Dicitur enim Da. 5. Peccata tua
 elemosynis redime. Si ergo religiosi elemosynas facere non
 possunt, quæ eis proficiant, uidentur esse peioris conditionis q.
 alij etiam in spiritualibus bonis.

Respondendo dicendum, quod religiosus, quamuis propriũ
 habere non possit, possunt tamen aliarum rerum dispensatio
 nem habere, siue de fructibus possessionum communium, siue
 etiam de elemosynis particulariter eis collatis, nec refert, quũ-
 tum ad propositum pertinet, utrum huiusmodi dispensationẽ
 habeant auctoritate sui ordinis, uel auctoritate alicuius super-
 ioris prelati. His ergo, quibus dispensatio commissã est, pos-
 sunt meritorie elemosynam facere de bonis, quæ eorum dis-
 pensatio committitur, secundum quod eis committitur, &
 huiusmodi elemosyna meritoria est, & eis qui minimẽ mi-
 nisterium exequuntur, & illis quorum huiusmodi res deputa-
 tæ noscuntur. Si uerò aliquis religiosus sit, cui non sit huiusmo-
 di rerum dispensatio commissã, ei non licet elemosynã facere.
 Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

*Utrum religiosus possit egredi claustrum absque licentia
 sui prelati, ut patri subueniat in necessi-
 tate existenti.*

AD secundum sic proceditur. Videtur quod religiosus si uideat
 patrem suum esse in necessitate, et absque prelati sui licen-
 tia, possit claustrum exire ad subueniendũ patri. Non. n. præter-
 mittendum est mandatum Dei, propter hominum traditio-
 nes. Vnde Dominus Matthæi 15. cõtra quosdam dicit. Irri-
 uocabilis mandatum Dei, propter traditiones uestras. Sed ad sub-
 ueniendum parentibus, homo astringitur per præceptum di-
 uinum. Honora patrem tuum & matrem tuam, in quo quidẽ
 honora, intelligitur necessarium subuentio: ergo uidetur quod
 non obstantibus religionis obseruantis, quæ sunt hominum
 statuta, debeat aliquis religiosus exire claustrum ad subuenien-
 dum parentibus secundum præceptum Dei.

Sed contra. Spiritualia semper præferenda sunt carnalibus.
 Sed religiosi se obligauerunt ad obsequium spiritualis patris. s.
 Dei, cui magis tenentur, secundum illud ad Hebræos duodecimo.
 Quanto magis obtemperabimus patri spirituali & uiue-
 mus. Non ergo debent d. mittere sui ordinis obseruatias, ut pa-
 rentibus carnalibus ministrent.

Respondendo dicendum, quod aliter est dicendum de illo qui
 nondum religionem intrauit, & aliter de illo qui iam in reli-
 gione est professus. Ille enim qui nondum religionem intrauit,
 si uideat patrem suum in magna necessitate, cui per alium
 subueniri non possit, non debet religionem intrare, sed tenet
 ministrare parentibus, maxime si absque periculo peccati
 possit in seculo remanere. Si uero per alium possit eius pa-
 rentibus.

rentibus ministrari, potest si vult religionem intrare, vñ Chry-
sostomus exponens illud, Dimitte mortuos sepelire mortuos
suos, dicit q. mali est abducere homine a spiritualibus, & maxi-
me cum fuerint, qui ministerium parentum compleant. Erant
enim alij qui complere possent illius funeris sepulturam. Post-
quam vero aliquis est in religione profectus, est mortuus mu-
do. Vnde per spiritualem mortē Deo obligatur a cura impēdē
da parentibus, sicut et deobligaretur per mortem corporalem,
& ideo non peccat nec contra praeceptum Dei agit, si in claustrum
remaneat sub praecepto praelati sui, parentum ministratioe p-
termissa. Est enim factus impotens ad reddendum debitū mi-
nisterium absque propria culpa. Debet tamen quantum potest
salua ordinis obedientia satagere, ut per se, vel per alium suis pa-
rentibus subueniat, si in necessitate fuerint constituti.

Ad illud vero quod in contrarium obiicitur, dicendū q. reli-
giosus teneatur ad implendum id quod ad religionem pūnent,
non solum ex traditione humana sed etiam ex praecepto diuino.
Obligatur enim ex uoto emisso, ad obediendum praelatis
suis. Impletio autem voti cadit sub praecepto diuino.

ARTICVLVS XVII.

Utrum presbyteri parochiales sint maiori perfectionis,
quam religiosi.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q. presbyteri parochia-
les, & archidiaconi, sint maioris perfectionis quam reli-
giosi. Dicit enim Chrysostrimus in suo dialogo. Si talem mihi
aliquem adducas monachum, qualis, ut secūdm exaggerationem
dicam, Helias fuit, non tamen illi comparandum est, q. tra-
ditus populus, multo tunc peccata ferre compulsus, immobis
perseuerant, & fortis. Et parum post dicit. Si quis mihi pro-
poneret optionem, vbi idoneum me ad huiusmodi gubernationē
uiderem. Et in sequenti, c. postmodum dicit. Bene in qua ad-
monuisti dulcissime. Istorum, n. f. secularium, nec recordari opor-
teret, cum de sacerdotio sit questio, Utrum si quis in conuersa-
tionem multorum positus, potest in per turbatum illum nitore
plena sanctitatis, & continentia splendorem, & alia mona-
chorum bona incorrupta & inconcussa seruare, omnibus esse
preferendus. Ex quibus omnibus uidetur, q. presbyteri parochia-
les, & archidiaconi, si bene in ministerio ecclesie uiuāt, sint om-
nibus etiam religiosi preferendi.

¶ 2. Praeterea, Chry. in eodē l. dicit. Si quis administrato sacerdo-
tio illius proposui, s. monachalis sudores conferat, tantum eos
distase reperiet, quantum inter priuatum distat & regem; sed
multo maius est bene exercere regis officium, quam cuiuscun-
que personae priuatae; ergo multo maius est, q. sacerdos paro-
chialis, uel archidiaconus bene se habeat in suo officio, quam
religiosus in suo.

¶ 3. Praeterea, Episcopi sunt in statu perfectori quam religiosi,
alioquin non liceret de religione ad episcopatum transire. Sed
presbyteri parochiales, & archidiaconi, similiores sunt episco-
pis quam religiosi, quia sicut episcopus habet curam animarū
in suo episcopatu, ita presbyteri in sua parochia, & archidia-
conus in suo archidiaconatu, ergo archidiaconi, & plebani sunt
magis in statu perfectionis quam religiosi.

¶ 4. Praeterea, bonum publicum praesertim est bono priuato,
& uita actiua est magis fructuosa quam contemplatiua, nullū-
que sacrificium est a Deo acceptum, quam zelus animarū. Sed
archidiaconi & plebani intendunt utilitati communi multum
diuisi zelo salutis animarum in actiua uita fructificantes: ergo
preferendi sunt religiosi, qui saluti propriae student in uita
contemplatiua Deo seruientes.

¶ 5. Praeterea, cuius amplius a Deo commissum est, magis meretur
si bene administrare. Sed sacerdoti, uel archidiacono amplius
commissum uidetur: quia plus ab eo requiretur in iudicio: ex
quo bene administrando amplius meretur.

Sed contra est, quod dicitur. 19. q. 1. c. Dux. Si quis in ecclesia
sua sub episcopo populum retinet, & seculariter uiuit, si afflu-
sus spiritus sancti a aliquo monasterio, uel regulari canonia sal-
uare se uoluerit, quia lege priuata ducitur, nulla ratio exigit ut
publica restringatur. Sed lex priuata quae est spiritus sancti, ut
ibidem subditur, nunquam ducit hominem de statu magis pfe-
cto, ad statum minus perfectum, sed facit hominem ascensionem
in corde suo disponeretur in final. 83. dicit. ergo status reli-
giosorum est perfectior quam status plebanorum.

Respondeo dicendum, quod perfectio spiritualis uitae ex cha-
ritate pensanda est, quia qui caret spiritualiter nihil est, ut dicitur
1. ad Corint. 13. Ab eius autem perfectione simpliciter aliquid
dicitur esse perfectum. Vnde dicitur ad Col. 3. Super omnia cha-
ritatem habere, quae est uinculum perfectionis. Amor autem
uim transformatiuam habet, quia amans in amatum quodam
modo transfertur. Vnde Dion. 4. c. de diu. nom. Est autem ex-
tra sim faciens diuinus amor, non finiens sui ipsorum amates esse,
sed amatum. Quia ergo totum & perfectum est idem, ut
dicitur in 3. Phy. ille perfectus charitatem habet, qui totaliter in
Deum per amorem transformatur, seipsum & sua omnino
postponens propter Deum, unde Aug. dicit in decimo quarto
de ciui. Dei, quod sicut ciuitatem Babylonis facit amor sui vs-
que ad contemptum Dei, ita ciuitatem Dei facit amor Dei vs-
que ad contemptum sui. Et in lib. 3. quaest. quod perfectio cha-
ritatis est nulla cupiditas. Gregorius etiam super Ezech. dicit
quod cum quis aliquid uerum Deo uouet, & aliquid non uouet
sacrificium est. Cum uero omne quod uouet, omne quod ui-
uit, omne quod sapit omnipotenti Deo uouet holocaustum est,
quod latina lingua dicitur totum incensum. Cuiuscunque
ergo mens est affecta interiori, ut seipsum & omnia sua con-
temnat propter Deum, secundum illud Apostoli ad Philip. 3. Bene per
quae nihil aliquid fuerunt luera, arbitratus sum ut serua-
ra, ut Christum lucrificarem, iste perfectus est, siue sit religiosus,
siue secularis, siue clericus, siue laicus etiam matrimonium iun-
ctus. Abraham enim matrimonio iunctus erat & diues, cui
Domitius dicit Genes. 17. Ambula coram me, & esto perfectus.
& Ecclesiasti. 31. dicitur. Beatus diues qui inuenitur est sine ma-
cula, & post aurum non abiit. Et post pauca subditur. Qui pro-
batus est in illo, & perfectus in uentus est. Sed aduertendum, q.
aliud est esse perfectum, & aliud esse in statu perfectionis. Sunt
enim aliqui in statu perfectionis, qui nodum sunt perfecti, sed
interdum etiam peccatores; sunt etiam aliqui perfecti, qui in
statu perfectionis non sunt. Et quamuis status multa significet,
& rectitudinem & firmitatem, & si qua sunt aliam huiusmodi,
tamen cum dicimus aliquos esse in statu perfectionis, accipitur
pro conditione secundum quod libertas, uel seruitus dicitur
status, prout consuevit dici quod error personae, aut condi-
tionis, uel status impedit matrimonium, non autem error fortune
næ aut qualitates: & hoc modo accipitur status secunda qua-
estione sexta. Si quando in causa capitali, uel causa status inter-
pellatum fuerit, non per exploratores, id est procuratores, sed s.
per seiplos est agendum. Sic ergo accipiendum statum, illi pro-
prie in statu perfectionis esse dicuntur, non autem error fortune
næ aut qualitates: & hoc modo accipitur status secunda qua-
estione sexta. Si quando in causa capitali, uel causa status inter-
pellatum fuerit, non per exploratores, id est procuratores, sed s.
per seiplos est agendum. Sic ergo accipiendum statum, illi pro-
prie in statu perfectionis esse dicuntur, non autem error fortune
næ aut qualitates: & hoc modo accipitur status secunda qua-
estione sexta.

¶ 1. Respondeo dicendum, quod perfectio spiritualis uitae ex cha-
ritate pensanda est, quia qui caret spiritualiter nihil est, ut dicitur
1. ad Corint. 13. Ab eius autem perfectione simpliciter aliquid
dicitur esse perfectum. Vnde dicitur ad Col. 3. Super omnia cha-
ritatem habere, quae est uinculum perfectionis. Amor autem
uim transformatiuam habet, quia amans in amatum quodam
modo transfertur. Vnde Dion. 4. c. de diu. nom. Est autem ex-
tra sim faciens diuinus amor, non finiens sui ipsorum amates esse,
sed amatum. Quia ergo totum & perfectum est idem, ut
dicitur in 3. Phy. ille perfectus charitatem habet, qui totaliter in
Deum per amorem transformatur, seipsum & sua omnino
postponens propter Deum, unde Aug. dicit in decimo quarto
de ciui. Dei, quod sicut ciuitatem Babylonis facit amor sui vs-
que ad contemptum Dei, ita ciuitatem Dei facit amor Dei vs-
que ad contemptum sui. Et in lib. 3. quaest. quod perfectio cha-
ritatis est nulla cupiditas. Gregorius etiam super Ezech. dicit
quod cum quis aliquid uerum Deo uouet, & aliquid non uouet
sacrificium est. Cum uero omne quod uouet, omne quod ui-
uit, omne quod sapit omnipotenti Deo uouet holocaustum est,
quod latina lingua dicitur totum incensum. Cuiuscunque
ergo mens est affecta interiori, ut seipsum & omnia sua con-
temnat propter Deum, secundum illud Apostoli ad Philip. 3. Bene per
quae nihil aliquid fuerunt luera, arbitratus sum ut serua-
ra, ut Christum lucrificarem, iste perfectus est, siue sit religiosus,
siue secularis, siue clericus, siue laicus etiam matrimonium iun-
ctus. Abraham enim matrimonio iunctus erat & diues, cui
Domitius dicit Genes. 17. Ambula coram me, & esto perfectus.
& Ecclesiasti. 31. dicitur. Beatus diues qui inuenitur est sine ma-
cula, & post aurum non abiit. Et post pauca subditur. Qui pro-
batus est in illo, & perfectus in uentus est. Sed aduertendum, q.
aliud est esse perfectum, & aliud esse in statu perfectionis. Sunt
enim aliqui in statu perfectionis, qui nodum sunt perfecti, sed
interdum etiam peccatores; sunt etiam aliqui perfecti, qui in
statu perfectionis non sunt. Et quamuis status multa significet,
& rectitudinem & firmitatem, & si qua sunt aliam huiusmodi,
tamen cum dicimus aliquos esse in statu perfectionis, accipitur
pro conditione secundum quod libertas, uel seruitus dicitur
status, prout consuevit dici quod error personae, aut condi-
tionis, uel status impedit matrimonium, non autem error fortune
næ aut qualitates: & hoc modo accipitur status secunda qua-
estione sexta. Si quando in causa capitali, uel causa status inter-
pellatum fuerit, non per exploratores, id est procuratores, sed s.
per seiplos est agendum. Sic ergo accipiendum statum, illi pro-
prie in statu perfectionis esse dicuntur, non autem error fortune
næ aut qualitates: & hoc modo accipitur status secunda qua-
estione sexta.

¶ 2. Praeterea, Episcopi sunt in statu perfectori quam religiosi,
alioquin non liceret de religione ad episcopatum transire. Sed
presbyteri parochiales, & archidiaconi, similiores sunt episco-
pis quam religiosi, quia sicut episcopus habet curam animarū
in suo episcopatu, ita presbyteri in sua parochia, & archidia-
conus in suo archidiaconatu, ergo archidiaconi, & plebani sunt
magis in statu perfectionis quam religiosi.

¶ 3. Praeterea, Episcopi sunt in statu perfectori quam religiosi,
alioquin non liceret de religione ad episcopatum transire. Sed
presbyteri parochiales, & archidiaconi, similiores sunt episco-
pis quam religiosi, quia sicut episcopus habet curam animarū
in suo episcopatu, ita presbyteri in sua parochia, & archidia-
conus in suo archidiaconatu, ergo archidiaconi, & plebani sunt
magis in statu perfectionis quam religiosi.

35
22. q. 184.
art. 8. o. &
ar. 14. ad 2
huius.

Nota be-
ne.

ar. 14. ad 2

art. 91. ad
1. & 2. q.
186. art. 1.
ad 1. & 2.
ar. 14. ad
2. ad 1.
2. ad 1.
art. 91. ad
1. ar. 93. ad
22. q. 186.
ar. 11.
22. q. 186.
ar. 1.
4. dicitur.
1. ar. 10.
2. o. & ad
Episcopi
& religiosi
si serui
n. in mat-
rimonium

do. Et inde est quod Dionysius in eccles. Hierarchy perfectionem attribuit solis Episcopis, quasi perfectionibus & monachis quasi perfectis: illuminationem vero attribuit presbyteris tanquam illuminatoribus per sacramentorum administrationem, & sacro populo quamquam illuminationem, purgationem vero diaconibus tanquam purgatoribus, & ordini immundorum tanquam purgandis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ad omnes illas Chrysofostoriarum breuiter responderi possent, non loquuntur de sacerdote parochiali, sed de Episcopo, qui antonomastice sacerdos dicitur quasi summus sacerdos, & hic modus loquendi est plurimum cõsuetus, ut sacerdotes Episcopi nominentur. Et hoc responso videtur congruere secundum intentionem operis, in quo Chrysofostomus Basilium consolatur de sua promotione, uterque enim enim erat in Episcopum electus. Vt tamen particulariter ad singula respondeamus.

AD PRIMVM dicendum, quod si quis consideret uerborum circumstantiam nihil ad propositum faciunt: præmittit enim, si illi qui in seculis habitant multorum sermonibus nõ mouentur, digna quidem laude est patientia, non tamen idonea argumentum uirtutis; cõ uero fuerit in medijs fluctibus & de tempestate nauem liberare potuerit, tunc merito testimonium perfecti gubernatoris ab omnibus promeretur, & tunc concludit, ita ergo & nunc mihi si talè aliquem adducas monachum, qualis, ut secundum exaggerationem dicam, Hebas fuit tamen quando solus est, si non perturbatur, neque grauius peccat, qui ipse qui non habet quibus stimuletur atque exacerbetur, non tamen illi comparandus est, ut traditus populis & multorum peccata ferre compulsus immobilis perseuerat & fortis, quia si tunc tranquillitas, ita in tempestate gubernatur semetipsum; ubi manifestum est quod non comparatum fiat, sed in peccabilitatem in peccabilitatem, quod enim monachus in claustro habitans non peccat, nõ est ita euidentis argumentum uirtutis, sicut si presbyter, uel Episcopus, uel quicumque rector populi in medijs perturbationibus abstinet a peccato: sicut non est argumentum tantæ industriæ, si gubernator absque periculo nauiget in mari tranquillo, ac si nauigaret in mari tempestuoso, & tamen ad industriam nauæ peruenit, ut mare tempestuosum deuitet. Sic ergo ex premis illis uerbis nihil aliud ostendi potest, nisi quod articulosus est status habentis curam animarum quam monachi, & in maiori periculo inno centem de feruare maioris uirtutis est argumentum, unde maior uirtus requiritur ad hoc quod aliquis conseruet se a peccato immunit in inter populos, quam in religione; sed maioris uirtutis est vitare particula religionem intrando, quam pericula non vitare. Quanto enim aliquis magis amat suam salutem tanto magis euitat suæ salutis pericula.

Et per hoc etiam pater responso ad secundum. Non enim dicit quod mallet esse in officio sacerdotali, quoniam in solitudine monachorũ, sed quod mallet placere in hoc, quam in illo. Quilibet enim sapiens magis uellet habere tantam uirtutem, per quam possit etiam inter pericula seculi existere quam talem uirtutem qua possit extra pericula feruari: sed quia presumptuosum est ut aliqui talem uirtutem se habere presumat, per quam possit etiam inter pericula esse uirtus uirtutis est quod extra pericula ponat. Unde ipse suadet, quod laudabile tantum studio & bonum pronuntiam, scilicet omnino ad ministrantibus Ecclesiasticis, non utique defugerent, si idoneum ad eius gubernationem me uiderem. Prudenter ergo respiciat, quia tantam uirtutem per quam idoneus esset non sibi superbia credebatur.

Et similiter responso pater ad tertium. Si quis enim in conseruatione multorum positus potest imperperturbatum illum nitorem plene sanctitatis, & continentie splendorem, & alia monachi omnia bona incorrupta & inconculsa feruare, omnibus præferendus est. Maioris enim uirtutis iudicium est, ut puritatem perfectam aliquis conseruet etiam inter pericula puritatis, quam si eam extra particula conseruaret. Sed tamen parum amare puritatem suam conueniunt, qui puritatis pericula nõ euitat, inter quæ diffisilium est & rarissimum omnimodam puritatem feruare, sicut maxima puritas fuit beate Agnetis, quæ in lupanari posita, uirginalem puritatem seruauit; & tamen quia puritatis amatrix erat nonquam in lupanari hanc suam uirtutem ostendere elegisset, sed quanto magis puram eam tamen habebat, tanto mirus lupanari propria uoluntate elegisset, & simile est in omnibus talibus.

Ad quartum dicendum, quod auctoritas illa non pertinet ad perfectionem uitæ, sed ad differentiam dignitatis. Sic enim priuatus distat a rege, siue non habens prælationem ab habente hoc autem in qua litione non uertitur, an sit maior dignitate prælationis quicunque habens curam animarum, religiosorum animarum non habente.

Ad quintum dicendum, quod alia ratio est de episcopis & plebanis. Nam episcopi principalem populi curam habent: plebani autem & archidiaconi sunt subministratores & coadiutores eorum. Unde dicitur 16. q. 1. Omnibus presbyteris & diaconibus, & reliquis clericis attendendum est, ut nihil absque episcopi proprii licentia agant: non utique missas sine suo iussu quicquam presbyterorum in sua parochia agat, non baptizet, nec quicquam absque eius permisso faciat, & primæ ad Corinthios 12. dicitur in glo. quod opitulones sunt, qui maioribus fuerunt opus: ut Titus Apostolo: uel archidiaconi episcopis: gubernationes uero sunt minorum personarum, ut sunt presbyteri, unde si quis recte consideret, hoc modo in regimine ecclesie comparantur archidiaconi & plebani ad episcopum, sicut in regimine temporalium præpositi & balui ad regem: & ita sicut rex coronatur & inungitur in regno, non autem præpositi uel balui, ita etiam Episcopus in ecclesia: non autem archidiaconi uel plebani, & propter hoc episcopus est ordo in comparatione ad corpus mysticum, non autem plebanus, uel archidiaconus, sed officium tantum. Episcopis ergo similes sunt archidiaconi, & plebani sicut coadiutores & ministri; sed religiosi sunt episcopi similes in perpetua obligatione, quæ facit statum perfectionis.

Ad sextum dicendum, quod aliqua duo opera uel in bono, uel in malo possunt multipliciter adiuuicem comparari, in uno modo secundum suum genus, sicut diem continentiam uirginalem præminere in bono continentia uiduali, in malo uero homicidium furto, & hoc modo uita actiua est fructuosior, quam contemplatiua, sed contemplatiua merito maior est quæ actiua Grego. dicit in 7. morali. zelus etiam animarum est sacrificium Deo acceptissimum, si tamen ordinatè fiat, ut scilicet primò homo habeat curam salutis suæ, & postmodum aliorum, alioquin nihil prodest homini, si uniuersum mundum lucratur, anima uero sue detrimentum patitur, ut dicitur Mathæi 16. Alio modo potest opus operi comparari in bono, uel in malo, non secundum se, sed in ordine ad alium actum, sicut ab stinencia præfertur in bono sumptionum cibi, tamen abstinentia cum aliquo propter charitatem, præfertur abstinentia; & in malo, adulteriu præfertur furto, in furari gladius ad occidendum, est grauius quam adulterium. Tertio præfertur opus operi in bono, uel malo ex uoluntate facientis. Quod enim propriori uoluntate fit melius uel peius iudicatur. Si ergo comparentur opera plebani, uel archidiaconi, operibus religiosorum tertio modo comparationis. uel secundum pronam uoluntatem uoluntatis tunc incertum iudicium est, quia ille qui ex feruentiori charitate operatur: opera magis meritoria habet. Si uero comparentur secunda comparatione per ordinem ad aliquod aliud opus. sic opera religiosi sunt in comparatione emittentia operibus archidiaconi, uel plebani: ea enim que religiosi agunt, ad illam radicem referuntur, quæ totam uitam suam Deo deuouerunt, unde non est pensandum quid faciant, sed maius quod ad quælibet facienda se deuouerunt, & sic quodam modo comparantur ad eos qui aliquod singulare bene opus faciunt: sicut infinitum ad finitum. Qui enim dat se aliquid ad faciendum omnia que iubet, in infinitum magis se dat ei quam ille qui dat se ei ad aliquod opus faciendum. Unde supposito quod religiosus secundum exigentiam suæ religionis faciat aliquod opus quod sit paruum secundum se, tamen recipit magnam intentionem ex ordine ad primam obligationem, quæ se totum Deo uouit. Si uero comparentur ipsa opera secundum se, secundum primum modum comparationis, scilicet aliqua particularia opera que plebani faciunt, uel Archidiaconi, sunt maiora aliquibus particularibus operibus, que religiosi faciunt sicut maius est intendere salutem animarum quam ieiunare, uel silentium tenere, uel alia quæ huiusmodi. Si tamen omnia omnibus comparantur, multo maiora sunt opera religiosorum. Et si enim procurare salutem aliorum fit maius quam intendere sibi soli, loquendo in genere, tamen non quocunque modo intendere salutem aliorum præfertur ei, quod est quocunque modo intendere suæ salutem. Si enim aliquis totaliter & perfecte intendit suæ salutem, multo maius est quam si aliquis multa particularia opera agat ad salutem aliorum: si salutem propriam & si sufficienter, non tamen perfecte intendat.

Ad septimum dicendum, quod bene administrare aliquid est plus & minus. Unde si illius cui commissum est, tantò sit melior administratio, quãto maius est quod ei committitur, absque dubitatione plus meretur. Si uero ille cui minus committitur, multo plus facit quàm ille cui maius committitur, etiam si bene faciat: tamen alius plus meretur, quod etiam in rebus humanis apparet: qui minus beneficij percipit, si plus feruiat, magis dicit esse acceptus. Quamuis autem huius curam animarum sit plus commissum quantum ad dignitatem, quia tamen religiosus maiora opera facit, ut dictum est, magis meretur.

Canon.

B. Paulus

Nota.

Gre. 22. q. 182. ar. 2. o. & q. 188 art. o.

Math.

2. d. 29. x. 4. cap. i. c. Ma. q. 3. ar. 13. p. i.

12. q. 6. 147 ar. 3. ad 7. art. 50. ad 2.

DEINDE quæsitum est de his quæ pertinent ad laicos. Et primò de matrimonio. vtrum scilicet mulier quæ post votum continentie emisit coniunxit matrimonium in facie ecclesiæ, possit absque peccato viro suo carnaliter commisceri.

Secundò, de vsura, vtrum aliquis possit licitè retinere illud, quod acquiritur licitis mercimonijs de pecunia vsuraria.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum mulier, quæ post votum continentie emisit in facie ecclesiæ nupsit, possit absque peccato viro carnaliter commisceri.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd mulier, quæ post votum continentie emisit in facie ecclesiæ contra xit cum aliquo, possit et postmodum absque peccato carnaliter commisceri. Quod enim sit auctoritate ecclesiæ, caret peccato, cum fiat auctoritate Christi: scilicet illud apostoli ad Cor. 1. Nam & ego quod donauit, si quid donauit propter vos in persona Christi. Sed prædicta mulier ex hoc ipso quæ in facie ecclesiæ cõtraxit matrimonium auctoritate ecclesiæ potestatem accipit ad matrimonij actum, qui est carnalis copula: ergo non peccat si viro suo carnaliter commisceatur.

Sed contra. Votum continentie est excellentius quàm votu abstinentie, quia non est digna ponderatio cõtinentis animæ, vt dicitur Ecclesiastici vigesimo sexto. Sed qui facit contra votum abstinentie, peccat mortaliter, puta si aliquis frangeret ieiunium: sexta feria, qui semper se in sexta feria ieiunaturum vouisset: ergo multò magis semper peccat mortaliter persona quæ contra votum continentie emisit alteri personæ carnaliter commiscetur.

Respondeo dicendum, quòd votum continentie est duplex simplex scilicet, & solemne. Solemne autem votum continentie, impedit matrimonium contrahendum, & dirimitiam cõtractum, id est facit vt non sit matrimonium quod contrahitur post votum solemne. Vnde matrimonium post votum solemne non excusatur à peccato, etiam si quis matrimonium in facie ecclesiæ de facto contrahat & carnali copula vtatur. Votum verò simplex impedit quidem matrimonium contrahendum sed non dirimitiam cõtractum. Non enim facit quòd matrimonium sequens sit nullum, sed solum quòd matrimonium contrahens mortaliter peccat. Matrimonio autem existente, mulier non habet sui corporis potestatem, sed vir, & similiter econuerso. nullus autem potest alteri denegare, quod eius est, & ideo mulier matrimonio coniuncta, etiam si simplex votum præcelsit, non potest denegare viro sui corporis usum. præcipue postquam fuerit matrimonium per carnalem copulam consummatum, nemo autem faciens quod debet peccat. Vnde communiter ab omnibus dicitur, quòd mulier quæ post votum simplex continentie, matrimonium cõtractum in carnali copula consummat, iam non peccat reddendo debitum viro, sed an peccet exigendo debitum, dubium videtur, quibusdam dicentibus, quod etiam absque peccato exigere potest, ne intolerabile sit sibi matrimonij onus, sed verius dicit videtur, quòd non peccat reddendo, quia hoc necessitatis est, peccat autem exigendo, quia hoc est voluntatis, quia tenetur attrita per obligationem præcedentis voti. Huius autem diuersitatis ratio est: quia votum solemne habet promissionem cum quadam traditione, unde votum continentie non solemnizatur nisi per susceptione ordinis sacri, per quæ homo actualiter diuino cultui mancipatur: vel per confessionem ad certam regulam, & susceptionem habitus professorum: quia sic etiam homo actualiter mancipatur ad seruiendum Deo in religione. Votum autem simplex habet promissionem sine traditione. Manifestum est autem, quod post quã aliquis rem quærat suæ potestatis alicui non solum promittit, sed etiam tradit, non potest eam vterique alteri dare, puta equum, vel uestem, & similia, etiam si post modum alteri donare voluerit, secunda donatio non valet. Vnde postquam aliquis per votum solemne continentie corpus suum Deo non solum promittit, sed etiam tradidit ad e libem vitam agendam, non potest illud ulterius coniugi dare, vt sic ex necessitate reddere debitum tenetur. Qui vero promittit alicui, non dum tamen tradidit illud si postmodum alteri actualiter illud tradat, licet promissionis fidem frangat, tamen secunda donatio valet ita quòd illi cui datur potest re data vti vt vult. Sic ergo persona, quæ per simplex votum Deo corpus suum promittit ad cõlebem vitam ducendam, si post modum corporis sui potestatem tradat coniugi actualiter per matrimonium consummatum, peccat quidem frangens fidem voti, tamen donatio tenet, & coniunx habet in eius corpus po-

Festatem: vnde non peccat debitum reddens, vnde oportet ad vtrumque respondere.

AD PRIMUM ergo dicendum, quòd mulier quæ emisit votum continentie, contrahens in facie Ecclesiæ non accipit ab Ecclesiæ auctoritate, vt carnali copula vtatur, quia si Ecclesiæ constaret de voto emisit matrimonium inhiberet. Si autem sciret & dispenseret in voto simplici continentie auctoritate Apostolica, post dispensationem non peccaret mulier: neque exigendo, neque reddendo debitum.

Ad secundum quod est in contrarium, dicendum, quòd eadem ratio est & in voto continentie, & in voto abstinentie. Si enim persona quæ post votum simplex continentie emisit sui ipsius potestatem coniugi tradit: absque peccato carnali copula vtatur debitum reddens: ita si post votum abstinentie sui ipsius potestatem alteri tradit regionem intrando absque peccato potest ieiunium soluere secundum obedientiam prælati ex obseruantia religionis: quia per votum solemnizatum ab alijs votis absoluitur.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum quis reddere teneatur quod ex vsura lucratus est.

AD Secundum sic proceditur. Videtur quòd quicquid alicuius de pecunia vsuraria lucratus fuerit, reddere teneatur. Dicit enim Apostolus ad Roma. 1. Si radix sancta & rami: ergo econuerso si radix infecta & rami. Sed radix huius lucri est infecta & vsuraria: ergo totum est infectum & vsurarium. Non ergo potest licitè huius lucrum retinere.

Sed contra. quilibet potest licitè retinere id quod legitime acquisiuit, sed quod acquiritur de pecunia vsuraria interdum legitime acquisiuit: ergo licitè potest retineri.

Respondeo dicendum, quòd huius quæstionis veritas, poterit apparere, si consideretur ratio quare vsuram accipere sit peccatum, non enim est peccatum solum quia est prohibitum sed quia est contra rationem naturalem: vt etiam Philoiphus dicit in primo Politicorum.

Ad cuius euidentiam considerandum quod rerum in usum hominis venientium quodam sunt quarum usus non est consumptus rei consumptio: et si contingat rem deteriorari vel consumi per usum, hoc est per accidens, sicut domus, vestis, liber, equus, & huiusmodi, non enim vi libro est delecte ipsum: neque vi domo est destruxerit ipsam, & in talibus aliud est dare usum rei & aliud est dare substantiam rei, & propter hoc quando per accommodationem usus talis rei alteri concedunt non propter hoc dominationem rei transferunt, & propter hoc etiam potest vendi usus rei dominio rei remanente apud dominum, sicut patet in conductione & locatione qui sunt contractus liciti. Quædam vero res sunt quarum usus nihil est aliud quam consumptio ipsarum rerum, sicut pecunia qua vitium expendendo, vinum qua vitium bibendo, & sic de alijs huiusmodi, in quibus uti re nihil aliud est quàm consumere ipsam, & ideo in talibus quando conceditur usus rei per mutuum transferunt etiam rei dominium, quia ergo usus rei non est separabilis ab ipsa re, quicunque vendit usum talium rerum retinendo sibi obligationem ad sortem reddendam, manifestum est quòd idem vendit bis, quod est contra naturalem iustitiam, & ideo exigere usuram est secundum se iniustum. Tenetur ergo aliquis id quod accipit vltra sortem restituere: quia iniuste accipit, & per consequens damna & interese: sed cum ipse pecuniam vsurariam non sitaluis vsus, quàm ipsa eius substantia, ratione ipsam dicta, patet consequenter quòd ex quo pecuniam vsurariam reddit de usu pecuniae nihil reddere tenetur: teneatur autem reddere alicuius id quod lucratus esset de domo aliena, vel de equo, vel aliquo huiusmodi, etiam postquam res huiusmodi reddidisset, quia in talibus appretatur res & usus rei.

Ad illud ergo quod in contrarium obijcitur dicendum, quod pecunia vsuraria non se habet per modum radicis ad lucrum quod de ea fit, sed solum per modum materie: radix enim aliquid qualiter habet virtutem causæ actiue in quantum ministrat alimentum toti plantæ: vnde in humanis actibus voluntas, & intentio comparantur radici quæ si peruerfa fuerit opus erit peruerfum, non autem hoc est necessarium in eo, quod est materiale. Potest enim aliquis in interdum malò bene vt.

QVÆSTIO VIII.

DEINDE quæsitum est de his quæ pertinent communiter ad omnes homines.

¶ Et primò quantum ad animam,

¶ Secundò quòd quantum ad corpus.

56
4. d. 27. q. 4. art. 1. & d. 28. q. 1. ar. 1. d. 38. q. 1. ar. 3. o. & ad 1.

Votum continen-
tie est du-
plex.

4. d. 38. q. 1. ar. 3. q. 2. et 3. o.

22. q. 88. ar. 7. o.
22. q. 189. ar. 1. ad 1. a. art. 5. c.

17
22. q. 74. art. 3. o. d. 19. o.

12. q. 104. ar. 3. ad 3. & 12. q. 78. ar. 1. o.

22. q. 74. art. 3. & ad tertio.

4. d. 1. q. 2. ar. 4. o.

Tertio quantum ad actum hominis.

CIRCA animam quaesita sunt tria.

- Primo quantum ad substantiam eius, utrum sit composita ex materia & forma.
- Secundo quantum ad cognitionem.
- Tertio quantum ad poenam ipsius.

ARTICVLVS XX.

Utrum anima sit composita ex materia & forma.

AD Primum sic proceditur. Videtur quod anima sit composita ex materia & forma. Intellectus enim humanus comparatur ad substantias intellectuales superiores per recessum simpliciter: sed omne quod recedit à simplici incidit in aliquam compositionem, prima aut compositio est ex materia & forma: ergo anima humana est composita ex materia & forma.

Sed contra est, quod Philosophus dicit in 3. de anima. T. c. 16. Quod species rerum materialium, prout sunt in ipsis rebus, non sunt intelligibiles actu: quia sunt in materia; sed prout sunt in anima intellectiva humana sunt intelligibiles actu: ergo non sunt in materia. Non ergo anima humana est composita ex materia & forma.

Respondeo dicendum, quod si materia dicatur omne illud quod est in potentia quoque; modo, & forma dicatur omnis actus necesse est ponere quod anima humana, qualibet substantia creata, sit composita ex materia & forma. Omnis enim substantia creata, est composita ex potentia & actu. Manifestum est enim quod solus Deus est suum esse quasi essentialiter existens in quantum. Sicut enim esse est eius substantia, quod de nullo alio dici potest. Esse enim subsistens, non potest esse nisi unum, sicut nec albedo subsistens non potest esse nisi unum. Oportet ergo quod qualibet alia res sit ens participatiue, ita quod aliud sit in eo substantia participans esse, & aliud ipsum esse participatum. Omne autem participans se habet ad participatum, sicut potentia ad actum: unde substantia cuiuslibet rei creata, se habet ad suum esse sicut potentia ad actum: Sic ergo omnis substantia creata est composita ex potentia & actu, id est ex eo quod est, & esse, ut Boetius dicit in libro de hebdo. sicut album componitur ex eo quod est album, & albedine. Si verò materia proprie accipiatur pro illo quod est potentia in se, sic impossibile est quod anima humana sit composita ex materia & forma: & hoc potest manifestari dupliciter. Primo quidem ex eo quod est intellectualis substantia: manifestum est enim quod intellectus in actu est intellectum in actu. Intellectus autem in actu est aliquid in quantum est immateriale. Est enim aliquid perfecte cognoscibile in quantum est actu, non autem in quantum est in potentia, ut dicitur in 9. Metaphysicorum; unde eum materia sit ens in potentia forma in materia existens non potest esse perfecte cognita, ut intellecta in actu, unde sequitur quod nulla substantia intellectiva, cuius perfectio est ipsum intellectum, in actu sit materialis, eo quod oportet perfectionem proportionari perfectibili. Secundo apparet idem ex hoc quod anima est forma. Cum enim forma sit actus, & id quod est in potentia non possit esse actus, impossibile est quod aliquid compositum ex materia & forma secundum se totum sit forma. Si ergo anima, quae ponitur componi ex materia & forma sit forma secundum aliquam sui partem, quae est actus, cuius nulla pars est materia sequitur quod animae pars non sit materia, hoc enim dicimus animam quod est actus corporis animati.

Ad illud verò quod in contrarium obijcitur dicendum, quod potentia & actus sunt prima principia in genere substantiae: materia autem & forma sunt prima principia in genere substantiae mobilis: unde non oportet omnem compositionem in genere substantiae esse ex materia & forma: sed hoc solum necesse est in substantijs mobilibus.

QVAESTIO IX.

DEINDE quaesitum est de anima quantum ad eius cognitionem.

ET circa hoc quaesita sunt duo.

- Primo, utrum anima separata à corpore cognoscat aliam animam separatam.
- Secundo, utrum liceat ab aliquo moriente exigere, ut statim suum post mortem denunciet.

ARTICVLVS XXI.

Utrum anima separata cognoscat aliam animam separatam.

59

1. p. q. 89. artic. 2. & anima art. 17. & 58. 0.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod anima separata à corpore, non cognoscat aliam animam hominis quam in hac vita cognouit. Omnis enim cognitio per aliquam sit similitudinem: sed in vna anima non fuit expressa alterius animae similitudo in hac vita, quae possit in ea post mortem remanere: ergo vna anima separata non potest aliam cognoscere.

Præterea, Philosophus dicit in tercio de anima (T. c. 20.) quod corrupto corpore anima non reminiscitur: non ergo cognoscit animam hominis, quam in hac vita cognouit.

Sed contra est, quod dicitur Luc. 16. quod diues in inferno secundum animam positus, recognouit Lazarum in sinu Abrahæ secundum animam existentem.

Respondeo dicendum, quod cum nulla substantia propria operatione destituat, necesse est ponere cum anima intellectiva post mortem remaneat, quod aliquo modo intelligat: necesse est autem ei attribueri alterum trium modorum intelligendi, ut scilicet intelligat, vel abstrahendo species intelligibiles à rebus, sicut nunc intelligit corpori vnita, vel per species intelligibiles in corpore acquisitas, & in ea conseruatas post mortem, vel etiam per aliquas species concreatas, ut qualitercumque desuper in fluxus. Quidam ergo dicunt, quod anima separata intelligunt abstrahendo species intelligibiles à rebus. Sed hoc esse non potest. Abstrahio enim specierum in intelligibili à rebus sensibilibus, fit mediante sensu & imaginatione, quorum operationes eum sunt per organa corporalia, anima separata attribui non possunt: unde alij hoc negantes dicunt vterius, quod nec etiam per species acquisitas à rebus sensibilibus dum esset in corpore anima separata intelligit. Ponunt enim Auiennam sequentes quod species in intelligibiles non conseruantur in intellectu possibili, nisi dum actu intelligit: sed conseruantur species particulares rerum sensibilium solum in imaginatiua & memoratiua: ad quas dum intellectus possibilis se conuertit. De nouo in fluxum in ipsum species intelligibiles ab intellectu agere. Cum ergo vis memoratiua & imaginatiua corripatur corpore corrupto, eo quod est virtus organi corporalis: sequitur quod anima post mortem nullo modo intelligere possit per aliquas species à rebus sensibilibus acceptas, unde relinquunt, secundum eos, quod anima separata intelligatur per species concreatas: sicut & Angeli. Sed hæc quidem positio irrationalis videtur quantum ad vtrumque dictorum, quod enim species intelligibiles in intellectu possibili non conseruentur, est contra rationem. Quod enim in aliquo recipitur est in eo per modum recipientis. Unde cum intellectus possibilis habeat esse stabile & immobile, oportet quod species intelligibiles in eo recipientur stabiles & immobiles. Est etiam contra Aristot. qui dicit in 3. de anima. (T. c. 8.) quod intellectus possibilis cum sciat singularia: hoc est accipiens species singulorum, ut sciens, id est sicut contingit in scientia, vel in eo qui habet scientiam, tunc dicitur secundum actum, hoc autem confestim accidit cum possit operari per seipsum. Est quidem ergo & tunc potentia quodammodo, non tamen simpliciter, sicut ante addidit, aut inuenire. Ex quibus verbis apparet quod species intelligibiles quoadque sunt habitu in intellectu possibili, quamuis actu non operantur. Illud etiam quod dicitur animam humanam habere species intelligibiles concreatas, irrationabiliter dicitur. Si enim potest eis vti dum est corpori vnita, sequitur quod post mortem intelligere ea quorum sensum non accipit, ut patet quod caecus intelligat colores: quod patet esse falsum. Si autem per vnionem corporis totaliter impeditur anima humana, ut species intelligibiles concreatas vti non possit, sequitur quod vno corpore & anima non sit naturalis. Id enim quod est in natura rei non totaliter impeditur per aliquid quod est rei naturalis: alioquin natura faceret alterum illorum frustrat. Si ergo dicendum est quod anima separata intelligere potest quaedam per species intelligibiles, quas per sensum à rebus acquisiuit, dum esset in corpore. Sed iste modus cognoscendi non sufficit: quia multa cognoscit anima separata quae nos in hac vita non cognoscimus, maxime quia inconueniens videtur, quod anima illorum qui in maternis vteris moriuntur, quae forte nullum intellectum usum habuerunt, & per consequens, nec aliquas species intelligibiles acquisitas, nihil post mortem intelligant. Unde oportet addere, quod anima in sui separatione à corpore recipit in fluxum specierum intelligibilium à natura superiori, scilicet diuina, secundum naturalem ordinem quo experimur, quod anima humana quanto magis à corpore sensibilis abstrahit, tanto magis potest esse particeps superioris influxus, sicut patet in dormientibus & alienatis qui et quaedam futura.

de anima ar. 15. 0.

ar. 227.

Reprobatio.

1. p. q. 79. art. 6. c. & q. 84. arti. 4. c.

veri. q. 19. ar. 2. 0.

rura prævident. Sic ergo anima separata potest animam aliam cognoscere, tam per notitiam, quam de ea acquisiuit in hac vita per aliquam similitudinem effectus ipsius, qui est vita hominis: siue per aliquam similitudinem influxam à Deo naturali influxu.

1. p. q. 86. ar. 4. ad 2. 3. 2. q. u. 172. ar. 1. ad 1. 2. 3. Ad rationes.

Er per hoc patet responsio. Ad primum. Ad secundum dicendum, quod Philosophus loquitur quantum ad memorari & reminisci, quod est per actus cuiusdam potentie sensitivæ in organo corporali, quo corrupto, cessat actus talis potentie.

ARTICVLVS XXII.

Utrum liceat requirere ab aliquo moriente, ut statim suum post mortem revelet.

60 ar. 87. c.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur, quod non liceat ab aliquo moriente requirere quod revelet statum suum post mortem. Non enim licet inquirere quæ Deus vult esse abscondita, scdm illud Eccl. 3. Altiore te ne quaeris. Sed Deus vult esse absconditum statum animæ post mortem: quod patet ex hoc, quod diuini perenti, ut Lazarus mitteretur ad fratres suos viventes, hoc est hoc denegatum, sicut dicitur Luca. 16. Non ergo licet hoc à morientibus inquirere.

Sed contra est quod dicitur 2. Macha. 12. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare. Sed ad hoc homo prouocatur per hoc quod cognoscit necessitatem eorum, quæ habent post mortem: ergo licitum est & sanctum, hoc à morientibus requirere.

12. q. 71. a. 2. o. arti. 85. o. & 1. p. q. u. 22. arti. 3. ad 3.

Respond. dicendum, quod cum pñm sit contra naturam, ut patet per Damas. in 2. libro, requirere per impletionem naturalis desiderij non est pñm: nisi aliqua inordinatio adiungatur, sicut patet in sumptione cibi & potus: homo autem naturaliter sciens desiderat. Vnde si requiratur alicuius rei notitia, non est peccatum: nisi forte per accidens, hoc est per aliquam inordinationem adiunctam, puta si per studium & inquisitionem alicuius scientie, alicuius impediatur ab officio debite prædicationis per studium Geometriæ, aut et si alicuius inquiratur aliquod cognoscere superbie & præsumptuosæ de sua facultate confidens, vel si qua alia huiusmodi inordinatio circa hoc contingat. Nulla autem inordinatio in hac inquisitione videtur, si aliquis requirit à moriente cognoscere statum suum post mortem submittendo tamen hoc diuino iudicio. Vnde nulla ratio videtur quare debeat dici hoc esse peccatum, nisi forte ex dubitatione fidei de futuro statu qua sitentando inquirat.

Ap con- trarium.

Ad illud verò quod in contrarium obijcitur, dicendum quod Deus vult multa nobis sic esse abscondita, quorum notitiam proprijs viribus aut merito acquirere non possumus, quæ tamen vult reuelari humiliter, & pie quaerentibus: secundum illud Math. 11. Abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis: vnde non est mirum si superbi fratris superbi diuinitis Deus aliqua noluit reuelari, quæ tamen vult reuelari fidelibus, piè & humiliter requirentibus.

QVÆSTIO X.

DEINDE quæsitum est de anima quantum ad poenam. Et circa hoc quæsitæ sunt duo. Primum vtrum anima possit pati ab igne corporeo. Secundum vtrum damnati in inferno gaudeant de pœnis inimicorum suorum, quos vident fecum puniri.

ARTICVLVS XXIII.

Utrum anima separata possit pati ab igne corporeo.

61 arti. 35. & 4. d. 44. q. 3. arti. 3. q. 3.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod anima separata non possit pati ab igne corporeo. Actio enim agentis est proportionata passioni patientis. Sed actio ignis cum sit corpus physicum est actio naturalis quæ constituit in mouere: sed nihil patitur ab igne corporeo, nisi quod mouetur. Sed anima non mouetur cum sit impartibilis, nihil autem impartibile mouetur, ut probatur in 6. Physic. (T. c. 32.) ergo anima non patitur ab igne corporeo.

7. p. q. 64. ar. 4. ad 1.

Sed contra est quod dicitur in inferno secundum animam existens dicitur, Crucior in hac flamma, ut dicitur Luc. 16. Respond. dicendum, quod anima patitur poenam ab igne

corporeo sicut fides catholica docet, quod autem ignis corporeus agat in animam separatam, hoc non habet ex natura sua, sed in quantum est instrumentum diuine iustitiæ, ut dicitur communiter.

Aduertendum tamen est, quod nullum instrumentum agit in virtute superioris agentis nisi exercendo aliquam actionem communitatem: alioquin frustra adhiberetur ad effectum, sicut ferrum in quantum est instrumentum artis facit arcem secando, & aqua baptismalis abluit animam, ut instrumentum diuine misericordie corporaliter abluendo. Si ergo ignis corporeus agit in animam, ut est instrumentum diuine iustitiæ punientis, necesse est quod, hoc fiat per aliquam actionem igni corporeo connaturalem. Non autem potest dici, quod ignis alteret animam calefaciendo, vel deficcando, aut igniando ipsam. Vnde relinquitur modus, quem Aug. ponit. de ciuitate Dei, ut scilicet anima separata, vel spiritus dampnatus patatur poenam per alligationem quamdam ab igne corporeo. Videmus enim spiritum corpori alligari quibus quidem naturaliter, sicut anima alligatur corpori: quandoque autem quodam superiori virtute, sicut per virtutem tu periorum demonum, inferiores demones alligantur arte necromantica, imaginibus, vel anulis, vel alijs huiusmodi rebus. Multo ergo magis virtute diuina demones, vel etiam animæ alligari possunt igni corporeo, ut ab eo assument poenam.

Vnde patet responsio ad illud quod in contrarium obijcebatur, quod peccat de actione ignis quæ est per alterationem.

ARTICVLVS XXIIII.

Utrum damnati gaudeant de pœnis inimicorum.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod damnati in inferno gaudeant & consolentur de pœnis inimicorum suorum, quos secum vident in inferno puniri: quia super illud Isa. 14. Oes principes terræ surrexerunt de solijs suis. dicit Glo. Hieron. quod solauit est malis, inimicos suos socios habere poenarum. Sed contra. Omne gaudium diminuit dolorem, ut patet per Philosophum in 7. Ethic. Sed dolor damnatorum est finitus intensiue: tantum ergo possent multiplicari inimici alicuius damnati in inferno, quod tolleret dolorem eius deleteretur, quod est contra diuinam iustitiam.

Respond. dicendum, quod nihil prohibet idem secundum diuersas rationes esse delectabile & tristabile: tamen simpliciter dicitur tale ab eo, quod præmiteretur ab eo: ergo quod est minus denominatur secundum quid. Dicendum est ergo quod poena inimici considerata ab eo qui est in inferno habet quoddammodo rationem delectabilem, & quodammodo rationem tristabilem. Rationem quidem delectabilem habet, in quantum impletur voluntas damnati de malo inimici sui. Descendunt namque in infernum damnati cum armis, id est, cum affectionibus prauis: ut dicitur Ezech. 32. Sed ex alia parte hæc ratio est tristabilis propter duos. Primo quidem in quantum in poena inimici impletur diuina iustitia, quam odiant & blasphemant damnati in inferno, scdm illud Apocal. 17. 6. Actauerunt homines istu magno, & blasphemauerunt nomen Domini. Secundo propter uerem conscientiam. Sic enim in eis prauæ affectiones remanent, & tamen de eis dolent ad punitionem non ad purgationem, secundum illud Sap. 5. penitentiam agentes, & præangustia spiritus gementes: unde sic penitentes in hac uita dolent, & de dolore gaudent, ita damnati in inferno gaudent de pœnis inimicorum suorum, & tamen de ipso gaudio magis dolent, & præcipue si præstiterint eis damnatorum causam.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO X.

ARTICVLVS XXV.

Utrum Adam non peccante tot fuissent nauimares quot famine.

DEINDE quæsitum est de homine quantum ad corporis sexum: utrum scilicet si primus homo non peccasset, tot fuissent nauimares quot feminae: & uidetur quod sic. In paradiso enim, ubi secundum Aug. fuisset totus immaculatus, & nuptiæ honorabiles, nullus contumisset: sed omnes matrimonio iuncti fuissent, ut impleteretur præceptum Domini, primis hominibus datum. Crescite & multiplicamini & replete terram: ut habet Gene. 1. Sed in statu innocentie nullus masculus habuisset plures uxores, nec aliqua mulier plures uiros, nec aliquis aut aliqua

aliqua mortem sensisset: ergo sequitur quod tot mares nasceretur quor fecimur.

Sed contra est quod dicit Greg. 4. mora super illud. Nunc. n. dormiens fileret, dicit si parentem primum nulla putredo peccati contumperet, nequaquam ex se filios gehennae generaret; sed hi qui nunc per redemptionem salvandi sunt, soli ab eo electi nascerentur. Sed qui nunc salvandi sunt, non sunt a qualiter mares & feminae. Ergo neque in statu innocentiae aequaliter fuissent mares & feminae.

Respon. dicendum, q. si Adam non peccasset, nec aliquis de stirpe eius, satis probabiliter videtur concedendum, q. tot nascerentur mares quor fecimur, sicut ratio probat.

Ad illud vero quod in contrarium obicitur potest dici, q. cu soli Deo sit certus numerus electorum, nec tunc est, utrum inaequales salventur mares & feminae, vel aequaliter tot mares quor feminae: sed si supponitur quod non inaequali numero mares salventur, & feminae, potest dici quod cum dicitur hi, qui non per redemptorem salvandi sunt & pronomen non facit personalem demonstrationem, sed simplicem, sicut cum dicitur. Haec herba crevit in hortu meo, ut intelligatur nihil aliud significat, quam quod soli salvandi ab eo nascerentur, quia nullus nascitur ab eo ut haberet damnationis causam. No autem potest dici, quod iidem homines numero nascerentur, qui nunc nascentur. Manifestum est enim quod non potest esse idem homo numero, si ab alio patre vel alia matre nascatur. Cum autem multi sine qui ex pluribus uxoris filios suscipiunt qui salvantur si in statu innocentiae pluralitas uxoru no fuisset, impossibile esset quod iidem homines numero tunc nascerentur, qui nunc salvantur.

Q A E S T I O XII.

DEINDE quzritur est de actibus communibus omnibus omnibus.

- 1. de primis de conscientia.
2. de secundis de penitentia.

CIRCA primum quzita sunt duo.

- 1. primum, utrum conscientia possit errare.
2. secundum, utrum conscientia erronea liget.

ARTICVLVS XXVI.

Utrum conscientia errare possit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod conscientia errare non possit: quia ad Rom. 2. dicitur Gl. q. conscientia est lex intellectus nostri, quae est lex naturae. Sed lex naturalis errare non potest: ergo nec conscientia.

Prat. Balbus dicit, q. conscientia est naturale indicativu: sed naturale indicativu no potest errare, ut patet in primis principis in demonstrabilibus, de quibus homo natura veru dicantur conscientia non potest errare.

Sed contra est quod Dominus dicit. Ioh. 16. discipulis loquens. Venit hora, ut omnis qui in seculo fecit, ut arbitretur se obligatum pro stare Deo. Sed hoc non est nisi conscientia errata tenentia conscientia potest errare.

Respon. dicendum, quod conscientia (sicut ipsum nome sonat) im portat applicationem scientie vel notitiae humanae ad aliquem proprium actum. Omnem autem notitiam quam homo habet, potest ad suum actum applicare, siue memorat. propterea homo dicitur habere conscientiam, et significatim quod fecerit aliquid vel non fecerit: siue etiam scientiam universalem vel particularem, per quam homo potest cognoscere, utrum aliquid sit faciendum vel non faciendum. Et secundum hoc conscientia dicitur argere vel im pedire. Manifestum est autem, quod si accipiamus discretas hominis cogitationes, in aliqua potest esse error, & in aliqua non. In primis enim principis naturaliter cogitatio siue speculativa siue operativa, nullus potest errare: siue in hoc est, omne notum est minus sua parte, vel nulli in iuriam esse faciendum. In aliis autem humanis cogitationibus magis particularebus, siue pertineant ad partem intellectus, siue ad rationem inferiorem, quae considerat humanam: siue ad rationem superiorem, quae considerat divina, potest multipliciter error accidere. Manifestum est autem, quod in applicatione multarum cogitationum ad actum procedit error: quare cum cogitationum fuerit erronea: hinc patet quod salutas accedens in conclusionem quae tenet, quae praemissarum fuerit falsa. Sic ergo licet in cogitatione primorum principiorum iuris naturalis non sit error, tamen quia in aliis principis iuris humani, melius non potest error accidere, ideo conscientia hominis errare potest.

test, sicut patet quod hereticus qui habet conscientiam iniqua iurandi, habet conscientiam erroneam, propter hoc quod dicitur: dicit omne iuramentum esse contra preceptum Dei, licet in hoc non erret quod asserat nihil esse faciendum contra preceptum divinum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod principia particularia habent virtutem concludendi ex primis principis universalibus, unde conclusio attribuitur principaliter primis principis, sicut effectus causae primae, eadem ratione, quia virtus conscientiae principaliter dependet ex principis iuris naturalis, sicut ex primis & per se notis principaliter conscientia dicitur lex naturalis, vel etiam naturale iudicaturum.

Vnde patet solutio ad secundum.

ARTICVLVS XXVII.

Utrum conscientia erronea liget ad peccatum.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod conscientia erronea non liget ad peccatum. Venim Aug. dicit. 22. contra Faustum. Omne peccatum est contra legem aeternam, quae est lex Dei. Sed quandoque conscientia etiam prohibet id quod non est contra legem Dei, sicut patet in haereticis, qui conscientia erronea prohibent. nolunt iurare nec comedere carnes, aut bibere vinum. Non ergo est eis peccatum, si contra conscientiam hoc faciant, & ita conscientia erronea non obligat ad peccatum.

Praterea. Conscientia erronea quandoque dicit homini quod faciat id quod est contra legem Dei, sicut haereticus sua conscientia erronea dicit, quod praedicat contra fidem catholicam, sed faciendo contra legem Dei peccat mortaliter, si ergo etiam faciendo contra conscientiam erroneam peccaret mortaliter, sequeretur quod utrobique esset peccatum, siue praedicaret contra legem Dei, siue non, & ita esset perplexus, quod videtur esse inconueniens, quia sequeretur quod non pateret ei via saluus, cum tamen omnibus pateat per penitentiam in hac vita, non ergo conscientia erronea ligat.

Sed contra est quod ad Rom. 14. super illud omne quod non est ad fidem peccatum est, dicitur Gl. q. qui facit contra conscientiam aedificat ad gehennam.

Respon. dicendum, quod cum actus recipiat speciem ab obiecto non recipit speciem ab eo secundum materiam obiecti, sed secundum rationem obiecti: sicut visio lapidis non recipit speciem a lapide, sed a colorato, quod est per se obiectum visus. Omnis autem actus humanus habet rationem peccati, vel meriti in quantum est voluntarius, obiectum autem voluntatis secundum propriam rationem est bonum apprehensum, & ideo actus humanus iudicatur virtuosus, vel vitiosus secundum bonum apprehensum, in quod per se voluntas fertur, & non secundum materiale obiectum actus, sicut si aliquis credens occidere patrem, occidat fratrem, incurrit patricidii peccatum, & eodem modo si quis venator putans occidere certum debet diligentia adhibita occidat casualiter patrem, immittens est a patricidii criminis. Sic ergo aliquid quod secundum se non est contra legem Dei, ut lenare fellucam de terra, vel iurare apprehendatur errantem conscientiam, ut contra legem Dei existens, & sic voluntas in ipsum fertur manifestum est, quod voluntas fertur per se loquendo & formaliter in id quod est contra legem Dei, materialiter autem in id quod non est contra legem Dei: immo forte in id quod est secundum legem Dei: & ideo manifestum est quod est tibi contemptus legis Dei, & ideo necesse est quod sit tibi peccatum. Et ideo dicendum est, quod omnis conscientia siue recta siue erronea, siue in se malis, siue in indifferentibus est obligatoria: ita quod qui contra conscientiam facit, peccat.

AD PRIMVM ergo dicendum, q. licet haereticus qui iurat conscientia erronea contradicente materialiter loquendo, no faciat contra legem Dei: tamen formaliter loquendo contra legem Dei: facit, ut ostensum est.

Ad secundum dicendum, quod si alius dicit conscientiam, ut faciat illud quod est contra legem Dei, si non faciat peccat, & similiter si facit peccatum quia ignorantia iuris non excusat a peccato, nisi forte si ignorantia inuincibilis, sicut est in furiosis & amensibus, quae omnino excusat, nec tamen sequitur q. sit perplexus simpliciter, sed secundum quod potest enim erroneam conscientiam deponere, & tunc faciens secundum legem Dei non peccat. Non est autem inconueniens, quod aliquo potest aliquid sit perplexus, sicut sacerdos qui tenetur cantare, si sit in peccato peccat cantando & non cantando: nec tamen est simpliciter perplexus, quia potest penitentiam agere, & absque peccato cantare, sicut etiam in syllogisticis, uno quodam

veriq. 17. art. 2. o.
veriq. 17. art. 1. ad 1.

65
12. q. 6. 19.
art. 5. 6. o.
2. d. 39. q. 3. 11.

& ar. 171.
173. 193.
huius.

1. p. q. 59.
ar. 2. ad 2.
& 12. q. 54
ar. 1. ad 1.

1. p. q. 45.
ar. 4. ad 1.
& 12. q. 41
ar. 1. ad 2.

12. q. 6. 8.
art. 1. o. &
q. 19. ad 1.
ad 3. & ar.
13. 3. o.

ar. 19. 171
173.

12. q. 6. 7. 4.
art. 5. 6. ad
1. & q. 7. 6.
art. 2. ad 3. 4. q.

dam inconuenienti dato, alia contingant, ut dicitur in primo A
Physicorum. T. c. 9.

QVAESTIO XIII.

Verum ei qui omisit dicere diuinum officium, sit iniungen-
dum ut iterato dicat.

DEINDE quaestum est de poenitentia.
ET circa hoc quaesita sunt duo.
¶ Primo, utrum si aliquis sacerdos poenitenti dicat quicquid bo-
ni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum, sit satisfactio
sacramentalis.
¶ Secundo, verum ei qui praetermisit diuinum officium dicere
cum teneatur ad ipsum, possit imponi alia poenitentia pro ta-
li omissione, uel sit ei imponendum quod iteret, qd omisit.

ARTICVLVS XXVIII.

Verum satisfactio uniuersaliter iniuncta a sacerdote
sit sacramentalis.

66
4. di. 15. ar.
t. 4. o. de
satisfac-
tione.

AD primum sic proceditur. Videtur quod praedicta satisfac-
tio non sit sacramentalis. Sacramentalis enim satisfactio
ad aliquid ligat. Sed ille cui praedictus modus satisfactiois indi-
citur, ad nihil ligatur: ergo uidetur quod non sit sacramen-
talis satisfactio.
Sed contra. Illa uidetur esse sacramentalis satisfactio, qua p-
fecta ad nihil aliquid homo teneatur. Sed poenitens cui sic satisfac-
tio iniungitur a sacerdote, nihil aliud teneatur implere, cum
nihil sit aliud sibi mandatum: ergo huiusmodi satisfactio est
sacramentalis.

Respondendum, quod hic est quadruplici distinctione
utendum. Primo enim considerandum est. quod peccator est
debitor alicuius satisfactionis dupliciter. Uno modo ex iniun-
ctione sacerdotis. Alio modo ex peccato commisso, unde si co-
tingat quod sacerdos minorem satisfactionem imponat poeni-
tenti quam sit illa ad quam obligatur ex quantitate sui pec-
cari: subtrahit eo quod remittitur uirtute clauium, & contri-
tionis praecedentis, nihilominus poenitens ad aliquid ulterius
obligatur, quod si in hac uita non perficiet, in purgatorio exol-
uet; & conuerso si sacerdos imponat maiorem poenitentiam
quam poenitens facere teneatur pensata remissione, quae est sa-
cra per uim clauium & contritione praecedente, nihilominus
poenitens teneatur facere quod sibi iniunctum est si adsit facul-
tas. Secundo considerandum quod opus quod quis facit ex ini-
iunctione sacerdotis dupliciter ualet poenitenti, uno modo ex
natura operis, alio modo ex uicliuam. Cum enim satisfactio
a sacerdote absoluenti iniuncta, sit pars poenitentiae, manife-
stum est quod in ea operatur uis clauium, ita quod amplius ua-
let ad expiandum peccatum, quam si proprio arbitrio homo
faceret idem opus. Tertio considerandum est quod satisfactio
ad duo aliat. Valer enim ad expiationem culpa praeterita, ua-
let & ad cautelam culpa futurae, sicut cum homo ieiunat per
hoc praebetur ei remedium contra futuras concupiscentias car-
nis. Item quarto considerandum est quod sacerdos potest poeni-
tenti satisfactionem iniungere, uel ex proprio arbitrio, uel ex
ex consilio alieno. Est ergo dicendum quod sicut potest sacer-
dos iniungere satisfactionem poenitenti ex arbitrio alieno, ita
& ex arbitrio ipsius poenitentis: sicut si dicat, facias hoc si po-
tes, & si non potes facias hoc; & simile uidetur cum sacerdos
dicat, quicquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum;
uidetur autem satis conueniens quod sacerdos non oneret poeni-
tentiam graui pondere satisfactionis, quia sicut paruus ignis
a multis lignis suppositis de facili exringitur, ita possit contin-
gere quod paruus affectus contritionis in poenitente nuper ex-
citatus propter graue onus satisfactionis exingueretur, peccato-
re totaliter desperante. Vnde melius est quod sacerdos poeni-
tenti indicet quanta poenitentia esset sibi pro peccatis iniun-
genda, & iniungat sibi nihilominus aliquid, quod poenitens to-
lerabiliter ferat, ex cuius implatione assuescat ut maiora im-
pleat, quae etiam sacerdos iniungere non attentasset, & haec quae
praeter iniunctionem expressam, facit accipiant maiorem vim
expiationis culpa praeterita ex illa generali iniunctione qua sa-
cerdos dicit, quicquid boni feceris sit tibi in remissionem pec-
catorum. Vnde laudabiliter consuevit hoc multis sacerdotibus
dici, licet non habeant maiorem uim ad praebendum reme-
dium contra culpam futuram, & quantum ad hoc talis sa-
satisfactio est sacramentalis in quantum uirtute clauium est cul-
pae commissae expiatiua.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod ei qui omisit di-
cere diuinum officium, sit iniungendum quod iterato di-
cat. Qui enim teneatur ad aliquid debitum speciale implendum,
non potest liberari nisi debitum soluat. Si ergo aliquis teneba-
tur ad hoc debitum, ut scilicet diuinum officium diceret, uide-
tur quod non possit absolui, nisi hoc debitum soluat.

Sed contra est quod poenitentiae sunt arbitrariae: ergo pro pecca-
to talis omissionis quaeuunque poena secundum arbitrium sa-
cerdotis potest imponi.

Respondendum, quod in omni diuino officio est hoc co-
mune quod pertinet ad laudem Dei, & ad sustentationem fidelium.
Sed distinguitur unum officium ab alio secundum diuersitate
temporum & locorum. Rationaliter enim institutum est ut
diuersimode Deus laudetur secundum congruentiam tempo-
rum & locorum: & ideo sicut in officiis diuinis exoluendis ob-
seruanda est congruitas loci, ita etiam congruitas temporis, quae
quidem obseruari non possent, si oporteret iniungere omitemen-
ti, quod horas diceret quae omisit. Fortem in completorio
diceret, iam lucis orto sydere; & in tempore paschali diceret of-
ficii dominicae passionis, quod esset absurdum: & ideo non
uidetur esse iniungendum ei, qui omisit diuinum officium, quod
horas eadem repetat: sed aliquid ad diuinam laudem perti-
nens puta ut dicat septem psalmos: uel unum psalterium, uel
aliquid amplius secundum quantitatem delicti.

Ad illud uero quod in contrarium obicitur dicendum quod
tempore debito officij praeterite, iam est impotens ad solu-
endum debitum: & ideo quia hoc non potest facere iniungenda
est ei alia poenitentia.

QVAESTIO XIII.

DEINDE quaestum est de creatura pure corporali.
ET circa hoc quaesita sunt duo.
¶ Primo, de arcu nubium, qui dicitur iris, utrum sit signum dilu-
uij non futuri.
¶ Secundo utrum possit demonstratiue probari, quod mundus
non sit aeternus.

ARTICVLVS XXX.

Verum arcus caelestis sit signum diluuij non futuri.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod arcus nu-
bium non sit signum diluuij non futuri. Illud enim quod
fit ex necessitate naturae non uidetur esse institutum ad aliud
significandum: sed arcus nubium prouenit ex necessitate natu-
rae propter oppositionem solis ad nubem toridam: ergo non ui-
detur esse significatiuum diluuij non futuri.

¶ 2. Praeterea, Huiusmodi apparitiones aeris sicut iris & halo,
ide est circulus coccineus solem & lunam, & alia huiusmodi, cau-
santur praecipue ex uaporibus humidis in aere existentibus, ex
quibus sequuntur pluuiae quae diluuium faciunt: ergo apparitio
iridis magis est signum diluuij futuri quam diluuij non
futuri.

¶ 3. Praeterea, Si est signum diluuij non futuri, aut est signum
diluij nunquam futuri, aut est signum diluuij non futuri us-
que ad aliquod tempus. Si autem est signum diluuij nunquam
futuri, non oportuisset quod apparuisset nisi semel. Si autem di-
luuij non futuri usque ad aliquod tempus, oportet tempus esse
determinatum, quod quidem determinari non potest ne-
auctoritate scripturae, neque ratione humana: ergo frustra hu-
iusmodi signum datur.

Sed contra est quod dicitur Gen. 9. Arcum meum ponam in
nubibus, & erit signum foederis inter me & inter terram, & po-
stea subditur: & non erunt ultra quae diluuij ad delendum ani-
uerfam carnem.

Respondendum, quod in his quae in ueteri testamento di-
cuntur, primo quidem obseruanda est ueritas literalis. Sed qua
uetus testamentum est figura noui, plerumque in ueteri testa-
mento sic aliqua proponuntur, ut ipse modus loquendi aliqd
figurate designet. Dicendum est ergo, quod quia causa rerum
multis latet, effectus autem sunt manifestiores, proponuntur
effectus in designatione causaum. Est autem considerandum,
quod pluuiaum causa efficiens quidem est sol; naturalis uero
vapor

4. dist. 20.
art. 1. q. 2.
ad 3. q. 3.
o.

4. dist. 18.
q. 6. l. ar. 3.
q. 30.

3. p. q. 84.
ar. 8. ad 1.
& 4. d. 14.
q. 1. art. 1.
q. 6. ad 4.

4. d. 18. q.
1. art. 3. q.
40.

67
art. 1. q. 2.
ad 1. de
potest. offi-
cij.

dist. 10.
officiu
ab inuicem

68
vide bene
ad 1. huius

1. p. q. 47
u. 3. ad 4.

vapor humidus eleuatus ex terra & aquis per virtutem solis: A
 hec autē duo in triplici dispositione se possunt habere. Quan-
 doque enim calor solis omnino superuincit vapores & exicat
 eos: tunc pluuiz sequi nō possunt: unde in Aegypto & in ter-
 ris multum calidis non sunt pluuiz. In æstate etiam propter
 propinquitatem solis, sunt pluuiz rariiores: in hyeme uerō fre-
 quētiore. Quandoque uerō eō contrario uirtus solis ad hoc vs-
 que ualet, quod uapores multiplicat, sed tamen non potest eos
 desiccare: & tunc superabundant pluuiz, & est ratio diluuij a-
 quatum. Quandoque uerō medio modo se habet, ut si uirtus
 solis non solum operetur ad eleuationem uaporum, sed etiam ha-
 beret uictoriam super eos, ut non tantum multiplicentur q̄ dilu-
 uium inducere possint, neque etiam uapores omnino desiccē-
 tur ut pluuia non sequatur: & ex hac media dispositione, uel
 comparatione solis ad uapores causatū iris, quæ non apparet
 vaporibus omnino desiccatis: neque etiam eis omnino in aere
 superabundantibus: & ideo iris est signum diluuij non futuri,
 in quantum procedit ex tali causa, quæ repugnat diluuiio. Ideo
 autem scriptura tali modo loquendi utitur, quia per iridem
 significatur Christus, per quem protegitur a spirituali dilu-
 uio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod iris procedit natura-
 liter ex talibus causis quæ repugnant diluuiio: & ideo conueniē-
 ter iris dicitur esse signum diluuij non futuri.

Ad secundum dicendum, quod iris potest significare plu-
 uias, sed non superabundantes usque ad hoc quod faciant dilu-
 uium.

Ad tertium dicendum, quod iris semel apparens significat,
 quod tantum non erit diluuium quandiu sol & uapores in ea-
 dem dispositione consistunt: & ideo non est superfluum, q̄ sic
 queretur apparet.

ARTICVLVS XXXI.

Virum, mundum non esse æternum, possit demonstrari.

AD secundum sic proceditur. Videtur q̄ demonstratiue pro-
 bari possit mundum non esse æternum. Si enim mundus
 esset æternus, non posset computari numerus annorum ab ini-
 tio mundi. Hic autem numerus ascribitur paschali cereo. Sic ergo
 non posset paschalis cereus in ecclesia benedici.
 ¶ Præterea, Epactæ computantur secundum excrementia
 annorum lunarium super annos solares. Sed talis excrementia
 computari non possent, si mundus esset æternus: ergo mundus
 non est æternus: ergo demonstrari potest quod mundus non
 sit æternus.

Sed contra. Id quod est fidei demonstrari non potest: quia
 fides est non apparentiū, ut dicitur ad Hebræos undecimo. Sed
 mundum ex quodam principio temporis esse creatum, est fidei
 articulus. Unde & propheticè a Moysē dictum est. In principio
 creauit Deus cælum & terram: ut Gregorius dicit in prima ho-
 m. I. Ezech. ergo mundus non esse æternus non potest dem-
 strari que probari.

Respondendum est, quod ea quæ simpliciter uoluntati diuina sub-
 sistunt, demonstratiue probari nō possunt: quia ut dicitur pri-
 mo ad Corinthios secundo. Quæ sunt Dei, nemo nouit nisi spi-
 ritus Dei. Creatio autem mundi, non dependet ex alia cā, nisi ex
 sola Dei uoluntate: unde ea quæ ad principium mundi perti-
 nent, demonstratiue probari non possunt: sed sola fide tenent
 propheticè per spiritum sanctum reuelata: sicut apostolus post
 præmissa uerba subiungit. Nobis autem reuelauit Deus p̄ spiritū
 suū sanctum. Est autē ualde cauidendum, ne ad ea quæ fidei sunt,
 aliquas demonstrationes adducere p̄sumat pp̄ duo. Primum, quod
 quia in hoc derogat excellentiæ fidei, cuius ueritas omnē ra-
 tionem humanam excedit, secundum illud Ecclesiast. tertio,
 supra sensum hominis ostensa sunt tibi; quæ autē dem-
 onstratiue probari possunt rationi humanæ subdunt. Secun-
 do, quod cū plerunq; tales rationes frivole sint, dant occasione irri-
 sionis in fidelibus, dum putant q̄ propter rationes huiusmodi,
 his quæ sunt fidei assentiant: & hoc expresse apparet in rōni-
 bus hic inductis, quæ desribiles sunt: & nullus momenti.

Quod n. primō inducit de cereo paschali, non habet robur,
 nisi auctoritatis: probare autem per auctoritatem, non est de-
 monstratiue probare. sed fidem uel opinionem facere: & tamē
 multo est ualidior auctoritas sacre scripture quam benedi-
 ctiō paschalis cerei, præsertim cum sine ascriptione annorum
 mundi, cereus paschalis benedici possit. Non enim est de neces-
 sitate paschalis cerei talis ascriptio. Unde in multis terris nō est
 consuetum, quod aliquid cereo ascribatur.

Quod etiam secundō opponitur, desribibile est, non enim ex
 necessitate annorum lunarium ad solares computantur ab ini-

tio mundi, sed ab aliqua determinata radice: puta ab aliqua op-
 positione solis & lunæ, uel ab aliqua cōiunctione, uel ab aliquo
 huiusmodi: sicut est in omnibus aliis computationibus astro-
 nomis.

INCIPIT QUODLIBET

QUARTVM.

QUESTIO I.

VAESITVM est de rebus diuinis & humanis.

CIRCA res diuinas quaesitum est.

Primō de essentialibus.

Secundō de personalibus.

CIRCA essentialia quaesitum est.

¶ Primō de scientia Dei.

¶ Secundō de eius potentia.

ARTICVLVS I.

Primum in Deo sint plures idee.

CIRCA scientiam quaesitum est utrum in Deo sint plures
 idee. Et uidetur q̄ sic dicit enim Aug. li. 8. q. 9. q. Deus sin-
 gula propriis rationibus creatur: & alia ratione hominem, &
 alia ratione equum. Sed rationes rerum in mente diuina dicū-
 tur idee: ut patet per Aug. ibidem, ergo sunt plures idee.

¶ 2. Præterea, secundum hoc sunt aliqua distincta, q̄ Deus eo-
 rum distinctionem cognoscit. Cognoscit autem eorum distin-
 ctionem in seipso, ergo distinctarum rerum sunt in Deo plures
 & distinctæ idee.

Sed contra. Omne nomen quod in diuinis dicitur, aut est es-
 sentiale, ut Deus, aut personale, ut pater, aut notionale, ut gene-
 ras. Sed hoc nomen idea neque est personale neque notiona-
 le, quia non conueniret tribus personis: ergo est nomen essen-
 tiale, sed nullum essentialie multiplicatur in diuinis: ergo non
 possumus dicere quod in Deo sint plures idee.

Respondendo dicendum, quod duplex est pluralitas. Vna quæ
 est pluralitas rerum, & secundum hoc non sunt plures idee in
 Deo. Nominat enim idea formam exemplarem. Est autem vna
 res quæ est omnium exemplar, scilicet diuina essentia, quam omnia
 imitantur, in quantum sunt & bona sunt. Alia uerō pluralitas
 est secundum intelligentiam rationem. Et secundum hoc sunt
 plures idee, licet enim omnes res in quantum sunt diuina es-
 sentiam imitentur, nō tamen uno & eodem modo omnia imi-
 tantur ipsam, sed diuersimodè, & secundum diuersos gradus.

Sic ergo diuina essentia secundum quod est imitabilis hoc mō
 ad hac creatura est propria ratio, & idea huiusmodi creatura,
 & similiter de aliis, unde secundum hoc sunt plures idee secū-
 dum quod intelligitur diuina essentia secundum diuersos res-
 pectus quos res habent ad ipsam, eam diuersimodè imitantes:
 huiusmodi autem respectus non solum intelliguntur ab intel-
 lectu creato, sed etiam ab intellectu increato ipsius Dei. Secū-
 deus & æterno sciuit, quod diuersa creatura diuersimodè
 essentia eius essentiam imitatur, & secundum hoc ab æterno fue-
 runt in mente diuina plures idee, sicut rationes propria rerū
 intellectæ in Deo. Hoc enim significat nomen idee, ut sit, scilicet
 quædam forma intellecta ab agente, ad cuius similitudinē
 exteriūs opus producere intendit, sicut edificator in mente sua
 præconcepit formam domus, quæ est quæsi idea domus in ma-
 teria fiendæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod August. intelligit esse
 aliam & aliam rationem secundum diuersitatem respectuum,
 ut dictum est.

Ad secundum dicendum, quod cum dicitur secundum hoc
 res sunt distinctæ, prout Deus earum distinctionem cognoscit,
 hæc locutio est duplex: quod enim dicitur secundum q̄ Deus co-
 gnoscit, potest referri ad cognitionem diuinam ex parte cogni-
 ti, uel ex parte cognoscentis. Si ex parte cogniti, sic uera est locu-
 tio: est enim sensus quod hoc modo res sunt distinctæ, sicut
 Deus cognoscit eas esse distinctas. Si uerō referatur cogni-
 tionem ex parte cognoscentis, sic locutio falsa est: erit enim sen-
 sus quod res cognitæ illum modum distinctionis habent in in-
 tellectu diuino, quem habent in seipsis, quod falsum est: quia
 in seipsis res sunt diuine essentialiter. Non autem in intellectu di-
 uino, sicut etiam res in seipsis sunt materialiter: in intellectu au-
 tem diuino immaterialiter: et in hoc ultimo sensu procedebat
 obiectio.

Ad tertium dicendum, q̄ ratio illa procedit de pluralitate
 Quodlibetales q. S. Tb. C realis

70
x. p. q. 15
al. 2. 0. 3

1. di. 36. q.
2. o. artic.
160. artic.
159

1. p. q. 15
ar. 2. ad 4
q. 28. ar. 4
ad tertium.

1. p. q. 6.
art. 4. q.

realis talis enim pluralitas in nominibus essentialibus non invenitur: sed solum pluralitas quae est secundum intelligentiae rationem.

QVAESTIO II.

DEINDE quaesitum est de pertinentibus ad potentiam Dei.

- ¶ Et primo utrum in Deo sit virtus.
- ¶ Secundo, de quodam effectu divinae virtutis, utrum scilicet aquae sint super caelos.
- ¶ Tertio, ad quid virtus divina se extendere possit.

ARTICVLVS II.

Utrum in Deo sit virtus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod in Deo non sit virtus: quia, ut philosophus dicit in primo de caelo. (T. c. 116. Virtus est ultimum potentiae, sed divina potentia non habet ultimum cum sit infinita ergo in Deo non est virtus.

Sed contra. Omne immediatum operationis principium, virtus est. Operatio enim omnis a virtute aliqua procedit, sed in Deo est aliquid immediatum operationis principium: quia Deus immediate aliqua operatur: ergo in Deo est virtus.

Respondendo dicendum, quod virtus qualitercumque accipitur, significat potentiam complementum. Et inde est quod virtus vniuseuique rei est quae bonum facit habentem, & opus eius bonum reddit: ut dicitur in 2. Ethic. tunc enim ostenditur potentia esse completa quando & agens est perfectum & actio perfecta. Cum ergo potentia Dei sit maximè completa, potissimè in Deo virtus inuenitur: unde dicitur Sap. 12. Virtutem ostendit tu qui non crederis in virtute consummatus, & in Psal. 146. Magni dominus & magna virtus eius.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quandoque virtutes notificantur non per aliquid quod de virtute essentialiter praedicatur, sed per id ad quod virtus ordinatur. Ab eo enim speciem habent sicut Aug. dicit, quod fides est credere quod non videtur. Credere enim non est ipsa fides, sed agens ad quem fides ordinatur. Et hoc modo Philosophus dicitur finit virtutem cui dicitur quod virtus est ultimum potentiae: quia scilicet virtus rei attenditur in ordine ad hoc in quod ultimo potest: sicut virtus eius qui potest ferre centum libras, ut ipse ibidem dicit, non consistit in hoc ut ferat decem, sed in hoc quod ferat illud vltimum in quod ultimo potest, scilicet centum. Sic ergo virtus cui vultbet rei non attenditur in vno eorum quae potest, sed respectu potius quod potest. Virtus ergo divina non potest attendi secundum aliquid vnius opus ipsius, quia nullum opus eius est quod ad id quod est virtutem: ut Deus amplius facere non potest, sed virtus eius attenditur secundum totum in quod potest hoc autem est infinitum, quia scilicet Deus in finita facere potest, unde & virtus Dei est infinita, & hoc est vltimum eius infinita posse, sicut virtuti finitae est vltimum aliqua determinata posse.

ARTICVLVS III.

Utrum aquae sint super caelos.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod aquae habentes veram speciem aquae elementaris super caelos existant. Homo enim dicitur minor mundus propter similitudinem quam habet cum mundo maiori. Sed videmus quod in corpore humano superponitur cerebro, quod habet naturam aquae: cordi, quod habet proprietatem ignis, in quantum est fons naturalis caloris: ergo etiam in mundo maiori aqua superponitur alijs elementis. Et haec ratio videtur Aug. in 1. de civi. Dei. ubi dicitur de quibusdam, quod ponderibus elementorum moventur, & ideo non possunt aquarum fluidam gravemque naturam in superioribus mundi locis potuisse consistere, qui secundum rationes suas si ipsi hominem facere potuissent, non est pituitam, quod graece flegma dicitur, & tanquam in elementis corporis nostri aquarum vicem obtineret, in capite ponerent.

Sed contra partes mundi sunt optime & ordinatissime dispositae secundum suam naturam. Sed id quod habet speciem aquae, naturaliter est ponderosum, & ita naturaliter subsidet corporibus leuibus aeri & igni. Non ergo aliquid habens veram speciem aquae super caelos existit.

Respondendo, dicendum, quod in sacra scriptura quae men-

tri non potest expressè dicitur aquae esse supra caelum. Dicitur enim Gen. 1. Quod diuisit aquas quae sunt sub firmamento ab aquis quae sunt supra firmamentum. Et in Psal. 148. dicitur. Aquae quae super caelos sunt, laudent nomen Domini, & ideo sicut August. dicit. in 2. super Gen. ad literam Quoquo modo, vel qualecumque aquae ibi sint, esse ibi eas minimè dubitamus Maior quippe est scripturae huius auctoritas, quam omnis humani generis capacitas. Sed sicut Augustinus primo eiusdem libri dicit. Turpe est nimis & perniciosum, atque maximè cauedum, ut Christianum de his rebus, scilicet naturalibus, quasi secundum Christianam literam loquentem ita delirare quilibet infidelis audiat, ut quemadmodum dicitur toto caelo errare conficiens risum tenere vix possit, & non tam molestum est, quod errans homo derideretur, sed quod auctores nostri ab eis qui foris sunt talia sensisse creduntur, & cum magno eorum exitio de quorum salute fragimus, tanquam indocti reprehenduntur, atque respuuntur: & ideo sicut ipse subiungit, multiplices expositiones ipse posuit in verbis Genesis, ut sic accipitur vna expositio, & alteri expositioni non prauidetur, quae forte melior est. Sic ergo quod dicitur de aquis supra caelos existentibus, multipliciter intelligi potest. Vno modo ut per firmamentum, vel per caelos non intelligamus firmamentum vel caelum, in quo sunt sydera: aerem in quo aues volare dicuntur: supra quem aere aquae uaporabiliter eleuantur: & exinde pluuia generantur. Et de hac expositione dicit Aug. in 2. super Gen. ad literam. Hanc considerationem dignissimum iudico. Quod enim dicitur, neque contra fidem est, & in promptu posito documento credi potest. Si autem per firmamentum vel caelos intelligatur firmamentum ubi sunt sydera posita: sic sciendum est, quod de hoc firmamento diuersae opiniones fuerunt. Quidam enim posuerunt firmamentum illud esse quatuor elementis compositum, quae videtur dicere postquam Empedocles: & secundum hoc nihil prohibet dicere supra hoc caelum sydereum esse aquas elementares tantum simpliciores, & super eas etiam ignem, a quo uocetur caelum empyreum. Aliorum autem positio est, quod caelum vel sit plenum igneae naturae, sicut posuit Plato, uel non sit de natura quatuor elementorum, sed habens altioris naturae, sicut posuit Aristoteles. Istorum supposito inconueniens videtur supra firmamentum illud aquae elementares materialiter esse dispositas. Nunquid sicut Aug. dicit in secundo super Gen. Quemadmodum Deus instituit naturas rerum non conuenit quarere, nunquid in eis uel ex eis materialem potentiam supra uel operari. Sed tamen aliquales aquas supra huiusmodi firmamentum ponere possimus: vno modo ut per aquas intelligamus totam materiam corporalem: sicut accipitur in principio Gen. secundum expositionem Aug. Et ideo secundum hunc intellectum, non est aliud dicere quod aliquid de materia corporali super hos caelos existere: & hoc etiam a diuinitate philosophorum modernorum non discordat qui ponunt supra octauam sphaeram, in qua sunt stellae, aliam sphaeram in qua nulla est stella: & hanc expositionem ponit August. super Gen. contra Manichaeos. Alio modo potest dici, quod sicut caelum empyreum dicitur igneum, non quia habeat speciem ignis: sed propter splendorem, ita etiam aquae supra caelos dicuntur: non quia habeant speciem aquae, sed quia habent dyabaneitatem ad modum aquae: ut sic supremum caelum secundum quod empyreum dicitur, sit totum splendendum: secundum autem quod aqueum dicitur, sit totum dyaphanum. Tertium autem caelum quod dicitur sydereum, sit pariter lucidum, pariter dyaphanum. Sic ergo secundum quamcumque opinionem potest ueritas sacrae scripturae saluari diuersimodè. Unde non est coartandus sensus sacrae scripturae ad aliquid horum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo assimilatur maiori mundo quantum ad aliquid, in quantum constat ex corporali & spiritali natura, sicut & totum uniuersum, non tamen quantum ad omnia assimilatur uniuerso. Ordo enim partium in homine, non est secundum quod exigit earum natura, sed prout exigit ratio finis. Ponitur enim cor in medio, ut ex eo diffundantur operationes vitae de facili per totum corpus. Cerebrum autem ponitur in supremo, ut operationes animales quae ibi quodam modo perficiuntur, non impediatur per diuersas corporis transformationes, sicut etiam ordo cognitionis humanae non est secundum ordinem naturalem cognoscibilem, sed quod ad nos Augustinus autem non inducit hoc ascendendo, sed obediendo his qui scripturam prauè interpretantur.

QVAESTIO III.

DEINDE considerandum est de his, ad quae diuina potentia se extendere potest.

- ET circa hoc quaruntur duo.
- ¶ Primo, utrum Deus possit aliquid in nihilum redigere.
- ¶ Secundo

71
I. p. q. 25.
ar. 1. 2. &
contra. 1.
c. 93. q. 4.

12. q. 55.
ar. 1.
ad 1. & 2.
q. 23. ar.
2. ad 2.

ar. 212. c.
& po. q. 6.
ar. 3. & q.
7. ar. 7. c.

72
ar. 140. &
I. p. q. 68.
ar. 2. o.

Aqua est
super
caelos
et
intelligit
caelum.

Opinio
Empedocle
caeli.

Opinio
Arist.

Opinio
Augusti

I. p. q. 25.
ar. 1. 2. &
contra. 1.
c. 93. q. 4.

secundò, si aliquid esse in nihilum redactum, vtrum Deus A possit illud reparare eodem numero.

ARTICVLVS III.

Vtrum Deus possit aliquid in nihilum redigere.

73 A d primum sic procedebatur. Videtur q. Deus possit aliquid in nihilum redigere. Aequalis enim est distantia non entis ad ens, & entis ad non ens. Sed Deus potest ex nihilo aliquid facere ergo Deus potest ex aliquo facere nihil.

Sed contra, Deus non potest esse causa defectiua. Sed causa q. facit tendere in non esse, est causa defectiua: ergo Deus non potest redigere aliquid in nihilum.

Respon. dicendum q. de potentia Dei dupliciter loqui possumus. Vno modo absolute considerando eius potentiam. Alio modo considerando ipsam in ordine ad sapientiam suam. Loquendo ergo absolute de Dei potentia, sic Deus potest inuenerisam creaturam redigere in nihilum. Cuius ratio est, quia creatura non solum producit in esse Deo agente, sed etiam per actionem Dei conseruatur in esse, secundum illud ad Hebr. 1. portans omnia verbo uirtutis sue. Vnde Aug. dicit 4. super Genes. ad litteram, quod uirtus Dei si aliquando ab eis que creata sunt regendis cessaret, simul & illorum cessaret species, omnisq. natura concideret, si autem Deus propria uoluntate agit & non ex necessitate nature ad rerum productionem, ita etiam ad earum conseruationem: & ideo potest subtrahere suam actionem a rebus conseruandis, & hoc ipso omnia in nihilum deciderent. Si uero loquimur de potentia Dei in ordine ad eius sapientiam, & præsipientiam, sic non potest fieri q. res in nihilum redigatur, quia non habet hoc diuina sapientia prætentionem, Deus ut essent omnia, non ut nihilum cederent.

Primum ergo concedimus, secundum quod procedit de potentia absoluta.

Ad secundum dicendum, q. causa defectus alicuius, potest esse aliquid dupliciter. Vno modo ex propria intentione, sicut cū aliquid subtrahendo lumen causat tenebras; & hoc modo non oportet q. sit causa defectiua illud quod causat defectū. Sic autem Deus potest esse alicuius defectus causa, uel excogitationis, uel obduratorionis, uel etiam anihilationis si uellet. Alio modo aliquod potest esse causa defectus prætentionem, & sic semper oportet quod causa defectus sit defectiua, quia ex defectu agentis contingit quod non inducat perfectionem in suo effectu: & sic Deus nullo modo potest esse causa defectus uel tendere in non esse.

ARTICVLVS V.

Vtrum Deus possit reparare idem numero, quod in nihilum est redactum.

74 C IRCA secundum sic proceditur. Videtur q. Deus nō possit id quod in nihilum redactum est idem numero reparare. Dicit enim Philosophus in 2. de generatione (T. c. 70.) q. ea quorum substantia corrumpitur non reiterantur eodem numero. sed eorum que in nihilum rediguntur, substantia corrūpiuntur: ergo eadem numero iterari non possunt.

Sed contra est quod Aug. dicit 4. deci. Dei. Si caro humana omnibus perisset modis, nec ulla eius materies in ullis latebris remansisset: unde, si uellet, eam repararet omnipotens. Sed nulla materia remanente de corrupta, quod corrumpitur in nihilum redigitur: ergo Deus id quod in nihilum est redactum potest eodem numero reparare.

Præterea, Differentia est causa numeri, sicut Dam. dicit. Sed e nihilum non facit aliquam differentiam: quia non entis non sunt species & differentia: secundum philosophum: ergo id quod reparatur a Deo, potest esse unum & idem numero, quāuis in nihilum fuerit redactum.

Respon. dicendum, q. in his quæ in nihilum redigi possunt, est quedam differentia attendenda, q. dam. n. sunt, quorū unitas in sui ratione habet durationis conuinitatem, sicut patet in motu & tempore. & ideo interruptio alium indirecte contrariatur unitati eorū secundum numerū. Ea uero q. contradictio nem implicat, non continentur sub numero Deo possibiliū: q. deficiunt a ratione entis; & ideo si huiusmodi in nihilum redigan tur Deus ea non potest eodem numero reparare. Hoc n. est esse facere contradictoria simul esse uera: puta si motus interruptus esset unus. Alia uero sunt quorum unitas non habet in sui ratione conuinitatem durationis, sicut unitas rerum permanentium: nisi per accidens; in quantum eorum esse subiectum est

motui. Sic enim & mensurantur huius tempore, & eorum esse est unum & continuum secundum unitatem & conuinitatem temporis. & quia naturale agens non potest ista producere sine motu, inde est q. naturale agens non potest huiusmodi reparare eadē numero, si in nihilum redacta fuerint, uel si fuerint secundum substantiam corrupta: sed Deus potest reparare huiusmodi & sine motu, quia in eius potestate est q. producat esse eius sine causis medijs: & ideo potest ea eadem numero reparare, etiam si in nihilum elapsa fuerint.

Vnde patet responsio. Ad primum & secundum.

Ad tertium dicendum, q. nihilum non est differentia alicuius entis: si per hoc quod aliquis reducatur in nihilum interruptur continuatio uel essendi, quæ pertinet ad unitatem motus, & eorum quæ consequuntur ad motum.

contra 4. c. 80. & 81. 4. dist. 44. q. 1. art. 4. q. 10.

QVÆSTIO III.

D E INDE quæsitum est de personalibus, quæ pertinent ad personam filij.

Primo quantum ad naturam diuinam.

Secundo, quantum ad naturam assumptam.

CIRCA primum quæsitum sunt duo.

1. Primum, vtrum pater eodem uerbo dicat se, & creaturam.

2. Secundum, vtrum filius sua filiatione distinguatur a spiritu sancto.

ARTICVLVS VI.

Vtrum pater eodem uerbo de: a se, & creaturam.

A D primum sic proceditur. Videtur q. pater non eodem uerbo dicat se, & creaturam. Dicere enim se (soli patri conuenit, ut Augustinus dicit 7. de Tri. Sed dicere creaturam conuenit toti trinitati, ea enim que importat respectum ad creaturam toti trinitati conueniunt. ut patet per Dion. 2. c. de di. no. ergo pater non eodem uerbo dicit se, & creaturam.

2. Præterea. Creatura procedit a Deo per modum uoluntatis. Filius autem qui est uerbum quo pater dicit seipsum, procedit a Deo per modum naturæ, quia ut Hil. dicit in libro de synodis. Omnibus creaturis substantiam uoluntatis Dei attribuit. Filio autem naturam dedit nauitatis: ergo nō est idem uerbum quo pater dicit seipsum, & quo dicit creaturam.

Sed contra est quod Augustinus dicit 2. super Genes. ad litteram, quia dixit & facta sunt, id est uerbum genuit in quo erat ut fieret creatura. Sed uerbum genuit dicens seipsum: ergo id est uerbum quo dicit seipsum, & quo creaturam.

Respon. dicendum, q. sicut Aug. dicit 15. de Trin. Verbum Dei repræsentat aliquo qualiter per uerbum nri intellectus, quod nihil est aliud q. quedam acceptio actualis nostre notitiæ, tū cum uid quod seimus actū considerando concipimus, hoc uerbum nostri intellectus est. Et hoc est quod uerbo exteriori significamus sed quia nos non totum id quod habitu seimus actū mēte concipimus, sed de uno intelligibili mouemur ad aliud, inde est, q. in nobis nō est unum solum uerbum mentale, sed multa, quorū nullū adæquat nostrā scientiam. Sed Deus quicquid scit actū intelligit. Et ideo in mente eius non succedit eodem uerbo, & sic eadem scientia scit se & omnia alia, ita etiam eodem uerbo exprimit seipsum & omnia alia: nec esset eius uerbum perfectum, ut Aug. in eodem lib. dicit, si aliquid minus esset in eius uerbo q. in eius scientia, unde quicquid pater scit totum unum suo uerbo dicit, & sic necesse est quod idem uerbum sit, quo dicit seipsum, & quo dicit creaturam.

Ad primū ergo dicendum, q. dicere si proprie sumatur est, pducere uerbum quod soli patri conuenit, & ideo si dicere in diuinis proprie sumatur, solus pater dicit: quia solus ipse generat uerbum. Hoc enim uerbo exprimitur quicquid tota trinitas scit, quia trinitati est una scientia: & ex hac ratione uerbum importat respectum ad creaturam in quantum est expressio quedam scientiæ, quam pater communiter habet cum alijs personis de creatura.

Ad secundum dicendum quod eundem uerbum, & id quod dicitur uerbo: hoc n. uerbo quod est lapis, significatur res quæ non est uerbum, sed corpus, unde nihil prohibet creaturam procedere a Deo per modum uoluntatis. Verbum autem quo dicitur creatura per modum naturæ.

ARTICVLVS VII.

Vtrum filius distinguatur filiatione a spiritu sancto.

C IRCA secundum sic proceditur. Videtur, quod filius distinguatur filiatione a spiritu sancto. Eodem enim modo

75 1. p. q. 34. ar. 2. ad 1. q. 37. ar. 1. ad 1.

* Alias in stitiz.

1. p. q. 27. ar. 5. ad 3. & 12. q. 93. ar. 1. ad 2.

1. p. q. 34. ar. 3. o. & veri. q. 4. ar. 2. ad 4.

76 1. p. q. 40. ar. 2. & o. p. 5. ca. 64.

C a aliquis

aliquis constituitur, & ab alio distinguitur. Sed persona filij est...

¶ Secundò de sacramentis. ¶ Tertio de actibus humanis.

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrum Deus semper faciat nouam gratiam.

CIRCA primum quærebatur, vtrum Deus semper faciat nouam gratiam. Et videtur quòd sic Aug. eniar super Ge...

Sed contra. Nobilioris creatura nobilior est esse, sed gratia est nobilissima creatura, quia est perfectio naturæ rationalis...

Respondendo dicendum, quòd duplex est actio. Quædam quæ fit cum motu; & talis actio semper est cum aliqua inuolutione...

Vnde dicendum quòd quandiu durat gratia in anima, Deus in anima operatur causas gratiam; non tamen ita quòd faciat semper nouam gratiam...

QVÆSTIO VII.

DEINDE quæsitum est de sacramentis gratia. Et primò de sacramento penitentiæ, vtrum per absolutionem sacerdotis remittatur culpa.

¶ Secundò de sacramento matrimonij, vtrum vir possit accipere crucem, si timeatur de incontinentia vxoris non valentis...

ARTICVLVS X.

¶ Vtrum per absolutionem sacerdotis culpa remittatur.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur, quòd per absolutionem sacerdotis, culpa remittatur. Dicit enim Hugo de sancto viatore in libro de sacramentis, quòd sententiam Petri sequitur sententia cæli...

¶ Præterea, Sacramenta sunt medicinæ contra peccata, sed per medicinam sanantur vulnera, vel agri tudines; ergo agri tudine, vel vultus peccati sanatur per sacramentum penitentiæ...

Sed sacramentum penitentiæ cum summatur in hoc quòd dicitur: Ego te absoluo, sicut sacramentum baptismi in hoc quòd dicitur: Ego te baptizo; ergo per absolutionem sacerdotis dimittitur culpa.

Sed contra est quòd per solam contritionem dimittitur peccatum, secundum illud Psalm. 31. Dixi confitebor aduerbum me in iustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Sed contritio præcedit absolutionem sacerdotis; quia sacerdos non debet aliquem absolueri nisi assumet eum confitutum: ergo remissio culpæ præcedit absolutionem sacerdotis.

QVÆSTIO VI.

DEINDE quæsitum est de rebus humanis. Et primò de gratia.

d distinctio p. formâ in reb. na. naturalibus. & est.

Alii qualiter à patre distinguitur.

77. Et p. q. 1. o. & 5. o.

br. 23. 42. ad 7. p. q. 1. art. 3. o. & contra 4. c. 32.

ar. 42. c. 32.

Opus 22. p. 14.

2. dist. 4. p.

2. dist. 4. p. 3. ar. 1. 4.

79.

art. 2. ad 2. c. 4. & 2. c. 3. p. 1. c. 1. 2. c. 1. 2. c. 1. 2. c. 1.

316.

Non ergo per absolutionem sacerdotis culpa remittitur. Respondedo dicendum, quod sacramenta dupliciter operantur. Vno modo secundum quod exhibentur in actu, alio modo secundum quod habentur in voto: & hoc ideo quia sacramenta operantur ut instrumenta diuina misericordie iustificantis. Dei autem est respicere ad hominis cor, secundum illud I. Reg. 6. Homines vident ea que patent. Deus autem intuetur cor: & ideo quamuis res naturales non agant nisi presentiaiter adhibita sacramenta tamen agunt etiam secundum quod sunt in voto, sed plenius sacramentalem effectum inducunt, quando actu exhibentur, sicut in baptismo. Nam catechumenus si sit adultus & habeat baptismum in voto, iam consecutus est effectum baptismi quantum ad emendationem a peccato. & consecutionem gratie que est proprius effectus Dei. Sed quando actu baptismum suscipit, consequitur plenius quosdam sacramentales effectus: quia suscipit characterem & remissionem totius peccati. Si quis tamen esset qui non prius haberet baptismum in voto, quod actu baptizaretur: sicut precipitur in pueris, simul recipit per baptismum gratiam remittentem culpam & omnem alium sacramenti effectum: & hoc etiam contingeret in adulto si simul cum baptizaretur, votum baptismi habere inciperet: idem est etiam in sacramento penitentiae, quod concipitur a matris dispensatione ministri absolutionis. Cum enim aliis actu absolutionis, consequitur plenarie sacramenti effectum: sed si antequam absoluat, habeat hoc sacramentum in voto: quando scilicet proponit se subijcere clauibus ecclesie, iam virtus clauium operatur in ipso, & consequitur remissionem culpe. Si quis tamen in ipsa absolutione incipit contriti, & clauibus ecclesie habere in voto, in ipsa absolutione sacerdotis culpa ei dimittitur per gratiam que infunditur in hoc sacramento sicut & alijs sacramentis noue legis. vnde quandoque contingit quod aliqui non perfecte contriti virtute clauium gratiam contritionis consequuntur: dum modo non ponant obicem spiritui sancto: & idem est in alijs sacramentis noue legis, in quibus gratia confertur. Videtur tamen esse differentia inter baptismum & penitentiam propter hoc, quod sacramentum penitentiae semper exhibetur adultis, in quibus vt plurimum contritio precedit tempore confessionem & absolutionem, baptismus autem multoties confertur pueris, in quibus votum baptismi non precedit: omnino autem simile appareret, si etiam baptismus exhiberetur adultis.

Ad primum ergo dicendum, quod verbum Hugonis non est sic intelligendum, quasi sententia Petri in sacerdote absolutionis procedat tempore sententiam contriti, Dei remittentis culpam, sed quia sententia Petri a probata sententiam Dei. Ad secundum sic dicendum, quod medicina sacramentalis operatur non solum actu adhibita, sed etiam in proposito extensus: ideo quandoque sanatio vulneris precedit sacramentalem absolutionem. Ad tertium dicendum, quod nunquam potest esse vera contritio sine voto clauium ecclesie, quantumcumque sit dolor de peccato praeterito, & propositum abstinendi in futurum: & ideo in contritione culpa remittitur.

ARTICVLVS XI.

Utrum vir possit accipere crucem uxore nolente, si de eius incontinentia timeatur.

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod vir possit accipere crucem ad transfretandum ultra mare nolente vxore, si de eius incontinentia timeatur. Non debet enim homo praetermittere propriam salutem pro salute aliena. Sed homo procurat salutem propriam per hoc quod ad crucem signatur, consequens plenam remissionem peccatorum: ergo non debet hoc praetermittere, vt prouideat salutem vxoris. Sed contra est, quod Augustinus dicit. Si abstines sine vxoris voluntate tribus ei fornicationis licentiam: & peccatum illius tunc imputabitur abstinentie, sed accipiendo crucem impeditur redditione debui: ergo videtur quod peccatum vxoris si contingat viro imputetur.

Respondedo dicendum, quod ea que sunt necessitatis, non sunt praetermittenda propterea que sunt propriae voluntatis. Vnde etiam Dominus Matth. 17. reprehendit pharisaeos qui docebant praetermittere mandatum de honoratione parentum, vt alique voluntarie oblationes Deo offerrentur. Ex necessitate autem viro imminet, vt gerat curam vxoris, quia caput mulieris est vir, vt dicitur I. ad Cor. 11. Sed quod accipiat crucem ad transfretandum, subiacet propriae voluntati. Vnde si vxor sit talis que sequi non possit propter aliquod legitimum impedimentum & de eius incontinentia timeatur, non est ei con-

fulendum vt accipiat crucem & dimittat vxorem: secus autem est si vxor continere voluntarie proponat, vel velit, & possit sequi virum suum.

Ad primum ergo dicendum, quod etiam ad salutem propriam viri pertinet vt gerat curam de salute vxoris, quae viri regimini committitur.

QV AESTIO VIII.

DEINDE quaesitum est de actibus humanis. Et primo de actibus pertinentibus ad praelatos.

Secundo de actibus que possunt pertinere ad omnes. Pertinet autem ad praelatos praecipere, dispensare in praepceptis, & beneficia ecclesiastica conferre.

Vnde circa primum quaeruntur quatuor.

Primo de obedientia ad praepcepta pralatorum: utrum scilicet religiosus teneatur obedire praelato suo praecipienti ei in iurisdictione, quod reuelat esurimen fratris occultum.

Secundo circa dispensationem, utrum Papa possit dispensare in bigamia.

Tertio circa excommunicationem, utrum aliquis teneatur uitare excommunicatos illos, de quorum excommunicatione etiam inter peritos est diuersa sententia, quibusdam dicentibus eos excommunicatos esse, & alijs non esse.

Quarto circa collationem beneficiorum, utrum praelatus ecclesie licite possit dare beneficium consanguineo suo idoneo existenti, si aqua facultate occurrat ei alius magis idoneus.

*Al. facilitate.

ARTICVLVS XII.

Utrum subditus teneatur reuelare praelato praecipienti crimen occultum fratris.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod subditus non teneatur obedire praelato praecipienti reuelationem criminis occulti. Nullus enim teneatur obedire alicui in hoc quod non subditur eius iudicio. Sed occulta non subduntur iudicio humano, sed solum iudicio diuino: ergo circa eorum reuelationem nullus teneatur obedire praelato praecipienti.

ar. 16. & 4 d. 2. r. q. a. 1. q. 1. a. d. 2. Ma. q. 6. 15. ar. 1. ad 5.

Sed contra est, quod praelatus in capitulo religiosorum potest praecipere id de quo iudex secularis, uel ecclesiasticus potest exigere iuramentum. Sed quandoque iudex secularis, uel ecclesiasticus exigit iuramentum ab aliquo, ut reuelat id quod fecit de aliquo occulto ut dicit quaedam decretalis de purgationibus ergo pari ratione ipse praelatus in capitulo potest etiam religiosus praecipere in iurisdictione ipsius obedientiae, ut dicant ei si quid sciunt de aliquo crimine occulto.

Respondedo dicendum, quod peccatum dupliciter potest esse occultum. Vno modo simpliciter: ita scilicet quod ad multorum notitiam nullo modo peruenit: & tale peccatum occultum non nocet soli facienti, & ideo qui tale peccatum occultum fratris fecit solum hoc debet intendere ut fratris peccantis salutem procuret, unde institutum est a domino ordo correctionis fratrum: ut primo quidem corripiat aliquis fratrem occulte peccantem inter se, & ipsum solum postmodum adhibeat duos uel tres testes, & tunc tan dem si non corrigatur dicat Ecclesiae, contra quem ordinem si praelatus praecipiat, ut peccatum fratris occultum ei dicatur, non est obediendum: & ipse peccat praecipiendo, quia oportet Deo magis quam hominibus obedire. Si autem peccatum fratris non sit adeo occultum, quin per aliquas suspensiones in multitudinis notitiam ueniat, uel de multorum scandalum oriatur iam peccatum non solum nocet illi, sed multis: & quia bonum multitudinis praefertur bono unius, ideo praelatus debet disquirere ueritatem de facto, ut scandalum multitudinis cesset, uel per poenam peccantis, uel per eius excommunicationem. Et ideo in tali casu potest praecipere scienti crimine fratris, vt manifestet & ille cui praecipitur teneatur praelato obedire. Sic enim cum non sit omnino occultum crimen pertinet ad iudicium praelati, & in hoc casu loquitur decretalis, non autem in primo.

22. q. 6. 7. ar. 1. q. o.

Vnde patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

Utrum Papa possit dispensare super bigamia.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod Papa non possit dispensare in bigamia irregularitatem, non enim potest ab homine dispensari in his que sunt diuinitus instituta, ut Ber. dicit in li. de dispensatione & precepto. Sed doctrina Apostoli in Quodlibetis q. 5. Tho.

ueri. q. 3. arti. 2. ad 13.

Qua continetur quod bigamus non promouetur, vt patet r. 1. ad Timo. 3. & ad Titum. i. est diuinitus promulgata, secundum illud Apostoli 2. ad Timot. vltim. An experimentum queritis eius qui in meloquitur Christus: ergo Papa nō potest cum bigamis dispensare.

Sed contra est, quod in decretis d. 5. dicitur, quod Papa cum quodam bigamo dispensauit.

Respondeo dicendum, quod Papa habet plenitudinem potestatis in Ecclesia, ita scilicet quod quaecunque sunt instituta per Ecclesiam, vel Ecclesia prelatos sunt dispensabilia a Papa. Hęc enim sunt que dicuntur esse iuris humani: vel iuris positum. Circa ea vero que sunt iuris diuini, vel iuris naturalis, dispensare non potest, quia ista habent efficaciam ex institutione diuina. Ius autem diuinum est quod pertinet ad legem naturalem vel veterem. Sed hęc differentia est inter legem vtramque, quia lex vetus determinabat multa tam in preceptis ceremonialibus pertinentibus ad cultum Dei, quam in preceptis iudicialibus pertinentibus ad iustitiam inter homines conseruanda: sed lex noua que est lex libertatis. huiusmodi determinationes non habet, sed est contenta preceptis moralibus naturalis legis & articulis fidei & sacramentis gratiæ, vnde & dicitur lex fidei & lex gratiæ propter determinationem articulorum fidei & efficaciam sacramentorum. Cetera vero que pertinet ad determinationem humanorum iudiciorum, vel ad determinationem diuini cultus libere permisit Christus, qui est non vni legislator, prelati Ecclesię & principib. Christiani populi determinanda, vnde huiusmodi determinationes pertinent ad ius humanum, in quo Papa potest dispensare. In solis vero his que sunt de lege nature & in articulis fidei, & sacramentis noue legis dispensare non potest. Hoc enim non esset posse per veritatem, sed contra veritatem. Manifestum est autem quod bigamum non promoueret, neque est de lege nature, neque pertinent ad articulos fidei, neque est de necessitate sacramenti: quod patet ex hoc quod si bigamus ordinetur, recipit ordinis sacramentum, sed hoc pertinet ad quandam determinationem diuini cultus. Vnde circa hoc potest Papa dispensare, licet dispensare non debeat: nisi ex magna & euidenti causa, sicut etiam potest dispensare circa hoc quod aliquis sacerdos non indutus vestibus sacris conseruet corpus Christi, Et eadem ratio est de omnibus alijs huiusmodi, que ex institutione humana preceferunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Apostolus dupliciter in doctrina sua aliqua proposuit: quodam quidem licet promulgans ius diuinum: sicut illud quod habetur ad Gal. 5. Si circumcidimini Christus vobis nihil proderit, & multa alia huiusmodi, & in hoc Papa non potest dispensare, quia vero sicut propria auctoritate aliqua statuens. Nam ipse dicit. 1. ad Cor. 11. Cetera cum venero disponam, & infra 16. mandauit, ut collectę que fiunt in sanctos per unam abbatiam fiant, quod non pertinet ad ius diuinum. Et similiter etiam quod dicitur de bigamo non promouendo, non est iuris diuini, sed institutio auctoritatis humane diuinitus homini concessę.

AD SECUNDVM dicendum, quod licet sit magis standum ad iudicium diuini quam ad iudicium humanum, sed si magis standum ad iudicium diuini, non potest dispensare contra iudicium diuini, nisi ex magna & euidenti causa, sicut etiam potest dispensare circa hoc quod aliquis sacerdos non indutus vestibus sacris conseruet corpus Christi, Et eadem ratio est de omnibus alijs huiusmodi, que ex institutione humana preceferunt.

AD TERTIVM dicendum, quod licet sit magis standum ad iudicium diuini quam ad iudicium humanum, sed si magis standum ad iudicium diuini, non potest dispensare contra iudicium diuini, nisi ex magna & euidenti causa, sicut etiam potest dispensare circa hoc quod aliquis sacerdos non indutus vestibus sacris conseruet corpus Christi, Et eadem ratio est de omnibus alijs huiusmodi, que ex institutione humana preceferunt.

ARTICVLVS XIII.

Utrum debeant vitari illi excommunicati, de quorum excommunicatione est apud peruos. diuisa sententia.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod non debeant vitari illi excommunicati, circa quorum excommunicationem sapiens contraſaria opinatur. Quia secundum iura Episcopopus non potest auferre beneficium, quod clerico concessit sine culpa. Sed non minus debetur communio fidelium cultibus fidei, quam beneficium clerico sibi ab Episcopo collatum: ergo nec communio fidelium est alicui subtrahenda sine culpa. Sed quando dubitatur, an causa subsistat, promptior debet esse animus boni viri ad interpretandum in mitiorem partem, ergo ex quo dubitatur de excommunicatione aliquorum, magis debet aliquis per hoc stare, quod non sint excommunicati. Et tunc non debet eos vitare.

Sed contra est, quod si aliquis percussus in bello moriatur si ignoretur quis eum percussit propter dubium, quilibet, qui in bello interfuit, irregularis habetur secundum iura: ergo a simili videtur quod ex quo dubium est de aliquibus an sint excommunicati, quod propter maiorem cautelam sint vitandi.

Respondeo dicendum, quod dubitatio de excommunicatione aliquorum, aut preceedit sententiam iudicium, aut sequitur. Si preceedit pura cum nondum est declaratum per iudicium consentum aliquos esse excommunicatos non sunt vitandi quousque certo iudicio terminetur. In hoc enim casu certum

est quod in mitiorem partem interpretari debemus, vnde & Deutero. 27. dicitur. Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse profpereris, & iudicium intra portas tuas uideris uerba utari, ueneris ad sacerdotem & ad iudicem quareſque ab eis, & facies quodcunque dixerint. Sed si ambiguum oriatur post eordem iudicium determinationem magis standum est sententia iudicium duplici ratione. Primum quidem, quia iudices sollicitius discutentes negotium, plenius possunt percipere ueritatem, etiam si sint minus periti quam alij qui perfunctorie constituntur & extraordinarie. Secundo quia hoc esset magnum nocuum utilitatis communis status hominum si sententia non statetur, sed quilibet pro suo libitu uelle sententia calumniam ingerere, quia sic litigia essent interminabilia, & ideo in tali casu magis est standum sententia iudicium, nisi forte sit per appellacionem suspensa.

Et per hoc patet responso ad obiecta.

ARTICVLVS XV.

Utrum prelati possint committere curam ecclesie sue consanguineo idoneo.

CIRCA quartum sic proceditur. Videtur, quod prelati Ecclesie non possint Ecclesie curam committere suo consanguineo quamuis idoneo, nisi posito meliori. Pater enim filie que rit sponsum, quam magis potest idoneum, & sponsum suę sponſa querit fidelissimum custodem pro posse. Sed maior prelati ad Ecclesiam sibi subiectam comparatur, uel licet pater ad filiam, uel sicut sponſus ad sponſum: ergo debet ei de persona idonea prouideri, quantum ad melius potest.

Preter Ioannes Euangelista maxime fuit idoneus, & tamen quia consanguineus Christi erat secundum carnem, preterit ei Petrum in regimine Ecclesie, ergo etiam prelati si habeat consanguineum aque idoneum non debet ei prouideri in Ecclesia magis quam alijs que idoneo. Multo ergo minus si sit minus idoneus.

Sed contra est, quod secundum ordinem rectum charitatis homo plus debet diligere sibi magis coniunctos. Sed his quos magis ex charitate diligimus etiam magis debemus prouideri, unde eorum meritum crescat. Cum ergo ex bona dispensatione ecclesie crescat meritum bene administrantis, uidetur quod prelati magis debeant suis quam extraneis prouideri, etiam si sint minus idonei.

Respondeo dicendum, quod aliter est dicendum de consanguineo prelati aque idoneo, & aliter de minus idoneo. Si enim sit aque idoneus, potest prelati suum consanguineum preferre, nisi forte ex hoc scandalum oratur, uel aliqui exinde malum exemplum accipiant, ut probabiliter presumi possit quod alij prelati hoc exemplo inducantur ad dandum suis consanguineis etiam minus dignis, & hoc ideo, quia ex quo nihil deperit utilitati ecclesie cum aque idoneo prouideretur, licet circa huiusmodi prouisionem etiam amor naturalis satisfeceret, qui non est contrarius charitati, sed magis charitate informatur. Et hoc significatur Genes. 48. Vbi Pharaon dixit ad Ioseph de fratribus suis. Si non in eis uisus in diuitibus, conſultate eos magis pecorū meorū. Si uero sit minus idoneus consanguineus prelati, non debet eum preficere ad curam ecclesie postposito meliori, duplici ratione. Primum quod quia hoc uideretur esse contra fidelitatem, quam in bono dispensatore Dominus requirit. Non enim faceret fideliter negotium alicuius domini qui posset rem eius meliorare, si hoc pretermitteret ut suis consanguineis satisficeret. Secundo quia hoc uideretur ad personarum acceptationem pertinere, quia consistit in hoc quod aliquis accipit pro causa conditionem personę que non facit ad negotium, sicut si aliquis daret sententiam pro aliquo, quia diuus est, & non quia iustitiam habet, quia est conditio faciens ad negotium. Esse autem consanguineum, non est aliquid quod conditio pertinet ad curam ecclesie, que non obtinetur iure sanguinis, sed diuino munere. Est autem conditio faciens ad negotium circa dispositionem patrimonialium bonorum, unde si episcopus de patrimonialibus bonis magis prouideat suo consanguineo minus idoneo, non est acceptio personarum. Sed si ratione consanguinitatis ei prouideat in patrimonio eructifixo, non caret uitio personarum acceptationis, quam Augustinus in ecclesiasticis gradibus dispensandis exponens illud quod habetur Jacob. 2. Nolite in personarum acceptatione habere hanc dem Dominus nostri Iesu Christi Hiero. etiam dicit. & habetur 3. q. 1. Extraneus ex alia tribu a Moyse eligitur, ut signaretur principatum in populo non sanguini dederendum esse, sed ueraciter nunc cernimus plurimos hanc rem beneficio facere, ut non querant eos in ecclesia columnas elgere, quos plus cognoscant.

Deuteri.

Ad iudic.

84

12. q. 5. r. 1. ad 2. r. 1. ad 2. r. 1. ad 2. r. 1. ad 2.

22. q. 16. r. 1. ad 2. r. 1. ad 2. r. 1. ad 2.

art. 176. b. 1. art. 176. b. 1. art. 176. b. 1. art. 176. b. 1.

Acceptio personarum in quo consistat. art. 176. b. 1.

Jacob. 2.

Canon.

scant ecclesie professe, sed quos uel ipsi amant, uel quorum sunt obsequiis delintri.

QVAESTIO IX.

DEINDE quaesitum est de actibus, q. possunt ad omnes homines pertinere.

¶ Primo de actibus pertinentibus ad uim intellectiuam.

¶ Secundo de actibus pertinentibus ad uim appetitiuam.

CIRCA primum quaesita sunt tria.

¶ Primo, utrum possit aliquis sine peccato appetere scire scientias magicas.

¶ Secundo, utrum enunciabile quod semel est uerum semper sit uerum.

¶ Tertio, utrum magister determinando quaestiones theologicas magis debeat uti ratione, uel auctoritate.

ARTICVLVS XVI.

Utrum homo sine peccato possit appetere scire scientias magicas.

AD primum sic procedebatur. Videtur, quod homo sine peccato possit appetere scire scientias magicas. Non enim est peccatum appetere illud per quod ponitur intellectus hominis in optimo, sed p. qualibet scientia ponitur intellectus hominis in optimo, quia uerum est bonum in intellectu, ut dicitur in sexto Ethico. Scientia autem uerorum est ergo hoc potest licite appetere scire quamcumque scientiam, & ita sine peccato potest homo appetere scire scientias magicas.

Sed contra. Prohibitio non est nisi de illicito. Sed scientia magica sine peccato prohibetur: ergo illicitum est appetere eas scire.

¶ Respondeo dicendum, q. actus humanus potest dici dupliciter. Uno modo ex genere. Alio modo ex circumstantia. Ex genere quidem dicitur esse actus bonus ex eo q. actus cadit supra debitam materiam, debita autem materia appetitus est bonu, unde appetere quodcumque bonum est bonum in genere, omnis autem scientia, siue quacumque cognitio bonum aliquid est alioquin. Deus cui nihil mali inest, non haberet omnem scientiam tam bonorum quam malorum, unde appetere quamcumque scientiam uel notitiam, quarumcumque rerum siue bonarum siue malarum, est bonum in genere. Sed tamen secundum diuersas circumstantias additas potest esse bonum uel malu, & praecipue haec diuersificatur secundum intentionem finis. Na si aliquis appetat scire scientias magicas ut eis etiam utatur, est malu. Si autem appetat eas scire ut eas confutet & reprobet, sic est bonum & licitum. Similiter etiam ex conditione personae potest hoc diuersificari, uel etiam ex modo appetendi. Si n. dicitur scire aliquis appetat scire huiusmodi scientias ut earum notitiam praefertat aliis utilioribus rebus, inordinatus est appetitus, & similiber sit in aliis personis ad quam non pertineat hoc scire, inordinate hoc appetit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod omnis scientia ponit intellectum in aliquo sui bono, quia omne uerum est quoddam bonum intellectus, sed non omnis scientia ponit intellectum in sui optimo, sed illa sola quae est circa primam ueritatem, nec enim uerum est quod magicae artes sint scientia, sed potius sunt quaedam fallaciae Daemonum.

¶ Ad secundum dicendum, q. quod huiusmodi artes sunt prohibita quantum ad suum usum. Si uero prohiberetur alicui et earum studium propter periculum utendi tunc esset malu quia prohibitu.

ARTICVLVS XVII.

Utrum enunciabile semel uerum, sit semper uerum.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod non oporteat enunciabile quod semel est uerum semper futurum esse uerum, si enim hoc esset uerum in aliis enunciabilibus, pariter hoc esset uerum in enunciabilibus de futuro. Sed in istis hoc non est uerum, quia ut dicit Philosophus in 2. de generatione. (T. com. 64.) Futurus quis incedere non incedet: ergo non oportet enunciabile quod semel est uerum, si esse futurum uerum.

¶ Praeterea si partes sunt eadem, & totum est idem. Sed partes enunciabilis sunt praedicatum & subiectum & compositio, ergo idem est enunciabile existente eodem praedicato & subiecto & compositioe, sed taliter existente eodem enunciabili contingit quod sit quandoque uerum, & quandoque falsum, sicut

hoc enunciabile for. sedere est uerum eo sedente, & falsum eo non sedente, secundum illud Philosophi in praedicamentis. Ex eo quod res est, uel non est, oratio est uera uel falsa: ergo enunciabile quod semel est uerum, non propter hoc semper est uerum.

Sed contra ista enunciabilia. Sortem currere & sortem cucurrisse, & sortem forte cursum non differunt nisi secundum diuersam congnificationem temporis. Sed diuersa significatio non tollit identitatem nominis. Idem enim nomen dicitur esse per omnes casus & in singulari & in plurali numero: ergo etiam praedicta tria enunciabilia sunt idem enunciabile. Sed si unum horum semel sit uerum semper oportet, quod aliquid eorum sit uerum, quia si semel est uerum quod sortem currit, prius erat uerum quod sortem curret, & postea erit uerum quod sortem cucurrit: ergo si enunciabile aliquid semel est uerum, semper erit uerum.

¶ Respondeo dicendum, quod huius dubitationis vis, in hoc consistit ut sciatur utrum sit idem enunciabile quod est de praesenti praeterito, & futuro. Si enim hoc uerum sit, consequens erit quod enunciabile quod semel est uerum semper erit uerum, licet forte hoc dubitauerim aliquam habere possit circa enunciabilia de futuro contingenti, sed hoc est alioris inquisitionis. Si uero sint diuersa enunciabilia de praesenti praeterito & futuro, est autem idem enunciabile quod est de praesenti qualitercumque res se habeat, manifestum est quod idem enunciabile quandoque est uerum, quandoque falsum, secundum quod Philosophus dicit in praedicamentis. Quod eadem oratio & opinio quandoque est uera quandoque falsa. Ad cuius euidentiā, sciendum est quod secundum Philosophum in 1. Perihermias, tria quaedam per ordinem inueniuntur. Nam uoces sunt signa intellectus, intellectus autem sunt rerum similitudines manifestum est autem quod uitas uocis significatiuae, uel diuersitas non dependet ex unitate uel diuersitate rei significatae alioquin non esset aliquod nomen aequiuocum. Secundum hoc enim si sint diuersae res essent diuersa nomina & non idem nomen. Dependet ergo unitas, uel diuersitas uocis significatiuae siue complexae siue incomplexae ex unitate uel diuersitate uocis uel intellectus, quorum unum, si uox est signum & non signatum tantum: intellectus autem signum & signatum, sicut & res. Postest ergo nomen uel enunciabile esse aliud & aliud uel propter diuersitatem uocis tantum: sicut est in synonymis, in quibus est diuersa uox, sed idem significatum omnino uel etiam cum diuersitate uocis propter esse diuersitas intellectum, siue propter diuersitatem modi intelligendi: & hoc contingit quodcumque est diuersitas cognificationis, quae consequitur diuersum modum intelligendi unam & eandem rem, & praecipue hoc apparet in tempore, quod per se committitur operationi intellectus humani componentis & diuidentis, ut dicitur in 3. de anima. Et ideo dicendum est, q. non est idem enunciabile Sortem sedere & sortem sedesse: uel scilicet Sortem sedere est idem enunciabile, quia est eadem uox & idem modus significandi: & ideo patet quod idem enunciabile potest quandoque esse uerum quandoque falsum.

¶ Unde duo prima concedimus. Ad tertium dicendum, q. diuersitas congnificationis tollit nominis identitatem, in tantum quod obliqui, secundum Philosophum, non sunt nomina, sunt tamen unum nomen non simpliciter, sed in quantum conueniunt in uno ordine declinationis.

3. dist. 24. ar. 1. q. 6. 2. ad 5. & 10. rit. q. 6. 14. ar. 12.

Lec. 12. a.

1. dist. 47. ar. 5. ad 3.

1. p. q. 13. ar. 4. ad 1. po. p. 9. ar. 11. 7. ad 13

veri. q. 5. 1. a. 6. c. ad 2. Ad rones.

ARTICVLVS XXIII.

Utrum determinationes theologicae debeant fieri auctoritate, uel ratione.

CIRCA tertium sic proceditur. Videtur q. magister determinans quaestiones theologicas magis debeat uti auctoritatis, quam rationibus quia in qualibet scientia quaestiones optime determinantur per prima principia illius scientiae. Sed prima principia scientiae theologicae sunt articuli fidei, qui nobis per auctoritates innotescunt: ergo maximae quaestiones theologicae sunt determinandae per auctoritates.

Sed contra est quod dicitur ad Titum. 1. ut sit potens exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere. Sed contradicentes melius reuincuntur rationibus quam auctoritatibus: ergo magis oportet determinare quaestiones per rationes, quam per auctoritates.

¶ Respon. dicendum, q. quilibet actus exequendus est secundum q. conuenit ad suum finem, disputatio autem ad duplicem finem potest ordinari. Quaedam n. disputatio ordinatur ad remouendum dubitationem, an ita sit, & in tali disputatione theo-

87
Contra g. 6. tit. lib. 1. c. 1. 8. & 9.

Logica maxime utendum est auctoritatibus quas recipiunt illi cum quibus disputatur, prout si cum Iudeis disputetur, oportet inducere auctoritates veteris testamenti. Si cum Manichæis, quæ veteris testamenti respuunt, oportet uti solum auctoritatibus novi testamenti. Si autem cum schismaticis qui recipiunt veteris & novum testamentum, non autem doctrinam sanctorum nostrorum, sicut sunt Græci, oportet cum eis disputare ex auctoritatibus novi vel veteris testamenti, & illorum doctorum, quos ipsi recipiunt. Si autem nullam auctoritatem recipiunt, oportet ad eos conuincendos ad rationes naturales confugere. Quædam verò disputatio est magistralis in scholis non ad remouendum errorem, sed ad instruendum auditores, ut inducantur ad intellectum veritatis quam intendit, & tunc oportet rationibus inuictis inuestigantibus veritatis radicem & facientibus scire quomodo sit verum quod dicitur, alioquin si nudis auctoritatibus magister questionem determinet certificabitur quidem auditor quod ita est, sed nihil scientiæ, uel intellectus acquirit, sed uacuis abscedet.

Et per hæc patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO X.

DEINDE quæsitum est de rebus pertinentibus ad vim appetitiuam.

Et primò de bonis.

Secundò, de malis.

CIRCA primum quæruntur duo de martyrio.

Primò, utrum aliquis absq; perfecta charitate possit se ad martyrium offerre.

Secundò, utrum sustinere martyrium pro Christo sit in præcepto.

ARTICVLVS XIX.

Utrum aliquis absque perfecta charitate se possit martyrio offerre.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd aliquis absq; perfecta charitate possit se martyrio offerre, quia super illud Psal. 113. idem dilexi mandata tua super aurum & topazion. dicit Gl. q. minima charitas plus diligit Deum legem, quam millaria auri & argenti: & eadem ratione quam omnia temporalia. Sed id quod minus diligimus exponimus pro eo, quòd magis diligimus: ergo & omnia temporalia, & et propriam uitam potest exponere pro Christo, qui habet minimam charitatem.

Sed contra. Si aliquis absque perfecta charitate potest se offerre martyrio, ergo pari ratione poterit martyrium sustinere absque charitate perfecta. Sed hoc uidetur esse falsum secundum illud Io. 3. Maiorem charitatem nemo habet quàm ut animam suam ponat quis pro amicis suis: ergo aliquis absque charitate perfecta non potest se ad martyrium offerre.

Respondendum in operibus uirtutum duo sunt attendenda. scilicet quod fit, & modus faciendi. Conungit autem idem factum, quod fit secundum aliquam perfectam uirtutem, fieri et non solum ab habente paruum uirtutem: sed etiam a non habente uirtutem, sicut aliquis non habens iustitiam potest facere aliquod opus iustum. Sed si attendamus ad modum faciendi, ille qui non habet uirtutem non potest operari, sicut ille qui habet: nec ille qui habet paruum, sicut ille qui habet magnam, operatur facilliter, & propterea & delectabiliter, quod non ita facit ille qui caret uirtute, uel qui paruum habet. Sic ergo dicendum est, quòd hoc opus, quod est offerre se martyrio, uel et martyrium sufferre potest facere non solum charitas perfecta, sed etiam imperfecta, & quod plus est etiam ille qui caret charitate. secundum illud Apostoli ad Cor. 13. Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, &c. Sed charitas perfecta hoc facit prompè, & delectabiliter, sicut patet de Laurentio & Vincentio, qui in tormentis charitatem ostenderunt, hoc autem non potest facere charitas imperfecta, uel etiam ille qui charitate caret.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

Utrum pati martyrium propter Christum sit in præcepto.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod pati martyrium propter Christum non sit in præcepto. Minus enim uide-

tur quod homo de sua, quam quod proprium corpus ponat, ut dicit Greg. in illa homi. Ego sum pastor bonus. Sed dimittere omnia sua propter Christum non cadit sub præcepto, sed sub consilio: ergo etiam exponere corpus suum martyrio non cadit sub præcepto.

Sed contra est, quod Aug. dicit 13. de ciui. Dei, cum dictum est homini morieris si peccaueris, non dicitur martyri moriere ne pecces. Sed illud quod oportet nos facere ne peccemus, cadit sub præcepto: ergo mors martyrio cadit sub præcepto.

Respondendo dicendum, quòd aliquid cadit sub præcepto dupliciter. Uno modo absolute. Alio modo secundum animi preparationem, quia enim præceptum importat rationem debiti illud absolute cadit sub præcepto, quod est debitum propter aliquid quod præexistens, sicut præceptum de honoratione parentum uel de amando Deum. Sed quandoque contingit, quod id quod facit aliquid esse debitum, nondum præcessit, sed potest occurrere. Unde hoc cadit sub præcepto non absolute, sed secundum preparationem animi, ita scilicet ut homo habeat animam paratam ad faciendum illud, quod debitum redditur ex aliqua causa occurrente, & hoc modo oportet Aug. illa Domini præcepta ponuntur Matt. 5. Si quis percuiserit te in unam maxillam, præbe ei et aliam: quia scilicet si opus esset, & hoc exigeret salus animi, homo debet esse paratus ad hoc faciendum, & per hunc modum sustinere martyrium propter Christum cadit sub præcepto, quia homo debet habere animam paratam ut prius permitteret se occidi, quam Christum negaret uel mortaliter peccaret: & sic etiam relinquere bona propria cadit sub præcepto, quia debet esse paratus animus Christiani magis sustinere rapinam bonorum suorum quam Christum negare, uel mortaliter peccare.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO XI.

DEINDE quæsitum est de actibus magis, scilicet de primis motibus.

CIRCA quos quærita sunt duo.

Primò, utrum primi motus semper sint peccata.

Secundò, utrum in infidelibus sint peccata mortalia.

ARTICVLVS XXI.

Utrum primi motus semper sint peccata.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur, quòd primus motus semper sit peccatum, dicit enim Magister 21. dist. secundi libri Sententiarum, quòd tentatio a carne non potest esse sine peccato. Sed quandoque est primus motus est tentatio a carne: ergo primus motus non potest esse sine peccato.

Sed contra est, quod ad Rom. 6. super illud. Non ergo regnet peccatum in uestro mortali corpore: dicit gl. Non prohibet concupiscentiam quæ uitari non potest: sed illud quod non potest uitari non est peccatum, ergo concupiscentia quæ est primus motus non est peccatum.

Respondendo dicendum, quòd motus importat inclinationem quandam ad terminum, quæ quidem inclinatio pertinet ad appetitum in humanis actibus. Est autem in homine duplex appetitus: unus quidem naturalis, secundum quòd uis appetitiua pertinet ad animam uegetabilem, sicut & uis digestiua & expulsiua & retentiua. Secundus appetitus est sensuualitatis, qui mouetur secundum apprehensionem sensus. Tertius appetitus est uoluntatis, qui mouetur secundum iudicium rationis. Peccatum quod habet rationem culpæ de quo nunc loquimur, non potest esse nisi in actu uoluntario, qui scilicet est aliquo modo in potestate peccantis, actus autem appetitus naturalis non subiacet imperio rationis, sicut nec actus aliarum potestatiuam uegetabilis animæ, & ideo in actu talis appetitus non potest consistere culpa, sicut quòd homo esturius uel sitis absque culpa, & idem dicendum est in aliis hominum odii. Sed actus appetitus sensuualitatis subiacet imperio rationis, quia ratio præueniens ipsum potest eum imperare uel etiam impedire: & ideo talis motus potest iam habere rationem culpæ: & si sequatur iudicium rationis, poterit etiam esse peccatum mortale: sicut & motus exteriorum membrorum imperatiua ratione. Si autem præueniat iudicium rationis, est quidem peccatum: si tendat.

2. di. r. q. 1. art. 1. c. & poten. q. 3. ar. 6. c.

85
4. dist. 49. q. 5. art. 3. q. 2. ad 7. & 22. q. 124. o. de martyrio

2. q. 2. 44. ar. 4. s. & 6. c.

89
22. q. 124. ar. 1. ad 3. & ar. 3. ad 1. & 4. di. 49. q. 5. ar. 1. q. 2.

ar. 112. & 115. c. & po. c. 6. 10. art. 4. ad 8.

Math.

22. ubi se pra.

90

1. p. q. 29. ar. 9.

22. q. 128. ar. 1. ad 3. 1. par. q. 6. 101. ar. 4. & q. 106. ar. 1. q. 9. 71. ar. 5. c. & ad 2.

12. q. 17. ar. 8. & 9. c. 1. di. 11. q. 1. ar. 2. ad 1. & di. 11. n.

datin aliquid illicitum quia in potestate hominis fuit ipsum a
colibere, est tamen veniale peccatum & leuissimum & patet p
Aug. 12. de Trin. & hoc dicitur primus motus peccati: motus
autem superioris appetitus, id est voluntatis consequens iudi-
cium rationis, iam potest esse peccatum mortale.

Primum ergo concedimus.
Ad secundum dicendum, quod concupiscentia non potest
Ad secundum dicendum, quod concupiscentia non potest
resistere vni, insurgit alius, possunt tamen utriusque, & ex
hoc quilibet habet aliquid de ratione peccati, licet non habeat
rationem perfecti peccati: quod est peccatum mortale.

ARTICVLVS XXII.

Utrum primi motus in infidelibus sint peccata
mortalia.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur, quod primi mo-
tus in infidelibus sint peccata mortalia. Quia sicut Ansel-
mus in libro de gratia & lib. arb. Eos qui non sunt in Christo le-
uitur, sequitur damnatio si sentiant concupiscentiam: etiam si non
consentiant: sed sentire concupiscentiam est habere primum
concupiscentia motum: ergo fideles qui non sunt in Christo
peccant mortaliter, secundum primos motus quia dan-
natio non debetur nisi peccato mortali.

Primum quilibet homo debet habere originale iustitiam,
secundum quam concupiscentia reprimebatur: sed contra hoc
debitum est quilibet concupiscentia motus: ergo quilibet con-
cupiscentia motus est peccatum mortale. Omne autem quod est
contra debitum, habet peccati mortalitatem rationem.
Sed contra. Quoties est gradus altior, tanto est casus grauior.
Sed altior est gradus fidelis, quam infidelis. Cum ergo primi
motus fidelium non sint peccata mortalia, multo minus primi
motus infidelium.

Respondendo dicendum, quod primi motus, sicut dictum
est, est motus sensualitatis praueiendae deliberationem ratio-
nis eadem autem natura sensualitatis est & rationis in fidelibus
& in infidelibus. Ad naturam autem sensualitatis & rationis
perinecquod motus sensualitatis, quae est absque delibera-
tione rationis non possit esse peccatum mortale, quia pecca-
tum mortale est quod consistit in auersione a Deo, ad quem
conueri non potest homo nisi per rationem: & per consequens
auersionis a Deo qui constituit peccatum mortale, non potest esse
sensualis ratio, ut patet per Aug. 12. de Trin. & ideo dicen-
dum est quod primi motus infidelium non sunt peccata mor-
talia, sed venialia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod dictum Anselmi depen-
det ex verbo Apostoli, qui concludit ad Rom. 8. quod nihil est
damnationis his qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum
carnem ambulant. Videtur ergo quod his qui non sunt in Chri-
sto Iesu sit aliquid damnationis, etiam si non secundum car-
nem ambulent: mouebus carnis consentientes: alioquin nihil
plus haberent hi qui sunt in Christo Iesu quam alij. Est ergo ali-
quid damnationis his qui non sunt in Christo Iesu, si sentiant
motus carnis, quam uis non consentiant: quod quidem quali-
ter sit intelligendum, ex processu apostoli apparet: praemisera-
t enim reparationem gratiae inchoatam esse in his qui ambulant
in Christo Iesu quantum ad mentem, licet non quantum ad car-
nem. praemisera enim, ego ipse mentem quidem seruiuo legi Dei,
carne autem legi peccati transiit propter legem fornicis: quod ad-
huc manet in corporis membris. Ne ergo hi qui sunt in Chri-
sto Iesu viderentur adhuc pristinae damnationi subiacere propter
fornicis motus, concludit apostolus quod nihil est damnatio-
nis his qui sunt in Christo Iesu: si non secundum carnem
ambulant: quia damnatio originalis peccati soluta est per gra-
tiam Christi, quam uis actu remaneat fomes peccati: damnatio
nem uero actualis peccati non incurrit: quia non ambulant
secundum carnem. In infidelibus uero manet peccatum origi-
nale non solum actu, sed etiam reatu ideo est in eis aliquid
damnationis ex parte originalis peccati, non autem ex parte
actualis, si concupiscentiam non consentiant. Ex hoc ergo non
sequitur quod in infidelibus primus motus inducat damnatio-
nem peccati mortalis: sed sequitur quod habeat annexam damna-
tionem originalis peccati.

Ad secundum dicendum, quod debitum originalis iustitiae
pertinet ipsam personam infidelem ratione humanae natu-
rae, quam a primo parente traxit, cui collata est originalis iu-
sticia: & ideo id quod pertinet ad defectum originalis iustitiae
pertinet ad peccatum naturae, scilicet ad peccatum originale,
non autem ad peccatum actuale, quale est peccatum mor-
tale.

QVAESTIO XII.

ARTICVLVS XXIII.

Utrum pueri non exercitati in praecipis debeant recipi
in religione.

QVAESTIO est, utrum pueri non exercitati in praecipis,
sint recipiendi uel obligandi uoto vel iuramento, uel
beneficijs alliciendi ad ingressum religionis: Et uide-
tur quod non. Perfectio enim consiliorum, ad quam ordinatur re-
ligiones, a Christo exordium sumpsit. Sed Christus primo con-
silio perfectionis dedit adolescenti qui praecpta seruauerat:
ut patet Matt. 19. ergo soli illi qui sunt exercitati in praecipis,
sunt ad religionem obligandi uel recipiendi.

Primum Greg. dicit super Ezech. Nemo repente fit summus.
Sed in bona conuersatione a minimis quis inchoat, ut ad ma-
gna perueniat. Sed magna sunt consilia quae pertinent ad per-
fectionem uitae: minor autem sunt praecpta quae pertinent
ad omnem iustitiam: ergo prius debent pueri exercitati in pre-
cipis, quam ad consilia inducantur.

Primum Exo. 21. dicitur. Si quis aperuerit cisternam, decide-
ritque bos uel asinus in eam, dominus cisternam reddet precij
iumentorum. Sed ille qui aliquem puerum nondum in praec-
tis exercitatum ad religionem inducit quodammodo aperit
cisternam: quia plerique tales religionem ingredienti egre-
diuntur, & in desperationem incidunt quasi in quandam spi-
ritualem cisternam: ergo uidetur quod illi qui eum inducit
hoc impetatur ad peccatum.

Illud quod est expediens communi utilitati, non est
tollendum. Sed expedit communi utilitati, quod homines pro-
pria libertate vtiatur ad bonum faciendum: ergo non est ali-
quibus auferenda talis libertas per obligationem uoti, uel iu-
ramenti.

Beatus Benedictus monachorum institutor almi-
sionem in sua regula statuit quod uenientibus ad religionem, non
sit facilis praebendus ingressus, sed probandum sit an spiritus
a Deo sit, ergo multo minus sunt aliqui muneribus uel benefi-
cijis alliciendi.

Greg. dicit & habetur in decretis distinctione 48. Sci-
mus quod edificati parietes non prius tignorum pondus acci-
piunt, nisi natiuitatis suae humore siccentur, ne si ante ponde-
ra quam solidentur accipiant cunctam simul ad terram fabri-
cam deponant. Sed pueri qui nondum sunt exercitati in pre-
cipis, sunt quasi parietes nondum deficcata: ergo non sunt eis im-
ponenda tigna, id est graua religionis instituta.

Praeterea status religionis, est status poenitentiae. Sed pue-
ri excipiuntur ab omni poenitentiae coercionem: ut habetur in
decretis de poenitentia, distin. 4. ergo non sunt ad religionem
inducendi.

Praeterea sicut dicitur. 20. q. 3. Quod quis non optat nec eligit
profecto non diligit: quod autem non diligit facile contem-
nit. Sed pueri autem quam sint exercitati, non habent firmam ele-
ctionem: ergo nec firmam dilectionem facile ergo religionem
contemnent si in tali aetate ad religionem inducantur.

Prou. 14. dicitur, Substantia festinata minuetur: sed
uidetur esse nimia festinantia quae aliquis ad consilia conuolet
nondum in praecipis exercitatus: ergo uidetur quod bonorum
spiritualium substantia de facili minuatur: ergo non sunt ad
religionem inducendi.

non minor cura est adhibenda in ingressu religio-
nis, quam in susceptione ordinis. Sed in ordinibus prohibetur
ad maiores accedere, qui minores non acceperunt: ergo etiam
nec debet aliquis ad obseruantiam consiliorum religionem
transire: nisi prius praecipis obseruauerit.

Duo sunt homini necessaria, scilicet intelligere verum &
operari bonum: sed intelligendo verum stultus reputaretur, quod
prius ad difficiliora se transferret, quam leuiora intelligeret:
ergo stultum est in comparatione boni, quod aliquis prius tra-
scat ad consilia, quam in praecipis exercitetur.

Cuiuslibet in religione existenti conuenit curam age-
re aliorum uel saltem suiprius: sed in his qui eliguntur ad ali-
quam curam Ecclesiasticam, oportet eligere meliores: ergo oportet
eos qui ad religionem assumuntur eligere meliores, hi autem
sunt qui sunt exercitati in praecipis: ergo tales sunt ad re-
ligionem inducendi.

Illud quod est in se bonum, si ex eo sumatur peccati occa-
sio, est abiectius: sicut serpens cneus quem Moyses fecerat ad ex-
madato Domini ad sanandum filios Israhel, ut habetur Nume-
ri. 21. Ezechias combustis, quia ex eo fumebatur idola: et occa-
sio: similiter etiam quamuis benedictio sit secundum se bona,
tamen...

29
22. q. 189.
art. 1. o. &
2. 9. & q.
100. ar. 3.
ad 4. &
ad 17. hu-
iur.

44. q. 17.
18.
19. q. 17.
20.
21. q. 14.
22. q. 14.
23. q. 14.
24. q. 14.
25. q. 14.
26. q. 14.
27. q. 14.
28. q. 14.
29. q. 14.
30. q. 14.
31. q. 14.
32. q. 14.
33. q. 14.
34. q. 14.
35. q. 14.
36. q. 14.
37. q. 14.
38. q. 14.
39. q. 14.
40. q. 14.
41. q. 14.
42. q. 14.
43. q. 14.
44. q. 14.
45. q. 14.
46. q. 14.
47. q. 14.
48. q. 14.
49. q. 14.
50. q. 14.

nam reprehenditur si minor presente maiore benedicat, cum ergo aliqui in exercitatu in preceptis fumant occasionem peccati ex ingressu religionis ab ea recedentes, quamvis religio sit secundum se bona: tamen videtur quod in exercitatos ad religionem inducere sit vitandum.

¶ 14 Præter. Greg. dicit, & habetur in decretis distinctione 48. Casum appetit, quæ ad summi loci fastigia postpositis gradibus per abrupta quærit ascensum: sed procedere ad consilia non obferuatis præceptis est postponere gradum: ergo videtur quod hoc sit casum querere, & ita ad hoc non sunt aliqui inducendi.

¶ 15 Præter. Damasc. dicit in 2. lib. q. non est inutile in expertum existentem & improbatum in corruptione frui, ut non in superbiam incidat & iudicium diaboli: ergo pari ratione non est inutile improbatos & in expertos in præceptis ad statum contemplationis assumi, ad quem religio ordinatur.

¶ 16 Præter. Gre. dicit in 6. Moral. post Lyæ amplexus, ad Rache sem Jacob peruenit: quia perfectus qui que ante actiua uitæ ad secunditatem iungitur: & post contemplatiua: ad requiem compulatur. Sed actiua uita consistit in obferuantiâ præceptorum: status autem religionis pertinet ad uitam contemplatiua, ergo non sunt aliqui ad religionem inducendi, antequam sint in præceptis exercitati.

¶ 17 Præter. Nulla promissio est facienda, cuius solutio non est licita. Sed soluere aliquid alicui pro ingressu religionis non est licitum, unde dicitur 1. q. 2. c. quam pio. Niquam legimus Domini discipulos, uel eorum ministerio conuersos quempiam ad Dei cultum aliquo munere interuentu prouocasse: ergo non sunt aliqui promissionibus ad religionem alliciendi.

¶ 18 Præter. Nullus qui non est exercitatus in armis, secundum leges est admittendus ad militiam corporalem. Sed religio est status militiæ spiritualis: ergo non sunt aliqui recipiendi ad religionem: nisi prius exercitati in præceptis quasi in quibusdam spiritualibus armis.

¶ 19 Præterea. Qui non potest se obligare ad minus non potest se obligare ad maius nisi sit necessarium. Sed puer antedecimum quartum annum non potest se obligare ad matrimonium quod minus est: ergo multo minus ad religionem.

¶ 20 Præterea, legitur Marci. 5. quod Dominus demoniacum curatum non permisit secum intrare nauim: quia significat eum. & religionem, per demoniacum autem curatum signantur homines à peccatis conuersi: ergo non sunt ad religionem accipiendi peccatores statim conuersi antequam in præceptis exercitentur.

¶ 21 Præterea, bonorum operum fructus habere debemus, quando de Aegyptio eximus, ut dicit quædam Glo. Exo. 12. Sed exire de Aegypto, est exire de mundo religionem intrando, ergo illi qui uolunt religionem intrare debent prius fructum bonorum operum habere per obseruantiam præceptorum.

¶ 22 Præterea, Aug. dicit in lib. de sermone Domini in monte, quod omnis præsumptio est coercenda, sed magna præsumptio uidetur esse quod aliquis uelit ascendere ad arcem consiliorum, nondum obseruatis præceptis, ergo tales sunt coercendi, & non alliciendi ad religionis ingressum.

¶ 23 Præterea. Aug. dicit in eodem lib. quod maiora maioribus: & minora minoribus sunt exhibenda. Sed consilia sunt maiora: ergo non sunt pueris in exercitatu exhibenda, & ita pueri nondum exercitati in præceptis non sunt ad religionem trahendi.

Sed contra est quod dicitur 20. q. 2. Si in qualibet & infra. Parentibus sanè filios suos ad religionem tradere non amplius quam ultra decimum quartum annum ætatis suæ licentia esse poterit. Postea uerò aut cum uoluntate parentum eorum: aut si suæ deuotionis sit solitariu uotum: erit filijs licitum religionis assumere cultum. Sed post quartum decimum annum non statim sunt homines in præceptis exercitati: ergo possunt religionem ingredi pueri antequam sint in præceptis exercitati.

¶ 24 Præterea. maius est quod aliquis assumatur ad regimen sui & aliorum, quam quod recipiatur in religione in qua sub regimine alterius uiuit. Sed Salomò adhuc puer existens assumptus est ad regnum sui & aliorum. Unde dicitur 1. Paralip. 29. Locutus est Dauid Rex ad omnem Ecclesiam. Salomonem filium meum elegit Deus adhuc puerum & tenellum: ergo multo magis possunt pueri non exercitati in præceptis ad religionem recipi uel induci.

¶ 25 Præterea. illud uotum non est illicitum, ex quo non redduntur aliqui rei si soluant, sed sicut dicit Ambrosius illæ quæ in puerilibus annis continentiam inuenerunt, non constituntur reæ si uotum exoluat: ergo quod aliqui uoto astringantur ad religionem in puerilibus annis non est illicitum.

¶ 26 Præterea, nihil est illicitum per quod aliquis à bono non retrahitur. Sed qui prouocatur ad meliora non retrahitur à bo

no: ergo cum status religionis sit melior quo obseruatur consilia, quam status uitæ secularis in quo simpliciter obseruatur præcepta: uidetur quod non sit illicitum inducere pueros ad religionem uoto. uel iuramento: aut etiam beneficio antequam in præceptis sint exercitati.

¶ 27 Præterea, 20. quæstio. 1. dicitur. Firma tunc erit uirginis professio, ex quo adulta iam atas esse cepit, & quæ solet ante nuptijs deputari: sed non statim in hac ætate uiri uel mulieres sunt in præceptis exercitati: ergo antequam aliqui in præceptis exercitentur, licite possunt religioni astringi uoto, uel iuramento.

¶ 28 Præterea, si talis obligatio esset illicita, scilicet qua pueri non exercitati in præceptis uoto uel iuramento ad religionem obligantur, aut hoc esset quia est secundum se mala: aut quia est prohibita: sed non est secundum se mala: quia sic executio siue adimpletio promissionis esset peior & perseverantia pessima. Cuius contrarium uidemus: quia adimplentes ea quæ promiserant in puerilibus annis, & in promissis perseverantes maxime commendantur. Similiter etiam non est illicita talis obligatio, quia prohibita. Non enim prohibetur lege ueteri. Dicitur enim Numeri trigesimo. Mulier si quippiam uouerit & se constrinxerit iuramento, quæ in domo patris sui & in uitate adhuc puellari: si cognouerit pater uotum quod pollicita est, & iuramentum quod obligauit animam suam, & tacerit, uou rea erit, & quæquid pollicita est, & iurauit, opere complebit: si autem ut audierit contradixerit pater, & uota & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni eo quod contradixerit pater. Similiter etiam non est prohibitum in iure canonico: quia in decreto Leonis Papæ, hæc eadem auctoritas inducitur. Similiter etiam non est prohibitum lege Euangelij quæ maxime inducit homines à recedendo à mundo, & ad sequendum perfectionis opera: ergo licitum est obligare uoto. uel iuramento pueros nondum exercitatos in præceptis ad religionem.

¶ 29 Respondendo dicendum, quod hoc quod pro quæstione hic inducitur dubitationem non habet: nisi quod quidam contentioni studentes ueritatem obnubilare conantur. Unde hic locum habent uerba quæ Augustinus dicit in secundo de ciuitate Dei. Quoniam ille est maior & deterior insipientium morbus animarum, quod instabiles motus suos etiam post ratione plenè redditam siue nimia cecitate: qua nec aperta cernitur, siue obstinatissima pernicia: qua & ea quæ cernuntur non ferunt, tanquam ipsam rationem ueritatem defendunt: hinc necessitas copiosius dicendi plerumque res claras uelut eas non solum spectantibus inueniendas: sed quodammodo tangendo palpanibus offerendas: & tamen quis discipulandi finis erit si respondendum esse ipsis respondentibus nos glimemus. Nam qui uel non possunt intelligere quod uel tam duri sunt perne sitate mentis, ut etiam si in tellexerint non obediunt & respondentes loquuntur iniquitate atque insatigabiliter uani sunt: quorum dicta contraria, si totiens uelimus resellere quotiens obnixæ fronte statuerint, non cogitare quid dicant: dum quocunque modo nostris disputationibus contradicant quam sit infinitum & erumnosum & infructuosum uides. Erat ergo hic modus seruandus, ut ueritas manifestet & quasi palpabiliter ostendatur, & si qua in contrarium dicta fuerint que aliud potius non habeant contemnantur: ne semper oporteat inutiliter eadem replicare. Sed si quis contrarium dicere uoluerit, scribat quod dicit: ut alij intelligentes diiudicare possint an doceat ueritatem.

¶ 30 Primò ergo circa propositam quæstionem ut singula discussamus, considerandum est pueros etiam infra annos pubertatis in religionem recipi non esse secundum se malum: imò est expediens & fructuosum: quia illud quod a puertitia assumemus, semper perfectius & firmiter tenemus, secundum illud Prouerb. 22. Adolescens iuxta uiam suam graditur, & etiam cum senuerit non recedat ab ea: & idè Apostoli instituerunt ut pueri etiam infantes ad Christianam religionem reciperentur: ut in ea nutriti, firmiter & perfectius in hererent. Et hoc quod dicit Dio. dicitur in ultimo. capit. ecclesie. Hierar. Secundum legem sanctam confirmati infantes ad habitum sanctum habebunt consuetudinem ad omni remoti errore & immunde uitæ expertes, hoc diuini nostris dicitibus, id est Apostolis ad mentem uenit, & uisum est suscipere infantes. Multo autem magis exedit Christiana infidelium uitam, quam uita religiosorum uitam seculari, præsertim cum in primitiua Ecclesia omnium Christianorum erat perfectissimum religionis status, secundum illud Actuum quarto. Multitudinis crediturum erat cor unum & anima una: nec quinquam eorum quæ possidebat aliquid suum esse dicebat. sed erant illis omnia communia, ad cuius uitæ exemplar, omnes religiones sunt institutæ. Et idè religionum institutores ex ea dem causa qua Apostoli

¶ Alias, re gimen. Salomonè puer ad regnū est assum ptus. Ambro.

Canon.

Num. 14.

Leo Papa.

Augu.

¶ Alias in ritatione bibet.

Prou. 14.

B. Dion.

Actu 4.

li moti

si moti vad recipiendum in fantes in religione, ut patet de A
 beato Benedicto, qui ut in 2. dialogorum legitur, recipit nutrie
 eam in religione Maurum duodemum, & Plaudum septem-
 nem. Est tamen quaedam diffidentia circa hoc attendenda. Nam
 pueri ante annos pubertatis ex naturali iure sunt sub cura pa-
 tris, propter hoc quod paritum tunc discretiois defectum, se-
 cundum quod possint bene regere se ipsos, idem in hac parte pos-
 sunt quidem religioni traditi, ad parentibus offerantur, & erit
 rata traditio, praeceptum si cum ad annos pubertatis pervenerint
 ratam habuerint paternam obligationem, unde Gregorius dicit
 2. q. 2. quod si pater vel mater filium si-
 lahove in tra. septima monasterii infantem annis sub regulari tra-
 diderit disciplina, vtrum liceat eis postquam pubertatis im-
 plevit annos, egedi, & matrimonio copulari, hoc omnino
 denegamus, quia nefas est ut oblati ad parentibus Deo filius vo-
 lontatis frana relaxentur. Si autem in hac aetate propria spon-
 te in religioni tradiderint, potest hoc per assensum vel diffimu-
 lationem parentum ratum esse, unde dicitur 2o. q. 2. Si in qua-
 libet aetate vel religionis consuram, vel religioni testē
 debimus, in utroq; sexu filius, aut natus aut abo parentes de-
 derunt auctoritate vel nolentibus vel nescientibus, scilicet paren-
 tibus si susceptam, non mox usam in filiis abdicaverint, sed
 vel coram se, vel Episcopo palam in conventu eodem filios
 talia habere permiserint: ad secularem reverti habitum filius
 ipsis quandoque peccatus non licebit. Si vero pueri annos puber-
 tatis transcendentes, possunt etiam in ius parentibus ad re-
 ligionem transire, nec sunt repellendi, imo magis aduocandi.
 Venerim Gregorius dicit in quadam homilia. Ad vitam bonā
 alius in pueritia, alius in adulescentia, alius in iuventute, alius
 in senectute, alius in decrepita aetate perducitur. Et cum in nul-
 la aetate sint repellendi, minus tamen sunt repellendi in pueri-
 tia. Dicit enim Chrysostomus super Matthaeum. Quis meretur
 appropinquare Christo, si repellatur ab eo simplex infantia?
 nam si facti fuerint, sunt, quid veteris filios ad patrem venire?
 Si autem peccatores futuri sunt, ut quid sententiam condem-
 nationis proferas, antequam culpam videatis. quam quidem
 damnationis sententiam proferunt aliqui, cum dicunt, non
 sunt recipiendi pueri ad religionem, quia exhibunt & peiores
 efficiunt. Sed quod addunt quidam, quod oportet pueros
 prius exercitati in preceptis & postea transire ad consilia ob-
 servanda in religione, ex factis intellectu procedit. Aburrant
 enim quod praeparae praeceptam ad consilia. Non est autem
 tenem, si imò potius consilia parant viam ad praeparae seruāda,
 quia per consilia remouetur homo à rebus saeculi, circa quas
 occupatus, difficile est quod innocentiam seruet. Vnde Hy-
 lasius dicit super Matthaeum. Graue onus innocentia subire in-
 crementis opum occupata. Crement solius famularus; Dei non
 sine saeculi vitijs asequetur. Et ideo Dominus dicit Matthaei
 decimonono. Quod difficile est qui pecunias habent intrare
 in regnum caelorum, quia difficile est quod homo praeparae ser-
 uet, quibus intratur in regnum, nisi sequens consilia diuitias re-
 linquat: & ideo pueri ad hoc quod innocenter seruire possint
 in obseruantia mandatorum sunt praeparandi, & quodā-
 modo praemiendi in exercitio consiliorum, nec sunt repellendi,
 quia minus ineruditi videantur in praeparis. Dicit enim
 Gregorius super Matthaeum. Quidam puerilem sermonem ha-
 bentes offerunt saluatori pueros & infantes. Qui autem viden-
 tur perfectiores, primum disant ad rationem iustitiae, repre-
 hendunt eos qui pueros & infantes adhuc minus eruditos offe-
 runt Christo. Dominus autem hortatur discipulos suos conde-
 scendere unitatibus puerorum, Hoc ergo debemus attendere,
 ne stimulatione sapientiae excellentioris contemnamus, sed
 magni pusillos ecclesie prohibetes pueros venire ad Iesum, quod
 quod ulterius queritur an ante religionis ingressum, sint vo-
 vel in iamento ad religionem obligandi, manifeste patet op-
 te. Sicut enim in malo quāto voluntas est magis affirmata ad
 malum, tanto peior est, sicut in oblatum patet, & qui ex mali-
 tia peccant, ita etiam in bonis tanto voluntas maior est, quan-
 to est magis firmata & astricta ad bonum. Cum ergo bonum
 fit quod pueri ad religionem veniant, multo melius est quod
 eorum voluntas sit ad hoc firmata, quod fit voto vel iuramen-
 to, vnde & David dicebat. Iuravi, & statui custodire iudicia iu-
 stitiae tuae. & Augustinus dicit in epistola ad Paulinam & Ar-
 mentarium. Felix necessitas, quae ad meliora compellit. Ut
 mid autem considerandum restat, an sint beneficia, sicut ali-
 & si quidem conuentione vel pacto precium aliqui deur, vel
 quocumque terraum beneficium ad religionem intrat, hoc
 est illicitum. Si autem aliquis ei aliqua beneficium temporalia co-
 ferat, ut auferat impedimenta, quibus impeditur ad religionis in-
 gressu, vel etiam ut eum nutriet vel doceri faciat, ad hoc, si
 religioni aptus, hoc non est illicitum, sed est laudabile. Simili-
 ter si beneficium temporalibus aliquis aliquem alliciat, ut eum

favorabilem sibi reddat, non intendens gloriam propriam, sed gloriam Dei, & proximi salutem, laudabile est, sicut & Apo-
 stolus de se ipso dicit primae Corinthiorum decimo. Per omnia
 omnibus placeo. Deus etiam alios temporalibus beneficiis
 alliciat ad bene agendum. In ecclesiis etiam quibusdam tempo-
 raliū distributionibus alliciuntur aliqui ad ecclesiam deseruē-
 dum, non quod praemium accipiant, sed sunt quaedam secund-
 dariō allectiua ad seruēndum Deo, sicut & Dominus dicit Mat-
 thei sexto. Primū querite regnum Dei, & iustitiam eius, & haec
 omnia, scilicet necessaria vītae, adiciuntur vobis.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Christus ad consi-
 lia inuauit ad adolecentem in praeparis exercitatum, ita etiam
 uocauit Matthaeum publicanum non exercitatum in praeparis
 ad, sed peccatis implicatum, ex quo accipere postsumus, quod
 ad consilia obseruanda in religione aduocandi sunt non solum
 exercitati in praeparis, sed etiam non exercitati.

Ad secundum dicendum, quod diuersitas graduum dupli-
 ter attendi potest. Vno modo in diuersis statusibus seu condi-
 tionibus, & sic non oportet qui tendit ad maiorem statum, vel co-
 ditionem, quod prius exercitetur in minori statu vel conditio-
 ne, sicut videmus quod illi qui uolunt fieri milites, non prius
 exercitantur in lanceis, sed a pueritia exercitentur in militia.
 Similiter qui uolunt fieri clerici, non prius exercitentur in uita
 laicali, sed a pueritia instruuntur in uita clericali, & hoc modo
 qui uolunt religiosi fieri, non oportet quod prius exercitentur
 in uita saeculari, sed optimum est eis si a pueritia exercitentur
 in uita religionis, quia magis poterunt in ea proficere. Vnde di-
 citur Trenerum tertio. Bonum est uiro cum portauerit iugum
 Domini ab adulescentia sua. Alio modo possunt accipi diuersi
 gradus in eodem statu, vel conditione & hoc modo dicit Gre-
 gorius 9 in qualibet bona conuersatione incipiendum est a mi-
 noribus, ut ad maiora perueniant. Sicut enim milites a rudi-
 mentis militiae, & clerici a rudimentis clericaturae, ita et re-
 ligiosi incipiunt a rudimentis religionis: ut proficiant usque
 ad summum.

Ad tertium dicendum, quod duplex est occasio, scilicet data
 & sumpta. Tunc quidem data aliquis occasione alicui ruendi,
 uel in cisternam cadendi, quando facit aliquid, uel dicit minus
 rectum, ex quo datur proximo occasio ruinae, & tunc ruina pro-
 xima imputatur danti occasione. Aliquando autem non est
 occasio data, sed sumpta, puta cum aliquis inducit aliquem ad
 bonum: & ipse ex hoc fit deterior: non est relinquenda moni-
 tio bona, propter hoc quod ille sumit inde occasionem ruinam.
 Vnde & Dominus non dimisit praedicationem ueritatis, propter
 scandalum Pharisaeorum, ut habetur Matthaei decimo quinto.
 Et Augustinus dicit in Epistola ad Bonifacium: & habetur uig-
 gesima tertia quaestione quarta. Ipsa pietas, & infra. Quod si plu-
 rimi essent in domo rursura, & inde saltem unus liberari pos-
 set: atque id quia facere conaremur, alii semper pro praecipio
 necarent, doleremus de ceteris, verum de unius saltem salute
 consolaremur.

Ad quartum dicendum, quod libertas necessitati coactionis
 opponitur: quae est necessitas absoluta: & talis necessitas est co-
 hibenda. Sed necessitas quae est ex suppositione finis non oppo-
 nitur libertati: & tunc necessitate expedit ut ad communem ui-
 litatem, alioquin nec pacta promissionibus firmata, nec iura-
 menta in rebus humanis fieri deberent. Multo autem magis
 per huiusmodi expedit homines obligari ad diuina, quae sunt
 meliora.

Ad quintum dicendum, quod difficultas ingressus obseruatur
 in religionibus, per hoc quod datur intrantibus annus proba-
 tionis: in quo difficultates religionis experientur.

Ad sextum dicendum, quod pariter non dum defecato non
 est onus rigorosum imponendum, tamen non prohibetur quin
 supparies defecandus. Defecatur autem paries a prano humo-
 re seculari affectus per religionem, & ideo contingit quod prius
 exercitentur aliqui in religione, quam eis onus praedicationis aut
 factorum ordinum imponatur, & de hoc onere loquitur Gre-
 gorius, ut patet per ea quae praecedunt in illo capitulo & in secun-
 da homilia in Ezech.

Ad septimum dicendum, quod status religionis est status pe-
 nitentiae: & est exercitum sine perfectionis, vnde ad rel-
 igionem recipiendi sunt peccatores propter penitentiam: & recipi-
 endi sunt pueri innocentes quasi in schola quadam perfectionis:
 ut perfectus in innocentiam conseruent.

Ad octauum dicendum, quod si omnino inuiti pueri in re-
 ligationem inducuntur: imendum esset de casu futuro, sed ex
 quo propria uoluntate se obligant ea religionem ingrediuntur,
 non habet locum ratio inducta.

Ad nonum dicendum, quod sicut magnum & paruum mul-
 tum & paucum, secundum Philosophum, dicitur retardare, uel
 ita & festinatum sine uelox & tardum. Nam festinatam sine uel
 uelox qd
 sit,

Paulus.
 ar. 169. &
 22. q. 100.
 art. 2. c. &
 ad 2.
 Math. 6.
 114. o.
 ad 2. arti-
 114. ad 1.
 22. q. 43.
 ar. 1. ad 4.
 & ar. 2. c.
 & 4. d. 38.
 q. 2. art. 1.
 ad 1. & q.
 2. ad 4.
 1. p. q. 82.
 art. 1. c. ad
 1. & 2. q. 9.
 4. 4. art. 1.
 ad 2. & ar-
 ti. 49. hu-
 ius.
 No. bene.
 Gregori 9.

And 4
 Canon
 art. 4. c.
 & 2. q. 100.
 art. 2.
 Canon
 22. q. 100.
 art. 2.
 22. q. 43.
 art. 1.
 1. p. q. 82.
 art. 1. c. ad
 1. & 2. q. 9.
 4. 4. art. 1.
 ad 2. & ar-
 ti. 49. hu-
 ius.
 No. bene.
 Gregori 9.

Ita est quod in paruo tempore multum mouetur. Illa ergo substantia minuitur quae est festinata in respectu ad debitum modum, puta si aliquis aliquem statum aggressus statim à principio contemptus rudimentis illius status ea quae sunt perfectiorum in statu illo attendere uellet. Non est autem substantia festinata, si exercitium perfectionis, & quasi quandam scholam, quae est religio, à pueritia aliquis aggressus. Tantum est enim uulmen perfectionis, ut etiam si à pueritia quis huiusmodi perfectione aggrediatur, semper habet ubi proficiat, sicut & Augustinus dicit ad Voluianum de doctrina Christiana. Tanta est inquit Christianorum profunditas literarum, ut in eis quocumque proficerem, si eas solas ab ineunte pueritia utique ad decrepitam senectutem summo studio meliore ingenio conarer ad discere.

Augusti.

Ad decimum dicendum, quod diuersi ordines sunt quasi diuersi gradus unitis clericalis uitae, & ideo oportet ut à minoribus incipiat qui ad maiores tendit. Non autem oportet quod qui tendit ad sacros ordines, quod exercitetur in his quae pertinent ad inferiorem statum laicalis felicitate uitae, & similiter in uita religionis oportet quod à rudimentis eius incipiat, religionem qui ingreditur, ut summum apicem religionis perungere possit: non tamen oportet eum prius esse exercitatum in seculari uita.

Ad undecimum dicendum, quod in intelligibilibus etiam oportet quod aliquis à minoribus in eadem scientia incipiat, ut ad maiora perueniat: non tamen oportet quod quicumque uult ad discere aliquam scientiam maiorem, quod exercitetur in qualibet minori, sicut qui uolunt addiscere liberales artes, non oportet quod prius exercitetur in mechanicis: sed solum hoc oportet quod minor scientia parat uiam ad maiorem. Vita autem secularis non parat uiam ad religionem: sed magis ab ea abducit, unde Gregorius dicit in principio Moralium. Cum adhuc me cogeret animus praesenti mundo quasi specie tenus deservire cœperunt multa ex eiusdem mundi cura succrescere, ut in eorum iam non specie, sed quod est grauius me reuener. cœuerso autem obseruatione consiliorum parat uiam ad tutius & perfectius praecipia diuina obseruanda: quae necesse est in seculari uita obseruari.

Gregor.

Ad duodecimum dicendum, quod ratio illa in multis deficit, primo quidem quia ille qui religionem intrat, non ad hoc eligitur, ut sui uel alterius curam gerat magis quam ante: sed magis ut sit sub cura & obedientia alterius. Secundo, quia hoc non conceditur ab omnibus, quod necesse est eligere meliorem ad regimem praerogationis: sed secundum quosdam sufficit eligere bonum. Tertio, quia si oportet eligere meliorem ad praerogationem non quidem oportet similiter meliorem eligere: sed meliorem, id est magis idoneum ad hoc, pueria autem etiam non sunt meliores simpliciter quam adulti: sunt tamen magis idonei ad hoc, ut in religione nutriantur, unde Anselmus in libro de similitudinibus comparat eos qui à pueritia nutriuntur in religione Angelis, alios autem hominibus: quia Angeli à principio, homines processu temporis ad uitam aeternam perueniunt. Quarto, quia ad Episcopatum non eligitur nisi unus: & ideo maior necessitas est quod melior assumatur, quam de intrantibus religionem, qui plures accipi possunt.

art. 130.c. & ar. 164. & 22. q. 63 ar. 3. o.

Ad decimum tertium dicendum, quod non solum illud quod est peccatum praebet occasionem ruinae: sed etiam illud quod habet speciem mali. Unde & Apostolus dicit primae ad Thessalonicenses ult. Ab omni specie mala abstinete uos: & quia serpens æneus etiam secundum se esset bonus ex sui institutione, tamen speciem habebat mali propter similitudinem idolatriæ, ideo apud eos qui erant ad idolatriam proni non erat dimittendus: sed laudabiliter fuit substractus.

Introitus autem religionis, hoc est secundum se malum, nec habet speciem mali. Benedictio autem & si sit de genere suo bona, tamen ad hoc quod sit actus uirtutis, exigitur quod sit uersita debitis circumstantiis, ut sit conueniens & persone, & loco, & tempori. Non est autem conueniens persone quando minor praesente maiore benedicitur, quia fidei dicitur ad Hebraeos septimo. Sine ulla contradictione, quod minus est à maiore benedicitur.

Benedictio si sit laudabilis.

Ad decimum quartum dicendum, quod ille qui accedit ad consilia non quaerit ascensum per abrupta post positos gradus: sed magis rescat quae possunt hominem impedire ab obseruatione praecipiorum, sicut dicitur est.

Ad decimum quintum dicendum, quod secundum dictum Damasceni magis esset contrarium concludendum, ideo enim deus hominibus etiam post generationem in incorruptibilitatem non statim addidit, quia hoc non esset eis utile, sed superbie de occasio. Abundantia enim temporalium & corporalium bonorum est materia superbia, & ideo uile est homini ad superbiam uitandam, ut ad consilia transeat temporalium bonorum

Abundantia temporalium est materia superbia.

superabundantiam derelinquens.

Ad decimum sextum dicendum, quod amplexus Rachelis significat quietem contemplationis: ad quam etiam consilia frequentes non statim à principio peruenire possunt: sed post longum exercitium bonorum operum, facilius tamen ad praedictam quietem peruenitur per obseruationem consiliorum, quam per exercitium mandatorum in uita seculari.

Ad decimum septimum dicendum, quod si beneficiis temporalibus aliqui alliciuntur ad religionem cum pacto: sicut patet in emptione & uenditione, est illicita solutio. Si autem aliquis alii cui prouideat sine pacto non est illicita solutio, unde post praemissa uerba in eodem capite subiungitur. Nisi forte de pauperum alimento quis inconcinne proponat. Et iterum subdit. Deum tamen absit pacto, & omnis cesset conuentio.

Ad decimum octauum dicendum, quod status religionis quantum ad eos qui in eo profecerint, est spiritualis militia, quantum uero ad eos qui de nouo intrant, est quasi cuiusdam tyronum exercitium, & oportet ad maiorem profectum, quod à principio aliquis huiusmodi exercitium fubeat, sicut & de exercitio militiae temporalis Vegetius docet in libro de re militari.

Ad decimum nonum dicendum, quod obligatio perficiens matrimonium corporale, non potest fieri ante annos pubertatis, cui obligationi similis est professio quae fit in religione ad perpetuum remanendum in ea, sed ante annos pubertatis, potest fieri aliqua sponso futuri matrimonii, sicut est in sponfalibus, cui assimilatur obligatio quae fit ad religionem.

Ad uigesimum dicendum, quod sicut Glibidem exponit, per hoc quod daemonicis curatus uolebat esse in matrum Christo, significatur desiderium eorum qui sunt à peccato munditia, in quo cupiunt dissolui & esse cum Christo, hoc non statim eis conceditur, sed oportet quod prius in hac uita laboret, annunciando uerbum Dei. Unde patet quod non est ad propositum.

Ad uigesimum primum dicendum, quod quantum ad aliquos magis exercitatus in bono ex Aegypto, id est ex seculo ad religionem transit, tanto facilius in ea proficere potest, sed quia in saeculari uita imminet multa pericula quibus huiusmodi exercitium uirtutis impeditur, ruitus est quod à principio impedimenta dirumpat per obseruationem consiliorum.

Ad uigesimum secundum dicendum, quod difficilius est obseruare praecipia in uita saeculari, quam in uita religiosa. Magna enim uirtus requiritur ad hoc quod aliquis in saeculo uiuens, esse immaculatus à uitiis saeculi conseruet. Unde dicitur Ecclesiastici trigesimo primo, Beatus diues qui inueniunt esse sine macula. Et postea subditur. Quis est hic & laudabimus eum? Fecit enim miracula in uita sua. Et ideo maioris praesumptionis esse uideatur, si tamen sit praesumptio, quod aliquis in saeculo uiuens se considerat esse immaculatum, quam quod tanta uirtutis non existimatur ad religionem transeat, ut facilius à peccatis macula conseruetur ad modum Zachari, qui cum statura pusillus esset, ad hoc quod Christum uideret, ascendit arborem siccomorae, id est, sicum fatuam, per quam religio designatur.

in corat ibidem.

Religio arboris mori in religio.

Ad uigesimum tertium dicendum, quod in unoquoque status maiora maioribus sunt attribuenda, & tamen qui ad maiorem statum proficere uult, oportet quod dum minor est, primordia illius status accipiat, secundum illud Ecclesiastici vigesimo quarto. Quae in iuuentute tua non congregasti, in senectute quomodo queris? Et ideo ad hoc quod aliquis perueniat ad perfectionem religionis, oportet quod à principio eratis suae ad huiusmodi assuescat.

Ecclesiasti

ARTICVLVS XXIII.

Utrum consilia ordinentur ad praecipia.

SECUNDO queritur utrum consilia ordinentur ad praecipia. Et uidetur quod non. Illud enim ad quod ordinatur aliud posterius est, quia finis est prior in intentione, & posterior in executione. Sed obseruationem praecipiorum constat esse priorem in executione quam impletionem consiliorum, ut patet Matthaei decimono de adolescentis quae dixerat se seruauit legis praecipia à iuuentute sua, cui datur consilium perfectionis, ergo uidetur quod consilia non ordinentur ad praecipia sicut ad finem, sed potius e conuerso.

¶ 2. Praeterea, finis est perfectior his quae sunt ad finem. Sed consilia sunt perfectiora praecipis, quia consilia pertinent ad perfectionis statum, praecipia autem pertinent ad communem utilitatem, unde & consilia praecipis superadduntur, ut patet per hoc quod Matthaei decimono. Dominus dicit adolescenti quae praecipia seruauerat. Adhuc unum tibi desit, si uis perfectus esse.

93

art. 91. c. 8. ar. 11. c. 22. q. 189. Mant. 17.

Mant. 17.

art. 91. c. 8. ar. 11. c. 22. q. 189. Mant. 17.

esse, &c. ergo consilia non ordinantur ad præcepta, sed potius ad eonuersio.

Philosophus. 11. Præter secundum philosophum. To. c. 81.) Sicut se habent principia ad conclusiones, ita se habent fines ad ea que sunt ad finem sed talis est habitudo principiorum ad conclusiones quæ talis est habitudo conclusionis, non autem e conuerso, quia contingit ex falsis principijs conclusiones, non autem e conuerso, quia contingit ex falsis conclusionibus uerum. Ergo talis est habitudo principij ad ea que sunt ad fines. Sed potius præceptis non ponuntur consilia, Multi autem obseruant præcepta qui non obseruant consilia, ergo consilia non ordinantur ad præcepta sicut ad finem.

Aug. 14. Præter Augustinus dicit in libro de sancta uirginitate. Mirabiliter desipiunt qui, oper præsens seculum uirginitatem esse solum obseruandum. Sed obseruatio præceptorum pertinet ad præsens seculum. Ergo consilium uirginitatis non est implendum propter præcepta, & eadem ratio est de alijs consilijs.

15. Præter præcepta, ut in eadem uidentur ad uitam actiuam, consilia autem ad uitam contemplatiuam. Vnde Matthæi decimo nono, ubi enumerantur præcepta legis, dicit Glosa. Ecce uita actiua uita uis per se subditur. Si uis perfectus esse, &c. dicit. Ecce uita contemplatiua. Sed uita actiua ordinatur ad contemplatiuam, & non e conuerso, ergo præcepta ordinantur ad consilia, & non e conuerso.

16. Præter. Do in uis bis miraculose legitur turbas refecisse. Primo quidem quando satiuauit quinque milia hominibus, ex quibus quædam erant quibus piscibus, ut legitur Matthæi 14. Secundo quando de septem panibus & paucis pisciculis, satiuauit quatuor milia hominum, ut habetur Matthæi 16. & sic dicit Glosa. Matthæi 14. Quing, in illa pro quo; sensibus corporis, ita sunt qui in seculis habitant exterioribus rebus ut nouerint. Hi quinq; panibus, id est legalibus præceptis, adhuc necesse est ut instruantur. Nā qui mudo in tergo remouit, quatuor milia sunt, & septem panibus, id est, euangelicæ perfectioni sunt similes: & spiritalis gratia reficiuntur, sed primo pauit Dominus quinque milia hominum ex quibus panibus quam quatuor milia ex septem, ergo præcepta sunt præuia consilijs, & non e conuerso.

17. Præter dispositiones præcedunt perfectionem & ordinantur ad ipsam. Sed præcepta sunt dispositiones ad consilia, dicit enim Glosa in principio Marci. Quatuor sunt qualitates, de quibus sancta euangelia contextur, præcepta, mandata, testificatio, exempla. In præceptis iustitia. In mandatis charitas in testimonijs fides. In exemplis perfectio, ad quam pertinent consilia, & non e conuerso.

18. Præter. Primo non est aliquid prius. Sed sicut dicit quedam Glosa super Pf. Charitas primo mouet pedem ad reditum uite, de actu autem charitatis dantur præcepta, ergo nihil est prius in uita spirituali, quam præcepta. Non ergo consilia ordinantur ad præcepta, sed potius e conuerso.

19. Præter super illud Pfal. sicut ablactatus super matrem suam &c. dicit Glosa. sicut quinq; tempora norantur in p̄uocatione carnalitia & in spirituali. Primum ergo tempus est conceptionis, secundum est in utero alitiois, tertium in missionis, quartum portationis & lactationis, & ablactationis, ita & in uero matris ecclesiæ, primo concipimur dum sumus rudimentis instruitur. Inde quasi in utero alimur in eadem primordij proficietes. Deinde manibus ecclesiæ portamur & lacte nutrimur, donec iam grandis uisui lacte matris accedamus ad mensam patris, & postea subditur, Multi uero huc ordinem peruerunt, ut hæretici & schismatici se ante tempus à lacte separantes, unde extinguntur. Sed separati à lacte, est facilioribus dimissis ad difficiliora transire. Cum ergo consilia sint difficiliora quam præcepta, uidentur quod periculum extinctionis se exponant, quæ ad consilia accedunt, nisi prius educati in præceptis. Præcepta ergo ordinantur ad consilia, & non e conuerso.

20. Præter Gregorius, dicit super Ezech. quod est ex præcepto bonum facere inchoandum est. Sed id quod est incipientium ordinatur ad id quod perfectionis est & non e conuerso: ergo præcepta ordinantur ad consilia, & non e conuerso.

21. Præter. uirtus imitatur naturam. Sed natura operatur prius in corpore animalis ea que pertinent ad esse, sicut membra principalia, quam ea que sunt de bene esse, ergo in processu uirtutis priora sunt præcepta que sunt de esse uirtutis, quam consilia que sunt de bene esse ipsius: & sic idem quod prius.

22. Præter. sicut est ordo in addiscendo, ita etiam in operando. Sed in addiscendo, oportet incipere à facilitioribus ut ad difficiliora perueniatur: ergo in operando oportet prius implere præcepta que sunt facilitiora, & sic transire ad consilia.

23. Præter. Mat. s. dicitur in Glo. q. sermo diuinus est nobis in uia que currimus, sed sermo diuinus progreditur præcepta consilijs, ut patet Mat. s. ubi primo ponitur id quod præceptum est antiquius, & postea superadditur à Domino id quod perfectio-

nis est: ergo uidentur quod obseruantia præceptorum sit præordinanda obseruationi consiliorum.

24. Præter. Illud quod est minimum in aliquo genere, ordinatur ad id quod est maximum in genere illo. Sed nihil est minus in uita Christiana, quam obseruantia præceptorum, nihil autem maius quam obseruantia consiliorum: ergo præcepta ordinantur ad consilia.

25. Præter. Hier. dicit super Mat. quia præcepta legis implere negligit perfectiora implere non potest: ergo oportet quod prius aliqui impleant præcepta quam consilia: & sic præcepta ordinantur ad consilia.

26. Præter. Prius est à quo non conuertitur consequentia essendi, sed à preceptis non conuertitur consequentia essendi ad consilia. Non enim sequitur. Si aliquis seruat præcepta, seruet consilia: ergo obseruatio præceptorum naturaliter præcedit & ordinatur ad obseruantiam consiliorum.

Sed contra est quod Aug. dicit in Ench. quæcunque mandat Deus, ex quibus unum est. Nō me habebitis, & quecumq; non uidentur, sed spirituales consilio mouentur: ex quibus unum est. Bonum est homini mulierem non tangere: tunc recte sunt cū referuntur ad diligendum Deum & proximum propter Deum: sed hæc duo cadunt sub præcepto: ut patet Mat. 22. ergo consilia ordinantur ad præcepta.

27. Præter. Illud quod est electiois, ordinatur ad id quod est necessitatis: quia electio est eorum que sunt ad finem: sed consilia sunt electiois, præcepta autem necessitatis: ergo consilia ordinantur ad præcepta.

28. Præter. Illud per quod aliquid plenius perficitur, ordinatur ad illud, sed per consilia plenius, & tutius conseruantur præcepta: ergo consilia ordinantur ad præcepta.

Respondeo dicendum, quod præcepta dantur de actibus uirtutum. Duplex autem est uirtutis actus, scilicet interior & exterior, & uterq; actus sub legis præcepto cadit: unde Aug. dicit contra Faustum q. quia Iudei non intellegebant homicidium nisi per interemptionem corporis humani, aperuit Dominus omnem iniquum motum ad nocendum fratri in homicidij genere deputari. Similiter etiam tantummodo corporalem cum femina illicitam cohabitationem uocari mœchiam, que erat in lege prohibita: sed Dominus demonstrauit etiam in interiore concupiscentiam ad hoc pertinere. Vnde manifestum est quod etiam interiores actus uirtutum sub præcepto cadunt. Consilia ergo ordinantur ad præcepta. Et secundum quod sunt de exterioribus uirtutum actibus & secundum quod sunt de exterioribus actibus, sed diuersimodè. Nam ad interiores actus uirtutum ordinantur sicut in finem. Oes enim interiores actus uirtutum moralium pertinent ad mentis puritatem, ut scilicet mens hominis à passionibus indignis, & à exteriorum rerum cupiditate sit libera. Et uirtutes oes uirtutes tam morales quam theologice ordinantur ad dilectionem Dei & proximi. Et hæc duo oia consilia ordinantur, sicut ad finem, scilicet ad charitatem Dei & proximi, & ad mentis puritatem: unde dicitur in collationibus patrum. Quicquid nos ad uirtutem cordis potest dirigere, tota uirtute sectandum est: quicquid autem ab hac retrahit ut perniciosum & uitium deuitandum est. Pro hac n. uirtute agimus atq; toleramus, p hæc patria parentes dignitates diuicæ delicti mundi huius, & uoluptas uniuersa contentæ sunt: ut scilicet puritas cordis perpetua retineatur. Et postea subdit pro hac uirtute in medijs, uigilijs, laboribus, corporis nuditate, lectionem, ceterasq; uirtutes debere nos suscipere nouerimus: ut perillas ab uniuersis passionibus noxijs illeas præparet cor nostrum, & seruire possimus, & ad perfectionem charitatis istis gradibus imitandis e conseruare. Et hoc idem Aug. dicit de moribus ecclesiæ. Nō rejiciendus inquit generibus ciborum quasi pollutis, sed e concupiscentiæ perdomanda, & dilectioni fratrum retinendæ in uigilijs ois intentio. Et ibidè dicitur, charitatis præcipue custoditur, si charitati uirtus, charitati sermo, charitati habitus, charitati uultus aptatur: unde & apostolus: primè ad Cor. septimo, uirginitatis consilium ad hoc ordinandum docet, ut nulli nuptia cogitet que sunt Dei, quomodo placeat Deo, Et Dominus Matth. 19. pauperis consilium ad hoc ordinat ut homo Deum sequatur, quod sit per se rectum, nem & puritatem in interioribus affectibus. Sic ergo consilia ordinantur sicut in finem ad præcepta, secundum quod sunt de interioribus actibus uirtutum. Sed secundum quod sunt de actibus exterioribus, puta non occides, non furti facies, &c. ordinantur consilia ad præcepta non sicut ad finem. Non enim propter hoc homo uirginitatem seruat, ut ab adulterio abstinereat: neq; hoc sine aliquo suis abrenuntiat, ut non furetur aliena, cū exteriora operacōsilliorum sint maiora quæ exteriora opera præceptorum. Ordinantur autem ad ea inquantum faciunt ea tutius & firmitus obseruari. Quin. sua edimitit, multo magis abstinere à rapiendis alienis. Vnde &c. Augustinus dicit in 19. libro contra Faustum. Oia ex Hebræorum lege commemorata Dominus commendauit, ut quicquid

12. q. 9. r. art. 4. c. & q. 98. ar. 1. c. & 3. di. 40. ar. 1. c.

12. q. 100. ar. 2. q. 9.

art. 22. c. M.

22. q. 3. a. 2. ad 1. & q. 2. a. 8. ad 3. ueri. q. 2. a. 3. c. Nota bene.

B. Paulus.

Articulus isto ad 22.

Mat. 16. q. 100. q. 4000. quos panibus quid dicitur.

12. q. 44. ar. 1. Plal. 130.

Gregori.

ex persona sua in super loqueretur, vel ad expositionem commendandam valeret si quid illa obsecrum posuisset, vel ad tutius conferuandum quod illa uoluisse. Et in libro de sermone Domini in monte dicit. Quod dicitur sunt illa que adduntur ad perfectionem, multo magis sunt illa que premissa sunt ad inchoationem. Sic ergo patet quod consilia ordinantur sicut ad finem ad precepta, prout sunt de interioribus actibus virtutum. Sed ad precepta secundum quod sunt de exterioribus actibus ordinantur consilia ad hoc, quod tutius & firmiter conferuntur per modum remouentis prohibens, & primum horum est causa secundissima enim exteriorum actuum obseruatio causatur ex interiori effectione mentis bene disposita.

AD PRIMVM ergo dicendum quod secundum quosdam, diues illementitur est, dicens se precepta obseruasse: & precipue quantum ad unum preceptum quod ibidem commemoratur, pertinens ad interiore adum: scilicet: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Vnde Origenes dicit super Mattheum. Scriptum est in euangelio secundum Hebræos, quod cum Dominus dixisset ei, uade & vende omnia que habes, cepit diues scalpere caput suum, & non placuit ei: & dixit ad eum Dominus. Quomodo dixisti, feci legem & prophetas: scriptum est enim in lege, diliges proximum tuum sicut teipsum, & ecce multi fratres tui filij Abrahæ amici sunt herore morientes pro fame, & domus tua plena est multis bonis, & non egreditur ex ea omnino aliquid ad eos: impossibile enim est implere predictum mandatum & esse diuitem, & maxime habere tantas possessiones. Et hoc idem confirmatur per Hiero. qui dicit super Mat. Mentitur adolefcent. Si enim quod positum est in mandatis, diliges proximum tuum sicut teipsum, opere compleflet, quomodo postea audiens, vende omnia que habes, & da pauperibus, tristis abiisset? Sed quia Chrysolomus & alij expositores dicunt adolefcentem illum non fuisse mentium, utrunque saluari potest. Nam hoc preceptum, Diliges proximum tuum sicut teipsum, dupliciter potest obseruari. Vno modo imperfecte: ut scilicet aliquis non faciat contra proximum quod non vult sibi fieri, & vt sine detrimento proximo subueniat. Alio modo, ut scilicet ad subueniendum necessitatibus proximorum corporalibus, ita se habeat sicut ad subueniendum necessitatibus proprijs: hoc enim modo non implet ad preceptum, quia cum multas diuitias habeat sibi eas referuat permitens proximum egere. Consilia autem ad hoc ordinantur, ut precepta perfectius custodiantur. Et idem Dominus obseruanti precepta imperfecte superaddit consilia, per quæ precepta perfectius obseruentur.

Ad secundum dicendum, quod perfectio uitæ in preceptis secundum quod sunt de interioribus actibus, consistit essentialiter. Nam charitas est unculum perfectionis, sicut apostolus dicit ad Col. tertio. Et idem cum Dominus precepta charitatis posuisset Mathæi quinto, subiungit, Estote ergo perfecti. Sed in consilijs que sunt de quibusdam exterioribus actibus consistit perfectio instrumentalis: quia scilicet huiusmodi consilia sunt quasi quedam instrumenta per quæ facilius ad perfectionem peruenitur. Vnde in collationibus parum dicitur. Ieiunia, vigilia, meditatio scripturarum, nuditas, ac priuatio omnium facultatum non perfectio, sed perfectionis instrumenta sunt, quia non in ipsis consistit disciplina illius finis, sed per illa peruenitur ad finem. Et August. dicit in lib. de perfectione iustitiae. Sic adiuuas precepta perfectionis ne currete negligamus ad perfectionem charitatis. Et Hieronymus super Mattheum dicit exponens illud, Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te, Quia inquit, non sufficit tantum relinquere, iungit quod perfectum est. & secuti sumus te, quid ergo erit nobis quasi diceret fecimus quod inuisti, quid ergo dabis præmij? Precepta ergo imperfecte obseruata pertinent ad communem iustitiam. Sed perfectio uite consistit in ipsa plena obseruantia preceptorum.

Ad tertium dicendum, quod aliquid ad finem ordinatur dupliciter. Vno modo ut necessarium ad finem, sine quo finis effectus non potest: sicut cubus ad uitam corporis obseruandam. Alio modo sicut necessarium ad finem sine quo ad finem non ita bene perueniri potest: sicut equus ordinatur ad iter. Non quia quod in equo aliquid sine non possit, sed quia in equo melius vadit. Similiter & consilia ordinantur ad precepta, non quia sine consilijs precepta obseruari non possint, & quantum ad interiore res actus, & quantum ad exterior: nam Abraham qui & conjugio & diuitijs utebatur, fuit coram Deo perfectus secundum illud Genes. decimo septimo. Ambula coram me, & esto perfectus, sed quia per consilia facilius & expeditius ad perfectam preceptorum obseruantiam peruenitur.

Ad quartum dicendum, quod Augustinus in uerbis illis intendit excludere quorundam dictum, qui credebant uirginitatem esse necessariam solum ad eundem tribulatione cor-

potis, que in matrimonio sustinetur, obseruatio autem preceptorum est in hoc seculo fiat, non tamen pertinet ad hoc seculum, sed futuro seculo contingit.

Ad quintum dicendum quod precepta pertinent & ad actiua, & contemplatiua uitæ. Consilia uero sunt instrumenta contemplatiua uitæ; sed preceptis mentio de preceptis ordinantibus ad proximum: ut pertinet ad uitam actiuam.

Ad sextum dicendum, quod eadem in ipso exercitio preceptorum contingit inueniri differentia perfectionis. Vnde non potest dici quod numerus quinque milium pertinet ad precepta, & numerus quatuor milium ad consilia. Sed primum pertinet ad imperfectam obseruantiam preceptorum: qualis est in seculari uita interdum habetur secundum uero pertinet ad perfectam obseruantiam preceptorum, ad quam ordinantur consilia. Nec tamen quia primo binus pauit quinque milia, quam quatuor milia, oportet quod aliquis prius exerceatur in uita seculari quam transeat ad eligionem: quia etiam religionem intrantes, non statim perfectionem adipiscuntur, sed ad perfectionem assequendam se exerant, sicut & intrantes scholas logicæ, non statim efficiuntur magistri, sed ad hoc se exercitant. Vnde & religio quedam perfectio schola est.

Ad septimum dicendum, quod exempla traduntur in euangelio, sunt exempla Christi, que pertinent non solum ad consilia, sed etiam ad perfectam obseruantiam preceptorum: unde & ibidem subdit exempla ut hic. Discite me, quia mitis sum, & humilis corde.

Ad octauum dicendum, quod charitas habet multos gradus. Nam primo est charitas incipientis, & postea perfectæ, & ultimo perfecta: unde charitas in spiritali uita, est principium 7.

Ad nonum dicendum, quod obseruantia consiliorum est difficilius quam obseruatio preceptorum, quantum ad exterioreres actus: tamen obseruatio preceptorum perfecta quantum ad interiores actus est longe difficilius. Difficilius n. est deponere animi cupiditates quam possessiones: & tamen difficilius est obseruare exteriores actus preceptorum sine consilijs, quam cum consilijs, sicut ex præmissis patet.

Ad decimum dicendum, quod incipientes sunt sine ordine instituendorum ab alijs: & idem precepto mouentur ad aliqd faciendum tam in uita seculari, quam in religione; sed quando iam perficiuntur, operantur ab interiori habita, quasi ex seipsis non solum consilia, sed etiam precepta.

Ad undecimum est dicendum, quod sicut dictum est charitas & est principium spiritualis uitæ & finis: & idem & ipsa præcedit inchoata tanquam de esse existentis spiritualis uitæ: & ipsa sequitur tanquam pertinens ad perfectum esse spiritualis uitæ: & tamen ea que sunt de bene esse, ordinantur ad conseruationem eorum, que sunt de esse rei.

Ad duodecimum est dicendum, quod etiam in disciplinis prius adducuntur ea per que alia perfectius intelliguntur, quam uis illa facilius sciunt intelligere, uel habere secundum communem modum, sicut facilius est scire argumentari eo modo quo etiam idiotæ utuntur: dialectica quadam, quam scire regulas logicæ: & tamen primo addiscuntur regulæ logicæ, ad hoc quod aliquis perfectius argumentari ualeat, quam communiter idiotæ argumentantur; & similiter facilius est obseruare precepta secundum imperfectum modum, quam obseruare consilia, & tamen qui tendunt ad perfectam preceptorum obseruationem, oportet quod incipiant a consilijs, sicut a quibusdam instrumentis.

Ad decimum tertium est dicendum, quod illa que ibi Dominus superaddidit non sunt consilia, sed precepta, ut patet ex ipsis uerbis Domini que ibi ponuntur. Tamen etiam ex expofitione Augustini in lib. de sermone domini in monte.

Ad decimum quartum dicendum, quod obseruantia preceptorum secundum imperfectum modum est minimum in uita spiritali, sed est maximum si obseruentur perfecte.

Ad decimum quintum dicendum est, quod perfectiora angelij non solum sunt consilia, sed etiam precepta, ut ex dictis patet.

Ad decimum sextum est dicendum, quod illud à quo conuertitur consequentia essendi, est si prius natura quodammodo, non tamen oportet quod semper sit prius tempore. Nō enim in angelis uiuere præcedit intelligere, quam non omne uiuens sit intelligens, quia statim à principio angeli uitam perfectam habent, que est intellectualis. Et similiter qui uolunt plenus precepta custodire, statim à principio consilia assumere debent: licet non omnes obseruantes precepta, obseruent consilia.

art. 14. ad 2. & 55. c. principiu.

art. 24. ad 2. & op. 18. c. 12. & 22. q. 188. ar. 7. c. ad 1. & ar. 8. cap. Hieroni.

a. 112. c. & 3. q. 1. a. 2. ca. veri. q. 22. a. 1. c. & 2. di. 21 q. 1. a. 3. c. art. 92. c. m. ar. 92. ad 22. & 22. q. 186. a. 4. ad 1. & op. 18. c. 8. 9. Gene. 17. ad 9. h. u. ad 9. h. u. ad 9. h. u.

Aliaz uenit

22. q. 24. ar. 9. & q. 183. a. 40.

VESITVM est de Deo, & Angelis, & hominibus. De Deo quantum est, & quantum ad naturam diuinam. & quantum ad naturam assumptum: & quantum ad naturam diuinam, quantum est de scientia, & de potentia.

¶ Circa scientiam Dei quaesita sunt duo. Primum, utrum Deus sciat primum instans, in quo potuit creare mundum.

¶ Secundò, utrum praesenti à Deo, possint demereri.

ARTICVLVS I.

Utrum Deus sciat primum instans in quo potuit mundum creare.

AD primum sic procedebatur. Videtur quòd Deus sciat primum instans, in quo potuit mundum creare, Deus enim potuit creare mundum antequam creauerit, nõ autem potuit creare ipsum in infinitum antè, quia sic esset ei coeternus. ergo est dare aliquid instans, in quo primum potuit creare mundum, sed Deus sua scientia totum comprehendit: ergo Deus scit primum instans in quo potuit creare mundum.

Sed contra. Deus nihil scit quod eius omnipotentia prauidet, prauidere autem eius omnipotentia, si esset aliquid instans in quo primum potuit creare mundum, quia sic eius potentia ad illud instans limiteretur: ergo Deus nescit primum instans in quo potuit creare mundum.

Respondeo dicendum, quòd dupliciter dicitur aliquid fieri in aliqua mensura loci, vel temporis. Vno modo praesupposita ipsa mensura, & sic particulares effectus producantur à Deo, vel ab alijs agentibus in loco uel tempore. Alio modo ut simul cum eo quòd fit producantur mensura loci, uel temporis. Et hoc modo mundus à Deo in esse producitur, non quidem quasi in aliquo loco, uel tempore praexistente: sed quia simul cum mundo, & locus & tempus producitur. Vnde aliter est intelligendum, cum dicitur, quòd Deus potuit facere aliquem particularem effectum, puta equum uel hominem antequam fecerit, uel est alibi quam fecerit: & aliter cum hoc de mundo dicitur. Nam cum de homine, uel equo hoc dicitur, signatur aliquid tempus, uel locus aliquis esse, in quo homo à Deo fieri potuerit. Sed cũ de hoc mundo dicitur, non signatur quòd sit aliquod tempus ante mundum, nec aliquis locus extra ipsum, sed significatur, quòd Deus potuit mensuram loci aut temporis mundi facere maiorem. Si ergo quaeratur utrum potuerit mundum facere in infinitum antequam fecerit. Si hoc quidem referatur ad potentiam facientis, manifestum est quòd in infinitum antè facere potuit. Dei enim potentia est aeterna cui nihil accrescere potuit, ut inciperet quandoque facere mundum, cum prius non potuerit. Si uero i referatur ad ipsam mundum, sic non potuit fieri, ut esset semper supposita catholice fidei ueritate, quòd habet mundum quandoque non fuisse. Sicut enim Deus non potest facere ut quòd fuit non fuerit, ut infra dicitur. ita nõ potest fieri ut quòd fuit quandoque non fuerit. non fuit. Sed cum dicitur hunc ergo sensum dicitur quòd prius non potuit mundum facere in infinitum antequam crearet. Sed adhuc intelligendum est quòd in infinitum dicitur dupliciter. Vno modo in actu, & sic dicitur secundum modum praedictum, quòd Deus non potuit facere mundum in infinitum antè quam fecerit, quòd ratio mundi in infinitum antè praesertit. Alio modo dicitur in infinitum secundum potentiam & sic potuit Deus in infinitum mundum facere antequam fecerit, quia quantumcumque antè datur eum fecisse, adhuc potuit eum prius facere. Et sic non est dare primum instans, in quo Deus potuit facere mundum. Est autem dare primum instans in quo fecerit, sicut etiam est dare supremum ubi usque quo Deus mundum fecerit, non tamen est dare supremum, ultra quòd facere non potuerit. Et sic patet quòd quaestio cessat.

ARTICVLVS II.

Utrum praesenti à Deo possint demereri.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd praesenti à Deo non possint demereri. Sicut enim aliqui sunt electi à Deo

ab aeterno ad gratiam habendam ita etiam aliqui sunt praesenti à Deo, ad hoc quòd suae naturae relinquuntur. Sed naturalibus non meremur neque demeremur: ergo praesenti à Deo non demerentur.

Sed contra. Nullus damnatur à Deo, nisi propter demeritum, cum Deus sit iudex iustus. Sed praesenti damnantur à Deo: ergo demerentur.

Respondeo dicendum, quòd scientia Dei comparatur ad res creatas, sicut ars ad artificia. Vnde sicut ars non solum est cognoscitua, sed factiua eorum quae secundum artem fiunt. Eorum uero quae ab eius regulis deuiant, est cognoscitua: ita etiam scientia Dei factiua & cognoscitua omnium bonorum, malorum uero peccatorum quae sunt deuiationes quaedam ab aeterna lege ipsius scientia Dei est cognoscitua, non autem causatiua. Et sic patet quòd boni qui per gratiam iustificantur, non solum sunt à Deo ab aeterno praecogniti, sed etiam electi ad gratiam habendam. Peccatores autem qui non iustificantur per gratiam, non sunt electi uel praedeterminati à Deo ad culpam: sed solum praesenti quòd non sunt per gratiam habituri ad salutem. Quia uero omne agens potest in id quòd est infra se, non autem in id quòd est supra se: natura sibi relicta non potest in meritum meritorium qui est supra facultatem naturae. Potest autem in actum peccati, qui est demeritorius, sicut in aliquid infra naturam humanam existens: homo enim peccando descendit dignitate suae naturae. Et sic patet quòd praesenti possunt demereri.

Ad primum ergo dicendum, quòd hoc quòd dicitur, quòd naturalibus non meretur neque demeretur, potest intelligi simpliciter. Vno modo sic quòd naturalia ipsa non sunt merita, vel demerita: & sic uerum est, quòd merita sunt ipsa natura, & demerita sunt contra naturam. Alio modo potest intelligi, sic, quòd naturalia non sunt principia merendi, uel demerendi: & sic falsum est. Naturalia enim ad meritum, sunt principia merendi: ubi autem relicta possunt esse principia demerendi, ut dictum est.

QVAESTIO II.

DEINDE circa potentiam quaesita sunt duo.

¶ Primum, utrum Deus possit uirginem corruptam reparare.

¶ Secundò, utrum Deus possit uirginem corruptam reparare.

ARTICVLVS I.

Utrum Deus possit uirginem corruptam reparare.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd Deus possit uirginem reparare. Ad omnipotentiam enim Dei pertinet, quòd non sit impossibile apud eum omne uerbum: ut dicitur. Sed hoc est quòd datum uerbum, uirginem reparare post lapsum: ergo Deus potest uirginem reparare post lapsum.

Sed contra est, quòd Hieron. dicit. Cum Deus caetera possit, non potest reparare uirginem post ruinam, ut habetur in De recto. 32. q. 5.

Respondeo dicendum, quòd in uirginitate duo possumus considerare, quorum unum est ipsa integritas mentis & corporis. Et sic Deus uirginem potest reparare post ruinam. Potest enim mentem reintegrare per gratiam, & corpus consolidare per miraculum. Alia autem est causa integritatis praedictae, quae scilicet uirgo non fuisset cognita a uiro. Et quantum ad hoc Deus non potest uirginem post ruinam reparare. Non enim potest facere ut iam ea quae est cognita a uiro, non fuerit cognita, sicut nec de aliquo quòd factum est, potest facere quòd factum non fuerit. Potentia enim Dei se extendit ad totum ens. Vnde solum id à Dei potentia excluditur, quòd repugnat rationi. Et hoc est simul esse & nõ esse. Et eiusdem rationis est, quòd fuit non fuisse. Vnde Aug. dicit 26. contra Faustum. Qui quis dicit si omnipotens est Deus, faciat ut ea quae facta sunt, facta non fuerint, non uidet se hoc dicere, faciat ut ea quae uera sunt, eo ipso, quo uera sunt, falsa sint.

Ad primum ergo dicendum, quòd cum uerbum sit conceptus mentis, nihil quòd contradictionem implicat, uerbum dicitur potest, quia non cadit in conceptu mentis, ut probatur in 4. Metaphysic.

ARTICVLVS III.

Utrum haec sit falsa, Deus potest peccare, si uult.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd haec sit falsa: Deus potest peccare si uult. De quocunque enim possumus

p. q. 46. ad 1. r. d. 1. q. 4. art. 6. ad 1.

p. q. 9. ad 1. r. d. 1. q. 4. art. 6. ad 1.

p. q. 9. ad 1. r. d. 1. q. 4. art. 6. ad 1.

p. q. 9. ad 1. r. d. 1. q. 4. art. 6. ad 1.

p. q. 9. ad 1. r. d. 1. q. 4. art. 6. ad 1.

p. q. 14. art. 2. o. & 9. ad 3. & 16. ad 1. p. q. 23. art. 5. ad 2. art. 213. hu. ius. 1. p. q. 14. art. 10. o. & art. 15. ad 1. r. d. 1. art. 40. q. 4. art. 1. art. 7. huius art. 127. ad 7. 12. q. 6. 55. art. 1. ad 3. 4. dist. 17. q. 1.

q. 1. art. 7. huius art. 127. ad 7. 12. q. 6. 55. art. 1. ad 3. 4. dist. 17. q. 1.

a. 2. q. 1. ad 2.

96 ar. 71. 139. c. & 22. q. 152. ar. 3. ad 2. 3. & 3. p. q. 89. ar. 3. ad 1.

ar. 89. ad 1. ar. 39. & 226. 0.

dicere quòd homo potest facere si vult: potest etiam dici sic...
potest q. r. a. 6. o. & v. r. i. q. 24. a. 7. ca. ad 2. & Malo q. 3. art. 1. o. & 1. p. q. 93. art. 1. c. & 2. q. 6. ar. 2. 2. d. 2. 1. p. q. 19. ar. 4. o.
Ad primum ergo dicitur...
ar. 3. ad 2. & q. 44. ar. ti. r. ad 2. & po. q. 1. ar. 6. ad 2.

tionem adduda. Secunda sumitur merito passionis. Si n. sanctorum martyrum illa partes in quibus passione pro Christo sustinerint, quandam privilegiorum fulgorem in resurrectione habent, ut Augustinus dicit vigesimo primo de civitate Dei, ergo multo magis sanguis Christi quem pro salute humani generis effudit, ad gloriosam resurrectionem reparatus est...
3. p. q. 1. ar. 4. c. & 4. d. 11. ar. 1. q. 1. ad 1.

ARTICVLVS VI.

Perum Christus maius dilectionis signum ostendit tradendo corpus suum in cibum, quam pariendo pro nobis.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd Christus maius dilectionis signum nobis ostendit tradendo corpus suum in cibum, quam pariendo pro nobis. Charitas enim patrie perfectior est, quam caritas uxoris. Beneficium illud quòd nobis Christus contulit, corpus suum dans nobis in cibum magis assimilatur charitati patrie, in qua plenè fruemur Deo...
ar. 3. ad 2. & q. 44. ar. ti. r. ad 2. & po. q. 1. ar. 6. ad 2.

QVAESTIO III.

DEINDE quaenam ad naturam assumptam, quaesita sunt duo.
Primo, utrum totus sanguis quem Christus in sua passione effudit, in resurrectione ad corpus eius redierit.
Secundo, in quo Christus nobis maius signum dilectionis exhibuit: videlicet in hoc quòd Christus passus est pro nobis: vel in hoc quòd corpus suum dedit nobis sub sacramento in cibum.

ARTICVLVS V.

Primum totus sanguis Christi, qui in passione eius est effusus, ad corpus eius in resurrectione redierit.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd totus sanguis Christi, qui est in passione eius effusus ad corpus eius in resurrectione redierit. Resurrectio enim nostra conformis est resurrectioni Christi, secundum illud ad Philip. tertio. Reformabit corpus humilitatis nostrae conformem corpori claritatis suae. Sed ad corpus nostrum in resurrectione redibit totum quòd fuit de veritate humanae naturae. Sanguis autem Christi in passione effusus fuit de veritate humanae naturae, & sicut dicitur, secundum illud. Quem faciunt crucem peritum fufus agni corpore: ergo videtur quòd ille sanguis Christi in passione effusus in resurrectione ad corpus eius redierit.
Præter Verbum Dei nunquam deposuit, quòd in nostra natura assumptis: partibus humanae naturae abinuenem in passione separatis: sed verbum Dei assumptis in natura nostra non solum corpus, sed etiam sanguinem: ergo sanguis ille nunquam fuit à verbo depositus, rediit ergo ad ipsum in resurrectione.
Sed contra est, quòd in aliquibus Ecclesijs sanguis Christi videtur quòd hodie dicitur seruari.
art. 163. c. & 4. d. 1. 1. q. 1. ar. 1. c. o. 1. p. q. 119. ar. 1. & 4. d. 44. q. 2. c. o.

Respondet dicendum quòd illud res quòd est potissimum in quoquoque genere, est mensura omnium eorum quae sunt illius generis: ut patet per philosophum in 10. Metaphy. potissimum autem in genere amoris hominum est amor quo quis amat seipsum. Et ideo ex hoc amore necesse est mensuram accipere omnis amicus, quo quis alium amat. Unde & in 9. Ethic. philosophus dicit. Quòd amabilia quae sunt ad alterum, veniunt ex amicabilibus: quae sunt ad seipsum. Pertinet autem ad amorem quo quis amat seipsum, ut velit sibi bonum: unde tan ad alium magis amare probatur, quanto magis bonum est, quòd sibi vult propter amicum praetermittit, secundum illud Proverb. 12. Qui negligit amicum propter amicum iustus est. Vult autem homo sibi triplex bonum particulare, quae sunt anima, corpus, & res exteriores. Est ergo aliquod signum amoris, quòd aliquis in rebus exterioribus propter alium detrimentum patitur, maius autem amoris signum, si etiam corpore perire detrimentum patitur, vel labores, vel verba pro amico sumenda: maximum autem dilectionis signum, si etiam animam suam deponere velit pro amico moriendo. Quòd ergo Christus pro nobis ponendo animam suam posuit, maximum fuit dilectionis signum: quòd autem corpus suum dedit in cibum sub sacramento, ad naturam detrimentum ipsum pertinet: unde patet, quòd primum est maius dilectionis signum: unde hoc facit mentum est memoriale quòd addam & figura passionis Christi. Veritas autem praeremnet figuram, & res memoriali.
Ad primum ergo dicendum, quòd exhibitio corporis Christi in sacramento habet quòdam figuram quòdam charitativam: quia diligit nos Deus in patria, sed passio eius pertinet ad ipsam Dei dilectionem, nos à perditione ad patriam reuocatem dilectionem Dei non est maior in patria quam sit in presenti.
1. p. q. 63. ar. 7. & 9. ad 3. de 10. ratione ar. 1. q. 1. ad 1.

QVAESTIO III.

ARTICVLVS VII.

Primum Lucifer sit subiectum eius

DEINDE circa Angelos quaesitum est unum, scilicet utrum Lucifer sit subiectum aui. Et videtur quòd sic. Sicut subiectum temporis est primum temporale simplicissimum ita subiectum...

figi fecatur. Sed verbum exterius non significat speciem intelligibilem: ergo verbum interius non est ipsa species intelligibilis.

Respondeo dicendum, quod secundum Aug. 15. de Tri. Verbum cordis, importat quoddam procedens a mente siue ab intellectu. procedit autem aliud ab intellectu, in quantum est constitutum per operationem ipsius. Est autem duplex operatio intellectus, secundum philosophum in tertio de anima. (T. c. 21.) Una quidem que uocatur indiuisibilium intelligentia: per quam intellectus format in seipso distinctionem, uel conceptum alicuius incomplexi. Alia autem operatio est intellectus componens & diuidens, secundum quam format enunciationem. Et utrunque istorum per operationem intellectus constitutum uocatur uerbum cordis, quorum primum significatur per terminum incomplexum: secundum uero significatur per orationem: manifestum est autem, quod omnis operatio intellectus procedit ab eo, secundum quod est factus in actu per speciem intelligibilem: quia nihil operatur, nisi secundum quod est ad quod. Unde necesse est quod species intelligibilis, que est principium operationis intellectus differat a uerbo cordis, quod est per operationem intellectus formatum, quamuis ipsum uerbum possit dici forma uel species intelligibilis, sicut per intellectum constituta: prout forma artis quam intellectus adinuenit, dicitur quaedam species intelligibilis.

Ad primum ergo dicendum, quod intellectus intelligit aliquid dupliciter. Uno modo formaliter, & sic intelligit species intelligibilis qua se in actu. Alio modo sicut in instrumento quo utitur ad aliud intelligendum & hoc modo intellectus uerbo intelligit, quia format uerbum ad hoc quod intelligat rem.

Ad secundum dicendum, quod cognitio sensus exterioris perficitur per solam immutationem sensus a sensibili. Unde per formati que sibi a sensibili imprimitur, sentit, non autem ipse sensus exterior format sibi aliquam formam sensibilem, hoc autem facit uel imaginatio, cuius formae quodammodo simile est uerbum intellectus.

ARTICVLVS X.

Utrum ea, que sunt ex timore sint uoluntaria.

103

Circa tertium sic proceditur. Videtur quod ea que sunt ex timore non sint uoluntaria. Necessitas enim uoluntati contrariatur, ut dicitur in 5. Metaphys. (T. c. 6.) Sed ea que sunt ex timore dicuntur ex necessitate fieri: non ergo sunt uoluntaria.

Sed contra, Omne quod quis operatur propter finem est uoluntarium, sed ea que quis operatur ex timore operatur propter finem, scilicet ad uitandum malum quod timet, sicut qui proicit merces in mare uitat submersiorem nauis: ergo huiusmodi sunt uoluntaria.

Respondeo dicendum, quod cum bonum sit uoluntatis obiectum hoc modo se habet aliquid ad hoc quod sit uoluntarium, quo modo se habet ad hoc quod sit bonum. Contingit autem aliquid in uoluntati consideratum esse bonum, quod tamen secundum aliquas particulares circumstantias redditur malum, sicut generare filios est bonum, sed generare filios ex non sua uoxe est malum, & similiter contingit aliquid in uoluntati consideratum esse malum, quod tamen secundum aliquas particulares circumstantias fit bonum, sicut occidere secundum se est malum, sed occidere hominem perniciosum multitudini, est bonum, & quia actiones circa singularia iudicantur bonae, uel male, & per consequens uoluntariae, uel inuoluntariae, simpliciter quidem considerantur singularibus circumstantiis, secundum quod autem secundum quod in uoluntati considerantur: ea uero que ex timore sunt in uoluntati quidem considerata, sunt mala & inuoluntaria: sed si considerentur secundum singularia que circumstant, sic sunt bona: & uoluntaria, sicut proicere merces in mare secundum se consideratum est malum, & non uoluntarium sed in tali casu est bonum & uoluntarium, unde & Philosophus dicit in 3. Ethico, quod huiusmodi mixta sunt ex uoluntario, & inuoluntario: simpliciter autem sunt uoluntaria, secundum quod autem inuoluntaria & ex necessitate facta.

Et per hoc patet responso ad obiectionem.

QUESTIO VI.

DEINDE circa sacramenta questum est. Primo de sacramento eucharistiae. Secundo, de sacramento poenitentiae.

¶ Tertio, de sacramento matrimonij.

Circa Eucharistiam questus sunt duo.

¶ Primo, utrum forma panis annihiletur.

¶ Secundo, utrum sacerdos dare debeat hostiam non consecratam peccatori hoc petenti.

ARTICVLVS XI.

Utrum forma panis in sacramento Eucharistiae annihiletur.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod forma panis in sacramento eucharistiae annihiletur. Illud enim annihilationi uidetur, quod desinit esse & in nihil conuertitur. Sed forma panis facta consecratione desinit esse, nec est dare in quod conuertitur. Non enim conuertitur in materiam corporis Christi: nec etiam in formam eius, quae est anima, alioquin anima esset ibi ex ui sacramenti: ergo forma panis annihilatur.

¶ 2. Præterea Augustinus super illud Ioan. 17. Clarifica me ad patrem, &c. Si humana natura conuertitur in uerbum: si diligenter cogitamus, homo periret in Deo. Sed illud annihilari dicitur quod periret: ergo si panis conuertitur in corpus Christi, uidetur quod annihiletur.

Sed contra est, quia sicut Augustinus dicit lib. 83. q. Deus non est actor tendendi in non esse. Est autem actor sacramenti eucharistiae: ergo in illo sacramento nihil annihilatur.

Respondeo dicendum, quod annihilatio quendam motum importat. Omnis autem motus denominatur a termino ad quem. Unde terminus annihilatio est nihil. Consecratio autem panis in sacramento eucharistiae, non terminatur ad nihil, sed ad Corpus Christi: alioquin non esset dare quomodo corpus Christi incipiat esse sub sacramento. Non enim incipit ibi esse per motum localem: alioquin desineret esse in caelo. Relinquitur ergo, quod in consecratione panis non est aliqua annihilatio, sed transubstantiatio in corpus Christi.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut in generatione naturali, neque forma, neque materia generatur aut corrumpitur sed totum compositum: ita etiam in sacramento altaris non est querendum seorsum de forma aut materia in quid conuertatur: sed totus panis conuertitur in totum corpus Christi, in quantum est corpus: quia si in triduo mortis Christi fuisset consecratio facta, non fuisset ibi anima, sed corpus exanime, sicut in se pulchro iacebat.

Ad secundum dicendum, quod perire diceretur natura humana, si conuertiretur in uerbum quantum esse desineret, quod pertinet ad terminum a quo non autem si annihiletur quantum ad terminum ad quem.

ARTICVLVS XII.

Utrum sacerdos debeat dare hostiam non consecratam peccatori occulto, hoc petenti.

Circa secundum sic proceditur. Vt si sacerdos non debeat dare hostiam non consecratam peccatori occulto hoc petenti. Non enim debet sacerdos peccatum occultum publicare. Publicaret autem si ei daret hostiam non consecratam, cum alijs socijs daret consecratam: ergo sacerdos non debet dare hostiam non consecratam peccatori occulto hoc petenti.

¶ 2. Præter. Hostia consecrata a sacerdote alicui fidei porrecta a circumstantibus adoratur. Si ergo exhibet hostiam non consecratam, loco consecratae, quantum est in se faciet populum idololatrarum, quod est graue peccatum: non ergo sacerdos debet peccatori occulto petenti dare hostiam non consecratam.

Sed contra est, quia sacerdos est medicus animarum. Sapiens autem medicus uisit quantum potest periculum infirmi que accipit in cura. Peccatori autem cuius curam habet imminet magnum periculum, si in conscientia mortaliter peccat corpus Christi accipiat, quia qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit: ut dicitur prima Corinthiorum 11. ergo sacerdos beneficit, si eius periculum cuius porrigens ei hostiam non consecratam.

Respon. dicendum, quod ueritas non est aliqua fictio adiungenda: quia nulla est conuentio lucis ad tenebras: ut Apollonius dicit ad Cor. 6. & pp hoc Aug. probati lib. 83. q. corpus Christi non fuit phantasticum, quia ueritas, quae est Christus non potuit fallere: & ideo in sacramentis ecclesiae nihil est per fictionem agendum: & precipue in sacramento altaris, in quo totus Christus conuertitur: aut quaedam fictio, si hostia non consecrata loco consecratae daretur. Et cum et sacerdos quantum in se est, populo fieret idololatrarum occasio, qui quantum peccatum idolatriae non incurret, nec, si humans probabiliter hostiam esse consecratam, si sacerdos.

4. p. q. 27. ar. 1. c. m. & q. 28. a. 4. ad 1. ver. q. 14. ar. 1. c. p. r. i. c. p. r. i. c. i. p. i. o. & spiritu a. 9. ad 6. & ar. v. f. ad 7. & 1. d. i. 19. q. 5. ar. 10. ad 7. pot. qd 9. ar. 5. c. 1. d. 27. q. 2. ar. 2. 3. c. inde cō cordatū ad 1. ar. 161. & 1. p. q. 85. ar. 2. ad 3. 11. q. 6. ar. 6. o. & 7. ad 1. & 2. & 22. q. 6. 110. ar. 3. ad 3. & d. 29. ar. 2. 12. q. 3. ar. 1. o. & qd. 60. a. 1. ad primum. ar. 85. c. & 2. d. 40. o. r. ti. 2. c. & ad 3. ar. 123. 22. q. 125. 2. 4. 22. q. 108. ar. 4. ad 4. & 4. ad 29. q. 2. ar. 1.

104 3. p. q. 76. ar. 4. o. 6. 6. 8. ca. & ad 3. 4. d. 11. q. 1. ar. 1. o. 3. p. q. 77. ar. 2. & 4. d. 10. ar. 2. ad 4. 183. ad 3. 3. p. q. 76. ar. 6. ad 2. 8. d. 11. q. 1. ar. 1. 3. ad 1. 3. q. 81. ar. 1. o. 4. 108. 109 2. ar. 161. & 3. d. 9. q. 4. ar. 1. q. 6. ad 1. 22. q. 1. ar. 1. q. 2. ad 4.

hos in hoc ipso, quod hostiam non consecratam populo exhiberet adorandam, idolatrie crimen incurreret. Vnde hoc in nullo casu est faciendum, ut hostia non consecrata exhibetur nisi vel pluribus tanquam consecrata. Debet ergo sacerdos peccatiorem oculum primò quidem monere, ut pœnitentiam agat, & sic ad sacramentum accedat, quòd si pœnitere noluerit, debet ei occultè inhibere, ne alijs communicantibus in publico se immisceat, quòd si se immiscuerit, debet ei dare hostiã consecratam.

Vnde prima duo concedimus.

Ad tertium dicendum, quòd stultus esset medicus qui cum maiori suo periculo mitius periculum infirmi uellet impedire, putã si uellet ipse venenum bibere, ne infirmus biberet uinum. Multo autem magis peccat sacerdos fictionem faciens in sacramento Christi, quam peccator indignè sumens. Vnde stultus esset sacerdos, si uenitaret peccati subditi, ipse grauius peccaret, fictionem faciens in sacramento ueritatis.

QVÆSTIO VII.

DEINDE circa sacramentum pœnitentiæ quæstia sunt duo.

Primo utrum prælatus debeat subditum suum ab administratione remouere, propter aliquid quod ab eo in confessione audivit.

Secundo, utrum in meliori statu moriatur ille, qui moritur uita cundi: ultra mare, quam ille, qui moritur in redeundo.

ARTICVLVS XIII.

Utrum prælatus possit subditum suum ab administratione remouere ob audita in confessione.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd prælatus possit subditum suum ab administratione remouere, propter aliquid quod ab eo in confessione audivit, quia quod illicitum est pro charitate, contra charitatem non militat. Sed sigillum confessionis institutum est pro charitate. Non ergo militat contra charitatem ex qua tenetur prælatus saluti subditorum prouidere. Est autem quandoque contra salutẽ subditi, si ei administratio dimittatur, ut putã si habeat occasionẽ recidendi in peccatum: ergo non obstante sigillo confessionis, prælatus debet eum ab administratione remouere.

Sed contra est quia nihil est faciendum in praiudicium confessionis. Effer autem praiudicium confessionis, si subditus ab administratione remoueretur, propter crimen quod suo prælato confessus est: quia per hoc alij retraherentur a confitendo. Non ergo debet prælatus subditum ab administratione remouere, propter peccatum quod ei confessus est.

Respondedo dicendum, quòd id quod per confessionem audivit, nullo modo est manifestandum, nec uerbo, nec signo, nec nutu: nec etiam aliquid est faciendum, unde in suspicionem peccati aliquis possit deuenire. Si ergo amodo subditus ab administratione possit inducere ad manifestandum peccatum in confessione audito, vel ad aliquam probabilem suspicionem habendam de ipso, nullo modo prælatus deberet subditum ab administratione remouere: putã si in aliquo monasterio esset consuetum, quòd priores non amouerentur de suis prioratibus nisi propter culpam: manifestaretur autem peccatum confitens per remotionem ab administratione. Vnde si abbas hoc faceret, grauius peccaret tanquam confessionem reuelans. Possit tamen eum secretò charitative admonere, ut cũ instantia peteret cessationem, si hoc uideret saluti eius expedire. Sed uerò per amotionem ab administratione peccatum nullatenus manifestaretur: putã si in aliquo monasterio esset consuetum quòd abbas pro suo libitu de facili aliquos ab administratione remoueret: tunc alia occasione accepta posset subditum sibi confessum ab administratione remouere, & deberet hoc facere, cum debita tamen cautela, si talis administratio esset subditio periculosa in posterum: quam uis etiam & in hoc casu melius esset quòd eum induceret ad cessationem petendam. Si uero periculum in posterum non timeretur, non oportet, quòd pro peccato praterito pœnitentia deleto eum ab administratione remoueret, sicut etiam Aug. dicit in h. de adulterinis coniugijs. Cur adhuc deputamus adulteros quos credimus pœnitentia esse sanatos: quandoque enim pœnitentes innocentes meliores sunt.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

Utrum melius moriatur cruce signatus qui moritur in uia eundi ultra mare, quam qui moritur redeundo.

AD secundum sic procedebatur. Videtur quòd melius moriatur cruce signatus qui moritur in uia eundi ultra mare, quam ille qui moritur redeundo. Qui enim moritur in eundo quasi prosequendo uotum suum, ut se exponat morti pro Christo: & ita moritur tanquam martyr: qui autem moritur redeundo, non moritur in proposito se exponendo in Christo, & ita moritur quasi confessor. Sed maior est status martyrum quam confessorum: ergo in meliori statu moritur, qui moritur in eundo, quam qui moritur in redeundo.

Sed contra, Qui moritur in redeundo, iam cõsummanit uotum suum: qui autem moritur in eundo nondum consummanit, sed est quasi in principio. Perfectum autem melius est imperfecto, & finis principio: ergo melius moritur in redeundo, quam qui moritur in eundo.

Respondedo dicendum, quòd quòd moritõ aliquis cum pluribus meritis moritur, tantò melius moritur: merita autem manent homini non solum illa quæ actu agit, sed etiam illa quæ iam fecit, quasi apud Deum deposita: secundum illud 2. ad Tim. 2. Scio qui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare. Manifestum est autem, quòd ille qui moritur in redeundo de ultra mare ceteris paribus cum pluribus meritis moritur, quam ille qui moritur in eundo. Habet enim meritum ex assumptione iuueris: & ulterius ex prosecutione, in qua fortè multa grauia est passus: & ideo ceteris paribus melius moritur ille qui moritur redeundo: quam uis is se sit magis meritorium, quam redire, genus operis considerando.

AD PRIMUM ergo dicendum, quòd illud propositum exponendi se morti propter Christum, habuit etiam iste in eundo: nec hoc meritum perdidit, si se à peccato immuncem custodiuit.

QVÆSTIO VIII.

DEINDE circa matrimonium quæstia sunt duo.

Primo si aliquis despondens: aliquam per uerba de futuro, & postea carnaliter cognoscatur: non quidem quasi consentiens in matrimonium, sed solummodo uolens fraudulenter sibi perire copulam carnalem, si postmodum contrahat cum alio per uerba de presenti, utrum scandalum sit uxor eius.

Secundo, si uir accuset uxorem de adulterio occulto, utrum mulier teneatur in iudicio suum peccatum confiteri.

ARTICVLVS XV.

Utrum ille qui cum fraude cognouit carnaliter quam desponderat, possit habere uxorem illam cum qua postea contrahit per uerba de presenti.

CIRCA primum sic procedebatur. Videtur quòd ille qui cognouit carnaliter quam desponderat per uerba de futuro, non possit habere uxorem illam cum qua postea contrahit per uerba de presenti. Iudicio enim ecclesiæ compellitur stare cum prima, quam carnaliter cognouit: sed ecclesiã potest facere personas illegitimas ad contrahendum: ergo uidetur quòd talis non possit cum alia muliere habere matrimonium: & ita illa cũ qua secundò contrahit per uerba de presenti non erit uxor sua.

Sed contra est, quòd error hominis non praiudicat ueritati matrimonij. Sed ex errore hominis præsumitur esse consensus ubi fuit carnaliter copula, contingit quòd per iudicium ecclesiæ compellitur aliquis illam habere, quam cognouit carnaliter post contractum per uerba de futuro: ergo non praiudicat ueritati secundi matrimonij, quòd est ritè contractum per uerba de presenti.

Respondedo dicendum, quòd sicut Leo Papa dicit. Causa matrimonij est consensus per uerba de presenti expressus: sine quo cetera etiam cum coitu subsecuta frustrantur. Remota autem causa, remouetur effectus: unde cum in primo matrimonio ponatur non fuisse consensus, manifestum est quòd non fuit matrimonium. Et quia postea causa ponitur effectus: consequens est ut secundum fuerit matrimonium in quo ponitur fuisse mutus consensus per uerba de presenti expressus inter personas à matrimonio solutas.

107
a. 38. & 4
di. 20. q. 4
ar. 3. q. 3
ad 1.

4. d. 14. q.
2. ar. 3. q.
30.

108
4. d. 27. a.
2. & q. 2. 3
c. 4. di. 28.
ar. 2. 3. o.
de cõtra-
ctũ matri-
monij.

4. d. 16. q.
2. ar. 4.

22. q. 64.
ar. 6ad 3.
& q. 67. 2.
2. o. & 4.
di. 26. q. 4
ar. 2. q. 4
3. ad 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ecclesia in his que ad matrimonium pertinent, tripliciter se habet. Vno quidem modo per modum iudicantis: & quia homines vident ea, que a parentibus secundum quod dicitur 1. Regum 16. Oportet quod iudex ecclesiasticus iudicet secundum ea que sibi apparent per confessiones partium, & per idoneos testes, & per alia legitima documenta, quibus in omnibus adhibitis contingit quandoque veritatem latere: & precipue in his que pertinent ad interiora cordis, que humano testimonio probari non possunt: etsi per aliqua signa exteriora de his possit aliqua coniectura haberi: & ideo iudicium ecclesie circa ea que ad matrimonium pertinent, sit veritas lateat, non impedit sequens matrimonium contrahendum, nec dirimitur contractum. Alio modo se habet per modum prohibentis vel punientis: & hoc quidem impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum: puta vxoricidee penam imponit ecclesia, ut ulterius a matrimonio abstinere. Si tamen contraxerit matrimonium, non dirimitur. Tertio modo se habet per modum statuentis, quod fit solum auctoritate summi pontificis: & secundum hoc personae aliquae redduntur illegitimae ad contrahendum, ita quod si etiam contrahant, matrimonium dirimitur: ut patet in quibusdam gradibus consanguinitatis & affinitatis, vel etiam de adultera, cum quis dedit ei fidem de contrahendo, vel cum machinatus est in mortem uxoris.

ARTICVLVS XVI.

Utrum mulier accusata de adulterio occulto teneatur suum peccatum in iudicio confiteri.

109 AD secundum sic proceditur. Videtur quod mulier accusata de adulterio, non teneatur suum peccatum in iudicio confiteri. Nullus enim tenetur suum peccatum occultum publicare. Sed adulterium mulieris est occultum. Si autem in iudicio confiteretur ipsum, ueniret in publicum: ergo non tenetur mulier accusata de adulterio suum peccatum in iudicio confiteri.

Sed contra est, quia debet prestare iuramentum de veritate dicenda, sed nullo modo debet deicere: ergo debet veritatem confiteri de isto peccato.

Respondeo dicendum, quod circa hoc est distinguendum. Si enim adulterium sit omnino occultum, non debet peccatum suum in iudicio confiteri: nec debet ab ea exigi iuramentum de veritate dicenda, quia occulta soli diuino iudicio reseruantur, secundum illud 1. ad Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare, quousque ueniat dominus qui illuminabit abscondita tenebrarum. Sed quando ex adulterio procedit infamia vel aliqua signa euidentia apparent que uehementem suspicionem facere possunt, vel quando est semiplene probatum: tunc debet ab ea exigi iuramentum de veritate dicenda, & ipsa tenetur confiteri veritatem.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO IX.

110 DEINDE circa uirtutes quaesita sunt duo. **1** Primò circa iustitiam, scilicet si aliquis incidens in latrones, promittat eis pecuniam pro sua liberatione, si mutuo eam accipiat ab aliquo suo amico, utrum restituere teneatur. **2** Secundò circa abstinentiam, utrum aliquis peccare possit nimis ieiunando, uel uigilando.

ARTICVLVS XVII.

Utrum ille qui pecuniam accepit mutuo, ut redimeret se à latronibus, teneatur eam restituere.

110 AD primum sic procedebatur. Videtur quod ille qui pecuniam accepit mutuo, ut redimeret se à latronibus, non teneatur eam restituere: quia ut Augustinus dicit. Tempore necessitatis omnia sunt communia. Sed nullus debet quasi proprium petere id quod est commune: ut Ambrosius dicit, & habetur in decretis. dist. 4. Cum ergo ille qui in latrones incidit fuerit in maxima necessitate constitutus, ut potè in periculo mortis extensus, uidetur quod factum sit sibi commune aliquid quod erat alterius, & ita non teneatur ei restituere, qui mutuaui ac si esset proprium eius.

2 Præterea, Nullus tenetur facere recompensationem alicui

pro eo quod ille facere tenebatur. Sed ille qui mutuaui pecuniam tenebatur proximum suum à mortis periculo liberare, secundum illud Proverb. 24. Erue eos qui ducuntur ad mortem, ergo uidetur quod ille qui est liberatus, non teneatur ei restituere pecuniam mutuaui.

Sed contra est quod Dominus Mat. 7. dicit Omnia que uultis, ut faciant uobis homines, & uos facite illis. Sed illi qui liberatus est à latronibus uellet sibi restituere si quis mutuaui: ergo etiam ipse debet restituere quod mutuo accepit.

Respondeo dicendum, quod iustitia actus est unicuique reddere quod sibi debetur. Unde cum ratione contractus bonae fidei qui fit inter mutuantem, & mutuo accipientem restituatur ex iustitia præcepto, tenetur ille qui mutuo accepit pecuniam eam reddere creditori, & tanto magis quanto in maiori necessitate creditor sibi subuenit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod tunc in necessitate sunt omnia communia, cum homo non potest sibi de suis subuenire, ridiculum esset si quis famem patiens noller accipere panem quem habet in arca, & diceret se accipere panem alienum quasi commune: quia autem per amicos possumus per nos aliqualiter possumus, ut dicit Philosophus in tertio Ethicorum. Iste autem qui in latrones incidit potest se per amicos liberare mutuum accipiendo. Et ideo non sunt ei omnia communia.

Ad secundum dicendum, quod unusquisque tenetur ad liberandum proximum à morte secundum suam conuentionem & modum, & hoc quidem conuenienter impleuit ille, qui pecuniam mutuaui: non autem tenebatur eam donare in casu, quo ille poterat per mutuum liberari.

ARTICVLVS XVIII.

Utrum homo possit peccare nimis ieiunando, uel uigilando.

111 CIRCA secundum sic proceditur. Videtur, quod homo non possit peccare nimis ieiunando, uel uigilando. Deus enim non potest nimis ab homine diligi. Sed probatio dilectionis est exhibitio operis, ut Gregorius dicitur hominibus. Quadam ergo uidetur, quod non possit aliquis peccare nimis ieiunando, uel uigilando propter Deum.

Sed contra est, quod Bernardus confitetur se peccasse de hoc quod nimis corpus suum ieiunio & uigiliis debilitauit.

Respondeo dicendum, quod secundum Philosophum in primo Politico. Alter est iudicandum de fine, aliter de his que sunt ad finem. Illud enim quod queritur tanquam finis absque mentura querendum est in his autem, que sunt ad finem est adhibenda mensura secundum proportionem ad finem: sicut medicus sanitate querit quae est finis eius, facit quantumcumque potest maiorem sed adhibet medicinam, secundum quod conuenit ad sanitatem faciendam. Est ergo considerandum quod in spirituali uita, dilectio Dei est sicut finis. Ieiunia autem & uigiliae, & alia exercitia corporalia, non queruntur tanquam finis. Quia sicut dicitur ad Rom. 14. non est regnum Dei esca & potus: sed adhibentur tanquam necessaria ad finem, id est ad mandandas concupiscentias carnis, secundum illud apost. 1. ad Corinth. 9. Castigo corpus meum & in seruitutem redigo &c. Et ideo huiusmodi sunt adhibenda cum quadam mensura rationis, ut scilicet concupiscentia deuitetur, & natura non extinguatur, secundum illud ad Rom. 12. Exhibeatis corpora ueltra hostiam uiuentem, & postea subdit, Rationabile obsequium uerbi. Si uero aliquis intantum uirtutem naturae debilitet per ieiunia & uigilias, & alia huiusmodi, quod non sufficiat debita opera exequi: puta praedicator predicare, doctor docere, carior cantare, & sic de alijs, absque dubio peccat, sicut & peccat uir quod nimia abstinentia se impotentem redderet ad debendum uxori reddendum. Unde Hiero. dicit. De rapina holocaustum effert, qui uel ciborum nimia egestate, uel somni perunia immoderate corpus affligit. Erigerit uel rationalis hominis dignitatem amittit, qui ieiunium charitatis, uigilias sensus integritati praefert.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO X.

112 DEINDE circa praepcepta quaesita sunt duo. **1** Primò, ut uel praepcepta ordine naturae praecedant consilia. **2** Secundò, utrum peccata que sunt contra praepcepta secundae tabulae, sint grauiora peccatis, qua sunt contra praepcepta primae tabulae.

Primum præcepta ordine naturæ præcedant consilia.

Circa primum sic proceditur. Videtur quod præcepta ordine naturæ præcedant consilia. Illud. n. est prius ordine naturæ, ad quod natura primò instigat. Sed præcepta sunt de primo instinctu naturæ, quæ sunt de dictamine rationis naturalis non autem consilia: ergo præcepta sunt priora ordine naturæ, quàm consilia.

Sed contra est, quia prius natura dicitur aliquid esse tripliciter. Vno modo sicut imperfectum est prius perfecto. Et hoc modo præcepta non sunt priora consilijs: quia in præceptis charitatis præcipue consistit perfectio. Secundo, per modum causæ tempore præcedentis effectum, & sic et non sunt priora: quia non est necessarium quod aliquis prius impleat præcepta quàm consilia. Tertio per modum originis, quando principium est si multum tempore, sicut & lux solis & radius. Sed nec hoc modo præcepta sunt priora: quia non est necesse quod quicunque seruat præcepta, seruet consilia: ergo nullo modo præcepta ordine naturæ præcedunt consilia.

Respondere dicendum, quod circa hoc necesse est considerare primò quid sit esse prius ordine naturæ: secundò quid sit præceptum & quid consilium. Quibus manifestatis, euidenter apparebit quod queritur. De primo ergo sciendum est, quod secundum Philosophum in 5. Me. (T.c. 16.) Prius & posterius dicitur in quolibet ordine, per comparationem ad principium illius ordinis, sicut in loco per comparationem ad principium loci, in disciplinis per comparationem ad principia discipline. Sic ergo & in ordine naturæ dicitur aliquid esse prius per comparationem ad naturæ principia. Quæ quidem sunt quatuor causæ.

Primo secundum unumquodque sui generis causam, prius in ordine naturæ est quod propinquius est causæ. Quamuis autem causæ sint quatuor, tres tamen earum scilicet efficiens, formalis & finalis, concurrunt in idem, unde relinquunt quod ordo naturæ sit duplex. Vnus quidem secundum rationem causæ materialis, secundum quod in imperfectum est prius perfecto, & potentia actus. Alius autem ordine naturæ est secundum rationem aliarum trium causarum, secundum quam perfectum est prius imperfecto, & actus potentia. Vnde & Philosophus dicit in 5. Meta. (T.c. 16.) quod alia sunt potentia priora, alia perfectione & quia forma est magis natura quàm materia, ut probatur in 2. Phy. (T.c. 12.) Conuenientius dicitur esse prius natura actus, qui est prior substantia & specie, ut dicitur in 1. Meta. (T.c. 13.) quàm potentia, quæ in uno, & eodem est prior generatione & tempore. Vnde & Philosophus dicit in 2. Perihemias, quod in his quæ coniungunt esse actum & potentiam, ea quæ sunt actus, sunt natura priora & posteriora.

Circa secundum uero, scilicet rationem consilij & præcepti, considerandum est, quod præceptum importat rationem debiti, debitum autem aliquid est dupliciter. Vno modo secundum se, & hoc modo finis est debitus in unoquoque negotio. Medicus enim propter se debet querere sanitatem. Alio modo est aliquid debitum propter alterum, scilicet ut sine quo non potest uenturi ad finem, sicut medicus debet dicere dietam infirmo, si ne qua non potest sanari. Illud uero quod ordinatur in finem, ut melius aut facilius ad finem consequatur, si sine hoc aliquo modo possit haberi finis, non habet rationem debiti. Finis autem spiritualis, qui lege diuina ordinatur, est duplex. Vnus quidem principalis, scilicet adhaerere Deo per charitatem. Vnde dicitur 1. ad Th. 1. Finis præcepti, charitas est. Alius uero est finis secundarius quasi dispositiuus, scilicet prout, & relictio cordis, quæ consistit in interioribus actibus aliarum uirtutum. Vnde ad Apostolum dicit ad Ro. 6. habebis fructum uestrum in sanctificatione. Sicut etiam in generatione naturali finis est ipsa forma substantialis & ultima dispositio ad formam. Vnde manifestum est quod principalia præcepta diuina sunt quidem de dilectione Dei, & proximi, ut patet Math. 22. Secunda uero de interiori sanctificatione, secundum illud 1. ad Th. 4. Hec est uoluntas Dei sanctificatio uestra. Omnia uero alia, quæ sunt spiritualis uitæ, ordinantur ad predicta sicut in finem sed dupliciter. Quædam enim sunt talia, sine quibus predicti fines esse non possunt: & hæc cadunt sub præcepto sicut non habebis Deos alienos. Non furtum facies, &c. Quædam autem sunt sine quibus ad predictos fines perueniri potest, unde non cadunt sub præcepto. Sed quia per huiusmodi facilius, & melius perueniunt ad fines predictos dantur de eis consilia: sicut patet de pauperitate, uirginitate, & alijs huiusmodi, & est simile si aliquis debet retex præcepto esse Romæ certo die, teneatur etiam esse debito præcepto Romam ire: non autem teneatur ex præcepto ire eques, quia sine hoc posset Romam peruenire: tamen caderet hoc sub

consilio, in quantum equitando facilius, & melius perueniret ad finem.

Hic ergo uisus, patet de facili id quod queratur, si enim eò parem consilia ad præcepta similia: quæ sunt de dilectione Dei, & proximi, de interiori cordis puritate, manifestum est, quod præcepta sunt priora consilijs naturaliter ordine perfectionis: sicut naturaliter prior est potentia, & finis his quæ sunt ad finem: sed consilia erant priora naturaliter ordine generationis & temporis in quantum scilicet per consilia ad puritatem perfectam cordis, & perfectam dilectionem Dei & proximi peruenimus. Si autem comparemus consilia ad alia præcepta, quæ ordinantur ex necessitate in predictos fines, sic erit duplex consideratio. Nam in consilijs necesse est ut includantur præcepta. Qui enim omnia dimittit non rapit aliena: & qui uirginitatem seruat non mœchatur: sicut etiam, qui equitat uadit: sed non conuertitur. Erit ergo una comparatio consiliorum ad præcepta absolute considerata, & sic hoc modo præcepta erunt ordine naturæ priora consilijs: sicut genus est naturaliter prius specie, consilia autem conuersio priora naturaliter præceptis: sicut species sunt priores secundum naturam, quàm genera, ut patet per Philosophum in primo Physico. (T.c. c. quinto.) comparatur enim genus ad speciem, sicut potentia ad actum. Præcepta autem absolute sumpta se habent per modum generis ad obseruationem præceptorum cum consilijs & sine consilijs: sicut non mœchari ad non mœchari cum uirginitate, & ad non mœchari cum matrimonio, & ire commune. est ad ire equitem & ad ire peditem. Alia uero comparatio est consiliorum ad præcepta sine consilijs obseruata: sicut si comparemus eum in equo, ad eum qui uadit pedibus. Similis enim est comparatio uirginis seu continentis ad matrimonium, & pauperis propter Christum ad eum qui in seculo suis contentus est. Et sic simpliciter ordine naturæ consilia sunt priora præceptis tanquam perfecta imperfectis: nec oportet quod præcepta sic accepta præcedant naturaliter ordine generationis & temporis consilia. Non enim oportet quod ille qui uult continentiam, uel uirginitatem seruari prius matrimonio iungatur: neque etiam oportet, quod ille, qui uult esse pauper propter Christum, prius secularem uitam agat: in qua suis diuitis sit contentus: sicut etiam non oportet, quod ille qui uult ire eques Romam prius uadat pedes: & postea eques: sed melius est si a principio equus uadat.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

Primum peccata contra præcepta secundæ tabule sunt grauiora peccatis, quæ sunt contra præcepta primæ tabule.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod peccata quæ sunt contra præcepta secundæ tabule sunt grauiora peccatis, quæ sunt contra præcepta primæ tabule. Peccatum enim contra præcepta secundæ tabule est contempro boni incommutabili commutabili bono adherere: sicut patet in furto & adulterio, & a. g. art. 1. his huiusmodi. Sed contempro boni incommutabilis boni est peccatum contra præcepta primæ tabule, quibus ordinatur ad adhibendam reuerentiam Deo: ergo peccata quæ sunt contra præcepta secundæ tabule includunt peccata, quæ sunt contra præcepta primæ tabule, & aliquid addunt: ergo sunt grauiora.

Præterea. Symonia est maximum peccatum. Sed symonia cum sit species auaritiæ: est contra præcepta secundæ tabule ergo peccata, quæ sunt contra peccata secundæ tabule sunt grauiora. Sed contra est quod peccata contra præcepta primæ tabule sunt inhielitas: desperatio: & alia huiusmodi, quæ sunt gratuita: ergo peccata, quæ sunt contra præcepta primæ tabule sunt grauiora.

Respondendum, quod formalis ratio peccati mortalis consistit in auersione à Deo. Si. n. esset inordinata conuersio ad bonum commutabile sine auersione à Deo, non esset peccatum mortale: præcepta autem primæ tabule secundum se ordinant directè hominem in Deum. Vnde dicuntur ad dilectionem Dei pertinere. Et ideo peccata quæ sunt contra præcepta primæ tabule, directè & secundum se important auersionem à Deo, peccata autem quæ sunt contra præcepta secundæ tabule per se quidem deordinant nos principaliter circa bona commutabilia, circa quæ ordinantur per præcepta secundæ tabule, ex consequenti autem deordinant nos à Deo. In unoquoque autem genere potissimum est id quod est per se. Vnde peccata quæ sunt contra præcepta primæ tabule, secundum suum genus sunt grauiissima in genere peccatorum.

Ad primum ergo dicendum, quod contempro Dei per Quodlibetales Q. S. Th. D. 3. se intem-

12. q. 10. ar. 4.

ET 3

12. q. 75. ar. 3. ad 2. & art. 5. c. & art. 5. c. & 22. q. 96. 20. ar. 3. c. 22. q. 34. ar. 2.

111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

se intentus est in peccatis quae sunt contra praecipua primae tabulae: sicut enim non ex necessitate includitur in peccatis quae sunt contra praecipua secundae tabulae, non enim ille, qui fornicatur intendit hoc agere in contemptum Dei. Sed intendit principaliter delectari: ad quod consequitur quod Deum contemnat praeter principalem intentionem, mandata eius transgrediens.

22. q. 100. de symo. & 4. d. 24. q. 93. ar. 2

Ad secundum dicendum, quod symonia non est maximum peccatum simpliciter: sed maximum inter illa quae committuntur circa contractus pecuniarios, & hoc etiam est ex hoc, quod irreverenter se habet homo ad res sacras, in quo attingit peccata quae sunt contra praecipua primae tabulae.

QUESTIO XI.

DEINDE quaesitum est de his, quae pertinent specialiter ad quosdam hominum status.

- ¶ Et primum de his quae pertinent ad praelatos.
- ¶ Secundum, de his quae pertinent ad doctores.
- ¶ Tertium, de his quae pertinent ad religiosos.
- ¶ Quartum, de pertinentibus ad clericos.

Circa primum quaesita sunt tria. Primum, utrum Beatus Mattheus uocatus sit statim a Theloneo ad statum Apostolatus, & perfectionis.

Secundo, utrum ille qui eligitur canonice in Episcopum, melius faciat consentiendo electioni de se factae, uel eam recusando.

Tertio, utrum praelatus, qui dat beneficium Ecclesiasticum alicui suo consanguineo sperans per hoc suum genus exaltari, & ditari, committit symoniam.

ARTICVLVS XXI.

Utrum B. Mattheus uocatus sit statim de Theloneo ad statum Apostolatus, & perfectionis.

AD primum sic proceditur. Videtur quod B. Mattheus non fuit uocatus statim de Theloneo ad statum Apostolatus & perfectionis. Dicit enim Gregorius super Ezechiellem. Nemo repente fit summus. Sed status Apostolatus & perfectionis Evangelicae est summus status humanae uitae: ergo Mattheus non fuit statim uocatus ad statum perfectionis & Apostolatus.

Sed contra est, quod Hieronymus dicit super Mattheum, quod de Publicano repente fit Apostolus. Et Beda dicit super Lucam, quod de publicano in Apostolum, de Theloneo in Euangelista mutatus est. Et quaedam gl. dicit Lucam, quod nullam prorsus cogitationem, uel respectum huius uitae sibi referuauit: quod est perfectio Evangelica: ergo statim uocatus est ad statum Apostolatus, & perfectionis.

Respondendo dicendum, quod quaestio ista ex verbis Evangelij determinari potest. Si enim loquamur de Apostolatu, manifestum est secundum narrationem Matthaei, Marci & Lucae, quod dominus post uocationem Matthaei aliquanto spacio temporis interiecit ex suis discipulis duodecim Apostolos elegit, inter quos unus fuit Mattheus. Et sic patet quod statim a principio fuit uocatus ad discipulatum Christi: non autem ad Apostolatum nisi secundum praedestinationem Christi, qui cum in Apostolum fundendum disponebat, & secundum hoc intelligenda sunt uerba Hieronymi & Bedae. Si autem loquamur de perfectione Evangelica: sic manifestum est quod statim a principio uocatus est ad statum perfectionis. Dicitur enim Lucae quinto, quod surgens relictis omnibus secutus est eum, quod etiam ad discipulatum Christi pertinebat, secundum illud quod dicitur Lucae decimo quarto. Nisi quis renouauerit omnibus his quae possidet, non potest esse discipulus meus.

114 art. 51. ar. 2. uultur.

Testimonij Euangelistarum de brato Mattheo.

Intellectus Hieronimi & Bedae.

1. 92. ar. 2.

22. q. 186. ar. 1. o. opus 17.

6. 13. 2. 49.

6. 50. c.

A pueritia Salomon & Iohas ad regnum scriptum pu.

August.

Ad primum ergo dicendum, quod summum in uita humana potest accipi dupliciter: uno modo secundum comparationem status ad statum, secundum quod in humana uita unus status est maior alio, & aliquis est summus, & sic nihil prohibet aliquem fieri repente summum: id est attingere ad statum summum. Et hoc apparet tam in spirituali, quam in seculari. Inueniuntur enim aliqui statim a pueritia ad statum religionis qui est perfectissimus conuolasse, uel proprio arbitrio, sicut beatus Ioan. Baptistas, & Beatus Benedictus, uel etiam deuotione parentum, sicut illi qui in monasterijs traduntur a parentibus. Sic non oportet ut aliquis seculari uita exerceatur antequam ad religionem transeat, sicut non oportet quod aliquis exerceatur, in laicali uita antequam clericus fiat. Similiter etiam aliqui repente assumuntur ad regnum, uel ab ipsa pueritia, sicut Salomon & Iohas reges Iuda, uel etiam in ultimo statu, sicut Saul & Es-

thel. 6. dicitur quod de carcere cathenisque interdum quis ad regnum progreditur. Alio modo potest accipi summum per comparationem graduum qui sunt perfectio unius hominis, & sic intelligit Greg. quod nemo repente fit summus. Dicit enim Augustinus canonice lo. quod charitas non mox ut nascitur perfecta est. Nam ut perfectior nascitur, cum fuerit nata nutritur, cum fuerit nutrita roboratur, quod fuerit roborata perficitur. Contingit tamen quandoque quod unus homo repente incipit ab alio gradu sanctitatis quam sit summum ad quod pertingit perfectio alterius hominis, ut patet de Beato Benedicto, de quo Gregorius dicit in secundo Dialo. quod praesentes & securi omnes agnoscent, Benedictum puerum conuersationis gratiam a perfectione cepisse.

ARTICVLVS XXII.

Utrum melius faciat, qui consentit electioni canonice de se factae, quam qui eam recusat.

AD secundum sic procedit. Vt quod melius faciat qui consentit electioni canonice de se factae, quam qui eam recusat. Dicit enim Greg. 12. Moral. potestas cum percipitur non ex libidine amanda est, sed quando aliquis per canonice electionem episcopalem dignitatem adipiscitur, non percipit eam ex libidine: ergo debet eam amare. Non ergo debet eam recusare.

Sed contra est, quod Gregorius dicit 28. moralium quod praetio per meliorem intentionem fugienda est.

Respondendo dicendum, quod in eo qui electioni canonice de se factae consentit, considerari praecipue debet quid intendit. Si enim intendit aliquid temporale: puta honorem, diuitias excutere se a iugo religionis, aut aliquid huiusmodi, manifestum est, quod est praua intentio. Unde melius faceret si non assentiret. Si autem intendit profectum ecclesiae, hoc planum est, quod bona est intentio. Unde Augustinus dicit 19. de ciuit. Dei. in actione non amandus est honor in hac uita siue potentia, sed opus ipsum si recte agitur uiriliter fit, ut ualeat ad salutem subditorum. Et induit illud Apostoli quod habet ad Timotheum 3. Si quis episcopatum desiderat bonum opus desiderat. Sed tamen sciendum est, quod ad hoc opus maxima requiritur idoneitas, quia ut Gregorius dicit in pastora. Tantum adionem populi debet actio transcendere praetibus, quantum distare solet a grege praetibus uita, ad quae humana fragilitas secundum proprias uires sufficientes non est, secundum illud Apostoli 3. ad Cor. Et haec quis tam idoneus? sed tamen ex auxilio gratiae diuinae homines idonei & sufficientes redduntur, sicut ipse postmodum subdit. Idoneos nos fecit misericors non testameti. Potest ergo aliquis laudabiliter considerans proprium defectum ex humilitate officium prelationis recusare: sicut Iere. dicit. Nescio loqui quia puer ego sum, potest enim laudabiliter consentire ex charitate fraterna ut salutem proximorum procuret, sicut Ilias quod dicit. Ecce ego, mitte me. Sed sicut Gregorius dicit in passio. In utroque est subiliter intuemendum, quia & is qui recusauit profectum non restitit, & is qui miti uoluit ante se per altans caliculum purgatum uidit, ne autem purgatus adire quisque sacra ministeria audeat. Aut quem superna gratia eligit humilitatis specie supernae dispositioni contradicat. Quia ergo ualde difficile est purgatum se quod populus regi agnoscat, praetationis officium tutus declinat, non tamen pertinaciter, cui ad suscipiendum hoc superna uoluntas agnosciuit.

Ad primum ergo dicendum, quod illud uerbum Gregorius non debet sic intelligi. Potestas cum ex libidine percipitur, amanda est, sed ita: Potestas cum percipitur non est amanda ex libidine, subdit enim, sed ex longanimitate toleranda.

Ad secundum dicendum, quod melior est intentio prelationis fruentium secundum proprium desiderium, dummodo non adit necessitas ex parte potentis hoc onus. Unde Augustinus dicit 19. de ciuit. Dei. Superior locus sine quo populus regi non potest, etiam si teneatur ut decet, tamen indecenter appetitur. Ocum enim sanctum querit charitatis ueritatis, negotium iustum suscipit necessitas charitatis.

115 22. q. 186. ar. 1. ad 1. 3. 8. ar. 2. o. 2. d. 11. 29. art. 4. ad 4. Opus 18. c. 21.

at 33. 47. 242.

B. Paulus

Ieremias

Istias

Gregorius

3. d. 33. 47.

3. q. 1. ad 3.

3.

Augustus

& in off.

116.

116

4. d. 34.

3. ar. 3.

Quoties dicit symonia

commissa

116

ARTICVLVS XXIII.

Utrum praelatus qui dat beneficium alicui consanguineo, ut exaltemur alij, symoniam committat.

Circa tertium sic proceditur. Videtur quod praelatus, qui dat beneficium ecclesiasticum alicui suo consanguineo

vel amico, ut alij eius cōsanguinei exaltentur symoniam com-
mittat. Est enim symonia studiosa voluntas emendi vel vendē-
di aliquid spirituale, aut spirituum annexum. Sed in casu praedi-
cto videtur esse emptio, & venditio, in quibus est liberalitas.
Hic autem hoc speratur, ut liberaliter recompensetur ergo est ibi
symonia.

Sed contra est, quod Isa. 33. super illud. Beatus qui excutit
manus suas ab omni munere. Dicitur quod triplex est munus,
à manu, à lingua, ab obsequio, quorum nullum est in proposito
casu, ergo non est ibi symonia.

Respondeo dicendum, quod cum symonia circa emptionem &
venditionem consistat, hic distinguendum videtur, quia si pre-
latus intendit obligare eum cui dat beneficium ecclesiasticum
ad aliquam recompensationem faciendam sibi vel suis confan-
guines, intentio symonica est. Intendit enim quandam tacitā
venditionem. Si verò non intendat eum obligare, sed intendat
quod ille sibi, vel sua propria sponte temporaliter recompen-
set, illi quidem prava intentio & carnalis, sed non symonica.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod secundum philosophum
in 4. Eth. liberalitas non est circa quemlibet vsum pecunie, sed
est circa dationes & sumptus, symonia autem est circa emptio-
nem & venditionem.

QVÆSTIO XXII.

DEINDE circa doctores quæsitæ sunt duo.
Primum si doctor semper prædicauit aut docuit princi-
paliter propter inanem gloriam, utrum habeat aureolam, si in
morte peccat.

Secundo vitium, si ex doctrina alicuius doctoris aliqui reuo-
catur à meliori bono, ille doctor teneat illā doctrinā reuocare.

ARTICVLVS XXIII.

Primum qui semper propter inanem gloriam docuit, per
penitentiam aureolam recuperet.

AD primum sic proceditur. Videtur quod ille qui semper
propter inanem gloriam docuit per penitentiam aureolā
recuperet. Aureola enim doctrinæ debetur fructui, scilicet cō-
uersioni fidelium, secundum illud ad Philip. 4. Gaudium meū
& corona mea. Sed potuit contingere, quod ex prædicatione eius
qui propter inanem gloriam principaliter prædicauit secutus
est fructus conuersionis fidelium, ergo si penitentia debetur ei
aureola.

Præterea sicut virginitati debetur aureola, ita & doctrinæ. Sed
si illa quæ cum uirgo sit carne, mente tamen est corrupta, peni-
tentiam agit, recuperat aureolam. Ergo pari ratione & doctor
qui propter inanem gloriam prædicauit.

Sed contra est, quod opera mortua per penitentiam non reuiu-
scent. Sed opera istius doctoris propter inanem gloriam præ-
dicantis fuerant mortua, id est, cum peccato facta. Ergo non re-
uiuiscunt per penitentiam ad præmium consequendum.

Respondeo dicendum, quod cum aureola importet quan-
dam singularē excellentiā præmij, necesse est quod præsupponatur
reus, sicut cōparatur coronā auræ alteram aureolam. Et ideo
qui nō meretur auræ, id est, præmij essentialē, nō meretur aureo-
lam, qui aut propter inanē gloriā operatur, nō meretur præ-
mij essentialē, quia receperit mercedē suā, ut dicit Mat. 6. vnde nec
merentur aureolæ: penitentia aut restituit homini præmij prius habi-
ta, nō aut confert ei ea quæ non habuit nisi in quantum ipse mo-
tus penitentia est meritorius, unde talis non meretur aureolā.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cōuersioni fidelium datur aureo-
la si præsupposito merito essentiali præmij in eo quod prædicauit, alio-
quin locū habet quod dicit Mat. 16. Quid prodest homini si uniuersum
mundum lucretur, animæ uerò detrimentum patiar?

Ad secundum dicendum, quod aureola virginitatis debetur in-
tegritati carnis quæ manet post penitentiam, & ideo debetur
virginis penitentia aureola. Sed aureola doctrinæ debetur actui
doctoris qui transiit, & ideo post penitentiam non debetur au-
reola doctori nisi actus reiteretur.

ARTICVLVS XXV.

Primum si per doctrinam alicuius aliqui retrahantur à melio-
ri bono, ille teneatur suam doctrinam reuocare.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod si per doctri-
nam alicuius aliqui retrahantur à meliori bono quod ille

teneatur suam doctrinam reuocare. Talis enim doctor in sua
doctrina facit scandalum actiuum, quia doctor informat in re-
lectum, intellectus autem informat affectum, & per consequens
actum. Sed scandalum actiuum tenetur quilibet remouere: et
ergo talis doctor tenetur suam doctrinam reuocare.

Præterea spiritualia sunt temporalibus potiora. Sed in tem-
poralibus, ut Augustinus dicit, non dimittitur peccatum, nisi restituat
ablatum, ergo multo magis doctori, qui facit damnum in
spiritualibus, non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum:
quod fit per reuocationem doctrinæ.

Sed contra est, quod Gregorius dicit, ueritas non est dimittenda
propter scandalum.

Respondeo dicendum, quod hic distinguendum uidetur. Si
enim doctor doceat falsam doctrinam tenetur eā modis om-
nibus reuocare. Et maxime si ex ea spirituale damnum sequatur.
Si uerò doceat ueram doctrinam, potest ex ea sequi deri-
uatum spirituale in auditoribus dupliciter. Vno modo ex de-
fectu ipsius, qui docet, uno modo quia doctrinam subtilem &
altam proponeret rudibus, qui non essent illius doctrinæ capa-
ces, qui ex hoc detrimentum salutis incurrent contra exem-
plum Apostoli: qui dicit primæ ad Cor. tertio. Tanquam paru-
lis in Christo lac potum dedi uobis non escam. Alio modo quia
confusæ & inordinatæ præsertim maiora minoribus contra id
quod Gregorius dicit in Pastoralibus. Si clauda uida sunt bona uisima
ne despiciantur ultima, sic nutrienda sunt bona ultima ne
dum sufficere creduntur, nequam tendatur ad summa. Et
in his casibus tenetur doctor ex cuius doctrina damnum spiri-
tuale accidit, contra hoc damnum remedium ponere in quan-
tum potest, exponendo saltem doctrinam suam. Alio modo
potest contingere ex defectu aliorum, puta si aliqui dicendo ali-
qua erronea inducunt homines ad aliquam religionem. Ut
potest si dicent, quod quicumque intrat talem religionem statu-
m erit æqualis meriti sicut beatus Petrus. Et in hoc casu non
tenetur cessare à sua doctrina. In rare enim religionem pro-
pter errorem non est bonum. Vnde sic non retrahit homines à
meliori bono talis doctor: & hoc est quod Gregorius dicit in
Pastoralibus. Sicut incauta locutio in errorem protrahit: ita in-
discretum silentium eos qui erudiri poterant in errorem de-
relinquit.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO XIII.

DEINDE circa religiosos quæsitæ sunt duo.
Primum, utrum religiosi teneantur patienter tolerare
iniurias sibi factas.

Secundo, utrum ille qui iurat se non intraturum religio-
nem possit licite religionem intrare.

ARTICVLVS XXVI.

Primum religiosi debeant tolerare suos impugnatores.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod religiosi nō
debeant tolerare suos impugnatores. In impugnacione. u.
perfectum utrumque Deus impugnatur, unde Dominus Saule
persequenti discipulos Christi dixit Actuum nono. Saule
Saule quid me persequeris? Sed perfecti uiri non debent impu-
gnatores Dei tolerare: ergo neque impugnatores proprios.
Præterea. Quilibet perfectus debet obuiare his quæ statui
perfectiōnis prædicant, unde Apostolus dicit secundā ad
Corinth. sexto. Ut non uti peretur ministerium nostrum. Sed
per hoc quod perfecti impugnantur, statui perfectiōnis degra-
gatur, ergo perfecti uiri non debent tolerare suos impugna-
tores.

Sed contra est, quod Gregorius dicit. Non sumus perfecti: si aliorum
inordinaciones ferre non possumus.

Respondeo dicendum, quod perfecti uiri dupliciter impugnari
possunt. Vno quidem modo quantum ad personas proprias:
ut potest cum inferuntur eis iniuriæ personales. Alio modo pos-
sunt impugnari quantum ad statum eorum: ut puta cum alijs
uerbis, uel factis perfectiōnis statum derogat. Et hæc duo tanguntur
Iaco. secundo. Nonne diuites opprimunt uos per potentiam?
quod pertinet ad personales iniurias. Nonne ipsi blasphemant
bonum nomen quod inuocatum est super uos: quod pertinet
ad religionem, uel statum. In iniurijs ergo personalibus decet
perfectos uiros esse maxime patientes: ut sint etiam parati plu-
ra sufferre: secundum illud Matthei quinto. Si quis percusse-
rit in dextera maxilla, præbe ei alteram. Statum uerò suum im-
pugnari non debent pati quantum resistere possunt, hoc enim
D 4 vergeret

Distinctio
notanda.

B. Paulus

Alias, quæ
confusæ, &
inordinatæ,
nō præferens.

B. Petrus.

Gregorius.

119
21. q. 108
ar. 1 ad 2
& 4. & q.
188. art. 3.
ad 2. & o-
pus. 19. c.
17.
B. Paulus.

Vergit in iniuriam Dei. vnde contra quosdam dicitur, Ezech. 1. de: in quarto. Non ascendisti ex aduerso nec opposuisti vos murum pro domo Israel. Et ideo Dominus iniurias, quæ contra humanitatem eius inferbantur patienter tolerauit: sicut cum Iudæi dicebant. Ecce homo uorax, & potator uini: ut habetur Matthæi sexto, & sicut diabolus dixit ei. Mitte te deorsum, quod uidebatur ad propriam iniuriam pertinere. Sed iniurias Dei nō tolerabar: vnde Phariseos durè redarguit Matthæi 12. Quia dicebant quod in Belzeub eijceret demouia, quod pertinebat ad iniurias Spiritus sancti. Et similiter cum diabolus ei dixit. Hæc omnia tibi dabo si cadēs adoraueris me, quod ad iniuriam Dei pertinebat. Sciam enim cum repulit dicens, Vade satana, ut habetur Matthæi quarto, ubi dicit Chrysofomus. Illius dūscamus exemplum nostras quidem iniurias magnanimiter sustinere: Dei autem iniurias nec usque ad auditum sufferre: quoniam in proprijs iniurijs esse quemlibet patientem laudabile est. Iniurias autem Dei, dissimulare nimis est impium.

Re, sicut etiam hoc in solemnibus Ecclesijs fit: quia melius est Deo utrumque reddere, scilicet & debitas laudes & alia honesta officia, quam quod per unum aliud impediatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quantum ad contractus, & alia huiusmodi dies incipit à media nocte, sed quantum ad ecclesiasticum officium & solemnitatum celebratas incipit dies à vesperis, unde si aliquis post dictas uesperas & completorium dicat matutinas iam hoc pertinet ad diem sequentem.

2r. 207 &
12. q. 72.
art. 3. o. &
op. 19. c.
19. & 22.

Matth. 6.
Matt. 12.
Chrysol.
Nota bene.

INCIPIT QVOD LIBET

SEX TV M.

QVAESTIO PRIMA.

ARTICVLVS I.

Utrum unitas essentie ponat in numerum cum unitate persone.

ARTICVLVS XXVII.

Utrum qui iurauit se non intraturum religionem possit licite intrare.

VESITVM est de Deo, angelo, de homine, & de creaturis purè corporalibus.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod ille qui iurauit se non intraturum religionem non possit licite intrare. Omnis enim obligatio licita est adimplenda. Sed licitum erat ei nō intrare religionem: ergo cum ad hoc iuramento se obligauit, videtur quod teneatur non intrare.

« Circa Deum quæsitum est unum, utrum scilicet unitas essentie ponat in numerum cum unitate persone. Et uidetur quod non. Sunt enim tres persone diuinae. Si ergo unitas essentie poneret in numerum cum unitate persone sequeretur quod in Deo esset quaternitas, quod est hereticum. Nō ergo unitas essentie ponit in numerum cum unitate persone.

Sed contra. Si unitas essentie sit penitus idem cum unitate persone non ponens eam in numerum, sequeretur quod de quocunque predicatur unū predicatur & reliquum. Sed unitas essentie predicatur de tribus personis. Dicimus enim quod pater & filius & Spiritus sanctus sunt unum: ergo unitas personalis predicabitur de eis, ut dicatur quod pater & filius, & Spiritus sanctus sunt vnus, quos pater esse falsum.

Respondendo dicendum, quod vnus quodque, in quantum est unū, inuenitur tantū est ens, unde ens & unū conuertitur. Est aut unū quodque ens per suam formā, unde & unum quodque, per suam formā habet unitatem, & inde est quod quæ est coparatio formæ ad formam eadem est coparatio unitatis ad unitatem. Deus autem le est formaliter Deus per suam essentiam, proprietates autem personalis est quasi forma constituens personam, quæ quidem realiter distingtur ab alia persona propter oppositionem relationis, sed proprietates personalis nō distingtur realiter ab essentia, alioquin sequeretur quod in Deo esset compositio, & quod aliquid adueniret ei per modum accidentis. Nam omne quod est extra essentiam rei accidentaliter aduenit, differt tamen proprietates personalis ab essentia secundū modū in intelligēdi & significandi. Nā essentia dicitur absolutè, proprietates uero personalis importat relationem, unde patet quod unitas persone non ponit numerum cum unitate essentie, quæ realiter ab ea differens, sed solum secundum modum intelligendi.

Et per hoc patet responsio ad obiecta: nā primū procedebat se ad rationē cū dū differētia rei, quæ quia nō est in diuinis inter unitatē essentie & persone, cō nō pot ponit quaternitas in Deo. Secundū uero procedebat secundū differentiam, quæ est ex modo intelligendi & significandi, ex qua prouenit quod dicimus quod pater & filius & Spiritus sanctus dicuntur unum, sed non unū.

12. q. 89.
art. 7. c. &
ad 2. & a.
9. ad 3. &
q. 98 a. 1.
ad 1. & ar.
2. ad 1. &
1. 22. q. 89
ar. 3. o. &
7. c. & q.
98. art. 1.
ad 1. 121.

ARTICVLVS XXVIII.

Utrum liceat clerico, qui tenetur ad horas canonicas, dicere matutinas sequentis diei de sero.

DEINDE circa clericos quæsitum est unum, utrum scilicet liceat clerico, qui tenetur ad horas canonicas, dicere matutinas sequentis diei de sero. Et uidetur quod non. Dicitur. n. Eccl. 1. Lasciuus & imprudens non seruabit tempus. Sed iste in diecō matutinas non obseruat tempus. Cum enim dies incipiāt à media nocte: uidetur quod matutinas sequenti diei dicat in die præcedenti, ergo uidetur quod hoc ad lasciuiam & imprudentiam pertineat, & ita uidetur esse peccatum.

QVAESTIO II.

DEINDE circa angelos quærebantur duo. Primò de actione ipsorum, utrum scilicet quicquid agunt agant per imperium uoluntatis. Secundò de loco ipsorum, utrum scilicet possint esse in concuexo celi empyrei, quod est quærebatur circa corpora gloriosa.

121
art. 67. 3.
p. q. 80. a.
8. ad 5.

ARTICVLVS II.

Utrum quicquid agit Angelus, agat per imperiū uoluntatis.

CIRCA secundū sic proceditur. Vt quod non quicquid agit tangere agat per imperiū uoluntatis: uoluntas. n. qualiter se habet ad propinqua & remota. Si ergo angelus ageret per solum imperiū uoluntatis, sequeretur quod nō differret ab hoc quod angelus aliquid ageret, quod esset propinquum uel remotum illud in quod agit & hinc nunquam oporteret quod de celo ad terram descenderet ad aliquid hic agendum, quod est contra traditionē sacre scripture.

Sed contra Deus clemētor est uolubet homine. Sed homo non impuere debitori in culpam, si debitum sibi reddat ante tempus, ergo multo minus Deus.

Respondendo dicendum, quod hic consideranda est intentio eius qui prouenit tempus in matutinis dicendis, uel in quibuscunque horis canonicis. Si enim hoc facit propter lasciuiam, ut scilicet quietius somnolentia & uoluptatis uacet: non est absque peccato. Si uero hoc faciat propter necessitatem licitarum honestarum occupationum, puta si clericus aut magister debet uidere lectiones suas de nocte: uel pro aliquo aliud huiusmodi licite potest de sero dicere matutinas: & in alijs horis canonicis tempus prouenit.

2. Præterea, quantum ad uoluntatem non differt unitas & mult.

122

1. p. q. 104. art. 3. & q. 11.

in. uer. q. 1. art. 1. & 2. Meta. 4. le. a. 38. 1. 9. q. 2. 2. ar. 1. 4. ar. 2. 0. 3. q. 23. a. 3. q. 23. a. 3. q. 48. a. 2. 1. 9. q. 2. 2. 2. 0.

ad ratio. nes. 2. p. q. 31. a. 2. ad 4.

Ma. q. 16. art. 1. ad 1. 15.

123

multitudo. Sicut enim aliquis potest velle mouere vnam re, A
ita potest velle mouere plures res, vel etiam totum vniuersum.
Si ergo angelus ageret solum per imperium voluntatis, sequeretur, quod posset mouere totum vniuersum, quod est impossi-
bile, cum ipse sit pars vniuersi. Non ergo angelus agit solo im-
perio voluntatis.

Sed contra. Omnis actio est ab aliqua virtute. Sed in angelo
non est alia virtus quam intellectus & voluntas, intellectus autem
non agit nisi per voluntatem: ergo omnis actio angeli est
per imperium voluntatis.

Respondeo dicendum, quod omnis actio cuiuscunque rei
est per formam nature illius rei. Nam & si sint aliqua forma
accidentales actione actionum alius rei oportet quod huius-
modi actiones reducantur sicut in primum principium in
formam specificam illius rei agentis, sicut actio caloris ignis re-
ducitur sicut in primum principium in formam substantia-
lem ipsius que est etiam principium omnium accidentium
proportionum ignis: & ideo oportet se aliter habere in actionibus
alioquin alius rei habentis naturam simplicem quam in actionibus
rei habentis naturam compositam. Si enim fuerit aliquid ha-
bens naturam simplicem: omnis actio eius erit secundum proprie-
tatem & modum illius nature, quod non contingit si habeat
naturam compositam. Omnis enim actio ignis est secundum
proprietaem nature ignis: in cultello autem ignito est quedam
actio non pertinens ad proprietatem ignis, scilicet incisio. Et
hoc eorum considerandum est in substantiis spiritualibus. Ani-
ma enim humana non est totaliter intellectus, sed participat
intellectualitatem: vnde est in ea aliqua virtus & actio que non
pertinet ad intellectualem naturam, sicut precipue patet in his que
pertinent ad animam vegetabilem: sed angelus est totaliter in-
tellectualis nature: & ideo oportet quod omnis eius actio sit se-
cundum intellectum: vnde Beatus Dionysius dicit 4. c. de di. no. quod
angeli habent substantias & virtutes & operationes intellectu-
ales: intellectus autem non agit nisi mediante voluntate, quia
mouens voluntatis est inclinatio: sequens formam intellectualem.
Vnde oportet quod quicquid angelus agit agit per imperium volun-
tatis. Sed tamen considerandum est quod cum virtus sit me-
dia inter essentiam & operationem: oportet quod virtus & opera-
tio cuiuslibet rei proportionetur essentia eius: vnde superioris
angeli cuius est essentia nobilior est etiam virtus efficacior, si-
cut ad intelligendum, ita etiam ad agendum in res exteriores:
& secundum hoc actio angeli limitatur ad aliquem effectum:
quia nec virtutem nec essentiam habet infinitam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod actio voluntatis an-
gelice radicatur in essentia eius: quia procedit eius virtus & ope-
ratio: oportet autem mouens esse simul cum mobili, quod ab-
solutum mouetur: vnde habetur in 7. phy. (T. c. 12.) & ideo oportet sub-
stantiam angeli aliquo modo coniungi in rebus quas mouet.

Ad secundum dicendum, quod quia actio voluntatis limi-
tatur secundum modum essentie: non oportet quod angelus
possit agere omnia que potest velle.

ARTICVLVS III.

Utrum Angelus possit esse in conuexo cali empyrei.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod Angelus non
possit esse in conuexo cali empyrei. Dicit enim Anselm. In
nihilum nihil esse potest. Sed extra caelum empyreum nihil est:
ergo Angelus non potest esse in conuexo cali empyrei: sic enim
esset extra caelum empyreum.
Item videtur, quod nec corpus gloriosum ibi possit esse. O-
mnis enim corpus necesse est in loco esse. Sed extra caelum empy-
reum non est alius locus: ergo non potest esse corpus gloriosum
extra caelum empyreum.

Sed contra. Si non potest ibi esse, aut Angelus, aut corpus glo-
riosum: aut hoc est quia non potest ibi ascendere, aut quia non
potest penetrare profunditatem cali empyrei: aut quia indiget
loco continente, aut quia indiget conferuante. Sed omnia hec
sunt remota a perfectione corporis gloriosi, multo magis a con-
ditione Angelorum: ergo corpus gloriosum & Angelus pos-
sunt esse in conuexo cali empyrei.

Respondeo dicendum ad euidenciam huius questionis quod
si aut antiquos de loco fuerit duae opinionis maxime probabi-
les, quarum vna fuit quod locus sit quoddam spacium sine dimen-
siones, per se exeuntes, quae quidem opinio si vera esset corpori
deberetur locus ex hoc ipso quod corpus est dimensio huius, ad
quas necesse est aliquas dimensiones occupare. Sed haec opinio
de loco est a Philosopho in 4. phy. reprobata. Vnde alia opinio est
eius, quod locus sit superficies corporis continens, non quidem in-
quantum est limitatio corporis, quod immediate conuenit: alioquin

sequeretur quod corpus quiescens non semper esset in eodem lo-
cu, puta si homo staret in fluuio, per cuius decursum semper re-
nouarent diuersae superficies quae circa ipsum, sed superficies
corporis immediate continens habet quod sit locus ex ordine ad
primum continens vnde accipitur idem locus secundum euan-
dem situm ad primum continens, & propter hoc locus est im-
mobilis: secundum ergo hanc opinionem quae vera est, necesse
tas exundi in loco conuenit corpori ex hoc, quod dependet a pri-
mo continente, & propter hoc primum continens non est in loco nisi
si per accidens & secundum partes, vt dicitur in 4. phy. T. (c. 45.) An-
gelus autem non dependet a primo continente: nec est corpus glo-
riosum: quod perficitur per aiam ex diuina fruitione beati-
catam, & ideo nulla necessitas est quod corpus glorificatum, aut
Angelus ab aliquo locali corpore ambiatur: & propter hoc ni-
hil prohibet corpus glorificatum, vel etiam Angeli in conuexo
cali empyrei esse.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod verbum illud Ansel-
m. intelligendum est in vi affirmationis, non enim possibile est quod
aliquid sit in nihilo tanquam in continente, sed ideo intellectus
non facit ad propositum.

Ad secundum dicendum, quod ratio ista procedit de corpo-
re dependente a primo continente.

QV AESTIO III.

DE INDE quaesitum est de his quae pertinent ad hominem,
& primo de spiritualibus.
& secundum de corporalibus.

CIA CA spiritualia quaesitum est.

Primum de sacramentis.

Secundo, de virtutibus.

Tertio, de peccatis.

Circa sacramenta quaesita sunt duo de baptismo.

Primum, de necessitate baptismi, vtrum scilicet puer qui nasci-
tur in deserto, vbi non potest aqua haberi moriens sine ba-
ptismo saluari possit in fide matris fidelis.

Secundo de impedimento matrimonij, quod prouenit ex ba-
ptismo. Vtrum si Christianus qui baptizatus est in iudaeam qui
primo dederat fidem de contrahendo in baptizatore: cogno-
scens eam postea carnaliter conuenit matrimonium.

ARTICVLVS IIII.

*Utrum puer in deserto natus possit absque baptismo
saluari in fide parentum.*

CIRCA primum sic proceditur. Videtur, quod puer ille in
deserto natus possit absque baptismo saluari in fide pare-
ntum. Non enim est minoris efficaciae fides tempore gratiae quam
tempore legis naturae. Sed tempore legis naturae saluabantur
pueri in fide parentum, vt Gregorius dicit, ergo etiam nunc tempo-
re gratiae.
2. Præterea. Per Christum non est arctata hominibus via
salutis: cum ipse dicat Ioan. 20. Ego veni vt vitam habeant & abun-
dantius habeant. Sed ante Christi aduentum saluabantur aliq-
ui pueri in fide parentum: ergo multo magis nunc post Christi
aduentum.

Sed contra est, quod Dominus dicit Ioan. 2. Nisi quis renatus
fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest intrare in regnum
caelorum.

Respondeo dicendum, quod ab illa damnatione qua humanum
genus incurrit per peccatum primi parentis, nullus potest liberari,
nisi per Christum, qui solus ab illa damnatione immensus in re-
natura: sive et incorporatur sicut capiti membrum, hoc autem tri-
plex modus fieri potest. Primo quidem per susceptionem baptismi, sed
illud ad Gal. 3. Oes qui in Christo baptizati estis Christum in-
diuitis. Secundum per sanguinis effusionem per Christum: quia
per hoc et aliusque passioni Christi conformatur: qua efficaciter
fortis baptismus. Vnde dicitur de martyribus Apocal. 7. quod
lauerunt stolas suas in sanguine agni. Tertio modo per fidem &
dilectionem: secundum illud Prou. 15. Per misericordiam & fidem purgan-
tur peccata. & Act. 15. de fide purificans corda eorum. Et per fi-
dem Christus habitet in cordibus nostris: vt habet ad Ephe. 3. Vnde
ipse baptizatus de fidei sacramentum, & secundum hoc dicitur triplex
baptismus. scilicet aquae spiritus, & sanguinis quae alia duo suppleunt vice
baptismi aquae, si tamen adit propositum suscipiendi tale baptismum:
ita scilicet articulus necessarius, non autem contentus religionis sacra-
mentum excludat manifestum est autem quod in pueris nondum habitus vlti-
mum non potest esse motus fidei & dilectionis, aut propositum
suscipiendi baptismum: & ideo non possunt saluari nisi per
baptismum.

2. d. 2. q. 2.
ar. 1. ad 2.
& ar. 3. ad
5.

1. p. q. 114.
ar. 1. ad 2.
& 3. q. 57.
ar. 4. ad 1.
2.

125
3. p. q. 68.
ar. 2. o. &
q. 72. ar. 6
ad 1.

Ioan. 10.

3. p. q. 49.
ar. 2. ad 2.
& q. 52. a.
7. ad 2.

1. q. 1. ad 8
d. 4. 3. ar.

2. p. q. 68.
ar. 1. 1. o.
dist.

baptismum aquæ: uel per baptismum sanguinis: si propter Christum occiderit: ex quo in folum Christiani, sed etiam martyres sunt: ut Aug. dicit de innocentiis. Et sic patet quod puer ille in deserto moriens sine baptismo salutem non consequitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod secundum quosdam tēpore legis nature non sufficiebat ad salutem paruulorum solus motus fidei in parentibus: sed requirebatur alius exterior pte status fidei per aliquod sensibile signum. Et secundum hoc nihil differbat id quod tunc requirebatur ab eo quod nunc requiritur ad salutem: nisi quod nunc illud signum sensibile est determinatum: tunc erat indeterminate, & pro uoto adhibebatur. Aliorum opinio est quod solus interior motus fidei reclusus ad salutem pueri sufficiebat ad salutem pueri, nec tamen nunc diminuta est fidei uirtus: sed augmentatur gradus salutis: quia nunc qui saluatur per Christum statim in introducit in regnum celorum: quod tunc non erat: unde non est inconueniens si ad hoc amplius aliqd requiritur. s. baptismus, ut dicitur. Ioan. 37.

Ad secundum dicendum, quod per Christum in hoc ipso est ampliatu hominibus uia salutis, quod nunc per eum aperta est eis ianuã uitæ æternæ, quæ ante clausa erat per peccatū primi parentis.

ARTICVLVS V.

Virum possit esse matrimonium inter Christianum, & Iudæam baptizatam ab eo, quam &c.

art. 29. e. fi. 3. p. q6. 70. art. 4. ad 2.

126 4. dist. 42. q. 1. ar. 1. o.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod non possit esse matrimonium inter Christianum & Iudæam baptizatam ab eo, quam carnaliter cognouit post fidem de contrahendo daram. Dicitur enim in decretis 30. q. 1. q. filius sacerdotis non potest ducere in uxorem puellam, quam pater eius baptizauit, ergo multo minus, si ipsemet baptizasset eam, non postea eam habere in uxorem. Si ergo iste Christianus baptizauit Iudæam non potest eam in uxorem accipere.

Sed contra est, quia secundum iura quando post fidem datā de contrahendo per uerba de futuro sequitur copula carnalis: est matrimonium presumptum presumptione iuris, contra quam non admittitur probatio. Sed ita est in proposito: ergo est uerum matrimonium.

Respondeo dicendum, quod spiritualis cognatio impedit matrimonium contrahendum & dirimit iam contractum, manifestum est autem quod ex hoc quod Christianus baptizauit Iudæam, contrahitur inter eos spiritualis cognatio: quia illa fit filia eius spiritualis, unde nullum est matrimonium sequens: et si expressè contrahat per uerba de presenti: & etiam subsequatur carnalis copula.

Et per hoc patet responsio ad obiecta. Nam quod dictum est de presumptione iuris intelligendum est quando non interuenit aliquod impedimentum matrimonij.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quaestum est de uirtutibus. Et primo quantum ad fidem, utrum scilicet certitudo adhesionis, que est in hæretico, uel malo catholico sit actus ipsius fidei uirtutis.

¶ Secundo de quibusdam pertinentibus ad religionem siue ad latram.

¶ Tertio, de quibusdam pertinentibus ad charitatem.

ARTICVLVS VI.

Virum certitudo adhesionis in hæretico, uel malo catholico sit actus fidei uirtutis.

127 veni. q. 14. ar. 6. & 7. & 22. q. 4. art. 7.

AD primum sic proceditur. Videtur quod certitudo adhesionis in hæretico, uel malo catholico sit actus fidei uirtutis: quia secundum Philosophum in 2. Ethic. tria sunt in anima, potentia, passio & habitus: sed illa certitudo adhesionis non potest attribui potentia, quia est meritoria, uel demeritoria, potentia autem non meretur neque demeretur. Similiter non potest pertinere ad passionem: quia passiones pertinent ad appetitum sensitiuum, qui non potest extendi ad hoc quod in hæretico ueritate diuina: ergo relinquatur quod pertinet ad aliquem habitum. Sed habitus ad quem pertinet certitudo adhesionis est uirtus fidei: ergo certitudo adhesionis in hæretico, uel malo catholico est actus ipsius fidei.

¶ Præterea, Omne quod agit ad similitudinem alicuius uirtutis

debet agere in uirtute illius. Sed hæreticus per certitudinem adhaerens his quæ credit, agit secundum similitudinem fidei, quia in tantum certitudinaliter in hæretico quantum estimat se rectam fidem habere: ergo operatur in uirtute fidei: ita uideatur quod illa certitudo adhesionis sit actus uirtutis fidei.

¶ Præterea. Tota firmitas spiritualis edificij est fidei secundum illud Matth. 7. Venetunt flumina: hauerunt uenti: & non poterunt mouere eam. Fundata enim erat supra firmam petram, s. supra fidem. Sed certitudo adhesionis ad firmitatem spiritualem pertinere ergo est actus uirtutis fidei.

Sed contra. Quod non est non potest agere. Sed in hæretico, uel malo catholico non est uirtus fidei: ergo certitudo adhesionis non potest in eis esse actus uirtutis fidei.

Respondeo dicendum, quod si aliquis quod est commune multis accipiat, ut proprium uini necesse est quod decipiat. Certitudo autem adhesionis non est propria uirtutis fidei. Primum quidem quia conuenit uirtutibus intellectuales, puta sapientia, scientia, & intellectus. Secundum, quia conuenit non solum uis uere, sed etiam falsæ. Sicut enim est opinio uera & falsaria & fides: nec minus firmiter in hæretico ueritatē quam falsitatem, ut philosophus dicit in 7. Eth. Tertio, quia certitudo inhesionis non semper provenit ex aliquo habitu, sed ex proprio arbitrio aliquis per assensum suum firmare ad aliquid uerū, uel falsum, antequam habeat habitum. Quarto, quia certitudo inhesionis non solum competit fidei formæ, quæ est uirtus, sed etiam fidei informi, quæ non est uirtus.

Dicendum est ergo quod in hæretico certitudo inhesionis est actus falsæ fidei. In malo autem catholico est actus fidei informis, & sic in neutro est actus uirtutis fidei.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod diuina illa datur de his quæ sunt in anima per modum principij actus. Nam omnis operatio animæ aut est ex aliqua passione, aut ex aliquo habitu, aut ex pura potentia, huiusmodi autem certitudo inhesionis non potest esse ex passione. In malo autem catholico est ex habitu fidei informis. Sed in hæretico est uel ex habitu peruerso uel, uel ex pura potentia, sicut in principio antequam habitum acquisierit, non potest dici quod peruersa fides sit habitus infusus. Quod autem dicitur quod potentis non meretur neque demeretur, si fidei intelligatur, non meretur neque demeretur, hoc ipso quod habemus potentias uerum est. Si autem fidei intelligatur quod pura potentia non possit esse principium merendi, neque demerendi, uerum est quantum ad meritum, quod non potest esse sine gratia. Non est autem uerum quantum ad demeritum, alioquin ille qui a principio peccat, antequam acquirat habitum uitiosum non demeret.

Ad secundum dicendum, quod aliquis potest agere secundum similitudinem alicuius dupliciter. Uno modo secundum similitudinem ueram, & sic uerè agit equaliter in uirtute illius. Alio modo secundum similitudinem apparentem, & sic agit in apparentia uirtutis illius, & ita est in proposito, unde in hæretico certitudo adhesionis, est actus fidei apparentis, non autem fidei uere.

Ad tertium dicendum, quod sicut ex fide uera dependet firmitas spiritualis edificij, ita etiam ex fide falsâ procedit firmitas diabolici edificij.

QVAESTIO V.

DEINDE quantum ad actus latræ, siue religionis quæ sita sunt quatuor.

¶ Primo de celebratione festorum, utrum scilicet liceat celebrare festum conceptionis Domine nostre.

¶ Secundo de solutione officiorum, utrum scilicet clericus habens beneficium cum cura, uel sine cura existens in scholis teneatur dicere officium mortuorum.

¶ Tertio de collatione beneficiorum, utrum scilicet episcopus teneatur dare beneficium meliori.

¶ Quarto de solutione decimarum, utrum scilicet aliquis pauper teneatur decimas dare diuiti sacerdoti.

ARTICVLVS VII.

Virum liceat celebrare conceptionem Domine nostre.

AD primum sic proceditur. Virum liceat celebrare conceptionem Domine nostre. Si non licet, hoc non est, nisi quia fuit concepta in originali peccato. Sed non fuit concepta in originali peccato, ut videtur, quia beata Virgo facta est, ut specialiter modo esset habitaculum Dei, ergo debuit ad hoc specialiter præparari, non autem præparata

Manh.

veri. q6. ar. 6. o.

artic. 91. ad 1.

128

ARTICVLVS IX.

Virum episcopus peccet dans beneficium bono, si pratermittat meliorem.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod Episcopus peccet dans beneficium bono si pratermittat meliorem: quia...

130 22. q. 185 art. 3o

Sed contra est, quod etiam secundum iura sufficit dare bono...

Respondeo dicendum, quod aliquis potest dici melior dupliciter. Vno modo simpliciter...

art. 164. & art. 92. ad 12. & 22. q. 63. art. 2 art. 116. & art. 89.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS X.

Virum pauper teneatur decimas soluere diuini sacerdoti.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod pauper non teneatur decimas soluere diuini sacerdoti...

131 art. 2. q. 87 art. 1o

Praterea, in multis terris decima non soluntur quod tam prelati corrigent, si homines ex necessitate iuris diuini decimas soluere tenerentur...

Sed contra est, quod Dominus Math. 23. dicit, Hec oportuit facere, scilicet iudicium, & veritatem, & illa non omittite, scilicet ea que pertinet ad decimarum solutionem.

Praterea, Luc. 18. Pharisaeus dicit, Decimas do omnium que possideo.

Respondeo dicendum, quod sicut Philosophus docet in 5. Ethic. Medium iustitie accipitur non solum quod ad nos (sicut in ceteris virtutibus) sed etiam secundum rem, quia scilicet in alijs virtutibus attenditur diuersę conditiones personarum...

22. q. 64. art. 2. o. 22. q. 8. a. 10. o. & q. 61. art. 2. ad 1o

Respondeo dicendum, quod sicut Philosophus docet in 5. Ethic. Medium iustitie accipitur non solum quod ad nos (sicut in ceteris virtutibus) sed etiam secundum rem, quia scilicet in alijs virtutibus attenditur diuersę conditiones personarum...

art. 13. c. m.

B. Paulus

AD PRIMVM ergo oportet respondere dupliciter. Vno modo...

Malachi.

22. q. 87.
ar. 1. ad 4.
& ar. 3. ad
1. & ar. 4.
ad 4.

arti. 30. c.
fi.

ar. 10. c. fi.

do, ut dicatur quod decimarum solutio instituta est nō solum **F** ad sustentationem ministrorum Ecclesie: sed etiam ad sustentationem pauperum, quibus debet de domo Dei provideri, vnde dicitur Mal. 3. Inferre omnem decimationem, ut sit cibus in domo mea: & sic sacerdoti, qui non solum sibi, sed pauperibus providere debet, quantumcumque diuiti sunt decimæ necessitate. Alio modo potest dici quod necessitas sustentationis ministrorum fuit ratio Ecclesiasticæ institutionis de decimarum solutione. Sed ex quo officium est alicui debitum per statum Ecclesie, nihilominus ei debetur, quamuis sit diues.

Ad secundum dicendum, quod sicut Paulus laudabiliter non exigebat sumptus qui sibi propter predicationem Euangelij de bebantur, ne quod impedimentum fieret Euangelio: aut scandalum fidelibus Christi, non tamen illi peccabant nō ministrantes sumptus quos Apostolus sibi debitos remittebat: ita etiam prælati Ecclesie laudabiliter faciunt non exigendo decimas in terris illis, in quibus propter dissimulationem timent scandalum generari: nec peccant illi qui non solvant decimas in terris illis, in quibus non est consuetum: peccarent autem si obstinate exigentibus dare recusarent, & ideo ut huic peccato obviarent sacerdotes in terris illis non exigunt decimas.

QVAESTIO VI.

DEINDE quaesitum est de actibus charitatis.
¶ Et primo, de Obedientia, verum sit magis meritorium obedire prælato: uel facere aliquid ad dictum fratris.
¶ Secundo, de elemosyna.

ARTICVLVS XI.

Verum magis sit meritorium obedire prælato, quam facere aliquid ad dictum fratris.

132

22. q. 104.
artic. 3. de
obedientia
extra.

Iacobus.

17. q. 17.
art. 8. o. &
q. 182. ar.
2. c. & 3.
di. 30. ar.
16. q. o.

Ad rationes.
ad 10.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod magis sit meritorium obedire prælato, quam facere aliquid ad dictum fratris. Maiori. n. merito maius detrimentum opponitur. Sed magis demeretur ille qui se inobediens prælato, quam ille qui non assentit dicto fratris: ergo & magis meretur aliquis obedire do prælato, quam assensuens dicto fratris.
Sed contra. Vbi est maior humilitas ibi uidetur esse maius meritum: quia humilibus dat Deus gratiam, ut dicitur Iaco. 4. Sed maioris humilitatis uidetur esse quod aliquis equali se subiciat faciens aliquid ad dictum eius quam quod aliquis subiciat se superiori obediens prælato: ergo magis uidetur esse meritorium, quod aliquis faciat ad dictum fratris, quam quod obediat prælato.

Respondendo dicendum, quod aliquis actus potest dici magis meritorium dupliciter. Vno modo ex genere operis, & sic ille actus est magis meritorius qui est excellentioris virtutis. Manifestum autem quod latra, per quam aliquis seruit Deo est excellentior virtus, quam beneficentia: qua quis satisfacit proximo, sicut & diligere Deum est magis meritorium, quam diligere proximum. Quod autem aliquid fiat ad dictum fratris pertinet ad amicitiam, uel beneficentiam, qua quis diligit proximum, quod autem obediatur prælato, in quantum est Dei minister, pertinet ad religionem qua quis colit & diligit Deum, & ideo magis est meritorium quod aliquis faciat aliquid obediens prælato, uel seruans uocum: quam si aliquid faciat ad dictum fratris. Alio modo potest dici aliquis actus magis meritorius ex eo quod procedit ex maiori charitate, licet sit minor ex suo genere: & sic nihil prohibet magis mereri illum qui facit aliquid ad dictum fratris.

Primum ergo concedimus.
Ad secundum dicendum, quod ille qui facit aliquid ad dictum fratris facit propria sponte, unde minoris humilitatis esse uidetur, quam quod aliquis obediatur prælato tanquam superiori.

QVAESTIO VIII.

DEINDE quaesitum est de elemosyna.
¶ Et primo de elemosyna clericorum.
¶ Secundo, de elemosynis que fiunt pro mortuis.

ARTICVLVS XII.

Verum clerici peccent mortaliter, si ea, quæ eis superfluum, in elemosynas non largiantur.

133

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod clerici peccent mortaliter, si ea quæ eis superfluum in elemosynas non

largiantur, quia super illud Lucae tertio. Qui habet duas tunicas det unam non habenti, dicit Glo. de duabus tunicis diuidi dis datur præceptum, quia si una diuidatur, nemo uestitur in dimidia tunica & nudus remanet: qui accipit: & qui dedit, sed per largitionem unius tunicæ intelligitur largitio eorum quæ superflua sunt ad necessitatem uitæ, ut patet per ea quæ in eadem Glo. præmittuntur: ergo dare superflua est in præcepto, sed qui transgreditur præceptum peccat mortaliter, ergo ille qui non dat superflua pauperibus peccat mortaliter.

¶ Præterea. Præceptum plus obligat, quam cõsiliu. Sed dare omnia quæ quis possidet est cõsiliu, & tamen ad hoc homo obligatur in casu extremæ necessitatis: ergo etiam extra casum extremæ necessitatis tenetur aliquis superflua dare pauperibus, cum hoc sit in præcepto, & ita qui non largitur peccat mortaliter.

¶ Præterea. Quicumque consumit quod est alterius tenetur ad restitutionem. Sed bona clericorum sunt pauperum, ut patet per Glo. Hieronymi super illud Isaiæ secundo. Rapina pauperum in domo uestra: ergo si clerici inutiliter bona Ecclesiastica consumunt tenentur restituere pauperibus aliunde si habuerint.

¶ Præterea. Quicumque facit se impotentem ad id quod tenetur facere peccat mortaliter, sed clerici faciendo superfluas expensas faciunt se impotentes ad subueniendum pauperibus ad quod tenentur, ergo uidetur quod peccent mortaliter.

Sed in contrarium uidetur esse consuetudo, quæ apud multos præualuit.

Respondendo dicendum, quod aliter uidetur se habere circa bona patrimonialia & circa bona Ecclesiastica. Nam bonorum patrimonialium, uelicitate acquisitionum homo uerè est dominus, unde quantum pertinet ad cõditionem ipsius rei potest resusci uti, ut uult: & ex hac parte non accidit peccatum: potest tamen peccatum accidere ex inordinato modo utendi: uel per superabundantiam, dum scilicet inutiliter consumit bona propria in ea in quæ non oportet, uel secundum defectum, in quantum scilicet non erogat ea in quæ oportet. Vtroque enim modo corrumptur uirtus ut dicitur in secundo Ethicor. Bonorum uerò Ecclesiasticorum clerici non sunt uerè domini, sed dispensatores, secundum illud primæ ad Corin. 7. Dispenratio autem mihi credita est. Pertinet autem ad dispensatorem, ut fideliter distribuatur ea quæ eius dispensationi committuntur, secundum illud primæ ad Corin. 4. Hic iam queritur inter dispensatores ut fidelis quis inueniatur. In his ergo potest dupliciter peccatum contingere, uno modo ex conditione ipsius rei, dum, si usurpat sibi quasi rem propriam, & in usus suos conuertit id quod esset aliis erogandum. Alio modo ex inordinato usu eorum, quæ in partem suam cedunt, sicut etiam de aliis dictum est. Verum quæ horum dispensatio fidei dispensatoris committitur, ut dictum est, si quis bona fide dispenset Ecclesiastica bona inde accipiens quod sibi conuenit, secundum conditionem status, & persone & aliis largitur, secundum quod sibi uidetur bona fide expedire, non peccat mortaliter: etiã si forte aliquid plus in suos usus conuertat, quam oporteat. Talia enim quæ in singularibus esse eorum iudicium, non possunt per omnimodam certitudinem diffiniri. Vnde si non sit multus excessus potest compatì bonam fidem dispensatoris, si uerò multus excessus fiat, non potest latere, & ita non potest cum bona fide dispensatoris hoc agi: si autem non conseruet bonam fidem in dispensando, peccat mortaliter.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Aug. dicit in libro de sermone Domini in monte. Illa præcepta quæ Dominus tra didit Matth. 5. Qui percusserit te in unam maxillam præbe ei, & aliam: & quæ ibi sequuntur, sunt in intelligenda secundum præparationem animi, ut scilicet homo sit paratus hoc facere quod do necessitas hoc requirit. Vnde non semper est peccatum mortale, quando homo hoc non facit, sed quando uidet necessitatem immineere, si non faciat, tunc peccat mortaliter, & eadem ratio est de hoc præcepto, qui habet duas tunicas det non habenti, & de omnibus similibus. Vnde non semper peccat mortaliter quotiescumque non dat pauperi qui superfluum habet, sed quando necessitas imminet. Quando autem fit talis necessitas, quod obligat ad peccatum mortale, non potest ratione de terminari, sed committitur prudenti & fidei dispensantis, vnde si bona fide det, quando sibi uidetur expedire, immunit est a peccato, alioquin mortaliter peccat.

Ad secundum dicendum, quod illa eadem quæ sunt consilia cadunt sub præcepto secundum animi præparationem: nullum enim consilium est perfectius, quam quod homo tradat animam suam pro fratribus suis, & tamen hoc cadit sub præcepto secundum animi præparationem, secundum illud. Io. 3. Et nos debemus pro fratribus animam ponere: & similitudine dare omnia sua pauperibus, cadit sub præcepto secundum animi

Hieronim.

ad 4. habi
tus & 21
di. 11. q. 2
ar. 1. ad 5
& q. 69
arti. c. 6
ar. 2. c. 8
& q. 159
ar. 1. ad 4
& q. 182
arti. c. 6
ad 1.
Art. post
rationem
talem.

Augustin.

ad 11. q. 2
ar. 1. ad 5
& 1. q. 2
ad 1.

Iocundus

ultimi preparationem, vt scilicet homo sit paratus hoc facere si necessitas imminet. Minor tamen necessitas requiritur ad superflua eroganda quam ad omnia exhibenda tamen hoc toto modo ratione vniuersali determinari non potest sed committitur prudenti vt dictum est.

Ad tertium dicendum, quod bona ecclesiastica non solum sunt dispensanda pauperibus, sed etiam ecclesie ministris: vnde secundum canones debent diuidi hoc modo vt aliqua pars cedat in usus pauperum, & aliqua pars in usus ministrorum. & in cultum ecclesie.

Alter ergo dicendum est de illis ecclesiasticis bonis, quae principaliter sunt attribuenda necessitatibus pauperum, & ex consequenti necessitatibus ministrorum, sicut sunt: bona hospitalium & aliorum huiusmodi. Et alter de illis bonis quae sunt principaliter attributa usibus ministrorum, sicut sunt praebendae clericorum, & alia huiusmodi. Nam in primis bonis peccatum committitur, non solum ex abusu, sed etiam ex ipsa rerum conditione dum aliquis in suos usus assumit quod est alienum. Et ideo tenetur ad restitutionem tanquam defraudator restituere. In secundis vero bonis non committitur peccatum nisi per abusum, sicut & de bonis patrimonialibus dictum est, unde non tenetur quis ad restitutionem, sed solum ad poenitentiam peragendam.

Ad quartum dicendum, quod neque moderatus usus diuitiarum neque bona fides dispensatorum saluari videtur in eo qui scienter superfluas expensas facit in uoluptuosos conuiuus, & alius huiusmodi superfluitatibus, & sic non est dubium quod in talibus peccat mortaliter. Vnde dicitur Matth. 24. Si dixerit malus seruus ille in corde suo, moram facit dominus meus venire, & coepit perire, perire conferus suos, quod pernet ad superbum, & corde deo dominum, manducet autem & bibat cum ebriosis quod pernet ad superflua & uoluptuosa conuiuia, ueniet dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua ignorat, & diuiciae societate sanctorum, partem que eius ponet cum hypocritis in inferno. Vnde ibi subditur. Ibi erit fletus & stridor dentium. Si autem aliquis non multum in talibus excedat potest bona fide fieri ab aliquo, qui vult secundum decentiam sui status morem gerere his quibus conuiuit.

Adem vt pro homini tarditate puniatur, sed quia remedium ei non adhibetur, dum suffragia differuntur, ex quibus plurimum iuuaret. AD PRIMVM ergo dicendum, quod negligentia vnius non imputatur alteri ad poenam, potest tamen redundare in alterum quantum ad defectum remedij secundum quod vnus homo ab alio iuuari potest.

4. d. 45. q. 2. ar. 2. q. 2. ad 4.

ARTICVLVS XIII.

Primum executor debeat tardare distributionem elemosynarum ad hoc, quod res defuncti melius vendantur.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod executor debet tardare distributionem elemosynarum ad hoc quod res defuncti melius vendantur. Quia ex hoc sequitur quod plures elemosynas poterit facere pro defuncto, ex quibus defunctus magis iuuabitur: ergo si differat, videtur quod laudabiliter, & fideliter hoc faciat.

838

Sed contra est, quia ex tarditate elemosynarum sequitur retardatio remedij quo forte defunctus indiget, ergo videtur quod huiusmodi retardatio conuenit grauetur defunctus potius quam iuuetur.

Respon. dicendum. In mora modici temporis non videtur esse magnum periculum. Vnde si executor per modicum tempus elemosynam dare differat, vt rebus defuncti melius venditis amplius elemosynas dare possit, laudabiliter hoc facit. Si vero econuerso per multum tempus differat elemosynas distribuere, vt non multo amplius elemosynas faciat, non videtur esse absque culpa, quia forte defunctus a purgatorio liberaretur in quo existentis remedij suffragiorum maxime necessarium erat, hoc autem requirit prudentis executoris examen, ut scilicet consideratis dilatione temporis & conditione personae quae creditur citius vel tardius liberanda, & etiam quantitate augmenti elemosynarum, faciat, quod videbitur expedire defuncto.

Tardare distributionem testamenti quod est licitum.

QUESTIO VIII.

DEINDE quaesitum est de elemosynis quae sunt pro mortuis.

Et circa hoc quaesita sunt duo.

Primum vt mortuus patiatur aliquod detrimentum, si executor eius differat dare elemosynas, quas ipse in testamento dandi mandauit.

Secundo, vtrum executor licite possit differre distributionem elemosynarum ad hoc quod res defuncti melius vendantur in posterum.

DEINDE quaesitum est de peccatis.

Et circa hoc quaesita sunt tria.

Primum de peccato originali, vtrum scilicet ille qui baptizatus est transmittat peccatum originale in prolem.

Secundum de peccato actuali in generali, quid scilicet sit prius, vtrum auersio a Deo: vel conuersio ad commutabile bonum.

Tertium specialiter de mendacio: quod mendacium sit grauius, utrum illud quod fit verbo, vel illud quod fit facto.

ARTICVLVS XV.

Primum ille qui est baptizatus transmittat peccatum originale in prolem.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod ille qui est baptizatus non transmittat peccatum originale in prolem. In eo enim qui nascitur tria possunt considerari, scilicet corpus, anima, & vnio virtutum; sed non contrahit peccatum originale secundum corpus quod contrahit a parentibus quia partes erant totaliter a peccato originali mundati, similiter etiam nec secundum animam quam habet ex creatione Dei, in quem peccatum non cadit, & per consequens neque etiam secundum unionem virtutum: ergo ille qui nascitur ex baptizatis nullo modo contrahit peccatum originale.

136 & in or. 136. de ma. qu. 4. ar. 1. & 8. & 12. qu. 84. art. 3. & 4.

Sed contra est, quia remedium non adhibetur nisi vulneri. Sed baptismus qui est medicinale remedium contra vulnus originale peccati adhibetur paruulis baptizatorum filius secundum communem ecclesiae consuetudinem: ergo paruuli baptizatorum filii cum originali peccato nascuntur.

Respon. dicendum, quia peccatum quod ex transgressione primorum parentum in omnes posteros originaliter deriuatur, non aboletur nisi per gratiam Christi, qui de peccato damnauit peccatum in carne, vt dicitur Romanos 8. sed hoc quod ad ordine peragitur. Nam primo in statu praesentis vitae per sacramenta gratiae Christi remouetur peccatum originale quantum ad iniquitatem animae, vt scilicet non imputetur homini ad culpam. Remanet tamen interim quantum ad corpus onem foetivus in carne: vnde Apostolus ad Romanos 7. Ego ipse mente seruo legi Dei, carne autem legi peccati in quantum scilicet concupiscit aduersus peccatum: vnde homo baptizatus secundum mentem.

Rom.

Apostolus.

Apostolus.

ARTICVLVS XIII.

Primum mortuus aliquod detrimentum sentiat ex hoc, quod elemosyna, quas mandauit dari, retardantur.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod mortuus nullum detrimentum sentiat ex hoc quod elemosyna, quas mandauit dari retardantur. Huiusmodi enim retardatio prouenit ex negligentia executoris. Sed negligentia vnius non imputatur alteri: ergo nullum detrimentum mortuus patitur ex huiusmodi tarditate.

Sed contra est, quod propter huiusmodi tarditatem retardantur orationes & sacrificia, quae fierent pro anima defuncti, ex quibus plurimum iuuaretur, ergo ex huiusmodi tarditate patitur detrimentum.

Respondeo dicendum, quod hic est opus duplici distinctione. Primum quidem ex parte ipsius detrimenti. Distinguentium est duplex detrimentum. Nam quoddam detrimentum est, quod pertinet ad tolerantiam poenae, secundum illud primae Considerationum tertio. Si cuius opus arserit detrimentum patietur. Aliud autem quod pertinet ad subtractionem remedij. Secundum est distinguentium est ex parte elemosynae. Circa quam potest considerari et detrimentum ipsius elemosynae, & effectus ipsius. Quia autem ad meritum elemosynae nullum detrimentum patitur defunctus ex praedicta tarditate, maxime est quantum in ipso labor curam adhibuit, vt huiusmodi elemosynae citius darentur, quia meritum principaliter ex voluntate & intentione dependet. Sed quantum ad effectum elemosynae patitur detrimentum, non quod

tem viuit in nouitate spiritus, sed secundum carnem adhuc re-
tinet venustatem Adæ. Et ideo sicut per spirituales generatio-
nem, que scilicet per euangelium alios producit filios in Chri-
sto absque peccato, ita etiam secundum generationem carnalem
producit filios in venustatem Adæ cum peccato originali.
Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

*Utrum in peccato actuali prius sit auersio, quam
conuersio.*

137

AD secundum sic proceditur. Videtur quod in peccato actua-
li prius fit auersio quam conuersio. Aduersio enim impor-
tat recessum à termino: conuersio autem accessum ad termi-
num. Sed in motu corporali prius est recessus à termino, quam
accessus ad terminum: ergo & in spirituali motu prius est auer-
sio quam conuersio.

Sed contra est, quod Dion. dicit. 4. cap. de di. no. Nemo in ten-
dens ad malum operatur: sed intendens ad bonum: ergo prius
animas peccatis conuertitur per appetitum ad bonum commu-
tabile, quam avertatur à Deo.

Respon. dicendum, quod peccatum principaliter in volun-
tate consistit: vt Aug. dicit. Quantum autem ad voluntatem, il-
lud est prius, quod principaliter intenditur: & ideo in peccatis
in quibus principaliter intenditur fructus boni commutabilis
sicut in luxuria, auaritia, & similibus, prius est naturaliter con-
uersio quam auersio, quæ non est principaliter intenta, sed præ-
ter intentionem consequitur ex inordinata conuersione. In pec-
catis autem in quibus directè intenditur auersio à Deo, sicut
est infidelitas, deseparatio, & alia huiusmodi: prius est auersio
ab incomptabili bono, & in postea est conuersio ad commu-
tabile bonum, sicut patet in illis qui desperantes seipfos tradit
impudicitie, vt dicitur ad Eph. 4.

AD TRIMVM ergo dicendum, quod quamuis in motibus
operabilibus recessus à termino prior sit in executione: accessus
tamen ad terminum prior est in intentione, in qua princi-
paliter consistit peccatum.

ARTICVLVS XVII.

*Utrum maius peccatum sit, cum aliquis mentitur factis,
quam cum aliquis mentitur verbo.*

138

AD tertium sic proceditur. Videtur quod maius peccatum sit
cum aliquis mentitur factis, quam cum aliquis mentitur ver-
bo. Maius enim peccatum esse videtur cum aliquis mentiendo
abuitur eo cui magis creditur. Sed sicut Ansel. dicit in lib. de
ueritate. Magis creditur factis quam uerbis: ergo grauius pec-
cat qui mentitur factis quam uerbis.

Sed contra est, quod Aug. dicit in lib. de doctrina Christia-
na. Inter omnia signa præcipuum locum tenent uerba: his autem
abuitur ille qui uerbo mentitur: ergo uidetur quod gra-
uius peccat ille qui mentitur uerbo quam ille qui mentitur
factis.

Respon. dicendum, quod sicut Ambro. dicit in quodam sermo-
ne. Non solum in falsis uerbis, sed etiam in simulatis operibus
mendacium est. Peccatum autem mendaciæ principaliter qui-
dem consistit in intentione fallendi: unde ille qui dicit falsum,
quod putat esse uerum non mentitur. Magis autem est reus men-
daciæ ille qui dicit uerum, quod putat esse falsum: ut patet per
Aug. in lib. de mendacio. Unde cum eadem intentione fallendi
sit in eo qui mentitur uerbo, & in eo qui mentitur factis: utriusque
æqualiter peccat, uerbum enim & factum assumitur ut inu-
eritas fallendi: unde non refert quantum ad peccatum men-
daciæ, utrum aliquis uerbo uel scripto uel nuro, uel quocunque
facto mentitur: sicut non refert quantum ad peccatum homi-
cidij, utrum quis gladio uel securi interficiat hominem.
Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO III.

ARTICVLVS XVIII.

*Utrum aliquis possit esse naturaliter, uel miraculose
simul uirgo, & pater.*

139

DEINDE quæsitum est circa corpora hominis, utrum, scilicet
quis possit esse naturaliter, uel miraculose simul uirgo &

pater: & uidetur quod hoc possit esse miraculose, quia pater &
mater simul sunt generationis, principia. Sed aliqua mulier mi-
raculose fuit simul uirgo & mater: ergo pari ratione aliquis uir
miraculose potest simul esse uirgo & pater.

Item uidetur quod hoc possit esse absque miraculo: quia de-
mon incubus potest surari semen uiri uirginis in somnis pollui
tu & transfundere in matricem mulieris: ex quo quidem femi-
ne potest concipi proles, cuius pater non est demon incubus,
sed ille ex cuius semine generatur, quod agrin uirtute eius à
quo est resolutum: ergo uidetur, quod etiam absque miraculo
possit aliquis simul esse uirgo & pater.

Sed contra. Mulier absque miraculo non potest simul esse uir-
go & mater: ergo pari ratione, nec uir absque miraculo potest
simul esse uirgo & pater.

Item uidetur quod nec per miraculum, quia si filius Dei qui
est natus miraculose de uirgine ex aliqua parte corporis uirgi-
nalis carnem assumpsit: sed quæ illa, unde mulier naturaliter
concepit, puta de manu aut pede, non diceretur filius uirginis,
sicut nec Eua dicta est filia Adæ quamuis sit formata de costa
ipsius: sed non posset contingere salua uirginitate uiri, quod ex
eadem parte corporis & in eodem loco prolem generaret sicut
naturaliter generatur: ergo nec etiam miraculose fieri posset
quod aliquis simul esset uirgo & pater.

Respon. dicendum, quod ad huius euidenciam uidere oportet
quod ad uirginitatem requiritur. Requiritur autem tria
ad eius perfectionem, quorum primum est principale & for-
male, scilicet electio sine intentione uoluntatis, sicut & in omni-
bus moribus: unde istud ex necessitate ad uirginitatem requiritur,
quod ad adiacenti assidua uoluntas nunquam experiendi
delectationem ueneream. Secundum autem est materiale, scilicet
passio appetitus sensitui, scilicet delectatio, quam quis ex-
peritur in actu uenerio, cuius priuatio requiritur ad perfectam
uirginitatem materialiter. Nam passionis sensituiæ sunt mate-
ria uirtutis moralium. Si tamen præter electionem propriæ
uoluntatis hoc contingat, puta cum quis in somno polluitur,
uel cum mulier per uolenciam ab hoste opprimatur, non per-
tinet uirtus uirginitatis: ut patet per Aug. in primo de Cui. Dei.

Tertium autem est quasi per accidens & concomitantè se ha-
bens ad uirginitatē scilicet corporalis integritas. Unde si clau-
stra pudoris aliter corruptantur quam per uenerium actum:
puta si obestrix, uel mediens ferro incidat ad sanandum nihil
uirginitatis deperit: sicut Aug. dicit in primo de Cui. Dei. Si ergo
si uirginitas accipitur secundum perfectam suam esse, prout ad
uirginitatem tertia prædicta concurrunt: mulier quidem
salua uirginitate non potest esse mater ita quod concipiat & pariat
proles miraculose: quia proles egredi non potest cum hoc, quod perma-
neant claustra pudoris in uiolata, nisi per miraculum: sicut ac-
cidit in matre Dei. Posset tamen esse absque miraculo mulier salua
uirginitate concipere: sicut dicitur accidisse de qua-
dā puella pubescente, quæ post pudoris custodiam in lecto suo pa-
ter habebat, qui dum somno pollueretur, semen ad matricem de-
scendit, & puella concepit. Vir autem absque omni seminis resolu-
tione non potest esse pater, neque naturaliter, neque miraculose: quia
si de corpore eius proles aliter miraculose formaretur, non posset
dici pater. Si uero uirginitas largius accipitur, prout solum
requiritur interiorē electionem mentis: sic patet de muliere
quidem quæ naturaliter potest esse mater uirginitate tali manente,
sicut si aliqua per uolenciam opprimeretur ab hoste, & inde
concepere: & multo magis hoc posset miraculose fieri. Vir autem
salua tali uirginitate posset esse pater naturaliter per pollutionem
nocturnam, quæ quocunque casu ad matricem mulieris perue-
niret. Non autem ita congrueret quæ miraculose uir fieret pater
sicut uirgo fieret mater: tunc quia uirgo miraculose facta est ma-
ter, ipse sancto formante corpus prolis ex putissimis sanguini-
bus uisus ut Damaf. dicit. Resolutio autem seminis lineæ quæ uiri
esse non posset non congruit operationi spiritus sancti: tum quia
uir in gnatione est sicut agens, mulier sicut patiens. Deo autem
peut agere & non pariter uisus congruit ut Deus miraculose sup-
pleat id quod deest ex parte uiri, quod quod deest ex parte mulieris.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO II.

ARTICVLVS XIX.

*Utrum cælum empyreum habeat influentiam super
alia corpora.*

DEINDE quæsitum est de creatura pure corporali, utrum scilicet cælum empyreum habeat influentiam super
per alia corpora: Et uirgo, non quia cælum corpus quod naturaliter
influit

ar. 113. c.
& 22. qu.
20. a. 3. c.
& 3. q. 86.
ar. 4. ad 1.

22. q. 73.
ar. 5. c.
12. q. 77.
ar. 6. ad 1.
& ar. 8. ad
2. & 22. q.
46. arti. 2.
ad 2.
22. q. 20.
ar. 1. ad 1.

arti. 96. &
22. q. 152.
ar.

Eua non
fuit filia
Adæ.

Ad per-
tinet uir-
ginitatem
intra re-
quiritur
tunc re-
quiritur
tunc re-
quiritur
tunc re-
quiritur
tunc re-
quiritur

1. p. 28.
ar. 2. ad 2.
Virgo po-
test condi-
pere eam
naturaliter.
Vir non
potest esse
pater
etiam mi-
raculose

140

INCIPIT QVODLIBET

SEPTIMUM.

QVAESTIO I.

VAESITVM est de tribus.

- ¶ Primò quòdam pertinentia ad substantias spirituales.
- ¶ Secundò quòdam pertinentia ad sacramentum altaris.
- ¶ Tertio quòdam pertinentia ad corpora damnatorum. CIRCA substantias spirituales quærebat.
- ¶ Primò de cognitione earum,
- ¶ Secundò de frustione anime Christi tempore passionis.
- ¶ Tertio de pluralitate in substantiis spiritualibus inuenta. CIRCA primum quærebat quatuor.
- ¶ Primò, vtrum aliquis intellectus creatus possit diuinam essentiam videre immediatè.
- ¶ Secundò, vtrum intellectus creatus possit simul plura intelligere.
- ¶ Tertio, vtrum intellectus angelicus possit intelligere singularia.
- ¶ Quarto, vtrum noticia quam Aug. dicit prolem mentis, sit accidens, uel non.

ARTICVLVS I.

Vtrum aliquis intellectus creatus possit diuinam essentiam immediatè videre.

141

AD primum sic proceditur. Videtur quòd nullus intellectus creatus possit diuinam essentiam immediatè videre. Intellectus enim creatus cum indifferenter se habeat ad omnia intelligibilia, non potest cognoscere determinatè aliqui nisi per obiectum suum determinetur, sed diuina essentia non est obiectum quod possit intellectum determinare, quia est summum in entibus & maximè generalitatis & nullo modo determinatum; ergo intellectus creatus ipsam videre non potest.

1. p. q. 12. art. 2. o. & ar. 4. ad 3. 2. veri. q. 9. & 4. 49. q. 2. ar. 1. 1. 8. 2. 2. q. 175. artic. 3.

¶ Præterea, Ad hoc quòd intellectus cognoscatur aliqd oportet quòd fiat in actu. Nihil enim operatur secundum quòd est in potentia, sed secundum quòd est actu. Intellectus autem non fit in actu nisi secundum quòd intelligibili informatur. Cum ergo essentia diuina non possit per se ipsam informare intellectum ut formaliter faciat ipsam esse in actu, oportet si debet per intellectum cognosci, quod per aliquam sui similitudinem in intellectu informat ad hoc, quod cognoscatur, & ita non poterit immediatè nisi per similitudinem uideri.

¶ Præterea, ad hoc quòd intellectus creatus essentiam diuinam uideat, oportet quòd per lumen gloriæ perficiatur, sed lumen gloriæ est medium distans, & ab ipso intellectu & ab ipsa essentia diuina, quæ est beatitudo increata, cum lumen prædictum dicatur creaturæ; ergo intellectus creatus non potest uideri diuinam essentiam immediatè.

¶ Præterea, Secundò philosophum in 3. de anima. (T. c. 3.) Sicut sensus se habet ad sensibile, ita se habet in intellectus ad intelligibile, sed ad hoc quòd sensus usus suum obiectum percipiat duplici modo indiget, scilicet lumine & specie quæ est similitudo rei uisæ, ergo hoc idem est necessarium intellectui in uisione diuinæ essentia, & sic non immediatè eam uidebit.

Sed contra est quòd dicitur 1. Ioan. 3. Videbitis eum, si cuti est.

¶ Præterea, ad hoc quòd intellectus intelligat nihil aliud uideat requiri nisi quòd intelligibile fiat in actu, & quòd intellectui coniungatur, sed essentia diuina per se ipsam est intelligibilis in actu, cum sit immaterialis, intellectui etià præsens est, quia ut dicit Aug. u. Deus unicusque rei est uicinior, quam ipsa res sibi; ergo intellectus creatus essentiam diuinam poterit immediatè uideri.

August.

Respondendo dicendum, quòd absque dubio tenendum est, quod diuina essentia in patria immediatè ab intellectu glorificato uideatur. Ad cuius euidentiam sciendum est quòd in uisione intellectus triplex medium contingit esse. Vnum sub quo intellectus uidet, quòd disponit eum ad uidentium: & hoc est in nobis lumen, intellectus agens: quod se habet ad intellectum possibilem nostrum, sicut lumen solis ad oculum. Aliud medium est quo uidet; & hoc est species intelligibilis quæ in intellectu possibilem determinat, & habet se ad intellectum possibilem, sicut species.

ar. 21. & 2. p. q. 12. ar. 12. c. 1. q. 12. ar. 5. d.

influxu in alia corpora per prius in fluxu in propinqua quam in terrota. Si ergo cælum empyreum influeret in corpora inferiora, per prius influeret in cælum aqueum, quod est sibi propinquius quam in cælum sidereum, sed hoc uidetur esse incoueniens: quia cælum sidereum similis est cælo empyreo, cum neutrum sit de natura quatuor elementorum, quam cælum aqueum quod est de natura quatuor elementorum: quia illæ aquæ dicuntur ibi positæ ad refrigerandum calorem proueniētem ex motu cælesti ratione cuius Saturnus quod est altior inter planetas dicitur habere frigiditatem. Non ergo cælum empyreū influere in corpora inferiora.

Sed contra est, quòd in lib. de intelligentiis dicitur, quòd omne quòd influat in alia est lux uel lucem habens, & in commento dicitur, quòd omnis influentia est per uirtutem lucis, sed cælum empyreum maximè habet lucem inter alia corpora; ergo in alia corpora influat.

Respondendo dicendum, quòd quidam ponunt cælum empyreum non habere influentiam in reliqua corpora, quia non est institutum ad effectus naturales, sed ad hoc, quòd sit locus beatorum. Et hoc quidem mihi aliquando uisum est, sed diligenter considerans magis uidetur dicendum, quòd influat in corpora inferiorum, quia totum uniuersum est unum unitate ordinis: patet per philosophum 12. meta. (T. c. 5. 2.) Hæc autem unitas ordinis attenditur secundum quòd quodam ordine reguntur corporalia per spiritualia, & inferiora corpora per superiora: ut August. dicit in 3. de Trinit. Vnde si cælum non empyreum influeret in corpora inferiora cælum empyreum non contineretur sub unitate uniuersi, quòd est inconueniens. Videtur autem proprius effectus eius esse perpetuus & permanentio in inferioribus corporibus. Nam secundum philosophum in 11. Meta. (T. c. 4. 3.) In cælo sunt principaliter duo motus, quorum unus est ab Oriente in Occidentem, qui uocatur diurnus: & est super polos æquinoctialis, & quia iste est uniformis cauiat perpetuitatem in inferioribus motibus.

¶ Alius autem motus est ab Occidente in Orientem, quo mouetur sol & alij planeta, qui est super polos zodiaci, per quem planetæ accedunt & recedunt a nobis: unde iste motus proprie causat differentiam generationis & corruptionis & cæterorum motuum in istis inferioribus: & sic continuatur generatio & corruptio horum inferiorum quousque Deus uult, quæ quidem quâdam ad conuinitatem causatur a primo motu, quoniam autem ad contrarietatem a secundo. Sicut autem uniformitas motus præcedit difformitatem, ita etiam unitas quæ præcedit uniformitatem motus, quia moueri est se aliter habere nunc quam prius, quiescere autem est eo modo se habere nunc ut prius, & hoc quies habet puram unitatem: uniformitas autem motus habet unitatem cum diuersitate, & ideo primum cælum, scilicet empyreum singulariter per suam quietem influat. Secundum autem cælum est, quòd dicitur aqueum per suum motum uniformem. Tertium autem cælum scilicet sidereum per suum motum difforme, hoc autem est proprium huic corpori, quòd influat absque motu in quantum est supremum attingens quòdam modo ordinem substantiarum spiritualium, prout Dion. dicit 2. c. de di. no. quod diuina sapientia coniungit principia seculorum finibus primorum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cælum empyreum magis influat in cælum aqueum quam in inferiora corpora, in quantum scilicet cælum aqueum plus recipit de influentia cælesti empyrei, ut uniformitas motus ostendit, unde etiam magis conuenit eum cælo empyreo ratione suæ uniformitatis quam cælum sidereum. Est autem de cælestibus corporalibus duplex opinio. Vna scilicet quòd sint de natura elementorum secundum quam cælum empyreum esset de natura ignis cælum aqueum de natura aque uel aeris, cælum autem sidereum est compositum ex utraq; natura, quia in parte est lucidum in parte dyaphanum. Et ad hanc opinionem pertinet quòd dicitur aquam esse ibi ad infrigidandum. Alia autem est opinio quòd corpora cælestia non sunt de natura quatuor elementorum, sed quinta essentia, secundum quam etiam cælum aqueum non est de natura quatuor elementorum, sed dicitur aqueum propter dyaphanositatem, hanc dicitur cælum empyreum, id est igneum, propter lumen. Contrarium concedimus, quoniam uisus est de intelligentiis non sit auctoritas alicuius, nec etiam nerum sit quòd omnis in fluxu sit ratione lucis, nisi lux metaphoricè accipiatur pro omni actu, prout omne agens agit in quantum est ens actu ut hoc potest esse uerum in solis corporalibus, in quibus proprie dicitur lux, in quantum scilicet lux corporalis est forma primi corporis agentis, scilicet cæli cuius uirtute omnia corpora inferiora agunt. Et hæc ad præsens dicta iufficiant.

1. p. q. 12. art. 2. o. & ar. 4. ad 3. 2. veri. q. 9. & 4. 49. q. 2. ar. 1. 1. 8. 2. 2. q. 175. artic. 3.

Species lapidis ad oculum. Tertium medium est in quo aliquid videtur: & hoc est res aliqua per quam in cognitionem alterius devenimus, sicut in effectu videmus causam, & in uno similitudine vel e contrario videtur aliquid: & hoc medium se habet ad intellectum sicut speculum ad usum corporalem, in quo oculus aliquam rem videt. Primum ergo medium & secundum non faciunt mediata[m] visionem: immEDIATE enim dicitur aliquid videre lapidem, quamvis eum per speciem eius in oculo recipiam & per lumen videat, quia visus non fertur in hac media tanquam inuisibilis: sed per hanc media fertur in uno visibilibus, quod est extra oculum. Sed tertium medium facit visionem mediata[m]: visus enim fertur prius in speculum sicut in visibilibus, quo mediante accipit speciem rei visae in specie vel speculo: similiter intellectus cognoscens causam causato, fertur in ipsum causatum sicut in quoddam intelligibile, ex quo transit in cognitionem causae. Et quia essentia divina in statu, vel in effectu suis suis cognoscitur non videmus eam immediate. Vnde in patria ubi immediate videbitur, tale medium penitus subtrahitur. Similiter etiam non est tibi medium secundum, s. aliqua species essentiae divinae in intellectu informans: quia quando aliquid videtur immediate per speciem suam, oportet quod species illa representet rem illam secundum completum esse suae speciei: alias non diceretur res illa immediate videri, sed quaedam umbra eius, sicut si similitudo lucis in oculo fieret per modum coloris, qui est lux umbrata. Cum autem omne quod recipitur in aliquo recipiatur in eo per modum recipientis: impossibile est in intellectu similitudinem divinae essentiae recipi, qui eam perfecte secundum totam suam rationem representat. Vnde si per aliquam similitudinem talem essentia divina a nobis videretur non videremus essentiam divinam, sed quaedam umbram eius. Restat ergo quod solum primum medium erit in illa visione, scilicet lumen gloriae: quod intellectus perficietur ad videndum essentiam divinam, de quo in psalm. 35. In lumine tuo videbimus lumen. Hoc autem lumen non est necessarium ad hoc quod faciat intelligibile in potentia esse intelligibile in actu: ad quod est nobis necessarium lumen intellectus agentis, quia ipsa divina essentia cum sit a materia separata est per se actu intelligibilis. Sed erit necessarium tantum ad perficiendum intellectum: ad quod etiam nunc lumen intellectus agentis valet: praedictum autem lumen gloriae sufficienter perficiet intellectum ad videndum divinam essentiam eo quod ipsa essentia divina totaliter lux intelligibilis est. Vnde lumen gloriae ab ea in intellectum descendens facit hoc respectu divinae essentiae in intellectu, quod facit respectu aliorum intelligibilium, quae non sunt lux tantum, sed species rei in intellectu simul & lumen, sicut si lux sensibilis per se existeret ad eius visionem sufficeret lumen oculum perficiens sine aliqua similitudine.

art. 1. c. & 1. p. q. 12. ar. 4. o. 1. p. q. 12. art. 1. o. & 11. o. & 22. q. 175. artic. 4.

Lumen gloriae

ad quid sit necessarium.

Ar. 146.

1. p. q. 3. art. 2. ad 3. & ar. 4. ad 1. & q. 6. 7. ar. 1. ad 3. & veri. q. 21. art. 4. ad 9.

Ad primum ergo dicendum, quod aliquid dicitur determinatum dupliciter. Primum ratione limitationis. Alio modo ratione disjunctionis. Essentia autem divina non est quid determinatum primo modo, sed secundo modo, quia forma non limitatur nisi ex hoc quod in alio recipitur, cui materia commensuratur. In essentia autem divina non est aliquid in alio receptum, eo quod esse eius est ipsa divina natura subsistens, quod in nulla re alia contingit. Nam qualibet res alia habet esse receptum & similitudinem: & inde est quod essentia divina ab omnibus distinguitur per hoc quod est in alio non recipi, sicut si esset aliqua albedo existens non in subiecto: ex hoc ipso distinguetur a qualibet albedine in subiecto existente, quamvis in ratione albedinis non esset recepta, & sic nec limitata. Patet ergo quod essentia divina non est quid generata in essendo, cum sit ab omnibus aliis distincta, sed solum in causando: quia id quod est per se esse causa eorum quae per se non sunt. Vnde esse per se subsistens est causa omnis esse in alio recepti: & ita essentia divina est intelligibile, quod potest determinare intellectum.

Ad secundum dicendum, quod intellectus creatus sit actu ad videndum divinam essentiam per lumen gloriae: & hoc sufficit, ut dictum est.

Ad tertium dicendum, quod illud lumen gloriae quamvis & ab essentia divina & ab intellectu sit differens per essentiam, non tamen facit mediata[m] visionem, ut ex dictis patet.

Ad quartum dicendum, quod visibilia non sunt lux tantum: & ideo oportet ad hoc quod visus determinetur ad ea, quod non solum sit lumen, sed etiam species rei visae. Essentia autem divina est pure lux: & ideo non requirit aliquam aliam speciem quam ipsam lumen ut videatur sicut ex dictis patet.

143
Ad secundum sic proceditur. Videtur quod intellectus creatus possit simul plura intelligere. Potentia enim sensitiva cum sit materialis est inferior & magis contracta quam intellectiva: sed sensus potest simul plura sentire, sicut sensus communis simul sentit album, & dulce, dum eorum differentiam cognoscit: ergo intellectus multo fortius potest simul plura intelligere.

¶ 1. Præterea plura intelligibilia possunt simul cognosci in quantum sunt unum. Sed omnia intelligibilia sunt unum in quantum sunt intelligibilia: ergo omnia intelligibilia possunt simul cognosci.

¶ 2. Præterea. Sicut se habet intellectus in habitu ad intelligibile in habitu: ita se habet intellectus in actu ad intelligibile in actu: Sed intellectus in habitu simul plura intelligibilia cognoscit in habitu: ergo intellectus in actu simul plura intelligit in actu.

¶ 3. Præterea. Ad cognitionem intellectus sufficit species rei intelligibilis in intellectu existens. Sed species intelligibiles non se impediunt, quin simul sint in intellectu, cum non sint contrariae, eo quod sunt a materia separate: ergo intellectus non impeditur quin possit simul plura intelligere.

¶ 4. Præterea. Capacitas intellectus est maior quam cuiusvis uniusque corporis. Sed aliquod corpus est in quo simul possunt plures species etiam contrariorum fieri, sicut patet quod in uno puncto aëris in quo se intersectant duae lineae directae a duobus visibilibus ad duos videntes, est species utriusque visibilis: et ergo multo fortius plures species actu possunt simul esse in intellectu, & ita intellectus potest simul plura intelligere.

Sed contra est quod dicit philosophus in 2. Topico. Contingit plura scire, intelligere vero unum solum.

Respondendo dicendum, quod intellectus dupliciter aliquid intelligit, scilicet primo & ex consequenti. Ex consequenti quidem contingit plura simul intelligere in quantum habent ordinem ad unum intelligibile primum, & hoc contingit dupliciter. Uno modo ex unitate eius quod intelligitur, sicut quando plura intelligibilia per unam speciem em intelliguntur, sicut intellectus divinus omnia simul videt per unam essentiam suam, & eodem modo intellectus creatus videns essentiam divinam potest simul omnia videre quae per essentiam divinam videntur. Alio modo ex unitate eius quod intelligitur, scilicet quando plura intelliguntur ut unum: totum enim unum est primum intellectus, & ita plura sunt intellecta ex consequenti in illo, sicut cum in intellectu intelligit lineam, simul intelligit partes lineae: ut dicitur in 3. de anima. (T. c. 23.) Et similiter cum intelligit propositionem, intelligit simul subiectum & praedicatum, & cum intelligit similitudinem vel differentiam aliorum simul intelligit ea quorum est similitudo vel differentia. Sed quod in intellectu simul intelligat plura intelligibilia primo & principaliter est impossibile. Cuius ratio est, quia intellectus secundum actum est omnino, id est perfecte res intellecta: ut dicitur in 3. de anima. (T. c. 36.) Quod quidem intelligendum est non quod essentia intellectus fiat res intellecta vel species eius, sed quae complete informatur per speciem rei intellecta, dum eam actu intelligit. Vnde intellectus simul plura actu intelligere primo idem est ac si res una simul esset plura. In rebus enim materialibus videmus quod una res numero non potest esse simul plura in actu: sed plura in potentia: vel secundum dispositionem potest esse unum & idem. Idem enim aer est simul potentia aquae & ignis: & possunt etiam simul ad dispositiones ad utrunque quantum ad aliquid inesse eidem, sicut si aer ex una parte caleat, & ex alia inspissetur, sed quod aer simul actu sit ignis & aqua, est impossibile, & similiter etiam quod aliquid sit simul actu lapis & ferrum, quae non videntur contraria, sed disparata. Intellectus autem ex ipsa ratione suae potentiae est simul potentia omnia intelligibilia: sicut & sensus omnia sensibilis. Potentia autem sensitiva per similitudines sensibilium reducitur in actum dupliciter. Uno modo incomplete per modum dispositionis, quando scilicet species sensibilis sunt in ea ut dispositiones, quod appellat Averroes esse, ut in thesauro. Alio modo perfecte, quando scilicet species sensibilis actu informant potentiam sensuam: & hoc vocat Averroes apprehensionem sensus, distinguens potentias sensitivas apprehendentes ab illis in quibus sunt formae sensibiles, ut in thesauro: & similiter in intellectu in habitu sunt similitudines intelligibilibus, ut dispositiones, sed quando sunt actu intellecta, sunt in eo ut formae perfectiores: & tunc intellectus sit omnino res intellecta: & hoc contingit

1. p. 11. ar. tic. 10. & q. 8. ar. & q. 8. ar. tic. 4. o.

ar. 160. & ar. 213. ad 1. & 1. p. q. 147. ar. 1. p. q. 144. ar. 10. q.

1. p. q. 170. ar. 2. & 1. q. 117. ar. 2. & 1. q. 117. ar. 2.

Item aer est simul potentia aquae & ignis. Potentia sensitiva reducitur ad actum dupliciter: scilicet apprehensionem sensus & apprehensionem sensus.

coningit per intentionem quæ coniungit intellectum intelli-
gibili, & sensum sensibili, vt dicit Augustinus: Vnde patet quòd
sicut vna res materialis non potest esse simul plura actu, ita
vnus intellectus non potest simul plura intelligere primo. Et
hoc est quod Alga. dicit, quòd sicut vnum corpus non potest
simul figurari pluribus figuris: ita vnus intellectus non potest
simul plura intelligere. Nec potest dici quod intellectus in forme
perfecte simul pluribus speciebus in intelligibilibus, sicut vnus cor-
pus simul informatur figura & colore: quia figura & color nõ
sunt forme vnus generis, nec in eodem ordine accipiuntur,
quia nõ ordinantur ad perficiendum in esse vnus rationis: sed
omnes forme intelligibiles in quantum huiusmodi sunt vnus
generis, & in eodem ordine se habent ad intellectum, inquan-
tum perfecti sunt intellectum in hoc quod est esse intellectum. Vñ
plures species in intelligibiles se habet sicut figuræ plures: vel plu-
res colores, qui simul in actu in eodem esse non possunt secun-
dum idem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd similiter dicendum est
de potentia sensitiua, id est quod non potest plura simul sentire,
sed est consequenti, in quantum plura accipiuntur vt vnum: si-
cut plura sensibilia vnuntur in vna dicitur: & plura sensibilia quæ
sunt partes vnuntur in vno toto. Vnde quando sentitur totum
sentitur simul plures partes est consequenti: & tunc intentio
sensit non fertur ad aliquam partem principaliter, sed ad to-
tum: quia si ad aliquam partem ferretur, ut ad sensibile prin-
cipale, non simul sentiret alia: & iterum sensus communis,
quæ vnus sit vna potentia secundum essentiam, tamen aliquo
modo multiplicatur secundum esse, in quantum coniungitur
diuersis sensibus proprijs sicut vnum centrum coniungit plu-
ribus lineis. vnde in mutationes omnium sensibiliu simul ter-
minantur ad sensum communem, sicut motus qui esset per oes
lineas possit simul terminari ad centrum, sed intellectus nõ mul-
tiplicatur modo prædicto in plures potentias. Et ideo non est
simile.

Ad secundum dicendum, quod cognoscibilia quæ simul cogno-
scuntur oportet quod accipiuntur, ut cognoscibilia vnus numero
omnia autem intelligibilia in quantum huiusmodi sunt vnus
genere non numero, & ideo ratio non sequitur.

Ad tertium dicendum, quod iam patet ex prædictis quòd non
eodem modo se habet intellectus in habitu ad intelligibilia in
habitu quæ sunt in ipso ut dispositiones, & intellectus in actu
ad intelligibilia in actu, quæ sunt in ipso ut vltima pfectiones.

Ad quartum dicendum, quod non solum prohibetur esse aliqua
esse plura contraria actu simul, sed etiam plura esse disparata
vt patet ex dictis, unde quæ vnus forme in intelligibiles in in tel-
lectu non sint contrarie, nihilominus tamen intellectus prohibe-
tur simul plura intelligere, ut ex dictis patet.

Ad quintum dicendum, quod species sensibiles quæ sunt in me-
dio deferente sunt ibi per modum dispositionis, & non per mo-
dum vltimæ perfectionis, quia sunt ibi sicut in quodam fluxu,
& ideo non est simile.

ARTICVLVS III.

Primum intellectus angelicus possit cognoscere singularia.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod intellectus angelicus
nõ possit cognoscere singularia. Si enim cognoscit aut co-
gnoscit per speciem acquirunt aut per concretam, nõ per ac-
quisita quia vel illa esset particularis, & per consequens ma-
terialis, & ita in intellectu angeli immaterialis esse non posset;
vel esset vniuersalis, & sic per eam singularia cognosci nõ posset.
Similiter nec per concretam, quia species concreta angelo a
principio suæ creationis fuit in ipso, ad cognitionem autem
cuius sufficit quod species eius sit in intellectu, & ita si per speciem
concretam posset aliquid particulare cognosci dum est præ-
sens, a principio creationis suæ illud cognouisset, quando ad-
huc erat futurum, quod non potest esse, quia futura cognosce-
re solius Dei est Isa. 41. Annunciate quæ ventura sunt in futu-
rum, & sciemus quoniam dii estis vos. ergo angelus singularia
cognoscere non potest.

Ad idem dicitur quòd species illæ concreatæ faciunt cognitionem
presentium non autem futurorum. Contra. Non potest aliqua
cognitio noua fieri nisi fiat aliqua in nouatio in cognoscente,
sed per hoc quod particulare quod erat futurum sit præsens,
non fiat aliqua in nouatio in intellectu angelico, cum nihil reci-
piat à re extra: ergo si prius dum erat futurum non cognosce-
bat, nec dum sit præsens cognoscere poterit.

Ad idem dicitur quòd quæ vnus nihil recipiat, tamen formam
quam apud se habebat prius applicat ad particulare quod de-

hono fit. Contra Intellectus non potest aliquid ad aliud applica-
re nisi præcognoscat, & quod applicat & cui applicatur, quia
prius est cognoscere duo secundum se, quàm comparationem
vnus ad alterum; ergo applicatio prædicta sequeretur cogni-
tionem singularium, & sic non posset esse causa eius.

Ad idem dicitur, si angelus cognoscit singularia, aut cognoscit
vna specie, aut pluribus, sed non pluribus, quia sic oportet
ret quòd infinitas species apud se haberet, cum infinita sint par-
ticularia ad minus in potentia; similiter nec vna, quia sic intel-
lectus angelicus æquatur intellectui diuino, qui uno, scilicet
essentia diuina plura intelligit: ergo intellectus angelicus singu-
laria cognoscere non potest.

Ad idem dicitur quòd non cognoscit per vnam speciem omnia,
sed per vnam speciem omnia indiuidua vnus speciei & non
alia. Contra, illa vna species non se habet magis ad vnum indi-
uiduum quàm ad aliud, sed oportet quòd per speciem intelli-
gibilem intellectus determinetur ad determinatum cognoscibi-
le: ergo per speciem illam non poterit cognoscere hoc particu-
lare determinate.

Ad idem dicitur, quod dicitur ad Hebræos primo Omnes sunt
administratores spiritus & cetera: quod non posset esse nisi co-
gnoscerent singulares homines.

Respondeo dicendum, quòd angelus absque dubio singula-
ria cognoscit. Vt autem videamus modum quo hoc possibile
sit, sciendum est quòd ad hoc quòd singulare aliquid cognos-
catur oportet quòd in potentia cognoscitua sit similitudo
eius in quantum particulare est. Omnis autem forma de se com-
munis est. Vnde additio forme ad formam non potest esse cau-
sa indiuiduationis, quia quocunque forme simul aggregetur,
vt album, bicubitum, crispum, & huiusmodi non constituunt
particularia: quia hæc omnia simul sunt in vno, & ita in plu-
ribus potentijs est possibile inueniri. Sed indiuiduatio forme est
ex materia per quam forma contrahitur ad hoc determinatam,
vnde ad hoc quòd particulare cognoscatur, oportet quòd in
cognoscendo non solum sit similitudo forme, sed æqualiter
materia. Similitudo autem rei cognite dupliciter est in cogno-
scente. Vno modo sicut causata à re sicut in his quæ cognoscun-
tur per speciem abstractam à rebus. Alio modo sicut causa rei,
ut patet in artifice qui cognoscit artificiatum per illam formam,
per quam ipsum facit. Species autem quæ est in sensu causata
à re sensibili in quantum non est omnino à conditionibus ma-
terialibus depurata est similitudo forme secundum quòd est
in materia, & ideo per eam cognoscitur particulare. Sed quia
secundum quòd in intellectu nostro recipitur species rei sensibi-
lis, est omnino iam à materialibus conditionibus depurata,
non potest in intellectus, nõ per eam directè particulare cogno-
scere, sed per quandam reflexionem intellectus, ad potentias
sensitiuas, à quibus species intelligibiles abstrahuntur. Per for-
mam aut quæ est causa rei hoc modo cognoscitur res, secundum quod
forma illa est causa eius & quia artifex hõ per formam artis nõ
prouocat materiam, sed materia præsupposita inducit formam artis, for-
ma artis quæ est in mente artificis non similitudo artificiatum nisi
quo ad formam vnus. Vñ per eam non cognoscit artificiatum in particu-
lari nisi formam artificiatum per sensum accipiat. Artifex autem
increatus. scilicet Deus, non solum producit formam, sed et materiam.
Vnde rationes ideales in mente ipsius exeuntes non solum
sunt efficaces ad cognitionem vniuersalium, sed etiam ad singu-
laria cognoscenda à Deo. Sic autem illæ rationes ideales
effluunt in res producendas in esse suo naturalis, in quo particu-
lariter vnus quodque subsistit in forma & materia: ita procedunt
in mentes angelicas ut sint in eis principium cognoscendi
de res secundum suum esse in quo subsistunt; & sic per
species in fluxu, sibi ab arte diuina angeli non solum vniuersalia,
sed etiam particularia cognoscunt, sicut & Deus. est tamen
differentia in duobus. Primo, quia idæ quæ sunt in mente di-
uina, sunt forme factiue rerum, & non solum principia cog-
noscendi, sed species quæ recipiuntur in mente angelica
sunt solum principia cognoscendi, & non sunt factiue,
sed exemplaræ à factiuis. Secundo, quia intellectus quan-
to est altior & perspicacior tanto ex uno potest plura cognosce-
re. Et quia intellectus diuinus est altissimus per vnam simplicem
essentiam suam omnia cognoscit: nec est ibi aliqua pluralitas
formarum idealium, nisi secundum diuersos respectus diuina
essentia ad res cognitias, sed in intellectu creato multiplicatur
secundum rem quod est vnus secundum rem in mente
diuina, vt non possit omnia per vnum cognoscere: ita ta-
men quòd quanto intellectus creatus est altior, tanto potest
magis habet formas ad plura cognoscenda efficaces. Et hoc
est quod Dio. dicit 12. c. ccc. hier. quòd superiores ordines ha-
bent scientiam magis vniuersalem in inferioribus. Et in li. de
causis dicitur, quòd intelligentia superiores hnt formas magis
vniuersales: hoc tamen obiectato, quod infimis angelis sunt for-

1. p. q. 5.
ar. 2. ad 3.
& ueri. q.
2. ar. 1. q.
6. c.

ar. 160.

ar. 236. o.
2. r. q. 56.
ar. 1. ad 2
& q. 86.
ar. 1. o.

ar. 160. &
1. o. 38. ar.
3. i. & ue-
ri. q. 3. ar.
8. c.

1. p. q. 55.
ar. 50. &
q. 87. ar. 1
ad 32. di.
3. q. 2. ar.
2. o.

ar. 160.
1. p. q. 106
a. 1. 3. 4. c.
2. d. 33. q.
2. ar. 2. &
3. ad 30.

na adhuc uniuersales intantum, q̄ per unam formā possunt cognoscere omnia indiuidua unius speciei: ita quod illa spē sit propria uniuersaliq̄ue particularium secundum diuersos respectus eius ad particularia, sicut essentia diuina efficitur propria similitudo singularium secundum diuersos respectus; sed intellectus humanus qui est ultimus in ordine substantiarum in effectualium habet formas intantum particulares quod nō potest per unam speciem nisi unum quid cognoscere. Et ideo similitudo speciei existens in intellectu humano nō sufficit ad cognoscenda plura singularia: & propter hoc intellectum adiun- 2. dif. 3. q. 2. ar. 2.

naturam sensitiuam: prout scilicet est principium huius natura, quod est sensibile. Quandoq; uerō nominata ipsam potentiam, quandoq; uerō actum. Loquedo ergo de notitia primo nō accepta constat quod non est in substantia mentis, sicut accidens in subiecto, sed substantialiter & essentialiter, sicut dicitur quod rationale est in uitio, & uitium in ente. Si autem loquamur de notitia tribus aliis modis accepta, sic dupliciter potest considerari, uel secundum quod comparatur ad cognoscetorem: & sic inest cognoscenti sicut accidens in subiecto, & sic nō excedit subiectum, quia nunquam inuenitur inessentialiter, nisi menti. Vel secundum quod comparatur ad cognoscibile: & ex hac parte non habet quod inest, sed quod ad aliud sit. Illud autem quod ad aliud dicitur non habet rationem accidentis ex hoc q̄ est ad aliud, sed solum ex hoc q̄ inest: & inde est q̄, sola ratio secundum omnem sui gnem cum subiecta remanet in diuinis, nec tibi est accidens. Et propter hoc notitia secundum considerationem istam non est in anima, sicut in subiecto: & secundum comparationem excedit mentem in quantum alia a me te per notitiam cognoscitur; secundum hanc et considerationem ponitur trinitatis imago: quia etiam persona diuine distinguuntur secundum quod ad alterum sunt: & secundum hoc etiam est quodam æqualitas notitiæ ad mentem in quantum se extendit ad omnia ad quæ potest se extendere mens. Et sic patet responsio ad obiecta.

1. p. q. 55. ar. 2. & 2. d. 3. q. 2. 0.

1. p. q. 58. ar. 2. 0.

mal. q. 6. 10. ar. 7. 0. 1. p. q. 14. ar. 13. c. & q. 86. art. 3. c.

e. fi. & m. q. 56. ar. 1. ad 144.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ angelus nullo modo cognoscit singularia per speciem acquisitam: quia nec per speciem acceptam a re. Sic enim res agerent in intellectu eius, quod est im possibile neq; per aliquā speciem de nouo infusam a Deo reuolante ipsi angelo aliquid de nouo, quia spē quas angelus hēt apud se concretas sufficiunt ad oia cognoscibilia cognoscenda, sed secundum q̄ per altius lumen intellectus angeli eleuati in altiores conceptiones est illis speciebus prodire potest, sicut etiam ex eisdem phantasmatum speciebus in intellectu prophete lumine prophete adituus aliquam cognitionem accipit: ad quam non sufficiebat naturale lumen intellectus agentis. Res fiat ergo ut angelus cognoscat singularia per species concretas. Sicut autem per unam speciem concretam pōt cognoscere diuersa indiuidua: ita et multo amplius pōt per unā cognoscere quicquid est in uno indiuiduo: ut non oporteat eū aliā speciem habere nō qua cognoscit colorē & odorem unius pomi: sed simul cognoscendo hoc pomum cognoscit quicquid est in pomillo, & essentialiter & accidentaliter. Effectus autem nō est in causa sua ut in ea possit cognosci, nisi sit causa determinata ad effectum illum, sicut patet in causis necessariis, quibus cognitis cognoscuntur effectus earum. Sed causa contingens nō determinatur ad effectum suum, nisi quādo actu productus ipsum: unde in causa contingente non est effectus eius ut in ea possit cognosci, nisi quādo iam actus productus est. Et ideo angelus per species concretas cognoscens causas uniuersales omnium singularium contingetium non cognoscit naturaliter effectus effectus earum antequam sint in actu sed statim cum actu sunt.

Ad secundum dicendum, quod quando aliquid incipit esse præsens angelus de nouo cognoscit illud non facta aliqua in nouatione in ipso angelo, sed in re cognoscibili, in qua est aliquid quod prius non fuit, quod sine ea cognitiō non cognoscitur.

Ad tertium dicendum, quod ad res ipsas esse in intelligenda per modum illum quo Deus ideat ad cognoscendas applicat, non sicut modum cognoscibile ad aliud, sed sicut modus cognoscendi ad rem cognitā: aliās nihil ualeret ad propositum, sicut ostensum est in obiectiōne.

Ad quartum dicendum, q̄ intellectus angeli neque una specie cognoscit omnia, neque tot species habet quot sunt indiuidua ut ex dictis patet.

Ad quintum dicendum, quod illa una species efficitur ratio cognoscendi quodlibet indiuiduum secundum respectum ad ipsum, ut ex dictis patet.

ARTICVLVS III.

Primum notitia, que ab Aug. dicitur proles mentis, sit in mente, sicut accidens in subiecto.

144

CIRCA quartū sic proceditur. Videtur q̄ notitia, quæ ab Aug. dicitur proles mentis, non sit in mente sicut accidens in subiecto. Nullum enim accidens excedit suum subiectum. Sed notitia excedit mentem, quia mens non solum seipsam, sed & alia per notitiam nouit: ergo notitia non est accidens mentis.

Præterea. Nullum accidens est æquale suo subiecto. Sed notitia est æqualis menti, aliās in notitia, mente, & amore non cōsisteret imago trinitatis: quod Aug. ponit: ergo notitia non est accidens mentis.

Præterea. Hoc idem uidetur ex uerbis Aug. qui in 9. lib. de Trin. dicit, quod notitia & amor in anima existunt substantialiter, uel ut ita dicam, essentialiter, non tanquam accidens in subiecto ut color aut figura in corpore.

Sed contra. Notitia mensis nihil aliud esse uidetur q̄ scientia. Sed scientia est accidens, cum sit in prima specie qualitatis: ergo & notitia.

Respon. dicendum, q̄ notitia quatuor modis accipi potest. Primo pro ipsa natura cognoscitiua: secundum, pro potentia cognoscitiua: tertio, pro habitu cognoscitiuo: quarto, pro ipso cognitiuis actus. Sicut etiam hoc nomen sensus quādoq; nominat

Notitia 4 modis accipitur. Sensus 3. notia.

QVÆSTIO II.

ARTICVLVS V.

Primum fuerit fructio anime Christi in passione.

145

DEINDE quartum de fructiōne anime Christi in passione. Et uidetur q̄ illa fructio peruenit usque ad essentiam anime. Anima enim Christi perfecte fruebatur, sed non esse perfecta fructio si ad essentiam anime non peruenit, sed consisteret tantum in una potentia, scilicet in superiori ratione. Ergo perueniebat usque ad essentiam anime.

Præterea anima Christi perfectius fruebatur quàm anime sanctorum in patria. Sed fructio sanctorum in patria pertingit usque ad essentiam anime: ergo multo fortius in Christo.

Sed contra, nihil fruitur, nisi quod cognoscit, quia secundum Aug. fruimur cognitis in quibus propter se uolunt delectari, conquefcit. Sed cognoscere non est essentia anime, sed potentia: ergo fructio ad essentiam anime non perueniebat.

Respondeo dicendum, quod fructio in actu quodam consistit, quo Deus uidetur: & amatur: actus autem non est nisi rei subfistentis: unde proprie loquendo neque potentia anime fruitur, neque essentia: sed homo uel anima per se subfistentis: sed tamen potentia anime sunt principia operationum uitæ, sicut essentia anime est principium esse uiuentis: & secundum hoc oportet dicere, quod superior ratio cuius obiectum est res æterna, quia fruentum est, est principium fructiōnis, quod scilicet anima fruitur: ad alias autem uires, uel ad anime essentiam fructio pertinere non potest, nisi per quandam redundantiā, prout scilicet ex illa fructiōne superioris rationis aliquis effectus in essentia anime, uel in potentis inferioribus relinquatur: & sic aliquo modo perueniebat fructio ad essentiam anime Christi in passione, & aliquo modo non. Si enim consideretur essentia anime in passione Christi, prout est actus corporis, sic fructio ad eam non perueniebat, aliās corpus eius gloriosum factum fuisset. Similiter nec ad essentiam secundum quod est radix inferiorum uirium: quia sic fructiōnis gaudium dolorem passionis, qui erat in uiris inferioribus, totaliter euacuasset, perueniebat autem ad essentiam anime, secundum quod erat radix superioris rationis, & quia essentia anime est simplex & est tota in qualibet sua potentia, ideo dicitur quod tota anima fruebatur in Christo, in quantum scilicet ad quodiora rationis: & tota patiebatur, in quantum licet est actus corporis, & radix inferiorum uirium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod non impeditur perfectio rei nisi per hoc quod tollitur aliquid de essentialibus rebus. gloria autem corporis & inferiorum uirium pertinet ad gaudium accidentale beatitudinis. Et ideo quamuis in Christo fructio non perueniret ad essentiam anime secundum quod est actus corporis, & secundum quod est radix inferiorum uirium: non requiritur quod fructio fuerit imperfecta in Christo, siue beatus uero.

Ad secundum dicendum, quod anima Christi perfectius fruebatur, quàm anime sanctorum in patria, loquendo in rebus.

art. 2. c. 6. ar. 1. q. 2.

1. p. q. 25. ar. 1. 4. & q. 19. ar. 2.

3. p. q. 44. ar. 1. q. 2. uer. q. 15. ar. 1. 100. & 9. opus. 60. de eius passionibus.

1. p. q. 74. ar. 1. 3. c. & 3. p. q. 19. ar. 1. q. 2. ar. 1. q. 2. ad 3. 1. p. q. 14. ar. 1. 3. c. & 3. ar. 1. q. 2. ad 1. 4. ad 1. 2.

art. 1. c. 1. q. 1. ar. 1. c. 3. & ar. 1. q. 2. ad 3. q. 1. ar. 1. q. 2. ad 1. 4. ad 1. 2.

3. p. q. 46. ar. 1. c. 6. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 1. q. 2. ar. 1. q. 2. ar. 1. q. 2. ar. 1. q. 2.

non autem loquendo extensiuè: quia in patria gaudium a fructu ad inferiores vires & etiam ad corpus glorificatum perueniet, quod si in Christo fuisset uiaior non fuisset.

forma dicitur. De Angelis autem diuersi diuersa sentiunt. Quidam enim dicunt quòd sunt ex materia & forma composita. Alij dicunt quòd sunt composita ex esse & quòd est, vt Boetius dicit. Et utroque modo oportet ponere potentialitatem in Angelo. De primo enim modo patet similiter patere potest de secundo: quia omne quòd nò est suum esse oportet quòd habeat esse receptum ab alio, quòd est sibi causam essendi. Et ita in se consideratum est in potentia respectu illius esse quòd recipit ab alio, & hoc modo ad minus potentialitatem ponere oportet in angelo, quia angelus non est suum esse, hoc enim solus Dei est. Et ita relinquitur quòd angelus possit esse subiectum accidentalis forme.

1. p. q. 50. ar. 2. o.

QVAESTIO III.

DEINDE queritur de pluralitate in substantiis spiritualibus inuenta.

ET queruntur duo.

Primo, utrum immensitas diuina excludat pluralitatem personarum.

Secundo, utrum angelica simplicitas patiatu compositione ex subiecto & accidente.

ARTICVLVS VI.

Utrum immensitas diuina excludat pluralitatem.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd immensitas diuina excludat pluralitatem personarum. Omne enim immensum cum sit indeterminatum, stat in uno. Sed quicquid est in diuinis est immensum. Cum ergo persona sit in diuinis stabit in uno, ita quòd non erunt ibi plures personae.

1. p. q. 30. ar. 2. o. q. 1. ad 3. Si dicatur quod personae hoc modo in uno stant, quod oēs sunt una essentia. Contra. Sicut essentia est immensa, ita & persona. Sed immensitas essentiae facit quòd sit una essentia tantum, ergo immensitas personae facit quòd sit una persona tantum.

3. Si dicatur quòd persona non est immensa nisi immensitate essentiae. Contra. Persona secundum intellectum addit aliquid supra essentiam. Sed quicquid intelligitur in diuinis intelligitur ut immensum. ergo praeter immensitatem essentiae est in Deo immensitas personae, quae facit in diuinis unam tantum personam.

Sed contra est, quòd dicitur 1. Io. 4. Tres sunt qui testimonium dant in caelo.

Respondeo dicendum, quòd immensitas non excludit pluralitatem nisi secundum quòd tollit determinationem, quae est pluralitatis principium. Sicut autem dictum est prius, duplex est determinatio, scilicet limitationis & distinctionis. In diuinis autem nullo modo cadit determinatio limitationis, cadit autem ibi determinatio distinctionis dupliciter. Vno modo secundum quòd distinguitur per essentiam ab omnibus creaturis, vt non limitatum à limitato. Alio modo secundum quòd persona distinguitur à persona per relationem originis: quae quidem distinctio non est propter aliquam limitationem, sed ratione oppositionis, quae est in relatione; unde hanc distinctionem immensitas diuina non excludit; & per consequens nec pluralitatem personarum.

1. d. 2. ar. 1. ad 2. Et per hoc patet responsio ad primum. Ad secundum dicendum, quòd quamuis persona sit immensa, tamen immensitas est essentialis non personale, sicut persona est bona bonitate essentiali: unde non oportet, quòd immensitas faciat distinctionem in personis, sed solum in esse nature.

Ad tertium dicendum, quòd persona non dicitur aliquid secundum intellectum addere supra essentiam, quasi intellectus debeat intelligere aliquid additum essentiae, esset enim intellectus falsus; sed quia in intelligendo personam intelligo essentiam de necessitate, sed non è conuerso: vñ obiecto non procedit.

ARTICVLVS VII.

Utrum in Angelis sit compositio accidentis & subiecti.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd in Angelis non sit compositio accidentis & subiecti: quia esse accidentale causatur ab esse substantiali: ergo & compositio accidentalis à compositione substantiali. Sed in Angelis non est compositio substantialis, quia sunt substantiae simplices: vt Dionysius dicit, ergo nec compositio accidentalis.

2. p. q. 3. Boetius dicit in lib. de Trin. quod forma simplex subiectum esse non potest. Sed Angeli sunt formae simplices, secundum Dionysium ergo non possunt esse subiectum accidentis.

Sed contra est, quòd Aug. substantias spirituales ponit definire à simplicitate diuina per hoc quòd est in eis compositio accidentis & subiecti.

Respondeo dicendum, quòd ex hoc aliquid est susceptiuum formae substantialis vel accidentalis, quòd aliquid habet possibilitatis: quia de ratione potentiae est vt actui subsistatur, qui

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd substantialis simplicitas in angelis excludit compositionem materiae & formae, non autem compositionem ex esse & quòd est, quam compositionem ad minus accidentalis compositio in angelis praesupponit: & iterum nò oportet quòd esse accidentale causatur à substantiali quòd compositio accidentalis à compositione substantiali causatur: quia substantia aliquo modo simplex potest esse subiectum accidentis, vt dictum est.

Ad secundum dicendum, quòd Boetius loquitur de illa forma simplici, quae est actus, cui nihil potentialitatis admiscetur & talis est solus Deus.

ar. 184. c. arti 58 & 184. ac 5

ar. huius.

QVAESTIO IIII.

DEINDE queritur de sacramento altaris.

ET circa hoc queruntur tria.

Primo, utrum corpus Christi secundum totam suam quantitatem continetur sub speciebus panis.

Secundo, utrum in eodem instanti sit panis & corpus Christi.

Tertio, utrum Deus possit facere quod abedo, & alia qualitates sint sine quantitate, sicut facit quòd quantitas in sacramento altaris sit sine subiecto.

ARTICVLVS VIII.

Utrum possit totum corpus Christi sub speciebus panis contineri.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd non possit totum corpus Christi sub illis speciebus panis contineri. Non enim potest eam per miraculum fieri vt duo contradictoria sint simul vera, vt Augustinus dicit contra Faustum. Hoc autem sequetur, si totum corpus Christi subleuetur illis speciebus, si enim esset sub illis speciebus totum, non est manus illis speciebus, cum nò excedat eas, & tamen secundum rei ueritatem est manus, cum sit bicubitum, vel amplius, & sic erit eodem maius, & nò maius. Ergo non potest etiam per miraculum fieri, quòd sub illis speciebus continetur totum.

Sed contra, vbiqueque esset pars alicuius corporis, etià totum corpus, nisi corpus sit diuisum; sed corpus Christi non est diuisum cum sit impassibile, ergo cum aliquod corpus Christi sit sub illis speciebus ut dicitur Math. 26. Hoc est corpus meum: oportet quòd sub illis speciebus totum corpus Christi continetur.

Respondeo dicendum, quod sub illis speciebus absque dubio continetur totum corpus Christi, & tota quantitas eius. Ad cuius euidentiam sciedum est quòd in sacramento altaris dupliciter aliquid continetur. Vno modo ex vi sacramenti, alio modo ex naturali concomitantia, uerbi gratia. Sub speciebus panis continetur & corpus & sanguis Christi: sed corpus ex vi sacramenti, sanguis ex concomitantia naturali, quia corpus Christi non est sine sanguine, sub speciebus autem vini est è conuerso.

Illud autè continetur sub sacramento ex vi sacramenti quòd est transubstantiationis terminus, & propter hoc anima & diuinitas non continentur in sacramento ex vi sacramenti, cum panis & uinum in ea non conuertantur, sed ex naturali concomitantia, quia anima inseparabiliter unitur illi corpori, & diuinitas humanitati. Cum autem ex parte panis substantia transsear, & quantitas maneat cum reliquis accidentibus, patet quod recte transubstantiationis terminus est substantia corporis Christi, & sic ipsa substantia corporis Christi est ibi ex vi sacramenti: sed quantitas ex naturali concomitantia. Unde patet quòd substantia corporis Christi immediate habet ordinem ad dimensiones panis remanentes: quantitas autem corporis Christi quasi ex consequenti. E conuerso autem est in ordine locati ad locum: quia substantia locati ordinatur ad locum modum habens dimensionibus proprijs: & inde est quod oportet dimensiones locati conueniri proprijs. E 2 dimensionibus

148

3 p. q. 76. ar. 1. o. & q. 79. ar. 1 ad 3.

4. d. 10. ar. 2.

3 p. q. 76. ar. 1. o. & 2. 3. 4. c. & q. 78. ar. 6 ad 1. & q. 81. a. 4. ad 2. & 3.

dimensionibus loci continentis, non autem dimensionem corporis Christi commensurandi dimensionibus specierum: & sic sub cuiuscunque parvis dimensionibus panis potest esse totum corpus Christi, sicut tota natura substantia alicuius corporis saluatur in qualibet parte illius corporis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod non sequitur ex hoc corpus Christi non esse maius illis speciebus quia non contingit sub eis quasi commensuratur, & sic non sequitur contradictione esse simul.

ARTICVLVS IX.

Verum in eodem instanti sub speciebus illis sit substantia panis & corpus Christi.

149

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod in eodem instanti sub speciebus illis sit substantia panis & corpus Christi: accipitur. n. vltimum instans in quo est panis; & primum instans in quo est corpus Christi. Inter ergo sunt duo instantia, aut unum, sed non duos: quia cum inter quilibet duo instantia sit tempus medium, esset aliquod tempus dare in quo non esset ibi nec corpus Christi, nec substantia panis: ergo oportet quod sit unum instans, & sic in eodem instanti ibi est panis & corpus Christi. Si dicatur quod non est dare vltimum instans in quo est panis. Contra. Esse panis mensuratur quodam tempore. Sed mensura propria aquatur mensurato: ergo in quolibet instanti illius temporis est ibi panis, & sic in ultimo instanti.

¶ Præterea, sicut se habet tempus ad motum cōtinuum, ita se habet instans ad mutationem instantaneam. Sed tempus includit utrumque terminorum motus continui: ergo & unum est substantiationis, quæ est mutatio instantanea. Eius autem termini sunt panis & corpus Christi: ergo in eodem instanti est panis & corpus Christi.

¶ Præterea, in qualibet mutatione instantanea simul est verum dicere, quod sit, & factum est, quia in instanti non est accipere prius & posterius: ergo cum transubstantiatio sit mutatio instantanea, simul verum est dicere quod sit ibi corpus Christi & factum est. Ergo corpus Christi simul est ibi & non est. Sed quando non est ibi corpus Christi, est ibi substantia panis. Ergo simul in eodem instanti est ibi corpus Christi & substantia panis.

Sed contra. Dæ formæ substantiales diuise non possunt in eodem instanti eidem inesse. Sed forma panis & corpus Christi sunt huiusmodi: ergo non possunt simul eidem inesse, & in eodem instanti.

Respondeo dicendum, quod nullo modo in eodem instanti est ibi corpus Christi & substantia panis: nec est assignare vltimum instans, in quo est ibi panis: sed vltimum tempus, quod continuatur ad instans illud in quo primum est ibi corpus Christi. Ad quod euidentiam sciendum est, quod in rebus naturalibus mutationes instantaneæ sunt termini motus semper, cuius ratio est: quia huiusmodi mutationes habent pro terminis formam & priuationem, sicut generatio ignis ignem & non ignem. Inter formam autem & priuationem non potest esse aliquid medium nisi per accidens: in quantum scilicet illud quod priuatur forma magis & minus appropinquat ad formam ratione alicuius dispositionis ad formam, quæ intenditur vel remittitur per motum continuu.

Et ideo oportet præexistere motum alterationis, qui terminatur ad generationem: & sic alteratio habet duos terminos: n. sui generis, scilicet vltimam dispositionem quæ est necessitas ad formam, quæ alteratio est motus in qualitate: & alium alterius generis, scilicet formam substantialem. Et eodem modo illuminationis est terminus motus localis solis, qui est mutatio instantanea ex istens inter formam luminis, & priuationem eius, scilicet tenebras. Cuiuslibet autem motus qui mensuratur aliquo tempore, oportet quod vltimus terminus sit in ultimo instanti temporis. Unde cum forma substantialis sit quidam terminus alterationis: oportet quod in ultimo instanti illius temporis introducat formam substantialem: corruptio autem & generatio simul corrumpunt, quia generatio unius est corruptio alterius: oportet ergo quod in ultimo instanti illius temporis sit terminus corruptionis unius, vt ænis, & terminus generationis alterius, vt ignis. Terminus autem corruptionis est non esse. Oportet ergo quod in ultimo instanti illius temporis sit primo non aer, & primo non ignis, sed ante vltimum instans alicuius temporis non potest accipi penultimum, quia inter quilibet duo instantia est tempus medium secundum Philosophum: & sic non est accipere vltimum instans in quo sit aer, sed in toto tempore mensurante motum alterationis erat aer, & in ultimo instanti eius est primo non aer, & primo ignis; & similiter transubstantiatio est terminus cuiusdam motus, quod consistit in prolatione verborum: unde in ultimo instanti tem-

poris mensurantis illam prolationem est primo non panis, & primo corpus Christi: & sic non est vltimum instans in quo est panis, sed vltimum tempus. Inter tempus autem & instans non oportet quod aliquid cadat medium sicut nec inter lineam & punctum: & sic non oportet quod aliquando neque sit panis, neque corpus Christi.

Et ita patet solutio ad primum. Ad secundum dicendum, quod punctum additum, vel subtractum lineæ non facit maius, vel minus: & similiter est de instanti opposito tempori vel subtracto ab eo. Unde quomuis in ultimo instanti temporis mensurantis, esse panis, non sit panis: tamen non sequitur, quod tempus illud sit maius quam duratio esse panis: & sic quod mensura non sequitur mensuratum.

Ad tertium dicendum, quod instans dicitur mensurare mutationem aliquam instantaneam in quantum mensurat terminum eius ad quem: quia terminus eius qui iungitur cum toto motu præcedenti: & ita mensuratur tempore mensurante motum præcedenti: sed tempus mensurat motum ratione utriusque termini: & ideo non est simile.

Ad quartum dicendum, quod fieri dicitur dupliciter uno modo moueri ad esse illud quod generatur in toto tempore alterationis præcedenti dicitur fieri: & hoc modo loquitur philosophus de fieri in 6. phy. ubi ostendit quod omne factum est se præcedit fieri, & omne fieri præcedit factum esse. & sic non est verum quod aliquid fiat & factum sit, sed sic est verum quod illud quod fit non est. Alio modo dicitur fieri fieri quando introducit formam, & sic fieri non est moueri, sed terminatur motum: unde sicut simul motus terminatur & terminatus est, ita simul aliquid fit & factum est: sed hoc modo illud quod fit est, quia terminus factionis est esse in quo ponitur esse illud esse, quod dicitur hoc modo moueri.

ARTICVLVS X.

Verum Deus possit facere quod albedo, aut aliqua qualitas corporalis sit sine quantitate.

150

AD tertiu sic proceditur. Vt quod Deus non possit facere quod albedo, aut aliqua qualitas corporalis sit sine quantitate: quia quantitas est prima dispositio corporis ex eo quod immediate ad hanc substantiam, ut dicitur Boetius. Sed primum in quolibet genere est causa eorum quæ sunt posita in 2. Meta. (T. c. 3.) ergo a quantitate habent omnia alia accidentia quod sunt dispositiones corporales: ergo remota quantitate nulla qualitas corporalis remaneret.

¶ Præterea, Qualitas spiritualis, ut scientia, vel virtus est nobilior quam qualitas corporalis. Sed qualitas spiritualis etiam miraculose non posset esse sine subiecto, ut videtur: ergo multo minus qualitas corporalis posset esse sine subiecto ad minus quod est quantitas.

¶ Præterea, Magis est remotum a natura, quod qualitas corporalis sit omnino sine obiecto quam quod sit in subiecto spirituali: quia esse in subiecto spirituali est qualitas spiritualis, quod est in prædicamento eodem cum qualitate corporali, sed esse omnino sine subiecto est substantia, quæ est aliud prædicamentum. Sed non posset miraculose fieri, quod qualitas corporalis esset in subiecto spirituali, ut albedo in angelo: ergo multo minus posset fieri, quod qualitas corporalis non habeat subiectum, ad minus quantitate.

¶ Præterea Magis dependet qualitas a substantia, quam e converso. Sed Deus non posset facere aliquam substantiam creatam absque omni accidente, quia ad minus oportet, quod creatur in se relatio ad suum creatorem: ergo multo minus posset fieri quod qualitas sit absque omni subiecto.

Sed contra. Propter hoc potest fieri, quod in sacramento aliarum quantitas sit sine substantia, quia quantitas per essentiam a substantia differt. Sed similiter qualitas differt per essentiam a quantitate: ergo eadem ratione fieri posset ut qualitas esset sine quantitate.

Respondeo dicendum, quod diuinae potentie ratione suæ immensitatis attribuendum est quicquid in defectum non sonat tamen aliqua sunt quia natura creata non patitur ut fiat propter aliquam repugnantiam, quam importat ratione contradictionis implicitæ: & de tabulis consuevit a quibusdam dici, quod Deus potest ea facere quamuis fieri non possint. Vt ergo videmus utrum fieri possit Deo, quod albedo sit sine quantitate sciendum est, quod in ordine & qualibet alia qualitate corporali est duo considerare, scilicet ipsam naturam albedinis, per quam speciei fortitur, & indiuiduationem eius secundum quod est hæc albedo sensibilis ab alia albedine sensibili distincta. Posset ergo fieri miraculo ut natura albedinis subsisteret absque omni quantitate: tamen

ar. 4. & 21
& 22.
3. p. q. 79.
ar. 1. ad 3
& 4. di. 10
ar. 2. q. 4.
p. 4. 53.
art. 3. c. 2.
3. p. q. 75.
art. 7. o. &
ad 1. & 4.
di. 11. q. 1
ar. 3. q. 2.
ad 2.
ar. 10. 4. &
183. ad 3.
& 4. di. 11
q. 1. art. 1.
q. 1. o.
ar. 2. 15.
1. dist. 17.
q. 2. ar. 1.
ad 5. & 2.
di. 24. q. 3
ar. 6. ad 6
ar. 18. 7. &
21. 5. c. 11.

art. 18. 7.
p. 1. p. q.
53. ar. 1. c.
q. 63. ar.
ti. 6. ad 4.
& 3. p. q.
71. ar. 7.
ad 1. 3. p.
q. 71. ar. 7.
ad 1. 3. &
4. d. 3. q. 3
ar. 3. ad 6.
& 7. ad 14
10. 11.
Perihier.
memias
lec. 10. p. 6.
cipio.
D
A
D
ar. 35. &
56. 16. 7.

men illa albedo non esset, sicut hæc albedo sensibilis: sed esset A
 quedam forma intelligibilis ad modum formatum separata-
 rum, quas Plato posuit, sed quod hæc albedo sensibilis indistincta
 duata esset sine quantitate fieri non posset, quamvis fieri possit
 quæ quantitas indiuiduata sit sine substantia: quia quantitas nõ
 indiuiduatur solum ex subiecto, sicut alia accidentia: sed etiam
 ex situ qui est de ratione ipsius quantum ad mensuram: quæ est
 quantitas positionem habens. Et ideo possibile est imaginari
 duas lineas separatas eiusdem speciei numero diuersas secundum
 diuersum situm, aliàs lineas non esse diuisibiles ex ipsa ratione
 sui generis. Non enim diuiditur linea nisi in lineas. Plures autem
 albedines eiusdem speciei sine subiecto imaginari est impossi-
 bile, & sic patet quod albedo nõ indiuiduatur nisi ex subiecto,
 & propter hoc nõ potest esse indiuidua nisi esset in aliquo su-
 ad minus in quantitate, sed quantitas habet unde indiui-
 ducatur etiam absque subiecto. Et ideo potest per miraculum esse
 hæc quantitas sensibilis etiam absque subiecto, sicut patet in
 corpore Christi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod albedo si sine quantitate
 esset iam non esset corporalis qualitas, sed spiritualis, ut ex di-
 ctis patet.

Ad secundum dicendum, quod de qualitate spirituali omni-
 modo idem dicendum uidetur, quod de qualitate corporali di-
 ctum est.

Ad tertium dicendum, quod cum substantia spiritualis quæ
 titate careat, non potest fieri quod qualitas corporalis sit in substā-
 tia spirituali, nisi per modum illum quo potest esse sine quan-
 titate, ut dictum est.

Ad quartum dicendum, quod ex hoc ipso quod substantia
 creata comparatur ad Deum, consequitur ipsam aliquod acci-
 dens, sicut ipsa relatio creationis, aut seruitutis, aut alia similis
 ratio, unde sicut Deus non potest facere, quod creatura nõ de-
 pendeat ab ipso, ita non potest facere quod esset absque hu-
 mani accidentibus, postea autem facere quod esset absque
 aliis accidentibus. Accidens autem non habet subiectum ex hoc
 hoc quod comparatur ad Deum, & ideo nihil prohibet quin
 Deus facere possit aliquod accidens esse sine subiecto.

Ad quintum quod obicitur contra, patet quod nõ est ea-
 dem ratio de quantitate, & qualitate, ut ex dictis patet.

QUESTIO V.

DEINDE queritur de corporibus damnatorum.

ET circa hoc queruntur tria.

- Primum, utrum corpora damnatorum sint incorruptibilia.
- Secundo, utrum resurgant cum suis deformitatibus.
- Tertio, utrum puniantur in inferno uermes, & fetu corporali.

ARTICVLVS XI.

Utrum corpora damnatorum erunt incorruptibilia.

AD primum sic proceditur. Videtur quod corpora damna-
 torum non erunt incorruptibilia. Corpus enim non potest
 esse incorruptibile nisi per naturam, ut celestis: vel per gra-
 tiam innocentiam, ut corpus hominis in primo statu, uel per glo-
 riam, sicut corpus Christi in resurrectione. Sed nullum istorum
 competit corporibus damnatorum: ergo corpora damnatorum
 nõ erunt incorruptibilia.

Ad secundum dicendum, quod erunt incorruptibilia ex decreto diuinæ
 iustitiæ, ut perpetuo puniantur. Contra, culpa non debet pena
 perpetua nisi secundum quod habet aliquod perpetuitatis: sed
 perpetuitas culpæ non est ex parte corporis, sed ex parte uolun-
 tatis quæ eligit perpetuo in peccato manere: ergo diuina iustitia
 nõ requirit quod corpus æternaliter puniatur.

Ad tertium, Corpus non punitur pro peccato animæ nisi in
 quantum est organum animæ operantis peccatum. Sed in ali-
 quibus actibus potest esse peccatum mortale, in quibus corpus
 non communicat, sicut patet in peccatis spiritualibus: ergo si
 aliquis pro eis solum damnatur, corpori eius non debetur pœ-
 na perpetua.

Ad quartum. Sicut aliquis damnatur propter peccatum trans-
 gressionis, ita damnatur propter peccatum omissionis. Sed in
 omissione nihil cooperatur corpus: ergo nõ debetur sibi pœ-
 na perpetua, si propter peccatum omissionis aliquis damne-
 tur: & sic diuina iustitia nõ requirit corpora damnatorum esse
 incorruptibilia.

Sed contra, Remota causa remouetur & effectus. Sed post re-
 surrectionem cessabit motus celi, qui est causa corruptionis in
 corporibus: ergo cessabit corruptio, & sic corpora damnatorum

erunt incorruptibilia. Respondetur dicendum, quod corpora damnatorum erunt in-
 corruptibilia, quamuis sint passibilia. Incorruptibilitas autem
 prima causa & principalis est iustitiæ diuinæ, quæ conferuabit
 corpora damnatorum in perpetuis penis. Sed causa secunda-
 ria, & quali coadiuuans erit motus celi, quo quiescent
 nulla actio, uel passio poterit esse in corporibus pertinentis ad
 transmutationem naturæ. Unde & corpora damnatorum nõ
 patiuntur ab igne passione naturæ, quia natura corporis huma-
 ni transmutetur a natura sua, sed patientur passione animæ,
 sicut organum sensus si sensibili suscipiendo similitudinẽ qua-
 litatis sensibilis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa procedit ex
 insufficienti diuisione. Est enim hic alia causa incorruptionis a-
 rebus quæ tanguntur in obiectione, scilicet decretum diuinæ iustiti-
 æ; quamuis possit dici aliquo modo, quod etiam per naturam
 erunt incorruptibilia, in quantum si remouetur naturale corrup-
 tionis principium, scilicet motus celi.

Ad secundum dicendum, quod peccatum & rationem culpæ, &
 perpetuitatis habet ex anima non ex corpore. Unde sicut corpus
 punitur ex peccato, in quantum est instrumentum peccati
 rationem culpæ habentis ab anima: ita perpetuo puniri debet
 in quantum est instrumentum peccati quod habet perpetuitatem
 ex uoluntate.

Ad tertium dicendum, quod hæc non est ratio principaliter
 quare corpus punitur pro peccato animæ, quia est instrumentum
 animæ operantis peccatum, sed magis quia est pars essen-
 tialis hominis quæ operatur, proprie enim loquendo homo est
 qui peccat per animam, & ideo si puniretur anima tantum, non
 puniretur qui peccauit s. homo. Nec tamẽ est uerum quod ali-
 quis actus sit hominis in uita presentis, in quo corpus non com-
 muniatur, quia quamuis in actibus intellectiue partis non com-
 muniatur corpus sicut instrumentum actus, communicat tamẽ
 sicut representans obiectum, quia obiectum intellectus est phan-
 tasma, & sicut color uisus, ut dicitur in 3. de anima. (T. c. 30.)
 phantasma autem non est sine organo corporali, & sic patet quod
 etiam intelligit, & in aliis actibus animæ utimur aliquo modo
 corpore.

Ad quartum dicendum, quod pro peccato omissionis non dā-
 natur aliquis, quia aliquid agatur, sed quia omittitur illud quod
 esset debitum fieri ab anima, & a corpore, in quantum corpus cõ-
 munitur actibus animæ, & ita eodem modo peccatum trans-
 gressionis, & omissionis pertinet ad corpus & animam.

ARTICVLVS XII.

Utrum corpora damnatorum resurgant sine deformitatibus.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod corpora dam-
 natorum resurgant sine deformitatibus. Resurrectio enim
 fiet diuina uirtute, quæ est perfectissima. Sed uirtus perfecta
 perfecta est operatio & effectus: ergo corpora resurgentiũ erunt
 perfecta, & ita corpora damnatorum resurgant sine deformi-
 tatibus.

Sed contra est sapientia 11. Per quæ peccat quis per hæc & tor-
 quetur. Sed damnati peccauerunt per corpora deformitatem
 habentia ergo resurgent cum deformitatibus.

Respondeo dicendum, quod deformitas in corpore potest
 esse duobus modis, uno modo ex defectu alicuius membri, & 1. art. 2. q.
 talis deformitas, ut communiatur dicitur in corporibus damna-
 torum non erit, quia omnes resurgent incorrupti. i. sine defe-
 ctu alicuius membri, ut sic totum corpus puniatur in repro-
 bis, & præmieetur in electis. Alio modo potest esse deformitas
 uel defectus corporis ex indebita proportione partium, de tali de-
 formitate uel defectu est duplex opinio. Quidam enim attendẽ
 damnationem reproborum ut nihil eis mali deesse dixerunt
 quod talibus deformitatibus non earentur. Alij uero at-
 tendentes uirtutem resuscitantis, qui sicut naturam condidit
 in opere creationis ita naturam in resurrectione reparabit, di-
 cunt quod omnes defectus qui ex uitio nature acciderunt, au-
 thor nature amouebit, ut febrem & huiusmodi. Sed defectus
 qui ex praua uoluntate processerunt in reprobis remanebunt,
 sicut sunt macula, & reatus peccatorum. Quod autem horum
 uerius sit Aug. in Ench. sub dubio reliquit dicens, quod nulla
 debet esse quotio de puichritudinẽ illorum, quorum est cer-
 ta damnatio.

His uisus facillè patet solutio ad obiecta.

ad 47.
 me. c. 6
 ca. 22
 1. p. q. 97.
 art. 3. c. 8.
 pot. q. 6. s.
 ar. 30. c.
 ar. 176. ad
 1. pot. q. 5
 ar. 7. & 8.
 o. & 2. di.
 11. arti. 6.
 ad 3.
 22. q. 70.
 ar. 4. ad 1.
 & ueri. q.
 10. arti. 2.
 ad 7. arti.
 200. ad 2.
 4. di. 44.
 q. 3. ar. 1.
 q. 6. 10. &
 c. 88.
 4. d. 44. q.
 1. o. & q.
 2. ad 2.
 2. opinio
 de quali-
 tate repro-
 borũ. 22.
 genium
 contra 4.
 c. 88. c.
 August.

ARTICVLVS XIII.

Utrum corpora damnatorum punientur uermibus & fletu corporalibus.

153
ar. 176. &
4. dist. 50.
q. 2. ar. 3.
q. 3. o. &
opus. 20.
c. 40. & 41
& 42.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod corpora damnato- rum punientur uermibus & fletu corporalibus. Dicitur. n. Iudith. vltimo. Dabit ignem & uermes in carnes eorum. Sed uermis spiritalis no datur in carnem: sed magis in animam ergo uermis quod reprobi punientur, non est tantum spiritalis, sed etiam corporalis.

¶ 2^a Item Iuxta 13. dicit quaedam Glo. quod per fletum quem Dominus reprobis comminatur potest probari uera corporu refurrectio, quod non esset si fletus ille esset tantum spiritalis, ergo, &c.

Sed contra est quod uermis quo punientur reprobi est immortalis. Ita vltimo. Vermis eorum non morietur. Sed nullu animal habet ordinem ad immortalitatem, nisi homo: ergo uermis ille non erit materialis.

¶ Præ in fletu corporali fit quædam resolutio lachrymaru. Sed omne corpus finitum quo aliquid continet resoluatur, nisi fatalibus restauratio, tandem consumitur. Cum ergo in corporibus damnatorum nulla restauratio fiat deperditu, videtur quod fletus qui erit in eis perpetuus non erit materialis.

August.

Respondeo dicendum, q. circa hoc August. lib. 20. de ciuitate Dei, passim diuersas opiniones, sic dicens in penis malorum & in cæcis uerbis ignis & uicacissimus uermis ab aliis atque aliis alter atque alter est expositus. Alij quippe utrunque ad animam retulerunt, alj utrunque ad corpus, alj ad corpus igne, ad animam tropice uermem, quod esse credibilis uidetur. Vnde sequentes Augustinum dicimus quod uermis ille erit spiritalis, ut ipse remorsus conscientie interius animam corrodens uermis dicatur: & similiter fletus erit spiritalis, ut ipse dolor fletus dicatur. Aliquo tamen modo posset dici corporalis fletus etiam sine lachrymarum emissionem, ut fletus dicatur non solum dolor animæ, sed dispositio qua corpus disponitur anima dolente.

AD PRIMVM ergo dicendum, q. locutio illa tropica est, & sic possumus per carnes exponere animas impiorum qui carnales fuerunt.

Ad secundum dicendum, q. fletus corporalis modo predicto sine lachrymarum emissionem sufficit ad ueritatem resurrectionis insinuandam, si tamen sustineretur q. uermis & uermis essent corporales posset dici q. diuina uirtute & uermis ille sustentaretur & lachrymarum deperditio restauraretur.

4. dist. 44.
q. 2. ar. 3.
q. 2. o. &
p. q. 6. 5.
ar. 9. ad 13
4. dist. 44.
q. ar. 3. q.
3. o. & c. 89.
tra. 4. c. 89.
c. fi. ad secundum.

QVAESTIO VI.

DEINDE queritur de sensibus sacre scripturæ.

Et circa hoc queruntur tria.

¶ Primo, utrum præter sensus literales in uerbis sacre scripturæ alij sensus lateant.

¶ Secundo de numero sensuum sacre scripturæ.

¶ Tertio, utrum isti sensus inueniantur in aliis scripturis.

ARTICVLVS XIII.

Utrum in eisdem uerbis sacre scripturæ lateant plures sensus.

154
1. p. q. 6. 1.
ar. 9. ad 2
& art. 10.
ad 1 & q.
102. artu.
7. c.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod in eisdem uerbis sacre scripturæ non lateant plures sensus: quia dictioibus semel sumptis non est utendū a quocumque, uel multipliciter. Sed pluralitas sensuum facit multiplicem locutionem: ergo in eadē locutione sacre scripturæ non possunt plures sensus latere.

¶ Præ. Sacra scriptura ordinata est ad intellectum, secundū illud Psalmi. 118. Declarat et os sermorum tuorum da in intellectu. Sed multiplicitas sensuum obnubilat intellectum: ergo non debent in sacra scriptura multi sensus esse.

¶ Præ. Id quod potest esse occasio erroris debet in sacra scriptura uitari. Sed ponere alios sensus præter literalem in scriptura potest esse occasio erroris: quia quilibet posset exponere faciam scripturam, secundum quod ipse uellet ad confirmationem opinionis suæ: ergo non debent esse plures sensus in sacra scriptura.

¶ Præ. Argustinus dicit secundū super Gen. ad litera. Quod maior est sacra scriptura auctoritas quam omnis humani ingenij perspicacitas, ergo ille sensus qui nō hēt auctori-

Fatē ad aliquid confirmandum non est conueniens sensus sacre scripturæ. Sed nullus sensus præter literale hēt robur ad aliquid confirmandū, ut patet p̄ Dionysium in Epist. ad Titu. Dicit. 9. symbolica Theologia, i. quæ est similib. poedit, nō est argumētiua; ergo sacra scriptura alios sensus præter literalem non hēt.

¶ Præ. Quicumque sensus ex uerbis aliquid scripturæ trahitur, quæ auctor non intendit, non est sensus proprius, quæ auctor per unā scripturam non potest intelligere nisi unū, quia non contingit plura simul intelligere: secundum Philosophum: ergo non possunt esse plures sensus proprii sacre scripturæ.

Sed contra est, quod dicitur Dan. 12. pertransibunt plurimi & multiplex erit scientia.

¶ Præ. Hieronymus dicit in prologo Biblie loquens de Apocalypsi. In uerbis singulis multiplices latent intelligentie.

Respondeo dicendum, q. sacra scriptura ad hoc diuinitus est ordinata, ut per eam nobis uerit q. manifesta esset necessaria ad salutem, manifestatio autem uel expressio aliquid ueritatis potest fieri de aliquo res & uerbis, in quantum. s. uerba significant res: & una res potest esse figura alterius. Auctor autem rerum non solum potest uerba accommodare ad aliquid significandum: sed etiam res potest disponere in figura alterius, & secundum hoc in sacra scriptura manifestatur ueritas dupliciter. Vno modo secundum quod res significantur per uerba: & in hoc consistit sensus literalis. Alio modo secundum quod res sunt figurae aliorum rerum, & in hoc consistit sensus spiritualis, & sic sacra scriptura plures sensus continet.

AD PRIMVM ergo dicendum, q. uarietas sensuum, quoniam ueritas ab alio non procedit, facit multipliciter locutionem: sed sensus spiritualis semper fundatur super literalem, & procedit ex eo. Vnde ex hoc q. sacra scriptura exponitur literaliter, & spiritualiter, non est in ipsa aliqua multiplicitas.

Ad secundum dicendum, q. secundum q. Aug. dicit in lib. de doctrina Christiana. Vultur est a Deo dispositū. ut ueritas sacre scripturæ cum aliqua difficultate manifestetur. Est. n. hoc utile ad tollendum fastidium, quia eadē ea q. sunt difficilia maior surgit attentio: q. tedum tollit. Similiter ex hoc tollitur superbiendi occasio: dum homo disceat ueritatem sacre scripturæ capere potest. Similiter per hoc ueritas fidelis ab irrisione infidelium defenditur. Vnde Dominus Mathet. 7. Nolite inquit, sanctum dare canibus. Et Dionysius Timotheum monebat, ut sancta ab immanis inconstaminata seruariet. Erit patet quod expedit ueritatem fidei sub diuersis sensibus in sacra scriptura tradi.

Ad tertium dicendum, q. sicut dicit Aug. in lib. de doctrina Christiana. Nihil est quod occultetur in aliquo loco sacre scripturæ: tradatur, quod non alibi manifeste exponatur. Vnde spiritualis expositio semper debet habere fundamentum ab aliqua literalis expositione sacre scripturæ: & ita uitatur omnis erroris occasio.

In ad quartum dicendum, q. non est propter defectum auctoritatis, q. ex sensu spirituali non potest trahi efficax argumentum. Sed ex ipsa natura similitudinis, in qua fundatur spiritus sensus. Vna enim res pluribus simul esse potest, unde nō potest ab illa, quando in scriptura sacra proponitur, procedat aliquam illarum determinare, sed est fallacia cōsequentiæ. Verbi gratia, leo propter aliquam similitudinem significat Christum & diabolum. Vnde per hoc quod aliquid de leone dicitur in sacra scriptura: ad neutru potest fieri processus in sacra scriptura argumentando.

Ad quintum dicendum, q. auctor principalis sacre scripturæ est Spiritus sanctus: qui in uno uerbo sacre scripturæ intellexit multo plura quàm per expositores sacre scripturæ exponatur, uel discernatur: nec est etiam in conueniens, quod homo qui fuit auctor instrumentalis sacre scripturæ in uno uerbo plura intelligeret, qua Prophetæ, ut Hieronymus dicitur per Osea, ita loquebantur de factis presentibus, quod etiam in tenderunt futura significare. Vnde non est impossibile simul plura intelligere, in quantum una est figura alterius.

ARTICVLVS XV.

Utrum debeant distinguui quatuor sensus sacre scripturæ.

Hierony.
ar. 42. 13

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod non debeant distinguui quatuor sensus sacre scripturæ, scilicet historialis, literalis, allegoricus, moralis, & anagogicus. Sicut enim in sacra scriptura aliqua figurate dicuntur de Christo: ita etiam figurate dicuntur de multis aliis hominibus, sicut Daniel & per hireum caprarum significatur Rex Græcorum. Sed hominimo-

155
1. p. q. 6. 1.
ar. 10. q. 1.
& p. q. 4.
ar. 16.

hi figuratiue locutiones non faciunt aliquem sensum præter li-
teralem in sacra scriptura: ergo nec sensus allegorici, per quæ
exponitur de Christo ea quæ in figura ipsius præcesserunt, de-
bet alius sensus ab historico poni.

Præterea, una est Ecclesia capitis & membrorum. Sed sen-
sus allegoricus videtur pertinere ad caput ecclesie, scilicet Christum:
sensus moralis videtur pertinere ad membra eius, scilicet fideles: ergo
sensus moralis non debet ab allegorico distingui.

Præterea, Moraliter sensus est quoad morum instructionem
pertinet. Sed sacra scriptura in pluribus locis secundum litera-
lem sensum morum instruit: ergo moralis sensus non debet dis-
tingui à literali.

Præterea, sicut Christus est caput ecclesie militantis, ita est
caput triumphantis, nec est alius & alius Christus: ergo nec sen-
sus anagogicus, per quem aliqua exponitur de Ecclesia triū-
phante debet esse alius ab allegorico, quo aliqua exponitur de
Christo, & Ecclesia militante.

Præterea, si isti quatuor sensus essent de necessitate sacre
scripture, quolibet pars sacre scripture deberet habere quatuor
sensus habere, sed hoc falsum est. Vt enim Aug. dicit super Ge-
nesim ad litteram. In quibusdam sensus literalis: quæ tendit esse so-
lus ergo hi quatuor sensus non sunt de necessitate expositionis
sacre scripture.

Sed contra est, quod Aug. dicit in 1. super Gene. ad litteram.
In omnibus libris sanctis oportet inueniri quæ ibi æterna intue-
ntur, quæ ibi facta narrantur, quæ futura prænuñtiantur, quæ
agenda præcipiuntur. Primum autem pertinet ad sensum ana-
gogicum. Secundum ad historicum. Tertium ad allegoricum.
Quartum ad morale: ergo quatuor sunt sensus sacre scripture.

Præterea, Beda super Gen. in prin. dicit. Quatuor sunt sensus
sacre scripture, historia, quæ res gestas loquitur, allegoria, in
qua aliud ex alio intelligitur, tropologia, i. moralis locutio, in
qua de moribus ordinandis tractatur, anagogia, per quam de
summis & cælestibus tractatur ad superiora reducitur.

Respondendum, quod distinctio istorum quatuor sensuum
hoc modo accipi debet. Sicut enim dictum est, sacra scriptura
veritatem quam tradit dupliciter manifestat per uerba, & per
rerum figuras. Manifestatio autem quæ est per uerba, facit sen-
sum historicum siue literalem, unde totum id ad sensum litera-
lem pertinet, quod ex ipsa uerborum significatione recte ac-
cipitur. Sed sensus spiritualis, ut dictum est, accipitur, uel confi-
sit in hoc quod quedam res per figuram aliarum rerum ex-
primuntur, quia uisibilia solent esse figuræ inuisibilium: ut Dio-
nysius dicit. Inde est quod sensus iste qui ex figuris accipitur spiri-
talis uocatur, ueritas autem quam sacra scriptura per figuras re-
rum tradit, ad duo ordinatur, scilicet ad recte credendum, & ad re-
cte operandum: si ad recte credendum, sic est sensus moralis qui
alio nomine tropologicus dicitur. Si autem ad recte credendum,
oportet diluere secundum ordinem credibilium, ut enim
Dionysius dicit. 4. cap. cgl. Hier. Status ecclesie medius est inter
statum synagoge, & statum Ecclesie triumphantis. Verus ergo
relatiuam figuram fuit noui, uetus simul & noui figura sunt
cælestium. Sensus ergo spiritualis ordinatur ad recte credendum
potest fundari in illo modo figuratiue, quo uetus testamen-
tum figuratiuè nouum, & sic est allegoricus sensus, uel typicus, se-
cundum quod ea quæ in ueteri testamento contigerunt expo-
nuntur de Christo & Ecclesia: illi potest fundari in illo mo-
do figuratiue, quo nouum simul & uetus significant Ecclesia
triumphantem, & sic est sensus anagogicus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod hircus, uel alia huius-
modi per quæ alia persona a Christo in scripturis designatur,
non fuerunt res alia, sed similitudines imaginariæ ad hoc
solum ostense ut ille persona significarentur. Vnde illa signifi-
catio, qua per illas similitudines persone ille aut regna designan-
tur, non pertinet nisi ad historicum sensum. Sed ad Christum de-
signandum etiam illa quæ in rei ueritate congerunt ordinan-
tur sicut umbra ad ueritatem, & ideo talis significatio, quia per
huiusmodi res Christus, aut eius membra significantur, facit
alium sensum præter historicum, scilicet allegoricum. Si autem uer-
bo inueniatur, Christus significatur per huiusmodi imagina-
rias similitudines, talis significatio non excedit sensum litera-
lem, sicut Christus significatur per lapide qui excisus est de mō-
te sine manib. Dan. 2.

Ad secundum dicendum, quod sensus allegoricus non solum
pertinet ad Christum ratione capitis, sed etiam ratione mem-
brorum, sicut, quod per duodecim lapides electos de Iordane, Iosue
sepum, significatur duodecim A postoli. Sed moralis sensus
pertinet ad Christum quantum ad proprios eorum actus, & non
secundum quod considerantur ut membra.

Ad tertium dicendum, quod moralis sensus non dicitur sensus, per
quæ mores instruntur, sed per quæ instructio morum sumitur ex
similitudine aliquarum rerum gestarum. Sic enim moralis sensus

est pars spiritualis: ita quod nunquam est idem sensus moralis
& literalis.

Ad quartum dicendum, quod sicut sensus allegoricus pertinet
ad Christum secundum quod est caput Ecclesie militantis in-
ustificans eam & gratiam infundens, ita & sensus anagogicus
pertinet ad eum secundum quod est caput Ecclesie triumphantis
glorificans eam.

Ad quintum dicendum, quod quatuor isti sensus non attribu-
untur sacre scriptura ut in qualibet eius parte illis quatuor, quæ
que tribus quæ; duobus, quandoque; uno tantum. In sacra enim
scriptura præcipue ex prioribus posteriora significantur, & ideo
quæ; in sacra scriptura secundum sensum literalem dicitur ali-
quid de priori quod potest spiritualiter de posterioribus expo-
ni, sed non conuertitur. Inter oia autem que in sacra scriptura
narrantur, prima sunt illa quæ ad uetus testamentum pertinet
& ideo quæ secundum literalem sensum ad facta ueteris testa-
menti spectant possunt quatuor sensibus exponi. Secunda uero
sunt illa, quæ pertinent ad statum præsentis Ecclesie, in quibus
illa sunt priora quæ ad caput pertinent respectu eorum quæ
pertinent ad membra, quia ipsum corpus uerum Christi, & ea
quæ in ipso sunt gesta, sunt figura corporis Christi mystici, &
eorum quæ in ipso geruntur, ut in ipso. scilicet Christo exemplum
uiuendi sumere debeamus. In Christo etiam futura gloria no-
bis præmonstrata est, unde ea quæ literam de ipso Christo cæ-
pit dicitur, possunt exponi & allegoricè referendo ad corpus
eius mysticum, & moraliter referendo ad actus nostros qui se-
cundum ipsum debent reformari; & anagogicè, in quantum in
Christo est nobis iter glorie demonstratum. Sed quæ secundum
literalem sensum dicitur aliquid de ecclesia, non potest exponi
allegoricè, nisi forte ea quæ dicitur de primitiua Ecclesia expo-
nantur quantum ad futurum statum Ecclesie præsentis, pnt
tamen exponi moraliter & anagogicè. Ea uero quæ moraliter
dicuntur secundum sensum literalem non consueuerunt expo-
ni nisi allegoricè, illa uero quæ secundum sensum literalem
pertinent ad statum glorie nullo alio sensu consueuerunt expo-
ni, eo quod ipsa non sunt figura aliorum. sed ab omnibus
alijs figurata.

Nō quæ-
bet pars
scripturæ
sacre 4.
sensus ha-
bet.

Plurali-
tas sen-
sus sac-
re scri-
pturæ di-
stin-
ditur de
clarat.

ARTICVLVS XVI.

Verum in alijs scripturis predicti sensus distingui
debeant.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod in alijs scripturis præ-
dicti sensus distingui debeant. Sensus enim spirituales in
sacra scriptura accipiuntur ex quibusdam similitudinibus, sed
in alijs scientijs procedit ex quibusdam similitudinibus: ergo
in scripturis aliarum scientiarum uetus sensus plures inueniri.
2. Præterea, Poeticæ artis est ueritatem terā aliquibus simili-
tudinibus fictis designare: ergo ut quæ; & in dictis poetarum sensus
spirituales inueniantur, & non solum in sacra scriptura.

Præterea, Philof. dicit, quod quod dicit unum quodam modo mul-
ta dicit: ergo uidetur quod in alijs scientijs in uno sensu pos-
sunt designari plures: & sic non solum sacra scriptura hos sen-
sus spirituales habet.

Sed contra est, quod dicit Grego. 22. Moralium. Sacra scriptu-
ra omnes scientias, atque doctrinas ipso etiam locutionis sue
more transcendit: quia uo eodemque sermone dum narrat
gestum, præbet mysterium.

Respondendo dicendum, quod spiritualis sensus sacre scripturæ
accipitur ex hoc quod res eursum suum peragentes significant ali-
quid aliud quod per spirituales sensum accipit. Sic aut ordina-
tur res in cursu suo, ut ex eis talis sensus possit accipi quod eius
sensus est qui sui prouidentia res gubernat, qui solus Deus est.
Sicut enim homo potest adhibere ad aliquid significandum aliquas
uoces, uel aliquas similitudines fictas, ita Deus adhibet ad signi-
ficandum aliquid ipsum eursum rerum suarum prouidentia sub-
iectarum. Significare autem aliquid per uerba, uel per similitu-
dines fictas ad significandum tantum ordinatas, non facit nisi
sensum literalem, ut ex dictis patet. Vnde in nulla scientia hu-
mana industria inuenta proprie loquendo potest inueniri nisi
literalis sensus: sed solum in illa scriptura, cuius Spiritu stan-
ctus est auctor, homo uero instrumentum, secundum illud Psal-
mi. Lingua mea calamus scribae, &c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in alijs scientijs pro-
ceditur ex similibus argumentando, non quod ex uerbis qui-
bus una res significatur, significetur & alia res.

Ad secundum dicendum, quod fictiōnes poeticæ non sunt
ad aliud ordinate nisi ad significandum, unde talis significatio
non supergreditur modum literalis sensus.

Ad tertium dicendum, quod quod dicit unum quodam modo
I 4 dicit

I 5
Ar. Specia-
lis. po. q.
4. arti. 13.
1. c.

ar. 5. po.
q. 4. ar. 1.
Plal. 4.

dicit multa, scilicet in potentia, secundum quod conel riores F sunt potentia in principijs. Ex vno enim principio multa con elutiones sequuntur. non quod in alijs scientijs per modum si gnificationis quod dicitur de vna re sicut de alijs intelligatur vt significatum, licet inde trahi possit per argumentatio nem, &c.

QVÆSTIO VII.

QVÆSTIO est de opere manuali, circa quod queruntur duo.

- ¶ Primum, Vtrum operari manibus sit in præcepto.
- ¶ Secundum, vtrum ad hoc præcepto excusentur illi, qui spiritua libus operibus vacant.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum operari manibus sis in præcepto.

137

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod operari ma nibus sit in præcepto. secundum ad Thessalonicenses tertio. Si quis non vult operari nõ manducet. Audiuimus enim, & cæ tera. Glo. Quod idem præcepto quia audiuimus ergo &c.

¶ Præter Augustinus in libro de opere monachorum. Audiãt ergo quibus hoc præcepit Apostolus, qui non habent hanc po teltatem.

¶ 3. Præter. Nullus debet excommunicari, ut intra dicunt, nisi p mo rali. Sed nullus peccat mortaliter nisi contra præceptu faciens. Cum ergo ille qui cessat ab opere manuali tunc possit ex communicate, ut patet per illud quod dicitur secundum ad Thessalonicenses tertio. Si quis non obediens tui bo no nostro per Epi stolum, hunc notate, & ne commisceamini cum illo ut confan datur. videtur ergo quod operari manibus sit in præcepto.

¶ 4. Præterea. Ille qui peccauit tenetur penam debitam pro peccato subire ex necessitate præcepti. Sed omnes in Adam pec cauerunt ad Romanos quinto. Tunc autem peccati. Adz est la bor manualis. Genes. tertio. In sudore vultus tui vesceris pane tuo: ergo omnibus est præceptum manibus laborare.

¶ 5. Præterea ad Ephasios quarto. Qui furabatur iam non futerur, magis autem labor et operando manibus suis. Glo. Labor operando non solum per seruos, sed etiam manibus. Illud autem quod ad omnes pertinet est præceptum non consilium: ergo &c.

¶ 6. Præterea. Labor manualis necessarius est ad sustentatione aite corporalis: sicut actus virtutum sunt necessarii ad susten tationem uitæ spiritualis. Sed actus virtutum sunt in præcepto: ergo & laborare manibus.

¶ 7. Præter. Illud ad quod sequitur peccatum mortale non potest sine peccato mortali fieri. Sed ad non laborare sequitur nõ manducare: quod quandoque est peccatum mortale. secundum ad Thessalonicenses tertio. Qui non operatur non manducet: ergo non operari manibus est peccatum mortale: ergo eius opo sitionem est in præcepto.

Sed contra. Non est contrarium præcepto, vel consilio præceptum Domini, vel consilium. Sed Dominus, vel precipiendo, vel consulendo dicit Matthæi sexto. Nolite solliciti esse animæ uestræ, &c. Huic autem contrariatur labor manuum, quia qui laborant manibus non est in præcepto.

¶ Præter. Lex vetus quantum ad præcepta moralia sufficienter continet quæ necessaria sunt ad salutem. Vnde Dominus Matthæi decimo octauo. Si quis ad uitã ingredi serua mada, & loquitur de mandatis decalogi. Vnde subdit. Nõ homicidium facies: non furaberis, sed in præceptis veteris legis nihil continetur da labore manuum: ergo labor manuum non est in præcepto.

¶ Præterea. Ad præcepta seruanda omnes tenentur. Sed ad labores manuum non omnes tenentur, alijs qui sunt diuites & manibus non laborant mortaliter peccarent; ergo labor ma num non est in præcepto.

¶ Præterea. Ad præcepta non magis tenentur religiosi quàm seculares. Sed ad laborandum manibus videtur magis teneri religiosi quàm seculares. Vnde Augustinus in lib. de operibus monachorum. monachos reprehendit: quia non laborant: nõ autem alios ergo &c.

¶ Præterea. Vnus liberalium artium nobilior est quàm mecha nicarum qui in opere manuali consistit. Sed usus liberaliũ artium non est in præcepto: ergo multo minus labor manuum.

Respondeo dicendum, quod iudiciũ de vnaquaque re sumendũ

est secundum finem, ad quem ordinatur. Labor autem manu ad tria esse utilis inuenitur. Primum ad ocium tollendum. Vñ Hiero nymus ad Rusticum monachum. Semper aliquid operis factio, ut te Diabolus inueniat occupat; & quod intelligat de ope re manuali patet per illud quod subiungit. Vel sicellam texti iungo, & postea subdit, in desideris est omnis ociosus. Secundum ad corpus demandũ, unde secundum ad Corinthios sexto. Aliis carnis maceracionibus coniungit, ubi dicit, in laboribus, s. operũ quibus manibus suis operabatur. Et subiungit. In uigiliis & ieiuniis & cætera. Tertio, ordinatur ad quod dicitur uisũ. Ad quod secundum Ad ea, q. mihi operatur, & his qui mecum erant ministrauerũ manus iste. Si ergo cõsideretur labor manuũ secundum quod ordinatur ad tollendum ocium, vel corpus demandũ, sic idem iudiciũ est de labore manuum: & de alijs exercitijs ad eadem ordina tis. Non enim est in præcepto quod tollatur ocium tali, aut tali occupatione, sed sufficienter ocium tollendum quacunque licita occupatione ab ocio quis desistat. & sic occupatio laboris manuum non est in præcepto considerato hoc fine. Et similis est ratio de labore manuum secundum quod ordinatur ad corpus demandũ quia multis exercitijs corpus domari potest, sicut uigilijs, ieiunijs, & multis huiusmodi. Vnde nullum eorum in qua tum ordinatur ad talem finem est in præcepto in speciali quãuis in generali sit in præcepto corpus domare qualicunque exercitio, quod mortificat concupiscentia reprimantur. Secundum autem quod ordinatur ad uitam querendum sic videtur esse in præcepto. Vnde dicitur primè ad Thessalonicenses quarto. Operemini manibus uestris sicut præcepimus uobis; nec so um in præcepto iuris positum, sed etiam iuris naturalis. Illa enim sunt de lege naturali, ad quæ hõ est ius naturale inclinatur. Sicut autem ex ipsa dispositione corporis patet, homo naturalem or dinationem habet ad opus manuale. pp quod dicit Iob quinto. Homo ad laborem nascitur, & auis ad uolandum. Cum autem alijs animalibus natura sufficienter prouiderit in his quæ ad sustentationem suæ uitæ pertinent in cibis & armis & tumentis, homini in his nõ prouidit: quia ipse est prædius ratione per quã sibi potest prouidere in omnibus supradictis, unde & erit ibi loco omnium prædictorum manus cõueniens ad diuersa ope ra, quibus conceptiones rationis diuersi artificijs exequatur. vt dicitur quarto de animalibus. Sciendum tamen est quod duplex est præceptum legis naturæ quoddam quod ordinatur ad tollendum defectum vnus singularis personæ: uel spiritalis sicut de actibus uirtutum, uel corporale sicut præceptum quod Dominus dedit homini. Genes. secundo. De omni ligno quod est in paradiso comedet, & cætera. Aliud uero est quod ordinatur ad tollendum defectum totius speciei, sicut hoc, quod dicitur Genes. primo. Crescite & multiplicamini & replete terram. In hoc enim precipitur actus generacionis, quo natura saluat, et multiplica tur. Hoc autem interest inter hæc duo gna præceptorum, quia primũ pceptum legis naturæ quod habet tene singulariter obseruare: sed ad secundũ pceptum nõ tenet quilibet singulariter. In his, quæ pertinent ad speciem nõ tenet hoies cõputati sunt quasi vnus homo, participacione enim speciei plures homines sunt vnus homo, ut dicit Porphyrius. Sicut autem homo vnus habet di uersa membra, quibus occupatur in diuersis officijs ordinatis ad tollendum proprium defectum, quæ non possunt corpus, & vnũ membrum exerceri, sicut oculus uidet totum corpus, & pes totum corpus portat: ita oportet esse in his quæ ad totam speciem pertinent. Nõ n. sufficeret vnus hõ ad exercenda oia, quibus humana societas indiget. Et ideo diuersi officijs oportet occupari diuersa, ut dicitur Romanos duodecimo. Sicut in vno corpore multa membra habemus, &c. Hæc autem diuersifica tio hominum in diuersis officijs, coniungit. Primo ex diuina prouidentia quæ ita hominum status distribuit, ut nihil vnquã deesse inueniatur de necessarijs ad uitam. Secundum etiam ex causis naturalibus, ex quibus coniungit in diuersis hominibus sunt diuersæ inclinationes ad diuersa officia, uel ad diuersos modos uiuendi. Quia ergo labore manuum aliquid potest vnus uenire & proprio defectu & alieno, cum non possit vnus ho mo in omnibus sibi sufficere, sed indiget alieno auxilio: patet quod præceptum de labore manuum quoddammodo sub utroque genere prædictorum præceptorum continetur. In quantum in labore manuum vnus subuenitur necessitati aliorum sic pertinet ad secundum genus naturalium præceptorum. In quantum autem aliquis per hoc suis necessitatibus subue nit, pertinet ad primum genus, sicut præceptum de comedendo. Præceptum autem quod ordinatur ad tollendum defectum corporalem non obligat nisi defectu existente, unde si esset aliquis qui posset uiuere sine cibo, non obligaretur præcepto de comedendo. Sic ergo præceptum de labore manuum nõ obligat aliquem singulariter secundum quod ordinatur ad tollendum defectum communem aliquo modo, neque secundum quod ordinatur ad tollendum proprium nisi defectu existente.

Hieronimus
Apostolus Paulus
Lucas
Labor manuum
qualiter cadit sub præcepto

B. Paulus

B. Paulus

Apostolus

Matthæus

ar. 137 ad

1. p. q. 9. r. 1.
ar. 3. ad 3.
1. p. q. 7. r. 6.
ar. 4. ad 4.
& 12. q. 5. ad 1.
ve. q. 21.
ar. 7. q. 11. ar. 1.
q. 12. ar. 1.
ad 1. & 4. d. 2. q. 4. ar. 1. ca. & contra 3. c. 136. ad pium.

diuersi officijs oportet occupari
Apostolus præceptum de labore manuum videtur pertinere ad prædicta duo genera legis naturæ de gibus supra Actus.

ideo ille qui habet vnde licite viuere possit: non tenetur manibus operari, qui autem non habet, unde alias uiuat, uel nisi aliquo illicito negotio uictum acquirat tenetur manibus laborare. Et hoc patet per Apostolum in tribus locis, ubi de manu operatione præcipitur. Primum ad Ephes. quarto, ubi prohibendo furum in iungit manu operationem. Qui furabatur iam non fuerit, magis autem labore manibus suis. Secundum ad Thessalonicos quarto, ubi præcepit laborem manu prohibens concupiscentiam rerum alienarum. Operemini, inquit, manibus uestris, sicut præcipimus uobis, ut honestè ambuletis ad eos qui foris sunt, & nullus aliquid desideretis. Tertio, ad Thessalonicenses tertio, ubi præcipit operationem manu prohibens turpia negocia, quibus aliqui uictum quaerebant. Audiuimus inquit inter uos quosdam ambulare in quiete nihil operantes, sed curiosè agentes. Glossa, Qui sedata cura sibi necessaria prouident, & subiungit. His autem qui huiusmodi sunt denunciamus & obsecramus in Domino Iesu Christo, ut cum silentio operantes panem suum manducent. Sciendum etiam

possunt reduci cum implicite in eis contineantur. Et sic præceptum de labore manuum, per quem uita corporalis conseruatur, & reducit ad hoc præceptum. Non occides, sicut etiam præceptum de manducando, uel ad hoc præceptum. Non furum facies, quo omne illicitum lucrum, quod per laborem manuum euitatur, prohibetur.

Ad tertium dicendum, quòd in quolibet præcepto duo sunt consideranda, scilicet finis præcepti, & possibilitas obseruandi, quia omnia præcepta cuiuslibet legis sunt ordinata ad aliquod bonum inducendum uel malum tollendum, nec aliquid impossibile præcipi potest. Vnde dicit Hieronymus. Qui dicit Deum aliquid præcepisse impossibile anathema sit. Si ergo sit tale præceptum quod nullo modo reddi possit impossibile obseruandum, & sine eo finis in tentus haberi non possit, obligatio illius præcepti semper manet: sicut est in præceptis de actibus uirtutum: quia ad minus actus interiores semper sunt in hominis potestate, & sine eis uita spiritualis conseruari non potest, ut dictum est. Duobus ergo modis præceptum de operatione manuum obligationem amittit. Vno modo quando aliquis reddi dicitur impotens ad laborandum propter corporis imbecillitatem. Alio modo quando finem huius præcepti, scilicet conseruationem corporalis uitæ consequi potest sine labore manuum, ut ex dictis patet.

Ad quartum dicendum, quòd ad laborem manuum per se loquendo equaliter religiosi & seculares tenentur, quod patet ex duobus. Primum ex uerbo Apostoli secundo ad Thessalonicenses tertio ubi ponit de opere manuum præceptum, dicens: Subtrahatis uos ab omni fratre ambulante inordinate, & cetera. Fratres enim omnes Christianos uocat. Non enim tunc temporis aliqui religiosi determinati erant. Secundo patet ex hoc quòd religiosi non tenentur ad alia quam seculares, nisi ad ea quibus se ex uoto obligauerunt, sed per accidens contingit quòd hoc præceptum magis tangit religiosos quam alios & hoc dupliciter. Primo quia religiosi in paupertate uiuunt, unde facilius potest eis accidere quòd non habeant, unde uiuant, quam alijs secularibus. Secundo ex statuto regulæ in aliquibus ordinibus. Vnde dicit Hieronymus in Epistola ad Rusticum monachum. Aegiptiorum monasteria hunc tenent morem, ut nullum absque opere & labore suscipiant, non tam propter uitæ necessaria, quam propter anime salutem, ne uagetur perniciosis cogitationibus, sicut etiam ad uigilias, & alia quibus domatur corpus tenentur quandoque religiosi. ex ista uisus suis ad que seculares non tenentur.

Ad quintum dicendum, quòd quamuis usus liberalium artium sit nobilior, non tamen ita est necessarius ad uitam corporis sustentandam.

Et præterea sub operatione manuum comprehenditur, sicut ex dictis patet, &c.

ARTICVLVS XVIII.

Virum illi, qui spiritualibus operibus uacant, excusentur à labore manuum.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd illi qui spiritualibus operibus uacant non excusantur à labore manuum, primò enim ad Thessalonicenses tertio super illud. Si quis non uult operari non manducet, dicit Glossa. Augustinus. Dicitur quidam de operibus spiritualibus hoc Apostolum præcepisse, & postea subdit. Sed superflue conatur & sibi & ceteris caliginem obducere, ut quod charitas uult iter moner non solum facere & nolint, sed nec intelligere, & ita uidentur per spiritualia opera à labore manuum non excusentur.

¶ Præterea Inter omnia spiritualia maxima sunt oratio, lectio, & prædicatio. Sed per ista opera non excusantur aliqui à labore manuali: ergo, & cetera. Probatio medie. Augustinus dicit in libro de operibus monachorum. Quod id agant qui operari corporaliter nolunt, scire desidero, & cetera, uacat orationibus, inquit, & lectionibus, & uerbo Dei; & postea subdit, sed si ab his amouendi non sumus, nec manducandum est, nec est preparandum. Si autem ab ista uacare seruos Dei ceteris intervalis temporum in firmitatis necessitas cogit, cur etiam non præceptis Apostolicis obseruandis aliquas partes temporum deputamus?

Tantum ad orantes dicit. Citius exauditur una obediens oratio quam decem milia cõtemnentis. Quantum uero ad passentes subdit. Cantica diuina caute sit manibus operantes facile possunt, & ipsum laborem diuino tanquam celeumate consolari. Quantum uero ad legentes subdit. Qui autem dicunt se lectioni uacare, nonne illic inueniunt quod præcepit Apostolus?

1. q. 67. dicitur sicut uisus est principalior inter alios sensus, ratione cuius omnes alij sensus nomen uisus fortuntur ut Augustinus dicit, ita manus quia ad plurima opera necessaria est, dicitur organum organorum in tertio de anima. (Topicorum capite trigesimo octauo.) Et ideo per operationem manuum intelligitur non solum quod manibus fit sed quocunq; corporali instrumeto, & breuiter quocunq; officij homo agit, de quo licite possit uictum acquirere sub labore manuum comprehenditur. Non enim uidetur rationabile q; magistrj artis mechanice possint uicere de arte sua, & magistrj artium liberalium non possint uiuere de arte sua. Similiter & aduocati possunt uiuere de patrimonio quod præstant in causis, & similiter est de omnibus alijs licitis occupationibus. Quia ergo præceptum est, sed non omnes obligat, ideo ad utraq; rationes respondendum est.

AD PRIMVM ergo & ad secundum patet solutio ex dictis, quia concedimus laborem manuum esse in præcepto, non tamen omnes ad hoc singulariter obligari.

Ad tertium dicendum, quòd sicut ex dictis patet, Apostolus loquitur in casu illo, quando per terminis laborem manuum de secdis negotijs sibi uictum acquirerebant, in quo casu obligabantur ad præceptum seruandum, & ideo digni erant excommunicari.

Ad quartum dicendum, quòd uerba illa Dei magis sunt prænuiciantis penam, quam præcipientis satisfactionem. Vnde præmisit. Maledicta terra in opere tuo spinas & tribulos germiabit tibi, & similiter mulieri dixit. In dolore paries filios. Et id non sequitur quòd ad laborandum quilibet homo teneatur ex necessitate præcepti, alias sequeretur quòd quilibet teneretur ad agriculturam, de qua Dominus sibi facit mentionem.

Ad quintum dicendum, uita spiritualis à nullo potest conseruari nisi per actus uirtutum, & ideo quilibet obligatur ad seruanda præcepta, quæ sunt de actibus uirtutum, sed uita spiritualis à multis potest conseruari sine hoc q; manibus operentur, & ideo quamuis sit generaliter in præcepto, non tamen obligat ad obseruationem eius tenetur.

Ad sextum dicendum, quòd non manducare non est peccatum mortale, nisi quando sine manducatione uita seruari non potest, tunc enim aliquis non manducando seipsum occideret, & similiter non oportet quòd aliquis peccet non laborando manibus, nisi quando alias uitam seruare non posset nisi illicitis curis; & ideo cum illicite curæ sint modis omnibus fugiende, sub eadem distinctione posuit Apostolus non manducare & non operari dicens. Qui non uult operari non manducet.

AD PRIMVM autem eorum quæ in contrarium obijciuntur dicendum, quòd non prohibet dominus Apostolis omnem sollicitudinem, scilicet de his quæ pertinent ad uictum corporalis, alias ipse loculos non habuisset, sed prohibet sollicitudinem superflue, quæ mens suffocatur dupliciter. Vno modo utin rebus temporalibus sine ponat rectæ operationis, & hoc Deus prohibet. Vnde Augustinus dicit in libro de operibus monachorum exponens illud. Nolite solliciti esse, &c. Non ut ista non procurant quantum necessitatis est, quod honestè pererunt, sed ut ista non inueniantur, & propter ista faciunt quicquid in prædicatione Euangelij facere iubentur, & habetur in glossa, prima ad Thessalonicenses quarto. Secundò suffocatur mens prædicta sollicitudine quando fiduciam de Deo amittit, & hoc Dominus prohibere intendit. Vnde dicit Glossa super illud. Matthæi sexto. Hoc exemplo non prohibet prouidentiam, & laborem, scilicet de aibus & liijs. Sed sollicitudinem ut tota fiducia nostra sit in Deo, per quam & aues sine cura uiuunt.

Ad secundum dicendum, quòd non omnia quæ sunt in præcepto continentur explicitè in præceptis decalogi, sed ad ea

ad 3. 10. 9.

12. q. 13. a. & ad 3.

ad 4. in 10. 10.

a. 14. ad 2. & ar. 204. sed cõtra & 22. q. 10. a. 4. ad 5. & q. 187 ar. 3. 0.

158

22. q. 187. ar. 3. 0.

Au. orat. vacatè 5.

Orantes.

Legentes.

Prædicator ics.

Apostolus: Quæ est ergo ista perueritas, lectio non obtemperare, dum vult ei vacare? Quis enim nesciat tãto citius quicunque proficere cum bona legi, quanto citius facit quod legit? Quantum vero ad prædicantes subiungit. Si autem alicui sermo est erogandus, & ita se occupat ut manibus operari non ualet, nunquid omnes possunt in monasterio uenientibus ad se uel diuinas lectiones exponere, uel de aliquibus disputationibus salubriter disputare? Quando ergo non omnes possunt, cur, si hoc obtulerit omnes uacare uolunt? Quisquam enim nescit uicissitudinem facere deberent, & non solum ut ce-teri à necessarijs actibus occuparentur, sed quia sufficit ut pluribus audientibus unus loquatur.

Præterea; Clerici maxime operibus spiritualibus occupantur, sed ipsi tenentur ad laborem manuum, ergo & cætera. Probatio medicæ. Distinctio octuagesima prima dicitur. Clericus uictum aut uictum sibi artificialis, uel agriculturæ absque officij sui duntaxat, detrimentum præparet. Item in alio capitulo. Clericus qui uerbo Dei eruditus est, artificialis uictum querat. Idem, omnes clerici qui ad optatum ualidi sunt & arificalia & literas discant.

Præterea; Religiosi qui omnia reliquerunt maxime operibus spiritualibus vacant. Sed tales tenentur ad manuum laborem, ergo & cætera. Probatio medicæ. Lucæ duodecimo. Vendite que possidetis. Glo. Non tantum cibos uestris communicare pauperibus, sed etiam uedite possessiones uestras, ut omnibus uestris simul pro domino seruis, postea labore manuum operemini: unde uitas & eleemosynam faciat.

Præterea Decretum dicit distinctione uigesima secunda, quod ille est hæreticus qui facit contra statutum Ecclesiæ Romanæ. Sed illi, qui mendicant non laborantes proprijs manibus faciunt contra statutum Calixti Papæ duodecima questione prima. Videntes summi sacerdotes, & cætera: ubi dicitur quod Ecclesiæ statuit quod inter eos qui communi uitæ degere uolunt nullus egens inueniatur: ergo religiosi propter opera spiritualia non excusantur à labore manuum: imo si mendicant sunt hæretici.

Præterea, Ille qui exponit se periculo mortis peccat quasi tentans Deum, si quis alius uideret uisum uenientem in furia & deponeret arma quibus posset se defendere tetaret Deum. Sed ille qui relinquit omnia & non laborat manibus abiicit se de necessaria uictus quibus restituit consumptioni quæ fit in corpore per calorem naturalem: ergo talis peccat quasi tentans Deum.

Præterea ad Philippenfes tertio dicit Apostolus. Imitatores mei estote fraires. Sed ipse quamuis prædicaret & operibus spiritualibus uacaret, nihilominus opere manuum uictum gerebat. secunde ad Thessalonicenfes tertio. Ipsi scitis quemadmodum & vos oportet imitari nos, quoniam non inquieti sumus apud uos. neque gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore & fagigatione nocte ac die operantes. ne quæ uestrum gratiam uis, ergo, &c.

Præterea Genes uigesimo tertio super illud. Confirmatus est ager & cætera. dicit Glossa quod perfectus prædicator animam suam abscondit sub bonæ operationis & contemplationis regimine, ita & illi qui operibus spiritualibus insunt per contemplationem debent etiam operibus exterioribus uacare per actionem, & sic opera spiritualia non excusant à labore manuum.

Sed contra. Lucæ nono. Sine ut mortui sepeliant mortuos suos, dicit Glossa. Dominus docet minora bona pro maioribus esse dimitteuda, sed opera spiritualia sunt maiora bona quam opera manualia: ergo debet hæc præremittere propter illa.

Preg. Opera pietatis sunt potiora quàm exercitia corporalia, prima ad Timotheum quarto. Corporalis exercitatio ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia ualet. Sed opera misericordie & pietatis sunt dimitteuda, ut uacaret prædicationi. Actum sexto. Non est equum nos relinquere uerbum Dei, & cætera, Lucæ nono. Sine mortuos sepelire mortuos suos: ut autem uadè & annuncia regnum Dei: ergo multo fortius propter prædicationem & alia opera spiritualia est dimitteudum opus manuale, & alia quæ ad exercitationem pertinent corporalem.

Præterea, Secunde ad Timotheum secundo Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus Glo. Illa sunt secularia negotia, quibus animus occupatur colligenda pecunie causa. Sed qui operantur manibus habent curam de colligenda pecunia: ergo implicatur negotijs secularibus. Et ita illi qui militent Deo in spiritualibus operibus, non debent operibus manuum occupari.

Respondeo dicendum, quod ueritas huius questionis appareret ex his que in superiori questione sunt dicta. dictum est

F enim supra, quod illi tantum obligantur ad conseruationem huius precepti, scilicet de opere manuum, qui non habent alias uel dicitur uiuere possint, & ideò qui spiritualia opera exercent, & possunt aliam licite uiuere quàm de labore manuum, non tenentur manibus laborare. Vnde distinguendum uidetur de operibus spiritualibus. Sunt enim quedam bona spiritualia quæ in bonum commune cedunt, quedam uero que ad singularem profectum facientis pertinent. Eius autem spiritualibus operibus occupantur ad utilitatem communem pertinentibus debet prouideri ab his, quorum utilitati deseruiunt, quod patet per auctoritatem primæ ad Corinthios nono. Si non uobis spiritualia seminamus, nõ est magnum si carnalia uestra metamus. Hoc etiam patet per rationem: quia utilitas spiritualis præfertur corporali.

Eis autem qui utilitati communi deseruiunt in temporalibus, debetur sustentatio ex proprio labore, quo utilitati communi deseruiunt: sicut patet de militibus qui pro pace Reipublice militant. Vnde primo Corinthios nono. Quis militat suis stipendijs unquam? Vnde multo magis qui in spiritualibus bonum promouent, in tali ministerio sustentari possunt, & si non tenentur manibus laborare. Sunt autem quatuor opera spiritualia, quibus communi utilitas promouetur, & ex hoc eis stipendia debentur. Primum est occupatio in iudicij ecclesiasticis exequendis. Dicitur enim ad Romanos decimotertio. De potestate seculari quæ iudicium secularẽ exerceat. Idem & tributa præstantis, scilicet iudicibus, ministri enim Dei sunt in hoc ipsum seruietes uobis. Et propter hoc Aug. dicit in libro de operibus monachorum, quod debent manuum operibus insistere illi duntaxat qui ab ecclesiasticis occupationibus vacant, unde & se excusat à labore manuum propter iudicia ecclesiastica quibus occupabatur, dicens: Quanquam dicere possumus quod militat suis stipendijs unquam & cætera. tamen Dominum nostrum Iesum Christum testem in uocuo super animam meam, quonia quantum ad meum atinet commodum, multo mallem per singulos dies certis horis quantum in bene moderatis monasterijs constitutum est, aliquid operari manibus & certas horas habere ad orandum & legendum, aut aliquid de diuinis literis agendum libris, quam tum uultuosissimas perplexitates aliarum causarum pati de negotijs secularibus uel iudicando diuini dis, uel interueniendo precipiendum. Secundum opus spirituale quod in bonum commune reddat est opus prædicationis, quo fructus animarum in populo procreatur. Et idem uel dicitur primæ ad Corinthios nono. Dominus ordinat his qui euangelium annunciant de euangelio uiuere: nec debet hoc referri tantum ad illos qui habent auctoritatem prædicandi, sicut tunc prælati sed etiam ad eos qui qualitercunque licite prædicant ex commissione prælatorum: quia stipendia non debentur potestati, sed operi & labori, ut dicitur secunde ad Timotheum secundo. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. Glossa, scilicet prædicatorem qui in agro ecclesiæ lectione uerbi excollit corda auditorum, nec tantum illi qui prædicant possunt de euangelio uiuere, sed etiam illi qui eis ministrant ad hoc officium cooperantes quod patet ad Romanos decimo quinto. Si spiritualium participes facti sunt gentes, debent etiam in carnalibus ministrare eis. Glossa, eorum scilicet iudæorum, qui miserunt prædicatores ad Hierosolymis. Vnde etiam illi qui prædicatores mittunt possunt de fructu euangelij uiuere. Tertium opus spirituale quod credit in bonum commune sunt orationes, quæ fiunt in horis canonicis ad salutem ecclesiæ, ut auerterat ira Dei à populo. Ezechielis decimotertio. Nõ opposuitis nos murum pro domo Israel, testaretis in prelio in die Domini, Glossa, præcibus dimicantes, & diuina sententiæ resistentes, & idem dicitur primæ ad Corinthios nono. quod qualiter deseruiunt cum altari participantur. Et de his duobus operibus dicit Augustinus in libro de operibus monachorum. Si euangelista sint factor habent potestatem, scilicet utendi de sumptibus fidelium, quia de hoc loquitur. Si ministri altaris dispensatores sacramentorum sunt. Vnde sibi istam non arrogant, sed ueniat potestatem. Quartum opus spirituale quod redunt in bonum commune est elucidatio sacre scripturæ. Qui enim elucidationi sacre scripturæ uacant ad alios instruendum, possunt de hoc opere spirituali uiuere. prima ad Timotheum quinto. Qui bene præstunt presbyteri duplici honore digni habeantur, maximè autem qui laborant in uerbo & doctrina. glossa, Vre is spiritualiter obediunt & exteriora ministrant. Qui laborant in uerbo. Glossa. in exhortatione scientiam & doctrina nesciunt. Et hoc etiam planius dicit Hieronymus ad Vigilantium. Hæc in iudæa usque hodie perseuerat consuetudo, non solum apud nos sed etiam apud Hebræos, ut qui in lege Domini meditantur dicant nocte, & parent non habent in terra nisi solum Deum sinagoga totius orbis foueantur ministerijs. Patet ergo quod illi qui prædicant

Marginal notes on the right side of the page, including various biblical and doctrinal references.

Canon. Canon.

at. 17. q. 4. ad. 9. 4. ad. 11. 4. ad. 12. 4. ad. 13. 4. ad. 14. 4. ad. 15.

H

I

22. q. 1. q. 1. ad. 1. 4. ad. 2. 4. ad. 3. 4. ad. 4. 4. ad. 5. 4. ad. 6. 4. ad. 7. 4. ad. 8. 4. ad. 9. 4. ad. 10. 4. ad. 11. 4. ad. 12. 4. ad. 13. 4. ad. 14. 4. ad. 15.

4. dist. q. 2. 21. 11. q. 2. ad. 2.

operibus

operibus spiritualibus vacant, non tenentur manibus laborare. De his autem qui vacant spiritualibus, quæ non directè in bonum comune redundant, sed in bonum faciunt, sicut filii orationes priuatae, ieiunia, & huiusmodi, distinguendum est, quia aut illi qui in religione istis operibus occupantur habent in seculo unde uiuerent sine labore manuum, aut non. Si tales cum ad religionem ueniunt, non tenentur manibus laborare. Vnde Augustinus in libro de operibus monachorum, Si habebant aliquid in hoc seculo, quo facile sine officio sustentarent vitam suam, quod conuerſi ad Deum indigentibus disparati sunt, & credenda eorum infirmitas & ferenda. Solent enim tales languidius educari laborè corporalem sustinere non posse. Si autem in seculo opifices fuerint de labore manuum uiuentes, tunc ex duplici causa ueniunt ad religionem possunt laborem manuum intermittere, vno modo ex pigritia operandi volentes in ocio uiuere, & tales peccant. Et hoc est quod dicit Augustinus in prædicto libro. Plerumque ueniunt ad professionem seruatus Dei & ex professione seruili & uita rusticana, & ex opificum exercitatione & plebeio labore, & postea subdit. Tales ergo secundum quod minus operantur de infirmitate corporis excusari non possunt. Præterea quippe uita consuetudine, conuincuntur, & interponit. Non enim apparet uerum ex proposito seruatus Dei uenerint, an uiam in opem & laboriosam fugientes. Alio modo intermittit aliquis opus manuale ex mentis diuini amoris, quo ad opus contemplationis quasi conuincitur, tales cum spiritu Dei aguntur non peccant, quia ubi spiritus Domini ibi laborat. Vnde Gregorius dicit super Ezechielem. Contemplatiua uita est charitatem Dei & proximo tuo corde retinere, ab exteriori actione quiescere. soli de silenio corditoris in hærere, ut nihil iam agere liceat. Et hoc uidetur haberi in quadam Glossa. Genesim uiginti octo. Confirmatus est ager, & cetera. Contemplatiua uita a cunctis actionibus funditus diuidit. Et hoc est quod habetur Matthæi sexto. in gl. super illud. Considerate uolantia caeli, &c. Sancti uiri aibus coparantur, quia cœlum perunt, & quidem ita remoti sunt à mundum ut iam in terris nihil agant, nihil laborent, sed sola contemplatione iam in celo degunt.

Ad primum ergo dicendum, quod glossa illa sumitur ab Augustino in libro de operibus monachorum, qui librum illum scripsit contra quosdam monachos qui dicebant quod non licebat seruus Dei manibus laborare. Et hoc quod dicit Apostolus qui non uult operari non manducet, exponebant de opere spirituali, quam expositione Augustinus in libro isto multipliciter improbat. Vnde dicendum est quod illud Apostoli. Qui non uult operari non manducet, &c. de opere manuali intelligitur, non tamen sequitur quod ad huiusmodi impletionem præcepti omnes teneantur, ipse enim non tenebatur: unde præmitit, non quasi non habuerimus potestatem, si sumus ut accipiamus & uiuendi sine labore manuum. Vnde patet quod Glossa illa non est ad propositum.

Ad secundum dicendum, quod in omnibus operibus quæ tangunt obiecto distinguendum est, quia uel possunt esse quasi publica opera, uel priuata. Loquitur autem Augustinus de illis operibus spiritualibus secundum quod sunt opera priuata. Intelligit enim de orationibus & canticis priuatis, non de his quæ in ecclesia solenniter celebrantur, quod patet ex hoc quod dici possunt simul qui manibus operantur diuina cantica cantare, quod non esset conueniens si de his canonicis intelligeretur. Similiter quod dicit de lectionibus loquitur de illis, qui uacant lectioni ad consolationem propriam tantum, sicut in monasteriis monachi faciunt. non autem de illis quorum uita studio scripturarum deputatur ad suam & aliorum instructionem. Non est enim dubium quod per laborem manuum studiū impeditur. Similiter quod dicit de predicatione intelligendum est de illis qui non publice prædicant, sed aliqua uerba uindicatōna hominibus ad se uenientibus loquuntur, sicut sancti patres in heremo facere consueuerunt. Et hoc patet ex his uerbis supra inductis, vnde de eadem dicit. Si sermo erogandus est, &c. quia ut dicit Glossa primæ Corinthiorum secundo super illud. Sermo meus & prædicatio mea, sermo est qui priuatum fiebat, sed prædicatio quæ fiebat in communi.

Ad tertium dicendum, quod decretum loquitur de illis clericis quibus non sufficiunt oblationes & elemosynæ, quæ eis à fidelibus sunt, uel ecclesie facultates. Eadem enim ratio est de illis qui uiuunt de facultatibus Ecclesie, & de illis qui uiuunt particulariter de elemosynis, quia facultates Ecclesie elemosinæ sunt, & ad sustentationem pauperum dantur. Vnde dicit Glossa super illud. Rapina. Et rapina pauperis in domo uestra. In domibus principum rapina pauperum est, dum Ecclesie opes sibi thesaurizant: & in delictis abutuntur, quæ ad sustentationem pauperum dantur. Et de hoc habetur duodecima questione prima, propter quod etiam dicitur, tertia questione secunda,

Sacerdos. Quod sacerdos cui dispensationis cura commissa est, cum laude pietatis accipit à populo & dispensanda, & finaliter dispensat accepta, quia omnia sua aut reliquit parentibus, aut distribuit pauperibus: aut Ecclesie rebus adiuuat: & se in numero pauperum paupertatis amore constituit: uel uide pauperibus subministrat, inde & ipse tanquam pauper uoluntarius uiuat. Et sic patet quod clerici qui de Ecclesie rebus uiuunt eandem rationem utendi eis habent, sicut illi qui facultatibus carceres de elemosynis sibi datis uiuunt.

Ad quartum dicendum, quod Glossa illa non imponit necessitatem his qui sua relinquunt, ut manibus operentur necesse est quoddam bonum quod facere possunt qui sua relinquunt, ut scilicet ex manuum labore acquirant, unde sibi prouideant & elemosynas aliis faciant, nec tamen per hoc excluditur quæ etiam bene faciunt si manibus non laborantes spiritualibus elemosynis uacent quæ sunt corporalibus potiores.

Ad quintum dicendum, quod illius rationis prima falsa est. Non enim qui facit contra statutum Papæ est hæreticus: nisi forte credat Papæ non esse obediendum, unde in capitulo inducto dicitur. Qui Romanæ Ecclesie priuilegiū ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditur auferre conatur, proculdubio hæresim labuntur, priuilegium autem prædictum consistit in hoc quod eis debet ab omnibus Christianis obediri. Similiter etiam minor est falsa. Non enim est contra statutum Ecclesie quod aliquis mendicet, uel se in statu egestatis ponat: sed hoc est contra statutum Ecclesie, si ab eis qui facultates Ecclesie possident operum necessarius non prouidetur. Vnde hæc uerba capituli inducti, ex quibus rebus Ecclesie Episcopi dispensatores earum omnibus communi uita degere uolentes ministrare cuncta necessaria debent, prout melius poterunt, ut nemo in eis egeus inueniatur.

Ad sextum dicendum, quod illi qui relinquunt omnia nihil sibi referuant, nec manibus operantur non propter hoc deserviunt se exponunt, quia deuotio fidelium tanta probabilitate estimat & experimento dicitur, quod eis in necessariis prouidetur. Nec etiam tentat Deum, quia ipse promissum mouendo corda aliorum eis in necessariis prouidetur, ut patet Matthæi sexto. Et quedam Glossa dicit Lucæ octauo. Tanta predicatori debet esse fiducia in Deo, ut præsentis uite sumptus & si non prouideat, sibi tamen non defutura certissime faciat: nedum occupat mens ad temporalia, minus prædicet æterna. Similiter si aliquis esset inter armatos qui defenderent & aliqua causa arma deponeret, non tentaret. Deum. Si autem esset solus videretur tentare Deum, nisi forte interiori inspirati ne securus esset de diuino auxilio, sicut beatus Martinus dixit. Ego signo crucis non clypeo protectus, aut galea hostium cuneos penetrauo securus. Similiter uideretur esse Dei tentatio, si aliquis inter fideles uel homines in hospitalibus de necessariis uictus sibi non prouideret. Vnde dicit Glossa. Lucæ uiginti secundo super illud. Qui habet sacculum tollat, &c. In hoc nobis datur exemplum, ut non nunquam causa instante quadam de nostri propositi rigore sine culpa intermittere possimus: uerbi gratia si per in hospitalibus regiones iter agimus plura uaticia licet portare quam domi habeamus, & tamen in deserto aliqui sine labore manuum sustentati sunt pane diuinitus misso, ut in uitis patrum legitur. Sed priuilegia paucorum non faciunt legem communem.

Ad septimum dicendum, quod hoc quod Apostolus laborauit cum possit de Euangelio uiuere, fuit supererogationis, ut patet primæ ad Corinthios nono. Et idem alii prædicatores non tenentur eum in hoc imitari. Sciendum tamen quod prædicator aliquando bene faceret non accipiendo sumptus ab his quæ prædicat, sed de labore manuum uiuendo: in casibus scilicet illis in quibus Apostolus laborabat, scilicet ne scandalizaret eos quibus prædicabat, qui propter auariciam dare sumptus grauabantur: & hanc causam ponit secundum ad Thesalonicenses tertio. Nocte aut die laborantes ne quem uestrum grauemus. Item ut suo exemplo alij ab ocio tetrahærentur, unde ibidem subdit non quasi nos non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus uobis ad imitandum nos. Item ad reprimentum rapacitatem pseudo Apostolorum. Vnde dicit primæ ad Corinthios uidecimo. Quod autem facio, ut faciam, ut amputem occasionem eorum qui uolunt occasionem ut in quo gloriantur tales inueniantur sicut & nos. Aliquando autem male facerent prædicatores si laboribus manuū se implicarent, si scilicet per laborem à predicatione tetrahærentur. Vnde dicit Glossa Lucæ decimo octauo. Cauendum est prædicatori, ne dum occupantur mens ad temporalia minus prædicet æterna. Ideo dicit Augustinus in supra dicto libro. Quod Apostolus dum esset Athenis, ubi oportebat cum quotidie predicare, uon operabatur manibus, quod postea fecit ueniens Corinthum, ubi iudæis prædicabat solo die sabbati. Prædicatoribus enim

22. q. 187. a. 5. o. & 3. p. 4. 40. ar. u. 3. ad r. cōtra 3. c. 133. 135. & opus. 17. c. 14. 15. & 16.

No. bene.

Angust.

super illud.

Canon.

non solum necessarium est ut habeant tempus liberum ab occupationibus in quo pradicant, sed etiam in quo studeant. cum non habeant scientiam ex infusione sicut Apostoli, sed continuo studio. Unde dicit Gregorius in Pastoralis exponens illud Exodi vigesimo quinto. Vestes semper erunt in circulis, & car. Vestes inquit semper erunt in circulis, quia nimirum necesse est ut qui ad officium predicacionis excubant, a sacra lectionis studio non recedant.

Ad octauum ergo dicendum, quod per actionem intelligitur ibi non solum opus naturale, sed omnia que ad actum vitam pertinent. Solicitudinem autem que exhibetur a predicatore circa eos qui predicant ad actum vitam perinet.

Rationes in contrarium concedo, tamen vltima inducitur preter intentionem. Glossa enim dicit secularis negotia esse que sunt causa pecunie colligende sine opere manuali, ut per mercedem & huiusmodi, a quibus se debent serui Dei penitus abstinere.

INCIPIT QVODLIBET

OCTAVVM.

Sancti Thomae.

QUESTIO I.

QUESTIO nostra circa tria versatur. Primo circa ea que pertinent ad naturam. Secundo, circa ea que pertinent ad culpam & gratiam. Tertio, circa ea que pertinent ad penam vel gloriam.

- Circa primam quarebatur.
 - Primo, de pertinentibus ad naturam creatam.
 - Secundo, de pertinentibus ad naturam incretam.
- Circa naturam incretam duo quarebantur.
 - Primo, an senarius numerus, secundum quem omnes creature dicuntur esse perfecte, sit creator vel creatura.
 - Secundo de rationibus idealibus, que sunt in mente diuina: utrum per prius respiciunt exemplata, scilicet creaturas ratione sue singularitatis: vel ratione naturae specificae.

ARTICVLVS I.

Utrum senarius predictus sit creator.

159
1. p. q. 41.
ar. 3. o. vi.
de art. 70.
& 1. p. q. 6.
15. a. 1. ad
3.

AD primum sic proceditur. Videtur quod senarius predictus sit creator. Remota enim omni creatura perfectio non remanet nisi in creatore: sed remota omni creatura facta in operibus sex dierum remanet perfectio in numero senario. Unde dicit Augustinus quarto super Genesim ad litteram. Itaque si ista non essent, scilicet opera sex dierum, perfectus ille esset, scilicet senarius. Nisi autem ille perfectus esset, ista secundum eum perfecta non fierent: ergo senarius numerus est creator.

3. Sed dicebat quod Augustinus loquitur de senario quantum ad ideam senarij, que est in mente diuina. Contra. Sicut remota omnibus creaturis remanet perfectio in idea senarij numeri, ita remanet idea lapidis in mente diuina: ergo in hoc non haberet senarius numerus aliquam preeminentiam ad lapidem, quod tamen videtur esse contra intentionem Augustini.

3. Prater illud quod est permanentius omni creatura non est creatum, sed creator. Senarius autem numerus est permanentior celo & terra, que tamen videntur esse permanentissimae creature, unde Augustinus dicit, quarto super genef. ad litteram. Facilius est celum & terram transire que secundum senarium numerum fabricata sunt, quam effici posse ut senarius numerus non suis partibus compleatur: ergo senarius non est creatura, sed creator.

Sed contra. Creatoris perfectio non consistit ex partibus: nec est in eo aliquid habens partes. Sed sicut dicit Augustinus in eo. lib. Inuenimus senarium numerum esse perfectum ea ratione, quod suis partibus compleatur: ergo senarius numerus non est creator, sed creatura.

Respondeo dicendum, quod secundum Auicennam in sua Metaphysica triplex est alicuius naturae consideratio. Vna putatur considerari secundum esse quod habet in singularibus, sicut natura lapidis in hoc lapide, & illo lapide. Alia vero est consideratio alicuius naturae secundum esse suum intelligibile: sicut natura lapidis consideratur prout est in intellectu. Tertia vero

est consideratio naturae absoluta prout abstrahit ab vitro; esse secundum quam considerationem consideratur natura lapidis vel cuiuscunque alterius, quantum ad ea tantum que per se competunt tali naturae. Harum quidem trium considerationum datae semper vni formiunt eundem ordinem seruati. Prior enim est consideratio alicuius naturae absoluta, quam consideratio eius secundum esse quod habet in singularibus. Sed tertia consideratio naturae, que est secundum esse, quod habet in intellectu, non semper habet eundem ordinem ad alias considerationes. Consideratio enim naturae secundum esse quod habet in intellectu, qui accipit a rebus sequitur vtraque aliarum considerationum. Hoc enim ordine sensibile precedit scientiam, & sensibile sensum, sicut & mouens motum, & causa causatum. Sed consideratio naturae secundum esse quod habet in intellectu causante rem precedit alias duas considerationes. Cum enim intellectus artificis adinuenit aliquam formam artificiatam ipsa natura, seu forma artificiatam in se considerata est posterior intellectui artificis, & per consequens etiam area sensibilis quae talem formam vel per speciem habet. Sicut autem se habet intellectus artificis ad artificiatam, ita se habet intellectus diuinus ad omnes creaturas. Unde vniuscuiusque naturae causae prima consideratio est secundum quod est in intellectu diuino. Secunda vero consideratio est ipsius naturae absoluta. Tertia secundum quod habet esse in rebus ipsis, vel in mente angelica. Quarta secundum esse quod habet in intellectu nostro. Et ideo Dionysius dicit duodecimo capite de diuino nomi. hunc ordinem assignat, quod primo inter omnia est ipse substantificator rerum Deus, postea vero ipsa dona Dei que creaturis exhibentur, & uniuersaliter & particulariter considerata, ut per se pulchritudine, per se vita, quae dicit esse donum ex Deo proueniens, ipsam naturam uitae, deinde ipsa participantia uniuersaliter & particulariter considerata, quae sunt res in quibus natura esse habet. In his ergo illud quod est prius semper est ratio posterioris, & remoto posteriori remanet prius, non autem e conuerso. Et inde est quod hoc quod competit naturae secundum absolutam considerationem est ratio quare competat naturae alicui secundum esse quod habet in singulari, & non e conuerso. Ideo enim fortis est rationalis quia hoc modo est rationalis, & non e conuerso. Unde dicitur quod fortis & Plato non essent, adhuc humane naturae rationalitas competeret. Similiter etiam intellectus diuinus est ratio naturae absolute considerata & in singularibus, & ipsa natura absolute considerata & in singularibus. Est ratio intellectus humani & quodammodo mensura ipsius. Postulatur ergo uerba Augustini intelligi de senario dupliciter. Vno modo ut per senarium numerum intelligatur ipsa natura senarij absolute, cui primo & per se competit perfectio, quae quidem est ratio perfectionis eorum quae senarium participant. Unde remouit oibus quae senario perficiuntur, adhuc perfectio naturae senarij competit, & hoc modo senarius nominatur naturam creatam. Alio modo potest intelligi senarius secundum esse quod habet in intellectu diuino, & sic eius perfectio est ratio perfectionis in creaturis inueniatur, quae secundum senarium sunt conditae quibus etiam remouit in predicto senario perfectio remaneret. Sic autem senarius non erit creatura, sed ratio creaturae in creatore, quae est idea senarij, & est idem secundum rem quod diuina essentia ratione tantum differens.

Ad primum ergo dicendum, quod remoto omnibus creaturis quae sunt factae in senario dierum non dicitur quod perfectio remaneat in senario numero quasi senarius numerus aliquid esse habeat in rerum natura, nulla creatura existente. Sed quia remoto omni esse creato remanet absoluta consideratio naturae senarij, prout abstrahit a quolibet esse, & sic attribuitur sibi perfectio, sicut remouit omnibus singularibus hominibus adhuc remaneret rationalitas attribubilis humane naturae.

Ad secundum dicendum, quod sicut in rebus creatis quaedam sunt magis communes, & quaedam magis contractae. Ita etiam rationes rerum in Deo magis communium ad plura se extendunt, minus uero communium ad pauciora. Et quia unitas & multitudo sunt omnibus creatis communia, ideo etiam ratio idealis numeri ad omnes creaturas se extendit. Unde dicit Boetius in principio Arithmetice. Omnia quecunque a prima rerum natura constituta sunt numerorum specie videntur esse formata. Hoc enim fuit principale in animo conditoris. Exemplar autem lapidis, aut idea non se extendit ad omnes creaturas, & ideo si senarius accipitur pro idea senarij quantum ad hoc adhuc senarius erit eminentior lapide, id est, quam idea lapidis, prout scilicet etiam plura se extendit, & iterum perfectio competit senario secundum naturam senarij, non autem lapidis.

Ad tertium dicendum, quod non est in tentio Augustini dicere, quod si celum & terra transeant, & ceterae creature quod senarius

Naturae multipliciter considerantur ad se mutuo, prout quae sensibile est per naturam, &c.

Sorte ad Platonem existente, hoc aduersus e rationis.

Potest & 5. a. 9. ad 16. & op. 55.

QVAESTIO II.

senarij remaneret secundum aliquod esse creatum, sed qui si omnes creaturae ab esse deficerent, remaneret adhuc natura senarij prout abstrahit a quolibet esse huiusmodi, quod eius perfectioni competit, sicut etiam natura humana manebit talis quod ei competeret rationalitas.

Ad illud vero quod in contrarium obijctur dicendum quod quamuis in Deo non possit esse aliquid habens partes, tamen potest esse in eo ratio rei habentis partes, & sic est in eo ratio senarij ex partibus constituti, & ratio suarum partium.

ARTICVLVS II.

Verum ideae, quae sunt in mente diuina per prius respiciant res quantum ad naturam singularem, quam quantum ad naturam speciei.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod ideae quae sunt in mente diuina per prius respiciant res quantum ad naturam singularem, quam quantum ad naturam speciei: quia per Aug. dicit in lib. 83. q. Ideae sunt quaedam formae uel rationes rerum stabiles, quae in diuina intelligentia continentur, & cum ipsae neque oriuntur neque intereant, secundum eas tamen formari dicitur omne quod oriri uel interire potest, & omne quod oritur uel interit solum singulare esse, id est, quod generatur & corrumpitur: ergo ideae per prius respiciunt singulare.

Sed contra. Cum ideae sint formae exemplares requiritur ad rationem ideae assimilatio ideati ad ipsam. Sed ideatum, id est, res creata magis assimilatur diuino exemplari secundum formam quam a qua est ratio speciei, quam secundum materiam, quae est indiuiduationis principium: ergo ideae per prius respiciunt naturam speciei, quam singularitatem indiuidui.

Respondeo dicendum, quod cum in mente diuina sint omnium creaturarum formae exemplares, quae ideae dicuntur, sicut in mente artificis formae artificiarum, hoc tamen interest inter formas exemplares, quae sunt in mente diuina & in mente artificis creati, quod creatus artifex agit ex praesupposita materia. Unde formae exemplares quae sunt in mente eius, non sunt facturae materiae quae est indiuiduationis principium, sed solius formae, a qua species est artificia, & ideo huius formae exemplares non respiciunt directè artificiatum quantum ad indiuiduum, sed quantum ad speciem solum: formae autem exemplares in intellectu diuini sunt facturae totius rei, & quantum ad formam & quantum ad materiam, & ideo respiciunt creaturam, non solum quantum ad naturam speciei, sed etiam quantum ad singularitatem indiuidui, per prius tamen quantum ad naturam speciei, quod ex hoc patet. Exemplar enim est ad cuius imitationem fit aliquid. Unde ad rationem exemplaris requiritur quod ipsa assimilatio operis ad exemplar sit intentata ad agente alias talis assimilatio casu accideret: & non secundum uiam exemplaritatis. Sic ergo in ratione exemplaris includitur intentio agentis. Ad hoc ergo per prius exemplar respicit quod agens primo intendit in opere. Agens autem quilibet principaliter intendit in opere id quod perfectus est. Natura autem speciei est perfectissimum in unoquoque indiuiduo: per ipsam enim duplex imperfectio perficitur, imperfectio scilicet materiae quae est singularitatis principium, quae cum sit potentia ad formam speciei perficitur, quando naturam speciei consequitur: & iterum imperfectio formae generalis, quae habet ad differentias specificas in potentia, ut materia ad formam: unde species specialissima est primo in intentione naturae patet per Aug. in principio suae metaph. Non enim natura intendit principaliter generare Sortem, alias destructo sorte ordo & intentio naturae periret. Intendit autem in sorte generare hominem. Similiter non intendit principaliter generare animal: alioquin quiesceret eius actio, quando ad naturam animalis perduxisset: tamen in indiuiduo generato prius compleatur natura animalis quam hominis, ut patet in 76. de animalibus. Non autem prius est homo quam hic homo. Unde exemplar quod est in mente diuina primo naturam respiciunt in qualibet creatura.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod id quod est primum in intentione est ultimum in executione. Unde quamuis natura primo intendat generare hominem: per prius tamen generatur hic homo. Non enim homo generatur nisi per hoc quod hic homo generatur: & propter hoc etiam in distinctione ideae dicitur, quod secundum eas oritur omne quod oritur quantum ad uiam executionis, in qua singularia sunt primum.

Secundum quod in contrarium obijctur conceditur.

DEINDE quaeritur de his quae pertinent ad naturam creaturam.

Et primo de his quae pertinent ad animam humanam.

Secundo de his quae pertinent ad corpus.

Circa primum quaeruntur duo.

Primo, utrum anima accipiat species quibus cognoscit a rebus quae sunt extra eam.

Secundo quomodo charitas, uel quilibet alius habitus a non habente cognoscatur.

ARTICVLVS III.

Verum anima accipiat species a rebus, quae sunt extra eam.

AD primum sic proceditur. Videtur quod anima non accipiat species a rebus, quae sunt extra eam. Dicit enim Aug. 12. super Gene. Imaginem corporis non corpus in spiritu, sed ipse spiritus in seipso fecit celeritate mirabili: non autem eam in se ipso faceret si a rebus exterioribus eam acciperet: ergo anima non accipit a rebus species, quibus cognoscit.

Præterea. Eius solius est dimensionem a re dimensionata abstrahere, cuius est dimensionem corporibus dare, quod est solius creatoris. Sed ad hoc quod species a rebus accipiat in anima, oportet quod ab ipsa specie dimensiones separatur: quia in rebus extra animam habent esse dimensionale, non autem in anima, maxime quantum ad intellectum. Ergo anima non potest accipere species a rebus sensibilibus.

In contrarium uideatur esse tota philosophorum doctrina quae sentium a sensibilibus, imaginationem a sensu, intellectum a phantasmatibus accipere fatetur.

Respondeo dicendum, quod anima humana similitudines rerum quibus cognoscit accipit a rebus illo modo accipiendi, quo patiens accipit ab agente, quod non est intelligendum quasi agens in se, sed in patiens eandem numero speciem quam habet in seipso: sed generat sui simile educendo de potentia in actu: & per hunc modum de species coloris deferri a corpore colorato ad usum. Sed in agentibus, & patientibus distinguendum est. Est enim quoddam agens quod de se sufficiens est ad inducendum formam suam in patiens, sicut ignis de se sufficit ad calefaciendum. Quoddam uero agens est quod non sufficit de se ad inducendam formam suam in patiens, nisi superueniat aliud agens, sicut calor ignis non sufficit ad copulandum actionem nutritionis, nisi per uirtutem aëris nutritiuae: unde uirtus animae nutritiuae est principaliter agens, calor uero agens instrumentalis. Similiter est et diuersitas ex parte patientium. Quoddam enim est patiens, quod in nullo cooperat agenti, sicut lapis cui sursum projicitur, uel lignum cum ex se sit frigidum. Quoddam uero patiens est quod cooperat agenti, sicut lapis cum deorsum projicitur: & corpus hominis cum sanatur per artem: & secundum hoc res quae sunt extra animam tripliciter se habent ad diuersas animae potentias: ad sensus enim exteriores se habent, sicut agentia sufficientia quibus patientia non cooperantur, sed recipiunt tantum: quod autem color per se non possit mouere visum nisi lux superueniat, non est contra hoc quod dictum est quia tamen color qui lux inter ea quae sunt extra animam computantur. Sensus autem exteriores suscipiunt tantum a rebus per modum patientium, sine hoc quod aliquid cooperentur ad sui formationem: quamuis iam formata habeant propria operationem, quae est iudicium de proprijs obiectis, sed ad imaginationem res quae sunt extra animam comparantur ut agentia sufficientia. Actio enim sensibilis non sistit in sensu, sed ulterius pertingit usque ad phantasiam siue imaginationem: in imaginatione uero patiens quod cooperatur agenti. Ipsa enim imaginatio format sibi aliquarum rerum similitudines, quas nunquam sensu percipit: his tamen quae sensu recipiuntur componendo ea & diuidendo, sicut imaginamur montes aureos, quos nunquam uidimus ex hoc quod uidimus aurum & montes. Sed ad intellectum possibile comparantur res sicut agentia insufficientia. Actio enim ipsarum rerum sensibilium nec est in imaginatione sistit, sed phantasmatibus ulterius mouet intellectum possibilem, non autem ad hoc quod ex seipsis sufficienter, cum sint in potentia intelligibilia: intellectus autem non mouetur nisi ab intelligibilibus in actu. Unde oportet quod superueniat actio intellectus agentis, cuius illustratio phantasmatum sunt intelligibilia in actu sicut illustratio lucis corporalis sunt colores uisibiles actu & sic patet quod intellectus agens est principale agens quod agit rerum similitudines in intellectu possibile: phantasmatibus autem quae a rebus exterioribus accipiuntur sunt quasi agentia instrumentalia: intellectus enim possibile comparatur ad res.

160

veri. q. 3. art. 8. c.

veri. q. 1. art. 6.

270. & 2. d. 18. ar. 9. art. 143. c.

art. 143.

2. p. q. 81. art. 3. ad 1. & 4. & q. 50. ar. 1. c. & veri. q. 3. art. 8. c. & po. q. 10. art. 2. ad 12. anima. ar. 110. c.

168

1. p. q. 80. ar. 3. & 4. c. vero. q. 10. a. 6. 2. di. 3. q. 2. art. 1. c. 88. ad 2.

art. 6. c. ar. 162. ad 3. art. 123. c.

1. p. 115. ar. 1. ad 5. & q. 118. ar. 1. ad 3. & pot. q. 3. ar. 8. ad 13. & art. 9. ad 5. & 2. ad nonum.

1. p. q. 78. ar. 1. ad 2. fin.

ad 1. huius & art. 102. ad 2. 1. p. q. 78. art. 4. c. & q. 84. a. 6. ad 2. & ve. 11. q. 8. ar. 5. & 9. c. Intellectus agens. ad est necessarius.

ad res, quarum notitiam recipit, sicut patiens quod cooperatur agentis. Multo enim magis potest intellectus formare quidditatem rei quae non cecidit sub sensu, quam imaginatio.

AD PRIMVM ergo dicendum quod si verbum Augustini referatur ad intellectum, sic planum est quod res non faciunt sui similitudinem in intellectu possibili principaliter, sed intellectus agens. Si autem referatur ad imaginationem faciunt quidem, sed non solum quia ipsa imaginatio cooperatur, ut dictum est. In sensu autem facit corpus sui similitudinem sufficienter & solum: sed de hoc non loquitur Augustinus, quia sensum contra spiritum dividit, sive corporalem uisionem contra spirituales.

Ad secundum dicendum, quod ratio ista procedit ac si illa eadem species numero quae est in rebus, uel in imaginatione postmodum fieret in intellectu: sic enim oportet quod auferretur ab ea dimensiones. Et hoc patet esse falsum.

ARTICVLVS IIII.

Primum habens charitatem eam cognoscat per speciem.

161
& in ord.
162. i. di.
17. q. 1. a.
4. o. & q.
di. 23. q. 1.
art. 2. o. &
ad 1.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod non habens charitatem eam cognoscat per speciem. Omne enim quod cognoscitur, cognoscitur uel per essentiam. uel per sui similitudinem. Sed charitas a non habente non cognoscitur per sui essentiam, quia non est essentialiter in eo: ergo sic cognoscitur a non habente, cognoscitur per sui similitudinem.

¶ Præterea, Aliquis habens charitatem aliquo modo cognoscit eam se habere ad minus per coniecturas: uel per reuelationem: & similiter postquam eam amiserit potest recordari se eam habuisse, quod esse non potest nisi per eius speciem in memoria referatur: ergo charitas a non habente qui prius eam habuit per sui similitudinem cognoscitur: & eadem ratione a quolibetalio non habente.

¶ Præterea, Dicit Augustinus decimo confessionum. Hoc modo se habet memoria ad intelligentiam sicut uenter animalis ruminantis ad osita, quia sicut id quod est in uentre animalis reducitur ad osita quod est in memoria reducitur ad intelligentiam. Si ergo in memoria conseruatur charitas per sui similitudinem & ab intelligentia capietur per similitudinem.

Apostolo.

Sed contra est, quod Augustinus dicit secundum super Genesim, & habetur in Glossa secunda ad Corinthios duodecimo. Quod intellectualis visio est earum rerum quae non habet species sibi similes quae non sunt quod ipse & inter huiusmodi ponit charitatem: ergo charitas non potest cognosci per sui similitudinem, sed solum per essentiam.

Respondendo dicendum, quod duplex est cognitio charitatis. Una qua cognoscitur quid est charitas. Alia qua charitas percipitur: ut cum aliquis cognoscit se habere charitatem, quod potest et ad cognitionem an est. Prima quidem cognitio charitatis eodem modo competat habenti & non habenti. Nam intellectus humanus natus est rerum quidditatem comprehendere, in quibus cognoscendi naturaliter praecedit, sicut in cognoscendis conclusionibus complexis. Insunt enim nobis naturaliter quaedam principia prima complexa ab omnibus nota, ex quibus ratio procedit ad cognoscendum in actu conclusiones. quae in praedictis principiis potentialiter continentur sive per inuentionem propriam, sive per doctrinam alienam, sive per reuelationem diuinam, in quibus omnibus modis cognoscendi homo inuatur ex principiis naturaliter cognitis. Vel ita quod ipsa principia cognita ad cognitionem acquirendam sufficiat ad inuentionem sensu & imaginatione: sicut cum aliquam cognitionem acquirimus per inuentionem, uel doctrinam. Vel ita quod principia praedicta ad cognitionem acquirendam non sufficiant: nihilominus tamen in huiusmodi cognoscendis principia dirigitur in quantum inueniuntur non repugnare principiis naturaliter cognitis, quod si esset intellectus nullo modo eis assentiret: sicut non potest dissentire principijs. Et similiter in intellectu insunt nobis etiam naturaliter quaedam conceptiones ab omnibus notae: ut entis, unius, boni, & huiusmodi a quibus eodem modo procedit intellectus ad cognoscendum quidditatem uniuscuiusque rei, per quem procedit ad principijs per se notis ad cognoscendis conclusiones, & hoc uel per ea quae quibus sensu percipiunt: sicut cum per sensibiles proprietates alicuius rei concipio illius rei quidditatem, uel per ea quae ab alijs quis audit: ut cum laicus qui nescit quae sit musica, cum audit aliquam artem esse per quem discit canere, uel psallere, concipit quidditatem musicae: cum ipse praeciat quid sit ars, & quid sit caneretur etiam per ea quae ex reuelatione habentur: ut in his quae fidei sunt. Cum enim credimus aliquid esse in nobis diuinitus datum, quo affectus noster Deo unitur, concipi-

mus charitatis quidditatem, intelligentes charitatem esse donum Dei quo affectus Deo unitur, praecognoscentes tamen quod sit donum, & quid affectus, & quid unio. De quibus etiam quod sint scire non possumus, nisi resoluendo in aliqua prius nota, & sic quousque perueniamus usque ad primas conceptiones humani intellectus, quae sunt omnibus naturaliter notae. Erga naturaliter cognitio est quaedam similitudo diuinae ueritatis menti nostrae impressae: secundum illud Psal. Signatum est super nos lumen uultus tui Domine. Ideo dicit Aug. decimo de trinitate, quod huiusmodi habitus cognoscuntur in prima ueritate. Ipsa autem conceptio charitatis, quam intellectus format modo praedicto, non est solum similitudo charitatis sicut species rerum in sensu, uel imaginatione: quia sensus & imaginatio nunquam pertingunt ad cognoscendum naturam rei, sed solummodo accidentia quae circumstant rem, & ideo species quae sunt in sensu, uel imaginatione non repraesentant naturam rei, sed accidentia eius tantum: sicut flatus repraesentant hominem quantum ad accidentia. Sed intellectus cognoscit ipsam naturam & substantiam rei. Unde species intelligibilis est similitudo ipsius essentiae rei, & est quodammodo ipsa quidditas & natura rei secundum esse intelligibile, non secundum esse naturale, prout est in rebus, & ideo omnia quae non cadunt sub sensu & imaginatione, sed sub solo intellectu cognoscuntur per hoc quod essentia, uel quidditates eorum sunt aliquo modo in intellectu. Et hic est modus, quo charitas cognoscitur cognitione quidem tam ab habente charitatem quam a non habente. Sed autem secundum alium modum cognoscendi charitatem nec charitas, nec aliquis habitus siue potentia percipitur a nostro intellectu nisi per hoc quod actus percipiuntur, ut per philosophum decimo Ethicorum. Actus autem charitatis, uel aliorum habitus eliciuntur ab ipsa charitate, uel ab alio habitu per propriae essentia charitatis, uel alterius habitus, & per hunc modum dicitur aliquis se cognoscere habere charitatem, uel alii habitum per ipsam essentiam habitus secundum esse naturae, quod habet in rerum natura, & non solum in intellectu. Si cognoscitur autem nullus potest cognoscere charitatem nisi charitate habens, quia actus charitatis & aliarum uirtutum praecipue consistunt in motibus interioribus qui non possunt esse cogniti nisi operanti, nisi quatenus manifestantur ex actibus exterioribus & sic per quandam coniecturam aliquis non habens charitatem potest percipere alium charitatem habere. Hoc autem dico supponendo quod aliquis possit scire se habere charitatem, quod tamen non puto esse uerum: quia in actibus ipsius charitatis non possumus sufficienter percipere, quod sint actus charitatis elicti propter similitudinem dilectionis naturalis cum dilectione gratuita.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in non habente charitabile est essentia charitatis. Ad secundum dicendum, quod postquam aliquis definit habere charitatem secundum esse naturae charitatis, adhuc charitas in ipso manet secundum esse intelligibile, & sic potest sciri quod sit charitas. Manent etiam in memoria eius actus charitatis, quod est factum in memoria sensibili propter actus sensibiles charitatis, qui utique manent secundum sui similitudinem, sicut & cetera sensibilia: & ex his aliquis memoratur se habuisse charitatem. Ad tertium dicendum, quod illud quod est in memoria redit ad intelligentiam non ita quod eadem species numero quae est in memoria, postmodum fiat in intellectu: sed ipsi modum loquendi, quo phantasmata dicuntur fieri in intellectu, ut dictum est.

QUESTIO III.

ARTICVLVS V.

Primum alimentum conseruatur in ueritate humane naturae.

DEINDE quaritur de his quae pertinent ad corpus humanum: utrum alimentum conuertatur in ueritatem humane naturae. Et uidetur quod non: quia in corpore humano id quod est de ueritate humane naturae est caro, uel os secundum speciem. Sed alimentum non conuertitur in id quod est secundum speciem, sed in id quod est secundum materiam: ut uidetur dicere philosophus in primo de generatione. (Text. c. 35.) ergo alimentum non conuertitur in ueritatem humane naturae: ¶ Præterea, id quod est de ueritate humane naturae oportet quod semper in homine maneat, alias non remaneret hominem idem numero. Sed illud quod generatur ex alimento non semper manet, immo fluit & refuit, ut patet ex primo de generatione, ergo quod generatur ex alimento non est de ueritate humane naturae.

¶ Præterea

ar. 64. c. &
22. q. 5. a.
4. ad 3. &
q. 3. art. 1.
ad 1.
2. d. 24. q.
& a. 4. ad
3. uerit. q.
16.
a. 1. c. & q.
17. a. 1. ar.
1. p. q. 17.
art. 1. c. &
p. q. 5. ar.
4. ad 1.
Ma. q. 3.
art. 3. c. &
q. 16. ar.
7. ad 18. 1.
p. q. 5. ar.
2. c. & N.
17. ar. 2.
ad 4.

163
4. di. 4.
q. 1. ar. 2.
q. 4. o. &
2. d. 18. q.
1. ar. 2. ad

Præter August. dicit, quod nos fuimus in Adam dupliciter, A scilicet secundum feminalem rationem & secundum corpulentam substantiam, Christus autem fuit in eo secundum corpulentam substantiam, & non secundum feminalem rationem, id autem quod ex alimento generatur in nobis non fuit in Adam, ergo illud quod est de veritate corpulentæ substantiæ nostræ non est ex alimento generatum.

Sed dicebat quod corpulentia nostra substantia fuit in Adam originaliter, & non essentialiter. Sed contra. Semen originem rei importat. Si ergo dicimus in Adam fuisse secundum corpulentam substantiam originaliter tantum, tunc idem erit esse secundum corpulentam substantiam & secundum feminalem rationem, quod est falsum: ergo idem quod prius.

Sed contra est, quod dicitur in 2. de anima (Tex. c. 45.) Alimento est potentia tale quale est illud quod nutritur. Sed quod est potentia alicui in illud converti potest, ergo alimentum conuertere potest in illud quod nutritur, sed illud quod nutritur est illud quod est de veritate humanæ naturæ: ergo alimentum conuertitur in id quod est de veritate humanæ naturæ.

Præterea, Semen ex quo fit generatio maxime videtur ad veritatem humanæ naturæ pertinere, sed semen secundum Philosophum in decimo quinto de animalibus est de superfluo alimento. Ergo alimentum conuertitur in veritatem humanæ naturæ.

Respondere dicendum, quod ad huius questionis euidentiā oportet primò videre quid sit veritas humanæ naturæ. Veritas autem vniuersusque rei, ut dicit Auicenna in sua Metaph. nihil est aliud quam proprietates sui esse, quod stabilitum est eius: illud quod proprie habet esse auri atunges ad terminos stabilitos naturæ auri dicitur esse verè aurum. Vnum quodque autem proprie habet esse in aliqua natura, per hoc quod substantia completa formæ proprie illius naturæ quæ est esse, & rō speciei in natura illa: vnde illud pertinet ad veritatem vniuersusque rei, quod est completum illius rei per formam, & pertinet dicitur & per se ad complementum illius rei: ita enim in naturalibus quam in artificialibus inuenitur quædam, in quibus consistit principaliter ratio rei: alia autem quæ sunt ordinata ad horum cōseruationem, & meliorationem, sicut flus, & fructus per se pertinent ad complementum arboris, vñ sunt de veritate naturæ ipsius. Folia autem sunt quodammodo ordinata ad fructuum cōseruationem, & quantum ad hoc non videntur esse de veritate naturæ arboris principaliter. Similiter ratio gladij consistit in ferro & acumine eius: vagina autem est ad gladij cōseruationem: vnde si gladius esset res naturalis, ferum esset de veritate naturæ eius, non autem vagina. Sic autem de veritate humanæ naturæ esse dicimus illud, quod per se pertinet ad perfectionem humanæ naturæ: completæ partiæ pars formæ speciei. Illud autem non est de veritate humanæ naturæ in homine, quod est ordinatum quodammodo ad hominis cōseruationem, vel meliorationem quamcunque. Sciendum est ergo, quod natura humana potest dupliciter considerari, vel secundum totam speciem humanam, vel secundum esse quod habet in hoc individuo: secundum hoc inuenitur in præsentia quæstione tres opiniones. Quidam enim dicunt, quod alimentum non conuertitur in veritatem humanæ naturæ, neque secundum speciem, neque secundum individuum. Dicunt enim quod tota materia, quæ nata est esse sub specie humanæ naturæ fuit in corpore Adæ: nec aliqua alia materia potest fieri verè substantia humanæ speciei, & ex illa materia ex qua corpus primi hominis constabat fuerit aliqua pars decisa, quæ quidem per multiplicationem quandam sine additione exterioris materiæ augmentata est in tantum quod peruenit usque ad perfectam & completam quantitatem in corpore Seth. Ex quo iterum aliquid decisum est in formationem corporis filij sui, & prædicto modo multiplicatum: & sic totum humanum genus multiplicatum est ex illa materia quæ fuit in corpore primi hominis sine alienius extrinseci additione: illud autem quod ex alimento generatur est necessarium nobis ad cōseruationem illius humiditatis, quæ est de veritate humanæ naturæ: ut scilicet calor naturalis habens aliquid aliud quod consumat, scilicet humiditatem ex alimento generatam quasi accidentalem non consumat humiditatem quæ est de veritate humanæ naturæ: sicut aurifices apponunt plumbum argento, vt videlicet in consistorio consumatur plumbum & argenteum non consumatur ab igne, vnde in resurrectione quando veritas humanæ naturæ erit inconsumibilis, alimento non indigebimus, nec resurget in nobis aliquid quod ex alimento sit generatum, sed solum id quod fuit in Adam. Sed inconueniens videtur huiusmodi positio propter duo, quantum ad præsens pertinet: quia eiusdem rationis est forma aliquam nihil amittere de materia subiecta, & nihil de nouo acquirere: cuius substantiæ & naturæ nihil accrescit nec deperit. Cōstita autem quod aliqua ma-

teria quæ erat substantia humanæ naturæ desinit esse humanæ naturæ substantia: sicut patet in morte vniciusque; hominis. Vnde nisi aliqua materia de nouo adiretur humanæ naturæ, sequeretur quod minus esset modo id quod est de veritate naturæ humanæ in actu, quam tempore Adæ: & sic natura speciei non perfecte saluaretur per generationem. Secundò, quia ista mutatio, quam multiplicationem dicunt, nullo modo est secundum essentiam ipsius materiæ, sed solummodo secundum quantitatem, vel dimensiones ei accidentes. Non enim dicunt quod aliquid materiæ de nouo per essentiam creetur vel aliunde addatur, sed quod illa eadem materia quæ prius erat minor, postea fiat maior, nihil autem est aliud rareferi & condensari quæ mutari eandem materiam de magnis dimensionibus in paruas, & econtrario. Vnde sequeretur secundum prædictam positionem, quod illud quod est de veritate humanæ naturæ semper rareferet per continuam generationem & augmentationem: & tantum quantum sustinere non posset. Esset enim iam illud quod est de veritate humanæ naturæ, innumerabiliter magis rariū quàm ignis, quod patet esse falsum. Et ideo alia opinio dicit, quod alimentum conuertitur in veritatem humanæ naturæ, primò & principaliter secundum speciem: non autem secundum individuum, nisi secundariò. Dicunt enim, quod in vnoquoque individuo humanæ speciei illud primò & principaliter est de veritate humanæ naturæ quod ad parentibus trahitur: & hoc vocatur a Philosopho caro & os secundum speciem quæ semper manent: sed quia illud cum sit modicum nõ sufficeret ad perfectam quantitatem debitam humanæ naturæ sine additione, ideo adiungitur illud quod ex alimento generatur non solum ad hoc quod cōseruetur illud quod fuit à primis parentibus acceptum: ut dicebat prima opinio, sed ad hoc quod cōpleatur ex huiusmodi addito perfectæ quantitas: & sic illud quod ex alimento generatur non est de veritate humanæ naturæ in hoc individuo principaliter: sed tantum secundariò, in quantum est necessarium ad quantitatem debitam, & hoc nominat philosophus carnem & os secundum materiam quæ fluit & refluit: sed tamen ex hoc aliqua pars feminaliter transit in prole per generationem, & efficitur principaliter de veritate humanæ naturæ in ipso cum admixtione alienius quod fuit principaliter de veritate humanæ naturæ in patre, vt quidam volunt, vel sine admixtione eius ut alij dicunt, quod est magis consonum dictis philosophi in decimo quinto de animalibus: qui vult sperma totaliter esse de superfluo alimento: & sic illud quod generatur ex alimento non potest esse quod sit principaliter de veritate humanæ naturæ: principaliter in alio eiusdem speciei, scilicet in filio ipsius. Et secundum hanc opinionem dicunt, quod illud quod est principaliter de veritate humanæ naturæ in vnoquoque totum in ipso resurget: non autem totum quod ex alimento generatur, sed solum quantum sufficit ad completionem quantitatis, cum propter completionem quantitatis tantummodo ad veritatem humanæ naturæ aliquater pertineat, & hæc opinio consonat sententiæ Alexandri commenten. qui exponit carnem secundum speciem quam philosophus dicit semper manere, esse illud quod ad parentibus trahitur: carnem verò secundum materiam illud quod ex alimento generatur, quæ fluit & refluit. Sed hanc opinionem commentator Auerois reprobat in tractatu, quem fecit super librum de generatione. Cum enim illud quod ex alimento generatur nutriat, in quantum est potentia caro, & auget, in quantum est potentia quanta caro, ut dicitur in 2. de anima. Illud quod generatur ex alimento postquam receperit speciem carnis, efficitur unum cum illo quod prius inerat, quia in sine conuersum iam est simile: vnde nõ videtur esse aliqua ratio quare calor naturalis aliquid possit consumere de illa humiditate carnis, quæ ex alimento generatur, & nõ de humiditate quæ ad parentibus trahitur, nec posset aliquo necessario modo illud probari. Et ideo tam illud quod est ad parentibus acceptum, quam illud quod est ex alimento generatum equaliter se habet ad hoc quod maneat vel consumatur per calorem naturalem, & ad hoc quod restaretur per nutrimentum quod est fluere & refluxere: & sic equaliter pertinet ad veritatem humanæ naturæ quod generatur ex alimento, & quod ad parentibus trahitur. Et secundum hoc est tertia opinio, quod aliquid conuertitur in id quod est principaliter de veritate humanæ naturæ, & quantum ad speciem, & quantum ad individuum. Ponit enim hæc opinio, quod vtroque, scilicet & quod ex alimento generatur, & quod ad parentibus trahitur indifferenter & equaliter forma humana perficitur, & utrumque indifferenter manet vel consumitur: manet quidem secundum speciem, consumitur autem & restatur secundum materiam: sicut in aliqua republica diuersi homines numero ad communiatem pertinent quibusdam morientibus, & alij in locum eorum succedentibus, & sic non manent vna res publica secundum materiam, quia sunt alij & alij homines: manet tamen vna numero quæ-

Hec opinio est cōformis Alexandri dictis. Hæc Auerois reprobatur.

Auicenna 16. d. 30. q. 1. a. 2. o.

ad 44. q. 4. 1. a. 2. o.

Reprobatur opinio.

1. p. q. 119. art. 1. o. & 2. d. 30. q. 2. art. 1. o.

tem ad speciem siue formam propter ordinis unitatem in officio distincta: ita etiam in corpore humano manet caro & os, & vnaqueque partium eadem numero quantum ad speciem & formam quæ consideratur in determinato situ & uirtute & figuratur: non autem manet quantum ad materiam: quia illa materia carnis in qua talis forma erat, prius consumpta est, & alia in locum eius successit, sicut patet de igne qui continuatur secundum eandem formam & modum per hoc, quod consumptis quibusdam lignis alia supponuntur quæ ignem sustinent. Et secundum hanc opinionem de vitroque prædictorum indifferenter, scilicet generato ex alimento, & à parentibus tracto tantum resurget, quantum est necessarium ad speciem & quantitatem debitam humani corporis.

arti. 80. & 4. d. 44. q. 1. arti. 2. q. 4. s.

§. opin. tenet, secundum quam respondet ad 1.

l. p. q. 119 art. 1. ad 5.

Et hæc opinio mihi uidetur ceteris probabilior. Secundum ergo hanc opinionem ad primum dicendum, quod distinctio Philosophi, qua distinguit carnem secundum speciem, & secundum materiam non est sic accipienda, quod alia sit caro quæ dicitur secundum speciem, scilicet parentibus tracta: & alia quæ sit secundum materiam ex alimento generata, sed vna & eadē caro signata potest considerari & secundum speciem, quam habet, & secundum materiam. Et quod hic sit intellectus Philosophi, patet ex hoc quod ipse dicit ibidem, quod hoc modo distinguitur caro, secundum speciem, & secundum materiam, sicut vnum quodque habentium speciem in materia. In alijs autem habentibus speciem in materia, sicut est lapis & ferrum, & huiusmodi non habet locum prima distinctio, sed secunda, ut per se patet. Et ideo dicendum est quod alimentum conuertitur in carnem quæ est secundum speciem, id est quæ habet speciem, non tamen ita quod alimentum fiat species carnis, sed sit carnis materia, ratione cuius potest dici quod conuertitur in carnem quantum ad materiam, & non quantum ad speciem.

Ad secundum dicendum, quod ueritas humanæ naturæ & cuiuslibet alterius rei est à specie, & ideo cum quod est in homine maneat secundum speciem, quamuis non maneat secundum materiam: nihilominus ueritas humanæ naturæ manere dicitur, nec desinit esse idem homo numero propter mutationem quæ est secundum materiam, quia non tota materia similiter à forma abstrahitur, ut alia tota simul formam accipiat. Hæc enim generatio est corruptio: sicut si torus ignis vnus extingueretur, & alius totus accenderetur: sed aliqua pars materæ consumitur, & alia in locum eius substituitur, quæ efficiet vna materia cum præexistente, per hoc quod ei adiungitur ad sustinendam eandem formam humani corporis, sicut si vnum lignum ignis consumatur, & aliud loco eius apponatur, erit idem ignis numero.

Ad tertium dicendum, quod ad conceptionem humani corporis duo concurrunt, scilicet materia ex qua formatur conceptum, & iterum uis formatiua quæ conceptum format, quorū primum Augustinus uocat corpulentam substantiam, secundum uero feminealem rationem. Dicuntur ergo secundum utrumque istorum fuisse in Adam originaliter, in quantum scilicet materia concepti preparata est per uirtutem generatiuam matris. Vis autem formatiua est in semine patris. Et utrumque istorum reductur in Adam sicut in primam originem, à qua humanam naturam traxerunt uirtutes consequens. Corpus autem Christi formatum fuit per uirtutem spiritus sancti actiua. Sed materia ministrat mater, quia ex purissimis sanguinibus uirginis conceptus est, ut Damascenus dicit. Et ideo non fuit in Adam secundum feminealem rationem: sed secundum corpulentam substantiam: non tamen ita quod eadem numero quæ est in nobis, & fuit in Christo, fuerit in Adam.

Et per hoc pater responsio ad consequens.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad culpam, vel gratiam.

- § Et primum, quærebatur de his quæ pertinent ad gratiam.
- § Secundò, de his quæ pertinent ad culpam.
- § Quantum ad pertinentia ad gratiam quærebatur.
- § Primò, de his quæ pertinent ad prælatos quærebatur.
- § Secundò, de his quæ pertinent ad omnes communiter.
- § Quantum autem ad prælatos quærebantur duo.
- § Primò de electione prælatorum: utrum scilicet sit necesse semper eligere meliorem, vel sufficiat eligere bonum.
- § Secundò de honore exhibendo prælati, utrum scilicet mali prælati sint honorandi.

ARTICVLVS VI.

Primum necesse sit semper eligere meliorem.

AD primum sic proceditur. Videtur quod necesse sit semper eligere meliorem. Dicitur enim 4. Regum. Eligite meliorem,

& eum ponite super foliū patris sui: ergo multò fortius in spiritualibus officiis meliores præeligendi sunt.

¶ Præterea. Primum ad Timotheo super illud. Oportet episcopum irreprehensibilem esse, dicit glossa. Talis eligatur pontifex, cuius compagatioe ceteri grex dicantur, ergo oportet in episcopum semper eligere meliorem.

¶ Præterea. Leo Papa dicit. Ille qui melior est in presbyteris & diaconibus in episcopum eligatur.

¶ Præterea. Ille qui est propinquior ad hereditatem possidendam debet præferri. Sed Christus, cuius patrimonium possident clerici & prælati, est propinquior qui est melior: ergo ad prælationes & officia ecclesiastica semper meliores eligendi.

¶ Præterea. Si alicui commissum esset à domino suo ut ei fidelem, & idoneum ministrum quæreret, non ageret fideliter erga dominum suum, si prætermisso magis idoneo ministro idoneum acciperet: ergo multò magis peccat ille cui commissum est eligere aliquem in ministerium Dei, si non eligat meliorem.

Sed contra est, quod decretalis dicit, quod sufficit eligere bonum, nec requiritur quod melior eligatur.

Respondendo dicendum, quod aliquis homo potest dici bonus, uel melior altero dupliciter. Vno modo simpliciter, & sic melior est qui in charitate est perfectior. Alio modo secundum quod: & sic dicitur aliquis melior altero uel ad militiam, uel ad magistratum, uel ad prælationem, uel aliquid huiusmodi, qui non est melior simpliciter, eo quod in singulari officio tam spiritualibus quam corporalibus requiruntur aliqua præter morealem bonitatem ad hoc, quod aliquis sit idoneus ad illud officium exequendum. Dicendum est ergo quod oportet eligere ad prælationem, uel ecclesiasticum officium aliquem qui sit bonus simpliciter, quia per quodlibet peccatum mortale aliquis redditur indignus ad quodlibet spirituale exequendum. Unde dicit Dionysius in Epistola ad Demophilum monachum, loquens de sacerdote, qui non est gratia illuminatus. Nō est iste sacerdos, sed inimicus dolosus, delusor sui ipsius, & lupus supra dominicum populum, pelle armatus ouina, non tamen oportet quod semper eligatur ille qui est melior simpliciter. Possibile est enim quod illi qui est in charitate perfectior deficiat multa, quæ requiruntur ad hoc quod aliquis sit prælati idoneus, quæ in alio qui est minoris charitatis inueniuntur, ut sunt scientia, industria, potentia, & alia huiusmodi. Unde non oportet semper eligere meliorem simpliciter, sed eum qui sit melior ad hoc officium. Si autem eligat quis eum, quem reputat minus idoneum ad tale officium peccat. Non enim potest esse quod de duobus vnus alteri præeligatur, nisi propter aliquod in ipso consideratum. Illud autem quod consideratur in eo qui est minus idoneus, ad hoc quod magis idoneo præferatur est aliqua cōditio indebita moriens, uel familiaritas, uel consanguinitas, uel aliquid huiusmodi. Non enim potest esse aliquid conditio pertinetens ad prælati idoneitatem, ex quo alter simpliciter magis idoneus reputatur, & sic indebitè mouet, & sic in tali electione erit ipse acceptio personarum, quæ sine peccato non fit.

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur Eligite meliorem intelligitur de meliori ad talem dignitatem.

Ad secundum dicendum, quod in comparatione prælati dicuntur esse ceteri quasi grex non cōsiderata sola sanctitate morum, sed discretione, & strenuitate, & alijs huiusmodi, quæ in pastore exiguntur ad regendum.

Ad tertium dicendum sicut ad primum.

Ad quartum dicendum, quod ille qui eligit in prælatum nō eligatur quasi ad hereditatem possidendam, quia hereditas Christianorum non est in terra, sed est in cælo, scilicet imperium Dei secundum illud Psalm. 115. Dominus pars hereditatis meæ. Eligatur autem uel ut dispensator in familia domini alicuius, secundum illud 1. Cor. 4. Sic nos existimetur homo ut ministros Christi, & dispensatores, &c. Dispensator autem non semper eligatur qui est propinquior, sed qui est magis idoneus.

Ad quantum dicendum, quod similiter etiam contingeret in procuratore serui alicuius domini temporalis, quod non oportet quærerere hominem meliorem simpliciter, sed meliorem ad seruendum.

Ad illud uero quod in contrarium obicitur dicendum quod decretalis intelligenda est quantum ad hoc quod non semper oportet eligere meliorem simpliciter, sed sufficit eligere bonum.

Vel dicendum, quod non loquitur quantum ad forum conscientiarum, sed quantum ad forum contentiosum, in quo nō probatur electio ex hoc quod potest aliquis alius magis idoneus inueniri, dummodo ille qui eligitur idoneus sigillatim nis electio calumniam pateretur.

art. 51 ad 12. & 130. o. & art. 64 Apollon.

Boetius melior alitero dicitur.

4. d. 14. q. 1. art. 1. ad 5. exponitur ad 6. & d. 17. q. 2. art. 1. q. 1. ad 1.

Virum malis praelatis fit exhibendus honor.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod malis praelatis non fit exhibendus honor. Sicut enim dicit Boetius in lib. de consolatione. Non possumus ob honores reuerendos iudicare, quos ipsi honoribus reputamus indignos. Sed mali praelati non sunt honoribus digni: ergo non possunt iudicari esse reuerendi a suis subditis.

¶ Præterea. Honor non debetur praelatis malis nisi ratione praelationis. Cum ergo sunt praelatione indigni, sunt etiam pro consequens indigni ad honores, & ad alia omnia quæ sunt praelationi propria.

Sed contra est, quod dicitur Exod. 20. Honora patrem tuum. Clerici praelatos. Cum ergo indefinitè loquatur, videtur quod omnes praelati, tam boni, quam mali sint honorandi.

Respondeo dicendum, quod in praelato duo possumus considerare, scilicet personam propriam, & dignitatem secundum quam est quædam persona publica: si ergo praelatus fit malus ratione personæ suæ non est honorandus: quia cum honor fit reuerentia alicui exhibita in testimonium virtutis, falsum testimonium de eo proferret, si quis eum obtentu propriæ personæ honoraret contra illud quod dicitur Exod. 20. Non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium. Sed in quantum est persona publica, sic gerit typum & locum non sui ipsius, sed alterius, scilicet Christi in ecclesia, vel reipublice: ut dominus in secularibus dignitatibus: & sic valor eius non computatur secundum personam, sed secundum eum cuius loco præfidet, sicut est de lapillo qui in computationibus ponitur loco centum marcarum cum in se nihil valeat: dicitur Prover. 26. Sicut qui mittit lapidem in acetum Mercurij: ita qui tribuit in spiritum honoris Mercurij enim dicebatur Deus ratiocinij & mercationis: & ita est et honor exhibendus, non propter se, sed propter eum cuius locum obtinet, sicut adoratio imaginis refertur prototypum: ut dicitur Dama. Unde & malus praelatus idolo comparatur. Zacharia. 11. O pastor & idolum derelinquens gregem.

Ad primum ergo dicendum, quod intentio Boetij est dicere, quod mali homines non iudicantur ut reuerendi in proprijs personis, quamuis eis exhibeamus honores propter officia in quibus sunt constituti.

Ad secundum dicendum, quod malus praelatus indignus est praelatione & honoribus qui praelato debentur: sed ille cuius vicem gerit dignus est, ut eius vicario talis honor exhibeatur: sicut beata virgo digna est, ut eius imaginem depictam in parietate reueremur, quamuis aliis reuerentia ipsa imago digna non sit.

QVÆSTIO V.

DEINDE queritur de pertinentibus ad gratiam quantum ad omnes, & quæ conueniunt omni statui.

Et circa hoc querantur tria.

¶ Primum de orationibus, utrum oratio tantum valeat facta pro alio sicut facta pro se.

¶ Secundum de suffragijs, utrum magis profint pauperi magis diuio, quam diuiti pro quo specialiter fiunt.

¶ Tertio, de uotis, utrum votum simplex dirimat matrimonium contractum.

ARTICVLVS VIII.

Virum oratio plus valeat pro se facta, quam pro alio.

AD primum sic proceditur. Videtur quod oratio plus valeat pro se facta, quam pro alio. Ita enim dicitur in quadam glossa quod specialiales orationes plus valent. Sed illa est maxime specialis qua quis pro se oratione plus valeat oratio pro se facta quam pro alio.

¶ Præterea videtur in li. de spiritu & anima. Oratio nihil aliud est quam deuotio mentis in Deum. Sed magis deuote aliquis orat pro se quam pro alio: ergo plus valeat oratio pro se facta quam pro alio.

Sed contra. Oratio tanto amplius valeat quanto magis est deuota. Sed quandoque quis deuotius orat pro alio quam pro seipso: ergo plus valeat oratio pro alio quam pro seipso.

Respondeo dicendum, quod duplex est valor orationis. Vnus qui est orationis proprius, secundum quem dicitur ualere oratio ad impetrandum illud quod petitur: sicut oratio Petri ualeat

ad uitam suscitationem Thabitæ. Alius valor est communis orationi: & alijs operibus uirtutum: secundum quod oratio ualere dicitur ad merendum aliquid ipsi oranti, prout charitate informatur: sicut oratio Petri qua suscitationem Thabitæ impetravit fuit meritoria Petro uitæ æternæ, in quantum erat actus charitatis informatus. Loquendo ergo de primo ualore ceteris paribus plus ualeat oratio facta pro se quam pro alio, quia efficacia orationis in impetrando potest amittit se ualere effectum, quoniam pro alio fit ex aliquo impedimento quod inuenitur in eo pro quo oratur. Unde una de conditionibus orationis quæ faciunt eam efficacem ad impetrandum, est ut aliquis pro se oret. Quatum autem ad secundum ualorem oratio magis ualeat quæ ex maiori charitate procedit, siue pro se, siue pro alio fiat. Si autem de inferiori charitate per exteriora opera debeat iudicari: tunc ista comparatio potest dupliciter intelligi, uno modo ut aliquis ita oret pro alio, quod etiam pro seipso: & tunc maioris meriti est pro alio orare & pro seipso, quam pro se tantum. Maioris enim meriti est amicum beneuolum & beneficium esse sibi & alij, quam sibi tantum. Alio modo potest intelligi ut aliquis oret pro alio & non pro se, & sic ostenderetur esse alteri beneuolum magis quam sibi, & ita peccaret in ordine charitatis magis aliquam quem diligens: & hoc modo intelligendo comparationem melius est orare pro se quam pro alio.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa non est ad propositum, quia specialis oratio dicitur in gloria illa pro quocunque specialiter fiat, siue pro se, siue pro alio.

Ad secundum dicendum, quod licet ut pluries homo pro seipso deuotius oret: tamen quandoque deuotius pro alio: & ita secundum hoc non potest fieri uniuersale iudicium, quæ oratio plus ualeat.

Similiter dicendum ad tertium in contrarium.

ARTICVLVS IX.

Virum suffragia profint pauperi magis diuio, quam diuiti, pro quo specialiter fiunt.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod suffragia ecclesie specialiter facta pro aliquo diuio, æqualiter ualeant pauperi pro quo non fiunt, si sit æqualis meriti. Ut dicit enim Augustinus, huiusmodi suffragia tantum ualent unicuique post mortem, quantum meruit uiuens ut sibi prodesse. Sed prædicti, duo æqualiter meruerunt: ergo æqualiter eis prædicta suffragia profint.

¶ Præterea. Passio Christi semper plus prodest ei qui maioris est meriti. Sed missa qua est præcipuum suffragiorum, est memoria passionis dominice: ergo æqualiter profint eis qui sunt æqualis meriti.

Contra. Deus accipit huiusmodi suffragia secundum intentionem facientis. Sed faciens intendit quod plus profint diuiti, pro quo facit: ergo eis plus profint.

¶ Præterea. Non est dicendum quod frustraret pia intentio eorum qui pro suis charis specialia suffragia faciunt. Frustraretur autem si eis specialius non prodesse: ergo magis profint eis quibus fiunt.

Respondeo dicendum, quod circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quod suffragia ecclesie specialiter pro aliquo facta ualent omnibus qui sunt in purgatorio, æqualiter quidem his qui sunt æqualis meriti: plus uero his qui sunt maioris meriti, minus his qui sunt minoris, sicut candela accensa pro aliquo diuio in aliqua domo, ubi sunt multi alij æqualiter prodest alijs qui sunt æqualis uisus: plus uero his qui sunt maioris, minus his qui sunt minoris, quamuis sit diuiti magis ad quemdam honorem præ alijs. Et sicut etiam lectio que legitur specialiter pro aliquo clerico multis simul audientibus æqualiter ualeat his qui sunt æqualis capacitatis, plus his qui sunt maioris, minus uero his qui minoris. Alii uero dicunt, quod suffragia plus ualent his pro quibus specialiter fiunt. Vtraque autem opinio secundum aliquid uera est. Ad cuius euentum sciendum est, quod opera unius non ualent alteri quantum ad præmium essentialia: quia sic unusquisque ex proprijs actibus iudicatur, sed solum quantum ad aliquid accidentale gaudium, uel quantum ad remissionem alicuius peccati temporalis. Et sic suffragia uiuorum possunt prodesse defunctis. Huiusmodi autem communicatio operum contingit dupliciter. Vno modo ex uisione charitatis qua omnes Christi fideles efficiunt unum corpus: & sic actus unius quodammodo redundat in iuueniam tum alterius: sicut etiam in membris nostris corporalibus uideamus: & sciuntur aliquid ex actu alterius, in quantum quilibet existens in charitate gaudet de quolibet bono opere: &

Quodlibetales q. S. Tho. F quantum

Maior charitas est radix meritorum rationis &c.

167 4.d. 45. q. 2. ar. 1.

De ualore suffragiorum.

Ar. 36.

Vtraque opinio quod ad aliqd est uera. 4.d. 45. q. 2. ar. 1. q. 1. 2. o. & art. 2. q. 2. & 4. o.

Communicatio operum dupliciter.

166 4.d. 45. q. 2. ar. 1. q. 1. 2. o. & art. 2. q. 2. & 4. o.

quantum est maioris charitatis, tanto amplius gaudet siue sit in purgatorio, siue in paradiso, siue etiam in mundo: & quantum ad hoc est vera prima opinio. Alio modo actus unius sit cois alteri p inueniorem facientis: quia facit pro illo, uel uice illius, quod uel accipit in debitis soluendis: & sic suffragia ecclesie ualent defunctis, in quantum uis soluit Deo satisfactione, quam mortuus soluere tenebatur. Et sic uol suffragij sequitur intentionem facientis. Et quantum ad hoc secunda opinio vera est.

Ad primum ergo dicendum, quod meritum illud de quo loquitur Aug. est meritum condonatum: meretur. n. aliquis uiuus, ut sibi suffragia post mortem ualeant si pro eo fiant, quae quidem condono extat in uno & non extat in alio, & ideo non equaliter profunt utriusque.

Ad secundum dicendum, quod passio Christi fuit exhibitio pro omnibus, sacrificium autem missae specialiter pro aliquibus offertur. Et ideo non est simile.

Alia duo concedimus.

ARTICVLVS X.

Utrum uotum simplex continentie dirimat matrimonium contractum.

168

ar. 205 c. & 4. d. 30. q. 2. a. 1. q. 2. ad 1.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod uotum simplex continentie dirimat matrimonium contractum. Si enim aliquis dederit alteri quod prout alteri dederat, secunda datio nulla est. Sed ille qui emittit simplex uotum continentie, dat corpus suum Deo: ergo cum postea contrahendo matrimonium det corpus suum uxori: contractus iste matrimonij nihil ualere uis, &c.

Sed contra est, quod decretales dicunt quod uotum simplex matrimonium impedit contrahendum, sed non dirimit contractum.

Respondeo dicendum, quod uotum simplex non dirimit matrimonium contractum: nec solum solenne, cuius ratio patet si differantia ueritatis, uoti inspicitur. In uoto enim simplici est sola promissio, qua quis promittit Deo se continentiam seruaturum. Ex sola autem promissione non transfertur dominium, unde si aliquis promittat rem aliquam alicui, & postea de eadem alteri, huiusmodi donatio non potest rescindi pro prioris promissione, quamuis malefaciat dando. Et sic ille qui emittit uotum simplex continentie potest postmodum corpus suum tradere uxori, & quamuis peccet hoc faciendo, tamen matrimonium non dirimitur propter uotum precedens. In uoto autem solenne est simul promissio & collatio. Tunc enim est uotum solenne quando simul aliquis cum uoto consecrat Deo, & ponitur in aliquo statu sanctitatis, uel per susceptionem ordinis, uel per professionem certe regulae, & sic non potest ulterius corpus suum tradere uxori, & si tradit contractus nullus est, & sic matrimonium dirimitur per uotum solenne, non autem per simplex.

Ratio autem in contrarium adducta falsum super ponit, scilicet quod per uotum simplex aliquis det corpus suum Deo: non enim dat, sed promittit.

ar. 205. uotum simplex qualiter dirimitur a solenni.

ar. 205. c. m. 22. q. 6. §. ar. 7. o. ad contrarium.

QUESTIO VI.

DEINDE quaerebatur de his quae pertinent ad culpam.

- ¶ Et circa hoc quaerebantur quinque.
- ¶ Primum, utrum peccet qui ad Ecclesiam uadit propter distributiones, qui alias non ires, quamuis a principio praebendam acceperit ut Deo seruiet.
- ¶ Secundum, utrum aliquis habens de superfluo peccet si non det pauperi petenti.
- ¶ Tertium, quando sunt diuersae opiniones de aliquo facto, utrum ille qui sequitur minus tutam peccet, sicut de pluralitate praebendarum.
- ¶ Quartum, utrum mendacium semper sit peccatum.
- ¶ Quintum, utrum quantum aliquis intendit peccare tantum peccet.

ARTICVLVS XI.

Utrum ille qui uadit ad ecclesiam propter distributiones, alias non inurus peccet.

169
4. d. 25. q. 3. a. 2. o. 1. ad 4. §. ar. 2. a. 2. c. h.

AD primum sic proceditur. Videtur quod ille qui uadit ad ecclesiam propter distributiones, alias non inurus peccet. Iste enim uidetur peccare obsequium diuinum, quod est impre-

tiabile sub pretio rei temporalis: ergo committit symoniam, & ita uideatur quod mortaliter peccet.

Sed contra. Ille qui fecit uotum bona intentione, si postmodum in prosecutione uoti mutetur uoluntas eius ut inuitus faciat, quod uolens promissit, non euacuatur meritum uoti: uideatur Anselmus dicere in libro de similitudinibus: ergo eade ratione qui accipit praebendam ut Deo seruiat non peccabit, quamuis postea mutetur eius intentio.

Respondeo dicendum, quod ad euidenciam huius rationis tantum est, quod aliquis actus de esse spiritualis dupliciter. Uno modo ex parte principij, quando. scilicet competit alicui personae, ut pp aliquid spirituale quod in ipso est, sicut episcopo consecrari & basilicas & diacono legere Euangelicum, & in talibus actibus committitur symonia, si aliquis intendat suum actum vendere. Alio modo esse alicuius actus spiritualis, non ex parte principij, sed ex parte finis tantum, sicut docere liberales artes, quare ueritas spiritualis est, sed huiusmodi doctrina non competit alicui pp aliquod spirituale officium, cum etiam gentilibus liceat huiusmodi artes docere, & in his actibus committitur symonia si vendatur finis qui spiritualis est, ipsa ueritas, non autem si alicuius operis peria locet. Celebrare ergo diuinum officium in ecclesia est actus spiritualis primo modo, & competit alicui ex hoc quod est clericus: & ideo symoniam committit qui huiusmodi actum uendere intendit. In qualibet uero uenditione pretium accipitur quasi finis, & ideo in praedicto casu distinguedum est. Si enim huiusmodi distributiones recipit quasi finem sui operis principaliter intentum, symoniam committit, & ita mortaliter peccat. Si autem habet principalem finem Deum in tali actu, ad huiusmodi autem distributiones respicit secundario non quasi finem, sed sicut in id quod est necessarium ad suam sustentationem, constat quod non vendit actum spiritualem, & ita symoniam non committit nec peccat. Si enim acceptio distributionum non erit causa quare ad ecclesiam uadat: sed proprie huiusmodi determinatio quare tunc uadat & non alia uice.

Et sic patet responsio ad primum: quia non ponit imprecabile sub pretio.

Ad illud uero quod contra obicitur dicendum, quod tunc in uouente non euacuatur meritum uoti, quando de intentione uouentis fertur super licitum, ut cum aliquis uellet non facere illud, quod uouit, si non uouisset. Si autem feratur directe super illicitum, tunc euacuatur meritum uoti: cum aliquis uult abolutè illud non facere quod uouit. Ille autem qui uult ire ad ecclesiam pro pecunia sicut pro fine principali, habet uoluntatem delatam super illicitum, & ideo peccat.

ARTICVLVS XII.

Utrum ille qui non dat pauperi petenti, si habeat de superfluo, peccet.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod ille qui non dat pauperi petenti, si habeat de superfluo, peccet. Facere enim elemosinam de superfluo est in precepto. Luc. 12. Verum si si quid supererit date elemosinam: ergo peccat si petenti non tribuat.

Præterea. Aliquis tenetur inquirere de his quae sunt necessaria ad salutem, ut aliquis subueniat existenti in extrema necessitate: ergo tenetur quilibet inquirere utrum pauper sit in extrema necessitate, uel statim ei dare.

In contrarium est, quia si uideretur quod omnes essent damnati. Respondeo dicendum, quod circa hoc distinguedum est. Supposito enim quod aliquis habeat de superfluo, & respectu indiuidui, & respectu personae, quod tenetur pauperibus erogare, aut uidet in paupere petere euidenciam signa extremae necessitatis, aut non. Si uidet, tenetur ei quod tenetur dare, & peccat non dando. In hoc enim ratio loquitur. Ambrosius. Pauper famem morientem, si non pauper occidit. Si uero non appareant, tunc non tenetur dare pauperi petenti: quia quamuis teneatur dare superfluum pauperi, non tamen tenetur omnibus dare, nec huic dare, sed tenetur distributione secundum quod sibi uisum fuerit oportuum, nec tenetur inquirere, quia hoc esset nimis graue, quod de omnibus pauperibus inquireret: & praecipuum eum ad eum qui necessitatem patitur, pertineat, ut necessitatem suam exponat.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

Utrum ille, qui habet plures praebendas, peccet.

Circa tertium sic proceditur. Videtur, quod ille qui habet plures praebendas peccet ex hoc ipso quod opinionem magistrorum.

Propter
differ
terran
Si
dian
em
denn
Re
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

ARTICVLVS XV.

horum sunt in contrarium. Quicumque enim committit se A
discrimini in his quae sunt ad salutem, peccat. Sed iste commit
tite discrimini, ut uideatur, cum faciat contra multorum peri
torum sententiam: ergo uideatur quod peccet.

Sed contra, Potest esse quod in tali casu aliquis adhibet diligen
tiam inquirens an habere plures prebendas sit licitum, nec in
ueniat aliquid quod eum moueat ad hoc quod sit illicitum: ergo ui
detur quod sine peccato possit plures prebendas habere.

Respondendo dicendum, quod duobus modis aliquis ad peccatum
obligatur. Vno modo faciendo contra legem, ut cum aliquis
formam contra legem, ut si conscientia dicitur alicui quod leuare festuca
de terra sit peccatum mortale. Ex conscientia autem obligatur
aliquis ad peccatum, siue habeat certam fidem de contrario eius
quod agit: siue etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatio
ne. Illud autem quod agit contra legem semper est malum,
nec excusatur per hoc quod est secundum conscientiam, & simili
ter quod est contra conscientiam est malum, quantum non fit con
tra legem, quod autem nec contra conscientiam, nec contra legem est
non potest esse peccatum. Dicendum est ergo quod sunt duae opiniones
contrariae de eodem, oportet esse alteram veram & alteram falsam.
Aut ergo ille qui facit contra opinionem magistrorum ueritate habet
do plures prebendas facit contra ueram opinionem, & sic cum
faciat contra legem Dei non excusatur a peccato, quamuis non fa
ciat contra conscientiam, si enim contra legem Dei facit. Aut illa opi
nio non est vera, sed magis contraria quae iste sequitur, ita quod
ueritate habet plures prebendas: & tunc distinguendum est, quia
aut talis habet conscientiam de contrario, & sic iterum peccat
contra conscientiam faciens, quam uis non contra legem. Aut
non habet conscientiam de contrario, sed certitudine: sed ta
men in quamdam dubitationem inducitur ex contrarietate opi
nionum: & sic si manente tali dubitatione plures prebendas ha
bet periculo se committit & sic proculdubio peccato ueritate ma
gis amans beneficium temporale quam propriam salutem. C
ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducitur,
& sic non committit se discrimini, nec peccat.
Unde patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

Virum omne mendacium sit peccatum

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod non omne menda
cium sit peccatum. Maius enim peccatum est homicidium quam
mendacium. Sed homicidium potest licite fieri, ut cum iudex
occidit latronem: ergo & mendacium.

Præterea in sacra scriptura quidam laudantur, qui tamen men
tin esse intelliguntur ut obsterices Iacob & Iudith: ergo menda
cium non semper est peccatum.

Sed contra est, quod Aug. determinat in li. de mendacio.
Respondendo dicendum, quod quandoque, aliquis actus habet
aliquam inordinationem inseparabiliter annexam, nunquam
potest bene fieri: quia ipsa ordinatio est aliquid superfluum uel
diminutum: & ita non potest in tali actu mediè accipi, in quo
uirtus consistit, ut patet per philosophum in 6. Eth. Huiusmodi
autem actus est mendacium. Ad hoc enim inuenta sunt uerba
uel uoces, ut sint signa intellectuum, ut dicitur in primo peri
her. & ideo quando aliquis uoce enunciat, quod non habet in
mente, quod importatur in nomine mendacii, est tibi inordi
natio per abusum uocis: & ideo concedimus quod mendacium
semper est peccatum.

Ad primum ergo dicendum, quod homicidium semper est pec
catum, quia inordinationem habet inseparabiliter annexam:
homicidium enim plus importat quam occisio hominis. Com
posita enim nomina frequenter plus important quam compo
nentia. Importat enim homicidium occasione hominis in
debitam: & ideo homicidium nunquam est licitum, quamuis
occidat hominem aliquando licet.

Ad secundum dicendum, quod sicut Aug. dicit in lib. de menda
cio: & habetur in glo. super illud psalm. Perdes omnes qui lo
quuntur mendacium. Dupliciter aliquis laudatur in scrip
tura. Quidam propter perfectionem suam uirtutis, & horum facta
proponuntur omnibus in exemplum: & de talibus non legitur
quod mentis sint, uel si aliqua dixerunt, quod mendacia uidentur
secundum intentionem quam ex instinctu spiritus sancti con
ceperunt, mendacia non sunt. Quidam uero laudantur propter
uirtutis indolem: & sic in aliquibus mendacium fuisse legitur
& maxime officiosum, sicut patet de obstericibus. Non enim com
mendantur quia mentis sunt, sed propter misericordiam,
ex qua in mendacium incedunt, & sic apparet in eis quendam
indolem: id est profectus uirtutis, non autem perfectio.

Virum oportet, quod si aliquis intendat peccare mortaliter,
quod peccet propter hoc mortaliter.

CIRCA quintum sic proceditur. Videtur quod non oportet quod
si aliquis intendat peccare mortaliter, quod peccet propter
hoc mortaliter. Deus enim prior est ad miserandum quam
ad puniendum, ut habetur ex gl. in primo Iere. Sed si aliquis
intendat peccare uenialiter, non sequitur quod propter hoc peccet
uenialiter: ergo nec oportet quod qui intendit peccare mortaliter,
quod propter hoc peccet mortaliter.

Sed contra, Quicumque intendit peccare mortaliter facit con
tra conscientiam. Sed omnis talis peccat mortaliter: ergo, &c.

Respondendo dicendum, quod improprie dicitur, quod aliquis inten
dat peccare mortaliter, aut uenialiter. Malum enim est præter
intentionem, & uoluntatem, ut dicit Dio. 4. c. de di. no. Sed quod
aliquis intendit facere aliquid quod credit esse mortale pecca
tum, ex hoc dicitur quod intendit peccare mortaliter. Prædicta er
go questio nihil aliud querit nisi quare aliquis credens esse
peccatum mortale quod facit, peccat mortaliter. Non autem
est necesse quod sit ueniale, si credat ueniale esse: ut si fornicationem
credat esse ueniale peccatum: cuius questionis de facili patet
solutio: quia cum conscientia etiam erronea habet uim ligandi,
ex hoc ipso, quod contra conscientiam facit, mortaliter peccat.
Error autem conscientiae quandoque habet uim absoluedi siue
excusandi: quando scilicet procedit ex ignorantia eius quod
quis scire non potest, uel scire non tenetur. Et in tali casu qua
uis factum de se sit mortale: tamen intendens peccare uenialiter,
peccat uenialiter: sicut si aliquis intendat accedere ad
uxorem suam causa delectationis, & ita intendat peccare uenialiter,
si alia ei supponeretur eo nesciente, nihilominus uenialiter
peccaret. Quandoque uero error conscientiae non habet
uim absoluedi uel excusandi, quando scilicet ipse error peccatum
est, ut cum procedit ex ignorantia eius quod quis scire te
netur, & potest. sicut si crederet fornicationem simpliciter esse
peccatum ueniale, & tunc quamuis crederet peccare uenialiter,
non tamen peccaret uenialiter, sed mortaliter.
Et sic patet responsio ad obiecta.

173
12. q. 114.
art. 10. ad
2. & 2. 4.
q. 110. a.
3. ad 2. &
4. ad 3.
& in ord.
173. a. 65.
4. d. 9. q.
3. ad 3. ad
3. dist. 1.
q. 2.

ver. q. 17.
ar. 4. o. 12.
q. 7. a. 4.
& art. 19.
huius. 12.
o. 7. a. 3.
ad 2. ar.
12. q. 76.
art.

QVAESTIO VII.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad penam &
gloriam.

Et primò de his quæ pertinent ad penam.
Secundò de his quæ pertinent ad gloriam.

Circa penam autem quærebatur.
Primò de pena spirituali.
Secundò de pena corporali damnationum.
Circa primum duo quærebantur.
Primò utrum damnati uideant gloriam sanctorum, & post
diem iudicij.
Secundò utrum damnati uellent suos propinquos esse dam
natos.

ARTICVLVS XVI.

Virum damnati post diem iudicij uideant sanctorum
gloriam.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod damnati post diem
iudicij uideant gloriam sanctorum. Sicut enim se habet glo
ria ad miseriam: ita miseria ad gloriam. Sed de perfectione glo
ria sanctorum est ut uideant miseriam damnatorum, ut habe
ret Iſaia vii. Egredientur & uidebunt cadauera impiorum: er
go & de perfectione miserie damnatorum est, ut uideant glo
riam sanctorum: & sic post diem iudicij quando in miseria per
fecta erunt, uidebunt gloriam sanctorum.

Præterea post diem iudicij nulla afflictio à damnatis sub
trahetur. Sed nunc affliguntur damnati de hoc quod uident gloriam
sanctorum, secundum illud Iſa. 46. Videant & confundantur
zelantes populi: ergo & post diem iudicij gloriam sanctorum
uidebunt.

Sed contra. Omnis delectationis materia damnatis post diem
iudicij subtrahetur. Sed uideri sanctorum gloriam est quedam
materia delectationis, ergo &c.

Respondendo dicendum, quod uidere gloriam beatorum du
plici ter contingit. Vno modo ut capiatur quid sit ipsa gloria,
& qualis, & quanta: & sic nullus potest uidere gloriam, nisi qui
est in

174
& in ordi
ne 147.
4. ad 50.
q. 2. ar. 2.
q. 3. o.
Huius.

uidet glo
riam bea
torum 2.
cōingit.

est in gloria. Superat enim & desiderium & intellectum eorum qui non sunt in ea. Hoc enim est manna absconditum, & nomen nunc scriptum in calculo, quod nemo novit, nisi qui accipit, ut habetur Apoc. 2. Alio modo contingit gloria beatorum, ut videantur ipsi beati esse in quadam gloria inenarrabili, & excedente intellectu. Et sic damnati ante diem iudicii vident gloriam sanctorum, non autem post diem iudicii, quia tunc erunt penitus ad sanctorum consortio alienari, ut quod summum iam miserie peruenierunt, & ideo nec etiam sanctorum consortio digni habebunt, nam videns aliquod consortium habet cum eo quod videt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod videre miseriam damnatorum omnino erit sanctis ad gloriam: gaudebunt enim de iustitia Dei & de sua evasione, secundum illud Psalm. 57. Laetabitur iustus cum viderit iudicium. Sed videre sanctorum gloriam aliquid per sectionis importat, quia post diem iudicii damnati priuabuntur.

Ad secundum dicendum, quod damnati in inferno existentes post diem iudicii memores erunt gloriae sanctorum, quam ante iudicium & in iudicio viderunt, & sic cognoscet nos esse in maxima gloria, quamuis non videant ipsos beatos, nec eorum gloriam, & ita invidia torquebuntur, & sic afflictio quae est in eis nunc ex tali visione manebit visione subblata, de quo etiam magis dolebunt videntes se etiam visione sanctorum indignos reputatos.

Ad illud quod contra objicitur dicendum quod videre sanctorum gloriam non est materia delectationis: nisi secundum primum modum visionis videatur, quod qualiter ad damnatis nunquam videtur, secundo autem modo videre, & non habere, est magis afflictionis causa propter invidiam.

ARTICVLVS XVII.

Utrum damnati velint propinquos damnatos.

175
4.d. 50. q.
2. art. 1. q.
4. 0.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod damnati non velent suos propinquos esse damnatos: dicitur enim Lucae 16. quod diues in inferno damnatus petebat Lazarum mitti ad fratres suos, ut testaretur illis ne venissent in locum tormentorum: petitio autem est voluntatis designatio: ergo damnati non volunt suos propinquos damnari.

Sed contra est quod dicitur Isaia 14. super illud: Surrexerunt de folijs suis, dicit glossa. Solatium est damnatis socios habere suos: poena: ergo ipsi velent omnes esse damnatos.

Respondeo dicendum, quod vitia spiritualia in damnatis consulantur: quod significatur Ezech. 32. ubi dicitur de impijs, quod cum armis suis ad infernum descendunt: & ideo in eis perfecta invidia est, ad quam pertinet dolere de bono alterius quod ipse non habet, & sic etiam uellet omnes pati malum quod ipse patitur. Liberi enim a malo quoddam bonum est. Quae quidem invidia in aliquibus etiam in hac uita tantum inualescit, ut suis propinquis etiam inuideant de bonis quae non habent ipsi. Unde multo amplius damnati invidia stimulantur uellent suos propinquos cum omnibus alijs esse damnatos, & dolebunt si sciant aliquos esse saluatos. Sed tamen si non omnes debent damnari, sed aliqui saluari, magis uellent suos propinquos quam alios ad damnationem liberari: quia in hoc etiam inuidia torquebuntur, si uideant saluari alios & suos damnari: & per hunc modum diues damnatus nolebat suorum damnationem.

¶ Et sic patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO VIII.

ARTICVLVS XVIII.

Utrum in inferno sit tantum poena ignis, uel etiam poena aquae.

176
4.d. 50. q.
2. art. 3. q.
0. contra 3
c. 145. & 1
p. q. 10. a.
3. ad 2. &
12. q. 67.
1. 4. ad 2.

DEINDE quarebatur de poena corporali damnatorum, utrum scilicet sit ibi tantum poena ignis, uel etiam poena aquae: & videtur quod sic per illud Iob. 24. de impijs. Transibunt ab aquis nium ad calorem nimum.

Sed contra, Omnis delectatio & refrigerium damnatis auferitur. Sed non potest esse sine quoda refrigerio, quod aliquis afflicto calore ad frigus aquae transeat, uel conuerso: ergo talis poena uel alternatio non erit in damnatis.

Respondeo dicendum, quod sicut dicit Basilius exponens illud psalm. 28. Vox domini intercedens &c. In fine mundi ignis di-

uidetur & alia elementa & quicquid est in eis pulchrum & clarum remanebit superius ad gloriam beatorum: quod uero est in eis ferulenum & pnosum descendit in infernum ad poenam damnatorum: & ita fex totius creaturae in infernum colligetur & erit damnata in poenam, & non solum patienter poenam ignis. Iustum est enim ut qui creatorem offenderunt ab omni creatura puniantur. Unde dicitur sapientiae 5. Quod orbis terrarum pugnabit pro illo contra insensatos.

Ad illud autem quod in contrarium objicitur dicendum, quod ex huiusmodi uarietate poenarum nullum erit in damnatis refrigerium. Ignis enim & aqua & huiusmodi non agent in corpora damnatorum actione naturae, ita quod relinquunt suas qualitates in corporibus damnatorum secundum esse naturae, sicut ignis relinquit calorem in lignis quae facit esse calida. alioquin cum contraria non possint esse simul in eodem, oporteret corpora damnatorum suas qualitates perdere: & sic transmutata natura organorum fieret poena minus sensibilis, sed agunt in corpora damnatorum actione spirituali, in primis eo scilicet suas qualitates in corporibus damnatorum secundum esse spirituale per modum speciei coloris esse in aere, uel esse in pupilla, non ita quod fiant colorata. Unde corpora damnatorum sentiunt afflictionem ignis, sine hoc quod conuertantur in naturam ignis, & ideo uarietate poenarum non faciet eis aliquod refrigerium. Refrigerium enim a uice alternatione poenarum proueniens causatur ex transmutatione naturae, in quantum per frigus aquae superfluitas calefactionis remittitur. Et sic ad medium uenitur, quod est delectabile.

QVAESTIO IX.

DEINDE quarebatur de gloria beatorum. Et circa hoc quaruntur duo. Primum utrum beatitudo sanctorum per prius constat in intellectu, quam in affectu, uel e conuerso. Secundum utrum per prius beati ferantur ad uidentium humanitatem Christi, quam eius diuinitatem.

ARTICVLVS XIX.

Utrum beatitudo sanctorum praecipue consistat in intellectu.

AD primum sic proceditur. Videtur quod beatitudo sanctorum praecipue consistat in intellectu. Sicut enim dicit Augustinus 10. confessi. Beatitudo est gaudium de ueritate. Sed ueritas pertinet principaliter ad intellectum: ergo & beatitudo. Primum 10. 17. dicitur. Haec est uita aeterna ut cognoscatur solum uerum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Cognitio autem ad intellectum pertinet: ergo & uita aeterna siue beatitudo. Primum Augustinus 1. de trini. Quod uisio est tota merces. Merces autem est beatitudo: ergo pertinet principaliter ad uisionem intellectus.

Sed contra. Praemium respondet merito. Sed meritum principaliter consistit in uoluntate: ergo & beatitudo quae est praemium.

Respondeo dicendum, quod felicitas siue beatitudo in operatione consistit & non in habitu, ut philosophus probat in Ethicis. Unde beatitudo hominis potest comparari ad aliquam potentiam animae dupliciter, Uno modo sicut obiectum potest, & sic beatitudo praecipue comparatur ad uoluntatem. Nominat enim beatitudo uel modum sine hominis & summum bonum ipsum finis autem & bonum sunt obiectum uoluntatis. Alio modo sicut actus ad potentiam, & sic beatitudo originaliter & substantialiter consistit in actu intellectus. Formaliter autem & completiue in actu uoluntatis, quia impossibile est ipsum actu uoluntatis esse ultimum finem uoluntatis. Ultimus enim finis huius est id quod est primum desideratum. Non autem potest esse quod primum uoluntatis sit actus uoluntatis. Prius enim est potentia ferri aliquod obiectum, quam quod feratur super actum suum. Prius enim intelligitur actus alicuius potentiae quam reflexio eius super actum illum. Actus enim terminatur ad obiectum: & ita quaelibet potentia prius fertur in obiectum quam in actum suum, sicut uisus prius uidet colorem quam uideat se uidere colorem. & ita etiam uoluntas prius uult aliquod bonum quam uelit se uelle: & sic actus uoluntatis non potest esse primum uoluntatis, & per consequens nec ultimus finis, sed quouisunque aliquid bonum exterius quasi finis desideratum quasi finis, ille actus noster est nobis quasi finis interior, quo primum perfectae attingimus ad ipsum. Sicut dicimus quod comestio finis est beatitudo eius qui ponit cibum finem suum, & possessio eius qui finem suum ponit pecuniam. Finis autem nostri desiderij Deus est. Unde actus quo ei primum

4. d. 74. q. 2. a. 1. q. 1. ad 3. q. 1. 0. contra 3. c. 145. & 1. p. q. 10. a. 3. ad 2. & 12. q. 67. 1. 4. ad 2. 177 4. d. 49. q. 1. art. 1. q. 2. 0. & 1. c. 1. 0. contra 3. c. 1. 0. 178 1. 2. q. 2. 1. ad 2.

doniungitur est originaliter & substantialiter nostra beatitudo. Primum autem Deo coniungitur per actum intellectus, & ideo ipsa Dei visio quæ est actus intellectus est substantialiter & originaliter nostra beatitudo. Sed quia hæc operatio perfectissima est & conuenientissimum obiectum, ideo consequitur maxima delectatio, quæ quidem decorat operationem ipsam & perfectiorem, sicut pulchritudo inuenturam, ut dicitur de cetero. Vnde ipsa delectatio quæ voluntatis est, est formaliter complex beatitudinem, & ita beatitudinis ultima origo est in visione complementum autem in fructu one.

Tres ergo primæ rationes concedendæ sunt, quia ostendunt quod beatitudo substantia liter consistat in actu intellectus.

Ad illud autem quod contra obiicitur dicendum, quod meritum consistit in agendo præmium autem in recipiendo. Actio autem primò pertinet ad voluntatem, quia ipsa mouet omnes alias vires, sed receptio primò pertinet ad intellectum quam ad voluntatem, vnde præmium per prius attribuitur intellectui, meritum autem voluntati.

Ad eum aliquid maius omni eo quod facit, quia eius potentia non adæquat opus, ut dicit Hug. de sancto. Victo. Sed in infinito in actu non potest esse aliquid maius: ergo non potest esse quod Deus faciat infinitum in actu.

Sed contra. Deus potest plus facere quam homo possit dicere, vel cogitare: secundum illud Lucae 1. Non erit impossibile apud Deum omne verbum. Sed homo potest dicere esse infinitum in actu, & et cogitare, cum quidam Philosophi hoc posuerint, ut patet in 3. Phys. ergo Deus potest facere infinitum in actu.

Respondendo dicendum, quod dicitur inquitur Deum non posse aliquid facere: hoc non est propter defectum diuine potentie, sed propter incompatibilitatem quæ importatur in facto. Quod quidem contingit dupliciter. Vno modo, quia repugnat factum in quantum est factum, sicut dicitur in Deum non posse facere aliquam creaturam quæ se in esse conseruet: quia ex hoc ipso quod res aliqua ponitur habere superiorem ponitur et indigere conseruatore: cum idem sit causa essendi et conseruans et in esse. Alio modo quia repugnat huic factum in quantum est hoc factum, sicut dicitur in Deum non posse facere equum rationale esse. Est enim rationale quamuis non repugnet factum in quantum est factum: in hoc factum, scilicet rationale repugnat omni equo in quantum est equus, in cuius definitione cadit irrationalitas. Quod autem dicitur quod Deus non potest facere esse infinitum in actu, quia esse infinitum repugnat factum in quantum est factum. Est enim contra rationem creaturam, ut creator em adæquetur, quod oportet potest esse aliquid creatura in finita. Infinitum enim infinitum maius non est. Sed illud non videtur rationabiliter dici. Nihil enim prohibet illud quod est infinitum per unum modum superari ab eo quod est infinitum pluribus modis, sicut si esset aliquod corpus infinitum secundum longitudinem, finitum vero latitudine, esset minus corpore longitudo et latitudine in infinito. Dato autem quod Deus faceret aliquod corpus infinitum actu, corpus quidem hoc esset infinitum quantitate dimensionum, sed de necessitate haberet naturam speciei terminatam, & esset limitatum ex hoc ipso quod esset res naturalis, vnde non esset æquale Deo: cuius esse & essentia est modis omnibus infinita. Alij vero dixerunt quod esse infinitum in actu secundum aliquem modum non repugnat factum, in quantum factum, neque huic factum in quantum est hoc factum quod est ens in actu. Aliquo vero modo repugnat ens in actu esse infinitum. Et hæc est opinio Algazelis. Distinguitur duplex infinitum, scilicet finitum per se, & infinitum per accidens, cuius distinctionis intellectus hinc accipi potest, quod cum infinitum principaliter in quantitate inueniatur, ut dicitur in 1. Phys. (T. c. 15.) si quantitas in qua infinitum consistit habeat tale multitudinem, cuius unaquæque pars ab altera dependet & certum ordinem habeat: ita quod vna quæque pars illius multitudinis requiritur per se in infinitum in tali quantitate consistens dicitur infinitum per se: sicut patet in hoc quod baculus mouetur a manu: manus a lacertis & neruis: quod mouetur ab aëre, si in infinitum procedunt, ut. Anima ab alio moueatur, & sic deinceps in infinitum: uel baculus aliquid aliud moueat: & sic deinceps in infinitum, erit multitudo istorum mouentium & motorum per se infinita. Si vero quantitas in qua consistit infinitum resultat ex aliquibus pluribus, qui eundem ordinem seruent, & quorum numerus non requiritur nisi per accidens, tunc erit infinitum per accidens, sicut si aliquis faber cultellum faciat, ad cuius constitutionem multis martellis indigeat hoc quod vnus post alium frangitur: & vnus succedit in locum alterius eiusdem ordinis tenens: si talis multitudo in infinitum excreset, dicitur infinitum per accidens & non per se. Accidit enim fabrilis operi martellorum infinita multitudo cum per unum martellum si duraret, equaliter posset expleri sicut per infinitos. Dicitur ergo quod infinitum per se repugnat ei quod est esse in actu, eo quod oportet in his quæ per se ordinem habent compleri postremum, nisi per comparisonem quoddammodo istorum priorum, & sic ad unum constituentem requireretur infinitorum ordinata influenza, si esset aliquid infinitum per se, & ita nunquam posset compleri, cum infinita non sit transire, sed infinitum per accidens secundum eos non repugnat ei quod est esse in actu, cum una pars multitudinis ab altera non dependeat, vnde secundum hoc nihil prohibet esse infinitum in actu, sicut Alga dicit in sua Meta. aias rationales hominum defunctorum esse infinitas in actu, eo quod ponit generationem hominum ab æterno fuisse, & animas post mortem corporum remanere, secundum hanc opinionem Deus posset facere infinita vel infinitum in actu, etiam si non inueniatur in natura infinitum in actu. Sed contra Commen. 5. Meta. (Com 6.) Dicit quod in actu esse non potest, neque infinitum per se, neque infinitum per accidens. In potentia vero inuenitur infinitum per accidens, sed non infinitum per se, & sic secundum esse infinitum omnino repugnat ei quod est esse in actu & hoc verius esse videtur. Non enim potest esse actu, in verum natura aliquid non specificatum ad diuersas species indifferenter se habens. Quamuis enim intellectus concipiat animal non specificatum rationali uel irrationali diffi-

i. p. q. 26. art. 2. o. & 5.

ar. 229. & 1. p. q. 26. artic. 3.

ar. 150 ad 4.

ar. 216.

ar. 94. c. & 198. ad 2. & ar. 227.

a. 41. & 3. p. q. 10. ar. 3. ad 2. & 3. p. q. 1. ar. 2. ad 9.

arti. 41. c.

Algazel.

diff. infiniti p. se.

diff. infiniti p. accidens.

Alga ponit infinitas aias actu.

a. 22. & 7. 3. p. q. 10. ar. 3. ad 2.

ARTICVLVS XX.

Primum beati in gloria prius seruantur ad contemplandum Christi diuinitatem, quam eius humanitatem.

178 circa secundum sic proceditur. Videtur quod beati in gloria prius seruantur ad contemplandam Christi diuinitatem quam eius humanitatem. Altitissimum statui altissimus actus primò & principaliter cõpetit. Sed beati sunt in statu altissimo. Cũ ergo actus intelligentiæ, quæ est potentia altissima, cuius esset ferri in Deum sit actus altissimus, & nobilissimus videtur quod hic actus primò beatus cõpetat, ut Deum contemplantur.

179 Preterea hoc ad imperfectionem uitæ pertinet quod oportet nos ab inferioribus ad superiora contemplantia ascendere. Sed in beatis erit perfectio contraria imperfectioni uitæ: ergo ipsi conuerterentur sed prius superiora contemplantur: & sic primò Christi diuinitatem quam eius humanitatem.

Sed contra. Ad extremum non peruenitur nisi per medium. Sed medium inter Deum & homines est Christi humanitas primæ ad Thim. 2. Mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, ergo sancti non perueniunt ad contemplationem diuinitatis Christi nisi prius contemplantur eius humanitatem.

Respondendo dicendum, quod unusquisque prius considerat illud quod est ratio alicuius, quâ id cuius ratio est, sicut artifex prius considerat regulam operis quam secundum regulam operetur. Beati autem ad eum Deo coniunguntur, ut ipse sit eis ratio cuiuslibet cognitionis & operis. Alter. n. actus beatitudinis per alios cognitions & operationes sanctorum in ipse dicitur. Et ideo illud ad quod sancti primò attendunt est ipse Deus, & eum habent medium cuiuslibet cognitionis, & regulam cuiuslibet operationis: & sic per prius contemplantur diuinitatem Christi, quæ eius humanitatem. In utraq; tamen contemplantia delectatione inueniuntur, vnde dicit Ioan. 10. Ingredientur, scilicet ad contemplantiam diuinitatem Christi: & egredientur ad contemplantiam eius humanitatem, & utrobique pascua inuenient, id est delectationem, vt exponitur in lib. de spiritu & anima.

Duas ergo primas rationes concedimus.

Ad illud quod contra obiicitur dicendum, quod ratio illa procedit quantum ad actum uic, in qua nondum iunxit Deo perfecte coniuncti, sed oportet nos ad Deum per Christum accedere, sed cum iam Deo in beatitudine coniuncti erimus per prius intendemus Christi diuinitati quam eius humanitati.

INCIPIT QVODLIBET NONVM.

QVAESTIO PRIMA.

179 VESITVM est primò de capire Christi. Deinde de membris, De Christo quæsitum est tripliciter. 1. Primò quantum ad naturam diuinam. 2. Secundò, quantum ad vniõnem humane nature ad diuinam. 3. Tertio, quantum ad species, sub quibus in sacramento altaris conueniunt.

ARTICVLVS I.

Primum Deus possit facere infinita esse actus.

179 CIRCA primum quæritur verum Deus possit facere infinita esse actus: & videtur quod non. Deus enim est et

Et transire, sed infinitum per accidens secundum eos non repugnat ei quod est esse in actu, cum una pars multitudinis ab altera non dependeat, vnde secundum hoc nihil prohibet esse infinitum in actu, sicut Alga dicit in sua Meta. aias rationales hominum defunctorum esse infinitas in actu, eo quod ponit generationem hominum ab æterno fuisse, & animas post mortem corporum remanere, secundum hanc opinionem Deus posset facere infinita vel infinitum in actu, etiam si non inueniatur in natura infinitum in actu. Sed contra Commen. 5. Meta. (Com 6.) Dicit quod in actu esse non potest, neque infinitum per se, neque infinitum per accidens. In potentia vero inuenitur infinitum per accidens, sed non infinitum per se, & sic secundum esse infinitum omnino repugnat ei quod est esse in actu & hoc verius esse videtur. Non enim potest esse actu, in verum natura aliquid non specificatum ad diuersas species indifferenter se habens. Quamuis enim intellectus concipiat animal non specificatum rationali uel irrationali diffi-

remia, non tamen potest esse actu animal, quod non sit rati-
onale vel irrationalis, unde secundum philosophum non est in
genere quod non est in aliquo eius speciei, ut aqua, quod quod
quod, sicut nulli animalis speciei sunt duo & tria, & sic de alijs, &
magis animalis speciei sunt bonitas & malitas, & bonitas, vel
secundum aliquam determinatam mensuram, sed non potest
le esse sic inveniuntur aliquam quantitatem in actu, quae non sit pro-
prie terminis limitata, nisi aut infinitum cognatur quantitatem, & di-
catur infinitum, per quod non potest esse actu animalis, sed
se in actu per quod dicit philosophus in 3. Phys. (Tr. 57.) quod
infinitum est sicut numerus non determinatus, sed sicut prima-
tione existit, & quod se habet magis in ratione partium & elementum
& non in eis, & non potest fieri Deus non potest facere equum ra-
tionalem, ita non potest fieri ens actu non infinitum.

Vnde primum concedimus, quia verum concluditur quatenus
non recte concluditur, ut quod sit potest Deus facere aliquid im-
possibile secundum naturam modum, ad hoc potest aliquid infinitum fa-
cere in alio ordine, sicut si potest facere infinitos leones, infini-
tos, non est aliquid minus in alio ordine quo est infinitum, sed
secundum aliam ordinem nihil prohibet aliquid esse aliud minus
infinitum, sicut numerus partem suam infinitam, & tamen numerus par-
tes & im partes sicut accepti sunt plures numeris partibus.

Ad aliud vero quod in concretum obicitur dicendum, quod ver-
bum intellectus non solum est quod verbo profertur, sed quod
mente concipitur, quod autem simpliciter est repugnans mente con-
cipi non potest, quia nullus potest intelligere commadivisionem esse
simpliciter, ut patet in quantum metaphysicorum, unde cum esse infi-
nitum repugnet ei quod est esse actu, hoc non est verbum, unde
non est infinitum in actu, & idem non sequitur quod sit Deus pos-
sibile. Philosophus autem qui profertur infinitum esse in actu
proprie vocat ignoraverunt.

QV AESTIO II.

DE INDE quaeritur de Christo quantum ad unionem
humanam naturae cum divina.

Et circa hoc quaeruntur tria.

¶ Primum, verum sit in Christo sit una hypostasis tantum.

¶ Secundum, verum sit in eo vnum tantum esse.

¶ Tertium, verum sit in eo vna tantum filiationis.

ARTICVLVS II.

Verum in Christo sint plures hypostases.

177

art. 2. c. fi.
& ad 1.
& 3. p. q. 6. 2.
art. 3. c. &
art. 4. & 11.
c. & unio.
2. o. & o.
p. 3. c. 18.
o.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod in Christo sint plu-
res hypostases. Vnum enim animam ad corpus praesupponit ad
assumptionem, quia Christus humanitatem, sive humanam natu-
ram assumptam, quae cum sit forma totius dicitur aliquod opposi-
tum ex anima & corpore, sed anima & corpus vniuerse faciunt hy-
postasis hominis: ergo hypostasis in humana natura praevi-
telligitur assumptio, sed de quod praevi intelligitur assumptio
non potest dici esse assumptio: ergo hypostasis verbi assumptae hy-
postasis hominis, & sic sunt duae hypostases in Christo.

¶ Primum corpus quod praevi intelligitur assumptio est assum-
ptibile, sed corpus non est assumptibile nisi vnum in actu rati-
onali, non enim dicitur corpus inanimatum esse assumptibile:
ergo unio animae & corporis praevi intelligitur ad assumptioem
humanam naturam, & sic idem quod prius.

¶ Praeter medium unionis praesupponitur autem unioem, sed
gratia est medium unionis humanae naturae ad diuinam perso-
nam, unde dicitur gratia unionis ergo praesupponitur ad unio-
nem, gratia autem non potest intelligi nisi in anima animam au-
tem non intelligitur esse antequam corpori uniat, quia crea-
do infunditur & infundendo creatur, ergo oportet praevi intelli-
gi unionem animae cum corpore ad unionem humanae natu-
rae cum diuina, & sic idem quod prius.

¶ Praeter haec humanae est quaedam forma substantialis, eis
autem forma substantialis requiritur aliquid quod per ipsam in-
formetur, non autem potest dici, quod hypostasis, vel suppositum
a tertium informetur per aliquam formam creatam, ergo oportet
in Christo ponere aliquod suppositum, vel hypostasis in crea-
tae quae humanitate informetur, & sic in Christo erant duae
hypostases, hypostasis scilicet verbi, & hypostasis hominis.

Sed contra est, ea quae sunt ad unitatem disparata non predi-
cantur de se inueniuntur nisi per hoc, quod conueniunt in uno suppo-
sito: sicut dicitur, quod album est dulce propter unitatem subie-
cti, sed diuina natura & humana sunt naturae penitus disparatae,
praedicanur autem de se inueniuntur in concreto. Dicitur enim Deus
est homo & homo est Deus, ergo est ibi unum suppositum in

una hypostasi. Si dicatur, quod predicantur de se inueniuntur
propter hoc, quod conueniunt in una persona non per hoc, quod
conueniunt in uno supposito, vel hypostasi una, sicut dicitur
album est dulce.

¶ Contra, persona non addit supra hypostasis, sed supponit
nisi aliquid accidentis, sicut enim personarum ad diuinitatem per-
tinetur, ergo in Christo esset vna persona & non vnum hyp-
positum, vel hypostasis, diuina natura & humana essentia op-
tato vnae solum in accidentibus, quod falsum est.

¶ Respondetur dicendum, quod secundum opinionem secundam,
quam magis tenet & diffinit, vniuersi habent personarum ponit, quae
est eius opinio modernorum, & alijs multis uentis & scriptoribus,
in Christo est unum suppositum, unum & vna tantum hypostasis, si-
cut & persona una. Oportet namque nos scire, quod diuinitatem fidei pro-
prie vnam rem subsistentem in diuinitatibus, diuinam scilicet,
& humanam, alias non possit dici, quod vnum esset Dominus Iesus
Christus secundum sententiam apostoli, ad Cor. 8. Vnde & Ne-
phelius fuit clarior propter hoc, quod Christiani praesumpti di-
uidere, dicitur in modum duarum personarum. Illud autem, quod est subsistens
in natura est aliquid indivisibile & singulare. Vnde uocatur Chri-
stus, in qua dicitur manere vniuersae amittenda esse aliquid nominis
per quod singularitatem designatur. Nominum autem quod singula-
ritatem designat, quaedam significant singulare in quibus ha-
erent exitis, sicut hoc nomen singulare & particulare & indi-
uiduum: quia haec albedo est quod dicitur singulare & particulare
& indiuiduum: man vniuersale & particulare circumuenit ad
genus. Quaedam uero significant singulare solum in genere sub-
stantiae, sicut hoc nomen hypostasis, quod significat indiuiduum
subsistentiam: & hoc nomen persona, quod significat substantiam
indivisibilem nominalem manentem, & haec sunt haec nomen suppo-
situm, vel res manens, quorum vniuersum de haec albedine possit
particulari, quatenus haec albedo sit singulare, & vniuersum quod,
eorum significat aliquid in subsistentem. Accidentis uero non sub-
stantiam, partes uero substantiarum & aliter sunt de materia sub-
stantiam non in per se subsistentem, sed in alio sunt, unde et po-
dicata momenta de partibus substantiarum non dicuntur. Non enim
dicuntur, quod haec manens sit hypostasis, vel persona, vel suppo-
situm, vel res manens, quatenus possit dici, quod sit quod dicitur indi-
uiduum vel particulare, vel singulare, quae nomina de accidentibus
dicuntur, non autem potest dici, quod humana natura in Christo
vel aliqua pars eius sit per se subsistentem. Hoc enim vnum repugnat
recte, nisi ponatur unioem secundum quod & non sit plures:
sicut vnum dicitur in pedes in concreto: vel duo homines per effectum
amoris: vel per aliquam imitationem similitudinem, quae omnia
dicuntur esse unum secundum quid, & non simpliciter: quod
enim est simpliciter vnum & per subsistentem, nihil conuenit acti
per se subsistentem, sed forte in potentia unde sit una ueritate in
his manentem in Christo oportet ponere: sicut unam personam,
ita vna hypostasis, & unum suppositum, & vnae rem diuinae
naturae una, sed ipsam humanam naturam in Christo nihil pro-
hibet dicere esse quod dicitur indiuiduum, aut singulare, aut par-
ticulare, & simpliciter quae libet partes humanae naturae, ut ma-
nus & pedes & ossa, quorum quodlibet est quod dicitur indi-
uiduum, non tamen quod dicitur de toto praedicatur, quia nullum totum
est indiuiduum per se subsistentem, sed indiuiduum per se subsi-
stens, vel singulare, vel particulare, quod dicitur de Chri-
sto est unum tantum. Vnde possunt dicere in Christo esse plu-
ra indiuidua, vel singularia, vel particulae: non autem possumus
dicere Christum esse plura indiuidua, vel singularia, vel
particularia: sed plures hypostases, vel supposita non possumus
dicere in Christo esse.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod ex unione animae & cor-
poris constituitur & homo & humanitas, quae quidem duo hoc
modo differunt, quod humanitas significatur per modum partis,
eo quod humanitas dicitur, quae homo est homo, & sic praeci-
finitur essentialia prima capitali speciei: per quae hoc indiuiduum
in tali specie collocatur, unde se habet per modum partis, cum
praeter humanitatem principia multa alia in rebus naturae inueni-
antur. Sed homo significatur per modum totius. Homo enim
dicitur habens humanitatem: vel subsistentem in humanitate sine
praedicatione quorumcumque, aliorum superuenientium essentia-
libus principibus speciei, quia per hoc quod dicitur, habens humanita-
tem, non praedicitur quia habeat colorem & quantitate alia in
infusis. Secundum ergo secundam opinionem praedictam unioem huma-
nae naturae ad diuinam praesupponitur unioem animae & corporis sed
constituit humanitatem, non secundum quod constituit hominem. Illud enim
quod in Christo est constitutum ex anima & corpore tantum,
unioem praesupponitur, non est totum quod per se subsistentem, sed ali-
quid eius, & ideo non potest signari, ut homo, sed ut humanitas,
unde oportet dicere, quod in ipsa unione humanae naturae ad di-
uinam quae in termino assumptionis intelligitur primum in Chri-
sto ratio hominis, quia tunc in primo intelligitur
subsistentem.

q. 1. 1. o.
& art. 2.
in 3. d. q.
art. 3. o.

1. p. q. 13.
art. 1.
7. 4. 1. 1.
p. q. 15. c.
1. 1. ad 1.
& 1.

q. 1. 1. 1.
art. 1. o.

subsistens completa, & in hoc differt ab alijs duabus opinionibus. Nam prima opinio ponit, quod unio animæ ad carnem præsupponit, secundum intellectum assumptioni humanæ naturæ, non secundum solum hoc quod constituit humanitatem, sed etiam secundum quod constituit hominem, dicitur enim hominem esse assumptionem. Tertia verò opinio ponit, quod est in termino assumptionis intelligitur anima corpori vnita. nec ad constitutum hominem, nec ad constituendam humanam naturam; dicitur enim humanam naturam sumi multipliciter. i. pro partibus eius, scilicet anima & corpore, cum dicamus humanam naturam assumptionem à verbo, ut patet, quod nec verè dicitur: Christus esse hominem: nec verè ponit humanam naturam in Christo: & ideo est tanquam hæretica condemnata.

Ad secundum dicendum, quod corpus vnitum animæ præintelligitur assumptioni humanæ naturæ. Vnitum autem dico unione constitutente humanitatem, non autem unione constitutente hominem.

Ad tertium dicendum, quod gratia habitualis non intelligitur, ut medium vnionis, quod secundum intellectum præcedit unio nem: nec est medium quod conuertit unione, uel inuicibilitate, sed medium quod facit ad congruitatem unionis: sicut decora vestis facit ad congruitatem coniunctionis matrimonialis. Et similiter scientia & omnes alie perfectiones Christi possent dici medium vnionis, & pro tanto gratia habitualis Christi potest dici gratia unionis: Veri tamen puto, quod gratia unionis dicatur, uel ipsa gratuita dei voluntas: quæ gratia nullis meritis præcedentibus unione fecit: uel potius ipsum donum gratis datum humanæ naturæ, quod esse in diuina persona. Si tamè anima unita corpori præintelligatur ad assumptionem, soluedum est ut prius.

Ad quartum dicendum, quod humanitas non est forma partis que dicitur forma quia in forma materiam, uel subiectum: sed dicitur forma totius, in qua suppositum naturæ subsistit unde non oportet ponere quod, hy postalis increata informetur humanitate, sed quod subsistit in ea.

A sed attribuitur eis esse Alio modo, id est ut quod aliud est, sicut albedo dicitur esse, non quia ipsa in se subsistat, sed quia ea aliquid habet esse album. Esse ergo propriè & verè non attribuitur, nisi rei per se subsistenti, huic autem attribuitur esse duplex: unum, scilicet resultant ex his, ex quibus eius unitas integratur, quod proprium est esse suppositi substantiale. Aliud est esse supposito attributum præter se quod integrant ipsum, quod est esse superadditum, & accidentale, esse album attribuitur Sorti, cum dicitur, Sortes est albus. Quia ergo in Christo ponimus unam rem subsistentem tantum, ad cuius integritate concurrit etiam humanitas, quia unum suppositum est utriusque naturæ, ideo oportet dicere quod esse substantiale quod propriè attribuitur supposito in Christo, est unum tantum, habet autè unitatem ex ipso supposito & non ex naturis. Si tamè ponatur humanitas à diuinitate separari, tunc humanitas suum esse habebit aliud ab esse diuino: non enim impediatur quod propriè esse haberet, nisi hoc quod non erat per se subsistens, sicut si arca esset quoddam indiuiduum naturale ipsa tota non haberet nisi unum esse, qualibet tamen partium eius ab arca separata proprium esse haberet; & sic patet quod secundum opinionem secundam oportet dicere, quod in Christo est unum esse substantiale, secundum quod esse est suppositi propriè quamuis sit in eo multiplex esse accidentale.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod uiuere dicitur esse quoddam specificatum per speciale essendi principium, & ideo diuersitas uitæ consequitur diuersitate principiorum uiuendi: sed esse magis respicit ad suppositum subsistens.

Ad secundum dicendum, quod operatio suppositi non est de integritate unitatis eius, sed consequitur eius unitatem: unde unitus suppositi inuenimus multas operationes, secundum diuersa operationum principia, quæ supposito in sunt, sicut homo aliud operatur lingua & manu. Sed esse est id in quo fundatur unitas suppositi, unde esse multiplex præiudicat unitati essendi.

Ad tertium dicendum, quod generatio temporalis terminatur non ad esse suppositi æterni, ut simpliciter per eam esse incipiat, sed quod incipiat esse suppositum habens illud esse suppositi sui humanæ naturæ.

Ad quartum dicendum, quod obiectio illa procedit de esse quod in actu animæ consistit: quia an est etià de cæcitate quæ rati potest.

ARTICVLVS III.

Verum in Christo sit unum tantum esse.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod in Christo non sit unum tantum esse. Viuere enim, secundum Philosophum in 2. de anima. (T. c. 37.) uiuentibus esse esse. Sed in Christo non est tantum vnum uiuere, cum duplex sit in eo uita creata, scilicet æterna & uita uiuere corpus per animam: quæ morte priuatur, & uiuere uita increata, qua uiuit per seipsum: ergo nec in Christo est tantum unum esse.

Præterea, sicut esse est suppositi, ita & operatio. Sed unitas suppositi non facit quin in Christo sint plures operationes: ergo nec facit quod in Christo sit tantum unum esse.

Præterea generatio est mutatio ad esse. Sed in Christo est quædam generatio temporalis, de qua Mat. 1. Christi autem generatio sic erat, quæ non potest terminari ad esse æternum: ergo terminatur ad aliquid esse temporale & creatum: ergo in Christo est duplex esse: cum in ipso maximè sit esse increatum.

Præterea, vniciusque est attribuentem esse de quo conuenienter queri potest an est. Sed de humana natura potest queri an est, ergo humana natura habet esse proprium in Christo, & sic est in eo duplex esse, cum etiam humana natura suum esse habeat.

Sed contra. Quæcunq; sunt distincta secundum esse, sunt in supposito distincta. Sed in Christo est vnum tantum suppositum, ergo & unum tantum esse.

Respondeo dicendum, quod esse dupliciter dicitur, ut patet per Philosophum in 5. Meta. (T. c. 14.) & quamdam glo. Orig. super principium. Io. Vno modo secundum quod est copula uerba- rum significans compositionem cuiuslibet enunciationis, quam anima facit, unde hoc esse non est aliquid in rerum natura: sed tantum in actu animæ componentis & diuidentis, & sic esse attribuitur omnino de quo potest propositio formari siue sit ens, siue priuatio entis. Dicimus enim cæcitatem esse Alio modo esse dicitur actus entis in quantum est ens, id est quod denominatur aliquid ens actu in rerum natura & sic esse non attribuitur, nisi rebus ipsis quæ in decem generibus continentur, unde ens à tali esse dictum per decem genera diuiditur. Sed hoc esse attribuitur alicui dupliciter. Vno modo, ut sicut ei quod propriè & verè habet esse, uel est, & sic attribuitur soli substantiæ per se subsistenti, unde quod uere est dicitur substantia in primo Phisic. (T. c. 27.) Omnia uerò quæ non per se subsistunt, sed in alio & cum alio, siue sint accidentia, siue formæ substantiales, aut qualibet partes non habent esse, ita ut ipsa uerè sint

ARTICVLVS IIII.

Verum in Christo sit tantum una filiatio.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod in Christo nõ sit tantum una filiatio. Multiplicata enim causa multiplicatur effectus. Sed natiuitas est causa filiationis: ergo cum in Christo sint duæ natiuitates erunt etiam duæ filiationes.

Præterea, impossibile est eidem similiber manere & corrumpi. Sed supposito quod beata Virgo ante Christi mortem mortua fuisse corrupta est filiatio, qua filius matris dicebatur. Mane ret autem filiatio æterna, qua diceretur filius patris: ergo alia filiatione dicitur Christus filius patris, & alia filius matris.

Sed diceres, quod est alius respectus, sed non alia filiatio. Contra. Filius est relatiuum secundum esse, & non tantum secundum dici. Sed huiusmodi relatiua secundum philosophum in prædicamentis sunt quorum esse est ad aliud se habere: ergo esse filiationis est esse respectus quo refertur ad aliud, & ita si sint plures respectus sunt plures filiationes.

Præterea. In relatione nihil inuenitur nisi respectus & cæ siue fundamentum respectus: sicut unitas quantitatis est fundamentum relationis, quæ est æqualitas. Sed respectus sunt diuersi, quibus Christus refertur ad patrem & matrem. Fundamenta etiam horum respectuum siue causæ sunt diuersæ, scilicet ipse natiuitates. Nam filiatio est relatio originis: ergo sunt plures filiationes in Christo.

Sed contra. Filiatio est relatio personalis. Sed in Christo est una tantum persona: ergo una tantum filiatio.

Respondeo dicendum, quod in Christo est una tantum filiatio secundum rem: quamuis sint plures respectus relatiui secundum rationem.

Ad cuius euidentiã sciendum est, quod in hoc differt ad aliquid ab alijs generibus, quod alia genera ex propria sui ratione habent quod aliquid sint, sicut quantitas ex hoc ipso quod est quantitas aliquid ponit. Et similiter est de alijs. sed ad aliquid ex propria sui generis ratione non habet quod ponat aliquid, sed ad aliquid: unde inueniuntur quædam ad aliquid, quæ nihil sunt in rerum natura, sed in ratione tantum, quod in alijs generibus non contingit, & quamuis ad aliquid ex ra-

1. p. q. 5. ar. 5. ad 2. & q. 90. ar. 1. c. & 3. p. q. 2. ar. 3. ad 3.

179 ar. 2. o. & 3. p. q. 35. ar. 5. o.

art. 2. c. ve 11. q. 1. ar. 5. ad 1. 5. & po. q. 1. ar. tic. 5. c. 1. p. q. 28. ar. 1. c.

tionem sui generis non habeat quod ponat aliquid, non tamen etiam habet ex ipsa generis ratione quod nihil ponat quia sic nulla relatio esset aliquid in rerum natura, unde ad aliquid non esset unum de decem generibus habet autem realiter quod sit aliquid reale ex eo quod relationem causat. Cum enim in aliquid inuenitur aliquid reale, per quod alterum dependeat & cōparetur, tunc dicimus realiter comparari uel dependere uel referri, sicut æqualitas realis ponitur ex uirtute quantitatatis, quæ æqualitatem causat. Quia uerò ex eodem res habet esse & unitatem: idè realis unitas relationis pensanda est ex ipso relationis fundamento, uel causa, ut quia una est quantitas, propter quam pluribus sub æqualis, in me non est, nisi una relatio realis æqualitatis habens respectum ad plures. Similiter quia una natiuitas ex patre & matre genitus sui, una filiatione realiter dicitur filius utriusque, quamuis multiplicentur respectus: sed in Christo non possumus dicere unam causam esse filiationis, secundum quod refertur ad patrem & matrem, cum sint due natiuitates genitus disparatæ, unde fit effectualiquid quod filiationem temporalem pleser recipere quasi subiectum oporteret ponere in Christo plures filiationes. Nunc autem filiaui est talis relatio quæ non potest habere pro subiecto nisi ipsam suppositum, in Christo autem non est nisi suppositum æternum, quod quidem non potest esse subiectum alicuius temporalis relationis. Quæcumque enim relationes temporales de aliquo æterno dicuntur, sunt relationes rationis & non rei, unde filiaui quia Christus refertur ad matrem non est realis relatio, sed rationis tantum, sicut & ceteræ quæ dicuntur de Deo ad creaturas. Non enim potest dici quod subiectum filiationis sit suppositum æternum ratione humanæ naturæ, uel alicuius partis eius, sicut dicitur suppositum mortis uel passionis, quia sic ipsa humana natura, uel pars eius esset primum subiectum filiationis, & denominaretur per ipsas, sicut contingit & de alijs accidentibus, quæ attribuuntur Christo ratione humanæ naturæ, filiaui uerò nunquam denominat nisi suppositum, nec potest aliud pro subiecto habere. Nihil tamen prohibet alias reales relationes in esse Christo ad Virgine, sicut cum dicimus corpus Christi est originatum ex Virgine. Sed ista relatio non habet rationem filiationis, nisi poneremus secundum primam opinionem, suppositum æternum esse aliud in Christo à creato.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ex natiuitate temporali non nascitur filiaui realis, sed rationis tantum, quauis Christus realiter sit filius Virginis, sicut Deus realiter est dominus creaturæ, quamuis in eo dominium non sit relatio realis. Dicitur enim realiter dominus propter realem potestatem, & sic dicitur Christus realiter filius Virginis propter realem natiuitatem.

Ad secundum dicendum, quod respectus relationis dependet ex termino ad quem aliquid refertur, & idè destrueto termino respectus aufertur, sed tamen filiaui realis ad patrem remanet in Christo, etiam supposita morte matris.

Ad tertium dicendum, quod in illa philosophi descriptione esse ponitur pro ratione essendi, secundum quod diffinitio dicitur ratio esse secundum genus, quod est esse: unde non oportet quod habeat esse relatio ex respectu, sed ex causa respectus, ex respectu uerò habet propriam rationem generis, uel speciei.

Ad quartum dicendum, quod quamuis sit respectus filiationis diuersus, & causa filiationis diuersa, sed tamen filiationes non possunt esse duæ ratione iam dicta.

QVÆSTIO III.

ARTICVLVS V.

Virum in Christo sine accidentia sine subiecto.

DEINDE queritur de Christo quantum ad species, sub quibus in sacramento altaris continetur, utrum scilicet sint ibi accidentia sine subiecto, & uidetur quod non. Deus enim non potest tacere contradictoria esse simul uera. Hoc autem esset si ab alio remoueretur id quod est de sua diffinitione. Cū ergo in diffinitione accidentis cadat esse in subiecto, quia accidens esse est in esse, uidetur quod Deus non possit facere accidens sine subiecto.

Præterea de eodem prædicatur diffinitio & diffinitum. Sed per se est diffinitio, uel descriptio substantia, si ergo in sacramento altaris accidentia sunt per se non in subiecto, sequitur quod sint substantia, quod est absurdum.

Præterea ex accidentibus non potest generari substantia, sed uidemus ex illis speciebus generari uermes & cineres, quæ cō-

stat non generari ex corpore Christi, ergo accidentia non sunt ibi sine subiecto.

Sed dices quod generantur miraculose. Sed contra. Miracula ordinantur ad edificationem fidei, sed magis est ad scandalum, quod uermes exinde generentur: ergo non fit miraculose.

Præterea in sacramento altaris nihil debet esse inordinatum, sed contra ordinem, quem Deus rebus imposuit esse accidentia esse sine subiecto.

Sed contra. Sensus non decipitur in proprio sensibili, secundum philosophum in secundo de anima. (T. co. sexagesimo tertio.) Sed sensus iudicat sibi esse colorem & saporem, & alia huiusmodi odiergo hæc accidentia sunt uerè ibi, non autem sunt in corpore Christi sicut in subiecto, nec iterum in aere, cum neutrum sit natum affici talibus accidentibus ergo accidentia sunt ibi sine subiecto.

Respondeo dicendum, quod accidentia sunt ibi sine subiecto, quod qualiter esse possit hinc considerandum est, quia in omnibus causis ordinatis, secundum philosophum in libro de causis, 44. art. 1. prima causa uehementer imprimit in causatum cause secundæ, quæ etiam causa secunda: unde fit ut causa prima non retrahat operationem suam ab effectu etiam postquam causa secunda retraxit: ut dicitur ibidem in commento. Vniuersalis autem causa & prima omnium entium Deus est, non solum substantiarum, sed etiam accidentium (ipse enim est creator substantiæ & accidentis) sed etiam procedunt ex eo quodam ordine. Nam medianibus substantiæ principijs accidentia produciuntur: unde secundum naturæ ordinem accidentia à principijs substantiæ dependent, ut sine subiecto esse non possit, tamen per hoc non excluditur quod Deus quasi causa prima possit accidentia in esse seruare substantia remota, & per hunc modum accidentia miraculose sunt in sacramento altaris sine subiecto, uirtute scilicet diuina ea tenente in esse.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cum dicitur, accidentis esse est in esse, uel qualitercunq; ponatur subiectum in diffinitione accidentis, intelligitur esse diffinitio per additionem, ut habetur in 7 Metaph. (T. c. 17.) Et dicitur diffinitio per additionem quando, in diffinitione ponitur aliquid quod est extrinsecum diffinitio: sicut natus ponitur in diffinitione simi, hoc autem est propter naturalem dependentiam accidentis à subiecto, sed hoc non impediendo Deus potest accidentia sine subiecto conseruare: nec tamen sequitur contradictoria simul esse uera quia subiectum non est de substantia accidentis.

Ad secundum dicendum, quod secundum Auitent. in sua Metaph. esse non potest poni in diffinitione alicuius generis & speciei: quia omnia particularia uniuertur in diffinitione generis: uel speciei, cum tamen genus: uel species non sint secundum unum esse in omnibus, & idè hæc non est uera diffinitio substantia esse quod per se est: uel accidens esse quod est in alio: sed est circumlocutio uera: descriptio: quæ talis intelligitur substantia esse res cuius naturæ debetur esse non in alio: accidens uerò est res cuius naturæ debetur esse in alio: unde patet quod quamuis accidens miraculose sit non in subiecto, non tamen pertinet ad diffinitionem substantiæ: non enim per hoc eius naturæ debetur esse non in alio, nec egreditur diffinitionem accidentis, quia adhuc natura eius remanet talis, ut ei debetur esse in alio.

Ad tertium dicendum, quod de his quæ generantur ex speciebus, ut uermibus, uel cineribus, aut alijs huiusmodi quæ sunt opinionis magis probabiles. Quarum una est quæ dicit quod substantia panis redit ex qua possunt talia generari. Sed hæc opinio uidetur impropietatem continere propter duo, nisi debito modo intelligatur. Primum quia non potest esse quod iterum sit ibi substantia panis. Aut enim poneretur ibi esse substantia panis iterato speciebus manentibus, & sic cum corpus Christi tandem sit sub sacramento, quando species manet: sequitur quod aliquando erit ibi simul corpus Christi & substantia panis, quod non sustinet ratio. Aut hoc erit destrictis speciebus & hoc iterum est inconueniens: ut substantia sit sine proprijs accidentibus panis. Secundo apparet impropietatem propter non men reditus. Si enim aliquid esset in alterum conuertum non potest dici redire, nisi illud reconuertatur in ipsum. Substantia autem panis non est annihilata, sed transubstantiata in corpus Christi. Unde non potest intelligi, quod substantia panis redeat, nisi corpus Christi reuertatur in panem, quod est absurdum, unde si debet ista opinio sustineri intelligenda est per substantiam panis materia panis, non quæ redeat quæ prius erat: sed quæ desinitis speciebus aliqua materia à Deo ibi provideatur, uel per creationem, uel quocunque alio modo, ex qua possint huiusmodi corpora generari. Alia uero opinio est planior, ut dicatur quod illis accidentibus sicut dantur esse per se subsisterent diuina

ad 5. hu- ius.

art. 2.3 ad 1. ar. 2. c. 1. & 1. p. q. 6. & ar. 2. ad 1.

3. p. q. 23. ar. 4. 0.

art. 26.

art. 54.

¶ Alias realis.

art. 2. c. & 3. d. 3. ar. 5. ad 2. a. 225. 183. 3. p. q. 75. art. 5. o. & 4. d. 11. q. 5. art. 1. 0.

183

1. p. q. 6. ar. 2. & 4. ar. 1. 2. ar. 13. & 74.

art. 26.

art. 54.

1. p. q. 74. ar. 5. ad 1. 3. p. q. 77. ar. 2. ad 3.

3. p. q. 71. ar. 6. & 4. d. 11. q. 1. ar. 10. q. 3. 0.

ar. 10. 0. q. 1. ar. 1. q. 1. 0.

virtute, similiter datum est ut agant & ex eis fiat quicquid fieret ex substantia panis: uel quicquid ageret si maneret, & hac uirtute nutriunt, & uermes, uel cineres exinde generantur.

Ad quartum dicendum, quod hoc miraculum ordinatur ad fidem: nisi fides sollicit deperat.

Ad quintum dicendum, quod nihil prohibet aliquid esse ordinatum considerato ordine communi, cuius contrarium est ordinatum pro aliqua causa speciali: & hoc modo quamuis secundum ordinem commune recte diuinitus ordinatum sit ut acciderent in subsiecto, nihil tamen prohibet etiam recte ordinatum esse, nisi in sacramento altaris accedens sit sine subsiecto, ut scilicet fides habeat meritum per latentiam sacramenti.

QVÆSTIO IIII.

DEINDE queritur de membris Christi. Et primo de Angelis. Secundo de hominibus. De Angelis queruntur quinque. Primo quantum ad naturam ipsorum, utrum sint compositi ex materia & forma. Secundo quantum ad cognitionem, utrum simul in actu possint esse in cognitione in matutina & uespertina, id est utrum simul cognoscentes res in propria natura, & in uerbo. Tertio quantum ad meritum uoluntatis, utrum scilicet potuerint eodem actu charitatis mereri fructuonem, & frui. Quarto quantum ad motum, utrum moueantur in instanti. Quinto quantum ad effectum, utrum possint imprimere, uel aliquid facere in istis corporibus.

ARTICVLVS VI.

Utrum Angelus sit compositus ex materia & forma.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod Angelus sit compositus ex materia & forma. Augustinus enim dicit in libro de mirabilib. facta scriptura: Omnipotens Deus ex materia informi, quam prius condidit corporalium, sensibilem & insensibilem intellectuum, & intellectu carentium multiformes species diuisit. Angeli autem sunt intellectuales & in corpore, et hoc habet materiam de sui compositione.

Præterea, Boetius dicit in lib. de unitate & uno. Quoddam est unum coniunctione simplicium, ut Angelus & anima: quorum unum quodque est unum coniunctione materiae & formae: & sic idem quod prius.

Præterea, Omne quod est in genere habet genus & differentiam, genus autem secundum Auicennam in sua Metaphy. sumit ex natura materiae: differentia uero ex natura forme: ergo omne quod est in genere est compositum de materia & forma. Angelus autem est in genere substantiarum cum sit substantia habes speciem limitatam: ergo Angelus est compositus ex materia & forma.

Ad id diceres, quod differentia Angeli non sumitur ex forma, sed ex formalitate, quod est ipsum esse Angeli. Contra. Differentia cuiuslibet rei est de essentia, & intrat definitionem ipsius. Sed in omni creatura esse est aliud ab essentia eius, nec intrat definitionem eius, ut Auicenna dicit: ergo differentia Angeli non potest sumi ex esse ipsius.

Præterea, Idem ostenditur, quia impossibile est esse plura summa bona: quia oportet ea in aliquo conuenire: cum utrumque sit summum bonum, & in aliquo differre, abas non essent plura: & sic essent composita: sed constat esse plures essentias Angelicas: ergo oportet eas in aliquo conuenire, & in aliquo differre: & sic oportet ea esse compositas: sed partes esse sunt materia & forma ergo Angeli componuntur ex materia & forma.

Sed contra est, quod dicit Boet. in lib. de duabus naturis & una persona Christi. Omnis natura in corpore substantiæ & nullo materiae inuitur fundamento. Sed Angeli sunt incorporei: ergo non est in eis materia.

Respondet dicendum, quod quidam ponunt Angelos compositos ex materia & forma. Sed hoc uidetur repugnans naturæ eorum propter duo, quæ in eis inueniuntur. Primo quidem, quia intellectuales sunt. Si enim Angeli haberent materiam de sui compositione, oporteret eorum quod in eis est, eis inesse per modum materiae conuenientem, cum omne quod est in alio sit in eo per modum recipientis, ut habetur in libro de causis. Forma autem aliqua hoc modo est in materia, quod in ea habet esse particulare & naturale. Vnde si Angeli essent ex materia compositi, oporteret quod forma quibus intelliguntur quæcun-

que sint essent in eis secundum esse naturale, & particulare, & sic sequeretur hoc impossibile, quod Angelus nunquam cognosceret, nisi particulare, quia forma particulariter in aliquo recepta non potest esse uniuersalis cognitionis principium, sicut patet in sensu: nec potest obuiari per hoc quod ponatur Angelus componi ex materia alterius naturæ: quæ hæc materia corporalis, quæ quæcunque esset illa materia, constat quod reciperet formam substantialem Angeli particulari, alias Angelus non esset res particularis, & sic illa materia conueniret cum hac materia in hoc quod formæ in ea reciperentur per modum particularem, unde impossibile est Angelum, uel aliquam substantiam intellectualem ex materia componi, cum alterius modi sit receptio qua recipit intellectus formas, & qua recipit materia prima, ut dictum est. Vnde dicit Philosophus in 3. de anima. (Text. comm. 4.) & Philosophorum sententia est quod intellectualitas immunitatem habet a materia. Secundo repugnat eis per hoc quod incorporeales sunt: quæcunq; enim ex materia componuntur oportet in materia conuenire, eo quod qualibet materia secundum se accepta cum forma careat, non habet in se aliam quam dispositionis rationem, supposita autem unitate materiae, impossibile est quod una materia contrarias & disparatas formas recipiat, nisi secundum diuersas partes; non enim potest eadem materia & secundum idem accipere formam Angeli & formam lapidis; diuersitas autem partium non potest intelligi in materia non intellecta diuisione, nec diuisio non intellecta dimensione: quia subtracta quantitate substantia remanet indiuisibilis, ut dicitur in 1. Physicorum. (Textu comm. 18.) Vnde oportet omnia quæ sunt composita ex materia dimensionata esse. & ideo nullum incorporeum potest esse ex materia compositum. Sed quia substantia Angeli non est suæ esse, hoc enim soli Deo competit, cui esse debet ex seipso, & non ab alio, inuenimus in Angelo & substantiam, siue quidditatem eius quæ subsistit, & esse eius quod subsistit, quo scilicet actu essendi dicitur esse, & sic potest currendi dicimus currere, & sic dicimus Angelum esse compositum ex quo est, & quod est: uel secundum uerbum Boetij, ex esse & quod est: & quia ipsa substantia Angeli in se considerata est in potentia ad esse cui habet esse ab alio, & ipsum esse sit actus, ideo est in eo compositio actus & potentia, & sic potest in eo concedi materia & forma si omnis actus debeat dici forma & omnis potentia materia. sed hoc non competit in proposito, quia esse non est actus, qui sit pars essentia, sicut forma ipsa quidditas Angeli, uel substantia esse per se subsistens: quod materia non cõpetit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Augustinus super Genesim ad litteram materiam informem, quam Deus primo condidit dicit significari per cælum & terram cum dicitur, In principio creauit Deus cælum & terram: uel per terram significetur materia in formis uisibilium rerum, per cælum autem ipsa natura angelica nondum formata per conuersionem ad Deum: ut ipsa naturalia angelorum attribuantur eis quasi materia, & dona gratiæ uel gloriæ attribuantur eis quasi forma: unde non est ad propositum auctoritas inducta. Ad secundum dicendum, quod liber ille non est Boetij, unde non oportet quod in auctoritatem recipiatur, sustinentur tamen ipsum potest dici quod formam & materiam largè accipit pro actu & potentia, ut dictum est. Ad tertium dicendum, quod ipsa substantia Angeli quodammodo se habet ad esse eius, ut materia ad formam, ut dictum est, materia autem si eius essentia diuisiueretur, haberet pro differentia ipsum suum ordinem ad formam, & pro genere ipsam suam substantiam, & similiter in Angelis ex ipsa natura substantiæ ipsorum accipitur genus, ex proportionem uero huiusmodi substantiæ ad esse accipitur specifica differentia, unde secundum quod in substantia unius est plus uel minus de potentia quam in substantia alterius dictum autem Auicenna intelligitur de compositis substantiis.

Ad quartum, concedimus: non enim ab ipso esse sumitur differentia, sed magis ex habitudine ipsius substantiæ ad esse. Ad quintum dicendum, quod in summo uno nulla diuersitas esse potest, cum in eo sit idem esse & quod est, unde hoc sufficit ad eius pluralitatem remouendam, sed compositio quæ in Angelo inuenitur sufficit ad eius pluralitatem, ut ex dictis patet.

ARTICVLVS VII.

Utrum Angelus possit cognoscere simul res in uerbo & in propria natura.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod Angelus non possit cognoscere simul res in uerbo & in propria natura. Eadem.

87a. 4. c. 66. c. 5. 3. p. 977. a. 14

184 l. p. 9. 50. art. 0. 8. spiritua. 10.

Spiritu. art. 1. c. 18. quæ te Angeli non hñt materia.

1. p. q. 5. 2. ar. 1. 0. & q. 54. ar. 5 ad 1. & q. 110. ar. 2. ad 1. & ar. 3. ad 3. & spiritui a. 2. arti. 27. & 26. ar. 5. 8. ar. 147. 0. 0.

Boetius 1. p. 9. 4. ar. 1. c. 6. 50. arti. 2. ad 3.

1. p. q. 50. ar. 5. & q. 5. ar. 2. ad

Spi. ar. 1. ad 11. C. ar. huius

1. p. q. 50. ar. 2. ad 1. & ar. 4. 0. & q. 56. a. 2. ar. 1. a. 58. 185.

7. p. q. 57. ar. 3. o. & q. 92. ar. 1. ad 3.

Eadem enim potentia non potest simul geminum actum habere, vt quod intellectus simul plura intelligat. Sed alius actus est, quod intellectus Angeli uidet res in uerbo: & alius quod uidet res in propria natura: ergo impossibile est vt simul uideat res in uerbo & in propria natura

¶ 2 Sed diceret quod hoc modo uidentur ab intellectu Angeli simul res in uerbo, & in propria natura, sicut intellectus noster simul uidet eclipfim, & causam eius. Contra. Cum intellectus noster simul uidet eclipfim, & causam eius, accipit causam vt rationem intelligendi eclipfim: ergo accipit eclipfim & causam eius, vt vnum intelligibile, & sic erit vnus tantum actus.

¶ 3 Præterea, Vnius non potest esse nisi vnus terminus vltimus, sicut vna linea non terminatur ex vna parte nisi ad vnum punctum. Sed vltimus terminus potentia est operatio: ergo non potest vna potentia simul habere plures actus. Et sic idem quod prius.

¶ 4 Præter. Sicut se habet potentia ad actum, ita actus ad obiectum. Sed vnus actus non potest terminari ad duo obiecta: ergo nec vna potentia potest simul habere plures actus. Et sic idem quod prius.

Sed contra. Visio qua angeli uident res in uerbo est visio beatæ, quæ quidem non est intercausa, sed continua. Si ergo non possunt simul uidere res in propria natura, & in uerbo, nunquam uidentur res in propria natura, & præcipue hoc uidentur in anima Christi. quæ ab initio suæ creationis uidet uerbum & in uerbo.

Respondendo dicendum, quod angelus, vel anima simul potest uidere res in uerbo & in propria natura, hoc expresse potest haberi ab Angustino libro quarto super Genesim ad litteram, ubi uult quod dies illi uespere & mane in eis non sunt ordinati secundum successionem, sed solum ordinata: unde simul est primus dies cum secundo, & mane cum uespere. Et ita simul uisio rerum in uerbo & in propria natura. Quod qualiter sic possibile sit uidentum est. Operari siquidem non proprie attribuitur potentia, sed rei subsistenti, quæ per potentiam operatur, ut ipsa potentia intellectus non sit operans in intelligendo, sed magis operationis principium. Sicut autem potentia intellectiua est principium intelligendi ipsi substantia: ita species intelligibilis est principium intelligendi ipsi potentia. Unde sicut una substantia potest simul diuersos actus habere secundum diuersas potentias, ut anima simul uult & intelligit. Ita ex una potentia intellectiua possunt simul prodire diuersi actus, si simul diuersis speciebus intelligibilibus uniantur. hanc enim causam Algazel assignat quare non est possibile simul multa intelligere, quia scilicet non est possibile intellectum simul informari multis speciebus in actu perfectè, sicut nec idem corpus figurari simul diuersis figuris. Visio autem qua angelus uidet res in propria natura fit per speciem intelligibilem concreatam, uel insulam inherentem. Visio autem rerum in uerbo fit per ipsam speciem uerbi: siue essentia, quæ non est inhærens, sed ei intellectus unitur sicut intelligibili. Species autem concreta inhærens non repugnat unioni intellectus angelici ad uerbum, cum non sit unius rationis, & ipsa species, & quicquid est perfectionis in intellectu angelico sit quasi materialis dispositio ad illam beatam unionem, unde simul ex in intellectu angeli procedit operatio duplex, una ratione unionis ad uerbum, quæ scilicet uidet res in uerbo. Alia ratione speciei intelligibilis, qua informatur quia uidet res in propria natura, nec etiam in una harum operationum debilitatur per attentionem ad alteram, sed magis confortatur, cum una sit ratio alterius, sicut imago rei uisæ confortatur dum uidetur in actu occulto exteriori, actio enim beatitudinis in beatis est ratio cuiuslibet alterius actionis in eis inuenta.

ar. 177. & ueri. q. 8. ar. 1. c.

Et per hoc patet responsio ad primum. Secundum concedimus, quia exemplum illud non est conueniens. Ad tertium dicendum, quod potentia intellectiua angeli non terminatur ad duos actus secundum idem, sed secundum diuersas species, quibus ad actum ordinatur. Ad quartum dicendum, quod inter actum & obiectum nihil cadit medium, sicut species cadit media inter intellectum & eius actum. Unde non est simile.

ar. 178. c. Ad rationes. Ad 1.

Non potest idem esse simul perfectum & imperfectum: ergo non potest angelus mereri beatitudinem dum habet eam.

¶ 2 Præter. Angelus beatus est comprehensor, nullus autem meretur nisi uiator.

¶ 3 Si dicatur quod in primo instanti quo beatus fuit angelus beatitudinem meruit. Contra ergo simul fuit uiator & comprehensor: quod falsum est, cum hoc sit solus Christus.

¶ 4 Præter. Beatitudo secundum philosophum in actu consistit, sed in actu perfectio. & similiter meritum in actu, sed imperfectum, non autem potuit esse quod actus angeli simul esset perfectus & imperfectus ergo non potuit esse quod simul esset beatus, & beatitudinem mereretur.

Sed contra, beatitudo à nulla pura creatura habetur sine merito, cum habeat præmij rationem. Sed angelus non potuit eam mereri nisi in primo instanti, quo beatus fuit quia ante non habuit gratiam, ut quidam ponunt, & sic mereri non potuit: ergo in primo instanti suæ beatitudinis eam meruit.

Respondendo dicendum, quod de conditione angeli triplex est positio, quidam enim posuerunt quod angelus in primo instanti suæ creationis fuit beatus, sed hoc uidetur inconueniens, quia pari ratione alij in primo instanti fuissent miseri, quod etiam quidam dicunt. sed absurdum est & condemnatum. Alij uero dicunt quod fuerit confusus in gratia omnes: & hoc etiam dam persequentes beatitudinem meruerunt: alij uero contra eam agentes facti sunt miseri, & hæc opinio nihil difficultatis habet, unde præcæteris mihi magis placet. Tertij uero dicunt quod fuerit creati Angeli in puris naturalibus, & quibusdam conuersis ad uerbum simul collata est gratia & beatitudo & hi diuiduntur in tres uias. Quidam enim dicunt, quod nunquam beatitudinem meruerunt, sed hoc non uidentur competere nisi soli Christo, qui est filius naturalis, ut hæreditatem diuinæ fruitionis, sine merito habeat. Alij uero dicunt quod meruerunt eam ex operibus, quæ circa nos agunt, & hoc etiam non uidentur conueniens, ut meritum sequatur præmium cum magis meritum sit dispositio ad præmium. Tertij uero dicunt quod in primo instanti beatitudinem meruerunt ex hoc ipso quod ad uerbum conuersi sunt, & hæc opinio inter has tres probabilior est. Unde ad eius euidentiam sciendum est quod meritum se habet ad præmium, sicut motus ad terminum, & sicut fieri ad factum esse. In his autem quæ successiue fiunt prius est fieri quam factum esse. In his uero quæ fiunt subito simul est fieri & factum esse, sicut simul aer illuminatur & illuminatus est, & simul res creatur & creata est. Cuius ratio est: quia in istis illud, in quo primo aliquid factum est, est terminus temporis præcedentis, in quo non erat, & sic aliquid de aliqua proprietate illius temporis retinet in quantum potest dici quod ante hoc instans res ita non fuit. Et quamuis in his quæ per modum successiuum fiunt, fieri attribuitur temporis præcedenti in momentaneis tamen factioibus fieri non potest attribui, nisi ipsi instanti tamen quod diuidit inter esse & non esse rei. Vnde quis in omnibus alijs instantibus sequentibus possit dici quod hoc factum non est, non tamen potest dici quod factum est, nisi in primo. Similiter dico, quod in primo instanti, quo mens angelica conuersa est ad uerbi fruitionem, & beata quidem erat ratio per se fruitionis, quasi in facto esse existens, & beatitudinem merebatur in hoc, quod conuertebatur ad uerbum non præexistente beatitudinis perfectione, sed quasi existens in ipso fieri beatitudinis, sed postmodum mens Angeli est tantum beata, & non beatitudinem meretur. Similiter est de contritione, quia in eodem instanti est terminus præparationis ad gratiam, & gratia infusio.

1. d. 4. q. 10. 1. o. ma. q. 16. ar. 4. c. ad 3. q. 62. ar. 5. o. 3. p. q. 18. ar. 3. q. 8. ar. 1. c. opinio uera in p. q. 61. ar. 1. ad 3. q. 6. c. 3. p. q. 34. ar. 3. ad 1. ueri. q. 2. ar. 8. d. 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod non oportet ponere idem simul esse perfectum & imperfectum: sed idem simul esse perfectum & terminum imperfectionis: uel nunc primo esse perfectum. Ad secundum dicendum, quod Angelus meretur, ut uiator: non quasi distans à termino, sed ut in termino uix existens. Ad tertium dicendum, sicut ad primum.

ARTICVLVS IX.

Utrum angelus moueatur in instanti.

ARTICVLVS VIII.

Utrum angelus mereretur suam beatitudinem.

183 1. p. q. 62. ar. 4. o. & 2. d. 5. q. 2 ar. 3.

CIRCA tertium sic proceditur. Videtur quod angelus non mereretur suam beatitudinem. Quod enim est beatum perfectum est, quod autem meretur est adhuc imperfectum, Sed

AD quartum sic proceditur. Videtur quod Angelus moueatur in instanti. Sicut enim dicitur in libro de intelligibilijs: in motu Angeli magnitudo spacij distantiam non operatur. Sed propter distantiam, quam facit magnitudo spacij, conringit quod aliquid non æque cito perueniat ad propinquum, & distans, ergo Angelus æque cito ad distans, & propinquum peruenit

184 ar. 21. o. 2. 1. p. q. 53 ar. 2. o. 1. 83. q. 4 ar. 3. o.

peruenit: sed omne tale mouetur in instanti, ergo Angelus in instanti mouetur.

¶ 2^a Præterea, sicut se habet mobile diuisibile ad motum diuisibilem successiuum: ita se habet mobile indiuisibile ad motum in diuisibilem & instantaneum. Sed corpus quod est mobile diuisibile mouetur successiue in tempore diuisibili: ergo Angelus quod non est mobile diuisibile ex hoc quod caret quantitate, mouetur subito, vel in instanti.

¶ 3^a Præterea, Aristotel. quarto Physicorum, (Topicorum capit. septagesimo primo) probat quod si aliquid moueretur in vacuo moueretur in instanti propter hoc, quod medium mobile non resistit, sed sicut uacuum non resistit corpori in motu: ita nec aliquid plenum ipsi Angelo: ergo Angelus mouetur in instanti.

Sed contra est, quod dicit Augustinus octauo super Genes. ad litteram, quod Deus motu creaturæ spirituales per tempus, Angelus autem est creatura spiritalis: ergo mouetur per tempus, & non in instanti.

Respondeo dicendum, quod in omni motu oportet intelligere successiorem & tempus per aliquem modum, eo quod terminus cuiuslibet motus sunt sibi oppositi inuicem, & incontinenti generatur patet in primo Physic. (Topicorum cap. sexagesimo quarto.) Unde oportet, quod mobile intelligatur esse primum in uno termino motus, & posterius in altero, & sic sequitur successio. Sed transire de uno termino ad alterum in motibus corporalibus contingit dupliciter. Vno modo sicut de instanti in instanti, hoc autem esse non potest, nisi quando sunt tales termini motus inter quos est accipere aliquo modo medium: sicut inter duo instantia est tempus medium: ut patet in loci mutatione, & alteratione, augmento, aut diminutione: & hi motus dicuntur continui propter continuitatem eius super quod transit motus, cuius est plus & minus accipere. Alio modo transitur de uo termino motus in alium, sicut de tempore in instanti, & hoc accidit in motibus, quorum termini sunt priuatio & forma: inter quæ constat medium non esse, unde non potest sic transitur de uno extremo in alterum, ut quandoque in neutro extremo rum sit, sicut transitur de instanti in instanti: ita quod in neutro est instantium, sed in medio tempore, & huiusmodi motus sunt generatio & corruptio & illuminatio & huiusmodi: in quibus oportet dicere, quod unus terminus erat in toto tempore præcedente, & alius in instanti ad quod tempus terminatur, huiusmodi autem mutationes sunt termini motus cuiusdam sicut illuminatio diei est terminus motus localis solis unde in toto tempore præcedente, quo sol mouetur ad punctum directæ oppositionis erant tenebræ: in ipso uero instanti quo peruenit ad punctum prædictum est lumen, & similiter est de generatione, & corruptione, quæ sunt termini alterationis. Et quia inter tempus, & instanti non cadit aliquod medium, nec est aliquod instanti accipere immediatè præcedens ultimè tempus, unde est quod in huiusmodi mutationibus absque omni medio transitur de uno extremo in aliud, nec est accipere vltimum tempus, in quo fuerit in termino a quo, sed vltimum tempus, quod terminatur ad instanti in quo est in termino ad quem, & ideo huiusmodi mutationes instantaneæ dicuntur: hoc autem dici non potest in motu Angeli, eo quod nullum ordinem habet ad aliquem motum continuum, ut possit dici terminus eius, unde oportet ponere, quod intelligatur transire de termino motus in terminum motus: sicut transitur de instanti in instanti, & non sicut transitur de tempore in instanti, eo quod tempus non potest intelligi sine motu, unde cum esse Angeli in termino a quo a nullo motu dependat, non potest dici quod sit ibi in tempore, sed in quodam nunc, & similiter in termino ad quem cum alio nunc. Sed huiusmodi nunc non sunt termini huiusmodi temporis, quod est numerus motus cæli, eo quod motus Angeli nullo modo dependat a motu cæli, ut eius numero mensuratur: nec oportet ea continuari per medium tempus, continuas enim tempus sequitur continuatè motus, & continuas motus sequitur continuatè magnitudinis, super quam transit motus, ut habetur in 4. Physic. (T. c. 99.) Sed in ipsis operationibus Angeli, ratione quarum dicitur moueri per diuersa loca, non est inuenire aliquam conuinitatem, sed consequenter se habent, unde & nunc quæ mensurant motum Angelum consequenter se habent, & non est inter ea aliquod conuinitatem, & ipsa pluralitas sic se consequentem est quoddam tempus, in quo dicimus Angelum moueri, & hoc consonat dictis Philosophi, ubi dicit quod eiusdem rationis est indiuisibile moueri, & tempus componi ex nunc.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod non requiritur tempus in motu Angeli propter distantiam: sed propter incontinentiam terminorum, quia scilicet non contingit Angelum esse in duobus locis simul.

Ad secundum dicendum, quod successio motus non solum

sequitur diuisionem mobilis: sed etiam eius super quod transit motus, quia secundum prius, & posterius in magnitudine est prius & posterius in motu ut dicitur in 4. Physic. (T. c. 104.) Licet ergo Angelus sit indiuisibilis, tamen loca, secundum quæ moueri dicitur, sunt diuisa ab inuicè, & ideo oportet in motu eius intelligi aliquam diuisionem.

Ad tertium dicendum, quod quauis non impediatur aliquod plenum Angelum in suo motu: tamen propter rationem iam dictam oportet in motu eius intelligi diuersa nunc, ratio autem philosophi est magis dicens ad impossibile quàm ostensa, ut commentator ibidem dicit.

1. p. q. 5. ar. 2. o.

ARTICVLVS X.

Virum angeli possint agere in hæc corpora inferiora.

CIRCA quintum sic proceditur. Videtur quod Angeli non possunt agere in hæc corpora inferiora. Actio enim non potest, nisi inter ea, quæ habent aliquam conuenientiam ad inuenientem. Sed Angelus non habet conuenientiam cum istis corporibus, cum corruptibilem, & incorruptibilem etiam genus non sit unum, ut dicitur in 10. Met. (T. c. 26.) Ergo Angeli in hæc corpora non possunt agere.

175

3. p. q. 110 ar. 2. 3. o. 2. di. 8. ar. 5. c.

¶ 2^a Præterea, si agunt Angeli in hæc corpora, aut agunt per imperium, aut per influxum. Si per imperium æqualiter agere possunt in propinqua, & in distantia, quod est contra Damas qui dicit quod ubi operatur ibi sunt. Si uero per influxum oportet quod illud quod influunt per medium transeat mediū autem corporeale non est receptiuum spiritualis impressionis: ergo nullo modo possunt angeli agere in hæc inferiora corpora, neque in animas nostras.

¶ 3^a Præterea, Non possunt dici agere, vel influere sicut fons influunt riuo, ut idem numero quod prius est in angelo, post modo in his inferioribus fiat, quia sic in agendo aliquid amitteret, nec iterum aliquid quod in his inferioribus recipi dicitur per eorum influxum creando, quia angeli creatores non sunt, nec iterum educendo de potentia in actum, quia ad hoc natura sufficit: ergo angeli nullo modo in inferiora agunt.

Sed contra est quod Augustinus in 3. de tri. quod ea quæ diuinitus in corporalibus sunt ministerio angelorum sunt Grego. etiam dicit in 4. dial. quod omnia corporalia per spirituales substantias administrantur.

Respondeo dicendum, quod de actione angelorum in hæc inferiora corpora duplex est opinio apud philosophos. Cōmentator enim uult in 10. metaph. quod substantiæ spirituales non possunt imprimere in hæc inferiora corpora, nisi mediante corporibus cælestibus, quæ a substantiis incorporeis mouentur, secundum philosophos. Auicenna uero uult in suam metaph. & in 6. de naturalibus, quod dupliciter imprimunt in hæc inferiora, uno modo per motum orbium, & alio modo per imperium immediatè, quia formæ intellectus eorum sunt factiue secundum eum, & materia sensibilis obedit eorum conceptionibus plusquam quibuslibet qualitatibus actiuis & passiuis. Et exinde est secundum eum, quod in istis inferioribus sunt aliquæ transformationes quandoque ex conceptionibus superiorum substantiarum præter totum ordinem causarum naturalium. Sed hæc opinio secunda repugnat dictis Augustini in 3. de tri. ubi dicitur quod angelis non seruit ad nutum materia corporalis, Repugnat etiam rationi, quia quauis quod est potentia in materia sit actus in substantiis, multo nobilius tamen materia corporalis non est proportionata potentia respectu talis actus, quo substantiæ spirituales in actu sunt. oportet autem agens quod educat de potentia in actum esse materiæ proportionatum, unde non potest esse quod uirtus substantiæ spirituales creatæ se extendat ad materiæ transmutationem immediatè, sed mediante aliquo agente naturali. Quauis enim ei non obediatur corporalis materia ad formalem transmutationem, immediatè tamen obedit ei localiter ad motum localem, & per hanc uirtutem possunt congregare & circumponere aliqua agentia naturalia ad aliquem effectum persciendum. Ea uero ad quæ nulla uirtus naturalis se extendit sunt sola diuina uirtute, quæ sola potest naturalem ordinem immutare. Sed quia mentes nostræ sunt proportionatæ, & propinque ad recipiendum actionem angelorum, ideo in mentes nostras agere possunt dupliciter. Vno modo confortando intellectum nostrum sicut in corporalibus ratiuus calidum confortatur per magis calidum. Alio modo per agens naturale ipse intellectus, sicut etiam agit in corpora, & hoc est in quantum lumine angelico illustrantur phantasmata ad aliquas nobiliores conceptiones imprimendas, quæ

1. p. q. 105 ar. 6. o. q. 3. c. 1. p. q. 3. o. & 2. di. 3. q. 1. ar. 3. ad 4. ve ri. q. 2. ar. 3. o.

1. p. q. 17. ar. 2. 3. o. 2. di. 8. ar. 5. c. 1. p. q. 110 ar. 2. 3. o. 2. di. 8. ar. 5. c. 1. p. q. 105 ar. 6. o. q. 3. c. 1. p. q. 3. o. & 2. di. 3. q. 1. ar. 3. ad 4. ve ri. q. 2. ar. 3. o.

quàm lumine intellectus agentis exprimi possent.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod angeli habent conuenientiam cum illis inferioribus corporibus, quæ est conuenientia mouentis ad motum, possunt enim mouere motu locali corpora, non solum illa cælestia immediate, sed etiam hæc inferiora, ut sic sententia nostra de actione angelorum in corpora sit media inter duas opiniones philosophorum prædictas.

Arti. 12. 3. ad 1.

Art. 45. c.

Art. 45. c.

Ad secundum dicendum, quod Angelus agit in hæc corpora mouendo ea localiter per imperium, sed imperium non dicitur hic sine uirtute actiua, quam oportet aliquo modo continere corpus motum, cum mouens & motum oportet esse simul, ut probatur in 7. Phisic. (T. 12.) Actio uero qua in fluere dicitur in animam nostram, confortando eam ad intelligendum, non oportet quod transeat per medium corporale, quia hoc facit in spiritualibus ordo, quod in corporalibus situs secū dum Aug. Anima uero nostræ ordine naturæ quasi contingatur ipsi angelis, sicut & angelus inferiori superiori, unde non oportet quod interueniat medium corporale.

Ad tertium dicendum, quod angeli neque in anima neque in natura corporali aliquid creant, sed solum educunt de potentia in actum. Et quamuis naturale agens de potentia in actum educere possit, non tamen ita perfecte sicut angelus.

QVÆSTIO V.

DEINDE queritur de his quæ pertinent ad homines.

- ¶ Et primò quantum ad naturam.
- ¶ Secundo quantum ad gratiam.
- ¶ Tertio quantum ad culpam.
- ¶ Quarto quantum ad gloriam.
- ¶ Quantum ad naturam queruntur duo.
- ¶ Primò utrum uegetabilis, & sensibilis anima sit a creatione.
- ¶ Secundo utrum imperare sit actus uoluntatis, uel rationis.

ARTICVLVS XI.

Utrum animæ uegetabilis, & sensibilis educantur in esse per creationem.

189
at 4. 4. 2. 6
ad 1. & 4.
& 1. p. 96.
118. ar. 1.
o. & potè.
q. 3. 2. 2. o

AD primum sic proceditur. Videtur quod anima uegetabilis, & sensibilis educantur in esse per creationem. Vt enim dicit Aug. in lib. de uera religione. Substantia uiuens naturæ ordine præfertur substantiæ non uiuenti, sed anima sensibilis & uegetabilis sunt substantiæ uiuentes; ergo sunt nobiliores omnibus substantiis non uiuentibus. Aliquæ autem substantiæ nõ uiuentes sunt immediate a Deo creatæ, ut elementa huius mundi; ergo & anima sensibilis & uegetabilis immediate a Deo creatæ, cum nobilitas facientis demoustrat nobilitatem facti.

¶ Præterea, Omne cui proprie competit fieri, uel fit ex nihilo, uel fit ex aliquo. Sed animæ uegetabilis, uel sensibilis competit proprie fieri; ergo cum non fiat ex aliquo, quia non habent materiam partem sui relinquuntur quod fiant ex nihilo, & sic exeunt in esse per creationem. Probatio mediæ. Omne quod proprie habet esse si non semper fuit, proprie dicitur fieri. Sed anima sensibilis proprie & uerè habet esse cum sit substantia operans, mouet enim corpus, nihil autem habet propriam operationem nisi quod habet proprium esse; ergo cum anima sensibilis huius animalis non semper fuerit proprie, competit ei fieri, & sic restat quod creetur.

Sed contra est, quod Philosophus dicit in 2. de anima, quod sensitiui prima mutatio fit a generante. Prima autem mutatio sensitiui est secundum quam acquirit actum primum, qui est anima sensitiua: ergo fit per generationem, & non per creationem.

Præterea, Omne illud quod præcedit in semine hominis ante introductionem animæ rationalis est per generationem, & non per creationem. Sed anima uegetabilis & sensibilis præcedunt in semine hominis qua primum est uiuū quàm animal, & animal, quam homo, secundum philosophum 16. de anima libus: ergo etiam in homine est anima sensibilis & uegetabilis per generationem.

Præterea, Cum Deus in instanti operetur, natura uero successiue: omne illud quod per actionem successiuam exit in esse est ab aliquo agente naturali. Sed anima sensibilis & uegetabilis producuntur actione successiua, quia determinato spacio temporis uiuificatur conceptus, & sensificatur: ergo anima sensibilis, & uegetabilis sunt a naturali agente: & non per creationem.

Respondeo dicendum, quod circa hanc questionem est du-

plex opinio. Quidam enim dicunt animam sensibilem & uegetabilem esse ex creatione. Alij uero ex traditæ: & hæc diuersitas apud philosophos inuenitur nõ solum de istis animabus, sed etiam de omnibus formis substantialibus. Quidam enim, ut Plato & Auicenna, posuerunt omnes formas ab extrinseco esse, qui præcipuè ex duobus mouebantur, cum nihil quide, quia cum formæ non habeant materiam partem sui, nõ possunt fieri ex nihilo, unde oportet quod a creature fiant. Secundo quia in rebus inferioribus non uidebantur principia actionum, nisi qualitates actiua & passiua quas iudicabant insufficientes ad productionem formarum substantialium, cum nihil agat ultra suam speciem. Sed in hoc uidentur fuisse decepti quia attribuebant fieri proprie istis formis: cum tamen fieri non sit nisi cõpositi, cuius etiam proprie est esse. Formæ enim esse dicuntur non ut subsistentes, sed ut quo composita sunt: uel & fieri dicuntur non propria factione, sed per factiõnem suppositorum quæ transmutatur transmutatiõne materiæ de potentiã in actum, unde sicut composita sunt per agentia naturalia, ita etiam formæ quæ non sunt subsistentes. Qualitates autem actiua & passiuæ agunt ad formas subsistentes in uirtute substantialium formarum quarum instrumenta. Sicut calor ignis agit ut instrumentum animæ nutritiua, ut dicitur in secundo de anima: (Topicorum capite quodragesimo primo.) Anima autem uegetabilis & sensibilis non sunt formæ subsistentes, aliàs remaneret post corpora, unde oportet quod fiant a generante per actionem Compositorum, sicut & ceteræ formæ materiales, sola autem anima intellectiua, quæ habet esse subsistens cum maneat post corpus, est ab extrinseco per creationem: si autem sensibile, & uegetabile, & intellectiua in homine in diuersis substantiis animæ radicanter: tunc & uegetabilis & sensibilis hominis in generante erit: sed quia hæc opinio repugnat dictis philosophorum, qui in uno animato unam animam tantum posuerunt, ad quam omnes operationes animo pertinet, & etiam contra dicta sanctorum improbanum pluralitatem animarum, ut patet in libro de ecclesiasticis dogmatibus. Ideo approbato quod in homine sit tantum una substantia animæ, cuius potentie sunt uegetatiua sensitiua, & intellectiua, dicimus quod anima hominis, quæ omnes has potentias animæ sustinet a Deo creatur: quamuis per operationem naturalis agentis fiat, ut corpus organizatum actu perficiatur per potentias, quæ sunt corporaliū partium actus.

Plato Auicenna.

ar. 12. 3. & 161. art. 102.

1. p. 97. art. in 6. ad 1. q. 90. art. 3.

ar. 41. 6. ad 1. & 4. Po. q. 3. ar. 1. q. 9.

art. 44. 6. si. 1. q. 7. art. 1. q. 9. art. 1. q. 3. ad 1. q. 3.

Ad contrariã.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod anima uegetabilis & sensibilis non sunt substantiæ uiuentes, sicut nec subsistentes, sed sunt principia uiuendi & essendi: & iterum non oportet quid minus nobile sit a Deo immediate, quod etiam quod est magis nobile, quia Deus cum non habeat limitatam uirtutem nec agat necessitate naturæ, potest agere & nobiliora & minus nobilia secundum suam uoluntatem, sicut immediate produxit prima indiuidua brutorum animalium, quibus tamen homines, qui nunc generantur ex semine nobiliores sunt.

Ad secundum dicendum, quod animæ sensitiua non conuenit per se esse, nec fieri, nec operari: nulla enim est actio animæ in qua corpus non communicet. Est enim duplex potentia motiua animæ sensitiua, una quæ imperat, scilicet appetitiua, cuius actus constat, quæ affixa musculis & neruis est principium mobilitatis in eis, sed ipsa distinctio partium corporaliū facit quæ una pars animalis est mouens & alia mota, & ita possunt moueri ex se.

Alia, quæ sunt in contrarium concedimus, nisi quantum pertinet ad hominem, in cuius semine quamuis præcedat uegetatiua & sensitiua anima imperfecte, cum illis cessantibus introducat per creationem anima rationalis, quæ perfecte conuenit quod in eis erat imperfectioris: nam secundum Auicennam in generatione animalis ex semine interueniunt multe generationes, & corruptiones.

ARTICVLVS XII.

Utrum imperare sit actus rationis.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod imperare sit actus rationis, quia Philosophus dicit in 1. Ethic. Ratio rectè & ad optima deprecatur & obedit ei quod est conueniens: ergo imperare & deprecari & huiusmodi uidentur ad rationem pertinere.

190
1. 1. 6. 1. 7. art. 1. q. 6. 1. p. 96. 1. ar. 1. q. 3. ad 1. q. 3.

Sed contra. Imperare ad dominium pertinet. Sed nos sumus domini nostrorum actuum per uoluntatem: ergo imperare est actus uoluntatis.

Respondeo dicendum, quod in imperio duo concurrunt, quorum unum est rationis, aliud uoluntatis. Qui enim imperat aliquid inclinat ad faciendum quod uoluntatis est: ipsius enim

enim est mouere per modum agentis: & iterum ordinat eum cui imperat ad exequendum illud quod imperatur, & hoc ad rationem pertinet, cuius est ordinare. Et si duorum horumordo consideretur, uidetur primum esse inclinatio uoluntatis in aliquid per electionem, & postea in principio executionis ordinat per quos fieri debeat, quod electum est: & sic imperium erit immediate actus rationis, sed uoluntatis quasi primo mouentis.

QVÆSTIO VI.

ARTICVLVS XIII.

Virum charitas per suam essentiam augetur.

DEINDE queritur quantum ad gratiam pertinet, utrum charitas secundum suam essentiam augetur. Et uidetur quod non. Cum enim augmentum sit quedam mutatio, uel uariatio, quod secundum essentiam augetur secundum essentiam uariatur uel mutatur, sed quod mutatur uel uariatur secundum essentiam, aut generatur aut corrumpitur: ergo si charitas secundum essentiam augetur corrumpitur, non enim generatur, cum prius fuerit.

Præterea, Charitas non habet quantitatem nisi uirtualem. Sed uirtus charitatis est ipsa essentia eius: ergo quantitas charitatis est essentia eius: non ergo potest esse quod uarietur quantitas charitatis sine uariatione essentiae eius, & sic si augetur secundum suam essentiam oportet, quod esse eius, uel generetur uel corrumpatur.

Sed contra. Præmium essentiale respondet ipsi essentiae charitatis. Sed quidam proficiunt ad maius præmium essentiale: ergo in eis charitas secundum essentiam augetur.

Respondetur dicendum, quod charitas secundum suam essentiam augetur. Sed notandum est, quod hæc præpositio, secundum, uarias habitudines importat, quandoque denotat subiectum, ut cum dicitur, iste albus secundum pedem, quia pes est subiectum albedinis, quandoque uerò formam, ut cum dicitur, iste est coloratus secundum albedinem. Cum ergo dicitur aliquid secundum hoc moueri potest intelligi uel subiectum, uel formam. Cum n. dicitur, iste mouetur secundum manum, notatur subiectum motus. Cum uerò dicitur, i. te mouetur secundum locum, notatur id quod formaliter specificat motum. Sic ergo cum dicimus charitatem secundum essentiam augetur, denotatur subiectum augmenti, ut sit sensus. Ipsa essentia charitatis augetur, sicut cum dicimus, album augetur secundum essentiam suam, non autem designatur forma specificans motum, ut sit sensus, augetur secundum essentiam, id est augmentum eius est motus in esse, uel in essentia: & sic dicitur augmentum esse secundum quantitatem, & quamuis quantitas charitatis, quæ est uirtus, sit de quod essentia charitatis, non tamen oportet, quod essentia charitatis, non tamen oportet, quod essentia charitatis tollatur, quia etiam in augmento corporali ipsa essentia quantitas, non tollitur, cum semper remaneat dimensio indeterminata sed secundum diuersas terminaciones quas recipit, fit mutatio de paruo in magnum, quæ est augmentum: ita etiam ipsa uirtus charitatis non tollitur per essentiam suam, sed uariatur terminatio eius. Omnis autem forma recepta in aliquo subiecto terminationem recipit secundum capacitatem recipientis. Unde quando subiectum charitatis magis disponitur ad charitatem, s. ad congregationem sui ad Deum, tanto maiorem participat charitatem: & sic charitas secundum suam essentiam augetur dicitur.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO VII.

ARTICVLVS XIII.

Virum Petrus negando Christum peccauerit mortaliter.

DEINDE queritur de his quæ perueniunt, ad culpam: Et queruntur duo.

Primo utrum Petrus negando Christum peccauerit mortaliter.

Secundo, utrum habere plures præbendas sine cura animarum absque dispensatione sit peccatum mortale.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod Petrus negando Christum non peccauit mortaliter. Dicit enim quædam

Gl. quod peccauit per surreptionem. Sed peccatum per surreptionem est ueniale & non mortale: unde primi motus qui per surreptionem fiunt, sunt peccata uenialia: ergo peccauit tantum uenialiter.

Præterea, Bernardus dicit in lib. de dile. Domini, quod in Petro charitas fuit sopita non extincta. Sed per peccatum mortale charitas extinguitur: ergo Petrus non peccauit mortaliter.

Sed contra est quod Grego dicit in moral. quod Petrus ab ipsis faucibus Diaboli eripitur. Sed in faucibus Diaboli non est aliquis nisi per peccatum mortale: ergo Petrus peccauit mortaliter.

Respondetur dicendum, quod absque dubio Petrus peccauit mortaliter negando Christum, quod quidem patet ex duobus. Primo, quia negauit Christum in loco ubi periclitabatur, & eius confessio requirebatur. Ore enim confessio fit ad salutem, ut dicitur ad Ro. 10. in quo uidetur quod sit de necessitate salutis confessio fidei in casu prædicto: & præcipue mendacium in his quæ fidei sunt est perniciosissimum, secundum Augustin. in libro de mendacio. Secundo, quia defectui confessionis & mendacio addidit perituriu & blasphemiam: quia ut dicitur Marth. 16. cecipit detestari & jurare, quia non nouisset hominem: quæ constat esse grauiora peccata. Unde Glo. dicit ibidem. Tertio cepit detestari & iurare, quia non nouisset hominem, quia perseuerat in peccato dat in erementum scelerum, & qui minima spernit, cadit in maiora.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod surrepto dupliciter accipitur: uno modo secundum quod opponitur deliberationi: & sic primi motus dicitur esse surreptiuus: sic Petrus ex surreptione non peccauit. Alio modo secundum quod opponitur electioni: & sic Petrus ex surreptione peccauit, quia non peccauit ex electione quasi ex certa malitia, sed ex passione timoris: talis autem surrepto non excusatur a mortali, sicut patet in continetate qui fornicatur motus concupiscentia, cum tamen haberet propositum continentie.

Ad secundum dicendum quod Ber. improprie loquitur, & eius uerbum ut uerificetur est intelligendum de quadam dilectione familiaritatis, quam Petrus ad Christum conceperat, quæ in eo mansit etiam post negationem, uel si intelligatur de charitate gratuita, intelligendum est quod non fuit extincta secundum prædestinationem diuinam, quæ eius penitentiam præparabat, quamuis esset in se extincta secundum actum.

ARTICVLVS XV.

Virum habere plures præbendas sine cura animarum absque dispensatione sit peccatum mortale.

AD secundum sic proceditur. Videntur quod habere plures præbendas sine cura animarum absque dispensatione sit peccatum mortale. Quicumque enim facit contra statutum concilii peccat mortaliter. Sed qui habet plures præbendas facit contra statutum concilii generalis: ergo peccat mortaliter. Probatio media. distinctio septima dicitur in quodam decreto. Urbani Papæ, quod incipit, sanctorum canonum. Omnino alique in duabus Ecclesiis titulari non liceat. Sed unusquisque in qua titulus est in ea tantum canonici habeatur, licet enim Episcopi dispensatione unus diuersis præfesse possit Ecclesiis. canonicus tamen præbendarius, nisi unius Ecclesiæ, in qua conscripuit esse, esse non debet.

Præterea, decima quinta quaestione prima, dicit quoddam decretum septimæ synodi. Clericus ab instanti tempore in duabus non connumeretur Ecclesiis: negotiationis enim est hoc & turpis lucri commodum, & ab Ecclesiastica consuetudine penitus alienum, & sic idem quod prius.

Præterea, Chryostomus dicit. Quod tenebra erubuit lumen erubescat: quæ figura non fuit concessum rei reor esse illicitum: figuræ autem non fuit concessum quod inter leuitas qui capiebat in Bethelam caperet in Hierusalem: ergo cum perfectiores esse debeamus, qui capit in Tyro, non capit in Damasco.

Præterea, Bernardus dicit. Qui non unus, sed plures est in beneficiis: non unus sed plures erit in suppliciis. Sed qui habet plures præbendas, plures est in beneficiis: ergo plures erit in suppliciis, & sic grauissimè peccat.

Præterea. Quicumque committit se discrimini, & periculo peccati mortalis peccat mortaliter. Ille est huiusmodi, qui recipiendo plures præbendas in rat statuta utriusque Ecclesiæ, in quibus præbendatur, tempore aliquando non possunt simul seruari, ut potè si eodem tempore uocetur ad electionem in utraq; Ecclesia uel ad aliqua Ecclesiæ negotia peragenda, & præcipue si sit causa.

22. q. 3. art. 2. o. & 4. dist. 49. q. 5. art. 3. q. 2. ad 1. 22. q. 6. 69. art. 1. 2. o. & q. 110. art. 4. o. & 4. dist. 16. q. 4. art. 1. q. 3. c.

ma. q. 6. 7. art. 3. ad 6

193 193. artic. specialis.

fit causa inter duas Ecclesias cum utrique teneatur: ergo uide-
tur quod peccet mortaliter.

Secundo est, quia illud quod uergit in commune pericu-
lum, non est ab Ecclesia sustinendum. Sed Ecclesia sustinet, ut
aliqui communiter habeant duas præbendas: ergo in hoc non
est periculum peccati mortaliter.

Præterea, licitum est alicui patrimonium habenti præbendam
accipere. Sed maior est convenientia inter Ecclesiastica beneficia,
quam inter patrimonium, & præbendam: ergo etiam licet
habenti unam præbendam accipere etiam.

Respondeo dicendum, quod omnis questio in qua de peccato
mortaliter quaeritur, nisi expresse ueritas habeatur periculosè de-
terminatur: quia error quo non creditur esse peccatum morta-
le, quod est peccatum mortale, conscientiam non excusat a to-
to, licet forte a tanto. Error uero quod creditur esse mortale, quod
non est mortale, ex conscientia ligat ad peccatum mortale. Præci-
pue aut periculosum est ubi ueritas ambigua est, quod in hac
questione accidit. Cum enim hæc questio ad theologos pertineat, in-
quantum dependet ex iure diuino, uel ex iure naturali: & ad
iuristas in quantum dependet ex iure positivo, inueniuntur in
ea theologi theologis, & iurista iuristis contraria sentire. In iu-
re namque diuino non inuenitur determinata expressè, cum
in sacra scriptura expressa mentio de ea non fiat, quamuis ad
eam argumta ex aliquibus auctoritatibus scripturæ forte
adduci possint: quæ tamen non lucidè ueritatem ostendunt. De-
terminando uero eam secundum ius naturale, sic uidetur ad pres-
ens de ea dicendum, quod actio in humanarum multiplex est
differentia. Quædam enim sunt quæ habent deformitatem in sepa-
rabiliter annexam: ut fornicatio, adulterium & alia huiusmodi,
quæ nullo modo bene fieri possunt: de numero talium non
est habere plures præbendas, alias in nullo casu dispensatione
recipere possent, quod nullus dicit. Quædam uero sunt actio-
nes, quæ de se indifferentes sunt ad bonum, uel malum, ut le-
uare fœlicam de terra, uel aliquod huiusmodi: inter quatum
numerum quidam computant habere plures præbendas, dicen-
tes. Ita licitum est habere plures præbendas, sicut habere plura
poma. Sed hoc non uidetur esse uerum, cum hoc quod est ha-
bere plures præbendas plurimas in se ordinationes contineat,
ut potè quæ non est possibile aliquem in pluribus ecclesiis de-
seruire in quibus est præbenda sua, cum præbenda uideatur
esse ordinata quasi quædam stipendia Deo ibidem ministran-
tium. Sequitur etiam diminutio cultus diuini, dum unus loco
plurium instituitur. Sequitur etiam in aliquibus defraudatio
uoluntatum testatorum, quæ ad hoc alia bona ecclesiis con-
tulerunt, ut certus numerus Deo deseruiendum ibi esset. Sequi-
tur etiam inæqualitas, dum unus pluribus beneficiis abundat,
& alius nec unum habere potest, & multa alia huiusmodi quæ
de facili patent: unde non potest contineri inter indifferentes
actiones, & multo minus inter eas quæ sunt secundum bonum,
ut dare elemosynam & huiusmodi. Sunt uero quædam
actiones quæ absolute consideratæ deformitatem, uel inordi-
nationem quandam important, quæ tamen aliquibus circum-
stantiis aduenientibus bene efficiuntur, sicut occidere hominè.
uel percutere in se deformitatem quandam importat, sed si
addatur occidere malefactorum propter iustitiam, uel percutere
delinquentem causa disciplinæ non erit peccatum, sed uir
tuosum. In numero hanc actionem uidetur esse habere plu-
res præbendas. Quamuis enim aliquas in ordinationes conti-
neat, tamen alie circumstantiæ possunt superuenire ita honestas
actum, quod prædicta in ordinationes taliter euacuat
tur, ut puta si sit necessitas in pluribus ecclesiis eius obsequium,
& possit plus seruire ecclesiis, uel tantumdem absens quam alius
presens, & si quæ alia sunt huiusmodi, & tunc istis conditionibus
superuenientibus cum recta intentione non erit peccatum
etiam nulla dispensatione interveniente, si consideretur tantum
secundum ius naturale, quia dispensatio ad ius naturale
non peruenit, sed solum ad positum. Si uero aliquis intentio-
ne plura beneficia habeat, ut sit diuor, ut laicus uiuat, & ut
facilius ad episcopatum perueniat in aliqua ecclesiarum, tibi est
præbenda sua, non tolluntur prædicta deformitates, sed augen-
tur, quia cum tali intentione & unum beneficium habere, quod
nullam in ordinationem importat, esset illicitum. Et sic quidem
esset dicendum secundum ius naturale etiam nullo iure
positiuo superueniente. Nunc autem certum est per antiqua iu-
ra hoc esse prohibitum, patet etiam huius prohibitioni consue-
tudine esse contrariam, per quæ quidam dicunt illa iura esse
abrogata. Nam per contrariam consuetudinem iura humana
abrogantur. Quidam uero dicunt per hanc consuetudinem an-
tiqua iura non abrogari, eo quod quædam Decretalis, & multa
per patientiam tolerantur, quæ si in iudicio fuerint deduc-
ta, ultra cogentem cassantur, & hac controuersia iuris est
zelinquenda, quamuis hoc uideatur esse probabile, & quantum

ad hoc quod iura illa antiqua continentius naturale abrogari non
possunt per contrariam consuetudinem, ut potè irrationalium.
Quantum autem ad hoc quod solum de iure positiuo continent
possunt esse abrogata, præcipue si simulant hanc contrariam
consuetudinem, in quorum potestate est ius positiuum mu-
tare intendunt per talem dissimulationem an uera iura mu-
tare. Si ergo antiqua iura, quæ hoc prohibent in suo robore ma-
neant cõtraria consuetudine non obstant certum est non posse
aliquem plures præbendas habere absque dispensatione, etiam
illis circumstantiis superuenientibus, quæ secundum conside-
rationem iuris naturalis actum poterant honestare. Si autem
antiqua iura sunt per consuetudinem abrogata, tunc prædicta
circumstantiis superuenientibus etiam sine dispensatione licitum
est plures præbendas habere, sine quibus circumstantiis licitum
non est, quantumcumque: dispensatio inueniatur, eo quod dis-
pensatio humana non auferit ligamen iuris naturalis, sed solum
ligamen iuris positiuum, quod per hominem statuitur, & quod
hominem dispensari potest.

Et ex his de facili potest patere responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

Verum omnes sancti, qui sunt per ecclesiam canonizati,
sunt in gloria, uel aliqui eorum in inferno.

DEINDE queritur quantum ad gloriam pertinet, utrum
omnes sancti qui sunt per ecclesiam canonizati sint in
gloria, uel aliqui eorum sint in inferno. Et vtrique aliqui possunt
esse in inferno de his qui sunt in ecclesia canonizati. Nullus enim
potest esse ita certus de statu alicuius, sicut ipsemet de se, quia
quæ sunt hominis nemo a nouit, nisi spiritus hominis qui in ipso
est, ut dicitur prima Corinthiorum 2. Sed homo non potest
esse certus de seipso, utrum sit in statu salutis. Dicitur enim
Eccles. 9. Nemo scit utrum sit dignus odio, uel amore ergo mul-
to minus Papa scit, ergo potest in canonizando errare.

Præterea, quicumque in iudicando in iniusto medio fallibilis
potest errare, sed ecclesia in canonizando sanctos in iusto
testimonio humano, cum inquirat per testes de uita & miracu-
liserio cum testimonium hominum sit fallibile uidetur quod ec-
clesia in canonizando sanctos possit errare.

Sed contra in ecclesia non potest esse error damnabilis, sed
hic est error damnabilis, si veneratur tantquam sanctus qui
fuit peccator, quia aliqui scientes peccata sua credentes hoc esse
salutem, & si ita contingerent possent ad errorem produci: ce-
go ecclesia in talibus errare non potest.

Præterea, Augustinus dicit in epistola ad Hier. Quod si in scri-
ptura canonica aliquod mendacium admittatur mutabitur
fides nostra, quæ ex scriptura canonica dependet. Sed sicut tenent
credere illud quod est in sacra scriptura: ita illud quod
est cõter per ecclesiam determinatum, vñ hæc certus iudicari
sentit contra determinationem conciliorum: ergo cõtra iudicium
ecclesie erroneum esse non potest, & sic idem quod prius.

Respondeo dicendum, quod aliquid potest iudicari possibile esse
eundem esse consideratum, quod relatum ad aliquid extrinsecum
cum impossibile inuenitur. Dico ergo quod iudicium eorum qui
præsent ecclesie potest errare in quibuslibet, si persona eorum
tantum respiciatur. Si uero consideretur diuina prouidentia,
quæ ecclesiam suam spiritu sancto dirigit, non erret, sicut ip-
se promisit Io. 14. Spiritus adueniens doceret omnem ueritatem
de necessariis, & ad salutem: certum est quod iudicium ec-
clesie ueritatis errare in his quæ ad fidem pertinent im-
possibile est. Unde magis est standum sine Pape, ad quem pertinet
determinare de fide quam in iudicio profert, quam quorum
liber sapientum in scripturis opinioni, cum Caiphas ostendit
quam, in qua potest, legatur et in scriptis propheta. Ioan. 11.
In alijs uero sententijs, quæ ad particularia facta pertinent, ut
cum agitur de possessionibus, uel de criminibus, uel de huius-
modi, possibile est iudicium ecclesie errare, propter falsos testes.
Canonizatio uero sanctorum medium est inter hæc duo, quia
tamè honor quem sanctis exhibemus, quædam profusio fidei
est, quæ sanctorum gloriam credimus, præcedendum est, quod
nec etiam in his iudicijs ecclesie errare possit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod potest ex eius est
canonizare sanctos, potest certificari de statu alicuius per
inquisitionem uitæ, & a certitudinem miraculorum, & præci-
pue per in iudicium spiritus sancti, qui omnia scrutatur etiam
profunda Dei.

Ad secundum dicendum, quod diuina prouidentia præfer-
at ecclesiam, nec in talibus potest fallibile testimonium hominum
fallatur.

art. 65. o.
ueri. q. 17
ar. 3. ad 4

ar. 172. ad
1. 22. qu.
110. ar. 3.
c. ma. d. 1
ar. 4. ad 2
Reproba
tio.

Ma. q. 2.
ar. 4. & 5.

194
Ar. specul
de decan
nonizati
torum.
Ecclesia

3. p. 647
ar. 2.

1. p. 647
7. o. 1. d.
24. ar. 1.

INCIPIT QVODLIBETA DECIMVM.

QVAESTIO I.

QVAESTIO I. est de Deo, Angelo, & anima. De Deo quaesita sunt tria. Primo, de eius unitate. Secundo, de eius iudicio. Tertio, de eius sacramento.

ARTICVLVS I.

Primum unius aliquid positum dicitur in diuinis, & non remotionem tantum.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod unitas aliquid positum dicitur in diuinis, & non remotionem tantum, secundum opinionem magistris. Ex priuationibus enim non constituitur res aliqua. Sed ex unitatibus constituitur numerus qui est res, cum sit species quantitatis: ergo unitas non dicitur secundum priuationem tantum.

Præterea. Numerus sequitur distinctionem. Si ergo unitas & numerus in diuinis non dicerent rem aliquam, non esset in diuinis realis distinctio, quod est hæreticæ sabeliana.

Præterea. Si unitas & numerus in diuinis dicitur solum modo remotione: per unitatem autem nihil aliud uidetur remoueri quam numerus, nec per numerum aliud quam unitas, sequitur quod utriusque istorum in diuinis dicitur secundum negationem negationis, sed negatio negationis non est nisi secundum rationem tantum: ergo unitas & numerus non essent realiter in diuinis, quod est inconueniens: & sic unum & numerus aliquid positum dicitur in diuinis.

Sed contra. Omne quod prædicatur de aliquo prædicatur de eo secundum propriam rationem. Sed ratio unius in negatione consistit. Est enim unum quod non diuiditur secundum philosophum, ergo de Deo prædicatur secundum remotionem tantum.

Præterea. Secundum philosophum in 10. Metha. (T. 19.) unum & multa opponuntur, sic ut priuatio & habitus. Priuatio autem dicitur per remotionem tantum: ergo unum, quod inter prædicta duo tenet locum priuationis, dicitur per remotionem tantum.

Præterea. Vnum supra ens non addit aliquid secundum rem, quia si res non esset una per suam essentiam, addit ergo aliquid secundum rationem tantum. Sed quod est secundum rationem tantum, uel est negatio uel relatio. Cum ergo unum supra ens non addat aliquam relationem, quia ad aliquid non dicitur, videtur quod addat negationem.

Respondendo dicendum, quod unum quod est principium numeri de necessitate aliquid positum dicitur in eo cui attribuitur, quia cum ex unitatibus numerus constituitur, nisi unitas res aliqua esset, numerus res esse non posset. & sic non posset poni in aliquo genere tanquam species. Si ergo unum quod conuertitur cum ente sit idem quod unum quod est principium numeri, oportet quod etiam unum quod conuertitur cum ente, aliquid positum superaddat enti, & hoc concedit Auicenna, unde uult quod unum quod conuertitur cum ente addat supra ens aliquid quod ad genus mensuræ pertinet. Sed hoc non potest esse, quia cum unum quod conuertitur cum ente de qualibet re dicitur, oportet quod etiam illa res quam addit supra ens sit una, & sic uel erit una per aliquam unitatem additam, & ita erit processus in infinitum: uel erit una per essentiam suam, quod est impossibile in primo, ut scilicet ens ipsum dicitur unum per essentiam, non per aliquam rem additam. Sic ergo intelligendum est secundum opinionem Aristotelis & commentatoris eius, quod unum quod conuertitur cum ente non superaddit enti rem aliquam, sed solum negationem diuisionis, & sic huiusmodi unum & ponit aliquid in quantum in suo intellectu includit ens, & dicitur remotione quantum ad id quod superaddit enti. Vnum uero quod est principium numeri, quod futurum dicitur enti aliquid de genere mensuræ, & similiter numerus cuius est principium, inuenitur in rebus habentibus dimensionem, quia talis numerus causatur ex diuisione continui & hic numerus, scilicet ex diuisione continui causatus, est subiectum arithmetice, etiam secundum Auicennam. Nulla autem conditio propria rei corporalis potest dici de Deo, aut de aliqua substantia spirituali. Unde secundum hoc unum & numerus quæ conueniunt in genere quantitatis, non dicuntur de Deo & de

aliis substantiis incorporeis: sed solum unum quod conuertitur cum ente, & multitudo ei opposita, & ideo unitas in diuinis non dicitur nisi remotione quantum ad id quod superaddit enti, quamuis ponatur aliquid secundum quod includit ens. Est enim unum ens indiuisum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod obiectio illa procedit de uno quod est principium numeri.

Ad secundum dicendum, quod obiectio illa procedit si nullo modo unum & numerus aliquid ponentur realiter in diuinis: ponunt autem ens & rem distinctam, uel indiuisam quantum ad hoc, quod ens includitur in ratione unius, ut dicitur in 1. d. 24. ar. 1. & 2. 1. p. 1. q. 50. ar. 1. 3. ad 1. 1. q. 8. ad 1. 15. p. q. 9. ar. 1. ad 8. & 7. c. 2. dist. 3. q. 1. ar. 3.

Ad tertium dicendum, quod in ratione multitudinis includitur negatio rei, sed in ratione unius negatio negationis & rei simul, quod sic patet: enim est quod non diuiditur: diuisio autem est quæ negatur per unum quod conuertitur cum ente: oportet autem quod sit talis quod in omni diuisione saluetur: hæc autem est diuisio per affirmationem & negationem: & ideo huius diuisionis negatio constituitur rationem unius: est enim unum quod non diuiditur tali diuisione quod sit accipere hoc & non hoc: & sic unum in quantum negat affirmationem & negationem simul, est negatur ei & negationem simul prædicta uero diuisio includitur in ratione multitudinis: & sic includitur ibi negatio rei, quia multa sunt quæ sic diuiduntur, quod eorum unum non est alterum.

1. d. 24. ar. 1. & 2. 1. p. 1. q. 50. ar. 1. 3. ad 1. 1. q. 8. ad 1. 15. p. q. 9. ar. 1. ad 8. & 7. c. 2. dist. 3. q. 1. ar. 3.

Quid sit unum aut diuisio.

ARTICVLVS II.

Primum Christus sit descensus ad iudicium in terram.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod Christus non sit descensus ad iudicium in terram: quia super illud psal. Dominus in templo sancto suo, &c. dicitur glo. Quod Deus in celo sedens de bonis & malis iudicat: ergo iudicium non est futurum in terra, sed in celo.

4. d. 47. q. 1. art. 1. q. 1. o.

Præterea. Ad dignitatem iudicis pertinet quod iudicandi ad eum accedant, & non conuerso. Sed Christus est dignissimus iudex, cuius locus est cælum: ergo homines ascendent illuc, ut ibi iudicentur, non autem ipse in terram descendat homines iudicaturus.

Præterea. Si iudicium sit in terra futurum, præcipue uidetur, quod sit futurum in ualle Iosaphat, ut habetur Joel. tertio. Sed locus ille non posset tantum multitudinem hominum capere, & sic non est ibi futurum iudicium: ergo in nullo loco terra.

Sed contra est, quod dicitur 2. ad Thessalo. 2. quod Christus in iussu, & in uoce Archangeli, & in tuba Dei descendet de celo, & ita uidetur quod iudicium in terra non in celo sit futurum.

Præterea. In iudicio comparebunt non solum electi, sed etiam reprobi, qui habebunt corpora grossa, & graua, & sic non committitur eis locus cælestis, sed terrestris: ergo iudicium non est futurum in celo, sed in terra.

Respondendo dicendum, quod iudicium ordinatur ad retributionem præmiorum, unde secundum duplex præmium, scilicet anime & corporis est duplex iudicium Dei: unum quo beatificatur, uel damnatur homines quo ad animam, & hoc iudicium per totum hoc tempus agit. Aliud est iudicium, quo præmia buntur, uel penitentur homines, etiam quantum ad corpora, & hoc iudicium fiet post resurrectionem in fine temporis. Primum autem iudicium conuenit Christo ratione diuinitatis, sed secundum rationem humanitatis: quæ sicut dicit Aug. super Ioan. Verbum Dei unificat animas, sed uerbum caro factum unificat corpora: unde etiam Ioan. 5. dicitur. Postquam dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est. Sic ergo ultimum iudicium est futurum in loco qui Christo competit ratione suæ humanitatis, scilicet circa terram illam, ubi natus est & passus, & relictus: quia humanitas completur officia, propter quod dicitur 9. in ualle Iosaphat iudicium est futurum, quia uallis illa subiacet monti Oliueti, unde Christus ascendit in cælum, ut sic ostendat idem esse qui ascendit regnaturus, & qui descendit iudicaturus. secundum illud. Actuum primo. Quæmadmodum uideris eum ascendentem in cælum, ita ueneris.

22. q. 6. 6. art. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Glo. illa loquitur de primo iudicio, quod competit Christo ratione diuinitatis, ratione cuius etiam cælum ei pro loco assignatur: non quia diuinitas loco claudatur, sed quia in loco præcipue inter cætera incorporeas creaturas apparent iudicia maiestatis diuine, unde cælum locus Dei dicitur & sanctorum qui Deo fruuntur.

contra 4. ca. 95. & 96. & 4. d. 48. q. 1. ar. 1. ad 5. & ar. 4. ca. & opus. 3. c. 8. d. 1. ar. 4. q. 4. ca. 2. p.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod accessus ad locum iudicis, id est ascensus in caelum est premium quod ex iudicio reportatur, unde debet iudicium sequi non precedere, non autem ita se habet ad iudicium humanum accessus ad locum iudicis, & ideo non est simile.

Ad tertium dicendum, quod in iudicio neque Christus neque electi erunt in terra: sed solum reprobi Christus enim & electi erunt in aere: secundum illud 1. ad Thes. 4. Rapiemur in nubibus obvium Christo in aera; reprobi autem erunt non solum in valle illa, sed in regione circumquaque. Unde Christum & electos videre poterunt, tum ratione altitudinis, tum ratione claritatis.

ARTICVLVS III.

Verum species vini, quae remanet in sacramento altaris post consecrationem, alij liquori commisceri possit.

197
3. p. 1. 77.
art. 3. o. &
4. d. 12. q.
1. art. 2. q.
6. o.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod species vini, quae remanet in sacramento altaris post consecrationem, alij liquori commisceri non possit: quia secundum philosophum in 1. de generatione. (T. c. 84.) miscibilia sunt in mixto potest non actu. Si ergo illa species vini alteri liquori miscetur, post mixtionem non remanebit illa species in actu, sed deficienti specie deficit esse corpus, vel sanguis Christi. Sed hoc est inconueniens, quia secundum philosophum quae sunt miscibilia, in 1. de separabilia & sic illa species alicui liquori ad mixta poterit iterum separari, qua separatione facta erit ibi verum corpus Christi cum ea vel sanguis, cum tandiu corpus vel sanguis Christi sit sub specie, quantum species est. & sic sanguis Christi de nouo incipiet esse sub specie vini alio modo quam per consecrationem, quod etiam est inconueniens. ergo & illud ex quo sequitur: scilicet quod species vini post consecrationem alteri liquori miscetur.

Sed contra, forma mixti est forma accidentalis. Sed accidens superueniens non corrumpit subiectum ergo post mixtionem species cum aliquo liquore, adhuc remanet ipsa species, & sic non sequitur inconueniens praedictum.

ar. 183. &
3. p. 1. 75.
ar. 6 ad 3
8. q. 77.
art. 3. o. &
4. 3. p. 1. q.
77. ar. 8. o.
& 4. d. 12.
q. 1. ar. 2.
q. 4. o.

Respon. dicendum, quod quidam dicunt illis speciebus posse admisceri nullo modo aliquem liquorem: quia statim sub totis illis speciebus desinat esse sanguis Christi. & hoc ideo, quia mutatis speciebus non remanet ibi veritas sanguinis Christi, praedictionem enim cuiuscumque liquoris fit alia quantitas, quae subsistit in illo sacramento alijs accidentibus, fit enim maior quantitas, & sic non remanet ibi sanguis Christi. Sed hoc non videtur verum, quia species quae in sacramento post consecrationem remanet, eodem modo corrumpuntur, & non aliter quod accidisset de substantijs praexistentibus quorum species manent, sicut ad sensum patet, quod interimitur & alijs modis transmutantur omnino sicut accidisset de substantia panis aut vini ante consecrationem. constat autem per admixtionem vnus guttae aquae non fuisse totum vinum destrudum: unde nec propter hoc tota species vini corrumpitur post consecrationem: nec oportet si augetur quantitas quod propter hoc fit ibi alia species. Nam ipsa additio non tollit essentiam dimensionis, sed variat terminationem eius, quae quidem variatur non solum per additionem, sed etiam per diuisionem: unde si talis variatio sufficeret ad hoc, quod desineret esse sub speciebus corpus, vel sanguis Christi sequeretur, quod per diuisionem specierum similiter esse desineret: quod patet esse falsum. Et ideo dicendum, quod aliqua admixtio alterius liquoris facit vt totaliter desinat esse sanguis Christi sub speciebus: & aliqua non, sed solum sub parte specierum. Si enim esset substantia vini ibi, si alius liquor in magna quantitate admisceretur totaliter illud vinum corrumpere: & desineret esse vinum, si liquor admixtus esset alterius speciei, vel desineret esse hoc vinum si esset eiusdem speciei. Si autem alius liquor in parua quantitate admisceretur, non posset illius liquoris permixtio ad totum vinum peruenire, sed ad aliquam partem eius quam variaret, vel secundum speciem si esset alterius speciei, quam per mixtionem non totaliter amitteret, vel secundum numerum, si esset eiusdem speciei, vel speciem suam per mixtionem totaliter amitteret, sicut guttae aquae proiectae in amphoram vini. Sic ergo, si speciei post consecrationem fieret tanta permixtio extranei liquoris, quae sufficeret ad totam substantiam vini corrumpendam, sic ibi desineret esse sanguis Christi sub totis speciebus, si autem non sit tanta permixtio definit esse sub parte. Nam dato quod illi liquor permixtus in speciem vini mutetur, non tamen conuerteretur in

Quodoli quor ad dicitur ipis speciebus ueas cor pit.

F sanguinem Christi.
AD PRIMVM ergo dicendum, quod facta permixtione speciei cum alio liquore, non remanet species eadem, vel secunda species, vel secundum numerum, vel secundum totum, vel secundum partem, & sic sub toto, vel sub parte non remanebit sanguis Christi, sed substantia vini; nec etiam facta separatione denuo erit ibi sanguis Christi, quia miscibilia quae separantur ad mixto non redeunt eadem numero, sed eadem specie.

Ad secundum, quod in contrarium obijcitur, dicendum quod forma mixtionis dupliciter potest intelligi. Vno modo forma per quam corpus mixtum in specie collocatur, & sic est forma substantialis, per hunc enim modum forma lapidis dicitur forma mixta. Alio modo dicitur forma mixti qualitas quaedam media resultans ex simplicibus qualitatibus commixtis. Cum ergo dicitur quod forma accidentalis substantiam non destruit, potest dici quod verum est, tamen destruit accidentia, & sic species sacramentales quae sunt accidentia post commixtionem non manent, sed haec solutio non est secundum veritatem. Nam forma mixtionis cum fit quaedam qualitas media, non permittit nisi simplices qualitates, ex quibus componitur, species autem sacramentales non destruntur quibuscumque qualitatibus variatis. Quia si odor vini, vel color mutaretur, non propter hoc desineret ibi esse sanguis Christi: nisi dimensiones quae extens accidentibus subsistent, uicem substantiae gerentes secundum essentiam destruerentur, quod aliter accidere non potest, quam accideret de substantia vini, si ibi esset. Et ideo aliter dicendum est, quod accidens non corrumpit subiectum effectiue, sed dispositiue. Posita enim qualitate, quae est necessaria dispositio ad formam ignis, scilicet calore, in summo, remouet formam aeris: similiter posita media qualitate, quae est necessaria ad formam mixti, auferetur forma corporis simplicis.

4. contra gentiles. c. 81. ad 2. 1. p. 9. 76. ar. 4. ad 4.

QVÆSTIO II.

ARTICVLVS III.

Verum duratio Angeli habeat prius, & posterius.

DEINDE quaeritur de angelo, verum duratio Angeli habeat prius & posterius videtur quod sic. In eo enim cuius duratio non habet prius & posterius idem esse & fuisse. Si ergo in duratione Angeli non est prius & posterius, idem erit Angelum esse & fuisse. Sed hoc est impossibile, quia Deus potest facere quod Angelus non esset, cum non possit facere, quod non fuerit; ergo inconueniens est dicere quod in duratione Angeli non sit prius & posterius.

198
2. d. 1. q. 1. c. & d. 1. 7. q. 4. ar. 10.

1. Praeterea, Nullum creatum est infinitum in actu. Sed duratio Angeli est infinita ex parte post: ergo non est tota simul in actu, & ita est ibi prius & posterius.

2. Praeterea, mensura debet esse proportionata mensurato. Sed esse Angeli est finitum in actu: ergo esse, quod est eius mensura est finitum: & sic idem quod prius.

3. Praeterea, ratio aeternitatis in hoc perficitur quod est tota simul: quia secundum Boetium in 5. de consolatione, aeternitas est interminabilis uita tota simul, & perfecta possessio. Si ergo aut quod est Angeli duratio, non habeat prius & posterius, non uideatur ab aeternitate differre.

Boetius

Sed contra. Secundum Philosophum in quarto Phi. (T. c. 104.) propter prius & posterius in motu, est prius & posterius in tempore, quod mensura motum. Sed in esse Angeli non est alius motus, nec illud esse alio modo motui subsiecto: ergo in quo quod est eius mensura non est prius & posterius.

4. Praeterea, tempus nihil aliud est quam numerus prioris & posterioris. Si ergo in tuo fit numerare prius & posterius, aut nihil differat tempore.

Respondeo dicendum, quod de realiqua possumus loqui dupliciter. Vno modo secundum quod est in rerum natura. Alio modo secundum quod est in consideratione nostra. Primo modo accipitur substantia rei cum omnibus suis dispositionibus & operationibus: quia sine his substantia non inuenitur in rerum natura. Sed secundo modo potest accipi substantia absque suis dispositionibus: quia consideratio substantiae dependet a consideratione suarum dispositionum. Accipiendo ergo mensuram durationis secundum primum modum, sic soli Deo competet duratio, quae fit tota simul, & non alicui creaturae: eo quod solus Deus est immobilis quantum ad essentiam, & quantum

1. p. 1. q. 9. ar. 1. o. & 2. q. 10. ar. 2. q. 1. ad 2. 14. ad 1. 1.

Quantum ad omnia quæ circa essentiam considerari possunt. A
 Quælibet autem creatura est variabilis uel secundum substan-
 tiam, uel secundum aliquam dispositionem aut operationem.
 Et secundum hoc Aug. 21 q. ad Orosium, ponit omnes creatu-
 ras esse in tempore, etiam Angelos. Sed accipiendo mensuram
 durationis Angeli secundum modo, prout consideratur eius sub-
 stantia absolute eius mensura est æuum, & non tempus, de quo
 quidem æuo est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd in
 æuo est prius & posterius, sed non ita in tempore. In tempore
 namque est prius & posterius cum inuolutione, in quo autem
 sine inuolutione. Sed hoc non est intelligibile, impossibile est
 enim esse alicuius durationis duas partes simul, quarum una
 alteram non includat, sicut mensis includit diem: unde simul
 est aliquid in die, & in mense. Sed duo dies & duo menses simul
 esse non possunt. Unde quandoquæque in aliqua duratione ponun-
 tur duæ partes, quarum una est prior, & altera posterior,
 oportet quòd una transeat in alia de nouo adueniat, & sic oportet
 in omni duratione, in qua est prius & posterius, quòd fiat in
 nouatio. Mensura autem durationis in nouatione habere non
 potest, nisi illud quod per durationem mensuratur in nouatione
 non recipere possit, esse autem angeli est absque in nouatione,
 quia ex quo coepit esse immutabiliter perseverat: cù nec in eo
 sit motus, nec sit alicui motui subiectum, sicut esse rerum cor-
 ruptibilium est subiectum motui cœlesti. Sic ergo si attribuat
 mensura angelo quantum ad substantiam tantum illa nõ habet
 prius & posterius, sic enim mensuratur eorum esse æuo; &
 similiter si attribuat eorum mensura durationis quantum ad essen-
 tialia operationum beatitudinis: sic enim sunt in participa-
 tione æternitatis. Si uerò attribuat eorum mensura durationis ra-
 tionalium operationum, uel affectionum: sic eorum mensura
 habet prius & posterius, & ita etiam mensuratur tempore,
 secundum quod dicit Augustinus super Genesim ad litteram, quòd
 Deus moueretur creaturam spirituales per tempus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd rei æternæ, uel æui æter-
 næ aliquid potest attribui dupliciter. Vno modo ratione sui ipsius,
 & sic non attribuitur ei, neque fuisse, neque futurum esse,
 sed solum esse: quia in præterito & futuro implicatur prius &
 posterius, non autem in presenti. Alio modo ratione mensuræ
 adiacentis, uel subiacentis: id est ratione temporis & sic attribuitur
 ei fuisse per concomitantiam ad tempus præteritum, & futu-
 rum esse per concomitantiam ad tempus futurum. Ipsum
 enim momentum æternitatis adest toti temporis: unde dicit Au-
 gustinus de Deo, quòd fuit, quia nunquam defuit. Erit, quia nunquam
 deest. Sic ergo Deus non potest facere angelum non fuisse, quia
 non potest facere quin tempus præteritum simul cum esse angeli
 fuerit: potest autem facere angelum non esse quia potest fa-
 cere, ut esse angeli non sit simul cum tempore, quod presens est
 nunc, uel erit in futuro, & sic ista diuersitas magis dependet ex
 modo locationis, quam ex natura rei.

Ad secundum dicendum, quod infinitum dicitur dupliciter. Vno
 modo priuatiue, & sic non attribuitur nisi illis, quæ habent ex-
 tensionem, uel quantitatem: hoc enim solum naturæ esse habere fi-
 nitatem, & ita æuum nullo modo habet infinitatem, neque aliquam
 extensionem, nisi quatenus extensio in eo consideratur ex opera-
 tione mensuræ subiacentis. scilicet temporis, & ita nullum creatum
 est infinitum in actu. Alio modo dicitur infinitum negatiue, id
 est quia non habet finem, & sic indiuisibilia dicuntur infinita: ut
 punctus & unitas: quia non sunt finita, & hoc modo æuum est
 infinitum: quia scilicet non finitur. Sic autem aliquid quod creatum
 est secundum aliquid infinitum actu nihil prohibet.

Ad tertium dicendum, quòd per eundem modum est infinitum
 esse angeli & æuum.

Ad quartum dicendum quod inter æternitatem & æuum potest
 assignari triplex differentia. Quarum una potest sumi ex prædi-
 ctis: æternitas mensuratur ipsam substantiam æterni secundum
 dum quod est in rerum natura, id est cum omnibus quæ et ar-
 tibus unum, non autem æuum uel diuinitatem. Alia sumitur ex hoc
 quod æternitas mensuratur esse per se ipsas: unde æternitas est id
 cum substantia æterni. Æuum autem mensuratur esse creatum,
 quod non est per se ipsas, quia est aliud a substantia entis crea-
 ti. Tertia potest sumi ex hoc, quòd æuum, quamuis sit indeter-
 minabile ex parte finis, non tamen ex parte principij: æternitas
 uero ex parte utriusque.

QVÆSTIO III.

DEINDE queritur de anima.
 Et primo quantum ad naturam.
 Et secundo quantum ad gratiam.
 Et tertio quantum ad culpam.
 Et quarto quantum ad gloriam.

Circa naturalia animæ quæstio est de eius substantia, & de
 operatione.

CIRCA substantiam quæstio sunt duo.

- 1. Primum utrum anima sit suæ potentia.
- 2. Secundum utrum secundum suam substantiam sit incorruptibilis.

ARTICVLVS V.

Utrum anima sit suæ potentia.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd anima sit suæ po-
 tentia, quia in lib. de spiritu & anima dicitur, quod anima est
 quædam sua potentia: quædam uerò sua non est, sicut uirtutes.
 Præterea, Augustinus dicit in lib. de Trin. quod memoria, intelligentia,
 & uoluntas sunt una mens, una uita, una essentia. Sed hæc tria,
 secundum magistram 3. di. primi libri sententiarum, sunt tres
 anime uires: ergo uires animæ sunt ipsa eius essentia.

Sed contra est, quòd Dionysius in c. ccc. hic distinguit superiores
 substantias. scilicet angelos in tria. scilicet substantiam, uirtutem, & opera-
 tionem. Sed angelus nõ est minoris simplicitatis quam anima:
 ergo & in anima sua substantia non est sua uirtus, siue potentia.
 Præterea, eorum quæ sunt idem sit unum multipliciter, & reli-
 quum. Si ergo anima sit idem quod suæ potentia: uideretur cū
 potentia sit multa, quæ essentia animæ una esse non possit.

Respondendum dicendum, quòd de anima dupliciter loqui pos-
 sumus. Vno modo secundum quod est quædam substantia, &
 sic impossibile est quod anima sit suæ potentia duplici ratione. Quia
 una sumitur ex eo, quod est anima proprium: quia. Sim-
 pliciter est, ut idem secundum idem sic naturaliter principij
 plurium, & diuersorum numero, imò quasi oppositorum. Ani-
 ma autem secundum diuersas potentias inuenitur esse princi-
 pium actuum diuersorum secundum species, & quasi opposito-
 rum. Unde impossibile est, quod ipsa essentia animæ quæ est una,
 sit immediatum horum principium, & deo oportet ponere in
 anima præter eius substantiam potentias naturales, quæ sunt
 horum actuum immediata principia. Secunda ratio sumitur ex
 eo quod est commune animæ & omni substantiæ creatæ. In
 natura substantiæ creatæ est idem esse & operatio: hoc enim solum dicitur
 esse essentia aut esse essendi principium, potentia uerò operatio-
 nis: ergo cum ab uno naturaliter non sit nisi unum, nulla sub-
 stantia, nisi diuina est sua potentia. Nec est instantia de potentia
 materiae, et dato quod sit sua essentia: quia talis potentia non est ad
 operationem, sed ad esse. Alio modo possumus loqui de anima se-
 cundum quod est quoddam totum potentiale, & sic diuersæ po-
 tentiæ sunt diuersæ partes eius, & ita anima prædicatur de po-
 tentiis, uel econuerso abusiua prædicatione, sicut totum integrale
 de suis partibus, uel econuerso: quamuis minor sit abusus in
 toto potenciali, quam in integrali, quia totum potentiale secundum
 suam substantiam adest cuilibet parti, non autem integrale.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

199
 1. p. q. 77.
 ar. 1. o. Spi-
 ritu. ar. 10.
 o. & ani-
 ma. ar. 11.
 o. 2.
 Sed contra
 diuisione
 2.

Nota be-
 ne.
 1. p. q. 97.
 ar. 1. ad 5.
 & ar. 5.

ARTICVLVS VI.

Utrum anima rationalis sit corruptibilis.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd anima rationalis
 sit corruptibilis: quia secundum Damascenum. Nulla substan-
 tia potest esse sine propria operatione: propria autem operatio
 animæ rationalis est intelligere, quæ indiget corpore, cum non sit
 intelligere sine phantasmate, ut patet per Philosophum. 3.
 de anima. (T. c. 30.) Ergo destructo corpore substantia animæ
 rationalis non manet.

Præterea, illud quod habet uirtutem, ut sit semper non in-
 uenitur quandoque esse, & quandoque non esse: omnis enim
 res est quando diu uirtus rei exposcit: ergo quod inuenitur quan-
 doque esse, & quandoque non esse non habet uirtutem, ut sit
 semper. Sed omne quod incipit esse inuenitur quandoque esse,
 & quandoque non esse: ergo nihil quod incipit esse habet uir-
 tutem, ut sit semper, & ita nihil quod incipit esse potest esse
 incorruptibile. Sed anima rationalis incipit esse: ergo nõ potest
 esse incorruptibilis.

Præterea, hominis compositi ex corpore & anima est quod-
 dam esse aut ergo præter hoc esse anima hæt aliud esse, aut nõ.
 Si habet aliud esse: ergo compositio aduenit animæ post esse com-
 pletum: ergo homo compositio est animæ accidentalis, & sic ho-
 mo non erit ens per se, sed ens per accidens, quod est inconueni-
 ens. Si autem non habet aliud esse anima præter esse compo-
 situm: ergo postquam deficit esse compositi, anima esse non po-
 test.

230
 art. 6. o. &
 anima. ar.
 ti. 1. 4. o. &
 12. q. 85.
 art. 6. c. &
 1. p. q. 76.
 ar. 3. ad 10.

refl. Sed in morte corporali deficit esse compositi: ergo anima post mortem corporis non remanet.

Præterea, anima est forma corporis, aut ergo per essentiã, aut per aliquod accidens. Si per accidens, sequitur quod compositum non maneat & corporis fit accidentalis, sicut hominis ad indumentum. Si per essentiã: ergo cum forma in quantum est forma non possit esse sine materia, videtur quod anima post mortem corporis remanere non possit.

Sed contra est, quod Philosophus dicit in 2. de anima. (Text. tom. 2.) quod rationale separatur ab aliis, sicut perpetuum a corruptibili.

Præterea Philosophus in 10. Ethic. ostendit felicitatem contemplatiuam præminere ciuili, eo quod est diuturnior. Sed ciuilis durat usque ad mortem, ergo contemplatiua est etiam post mortem, & sic etiam anima post mortem corporis manet.

Respondeo dicendum, quod necesse est ponere substantiam animæ rationalis esse incorruptibilem. Si enim corrumpitur: aut corrumpitur per se, aut per accidens. Per se quidem corrumpi non potest, nisi esset composita ex materia, & forma contrarietatem habente: quod esse non potest, nisi esset elementum, aut ex elementis: ut antiqui Philosophi posuerunt, quorum positiones in 1. de anima reprobanur. Per accidens etiam corrumpi non potest, nisi poneretur quod non haberet esse per se: sed solum esse cum alio, sicut est de aliis formis materialibus, quæ præ se non habent esse subsistentem, sed sunt per se compositorum subsistentium quorum sunt partes; & sic per accidens corrumpuntur compositi corrupti, hoc autem de anima rationali dici non potest. Nam quod non habet per se esse, impossibile est quod per se operetur, unde etiam alia formæ non operantur, sed composita per formas. Anima autem rationalis habet per se operationem, quam exercet nullo organo corporeo mediante, scilicet intelligit, ut probat Philosophus 3. de anima. (T. c. 6.) Non enim possit omnium sensibilibus formas cognoscere nisi ab omnibus formis sensibilibus esset actus omnium, cum nihil recipiat quod iam habet. Oportet ergo si anima per aliquod organum intelligeret, quod suum organum careret omni forma sensibili, cum omnes formas sensibiles sit nata intelligere: sicut pupilla caret omni colore ad hoc quod uisus possit omnes colores cognoscere. Impossibile est autem esse aliquod organum corporeale carens omni forma sensibili: relinquitur ergo substantiam animæ intellectiua esse incorruptibilem. Vnde & Philosophus dicit in 2. de anima, quod intellectus uidetur esse substantia quædam, & non corruptiua. Hunc autem incorruptibilem intellectum quidam ponunt extra homines esse ponentes animam quæ est pars hominis corruptibilem fore, qui ponunt intellectum separatim continuari dupliciter. Vno modo, per illustrationem secundum eos qui ponunt intellectum agentem separatim & incorruptibilem. Intellectum uero possibilem cõunctum & corruptibilem. Alio modo per continuationem intellectus ad phantasmata secundum eos qui ponunt etiam intellectum possibilem esse separatim, & incorruptibilem. Sed primum horum esse non potest, quia si in nobis non est aliqua uis nisi materialis, lumen intellectus agentis non poterit in nobis recipi nisi materialiter, cum receptum sit in recipiente per modum recipientis: & ita non recipietur modo intelligibili, & sic nos non poterimus esse intelligentes, similiter secundum esse non potest, nam phantasmata sunt in nobis per nostram operationem, quæ sequitur esse substantiale, quia sic homo nõ haberet esse specificum ex hoc quod est rationalis, cum non sit rationalis nisi ex hoc quod intellectus coniungitur. Restat ergo quod ipsa anima humana, quæ est forma corporis, sit incorruptibilis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod anima indiget aliquo corporali ad suam operationem dupliciter. Vno modo sicut organo, per quod operatur, sicut uidetur oculo ad uidentum, & sic ad intelligendum non indiget aliquo organo, ut probatum est. Si autem sic indigeret organo ad intelligendum esset corruptibilis, utpote non potens per se operari. Alio modo anima ad operandum indiget aliquo corporali sicut obiecto, sicut ad uidentum indiget corpore colorato, & sic anima rationalis indiget ad intelligendum phantasmate: quia phantasmata sunt uisibilia intellectiua animæ, ut dicitur 3. de anima (T. c. 30.)

Oratio autem quæ sic indiget aliquo corporali a principio non potest esse sine corporali illo, potest autem postea, sicut anima sensitiua nulla operationem habere potest, nisi prius moueatur a sensibilibus, quæ sunt extra animam. Sed præter ea remanet actus imaginationis etiam sensibilibus abeuntibus: similiter destructis phantasmatibus operatio intellectiua in anima remanere potest.

Ad secundum dicendum, quod illa res est probatio Physic. in principio & mundi, qui ostendit quod omne generatum est corruptibile, & habet locum in illis quæ sunt & corruptur, naturaliter,

In quibus ex defectu uirtutis est, quod non possunt nec semper fuisse nec semper fore, & non autem habet locum in his quæ per creationem sunt, quæ accipiunt a Deo uirtutem, ut sint semper, quod esse non possunt antequam eam accipiant.

Ad tertium dicendum, quod anima esse suum communicat corpori, quod quidē ita acquiritur esse animæ in corpore, ut scidum ipsum subsistere possit, quod non est de alio formis, & sic ipsum esse animæ fit esse compositi, & tamen manet composito destructo.

Ad quartum dicendum, quod anima secundum suam essentiã est forma corporis, sed destructo corpore destruitur anima quantum ad id secundum quod est forma, sed solum definit esse forma in actu.

Q V A E S T I O III.

DEINDE queritur de operatione animæ.

ET circa hoc queruntur duo.

Primum, utrum anima intellectiua omnia quæ cognoscit, cognoscat in prima ueritate.

Secundum, utrum anima separata a corpore habeat actus sensitiuarum potentiarum.

ARTICVLVS VII.

Utrum anima quicquid intelligit, intelligat in prima ueritate.

AD primum sic proceditur. Videtur quod anima quicquid intelligit intelligat in prima ueritate. Aug. enim dicit in libro confesso. Si ambo uiderimus uidet uerum esse quod dico, ubi quæso uiderem. nõ ego in te, nec tu in me, sed ambo in ea quæ supra nos est incommutabili ueritate. & sic omne uerum quod anima cognoscit, in prima ueritate uidet.

Præterea. Verum addit supra ens manifestationem: ergo prima ueritas est per quam omnia manifestantur. Sed id, quod aliud manifestatur oportet, esse maxime manifestum, sicut patet in principis demonstrationis, & de luce corporali, per quã uisus corpora uidet: ergo prima ueritas est maxime omnibus mentibus manifestata, & sic non solum per eam, sed in ea omnia cognoscuntur.

Sed contra. Multi de conclusionibus demonstratiua ueritate cognitionem habent, qui de prima ueritate nihil considerant, ergo non omne uerum in prima ueritate cognoscitur.

Præterea. Aug. dicit in lib. de Lib. Ar. quod nullus de prima ueritate iudicat, & nullus sine ea recte iudicat, & ita si de ea non iudicatur, non cognoscitur, nec alia in ea.

Respondeo dicendum, quod sicut dicit quedam glo. supra illud Plat. 1. Dimittite sunt ueritates &c. Ab una prima ueritate multe ueritates in mentibus hominum resultant, sicut ab una facie hominis resultant multe facies in speculo fracto; hæc autem resultatio ueritatis est quantum ad duo, scilicet quantum ad lumen intellectuale de quo in Plat. 4. Signatus est super nos lumen uultus tui Domine. & quantum ad prima principia naturaliter nota siue sint complexa, siue incomplexa. Nihil autem possumus ueritatis cognoscere, nisi ex primis principis, & ex lumine intellectuuali, quæ ueritatem manifestare non possunt, nisi secundum quod sunt similitudo illius primæ ueritatis: quia ex hoc etiam habent quandam immutabilitatem, & infallibilitatem. Sic ergo in prima ueritate secundum suam essentiam nõ omnia uidentur a nobis in statu uisus, cum nec ipsæ per suam essentiã a uisitoribus uideantur. Sed in ipsa ratione uisus imaginis, scilicet ueritatis ad ea exemplata omnis ueritas a nobis cognoscitur. Et exinde est, quod duo idem uerum uidentur inquantum ab eadem prima ueritate resultat exemplata ueritas in mente utriusque: & ita intelligendum est dictum August.

Et sic patet solutio ad primum.

Ad secundum dicendum, quod operari aliqua, siue mouere dicitur dupliciter. Vno modo sicut principio formali operatio nis, uel motus: & sic oportet, quod motio mouentis, ul operatio operantis terminetur ad id, quod operatur, sicut instrumentum: & sic motio mouentis terminatur ad id quod mouet, sicut manibus baculo mouet lapidem, & baculum mouet. Id ergo quod cognoscimus sicut instrumentum, oportet esse nobis primum notum, & sic cognoscimus cõsolationes principia naturaliter nota, ad quæ comparatur intellectus agens sicut ad instrumenta, ut dicit commentator in 3. de anima: sed id quod cognoscimus sicut

de anima art. 14. o.

Anima p. fenõ corripit, neque p. accidens.

1. p. q. 75. art. 2. o. & q. 76. ar. 1. ad 1. ar. 8. c. & q. 77. art. 5.

1. p. q. 76. art. 1. o. & q. 88. ar. 1. c. & veri. q. 18. ar. 5. ad 8. Spiritu. art. 1. o. & 10. & 1. par. q. 79. art. 4. & 5.

pot. q. 6. ar. 9. ad 2. & 1. p. q. 75. ar. 8. ad 3.

1. p. q. 84. ar. 7. o.

1. p. q. 76. ar. 8. c.

1. p. q. 76. ar. 8. c.

101

1. p. q. 76. ar. 8. c.

1. p. q. 76. ar. 8. c.

1. p. q. 76. ar. 8. c.

1. p. q. 76. ar. 8. c.

1. p. q. 76. ar. 8. c.

1. p. q. 76. ar. 8. c.

1. p. q. 76. ar. 8. c.

1. p. q. 76. ar. 8. c.

1. p. q. 76. ar. 8. c.

1. p. q. 76. ar. 8. c.

1. p. q. 76. ar. 8. c.

...form. sicut forma cognoscens non oportet esse notum : quia nec A
oculus uidet lucem quæ est in oculi compositione, neque quic-
quem per quam uidet: & ita etiam non est necessarium vt quic-
unque intelligat aliquid, intelligat intellectum suum quo in-
tellectus illuminatur, uel intellectualem. Sic ergo ueritas à prima ueritate
in mentibus nostris exemplata à nobis partim cognoscitur vt
de necessitate ad hoc quòd alia in ea cognoscantur, scilicet quã
tam ad ipsa principia; & partim non de necessitate cognosci,
scilicet quantum ad ipsum intellectuale lumen. Ipsa uero exi-
senti ueritas à nobis per suam essentiam non uidetur.

ARTICVLVS VIII.

*Utrum anima separata possit habere actum sensitiuum
uoluntatis.*

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd anima, separata
a actu sensitiuum uoluntatis habere possit. Casilio. n.
dicitur in de anima. Quòd anima sine corpore uidet & audit,
& reliquis sensibus uiget.

Praterea, Lucæ 16. quædam dicuntur de diuite in infer-
num sepulto, quæ sine actu sensitiuum esse non possunt. Sed con-
stat quòd ibi erat tantum anima diuitis sine corpore: ergo ani-
ma sine corpore operationem sensitiuum habere potest.

Praterea, Frustra est potentia quæ non reducit ad actum.
Sed in anima post mortem remanent potentie sensitiuæ: ergo
& actus sensitiuum.

Sed contra, Sentire est operatio coniuncti: ergo destructo cõ-
iuncto in anima separata remanere non possunt.

Respondendum quòd in possibile est in anima separata ali-
cuius potentie sensitiuæ actum esse, quod sic patet. Operatio
namque potentie sensitiuæ eodem modo perficitur in homi-
ne & in bruto: eodem enim modo uidet homo per oculum, uo-
eque uisus. Actus autem sensitiuæ potentie in bruto non est ip-
sius anime sensitiuæ per se, sed mediante organo. Si enim per
se haberet operationem, anima sensitiua in bruto per se habe-
ret substantiam: & sic esset incorruptibilis, vt de anima ratio-
nalis probatum est. Vnde cum sit hoc inconueniens, impossibile
est quòd in bruto, uel in homine potentia sensitiua habeat ali-
cuius actum proprium: sed omnis actus eius est coniunctus: unde
in anima separata remanere non potest. Quidam tamen di-
cunt animam sensitiuam habere duos actus, uel quem exer-
cet organo mediante, qui post mortem non manet, alium quæ
per se ipsam agit, & hic manet post mortem. hoc autem uidetur
astellari opinionem Platonis de anima, qui ponebat animam sen-
sitiuam mouere se ipsam, & sic mouet corpus, & sic illa opera-
tio, qua mouebat se ipsam erat sibi propria: alia uero qua mou-
ebat corpus erat coniuncti: & propter hoc Plato ponebat ani-
mas etiam brutorum esse incorruptibiles. Hoc enim de necessi-
tate sequitur, quod tamen ista non concedunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicet operationes
uoluntatis propter quandam similitudinem nominantur nomi-
nibus passionum, quæ sunt in appetitu sensitiuum: ita etiam
intellectus operationes nominantur ab operationibus sensitiuum
propter similitudinem. Et sic loquitur Casilio.

Ad secundum dicendum, quòd illa uel ba que dicuntur de di-
uite oportet metaphoricè intelligi, uel secundum rerum simi-
litudines, & non secundum res ipsas, ut Aug. dicit.

Ad tertium dicendum, quòd secundum quosdam in anima
separata non manent potentie sensitiuæ actus, sed in radice tan-
tum. Si autem actus manent non ideo frustra erunt, quamuis
actibus careant: manent enim ad nature integritatem, sicut
membra generationis in resurgentibus corporibus.

QVAESTIO V.

DEINDE queritur de his que pertinent ad gratiam.

ET circa hoc quaruntur tria.

Primum de precepto honorationis parentum.

Secundò, de consilio quantum ad uotum obedientie.

Tertio, de uoto continentie.

ARTICVLVS IX.

*Utrum aliquis teneatur contrahere, ut dicitur sustentem
patrem, si aliter non possit.*

AD primum sic proceditur. Videtur quòd ille, cuius pater
non potest sustentari a hio nisi contrahendo accipiat do-

tem, unde patrem nutrire possit, non teneatur contrahere ut
patrem sustentet. Cum enim charitas sic ordinata plus aliquis
teneatur sibi quàm patri. Sed laudabile esset si aliquis propter
uirginitatem seruandam se morti exponeret: ergo non tene-
retur aliquis pro seruanda patris uita matrimonium contra-
hère.

Praterea, Preceptum non contrariatur consilio. Sed de
uirginitate seruanda est consilium: ut patet in ad Cor. 7. ergo p
preceptum de honoratione parentum non obligatur aliquis
ad hoc unde uirginitatem perdat.

Sed contra, Preceptum affirmatiuum obligat pro loco & tẽ-
pore. Sed tempus de honoratione parentum est quando paren-
tes indigent: ergo non obligatur aliquis ex tali precepto: ita
uidetur quòd teneatur matrimonium contrahere, si aliàs pa-
tri subuenire non possit.

Respondeo dicendum, quòd casus propositus non uidetur esse
de facili possibilis. Vix enim contingere potest, quòd aliquis pa-
rentes sustentare non possit absque matrimonij contractu tal-
tem manibus operando, uel mendicando. Si tamen hoc contin-
geret, esset idem iudicium de uirginitate seruanda in isto arti-
culo, & de alijs perfectionis operibus, sicut est introitus in reli-
gionem, de quo quidam uariè opinantur. Dicunt enim alij,
quòd si aliquis habet patrem indigentem, debet ei dimitti aliq,
quòd habet ad eius sustentationem, & sic potest licetè religio-
nem intrare parentum curam patri cõlesti committens, qui et
aues pascit. Sed quia hæc opinio nimis uidetur aspera ideo me-
lius uidetur dicendum, quòd aut iste qui habet propositum in-
trandi religionem uidet in seculo non posse uiuere sine peccato
mortali, uel non de facili. Si tamen sibi periculum peccati mort-
alis, cum magis teneatur saluti anime suæ prouidere quàm
corporalis necessitati parentum non teneatur in seculo reman-
nere. Si autem uideret se posse in seculo conuersari absque peccato
distinguentium uidetur: r. quia si sine eius obsequio paren-
tes nullo modo uiuere possunt, sic teneris seruire & alia ope-
ra perfectionis prætermittere, & peccare eos dimittens. Si uero
sine eius obsequio possunt aliquotè sustentari, non hono-
rificè, non propter hoc teneatur opera perfectionis dimittere.
secus autem est de illo qui iam religionem intrauit, quia cum
iam sit mortuus in mundo per professionem solutus est à lege qua
in mundanis obsequijs parentibus tenebatur, secundum do-
ctrinam apostoli ad Ro. 7. In alijs autem spiritualibus, puta ora-
tionibus, & huiusmodi eis teneatur seruire. Et hoc quòd dictum
est de introitu religionis potest etiam de obseruantia uirgini-
tatis & de alijs operibus perfectionis dici.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si aliquis non esset uir
ginitatem professus non deberet mori fame ante quàm matri-
monium contraheret.

Ad secundum dicendum, quòd preceptum contrariari cõ-
silio nihil prohibet in casu.

ARTICVLVS X.

*Utrum religiosus, qui emisit uotum obedientie, teneatur
in omnibus prelati obedire, etiam in
indifferentibus.*

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur, quòd religio-
sus qui emisit uotum obedientie, teneatur in omnibus
prelato obedire, etiam in indifferentibus: quia per uotum ca-
silius religiosus omni concupit renunciat: ergo per uotum
obedientie abrenunciat proprie uoluntati quantum ad omnia.

Praterea, Beatus Benedictus dicit in regula, quòd etiam si
prelatus non possit iubeat temperandum est ergo in multo ma-
gis in indifferentibus obedire teneatur.

Praterea, Uotum obedientie ad statum perfectionis perti-
net: hoc autem non esset si teneatur obedire nisi de his que
in regula continentur: quia quilibet subditus etiam secularis,
teneatur suo prelato obedire in alijs que pertinent ad ius
sue prelati: ergo uidetur quòd religiosus teneatur simplici-
ter in omnibus obedire.

Sed contra. Religiosus non teneatur ad plura quàm seculari-
s, nisi quatenus se per uotum obligauit. Sed per uotum pro-
fessionis non se obligauit ad obediendum nisi secundum regu-
lam: ergo in pluribus obedire non teneatur, quàm quæ sunt in re-
gularum.

Prat. Bernardus dicit in lib. de dispen. & precepto. Nihil p̄-
cipiat nisi prelati eorum quæ non promissum: nihil prohibeo
eorum quæ promissum.

Respondendum, quòd circa hoc partim communiunt omnes
& partim adiuuam dissentiant. Quòd enim religiosus non
teneatur

4. d. 38. q. 2.
2. a. 1. q. 2.
ad 2. & a.
5. l. iustis.

Apostolus

Opinio
uaria de
contrahen-
do multo
pro suble-
uare.

22. q. 189
ar. 6. o. 8
q. 101. a1
1 ad 3, &
4.

Ad ratio-
nes.

204
21. q. 110
ar. 4. ad 5
& q. 187.
ar. 3. o. 2.
d. 44. q. 2.
ar. 3. o.

art. 14. q. 2.
2. & 157.
ad 10.

art. 4. c. & 2 d. 44. q. 2 art. 3. o. teneatur pralato obedire in his quæ sunt contra Deum, vel contra regulam, vel quantum ad ea in quibus pralatis dispensatio non committitur, omnes communiter dicunt, quod etiã in his quæ sunt arctiora quàm regula, obedire non teneatur: sed sic obedire sit obedientia perfectã, ut ab omnibus dicitur. Sed circa indifferentia, vel ea quæ sunt infra arctitudinem regulæ, aut æqualia regulæ, sunt duæ opinioniones: quibusdam dicitur quod obedire in huiusmodi est de necessitate obedientiæ, alijs autem quod non est de necessitate obedientiæ, sed de perfectione. Quæ quidem duæ opinioniones & si malum differre videantur quantum ad uocem: tamen quantum ad rem parũ uel nihil differre inueniuntur, nam ad regulam pertinere intelligenda sunt non solum ea quæ sunt expresse in regula, sed etiam illa quæ quocunque modo ad regulam reducuntur, ut pote quæ pertinet ad obsequium fraternitatis, & ad punitionem culpæ, ad quæ duo fere omnia huiusmodi indifferentia possunt reduci. Si tamen aliqua sunt quæ nulla tenus ad regulam reducuntur, uidetur esse uerior opinio, quod obedire in huiusmodi non sit de necessitate obedientiæ, sed de perfectione, ut Ber. manifeste dicit in libro de præceptis & dispensationibus & hoc ideo quia obedientia non se extendit ultra potestatem uel ius pralationis: quæ quidem secundum regulã limitatur.

In quibus teneatur obedire suo pralato subditus.

22. q. 88. art. 12. ad 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod uotum continentie respicit speciale genus actus, sed uotum obedientie respicit generaliter omnes actus unde nisi determinaretur eius generalitas, esse religionum confusio, quia omnes ad idem tenerentur. Ad secundum dicendum, quod loquitur quantum ad perfectionem obedientiæ. Ad tertium dicendum, quod per uotum obedientie supponitur religiosus pralato suo quantum ad generalem dispositionem uite suæ, licet non quantum ad omnes actus particula res: secularis autem suo pralato obedire teneatur quantum ad aliquos actus speciales, non quantum ad generalem dispositionem uite suæ.

ARTICVLVS XI.

Utrum post uotum simplex castitatis aliquis matrimonium contrahens nec reddere debium, nec exigere possit.

205 art. 56. ad 1. 4. di. 30. q. 2. art. 1. q. 2. ad 1. & d. 32. q. 2. art. 1. & d. 38. q. 1. art. 3. q. 2. ad 3.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod post uotum simplex castitatis aliquis matrimonium contrahens nec reddere debium, nec exigere possit: quia apud Deum non minus obligat uotum simplex quam solemnne, ut canõ dicit. Sed post uotum solemnne emissum aliquis nec petere debium, nec reddere potest: ergo nec post emissionem simplicis uoti. Præterea, per peccatum nullus exculatur à peccato. Sed iste qui contrahit post uotum simplex peccat quando primo debium reddit: quia adhuc potest uotum implete religionem intrando: ergo postquam semel reddidit adhuc peccat uel reddendo, uel exigendo.

art. 168. o. Reddens debium post uotum simplex an peccet.

Sed contra, Ecclesia non cogitat aliquos ad peccandum. Cogit aut reddere debium etiam post uotum simplex castitatis: ergo reddendo debium non peccat. Respondeo dicendum, quod quantum ad redditionem debiti omnes conueniunt, quod post simplex uotum continentie teneatur reddere debium: quia uotum simplex matrimonium contractum non dirimit, & ex quo matrimonium est contractum, uir non habet potestatem corporis sui sed mulier: unde teneatur mulieri debium reddere. Sed circa petitionem debiti quidam dicunt, quod cum quantum ad hoc sit in sua libertate, tenetur adhuc uotum implere, & ita peccat debium petendo. Alij uero dicunt quod si per signa appareat, quod mulier uelit sibi debium reddi quamuis ipsa petere erubescat quod uir petere debet etiam post uotum simplex, & præcipue si timeat de uxoris lapsu, sed hoc in idem redit cum primo. Nam hæc est exparte uxoris quadam interpretatiua petitio, & sic uir petendo reddit: unde non efficiuntur ex parte uxoris grauius matrimonium, quod esset si semper eam expresse petere oporteret.

22. q. 88. art. 3. o.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod utriusque uoti transgressio inducit reatum peccati mortalis ex hoc quod utrumque æqualiter obligat apud Deum, sed quantum ad impedimentum matrimonij non habet utrumque æqualem efficaciam. Nam per uotum solemnne transferit se uouens quasi in corporale obsequiũ ipsius Dei per susceptionem ordinis, uel introitum religionis: quod autem aliquis semel uni dedit non potest postmodum

alteri dare: & ideo post uotum solemnne non potest aliquis se tradere in potestatem uxoris, matrimonium contrahendo: sed in uoto simplici est sola promissio. Qui autem aliquid alicui promittit potest idem alteri dare, licet fidem promissionis nõ feruet: & ideo ille qui simplex uotum emittit, potest postmodum matrimonium contrahere licet peccet, quia priorem fidem irritam fecit. Ad secundum dicendum, quod primus concubitus non excusat sequentes, quibus debium reddit à peccato, in quantum est peccatum, sed in quantum est actus quidam matrimonij consummationis.

22. q. 167. art. 2. ad 1. & d. 38. q. 2. art. 2. q. 2. o. & art. 3. q. 1. ad 1. q. 2. & 1. q. 189. art. 2. ad 1.

QVÆSTIO VI.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad culpam. Et primò quantum ad culpam, quæ contrariatur bonis moribus. Secundò quantum ad culpam quæ contrariatur rege fideli. CIRCA primum quæritur tria. Primò de acceptione personarum. Secundò de peccato infamie. Tertio de præiustitate uestium.

ARTICVLVS XII.

Utrum qui honorat diuitem propter diuitias, peccet.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod qui honorat diuitem propter diuitias peccet. Ita enim dicit gl. Iacobus. Quod si introierit in conuentu uestro, &c. Munus pauperem abijcit, diuitem colit: fides Christi ecõtra docet facere, sed facere contra fidem Christi peccatum est: ergo honorare diuitem propter diuitias est peccatum.

206 22. q. 67. art. 3. o. 6.

Præterea, Honor secundũ philosophũ in 1. Ethic. debetur rebus diuinis. Sed in diuitem non est aliquid diuinum propter diuitias: ergo non debetur ei honor propter diuitias. Præterea ex uerbis philosophi in 1. Ethic. colligitur quod honor est exhibitio reuerentiæ in testimonium uirtutis. Sed aliquando diues non est uirtuosus. Cum ergo falsum testimonium dicatur esse peccatum, quod non debet fieri propter scandalum uitandam, uidetur quod nec etiam causa uitandi scandalij, diues debeat propter diuitias honorari.

Sed contra est glo. Aug. Iaco. 13. super illud si introierit &c. In quodamianis confessionibus qui præfert diuitem pauperi nõ in hoc peccat, nisi intus ita iudicet, ut quanto ditior tanto melior uideatur, sed non semper aliquis huiusmodi exterioribus honoribus diuitem honorans, eum propter hoc iudicat meliorem: ergo non semper peccat.

Respon. ergo dicendum, quod accipere personam differt cõtra accipere causam. Accipere enim causam est iudicium formare ex aliquo quod faciat ad causam, quod laudabile est. Accipere uero personam est formare iudicium ex aliqua conditione persone, quæ non faciat ad causam, quod uitium est. Unde contingit quod ex eadem conditione persone considerata quandoque sit iudicium iustum, quandoque est acceptio personarum, sicut si in aliqua controuersia detur sententia pro alio quo, quia est iustitiam, erit acceptio personarum. Si autem ex hac consideratione in licentiam ad magisterium alijs præferatur, non erit acceptio personarum. Si ergo aliquis honor diuiti exhibeat propter causas, ad quas diuitem aliquid faciunt nõ erit acceptio personarum, erit autem si ad hoc nihil diuitie operetur. Est autem duplex honor, unus qui debetur alicui ratione sui ipsius propter ipsam uirtutem, sicut est commendatio, inuitatio & huiusmodi, & ad hunc honorem diuitie nihil faciunt. Unde si talis honor alicui propter diuitias exhibeatur, erit acceptio personarum, uñ dicit Valerius Maximus, quod honores uirtuti debentur, sicut triumphi, & alia huiusmodi apud Romanos antiquos nulla pecunia emi poterant. Alius honor alicui debetur secundum statum, quem habet in Republica, si enim in persona Republica honoratur, & propter hoc reges, & principes & huiusmodi persone honorantur, secundum illud 1. Petri. 4. Regem honorificare. Et qui in terrena republica diuites statum obtinent altiore modo ideo ciues celestis Hierusalem quasi in Babylonia peregrinantes, debent eis inter quos conuersantur, motem gerere, ut Aug. dicit in lib. de ciui. Dei, in his quæ non sunt contra Deum: & sic etiam diuites honorare, illis dumtaxat honoribus qui ad exteriorem conuictum pertinent, licitum est.

art. 84. c. 2. a. 130. 164. h. & 22. q. 67. art. 1. o.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in his quæ ad fidem Christi

Christi pertinent peccatum esse diuites pauperibus praefere, A persona publica, & de persona priuata: nam in persona publi-

Ad secundum dicendum, quod etiam diuitia in quantum sunt quoddam bonum, sunt aliquid diuinum: praecipue in qua tum praesent facultatem ad multa bene agenda.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de honore, exhibetur alicui ratione sui ipsius.

ca consideratur & status dignitatis, & propriae personae conditio: circa quae duo ita se debet habere, ne dignitatis auctoritas ueniat in contemptum, & ne ipse in superbiam efferatur. Vtrunque ergo potest esse laudabile, & quod preciosis utatur ad reuerentiam auctoritatis inducendam, & quod uilibus utatur ratione propriae humilitatis: ita dum taxat neque ad auctoritatem conseruandum fiunt, in superbiam degenerent: & ne dum nimium seruetur humilitas, regendi frangatur auctoritas, sicut August. dicit. Et hac ratione laudabiliter sacerdos in diuino officio preciosis utitur indumentis ad reuerentiam diuini cultus, & laudabiliter ab huiusmodi propter humilitatem in quibusdam religionibus abstinetur. In eo autem qui est priuata persona uirtuosum est si propter propriam humilitatem obiectionibus indumentis utatur, etiam quam status proprius requirit. Vnde Grego. dicit in Homel. praedicta. Si obiectio preciosis indumenti uirtus non esset Euangelista de Ioanne uigilanter non diceret, Erat indutus pilis camelorum. Licitum est autem ut secundum modum propriae preciosis utatur: sed peccatum est si proprium modum excedat: & quia preciosum dicitur relaxe sicut & magnum, cum id quod est preciosum uni, non sit alteri preciosum: preciositas uestium semper sonat in excessum proprii modi: & secundum hoc semper est peccatum preciosis uestibus uti: & sic loquitur Gregorius.

persona communis potest & preciosis & uilibus in dumentis uti.

22. q. 169. ar. 1. ad 2

To. baptista.

ad rationes.

ARTICVLVS XIII.

Virum aliquis peccet infamiam non repellendo.

107 CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod aliquis peccet infamiam non repellendo. Crudelis enim esse dicitur qui infamiam suam negligit. Sed crudelitas peccati est: ergo peccatum est infamiam non resistere.

108 2. Præter. Eccl. 17. dicitur. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo, ut si ei proficiat exemplo & uerbo, sed hoc impeditur per infamiam: ergo quilibet teneatur repellere infamiam.

109 Sed contra est, quod contemnere infamiam uidetur esse actus humilitatis. Vnde in uicis patrum legitur de multis sanctis patribus, qui proprias infamias sustinebant eas non repellentes: ergo non est peccatum.

110 Respondeo dicendum, quod utrumque, scilicet & contemptus fama & appetitus potest esse laudabile & uirtuosum, fama enim non est necessaria homini propter seipsum, sed propter proximum edificandum. Appetere ergo famam propter proximum charitatis est, appetere uero propter seipsum ad inanem gloriam pertinet. E contra uero contemptus famae ratione sui ipsius humanitatis estimatione uero proximi ignauia & crudelitas. Illi ergo quibus incumbit ex officio, uel ex statu perfectionis aliorum saluti prouidere, peccant, nisi infamiam propriam iuxta posse repellat. Alij uero quibus magis custodia suae propriae salutis imminet, possunt suae humilitati prouidentes famam, uel infamiam contemnere. Sed cum infamia dupliciter repellatur, scilicet licet occasione subtrahendo, & linguas detrahentium compescendo: primo modo omnes tenentur infamiam uitae realitatis sine scandalo actiuo transiri non posse, quod semper peccatum est: secundo modo non tenentur, nisi quatenus debet aliquis saluti proximorum prouidere: & hoc est quod Grego. dicit 9. Homel. super Ezech. Linguas detrahentium, sicut nostro studio non debemus excitare, ut ipsi pereant: ita per suam malitiam excitare debemus equanimiter tolerare, ut nobis meritum creata calquendo etiam compescere, ne dum de nobis mala disseminant, eorum qui nos ad bona audire poterant corda innocentium corrumpant, & infra. Hi etenim, quorum uita in exemplum imitationis est posita, debent se possunt detrahentium si uerba compescere: ne eorum praedicationem non audiant, qui audire poterant: & in paruis moribus remanentes bene uirtute continentant.

111 Ex his patet solutio ad obiecta.

DE INDE quaeritur de culpa, quae contrariatur rectae fidei. ET circa hoc quaeruntur duo. 1. Primum, utrum hereticis sit communicandum. 2. Secundum, utrum redeuntes ad Ecclesiam sint recipiendi.

QVÆSTIO II.

DE INDE quaeritur de culpa, quae contrariatur rectae fidei.

ET circa hoc quaeruntur duo.

1. Primum, utrum hereticis sit communicandum. 2. Secundum, utrum redeuntes ad Ecclesiam sint recipiendi.

ARTICVLVS XV.

Virum hereticis sit communicandum.

AD primum sic proceditur. Videtur quod hereticis sit communicandum. Dicitur enim Matth. 13. in Parabola de zizania, quod pater familias dixit messoribus. Sinite utraque crescere usque ad messem, messis autem est consummatio seculi, ut ibidem dicitur. Cum ergo per zizaniam intelligantur heretici, uidetur quod heretici non sint a comunione fidelium separandi ante diem iudicii.

109 22. q. 11. art. 3. 0.

2. Præterea, uidentur contra hoc domini præceptum facere principes hereticos interficentes.

Sed contra est quod dicitur 2. ad Cor. 6. Exite de medio eorum & separamini: & loquitur de infidelibus, quod patet ex hoc quod præmiserat. Nolite ducere iugum cum in fidelibus: ergo hereticis non est communicandum.

Respondeo dicendum, quod hereticis communicandum non est duplici ratione. Vna est, ratione excommunicationis. Nam cum sint excommunicati, non est eis communicandum: sicut nec cum aliis excommunicatis. Alia est ratio heresis. Primum propter periculum, ne eorum conuersatio alios eorum patet, secundum illud 1. ad Corin. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Secundum etiam ne uideantur eorum peruersa doctrinae aliquem assensum præstare. Vnde in 2. canonica loquitur dicitur. Si quis ueniat ad uos, & hanc doctrinam non habet, nolite cum in domum ducere, nec aue ei dixeritis, qui n. dicit ei aue, cum munit operibus eius malignis. Vbi dicit Glo. Secundum quod uox est instituta communionem esse ostendit cum illo: alioquin simulatio est, quae in Christianis esse non debet. Tertio ne ex nostra familiaritate alius deus occasio erroris. Vnde ibidem dicit alia Glo. Et si uos forte decipi non estis, alij forsitan per talem uestram familiaritatem possent decipi: qui crederent illos placere uobis, & sic crederent illis. Vnde alia Glo. ibidem dicit. Tanta Apostoli atque eorum discipuli in religione cautela utebantur, ut nec uerbi quidem communionem cum aliquo eorum, qui a ueritate declinarent, habere patenterent. Hoc tamen intellegendum est, nisi cum aliquo loqueretur de eius salute.

22. q. 10. ar. 9. 0. & 4. d. 13. q. 2. art. 3. c. & d. 8. q. 2. ar. 1. q. 1. 0.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod in illo præcepto patris familias duplex conditio intelligitur. Vna est, ut exponatur præceptum de uniuersali separatione malorum a bonis: & hoc accipitur

22. q. 10. ar. 9. c. h.

Quodlibetales q. S. Tho. G 3 ex ipsa

ARTICVLVS XIII.

Virum uti preciosis uestibus semper sit peccatum.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod uti preciosis uestibus semper sit peccatum. Omne enim quod fit propter uanam gloriam peccatum est. Sed preciosa uestimenta non poruntur, nisi ad inanem gloriam. Vnde Greg. in Homel. de diuitibus epulone. Nemo quippe uestimenta preciosa nisi ad inanem gloriam quaerit, uidelicet ut honorabilior ceteris esse uideatur. Nam quia pro sola inani gloria preciosum uestimentum quaeritur, ipsa res cessatur, quod nemo uult ibi preciosis uestibus indui, ubi ab aliis non possit uideri: ergo usus preciosarum uestium semper est peccatum.

1. Præterea, 1. Thi. 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur his contenti simus. Glo. Quod amplius est a malo est: sed preciositas uestium est amplius: ergo est peccatum.

Sed contra est, quod Seneca dicit ad quandam reginam. Indue te delicate non propter te: sed nec dignitas regia uilescat.

Præterea, 1. ad Thi. 2. Non in tortis crinibus: aut auro, aut margaritis, uel ueste preciosa. Gl. ultra modum suum. Et ita si aliquis preciosis uestibus secundum modum suum utatur: non peccat.

Respondeo dicendum, quod aliter est hic loquendum de

ex ipsa quaestione messorum, qui dicunt, Visimus & colligimus ea, hoc enim non erit usque ad diem iudicii, Secunda conditio est, ut intelligatur praeceptum, quando mali sine periculo honorum extirpari non possunt. Et hoc patet ex responsione patrisfamilias, qui dixit, ne forte colligentes zizaniam eradicemus simul cum ea & triticum. Quod quidem tribus modis contingere possit, uno modo si aliquis praefendereur antiquam de eius malitia constaret. Unde dicitur glo. quod monet Dominus, ne ambigue diceremus. Secundum si non esset in malitia obstinatus. Unde nullus excommunicatur nisi propter contumaciam. Unde dicitur glo. ibidem. Monetur non cito amputare, quia qui hodie errat, foris eras defendet veritatem. Et Th. vlt. dicitur Hereticus hominem post primam & secundam correctionem deuta. Tertio si simul boni cum malis inuoluntur, propter quod dicitur ibi glo. August. Quod multitudo non est excommunicanda: nec principes populi. Iste autem remotione debent mali praefendi, secundum illud 1. Cor. 6. Auferte malum ex vobis.

Et per hoc patet solutio ad secundum.

ARTICVLVS XVI.

Utrum haeretici redeunt ad ecclesiam sine recipiendi.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod haeretici redeunt ad ecclesiam non sint recipiendi, quia peccauerunt contra fidem, quae est Ecclesia fundamentum. Et ideo in aedificatione non debent superaedificari, ergo non debent ab ecclesia recipi.

Sed contra est, quod ecclesia nulli debet claudere gremium, sicut Christus qui de se dicitur. Eum qui venit ad me non eiciam foras. Ioan. 6.

Respondendo dicendum, quod quandiu huius uitae status durat homo non potest esse totaliter in peccato obstinatus. Hoc erit enim in damnatis post mortem. Et deo quandiu in hac uita uiuitur. cuiusbet relinquitur locus poenitentiae, & quilibet quantum uenit deliquit, uel in fide, uel in moribus, est ab ecclesia recipiendus ad poenitentiam, & contrarium dicere est haeresis Nonatianorum; sed tamen non est necessarium, quod semper ad dignitatem recipiantur, nisi cum aliquibus misericorditer dispensaretur, praecipue propter bonum pacis, uel propter fructum alium qui inde speretur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quandiu fundamentum fidei non habet, ab ecclesia recipi non debet, sed postquam conuersus incipit habere, recipiendus est.

QV AESTIO VIII.

ARTICVLVS XVII.

Utrum aliquis intellectus creatus possit uidere Deum per essentiam.

DEINDE quaeritur de hoc quod pertinet ad gloriam scilicet de uisione Dei in patria, scilicet: utrum aliquis intellectus creatus possit uidere Deum per essentiam. Et uidetur quod non. Intellectus ad intelligibile est aliqua proportio. Sed intellectus creati ad diuinam essentiam nulla est proportio, cum distent in infinitum: ergo intellectus creatus diuinam essentiam uidere non potest.

Practerea. Plus distat spiritus increatus ab intellectu creato quam spiritus creatus a sensu. Sed sensus non potest cognoscere spiritum creatum: ergo nec intellectus creatus spiritum increatum.

Sed contra est Exo. 33. Super illud. Non uidebit me homo & uiuet, dicitur gl. Gregorius. Fuere nonnulli qui Deum dicebant esse in illa regione distimilitudinis in claritate sua conspicui, sed in natura minime uideri, quos nimis minor inquisitionis subtilitas selescit. Neque enim illi simplici & incommutabili essentiae aliud est claritas, aliud est natura, sed ipsa ei natura claritas ipsa claritas natura est, & ita essentia Dei uidebitur a beatis.

Respondendum, quod necesse est ponere quendam essentiam uideri a beatis. Beatus enim est ultima perfectio rationalis naturae, nihil autem est finaliter perfectum, nisi attingat ad suum principium secundum modum suum, quod id dico, quia ad principium, quod est Deus, attingit aliquid dupliciter. Uno modo per similitudinem, quod est commune omni creaturae, quae tantum habet de perfectione, quantum dequirat de diuina similitudine. Alio modo per operationem, ut praetermit-

art. 1. 21.

22. q. 2. ar. 1. c. 3. v. c. 10. q. 7. ar. 8. c. & q. 15. ar. 10. o.

art. 1. & 14. c. 1. p. q. 6. 12. ar. 1. o. & ar. 4. ad 3. v. c. q. 8. ar. 1. o. & 4. d. 49. q. 2. ar. 1. o.

4. d. 29. ar. 1. q. 1. c. & v. c. 1. q. 2. ar. 1. o. & ar. 1. o. c. 3. & 3. q. 8. 4. a. 10. c.

210
22. q. 11. ar. 4. o.

tatur ille modus qui est Christo singularis. In unitate personae. Dico autem per operationem, in quantum rationalis creatura cognoscit & amat Deum: & quia anima immediate facta est a Deo, ideo beata esse non poterit, nisi immediate uideat Deum absque medio, quod sit similitudo rei cognite, sicut species uisibilis in pupilla uel in speculo, non autem absque medio, quod est lumen confortans intellectum, quod est lumen gloriae, de quo in Psal. dicitur. In lumine tuo uidebimus lumen. Hoc autem est per essentiam Deum uidere. Unde in hoc nonimus beatitudinem rationalis creaturae, quod Deum per essentiam uidebit, sicut philosophi, qui posuerunt animas nostras fluere ab intellectu uel agentem, posuerunt ultimam felicitatem hominis in continuatione intellectus nostri ad ipsam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod proprio dupliciter dicitur. Uno modo proprie secundum quod importat quendam determinatam excessum, & sic proportio requiritur inter intellectum & intelligibile ad hoc, quod sit cognitio cum comprehensione, qualiter diuina essentia nunquam uidebitur ab intellectu creato. Alio modo dicitur communiter pro qualibet habitudine, & sic infinitum potest habere proportionem ad finitum, si sit perfectio eius uel aliquam huius habitudinem habeat ad ipsum, & talis proportio sufficit ad hoc quod intellectus noster uideat diuinam essentiam attingendo, non comprehendendo.

Ad secundum dicendum, quod obiectio illa procedit de distantia secundum proprietatem naturae, non solum secundum rationem cognitionis. Nam spiritus creatus non est sensibilis, sed spiritus increatus est intelligibilis.

INCIPIT QVODLIBET VNDECIMVM.

QV AESTIO I.

ARTICVLVS I.

Utrum solius Dei sit proprium esse ubique.

QVAESITVM fuit de Deo, de angelis, & hominibus. De Deo uero quae sit de immensitate ipsius de cognitione eius & de praedestinatione. Circum immensitatem uero Dei quae sit, utrum solius Dei sit proprium esse ubique. Offendebatur quod non. Numerus enim est in rebus numeratus. Sed constat quod omnes partes uniuersi sunt numeratae: ergo numerus est in omnibus partibus uniuersi: & sic uidetur quod sit ubique. Non est ergo solius Dei proprium esse ubique.

Practerea uniuersale est quod est ubique & semper. Sed uniuersale non est hoc quod Deus: ergo non est proprium solius Dei esse ubique, & semper.

Practerea, substantia spiritalis excedit corporalem. Sed hoc quod dicitur esse ubique pertinet ad substantiam corporalem, quia in solis corporalibus est proprie assignare locum: ergo multo magis esse ubique pertinet ad substantias spirituales: & sic uidetur quod non sit solius Dei proprium.

Practerea. Ad commutationem terreni regis pertinet quod possit gubernare, etiam in absentia sua regnum. Sed Deus est commendabilior omni regi: ergo uidetur quod etiam commpetat sibi ad suam commendationem quod gubernet totum mundum, uel aliquas partes in absentia sua per prouidentiam, & sic non uidetur quod sit Dei proprium esse ubique.

Practerea. Constat quod quaedam dicuntur Deo esse propinqua, & quaedam remota, & quanto magis sunt remota, tanto magis sunt corruptibilia. Non autem possent dici aliqua propinqua, & aliqua remota si Deus esset ubique: ergo uidetur quod Deus non sit ubique.

Practerea. Dato quod tota machina mundi esset unum corpus conuonum, constat quod illud corpus esset ubique. Non ergo est solius Dei proprium esse ubique.

Contra. Ambo. probat spiritum sanctum esse Deum, quia est ubique. Sed si esse ubique non esset solius Dei proprium ratio sua non ualeret. Cum ergo ratio huiusmodi ualeat, uidetur quod sit solius Dei proprium esse ubique.

Respondendum, quod spiritualia dicuntur esse in loco, non quidem per contactum magnitudinis, sed uirtutis. Et ideo secedit rationem uirtutis cuiuslibet rei spiritualis oportet nos loqui de loco, in quo est, uirtus autem Dei est infinita, quae quidem in huiusmodi apparet quantum ad duo. Primo, quia non solum excedit creaturas, quae sunt fuerunt & erunt, sed etiam omnes quae possunt imaginari. Ergo Deus non solum est in illis quae sunt, sed etiam in illis quae possunt imaginari esse. Secundo, quia

Pal. 31.
8. q. 6. ar. 1. ad 3. v. c. 1. q. 10. ar. 1. o. c. 3. & 3. q. 8. 4. a. 10. c.
210
1. p. q. 6. ar. 1. & 4. o. & 1. d. 37. q. 2. o.
218
1. p. q. 6. ar. 1. & 4. o. & 1. d. 37. q. 2. o.
C
arr. 4. c. 6. & ad loqui de loco, in quo est, uirtus autem Dei est infinita, quae quidem in huiusmodi apparet quantum ad duo. Primo, quia non solum excedit creaturas, quae sunt fuerunt & erunt, sed etiam omnes quae possunt imaginari. Ergo Deus non solum est in illis quae sunt, sed etiam in illis quae possunt imaginari esse. Secundo, quia

quia virtus Dei simul & semel in omnibus operatur, & in fin- A
gulis secundum proprium modum rerum, & ideo esse ubiq;
proprie acceptum soli Deo competit. Alij aut rebus compeit
esse ubique proprie. Vnde distinguitur modus quo Deus est
vbiq; & quo alia res quibus aliquo modo competit esse vbi-
que. Nam huiusmodi dicuntur esse ubique, quia sunt tantum
in his que sunt & presentia sunt, Deus autem non, solum in
his que sunt, sed etiam in imaginatis & in prateritis &
futuris.

Item, alia res non sunt ubique sicut in loco uno, sed sicut in
diuersis locis, sed Deus ita est ubique quod est in quolibet &
in toto, quia eius virtus habet effectum non solum in id quod
est commune uniuerso, sed etiam in id quod est proprie uni-
cuique rei particulari. Et ideo est in omnibus, sicut in uno loco
& sicut in pluribus, quod est proprie esse ubique. Vnde cum
hoc modo solus Deus sit ubique, solius Dei est proprium esse
ubique.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod numerus non est
in rebus numeratis sicut in loco: sed sicut accidens in subiecto.
Præterea, Vnus numerus, licet sit in omnibus numeratis
sicut unica essentia, non tamen est in qualibet parte, quia non
qualibet pars numeratur eodem numero. Item numerus
non est omnino vnus, sed multitudo quedam. Deus autem
est in rebus per virtutem suam, & in singulis operatur ut di-
ctum est.

Ad secundum dicendum, quod uniuersale dicitur esse ubi-
que & semper magis per remotionem, quam per positionem.
Non enim dicitur ubique esse & semper eo quod sit in omni lo-
co, & in omni tempore: sed quia abstrahit ab his que determi-
nant locum, & tempus determinatum: & præterea uniuersa-
lia non sunt substantia.

Ad tertium dicendum, quod substantia spiritualis excedit
corporalem excessum dignitatis nature, sed non in tantum
agendi, imò videmus, quod multe substantie spirituales habent
determinata corpora, in quibus agant, sicut anima rationalis
corpus humanum.

Ad quartum dicendum, quod si Rex non est ubique per to-
tum regnum est ex defectu Regis terreni propter circumscrip-
tionem suæ substantiæ. Deus autem cum sit in circumscriptus est
ubique, & tamen si non esset ubique, nihilominus gubernaret
omnia prouidentia sua. Vnde in Rege terreno nõ esse præsens
est defectum: sed quod gubernet in absentia est ad commenda-
tionem. Deus autem & ubique & omnia gubernat.

Ad quintum dicendum, quod huiusmodi distantia & propin-
quitas creaturarum ad Deum non est secundum locum, sed
secundum similitudinem, & dissimilitudinem. Nam illa que
magis assimilantur Deo dicimus esse sibi propinquiora, que ve-
ro magis recedunt à similitudine ipsius dicimus esse sibi re-
mota.

Ad sextum dicendum, quod dato quod tota machina mun-
dialis esset unum corpus continuum, non tamen propter hoc
posset imaginari quod esset vbiq; sed in uno loco tantum:
quia totum illud in quo esset acciperetur pro uno loco: & sic non
amitteret quodlibet particulare, quod esse ubiq; complectitur
in sua ratione.

QVÆSTIO II.

ARTICVLVS II.

Primum Deus cognoscat malum per bonum.

CIRCA cognitionem vero Dei quærebatur, utrum Deus
cognoscat malum per bonum: & videtur quod non: quia
cognoscere vnum per aliud pertinet ad defectum cognitionis, E
sed in diuina cognitione nullus potest esse defectus: ergo uide-
tur quod Deus non cognoscat malum per bonum.

Præterea, cognoscere vnum per aliud est in cognoscendo di-
scernere. Sed in diuina cognitione non est discernere: ergo cum
cognoscere malum per bonum sit cognoscere vnum per aliud
videtur, quod Deus non cognoscat malum per bonum.

Præterea, quicquid Deus cognoscit, cognoscit per essentiam
suam. Sed malum nec est effectus diuine essentia, neque est ei
oppositum, ut dicit Augustinus, ergo videtur, quod Deus non co-
gnoscat malum per bonum.

Præterea, Philosophus dicit in 3. de anima. (T. c. 20.) Quod in
tellectu qui semper est in actu non cognoscit priuationem. Sed
intellectus diuinus est semper in actu, ergo &c.

Præterea, Omne quod cognoscitur, cognoscitur per aliquam
similitudinem in ipso cognoscente existentem. Sed malum nõ
habet aliquam similitudinem in Deo: ergo Deus non cogno-

scit malum per aliquod bonum, quod in eo existat.
Sed contra est, quod Augustinus dicit quod malum cognoscitur, se-
cundum, quod ab ipso bono discordat.

Respondeo dicendum, quod propria cognitio vniuscuiusque
rei est secundum, quod cognoscitur per propriam rationem.
In cognoscibilibus, autem quedam sunt que habent rationem
propriam absolutam, ut homo, & lapis, quorum propria ratio
non dependet ex alio. Quedam uero sunt que non habent pro-
priam rationem absolutam: sed ex alio dependentem, sicut est
in rebus & priuatiuis, & in negatiuis: quorum ratio depen-
det ex ordine quem habent ad alia, nam ratio ceteritas non est
absoluta, sed dependens in quantum habet ordinem ad vnum
cuius est priuatiua. Cum ergo Deus animam cognoscat, secun-
dum proprias rationes, dico quod illa quorum ratio est abso-
luta, cognoscit absolute: & non per aliquod aliud. Illa uero quo-
rum ratio est dependens, & in ordine ad alia cognoscit, secun-
dum ordinem ad illa ex quibus dependet. Cum ergo ratio ma-
li non sit absoluta, sed dependens in quantum, s. discordat ab
bono creato cognoscit malum secundum ordinem ad bonum,
secundum quod scilicet discordat ab ipso bono.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in illis que habent
rationem absolutam est ad defectum cognitionis cognoscere
vnum per aliud: sed non in illis, quorum ratio est ad aliud, ut
dictum est.

Ad secundum dicendum, quod cognitio discursiua est
cognoscere vnum cognitum per aliud cognitum absolute. Sed
cognoscere vnum in cognitum per aliud cognitum, ad quod or-
dinatur, non est discursu cognoscendo, & hoc modo cogno-
scitur malum.

Ad tertium dicendum, quod licet malum nõ sit oppositum
diuinae essentia, tamen est oppositum effectiui diuinae essentia,
nam bonum increatum non habet malum oppositum, sed bo-
nis effectibus, qui causantur à bono increato opponitur malum:
in quantum discordat ab eis effectibus cognoscitur.

Ad quartum dicendum, quod illud habet locum in illo in-
tellectu qui cognoscit res per adæquationem, & species suas: &
iste modus cognoscendi non est in Deo qui cognoscit omnia
per essentiam suam.

Ad quintum dicendum, quod licet malum non habeat ali-
quam similitudinem in Deo: tamen oppositum mali, id est bo-
num creatum habet similitudinem in Deo: sicut in causa sua,
& ita bonum cognoscitur per seipsum: malum uero per bonum.

QVÆSTIO III.

ARTICVLVS III.

Primum prædestinatio imponat necessitatem.

CIRCA prædestinationem quærebatur, utrum prædestina-
tio imponat necessitatem. Et ostendebatur quod sic. Con-
stat enim quod prædestinatio omnino saluatur. Sed hoc non
est, nisi necessarium esse prædestinatum saluari, videtur ergo
quod prædestinatio necessitatem imponat.

Præterea, Ad Rom. 9. dicit Apostolus. Non est uolentis, neq;
currentis, sed miserentis Dei: ergo uidetur quod quicquid est
de salute, sit ex sola prædestinatione diuina & ex nullo alio. Et
sic uidetur necessitatem imponere.

Sed contra, Augustinus dicit. Qui creauit te sine te, non iustificabit
te sine te.

Respondeo dicendum, quod prædestinatio certitudinem
habet, & tamen necessitatem non imponit. In prædestinatione
enim tria sunt consideranda: quorum duo præsupponit ipsa
prædestinatio, scilicet præsentiam Dei & dilectionem, id est vo-
luntatem, qua uult prædestinatum saluare, & tertium est ipsa
prædestinatio, que nihil aliud est quam directio in finem, que
uult Deus rei dilectæ, Quodlibet autem horum trium certitudi-
nem habet: & tamen necessitatem non imponit. Et quod præ-
sentia diuina certitudinem habeat, patet: Deus enim cognoscit
res probabilius modo, quàm nos cognoscimus. Nõ cognitio
nostra est in tempore, & ideo incertus noster respicit res secun-
dum rationem temporis, scilicet præsentis, præteriti, & futuri:
ut scilicet cognoscat præterita, ut præterita, presentia, ut præ-
sentia, futura ut futura & certitudinaliter. Cognitio uero diuina
est supra tempus, & mensuratur æternitate solum, & ideo
non cognoscit prout sunt in tempore, sed prout sunt in æterni-
tate, scilicet prout sunt presentia, & hoc tam necessaria, quàm
contingentia, vnde omnia cognoscit tanquàm presentia in sua
presentialitate. Cum ergo etiam in intellectu noster certitudina-
liter cognoscat presentia, multo magis Deus omnia sibi præ-
sentia certitudinaliter cognoscit, ex quo nulla necessitas rebus

1. p. q. 14.
ar. 10. 12.
q. 100. ar.
6. ad 2. ve
ri. q. 10. a.
8. ad 9. &
ar. 9. ad 1.

ar. 95. & 1.
p. q. 14. ar.
7.

214
a. 2. 8. ad
1. & 1. p. q.
23. ar. 6. c.
q. 16. ar. 1.
c. 2.

ueri. q. 6.
ar. 1. c. 1. p.
q. 23. ar. 1.
1. & 3. p.
q. 24. ar.
1. c.
1. p. q. 86:
ar. 1. 04.
d. 50. q. 1.
a. 1. 3. 0. &
ueri. q. 2
ar. 5. & 6.
o.

cognitis inducitur, sicut videmus, qd aliquis existens in loco eminenti videt certitudinaliter ordinem uenientium aliquorum & eorumque per uias, & alius in plano existens non uidet nisi que sunt sibi presentia, & tamen hominibus istis hoc nulla necessitas imponitur. Nam hoc non est nisi ex hoc, quod in alto existens inuenit omnia, ut presentia, que sunt in plano sunt preterita, scilicet illa que retro sunt, presentia illa scilicet que sunt iuxta se, & futura illa scilicet que anteriora sunt. Quod autem uoluntas diuina certitudinem habeat, & tamen necessitatem non imponat, sic patet. Voluntas enim Dei est efficax, & perfecta causa omnium rerum: quia omnia quecumque uoluit Dominus fecit. Cuius perfectio, & efficacia apparet ex hoc, quod non solum mouet, & causat res, sed etiam dat eis talem modum causandi, in quantum uult rei determinatum modum contulit, quo suos effectus produceret. Vnde quia ipse uoluit quaedam esse in uniuerso necessaria, quaedam contingentia, constituit quaedam causas, quibus contulit, ut contingentem causarent, & quaedam causas contulit, ut necessario causarent effectus. Vnde uoluit istum, uel illum effectum non solum esse, sed etiam tali modo esse: scilicet uel contingere uel necessario, sicut quod uoluit Petrum non solum currere, sed etiam contingenter currere, & similiter uoluit istum, uel illum hominem saluare, sed eo modo uel arbitrii libertate non perire, & sic quod Petrus, uel Marinus saluetur, habeat duas causas, ynam scilicet uoluntatem diuinam, & hanc habeat certitudinem. Aliam liberum arbitrium, & hanc habeat contingentiam. Et sic est in alijs rebus, quia si sint contingentia prouenit eis ex causa proxima. Quod uero sint certa, & necessaria prouenit eis ex causa prima. Vnde prima causa rerum, scilicet diuina uoluntas etiam de contingentibus certitudinem habet, ex qua quidem certitudine non imponitur ipsis rebus aliqua necessitas, quia non solum uult ea esse, sed tali modo esse, scilicet necessario, uel contingenter, ut dictum est. Quod uero predestinatio certitudinem habeat, & necessitatem non imponat, similiter patet. Motus enim uel directio, uel propositum dirigendi in finem, quod est ipsa predestinatio, est secundum constitutionem, & ordinem causarum a Deo constitutarum. Constat autem, quod quando sunt due cause ordinatae, quarum una est necessaria, & alia contingens effectus ipse est contingens. In predestinatione autem sunt due cause. Quarum una est necessaria, ipse Deus & alia est contingens, ipsum liberum arbitrium, & id oportere effectum predestinationis contingenter esse. Vnde quia Deus scit, & uult istum uel illum con sequi talem finem predestinatio certitudinem habet, quia uero Deus uult ut secundum libertatem arbitrii in talem finem dirigatur, id huiusmodi certitudo nulla predestinatio necessitate imponit.

ar. 97.1. p. q. 19. ar. 6. o. ar. 2. 18. ma. q. 6. ad quin. sum.

ar. 150. & ad 1. & 2. patet. 3. d. 7. q. 3. a. 2. q. 1. c. & ueri. q. 6. art. 1. c.

1. p. q. 23. ar. 8. ad 3

A D PRIMVM ergo dicendum, quod licet predestinatio omnino saluatur ex certitudine diuine predestinationis, non tamen est ibi necessitas absoluta, sed conditionalis, quia si talis est predestinatio necessario saluatur, non autem est necessarium simpliciter.

Ad secundum dicendum, quod uerbum Apostoli non est sic intelligendum quin sit necessarium uelle, & currere ex parte nostra, sed quia principium primum bene operandi non est a nobis, sed ex misericordia diuina infundente gratiam: nihilominus tamen oportet, quod ex parte nostra fit aliquod principium.

ARTICVLVS IIII.

Virum motus angeli sit in instanti.

CIRCA angelos quaesitum fuit de motu angeli, scilicet utrum motus eius sit in instanti. Videtur quod sic. Constat enim quod mutatio angeli simplicior est omni mutatione corporali. Sed inuenitur aliqua mutatio corporalis in instanti, sicut illuminatio, & huiusmodi: ergo multo magis motus angeli est in instanti.

Præterea, Nobilissima creatura cõpetit nobilissimus motus, nobilissimus autem motus est ille qui fit in instanti, ergo cõpetit nobilissimæ creaturæ, scilicet angelo.

Contra, Omnis motus habet prius, & posterius. Prius autem & posterius in motu est numerus temporis: ergo in omni motu est tempus, ergo nullus motus etiam angeli est in instanti.

Respondendo dicendum, quod omnis mutatio habet duos terminos: quos non contingit simul esse. Vnde impossibile est quod aliquis motus, uel mutatio sit in instanti hoc modo, quod in instanti ambos terminos complectatur. Vnde sciendum, quod in rebus corporalibus duo termini motus, uel mutationis dupliciter possunt se habere. Uno modo quod sit assignare instans in quo terminus ad quem primo est, et aliud instans, in quo ter-

ar. 149. c.

minus a quo ultimo est, & sic cum inter quælibet duo instantia sit tempus medium, sequitur quod de uno termino motus in alium fiat transitus per tempus, & sic talis mutatio est in tempore, & non in instanti. Hoc autem contingit inter duos terminos motus est aliquod medium accipere, sicut inter album, & nigrum, & inter esse hic & ibi. Sed aliqui termini mutationis sunt, inter quos non est accipere medium, sicut inter album, & non album, inter ignem, & non ignem, inter tenebrosum & luminosum, quia affirmatio, & negatio sunt secundum se immediata, & similiter priuatio & forma in subiecto determinato, & in talibus licet sit accipere instans in quo primo est terminus ad quem, non tamen est accipere instans, in quo ultimo est terminus a quo. Cum enim inter quælibet duo instantia sit tempus medium, sequeretur, quod in illo tempore medio in neutro extremorum esset, quod est impossibile, cum sint extrema omnino immediata. Oportet ergo dicere, quod cum illud instans in quo primo est terminus ad quem, sit terminus alicuius temporis, quod est in toto tempore præcedenti duret terminus a quo, & sic cum inter tempus & instans, quod est terminus temporis non sit tempus medium non fit transitus de una extremitate in aliam in tempore, sed in instanti, primo enim definit terminus a quo, & incipit terminus ad quem, & huiusmodi mutationes dicuntur esse instantaneæ, quæ illum illuminationis generatio & corruptio. Sed oportet quod ista mutationes sint termini motuum continuorum, & in tempore existentium, quia tempus in quo est ultimo terminus a quo mensurat aliquem motum secundum quod subiectum accedit, ad quem, sicut per alterationem materia disponit ad formam, & per motum localem corpus luminosum accedit ad situm, in quo illuminatur, eccundum hoc dicitur quod generatio, et corruptio sunt terminali rationis, & illuminationis motus locales. Sic ergo due sunt mutationes corporalium, sed neutra harum potest esse in motu angeli. Cum enim motus angeli attendatur secundum duos contractus virtuales angeli ad diuersa loca, qui quidem contractus non sunt continui, sequitur quod motus angeli non sit continuus, & ita tempus quod proprie mensurat motum angeli non est continuum, cuius commutatio temporis sit ex commutata motus, ut dicitur in 4. Phy. (I. c. 104.) Non enim potest dici, quod motus angeli mensuretur tempore continuo, quod est numerus motus cœli, quia motus angeli non dependet ex motu cœli, & sic sequitur quod motus angeli mensuretur quodâ tempore in quo sunt instantia sibi succedentia sine continuatione, quia tempus ex hoc, quod est numerus non est continuus, sed ex hoc quod est numerus motus continui. Sic ergo in motu angeli duo extrema motus non sunt in duobus instantibus, inter que sit ipsius medium, neque tamen unum instantium est in tempore, & aliud in instanti, quod terminat tempus, sed duo extrema sunt in duobus instantibus, inter que non est tempus medium, & sic oportet dicere quod motus angeli sit in tempore, licet alio modo, quam motus corporales sunt in tempore.

A D PRIMVM ergo dicendum, quod mutatio angeli secundum prædicta ostenditur esse simplicior, quam aliqua mutatio corporalis. Est enim simplicior quam illa mutatio, cuius duo extrema sunt in duobus instantibus inter que cadit tempus medium, tamen inter duo instantia motus angeli non cadit tempus medium. Similiter etiam simplicior est quam illa, cuius unum extremum est in toto tempore continuo, cum unum extremum sit instanti indiuisibile, & tamen non intercedit tempus medium, sicut nec ibi, & quia est simplicior, ideo etiã sequitur quod sit nobilior.

Vnde patet solutio ad secundum.

QVÆSTIO V.

DE INDE quaesitum est de homine.

DE circa hoc quaesitum est de partibus naturæ humanæ. De sacramentis gratiæ. Et de conuersatione humanæ uitæ.

CIRCA primum quaerebantur duo.

Primo de anima.

Secundo de corpore.

ARTICVLVS V.

Virum sint eiusdem substantiæ anima sensitiua & intellectiua.

DE anima autem quaesitum est utrum sint eiusdem substantiæ anima sensitiua & intellectiua, & ostendebatur, quod ar. 10. ad 1. non.

ar. 149. c. fi. & d. 1. ar. 3. q. 2. ad 2 & d. 17. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 3. 1. p. q. 13. ar. 3. c. 11. q. 13. ar. 7. ad 1. q. 7. ar. 7. ad 1. ar. 149. c. 187. 12. q. 15. ar. 187. c. 7. ad 1. 1. p. q. 63. ar. 6. ad 4. ar. 17. ar. 187. ar. 170. 1. p. q. 15. ar. 3. ad 3. 116

non. Nam prima sensitiva educitur de potentia materiae, intel-
lectu uero est per creationem. Non est ergo eadem substantia
utriusque.

¶ Præterea. In nulla substantia quæ sit una, & eadem est eodem
tempore motus ad opposita. Sed sensus & ratio eodem tempo-
re mouentur ad opposita, sicut dicit Apostolus ad Rom. 7. Vi-
deo aliam legem in membris meis repugnantem &c. ergo sen-
situa & rationalis non sunt unius substantia.

¶ Præterea. Corruptibile, & incorruptibile non sunt eius-
dem generis, ergo nec idem numero. Sed anima sensitua est
corruptibilis, intellectua uero incorruptibilis: ergo sensitua,
& intellectua non sunt eadem numero, & sic nec eiusdẽ sub-
stantia.

¶ Præterea, Anima sensitua est communis nobis & brutis.
Sed in brutis educitur de potentia materiae: ergo & in no-
bis non est ergo eadem cum intellectua, quæ est per crea-
tionem.

Contra. Vniuersalis perfectibilis una est perfectio. Sed corpus hu-
manum est perfectibile: ergo anima quæ est eius perfectio
est una.

Respondeo dicendum, quod circa ordinem formarum est
duplex opinio. Vna est Aucebron, & quorundam sequacium
eius, qui dicunt quod secundum ordinem generum, & specie-
rum sunt diuersæ formæ substantiales sibi inuicem aduenien-
tes, sicut est substantia, est corpus, est animatum, & est animal.

Dicunt ergo, quod quædam forma substantialis est per quam
est substantia tantum: & postea est quædam alia per quam est
corpus, deinde est & alia per quam est animatum: & alia per
quam est animal, & alia per quam est homo, & sic dicunt de
alijs formis substantialibus rerum. Sed hæc positio stare nõ po-
test, quia cum forma substantialis sit quæ facit hoc aliquid, &

dat esse substantiale rei, tunc sola prima forma facit substantia-
lis, cum ipsa sola daret esse substantiale rei, & facere hoc aliqd,

omnes autem post primam essentia accidentalis aduenientes,
nec darent esse rei simpliciter: sed esse tale, & sic in amissione,
vel acquisitione ipsarum non esset generatio & corruptio, sed
tantum alteratio vnde patet hoc non esse uerum. Simile etiam
esset in potentijs animæ, nam sola prima; & vegetabilis esset for-
ma substantialis, & faceret hoc aliquid, alia uero essent accidẽ-
tales, quod omnino est falsum. Et ideo dicendum est, quod hu-
iustmodi formæ differunt secundum perfectum & imperfectum.

Est enim aliqua forma quæ non dat nisi esse corpus tantum. Ali-
qua est magis perfecta, quæ etiam dat esse & uiuere quoque;
modo uiuendi. Aliqua quæ cum his dat etiam sensum: unde
patet quod semper ultima est perfectior primis, & habet se ad
prioris, sicut perfectissima ad imperfectissimam, & ideo quic-
quid continetur in ipsis totum est uirtute in ultima. Vnde di-
cendum est, q. vna & eadem essentia est animæ sensitua & in-
tellectua, sed intellectua habet se ad sensitua, sicut perfe-
ctum ad imperfectum. Quod autem specialiter anima sensitua,

& intellectua sint unus essentia signum est, quia nisi uires
animæ radicarentur in una essentia, nunquam una impiret
uirabilia, nec etiam uirtus unius redunderet in aliam. Item
q. 6. & q. cum intellectus non habeat determinatum organum in corpore
quo mediante exerceat operationes suas, ad quod uiretur cor-
pori, nisi esset eiusdem essentia cum anima sensitua? Sic ergo
patet quod una essentia est animæ sensitua, & intellectua,
sed differunt secundum perfectum, & imperfectum, ut di-
ctum est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod anima sensitua educi-
tur de potentia materiae in brutis: in nobis uero non, sed est
per creationem: cum eius essentia sit essentia animæ rationalis,
quæ est per creationem.

Ad secundum dicendum, quod non est inconueniens ali-
quid idem existens secundum diuersas uires, uel partes moueri
ad opposita, & ideo licet substantia animæ humana sit eadẽ
sensitive, & intellectua, tamen potest secundum diuersas par-
tes, & uires moueri ad oppositum, ut scilicet sensus moueatur
ad ea quæ sunt sibi propria, & ratio ad ea ad quæ ordi-
natur.

Ad tertium dicendum, quod licet incorruptibile non sit idẽ
corruptibile: tamen inuenitur aliquid incorruptibile, quod ha-
beat aliquam proprietatem communem corruptibili: & sic est
in anima rationali. Nam ipsa substantia animæ est incorrupti-
bilis, nihilominus tamen habet aliquid in se, scilicet sensum quod
est commune etiam corruptibili.

Ad quartum dicendum, quod licet anima sensitua sit com-
munis in nobis, & brutis quantum ad rationem generis: tamẽ
quantum ad rationem speciei alia est in homine & alia in brutis,
& similiter alia in aino & alia in æquo, & in boue, & secundum
quod differunt aliqua specie, ita etiam differunt eis ani-
mæ sensitua, & ideo non sequitur, quod si in brutis educatur

A de potentia materiae, quod etiam in homine, quia in homine
est altioris speciei, & est per creationem.

QVÆSTIO VI.

ARTICVLVS VI.

Utrum corpus resurgat idem numero.

DE corpore autem quaesitum est, utrum resurget idem nu-
mero: & ostendebatur quod non: quia secundum philo-
sophum in Top. illud dicitur idem numero, quod est idẽ pro-
prio, accidente, & diffinitione. Sed corpus in resurrectione nõ
habet eadem propria: quia modo risibile, tunc non, non eadẽ
accidentia, quia nunc albus, crispus, niger, & huiusmodi,
quæ tunc non erunt, non eadem etiam diffinitio, quia modo
diffinitur per mortale, tunc uero non mortale erit: ergo uide-
tur, quod non resurget idem numero.

¶ Præterea, Identitas materiae facit idem numero. Sed ma-
teria corporis resurgens non erit eadem cum corpore, quod
nunc est, cum multa forma reitarentur in ea: ergo corpus non
resurget idem numero.

¶ Præterea, Philosophus dicit in lib. de anima, q. non est eadẽ
statua numero quæ destruitur, & de eodẽ ære reficitur.
Pari ergo ratione corpus, quod modo corrumpitur non erit
idem numero cum eo, quod resurget.

¶ Præterea, Constat quod homo humanitate est homo, &
una humanitate vnus homo. Sed in corpore, quod nunc est, &
resurget, erunt duæ humanitates: quia per mortem destruitur
forma totius: ergo erunt duo homines, & sic uidetur q. corpo-
ra non resurgant eadem numero.

Contra. Iob 19. quem uisurus sum ergo ipse, &c.

Respondeo dicendum, quod ad hoc, quod aliquid sit idem
numero requiritur identitas principiorum essentialium. Vnde
de quocunq; principiorum essentialium etiam in ipso in-
diuiduo uarietur necesse est etiam identitatem uariarum. Illud
autem est essentialia cuiuslibet indiuidui, quod est de ratione
ipsius, sicut cuiuslibet rei materiali sunt essentialia materia, &
forma: unde si accidentia uariarentur, & mutentur, remanenti-
bus principijs essentialibus indiuidui, ipsum indiuiduum rema-
neret idem. Cum ergo principia essentialia hominis sint ani-
ma, & corpus, & hæc remaneant: quia resurget eadem anima,
& idem corpus: dicendum, quod corpus hominis resurget idẽ
numero.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod obiectio illa procedit
ex falso intellectu literæ. Non enim dicitur idem numero il-
lud, quod habet idem accedens nunc & postea, & idem prop-
rium: sed illud est idem numero quod est idem cum acciden-
te, & idem cum proprio, sicut cum subiectum est idem cũ ac-
cidente, proprio, & diffinitione: & non illa quæ habet idem ac-
cidens idem proprium, & unam diffinitionem, unde patet, q.
obiiciens falsè intellexit textum. Dato autem, quod secundum
illum intellectum procedat obiectio dicendum, quod dimensio-
nibus, & erunt hæc in corporibus glorificantis. Item erit ibi idẽ pro-
prium, scilicet. Iob. 8. Implebitur os tuum risu, & labia tua iubi-
lo. De diffinitione uero dicendum, q. licet resurgat immorta-
le, tamen uera mortalitas non tollitur ab eo: quia natura hu-
mana erit ibi, quæ ex se habet quod sit mortalis.

Ad secundum dicendum, quod licet eadem materia faciat
idem numero, non tamen materia nuda, nec quæ facit princi-
pium in numero: sed una materia secundum, quod est sub di-
mensionibus terminantibus ipsam facit idem numero, unde
licet multa forma reitarentur in anima corporis resurgens,
tamen resurgat corpus sub eisdem dimensionibus, & cum eisdẽ
dem principijs essentialibus.

Ad tertium dicendum, quod Augustinus dicit contrarium. Ipse
enim uult si statua reficiatur ex eodem ære, quod sit eadem nu-
mero. Nihilominus tamen dicendum, quod omnia artificialia
ponuntur in genere, uel in specie, quod uel per materiam
suam, uel per formam suam. Naturalia autem ponuntur in ge-
nere, uel specie tantum per formam suam; forma autem arti-
ficialia, quia sunt accidentia, ideo oportet, quod collocentur in
genere, uel specie, uel materia: naturales uero non, quia sunt
substantiales. Dico ergo quod si consideretur statua prout po-
nitur in genere, uel specie per materiam suam: sic reficitur eadẽ
statua. Si uero consideretur prout ponitur in genere, uel
specie per formam: sic dico quod non reficitur eadem, sed alia:
quia alia est forma huius & alia illius; in corpore autem non
est sic, quia in corpore erit eadem forma.

217
ad. 44. q.
1. art. 1. q.
1. & o.

po. q. 10.
artic. 4. c.
po. q. 10.
ar. 4. cap.
principio

3. p. q. 54.
ar. 2. ad 2.
4. dist. 44.
q. 2. ar. 1.
q. 2. ad 1.
& 2.

ad. 44. q.
1. a. 1. q. 2.
ad quat-
tum.

Statuare
fecta si sit
eadem.

Ad quæ

Ad quartum dicendum, quod non sunt duae humanitas in corpore, quod corrumpitur & quod resurgit, sed una, quia principia essentialia non notantur, sed sunt eadem.

totalis, servata nihilominus forma sacramenti. Confirmatio vero quia non est adeo necessaria & constituit in quadam perfectione, ut dictum est, maioribus referatur, scilicet episcopis.

QVAESTIO VII.

QVAESTIO VIII.

DE sacramentis verò gratia quaesita sunt tria. Primo de sacramento confirmationis. Secundo de sacramento Eucharistiae. Tertio de sacramento matrimonij.

CIRCA sacramentum eucharistiae quaesita sunt duo. Primo de illis qui excluduntur à consecratione per fornicationem. Secundo de illis qui excluduntur à participatione sacramenti per excommunicationem.

ARTICVLVS VII.

ARTICVLVS VIII.

Virum solus episcopus debeat conferre sacramentum confirmationis, vel etiam alius.

Virum aliquis possit audire missam sacerdotis fornicarij, quin peccet mortaliter.

218
4.d.13.q.1.
1.ar.1.q.2.o.
CIRCA primum quaeritur, utrum solus Episcopus debeat conferre sacramentum confirmationis, vel etiam alius, & videtur quod non solum Episcopus, sed etiam quod quilibet sacerdos possit conferre. Constat enim quod in confirmatione conferitur gratia spiritualis. Sed huius gratiae collatio sic est ordinata, ut non possit impedi, constat autem, quod per absentiam Episcoporum multotiens impeditur, quia non sunt ubique praesentes: ergo debet conferri per ministerium sacerdotum, qui sunt ubique praesentes.

219
3.p.6.82
4.9.0.82
d.11.92.
art.2.q.4.
o.
AD primum quaesitum est, utrum aliquis possit audire missam sacerdotis fornicarij quin peccet mortaliter, videtur, quod non possit audire sine peccato mortali. Ecclesia enim praecipit sub ana themate, quod nullus audiat missam à fornicario sacerdote. Sed facere contra huiusmodi mandatum est peccatum mortale, ergo &c.

2. Præterea. Sacramenta instituta sunt propter utilitatem: ergo debent eo modo conferri, quo compedit utilitati omnium, non autem competet utilitati si solus Episcopus cõferret hoc sacramentum, in quo datur robor spiritus sancti, quia non omnes habent oportunitatem Episcopi; ergo debet fieri per sacerdotes per quos possunt omnes consequi hanc utilitatem.

Contra est, quod in multis locis per mundum sustinetur. Respondeo dicendum, quod circa hoc est considerandum, quod aliquid quantum ad ius naturale est per se malum, & aliquid malum est quantum ad ius positum. Quicumque enim peccat in peccato mortali existens celebrat, peccat mortaliter, unde si constaret mihi eum esse in peccato mortali, & inducerem eum ad celebrandum peccatum mortaliter, & hoc est secundum ipsum ius naturale, quia hoc est prouocare eum ad peccatum mortale. Ius autem positum addit plus, quod non solum non debeat inducere eum ad celebrandum, sed etiam si audiam eius missam peccatum mortaliter, quod quidem institutum est in penam sacerdotis fornicarij. Attendendum tamen est, quod hoc non intelligitur de quolibet sacerdote fornicatio, sed de publicis fornicarijs, qui proprie dicuntur publici, quando iudicio & sententia ecclesiae uocantur publici. Vnde quicumque à tali fornicario publico audit missam, peccat mortaliter.

3. Præterea, Constat quod sacramentum baptismi est maius quam sacramentum confirmationis. Sed baptismus potest conferri per quoslibet sacerdotes: ergo multo magis confirmatio.

Respondendo dicendum, quod proptius minister sacramenti confirmationis est Episcopus, & hoc probatur ratione, & auctoritate. Ratione quidem, quia confirmatio ad hoc fit, ut homo in quadam perfectione constituatur, cum detur ad robor spiritus sancti ut scilicet homo ex hoc fiat fortis, & robustus ad constituendum, & proponendum fidem coram regibus, & principibus, unde & propter hoc fit in fronte, ut non pertimescat, nec confundatur proponere fidem coram omnibus, & defendere. Sicut autem Dionysius dicit, tres sunt rationes hierarchiae, scilicet purgare, illuminare, & perficere purgare est proprium dyaconorum, illuminare presbyterorum: & hoc consistit maxime in eucharistia, perficere uero est episcoporum; & ideo omnia sacramenta, quae ad perfectionem conferuntur, pertinet ad collationem episcopi, quae sunt collatio ordinum, consecratio uirginum, & uasorum, & confirmationis sacramentum, unde alius non potest conferre confirmationis sacramentum nisi episcopus. Hoc etiam patet auctoritate scripturae. Confirmatio enim successit in locum impositionis manuum. Hoc autem non poterat fieri nisi per solos apostolos, unde & per Philippum, qui praedicauerat uerbum Domini in Samaria, non imponebatur manus, sed Apostoli qui erant Hierosolymis audito, quod Samaria recepit uerbum Dei, miserunt ad eos Petrum, & Ioannem, & postea sequitur. Tunc imponebant manus super illos &c. unde cum episcopi succedant in locum Apostolorum, solus episcopus debetur collatio sacramenti confirmationis. Inuenimus tamen quod aliqua quae in quadam perfectione constituunt, ex dispensatione committuntur simplicibus sacerdotibus, sicut collatio minorum ordinum, & huiusmodi, quod etiam de confirmatione fieri posset cum dispensatione, sine qua nullus debet conferre hoc sacramentum, nisi solus episcopus.

In contrarium est Ecclesiae consuetudo. Respondeo dicendum, quod proptius minister sacramenti confirmationis est Episcopus, & hoc probatur ratione, & auctoritate. Ratione quidem, quia confirmatio ad hoc fit, ut homo in quadam perfectione constituatur, cum detur ad robor spiritus sancti ut scilicet homo ex hoc fiat fortis, & robustus ad constituendum, & proponendum fidem coram regibus, & principibus, unde & propter hoc fit in fronte, ut non pertimescat, nec confundatur proponere fidem coram omnibus, & defendere. Sicut autem Dionysius dicit, tres sunt rationes hierarchiae, scilicet purgare, illuminare, & perficere purgare est proprium dyaconorum, illuminare presbyterorum: & hoc consistit maxime in eucharistia, perficere uero est episcoporum; & ideo omnia sacramenta, quae ad perfectionem conferuntur, pertinet ad collationem episcopi, quae sunt collatio ordinum, consecratio uirginum, & uasorum, & confirmationis sacramentum, unde alius non potest conferre confirmationis sacramentum nisi episcopus. Hoc etiam patet auctoritate scripturae. Confirmatio enim successit in locum impositionis manuum. Hoc autem non poterat fieri nisi per solos apostolos, unde & per Philippum, qui praedicauerat uerbum Domini in Samaria, non imponebatur manus, sed Apostoli qui erant Hierosolymis audito, quod Samaria recepit uerbum Dei, miserunt ad eos Petrum, & Ioannem, & postea sequitur. Tunc imponebant manus super illos &c. unde cum episcopi succedant in locum Apostolorum, solus episcopus debetur collatio sacramenti confirmationis. Inuenimus tamen quod aliqua quae in quadam perfectione constituunt, ex dispensatione committuntur simplicibus sacerdotibus, sicut collatio minorum ordinum, & huiusmodi, quod etiam de confirmatione fieri posset cum dispensatione, sine qua nullus debet conferre hoc sacramentum, nisi solus episcopus.

Ad illud quod obijciatur dicendum, quod si sustinetur à praelatis propter hoc non excusatur, quia hoc est uel propter negligentiam, uel propter miseriam, & defectum ipsorum praelatorum, qui non sunt auctores corrigere alios, cum in se multa corrigenda cognoscant, uel etiam propter uitorem aliquando, unde non excusantur propter hoc.

CIRCA secundum quaesitum fuit, utrum aliquis loquendo, comedendo, seu stando cum excommunicatis peccet mortaliter, & uidetur quod sic, quia multa magistri decretorum, & magni hoc dicunt. Præterea, Facere contra praecepta ecclesiae est peccatum mortale, sed ecclesia mandat quod nullus loquatur, nec comedat cum excommunicatis: hoc ergo qui facit peccat mortaliter.

ARTICVLVS IX.

Virum aliquis loquendo, comedendo, seu stando cum excommunicatis peccet mortaliter.

CIRCA primum quaeritur, utrum solus Episcopus debeat conferre sacramentum confirmationis, vel etiam alius, & videtur quod non solum Episcopus, sed etiam quod quilibet sacerdos possit conferre. Constat enim quod in confirmatione conferitur gratia spiritualis. Sed huius gratiae collatio sic est ordinata, ut non possit impedi, constat autem, quod per absentiam Episcoporum multotiens impeditur, quia non sunt ubique praesentes: ergo debet conferri per ministerium sacerdotum, qui sunt ubique praesentes.

220
1. art. 3. q. 3. o.
Ad contrarium.
4. d. 3. q. 1. art. 4. q. 3. o.
CIRCA secundum quaesitum fuit, utrum aliquis loquendo, comedendo, seu stando cum excommunicatis peccet mortaliter, & uidetur quod sic, quia multa magistri decretorum, & magni hoc dicunt. Præterea, Facere contra praecepta ecclesiae est peccatum mortale, sed ecclesia mandat quod nullus loquatur, nec comedat cum excommunicatis: hoc ergo qui facit peccat mortaliter.

2. Præterea, Quaedam decretalis dicit, ubi cõsulebatur summus pontifex, utrum posset participari excommunicatis; quod hoc etiam pro uitando dispendio mortis non debet facere, & huius assignat causam dicens, quia est peccatum mortale, uidetur ergo, quod quicumque in aliquo participat cum eis peccet mortaliter.

Contra est, quod nos uidemus multos perfectos uiros hoc facientes, qui nullo modo hoc facerent, si esset peccatum mortale.

Respondendo dicendum, quod aliquis per excommunicationem separatur à communione fidelium, non autem homo nisi per accidens, quia in tantum separatur à communione hominum, in quantum conuenit separari à communione fidelium; dico ergo quod aliquis potest communicare seu participare cum excommunicato directe, & indirecte, directe quidem in his qui sunt fidelium, & sic ille qui hoc modo communicat sibi peccat mortaliter. Et hoc contingit tripliciter, quia si communico secum in diuinis, sicut si item pro eo, uel audiam missam cum eo, & in alijs spiritualibus. Item fit ex contemptu, & hoc in quocunque communicat quis cum eo, quasi contemnens mandatum ecclesiae

Respondeo dicendum, quod aliquis per excommunicationem separatur à communione fidelium, non autem homo nisi per accidens, quia in tantum separatur à communione hominum, in quantum conuenit separari à communione fidelium; dico ergo quod aliquis potest communicare seu participare cum excommunicato directe, & indirecte, directe quidem in his qui sunt fidelium, & sic ille qui hoc modo communicat sibi peccat mortaliter. Et hoc contingit tripliciter, quia si communico secum in diuinis, sicut si item pro eo, uel audiam missam cum eo, & in alijs spiritualibus. Item fit ex contemptu, & hoc in quocunque communicat quis cum eo, quasi contemnens mandatum ecclesiae

Virum frigiditas impedit matrimonium.

desine peccat mortaliter. Item quicumque particeps sit in crimine, & in causa. Indirecte verò communicat quis cum eo in his, quæ sunt hominis, sicut in verbo, in cibo, & in his quæ sunt simpliciter humanæ conuersationis, & secundum hoc non peccat mortaliter, sed venialiter: nisi faciat ex contemp- tu, vt dictum est.

Ad primum ergo dicendum, quod opinio Decretistarum non est uera, quia ipsi plus assentiunt in his, & sequuntur in humanum quam diuino, cum plus sit assentiendum diuino, quam humano, & ideo melior est opinio aliorum qui dicunt contrarium.

Ad secundum dicendum, quod communicare excommunicatum excommunicato directè est contra præceptum ecclesiæ, & est peccatū mortale, sed indirectè non est contra, sed præter præceptum ecclesiæ, & hoc non est peccatum mortale, sed ueniale. Vnde sciendum est, quod articulum sunt per se malum, & hæc non possunt fieri sine peccato, sicut communicare excommunicato in his quæ sunt excommunicati, & ideo non possunt fieri sine peccato. Quædam uerò sunt occasiones malorum rãrum, & ista possunt fieri sine peccato mortali, & sic esse loqui, vel comedere cum excommunicatis.

Ad tertium dicendum, quod non solum quis debet subire mortem antequam peccet mortaliter, sed etiam antequam peccet uenialiter, quia peccatum in quantum peccatum nunquam est eligibile. Si enim esset eligibile nunquam esset peccatum, & sic non peccarem si facerem, & ideo per hoc non concluditur, quod ideo non sit participandum eis, quia est peccatum mortale, & qui hoc facit peccat mortaliter, quia etiam si esset ueniale non esset participandum eis, & tamen non peccaret mortaliter participando.

Vel dicendum est, quod decretalis illa intelligitur de illis quod directè communicant excommunicatis.

Circa secundum quæsitum est, utrùm frigiditas impedit matrimonium. Videtur, quod non, quia senes sunt frigidi, & tamen contrahunt matrimonium.

In contrarium est, quia nullus obligat se ad impossibile. Sed impossibile est frigidis carnaliter copulari: ergo si ad hoc obligat se, pactum huiusmodi nullum erit.

Respondeo dicendum, quod frigiditas eadem ratione impedit matrimonium, sicut maleficium, cum sit eadem impossibilitas in utroque: nihilominus tamè differt frigidus, & maleficius. Frigidus enim est impotens simpliciter quantum ad omnes, maleficius uerò quidem impotens: non tamen quod ad omnes, sed quod ad vnã tantum. Nam maleficium consistit in imaginatione utriusque unius mulieris in quantum, s. operatione demonis fit illi ab hominibus alicuius mulieris, quam propter horrorem refugit & respuit: & ideo aliter impedit frigiditas & aliter maleficium. Nam frigiditas impedit aliquid ita quod oportet quod remaneat absque omni spe contrahendi si ab una impediatur. Vnde si aliquando aliquis efficitur potens oportet reintegrare primum matrimonium: unde frigiditas soluit contractum & impedit contrahendum: maleficius uerò impedit quantum ad istam tantum, unde datur ei scientia nubendi alteri, & mulieri similiter, unde maleficium soluit contractum sed non dirimit contrahendum, ut iam patet.

Ad primum ergo dicendum, quod senes sunt frigidi, nõ quidem ad actum generationis: sed ad generationem prolis: & ideo cum possint carnaliter copulari non soluitur matrimonium: frigiditas uerò quæ omnino carnalem copulam impedit, soluit matrimonium.

QVÆSTIO IX.

Circa sacramentum matrimonij quæstia sunt duo. Primum de maleficiis. Secundò de frigidis.

ARTICVLVS X.

Virum maleficia impediunt matrimonium.

Ad primum quæsitum est, utrùm maleficia impediunt matrimonium: videtur quod non: quia opus Dei est fortius quam diaboli. Sed matrimonium est opus Dei: maleficium uerò opus diaboli: ergo matrimonium est fortius maleficio: non ergo impeditur per ipsum.

Contra, Maior est potestas demonis, quam hominis: Sed homo potest matrimonium impedire: ergo & demones.

Respondeo dicendum, quod matrimonium, est quasi quoddam pactum. Nam per matrimonium vnus tradit potestatem sui corporis alteri ad carnalem copulam. Constat autem, quod pactum de impossibili nullum est, cum nullus possit obligare se ad impossibile: & ideo quando aliquis obligat se per matrimonium ad carnalem copulam, si hoc sit etiam impossibile, matrimonium nullum est. Sed notandum est quod impossibilitas carnalis copulæ ex aliquo impedimento proueniens potest dupliciter considerari: quia uel illud impedimentum est superueniens matrimonio iam consummato: uel præcedens. Si est superueniens, tunc matrimonium iam consummatum nunquam soluitur. Si uerò impedimentum præcedat, tunc matrimonium nondum consummatum soluitur. Item circa hoc sciendum, quod impedimenta huiusmodi, uel sunt perpetua, uel ad tempus. Si sunt perpetua, tunc matrimonium illud simpliciter impeditur.

Si uerò sunt temporalia, tunc matrimonium non impeditur simpliciter, sed ad tempus: ita tamen quod impedimentum in utroque præcedat. De maleficijs autem sciendum est, quod quidam dixerunt quod maleficium nihil est, quod hoc proueniat ex infidelitate: quia uolebant quod demones nihil sunt, nisi imaginationes hominum, in quantum scilicet homines imaginantur eos: & ex ista imaginatione terrii labebantur. Fides uerò catholica uult quod demones sint aliquid, & possint nocere suis operationibus, & impedire carnalem copulam: & ideo huiusmodi impedimenta si præcedant, & sint perpetua, ut dictum est, simpliciter impediunt matrimonium.

Ad primum ergo dicendum, quod etiam diabolus est opus Dei, & non solum matrimonium: & inter opera Dei vnus est fortius alio: & vnus impeditur per aliud magis forte. Vnde cum diabolus sit fortius quam matrimonium: nihil prohibet per ipsum matrimonium impedi.

QVÆSTIO X.

Circa conuersationem uerò humanæ uitæ quæstia sunt quedam per comparationem ad proximum. Quædam uerò per comparationem ad res, quæ in usum hominum ueniunt. Per comparationem uerò ad proximum quæsitum est de correctione fraterna: circa quam duo quæstia sunt.

ARTICVLVS XII.

Virum aliquis debeat in publico, uel in priuato corrigere peccatum.

Primum, utrùm debeat aliquis in publico, uel in priuato corrigere proximum, uel fratrem suum. Videtur quod occultè. Martini decimo octauo. Si peccauerit in te frater tuus, uade & corripue eum inter te ipsum solum. Videtur ergo quod occultè sit corrigendus frater delinquens.

Contra, ad Tim. 5. Peccatum coram omnibus argue. Præterea, Aliquæ constitutiones hoc habent, ut scilicet publicè corrigantur.

Respondeo dicendum, quod huiusmodi correctio ex charitate debet pedere: & inde est quod dicitur fraternæ correctio, & ideo oportet ordinem fraternæ correctionis sumere secundum ordinem charitatis. Ordo autem charitatis est, ut quis bono proximi præferat commune bonum. Item ut uelut bonum proximi & conscientie & famæ: & in his magis uelit boni conscientie, quando utrumque haberi non potest. Et ideo his consideratis credo quod si esset aliquod peccatum carnale, seu spirituale, quod uergeret in detrimentum multitudinis, statim est reuelandum: cum præponderet bonum commune in ordine charitatis, ut dictum est, bono proximi siue sit fama, siue conscientia. Quando uerò non timetur multitudinis detrimentum, tunc debet quis utrumque custodire, scilicet bonum famæ & conscientie corrigendo occultè inter te & ipsum. Si autem ex hoc correctio non sequatur: tunc secundum ordinem Euangelij debet secum adhibere alium, uel etiam referre Ecclesiæ: nihilominus tamen & in hoc seruandus est ordo, ut si peccatum sit publicum, publicè corrigatur, si uerò occultum occultè, & ideo dicitur Si peccauerit in te frater tuus, id est te sciente solum, &c. quantum ad occultum: quantum uerò ad publicum dicitur. Peccatum scilicet publicè coram omnibus argue.

Et sic patet solutio ad primum utriusque partis.

Ad aliud uerò dicendum, quod illud constitutionibus ordinatum est, & seruari debet in his quæ uergerent in periculum & detrimentum societatis & collegij.

222
4. d. 3. c. 0.
4. ad 3. &c.
di. 3. 6. ar. 1.
& d. 3. 9. 4.
ad 3.

4. di. 34 26
ad 5. & 3.
c.
4. di. 34 2.
ad 5. c. 6.

223
3. p. q. 55.
ar. 1. ad 1.
ma. q. 3. ar.
tic. 2. ad 1.

ar. 16. c. 22
q. 33. ar. 2.
c. ad 3.

Ad rones
224. & in
2. 3. 224.

Vtrum si aliquis sciat peccatum proximi peccet mortaliter referendo illud statim prelato suo.

Vtrum in Deo sis tantum vnum esse.

224
ar. 13. 16.
Secundo queritur, vtrum si aliquis sciat peccatum proximi peccet mortaliter referendo illud statim prelato suo, videtur quod sic quia facere contra ordinem Euangelii est peccatum mortale. Sed statim referre prelato est contra ordinem Euangelii: ergo peccat mortaliter.

Contra est, quia hoc faciunt multi viri perfecti, qui nullo modo hoc facerent, si esset peccatum mortale.

Præter prælati possunt non solum de præteritis, sed & de futuro præbere cautelam, & ideo si eis referatur, nõ videtur esse peccatum mortale.

Respondedo dicendũ quod verbum Domini, quod dicit Mat. h. 18. de correctione fraterna, est intelligendum sicut alia verba quæ dicit penitentia ad humanos actus & seruari debet, secundum quod dependet à charitate & ideo dico quod semper cum debitis circumspectis in intelligenda sunt. Sciendum est autem quod in criminibus tripliciter proceditur secundum iura : quia per inquisitionem, & hoc est in peccatis publicis, & non debet fieri, nisi præcedat clamor congregationis. Item per denunciationem, & per accusationem, & hoc est in priuatis. Si autem procedatur per accusationem, tunc debet fieri in scripto, quia obligatur accusans ad rationem, & in hoc intenditur, ut finis, bonum reipublicæ, vnde hoc potest fieri secundum voluntatem siue publicæ siue priuatim. Si autem procedatur per denunciationem, tunc debet præcedere fraterna admonitio, quia finis huius est emendatio proximi, & ideo debet seruari ordo fraternæ correctionis, utrum autem statim cum quis sciat fratrem suum peccasse debeat denunciare prelato, dico quod in his distinguendum est de conditionibus subditi, & prælati. Nam si ego scio quod frater per me corripitur, tunc non debeat hoc denunciare prælato. Si autem videtur quod hoc melius fiat per prælatum, & prælati nihilominus sit pius, discretus & spiritalis non habes rationem seu odium aduersus illum subditum, tunc licet potest hoc denunciare sibi, & tunc non dicit Ecclesiæ, quia non dicit ei sicut prælato, sed sicut personæ proficenti ad correctionem proximi & emendam. Sed quia propter conditiones diuersas prælatorum & subditorum, non potest in hoc dari generale iudicium: quia aliquando prælati, vel mouetur ad odium aduersus subditum, vel subditus non bene ferret verba prælati, ideo tenendum est hoc pro regula, quod in omnibus istis semper seruanda est charitas, & quod melius & magis expedire videtur, & hoc intenditur, scilicet emendam proximi, seruetur quantum potest bonum charitatis, tunc denunciando non peccat. Si uero denunciaret cuiquam personæ hoc ex malitia, & ut proximus confundatur, vel deprimatur, tunc denunciatio, siue accusatio peccat mortaliter.

Ad primum ergo dicendum, quod si statim aliquis referat prælato adhibens debitas circumstantias & considerans magis expedire, non facit contra præceptum Euangelii, quia non dicit hoc ecclesiæ, sed personæ proficenti, ut dictum est, & ideo non peccat mortaliter.

Ad secundum dicendum, quod etiam perfecti viri peccarunt mortaliter, si denunciando prælato, vel alicui personæ intendere aliquid quod est contra intentionem præcepti.

Ad tertium dicendum, quod si aliquis referat prælato culpam proximi intendens vel cautelam in futurum, vel aliquid huiusmodi quod ad emendam proximi videret expedire, nõ peccat. Si autem hoc siue prælato, siue alicui amico suo ex malitia referat, tunc peccat mortaliter. Quod si ex in cautela alicui dixerit hoc, ita tamen quod non promoueat inde aliquid vel infamiam vel uituperium proximo delinquenti, tunc non peccat mortaliter, licet incaute agat.

Circa primum quaesitum est, utrum in Deo sit tantum vnum esse, scilicet essenziale, ut præter istud sit etiam in Deo esse personale, & videtur quod sic, quia aliud est patrem esse, aliud filium esse, & aliud spiritum sanctum esse, sed esse essenziale nõ est aliud, & aliud, ergo &c.

¶ 2. Præterea. Proprium formæ est quod det esse. Sed in diuinis sunt tres proprietates personales, quæ obtinent vicem formæ, ergo &c.

Contra Aug. dicit. In diuinis tantum vnum esse.

Respondeo dicendũ quod veritas fidei habet quod in diuinis solum est distinctio quæ est secundum relationes oppositas, relatio autem sicut & qualibet forma habet esse ex comparatione ad illud cui inest, vnde esse filiationis est per comparationem ad substantiam cui inest, relatio autem in diuinis non distinguitur ab eo cui inest, vel in quo est, quia est ipsa res, quæ refertur, sed distinguitur solum ex parte eius cui opponitur, & ex hac parte non desideratur esse relationis, sed distinctio & oppositio eius, & ideo est in Deo vnum tantum esse, scilicet essenziale.

Ad primum ergo dicendum, quod esse dupliciter dicitur, quandoque enim esse idem est quod actus entis quandoque autem significat compositionem enunciationis, & sic significat actum intellectus, quomodo intelligitur quando dicitur quod aliud est esse patris, & aliud filii, non primo modo.

Ad secundum dicendum, quod sicut & qualibet forma, paternitas facit esse. scilicet patrem, qui est diuinum esse, & facit tantum vnum esse in quantum paternitas facit esse.

QVÆSTIO II.
ARTICVLVS II.

DEINDE quaesitum est de potentia Dei. ¶ Et primo utrum Deus possit facere contradictoria simul esse.

¶ Secundo, utrum possit facere infinita in actu.

Ad primum dicendum quod non. Et hoc non importat in Deo imperfectionem potentie, sed quia hoc non habet rationem possibilem. Nam omnis virtus actus producit effectum sibi similem. Omne autem quod agit, agit in quantum est ens actu, ergo effectus agens est actu, quicquid ergo repugnat ei, quod est esse actu, repugnat potentie actus, quod esset si contradictoria simul essent.

Ad secundum dicendum, quod esse aliquid infinitum actu esset suspicari ex primo aspectu, quod esset impossibile, quia se queretur illud esse æquale Deo; sed hoc non sequitur, quia ei quod est infinitum omnibus modis non adæquatur illi quod est infinitum vno modo. Dato enim quod est ignis infinitus secundum magnitudinem non adæquatur Deo: quia & si sit infinitus ignis in quantitate, tamen est quod finitum specie. Deus autem omnibus modis est infinitus. Cum ergo queritur utrum sit possibile Deo facere aliquid infinitum in actu, dicendum quod non: potentie enim agens per intellectum aliquid repugnat dupliciter: vno modo quia repugnat potentie eius, alio modo quia repugnat modo quo agit, primo modo non repugnat potentie Dei absolute, quia non implicat contradictionem, sed si consideretur modus, quo Deus agit nõ est possibile. Deus enim agit per suum intellectum, & per verbum quod est formatum omnium, vnde oportet quod omnia quæ agit sint formata; in finitum autem accipitur sicut materia sine forma, nam infinitum se tenet ex parte materie. Si ergo Deus hoc ageret, sequeretur quod opus Dei esset aliud in forme, & hoc repugnat ei per quod agit, & modo agendi, quia per verbum suum omnia agit, quod omnia formantur.

QVÆSTIO III.
ARTICVLVS III.

DEINDE quaesitum est de prædestinatione, utrum sit eterna, & videtur quod non, quia possibile est prædestinatum damnari, sicut Petrus, si fuisset statim mortuus, quando peccauit, Christum negando. Si uero dicas quod prædicta locutio est de dicto vera: de re uero non. Contra: quia hoc habet locum in forme

INCIPIT QVODLIBET
DVODECIMVM,
QVÆSTIO I.

VESITVM est de rebus, quæ sunt supra hominẽ, & de rebus humanis.

Circa primum quaesitum est de Deo, de angelis, & de cælo.

Circa primum quaesitum est de Deo quantum ad suum esse, quantum ad suam potentiam, quantum ad eius prædestinationem.

formis separabilibus. Sed hæc forma, quæ est prædestinatio, est inseparabilis.

Respondeo dicendum, quod prædestinatio est quædam pars diuinæ providentiæ: providentiæ autem dicitur directio ali-

quorum in finem: & hæc præsupponit scientiam & uoluntatem. Sic ergo prædestinatio habet certitudinem ex parte scientiæ Dei, quæ non potest falli: & ex parte uoluntatis diuinæ, cui non potest aliquid resistere, & ex parte providentiæ, quæ certissimo modo ducit ad finem, cum Deus sit sapientissimus. AD PRIMVM ergo dicendum, quod prædestinatio habet certitudinem, & tamen non est necessarium prædestinati saluari, sed remanet contingens. Dicitur enim, quod habet certitudinem ex scientia, uoluntate, & providentiâ: & nullum istorum contingentiam impedit. scientia non, quia scientia Dei est futurorum, prout sunt in præsentia, & secundum hoc sunt determinata. Voluntas non, quia uoluntas Dei est principii totius entis: ergo non cadit sub ratione contingentiæ, uel necesse sit hæc effluunt & ordinantur ex Dei uoluntate, & sic ipsa Dei uoluntas facit quædam esse contingentia, præparando causas contingentes illis rebus, & quas uult esse contingentes: & similiter necessitat causas rebus, & effectibus necessariis: & sic uoluntas Dei semper impletur, non tamen omnia necessaria eueniunt, sed eo modo, quo Deus uult ea esse, & uult quod sint contingenter. Providentiâ non, quia non tollit contingentiam.

Ad secundum dicendum, quod bona est distinctio: sed ad obiectum de formis dicendum, quod aliter est de formis realibus: & aliter de predicatis, quæ important aliquid pertinens ad actum rationis: quia in primis, scilicet realibus, si in eis debeat habere locum talis distinctio, oportet esse separationem in re, & in consideratione: in secundis non requiritur: sed oportet quod res illa cadat super alia consideratione: & sic dico quod iste prædestinatus potest considerari uel ut in se uel ut diuinæ cognitioni relatus: & sic uno modo attribuitur ei quod possit dari, alio modo non.

ARTICVLVS IIII.

Utrum omnia subsint fato.

DEINDE quæsitum est de Fato, utrum omnia subsint fato. Respondeo dicendum, quod primò oportet scire quid sit fatum: & sic postea facilius patebit ad propositum. Videmus autem multa contingenter euenire. & ideo olim fuit dubium utrum ista quæ uariabiliter, & inordinatè contingunt reducantur in aliquam causam ordinantem, & qui dicunt quod non, dicunt fatum nihil esse, ut Tullius dicit. Quidam dicunt quod in aliquâ causam superiore ordinantur, & isti nominauerunt fatum à fortis, quasi hic omnia sint præfata à quadam superiore cā, sed horum, triplex opinio, quidam enim reduxerunt in in quandam seriem causarum, quam dicunt fatum, sicut stoicis dicunt quod nihil est quod non habeat causam, & posita causa nec esse est ponere effectum. Si ergo euenit, uel est talis, uel talis effectus habuit causam, & hæc causa alia causam, & sic deinceps, sicut aliquis est occisus de nocte quia exiit domum, quare exiit domum, quia sitiuit, quare hoc, quia falsa comedit, & sic quæ comedit falsa ex necessitate moritur. Aristoteles respondet negans quod prima. Primo, quod non quicquid fit habet causam, sed tantum quod fit per se. Quod autem ego occidit me exeunte est per accidens. Secundo dicit quod non posita causa ponitur effectus: quia potest impeditur, & ideo non sequitur, nec non stat series causatum. Alij reducunt hæc in aliam causam. scilicet in corpora celestia, ex quorum necessitate dicunt omnia accidere: unde dicunt quod fatum nihil aliud est quam uis positionis syderum. Hæc autem opinio dupliciter est falsa. primò quantum ad res humanas, quæ proueniunt ab intellectu, qui cum sit uirtus incorporea non subiacet actioni alicuius corporis: & ponere animam subiacere uirtuti corporum celestium nihil aliud est quam ponere in intellectu non differre à sensu, ut dicit Philo. in primo de anima in fine (Te. c. 150.) tamen per accidens, & occasionaliter subditur anima celo, in quantum intellectus afficitur per passionem corporis, non tamen ex necessitate mouetur ab eo, secundo, quia multa in rebus naturalibus contingunt quæ non accidunt ex necessitate celi, sed per accidens, & non habet causam. Alij reducunt omnia hæc in causam supra celestem. scilicet in providentiâ Dei, à qua omnia sunt prædeterminata & ordinata, & secundum istos fatum erit quiddam effectus providentiæ, quæ providentiâ nihil aliud est quam ratio ordinis rerum, prout est in mente diuina, fatum uero est explicatio illius ordinis prout est rebus. Vnde Boetius. Fatum est immobilis dispositio rebus mobilibus in hærens. Sic ergo accipiendo fatum potest dici quod omnia subsint fatum, unde dicitur Olee 2. super illud. Nō uo-

caberi ultra Baalim, sed uir meus, quod idem est utrumque, sed Deus uoluit hoc, quia Baalim nomen erat cuiusdam gentiliū, & ideo sunt uitanda nomina gentilium, cum quibus nec nomina conuenit habere communia, & ideo Augustinus dicit. Si quis hoc modo intelligat fatum, sententiam teneat, linguam corrigat ut non dicat fatum, sed providentiâ Dei.

QVAESTIO V. ARTICVLVS V.

Utrum esse Angeli sit accidens eius.

DEINDE quæsitum est de Angelis. Et circa hoc quæstio sunt duo.

Primo, utrum esse Angeli sit accidens eius: & uidetur, quod non, quia accidens intelligitur in esse alicui præexistenti: Angelus autem non præexistit ipsi esse.

Contra, Hyl. dicit, &c.

Respondeo dicendum, quod opinio Auicennæ fuit, quod unum ens semper prædicatur accidens: hoc autem non est uerum, quia unum prout conuertitur cum ente, signat substantiam rei, & similiter ipsum ens. Sed unum prout est principium numeri signat accidens. Sciendum ergo quod unum quodque quod est in potentia & in actu, fit actu per hoc quod participat actu superiorem: per hoc autem aliquid maximè fit actu quod participat per similitudinem primum & purum actum. Primum autem actus esse subsistens per se: unde completionem unum quodque recipit per hoc quod participat esse: unde esse est complementum omnis formæ, quia per hoc completur quod habet esse, & habet esse cum est actu: & sic nulla forma est, nisi per esse: & sic dico quod esse substantiale rei non est accidens, sed actualitas cuiuslibet formæ existentis, siue sine materia, siue cum materia, & quia esse est complementum omnium, est quod proprius inde effectus Dei est esse, & nulla causa dat esse nisi in quantum participat operationem diuinam, & sic proprio modo quando non est accidens, & quod Hyl. dicit, dico quod accidens dicitur largè omne quod non est pars essentie, & sic est esse in rebus creatis, quia in solo Deo esse est eius essentia.

ARTICVLVS VI.

Utrum diabolus cognoscat cogitationes hominum.

SECUNDO quæsitum est, utrum Diabolus cognoscat cogitationes hominum.

Respondeo dicendum, quod cognoscere cogitationes cordis potest contingere dupliciter, in se, & per se, & in aliquo effectum, primò solus Dei est. Ite. 15. Prauum est cor hominis & inscrutabile, unde nec angeli fac eas cognoscunt: cuius ratio est triplex, una, propter debilitatem esse quod habent eo quod supra gradum quo aliquid est ens in potentia, est gradus quo res sunt in anima. Alia ratio est, quia quod est in ueritate causa alicuius non potest cognosci nisi à causa quæ nata est mouere illam, uoluntatem autem mouet solus Deus. Cum ergo omnes cogitationes dependant à uoluntate sicut à sua causa, solus Deus eas cognoscit. Alia ratio est, quia angeli illa quæ cognoscunt naturaliter, cognoscunt per species naturaliter inditas, & hæc sunt species rerum naturalium, non autem cogitationum: quia hæc non reducuntur ad causam naturalem, uel non pertinent ad cognitionem naturalium: tamen per effectus cognitionum cognoscunt cogitationes, sicut & homo facit, cum ipsi subtilius cognoscunt effectus, qui causantur ex cogitationibus. Nam secundum cogitationes homo afficitur aliqua passione: & per has mouetur cor, & hoc motus subtilius ipsi cognoscunt quam nos: & sic aliquid cognoscunt de cogitationibus cordis: & hoc Aug. dicit in lib. de diuinationibus, demum, licet alibi dicat, quod determinare in eis talem cognitionem sit præsumptiuum.

QVAESTIO VI.

ARTICVLVS VII.

Utrum calum, uel mundus sit æternus.

DEINDE quæsitum est de celo. Et circa hoc quæsitum sunt.

228

I. d. 3. q. 4 ar. 2. ad 2 po. q. c. 2. 4. ad 3. 1. p. q. 45. a. 5. o. veri. q. 5. art. 9. ar. 4. o. & 5. cap. & ma. q. 10. ar. 8. 9.

229

22. q. 206 a. 5. ad 3.

230

Primo

art. 69. & 1. ar. 94. cō- tra. 2. c. 31. v. que 39. & opus. 3. c. 97. 2. & op⁷ 72. q. 14. 233.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum cœlum sit animatum.

231 SECUNDO quaesitum est, vtrum cœlum sit animatum. Respondeo dicendum, qd de hoc diuersimodè sentiunt doctores ecclesie. Hiero. enim dicit super ecclesiastem qd sol est animatus. Damasc. hoc negat, & hæc differentia etiam est apud Philosophos. Plato. n. & Arist. ponunt corpora supercœlestia animata esse. Anaxago. verò non. & ideo legitur fuisse occisus. Ego autem dico secundum Aug. 2. super Gen. ad literam, qd non refert ad fidem vtrum sic, vel aliter sit, unde hoc nõ determinat in Ench. addens qd si ponamus corpora cœlestia esse animata, non ideo erunt in iudicio tres ordines iudicandorum, scilicet angelorum & hominum, & animarum, quia illæ animæ computabuntur cum angelis, & hoc sensisse videtur ille qui fecit p̄fationem, cum dicit, cœli cœlorumque uirtutes. ¶ Etratio patet.

QVÆSTIO VII.

ARTICVLVS IX.

Vtrum anima perficiat corpus immediatè, vel mediane corporeitate.

232 DEINDE quaesitum est de homine quantum ad naturam, & quantum ad gratiam, & quantum ad culpam.

- ¶ Circa primum quaesita tria.
¶ Primò quantum ad animam.
¶ Secundò de cognitione animæ.
¶ Tertio de effectu cognitionis.
¶ Circa animam quaesita sunt duo.
¶ Primò, vtrum anima perficiat corpus immediatè, uel mediane corporeitate.

Respondeo dicendum, quòd in nullo corpore est nisi una forma substantialis, cuius est ratio triplex: prima est, quia si plures, sequens non erit forma substantialis quæ facit esse simpliciter, sed solum accidentalis, quæ facit esse hoc. Item si acquisita forma substantialis, non erit generatio simpliciter. Itè quia non esset compositum ex anima & corpore vnum simpliciter, sed duo simplex, & unum per accidens.

¶ Si dicatur corporeitas est forma corporis, corporeitas dicitur dupliciter, quandoque tres dimensiones, & hoc non est forma substantialis, sed accidens: aliquando dicitur quædam forma, ex qua provenit trina dimensio, & hæc non est alia forma specifica.

ARTICVLVS X.

Vtrum anima traducatur.

233 SECUNDO, Vtrum anima traducatur. Respondeo dicendum, quòd August. hanc quaestionem non determinat, sed indeterminatam relinquit in lib. de ecclesiasticis dog. sed ille liber non est Aug. sed Gignadij. Gre. etiã non vult determinare. Credendum est tamen quòd non, & est vna ratio philosophi in libro de animalibus, quòd impossibile est quòd virtus corporea producat id quòd excedit corpus, virtus autem seminis est virtus corporea. Alia ratio. est. 7. Meta. (T. c. 27) quia enim quidam posuerunt quòd formæ naturales sunt ex creatione; cum materia aeris recipit formam ignis aut inerat, & sic est latitatio: aut non: ergo fit de nouo non ex aliquo, sed ex nihilo: ergo creatur. Solutur Philosophus: quia forma non fit, sicut nec ens, vel esse habens per se sed compositum fit, quòd habet esse subsistentem. Si ergo est aliqua forma quæ per se subsistat illa habet per se fieri, anima autem habet esse per se subsistentem, & remanet corrupto corpore, & ita oportet qd habeat formam fieri.

QVÆSTIO VIII.

ARTICVLVS XI.

Vtrum intellectus humanus cognoscat singularia.

DEINDE quaesitum est de cognitione homini, vtrum intellectus humanus cognoscat singularia.

Respondeo dicendum, quòd aliquid cognoscitur dupliciter directè, & indirectè scilicet per refectionem. Differt autem inter intellectum humanum & diuinum, quia humanus non cognoscit directè singulare, diuinus autem sic: quia cognitio fit per similitudinem cogniti in cognoscite: & hæc est in intellectu nostro per abstractionem à conditionibus indiuiduantibus & à materia: & ideo cum recta cognitio sit per speciem: ideo non cognoscit directè nisi vniuersale: intellectus autè diuinus cognoscit non per similitudinem à re acceptam, sed per extensionem suæ essentiae ad res: & hæc similitudo scilicet diuina essentia in Deo est omnium quæ sunt in re expressa similitudo: & ideo directè cognoscit quicquid est in re, & quod pertinet ad materiam indiuidualem: sed quærens philosophus, si separatus est intellectus & cognoscit quæ sunt in materia, dicit quòd oportet quòd hoc cognoscat & alia, sicut formas separatas cognoscit intellectus: & coniuncta materie per imaginationem, aut alio modo, scilicet per extensionem, in quantum coniungitur phantasia, quæ repræsentat sibi phantasma: & sic indirectè cognoscit.

QVÆSTIO IX.

ARTICVLVS XII.

Vtrum habitus scientiæ acquisite remaneant post vitam.

DEINDE quaesitum est de effectu cognitionis, & primò vtrum habitus scientiæ acquisite remaneant post hanc vitam.

Respondeo dicendum, quòd non, sequentes Auic. in 6. naturalium, quòd species acquisite non remanent in intellectu possibili, nisi quando in actu intelligit, quòd est factum. Nam intellectus possibilis recipit species & retinet secundum modum suum. vnde cum ipse sit immobilis vtpotè immaterialis & incorruptibilis recipit species intelligibiles secundum modum suum & nunquam inde recedunt: & quòd sunt ibi etiam dum actu non intelligit: patet, de anima. (T. com. 8.) vbi dicitur quòd sunt in anima aliter quam dum actu intelligit scilicet habitus: & sic dico quòd remanent siue in damasus, siue in beatus. item de struuntur hi habitus scientiarum quantum ad modum scientiæ: quia hic semper intelligit conuertendo se ad phantasmata propter corpus & non solum propter hoc phantasmata: quibus indigemus, sed ad utendum huiusmodi speciebus, & iste modus non erit tunc, quia non conuertet se ad phantasmata.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum verba humana habeant vim ad mouendum brutia.

SECUNDO vtrum verba humana habeant vim ad mouendum brutia, puta serpentes.

Respondeo dicendum, quòd aliquid potest habere virtutem aliquam & secundum propriam naturam, & secundum virtutem superioris causæ. Verbi gratia commixtum elementis habet virtutem unam ex natura elementorum secundum modum prædominantem elementis, aliam habet ex corpore celesti, sicut quòd adamus attrahit ferrum, quòd non reuertitur in virtutem elementarem. Aliqui ergo dicunt, quòd non solum naturalia corpora, sed artificialia sortiuntur virtutes aliquas ex impressione corporum celestium, puta imagines, vel figure certæ constellatione factæ: & si hoc verum est, super artificialia fit huiusmodi virtus impressa, potest etiam dici quod verba prolata in certo tempore habeant efficaciam mouendi, sed hoc non est verum. Nam in rebus naturalibus omnia quæ habent aliquam virtutem ex corpore celesti, habent illam consequentem aliquam formam: unde nihil agit ad speciem nisi ex virtute.

virtute corporis celestis : & sic forma est prius in vnoquoque A quam virtus ad talia. Remota ergo priori remouetur posterior. Si ergo huiusmodi virtutes attribuantur aliquibus : oportet qd radicentur super formam aliquam , formæ autem artificiales non sunt, nisi figuræ quædam, & ideo falsum est quòd verba & huiusmodi virtutem aliquam habeant ex corpore celesti: sed si habent aliquam, hoc habent ex spiritu immundo, qui immiserit verbis hominum, ut decipiat secundum Aug. vnde ealiquando vntur verbis fabulosis, falsis, & uanis, quibus ad illudendum homines se immiscet; vnde omnia ista friuola, & superstitiosa sunt, & imagines astronomicæ, in quibus & si non adit aliqua expressa in uocatio dæmonum, tamen est ibi quidam tacitus consensus. Tamen si aliquis dicat uerba Dei, & sacra siue immutatione & fraude, sed bona & diuina intentione, non est incantatio, sed oratio. Chrys. tamen super Mat. ibi. Dilatant phylacteria, & c. reprehendit illos qui collo verba Euangelij suspendunt, cum virtus Euangelij nō sit in figuris literarum, sed in fide. Non tamen damno illos qui super se gerunt Euangelij ex deuotione, quia beata Cæcilia Euangelium Christi semper gerebat in pectore sine tamē aliqua additione, uel uerborum, uel characterum; uel cæterorum suspectorum.

QVÆSTIO X.

DE INDE quæsitum est de homine quantum ad gratiam. Et circa hoc quærentur tria.

- ¶ Primò de sacramentis.
 - ¶ Secundo de uirtutibus.
 - ¶ Tertio de officijs.
- De primo tria quæsta sunt.
- ¶ Primò de sacramentis gratiæ.
 - ¶ Secundo de effectu sacramentorum.
 - ¶ Tertio de unitate Ecclesiæ.

De sacramentis gratiæ quærebantur duo.

- ¶ Primò de baptismo.
- ¶ Secundo de pœnitentia.

ARTICVLVS XIII.

Virum aqua habeat uirtutem ad emundationem.

AD primū quæritur, utrum aqua habeat uirtutem ad emundationem, id est utrum propria uirtute mundet; uel uirtute concomitante.

Respondeo dicendum, quòd duplex est opinio in huiusmodi, non solum de aqua, sed de omnibus Ecclesiæ sacramentis. Quidam enim dicunt quòd sacramenta non habent uirtutem, uel uim operandi in anima, sed tantum extra, & diuina uirtus concomitans facit illum effectum; & inducunt exemplum Bercaliquis Episcopus, qui inuestiatus quem de præbenda per anulum, annulus non est causa præbendæ, sed signum. Sed hoc non est sanè dictum, quia sic non esset aliqua prærogatiua sacramentorum nouæ legis ad uetera, quia etiam in illis uirtus coalitens fidei credentium in Christum uenturum iustificabat.

Et idèò dicendum, quòd sacramenta habent in se uirtutem iustificandi, & ad alios effectus, ad quos ordinantur; & non solum qd sint signum. vnde Aug. Quæ tanta uis aquæ ut corumpus tangat, & cor abluat? Sciendum tamen quòd duplex est uirtus, scilicet propria, & instrumentalis, sicut patet in terra: sic sacramenta habent uirtutem instrumentalem ad spirituale effectum: quia cum sacramentum adhibetur cum inuocatione diuina efficit hunc effectum: & hoc est conueniens, quia uerbum per quod omnia sacramenta, uirtutem habent, habuit carnem & fuit uerbum Dei; & sicut caro Christi habuit uirtutem instrumentalem ad faciendum miracula propter coniunctionem ad uerbum, ita sacramenta per coniunctionem ad Christum crucifixum, & passum.

QVÆSTIO XI.

ARTICVLVS XV.

Virum absoluat non habens curam animarum.

DE INDE quæsitum est de pœnitentia. Et primò. Virum non habens curam animarum possit absolvere in foro confessionis.

Respondeo dicendum, quòd aliter est in sacramento pœnitentiæ, & aliter in quibusdam alijs sacramentis. Nam in quibusdam qui habet ordinem potest ex hoc ipso inducere effectum sacramenti in omni casu, scilicet in illis, in quibus quod est effectus sacramentorum est res existens extra sacramentum: unde sacerdos degradatus & excommunicatus licet peccet, tamē consecrat & baptizat: & similiter episcopus consecratus, quia confert characterem. In pœnitentia autem non imprimitur character, nec effectus, nisi iustificatio pœnitentis, quod non potest fieri nisi per potestatem iudicatuam. Non habens autem curam animarum non habet hanc potestatem.

ARTICVLVS XVI.

Virum confessio reuelari possit.

SECUNDÒ utrum liceat in aliquo casu reuelare confessionem. Respondeo dicendum, quòd nō, nec uerbo, nec facto, nec nutu, nec aliquo signo, licet facere, quia est sacrilegium. Nā ita est in sacramentis nouæ legis qd efficiunt, quod figurant: effectus autem pœnitentiæ est occultatio peccatorum ab oculis Dei uiuentis; & hæc occultatio significatur per secretum confessionis: & idèò sicut profanaret sacramentum qui conficeret corpus & sanguinem Christi de alio quàm de pane & uino, ita esset reuelans sacrilegus.

ARTICVLVS XVII.

Virum liceat appetere episcopatum.

TERTIÒ, utrum liceat appetere episcopatum. Respondeo dicendum quòd contingit appetere praelationem dupliciter, aut propter necessitatem urgentem, aut non urgentem: primo modo dupliciter, uel quando imponitur a superiori, uel quando non inuenitur aliquis, qui uelit onus praelationis subire, tali necessitate existente meritorium est appetere. Vnde Isa. 6. Quem mittam, & quis ibit in uobis? respōdit. Ecce ego, mitte me, tamen antè dixit se indignum. Secundò modo. Lqū non urget necessitas: sic non licet, quia nō potest carere aut iniustitia, si uelit se minorem præferre maioribus, aut uitio presumptionis, si reputet se sufficientem præferri aliis. vnde Chrysost. fu per illud, Reges gentium, & c. Primitus ecclesiasticos concupiscere nec iustum, nec utile.

QVÆSTIO XII.

ARTICVLVS XVIII.

Virum ex præambulis ad sacramenta causetur compaternitas.

DE INDE quæsitum est de effectu sacramentorum, utrum cōpaternitas causetur ex præambulis ad sacramenta, puta ex catechismo & huiusmodi. Et uidet quòd sic. Dicit enim quædam decr. quòd a primo pabulo salis non potest fieri vxor: ergo contrahitur ibi compaternitas.

¶ 2 Præterea, catechumenus censetur Christianus. Sed quid dat Christianismum efficitur compatet, ergo &c.

Respondeo, quidam dicunt, quòd omnia illa sacramentalia sufficiunt ad causandum compaternitatem. Quidam dicunt quòd solum contrahitur quātum ad tria, scilicet in catechismo, baptismo, & confirmatione. Sed mihi uidetur quòd solum contrahitur in duobus, scilicet in baptismo, & confirmatione, quia compaternitas similitudo quadam est paternitatis, paternitas autem non fit nisi in generatione, & idèò solum in illis sacramentis, in quibus est quadam generatio spiritalis contrahitur compaternitas, quæ matrimonium impedit.

Ad primū ergo dicendum, quòd illa non sunt intelligenda sigillatim, sed sunt accipienda collectiue & simul, quia in omnibus istis aliquibus t efficitur compatet.

Ad secundum dicendum, quòd catechumenus dicitur Christianus per fidem, non per baptismum quem nondum suscepit, & ille qui dat Christianismum dat sacramentum baptismi.

q. 6. 1. & 4. o. Art. 10. ca. 3. p. q. 64. arti. 9. ad 2. 3. & q. 82. ar. 5. 7. 8. 9. o. 23. q. 39. arti. 3. o. & 241. ar. 15 & 106, & 4. d. 21. q. 3. arti. 1. q. 1. & 3.

239

240
arti. 33. o.
1. 15. quæ.
185. 1. 22.

241

Alias causalibus.

242

DEINDE quæsitum fuit.

Virum sit vna ecclesia, quæ fuit in principio tempore ap-
stolorum, & quæ est modo.

Et videtur quod non; quia nunc non vritur eisdem regulis.
Tunc enim prælati erant sine auro & argento in zonis suis, er-
go, & car.

¶ 1. Præc. non legitur q. Christus & Apostoli habuerint castra,
modo autem ecclesia habet, ergo &c.

Contra. Matth. vltimo. Ecce ego uobiscum sum vsq; ad con-
sumationem seculi. Hoc autem non intelligitur tantum de
Apostolis, quia omnes mortui sunt, & adhuc sæculum non est
consummatum, ergo &c.

Respondeo dicendum, q. eadem est numero ecclesia quæ tunc
era: & quæ nunc est, quia eadem fides & eadem fidei sacramen-
ta, eadem auctoritas, & eadem professio, unde dicit Apostolus,
Diuisus est Christus & abicit.

Ad primum ergo dicendum, q. uerba Matth. tripliciter expo-
nuntur. Hylarius & Ambro. exponunt secundum sensum my-
sticum, dicentes. Nolite portare aurum &c. i. nihil in spiritalibus
ministris auro vendatis; non duas tunicas, id est nō dupli-
cem animam habeatis. Alij exponunt ad literam, & vna expo-
situs est Aug. qui dicit quod illa uerba non dicuntur per mo-
dum præcepti sed permissionis, ita quod qui non seruat non
peccat, & qui seruat melius facit, ut sic sensus. Nolite portare. i.
quando ius ad prædicandum nolite solliciti esse de expensis, qd
debetur vobis à populo. Dignus est enim operarius &c. quasi
diceret. Ideo permittit quoddam non portetis quia digni estis acci-
pere ab alijs quibus prædicatis. Paulus hoc non seruauit, & ta-
men contra regulam hanc non fecit, sed supererogauit. Alia ex-
positio est aliorum sanctorum, qui dicunt quod hæc dicta sunt
præcipue: sed hoc præceptum datum est non ad semper ser-
uandum, sed ad primam missionem, bis enim eos misit scilicet
ante passionem Iudæis, & post resurrectionem gentibus. In pri-
ma dixit eis. In viam gentium ne abieritis. In secunda dixit. Do-
ceete omnes gentes. In prima mandauit quod prædicata serua-
rent, non autem in secunda, & ratio huius est, quia in prima so-
lum mittebantur ad Iudæos, apud quos consuetum erat, quod
magistri eorum ab eis sustentarentur & ideò sine scandalo po-
terant accipere, & uti potestati sibi concessa, apud verò Gen-
tiles non erat huiusmodi consuetudo, quia apud eos non erant
huiusmodi prædicatores; & ideò fuisse eis scādalum, & visum
fuisse eis quod pro questu apostoli prædicarent. & ideò Paulus
hoc præceptum non seruauit in gentibus. & ideò Dominus in
secunda missione dixit. Nunc qui habet sacculum tollat simi-
liter & peram.

Ad secundum dicendum, quod August. respondet in episto-
la contra donatistas; & habetur super illud Psal. 2. Quare fre-
muertunt gentes, distinguit enim diuersa tempora ecclesie. Fuit
enim tempus quando assistunt reges aduersus Christum: &
in illo tempore non solum non dabant fideibus, sed & eos occi-
debant. Aliud uero tempus est nunc, quo reges intelligunt &
eruditi seruiunt Domino Iesu Christo in timore, &c. Et ideò in
isto tempore reges sunt vasalli ecclesie, & ideò est alius status
ecclesie nunc, & tunc: non tamen est alia ecclesia.

DEINDE quæsitum est de virtutibus.

¶ Primò de quadam virtute intellectuali, scilicet de ve-
ritate.

¶ Secundò, de virtutibus moralibus.

¶ De veritate quæ sita sunt duo.

¶ Primò, de fortitudine veritatis.

¶ Secundò, de confirmatione veritatis, quæ est per iuramen-
tum.

*Virum veritas sit fortior inter vinum, regem
& mulierem.*

243

AD primum quæ situm est, virum veritas sit fortior inter vi-
num, regem, & mulierem. Et videtur quod vinum; quia
immutat maximè hominem. Item quod rex; quia pellit homi-

nem ad id quod est difficillimum, scilicet ad hoc quod se expo-
nat periculo mortis. Item quod mulier; quia dominetur etiam
regibus.

Contra. Esdras. Fortior est veritas.

Respondeo dicendum, quod hæc est quæstio proposita iu-
nibus dissoluenda in Esdra. Sciendum ergo quod si confidere-
mus ista quatuor secundum se, scilicet vinum, regem, & mulie-
rem, & veritatem, non sunt com parabilia, quia non sunt vnus
generis: tamen si considerentur per comparisonem ad aliquè
effectum, concurrunt in unum, & sic possunt comparari. Hic au-
tem effectus in quem conueniunt & possunt, est immutatio cor-
dis humani. Quod ergo inter ista magis immutet cor hominis
videndum est.

Sciendum est ergo, quod immutatio hominis quoddam
est corporale, & aliud est animale: & hoc est duplex sensibile &
intelligibile. Intelligibile etiam est duplex, scilicet practicum &
speculatiuum. Inter ea autem quæ pertinent ad immutancia
naturaliter secundum dispositionem corporis habet excellen-
tiam vinum, quod facit per temulentiam loqui. Inter ea quæ
pertinent ad immutandum appetitum sensitiuum: excellens
est delectatio, & præcipue circa venerea, & sic mulier est fortior.
Item in practico & in rebus humanis quæ possunt hoc facere,
maximam potestatem habet rex. In speculatiuis summum &
potentissimum est veritas: nunc autem vires corporales subij-
ciuntur viribus animalibus: vires animales intellectibus, &
intellectuales practica speculatiuis: & ideò simpliciter veritas
dignior est & excellentior & fortior.

*Virum accipiens doctrinam alicuius experimenti sub
iuramento non communicandi teneatur ser-
uare iuramentum.*

Secundo queritur, virum accipiens doctrinam alicuius expe-
rimenti sub iuramento non communicandi teneatur serua-
re iuramentum: & videtur quod sic, quia sic obligatus non de-
bet facere aliquid quod uergat in detrimentum illius qui de-
dit uel qui docuit: hoc autem esset si alijs communicaret: er-
go & cetera.

¶ 1. Præc. Communicare tale experimentum non teneatur ex
parte salutis æternæ alicui. Cum ergo non teneatur alteri com-
municare, non debet sic obligatus communicare.

Contra, Non communicare salubre remedium siue quod-
cunque bonum, est contra charitatem: ergo, &c.

Respondeo, aliter dicendum est hic simpliciter, & aliter in
casu: simpliciter loquendo non teneatur, sed male fecit iudicis
iuramentum enim non solum amittere uim quando iuramen-
tum est illicitum, sed etiam quando iurando peierat quia iura-
mentum obligans debet habere iudicium, iustitiam, & uerita-
tem sed & si iuramento quodquoque aliquid quod licet mihi nō
facere, puta non ire ad ecclesiam: non licet tamen iurare, quia
licet sit mihi licitum pro aliquo tempore facere, uel dimittere
huiusmodi bonum quod est ad ecclesiam ire: non tamen licet
mihi iuramentum interponere, & animum obfirmare ad ali-
quod bonum non faciendum: quia hoc est facere contra spiritum
sanctum: & ideò iuramentum contra omne id quod est de
genere bonorum est illicitum, & non est seruandum: tamen in
casu seruari teneatur: puta si ille, uel alius sufficiens medicus præ-
sens esset & paratus esset curare, & uti illo experimento in sala-
tem corporalem aliorum.

Et sic patet responsio ad obiecta.

DEINDE quæsitum est de virtutibus moralibus.

¶ Primò de virtutibus secundum se.

¶ Secundò specialiter de quadam actu iustitiæ, scilicet de restitutione.

Virum virtutes morales sint connexæ.

AD primum quæsitum est, utrum virtutes morales sint con-
nexæ. Et videtur quod non, quia acquiruntur ex actibus
qui sunt diuisi & distincti: ergo potest acquiri una uirtus si-
ne alia.

Præc.

Præterea August. dicit, nihil contra diuinam essentiam dicitur quod dicitur quod qui habet unam non habet omnes.

Præterea, Virtutes habentur ex consuetudine, quæ requiritur tempus.

Respondeo dicendum secundum omnes sanctos quod sic, sed loquendo de virtutibus in communi duplex ratio assignatur à diversis, secundum quod diversimodè locuti sunt de virtutibus, virtutes enim cardinales dupliciter accipiuntur ab aliquibus.

Quidam enim dicunt virtutes esse quosdam modos generales, qui requiruntur in omni virtute: puta quod fortitudo est quæcûque firmitas animi in quibuscunque rebus, temperantia est moderantia animi in omnibus rebus, & sic de alijs. Et secundum istos necessè est quod virtutes sint connexæ, quia isti modi generales requiruntur in omni virtute: & si aliquod horum defuerit non est virtus aliqua, vel si temperantia restitutum non habet quæ est iustitia: vel non habeat animi firmitatem quæ est fortitudo, & sic de alijs, non est virtus: & hunc modum Augustinus ponit 3. de trin. & magister in 3. sententiarum. Alij autem accipiunt distinctionem harum virtutum secundum determinatas materias: sicut Aristot. & peripatetici: vnde prudentia secundum philosophum non est recta ratio omnibus, sed solum in agibilibus: similiter iustitia non dicitur rectitudinem animi circa acquisitionem omnium causarum, sed tantum circa commutationes & distributiones & actiones humanas, quæ sunt ad alterum. Fortitudo etiam dicitur firmitatem animi non circa omnem, sed circa ea in quibus est difficillimum animum fortè habere, sicut circa pericula quæ sunt in bellis: temperantia vero est circa ea, in quibus difficillimum est animam moderare, sicut delectationes gustus & tactus: quæ sunt maximæ delectationes: non in quibuscunque quæ alijs concupiscentis, sicut scientiæ, vel pecunie: & sic etiam loquendo de virtutibus, virtutes morales sunt connexæ, cuius connexionis ratio, accipitur, secundum philosophum, ex parte prudentiæ, quia nulla virtus potest haberi sine prudentia: & impossibile est habere prudentiam sine virtutibus moralibus: cuius ratio est, quia prudentia nihil aliud est quam recta ratio agibilium. Impossibile est autem rectam rationem habere circa aliquid, nisi ex recta ratione circa principia: principia autem agibilium sunt fines virtutum: & circa fines virtutum nullus bene se habet nisi per habitum illius virtutis: & sic necesse est quod prudentia habeat secum alias virtutes morales, similiter alia non possunt haberi sine prudentia. Potest enim aliquis habere inclinationem naturalem ad actus alicuius virtutis sine prudentia: & quanto habet maiorem inclinationem sine habitu virtutis, tanto peius est, & plus impingere potest sine prudentia, sicut patet de illo qui habet fortitudinem naturalem sine discretione, & prudentia. Et idè dicit Grego. Ceteræ virtutes nisi ea quæ agunt prudenter agant, &c. Est & alia ratio connexionis in virtutibus gratuita propter charitatem, in qua connectuntur, quia qui habet charitatem habet omnes virtutes gratuitas: & similiter qui habet unam, habet charitatem.

Ad primum ergo dicendum, quod actus non sunt diuisi secundum virtutes, quia non potest esse actus temperantia sine actu fortitudinis, nec fortitudinis nisi cum actu temperantia, &c.

Ad secundum dicendum, quod hoc dicitur, quia non probatur per autoritatem Bibliæ.

Ad tertium dicendum quod non dicuntur morales à consuetudine, sed à more, & dato quod indigeant tempore: tamen non habebis virtutem nisi sit prudens.

Præterea, expulsi fuerunt contra partem Ecclesiæ, & sic iustum bellum: ergo actio est contra eos, & sic damna eis non sunt restituenda.

Præterea, Secundum Philosophum, cum mutatur ordo civitatis non remanet eadem civitas: sed cum mutatur dominiûs & principatus: mutatur ordo: & sic non est eadem civitas: ergo expulsi non pertinent ad eam civitatem quæ prius erat: ergo non tenentur eis ad restitutionem.

Contra, qui spoliatur à rapore potest repetere & accipere ea quæ sunt sibi ablata: ergo & illi expulsi.

Respondeo dicendum, quod aut sunt expulsi iuste, scilicet propter eorum culpam, & sic non possunt repetere amissa, aut iniuste, deest sine culpa, & sine debito ordine iustitia: & sic possunt repetere. Si autem habent superiorem debent per superiorem petere sibi restitui: si autem non habent superiorem, pater possunt, si possunt recuperare.

Ad primum ergo dicendum, quod non puniuntur sic aliquis pro peccato alterius, sed pro suo, quia maiores omnia faciunt auctoritate & favore populi: & sic populus in favorem maioribus fuit in culpa.

Præterea, illud intelligitur de pena spirituali, quia nullus puniatur sine propria culpa: non de corporali, qua frequenter unus pro alio puniuntur.

Ad secundum dicendum, quod in quantum iuste agunt sunt pro Ecclesiâ, in quantum iniuste contra Ecclesiâ.

Ad tertium dicendum quod si sunt eadem personæ manifestum est quod tenentur sibi. Alia omnino non tenentur.

*aliis bona.

1. 2. q. 8. 1. art. 1. ad 1. 2. ad 1. & q. 8. art. 1. o. 2. q. 6. 108. ar. 4. ad 1. 3.

ARTICVLVS XXIII.

Virum ille qui mala fide præscripsit, teneatur ad restitutionem.

Secundo quærebatur, virum ille qui mala fide præscripsit teneatur ad restitutionem; & videtur quod non: quia lex dicit quod qui etiam mala fide præscribit acquirit dominium.

Contra, dicitur quod tenetur, nec acquirit dominium.

Respondeo dicendum, quod circa hoc est contrarietas iuris civilis & canonici. quia secundum ius civile talis præscriptio tenet, secundum ius canonicum talis præscribere non potest, & ratio huius contrarietatis est: quia alius est finis quem intendit civilis legislator, scilicet pacem servare & stare inter civis, quæ impediatur si præscriptio non curreret: quicunque enim vellet posset venire & dicere, istud fuit meum quocunque tempore. Finis autem iuris canonici tendit ad quietem Ecclesiæ, & salutem animarum: nullus autem in peccato saluari potest, nec penitere de damno vel de alieno, nisi recompenfer.

Et idè dicendum est quod si quis præscribat bona fide possidendo non tenetur ad restitutionem, etiam si sciat alienum fuisse post præscriptionem, quia lex potest aliquem pro peccato & negligentia punire in re sua, & illam alteri dare & concedere: sed qui mala fide præscribit tenetur emendare & satisfacere reddendo damnnum quod intulit.

Ad primum ergo dicendum, quod verum est quod omnia sunt principum ad gubernandum, non ad retinendum sibi, vel ad dandum alijs: & si quæ leges tales sunt tyrannicæ sunt, & non abfolvunt à conscientia, sed a foro iudiciali & violentia.

247 4. d. 41. ar. 5. q. 1. ad 2. 4. d. 37. q. 2. art. 1. c. & ad secundum. prescribens bona fide non tenetur ad restitutionem.

QVÆSTIO XVI.

ARTICVLVS XXV.

DEINDE quæsitum est de restitutione, quæ est actus iustitiae.

Et circa hoc quæsitum sunt tria. Primum, de illis qui propter partes sunt extra civitates. Secundum, de eo qui mala fide longo tempore præscripsit. Tertio, de eo, qui aliena consumpsit.

Virum ille, qui rem alienam consumpsit, teneatur ad restitutionem.

Tertio quærebatur, utrum ille qui rem alienam consumpsit teneatur ad restitutionem: & videtur quod non, quia ille cuius res fuerat non habet actionem in consumptorem: intellege si ius habet casum in præscriptione.

Contra, iste mala fide possedit alienum quod consumpsit. Respondeo dicendum, quod tenetur: cuius ratio est, quia qui libet tenetur ad faciendum iustitiam alteri: consistit autem iustitia in quadam æqualitate: vnde nisi reintegretur æqualitas non potest aliquis esse iustus: in æqualitate autem fuit quod consumpsit rem non suam: & idè oportet quod reddat.

Ad primum ergo dicendum, quod licet non habeat actionem in eum qui consumpsit secundum ius civile, habet tamen secundum ius diuinum, cuius finis est salus animarum: & idè debet reprimi.

248 22. q. 6. 62 art. 2. o. 8. q. 75. arti. 7. ad 2. 4. d. 15. q. 1. art. 5. q. 2. o.

ARTICVLVS XXIII.

Virum expulsi propter partes, possint expetere bona sua ab illis, qui sunt in civitate manentes.

Circa primum quæritur, virum expulsi propter partes possint expetere bona sua ab illis, qui sunt in civitate manentes. Et videtur quod non: quia multi de his qui sunt in civitate culpam non habuerunt ad eorum expulsionem, & sic puniuntur aliqui pro culpa alterius.

QVODLIBET XII.
ARTICVLVS XVII.

DEINDE quæſita ſunt de officiis quatuor.
1. Primò de officio expoſitorum ſacræ ſcripturæ.
2. Secundò de officio prædicatorum.
3. Tertio de officio confeſſorum.
4. Quarto, de officio vicariorum.

ARTICVLVS XXVI.

Utrum omnia quæ doctores ſancti dixerunt
ſint à ſpirituſancto.

349

Ad primum quæſitum eſt, utrum omnia quæ doctores ſancti dixerunt, ſint à ſpirituſancto: & uidetur quòd non, quia in ſuis diſſis ſunt aliqua falſa: nam in ſuis expoſitionibus quædam quæ diſſent, non poteſt autem eſſe uerum quod diſſimile, uel diſſonans eſt, quia utraq; pars contradictionis non poteſt eſſe uera.

Contra, ad eundem pertinet facere aliquid propter finem, & perducere ad illum finem. Sed ſic ſcripturæ quæ eſt à ſpirituſancto eſt erudito hominum: hæc autem eruditio hominum ex ſcripturis non poteſt eſſe niſi per expoſitiones ſanctorum: ergo expoſitiones ſanctorum ſunt à ſpirituſancto.

Reſpondeo dicendum, quòd ab eodem ſpirituſancto ſunt expoſite & editæ. Unde dicitur 1. ad Cor. 2. Animalis homo nõ percipit ea quæ Dei ſunt: ſpiritalis autem, &c. & præcipue quærum ad ea quæ ſunt fidei, quia fides donum Dei eſt: & ideo interpretatio ſermonum numeratur inter alia dona ſpirituſancti. 1. ad Corin. 12.

Ad primum ergo dicendum, quòd gratiæ gratis datæ non ſunt habitus, ſed ſunt quidam motus à ſpirituſancto: aliàs ſi eſſet habitus propheta quando uellet per donum prophetiæ reuelationem haberet, quòd falſum eſt: & ideo de aliquibus oculis reuelandis aliquid quando tangitur mens à ſpirituſancto, & aliquando non, ſed aliqua eis occultatur: unde dixit Helieſus 4. Regu. 3. & Dominus celauit à me. Aliquòdo etiam aliqua dicuntur ſcriptis, ſicut patet de Natham, qui conſuluit Dauid quòd ædificaret templum, poſtea autem à Domino re prehenſus, & quaſi retractus prohibuit hoc ipſi Dauid ex parte Dei. Hoc tamen tenendum eſt quòd quiſquid in ſacra ſcriptura continetur uerum eſt, aliàs qui cõtra hoc ſentiret eſſet hereticus, expoſitores autem in alijs, quæ non ſunt fidei multa ex ſuo ſenſu dixerunt, & ideo in his poterant errare, tamen dicta expoſitorum non neceſſitate non inducunt quòd neceſſe ſit eis credere, ſed ſolũ ſcriptura canonica quæ in ueteri, & in nouo teſtamento eſt.

po. q. 4. ar.
1. 1. c. uid
2. 1. 194.

Beatus Paulus.

1. 2. q. 15.
ar. 3. o. ad
3. & 22 q.
171. ar. 2.
12. q. 66.
ar. 2. ad 1.
q. 68. ar. 5.
ad 1. 4. di.
45. q. 1. ar.
1. c. 1. q. 2.
2. ſi.

QVÆSTIO XVIII.
ARTICVLVS XXVII.

Utrum aliquis poſſit prædicare propria auctoritate.

250

DEINDE quæſitum eſt de prædicatoribus.
Et circa hoc quæſita ſunt duo.
1. Primò utrum aliquis poſſit prædicare propria auctoritate, ita ut liceat prædicare ſine licentia prælati. Et uidetur quòd ſic, quia prædicare eſt bonum alij facere. Sed debemus bonum operari ad omnes, ad Gal. 6. ergo &c.
2. Præterea dicitur Ecclẽſ. 17. Vnicuique mandauit Deus de proximo ſuo: ergo &c.
Contra. Ad Rom. 10. Quomodo prædicabunt niſi mittantur, K ergo &c.

ad. 19 q.
1. art. 2. q.
2. ad 4.

Reſpondeo dicendum, quòd nullus quantũcunq; ſcientiæ magnæ, uel quantũcunq; ſanctitatis niſi miſſus à Deo, uel à prælato prædicare poteſt, quia nullum agens natum eſt agere niſi ſupra debitam materiam prædicatio autẽ eſt exhortatio & doctrina ſi ſit publica reſpicens totam eccleſiam, & cura publica eccleſiæ commiſſa eſt prælati, & ideo nullus debet aliquid exercere quòd requirit auctoritatem publicam, niſi auctoritate prælati.

Ad primum ergo dicendum, quòd cuiſlibet licet facere bonum ſibi proportionatum, non autem quocunq; bonum.

Ad ſecundum dicendum, quòd mandauit Deus monere proximum priuata monitione, & familiariter.

ART. XXVI. XXVII. XXVIII. XXI. XXX.
ARTICVLVS XXVIII.

Utrum aliquis prohibitus à Principe ſeculari, debeat dimittere prædicationem.

SECUNDò utrum aliquis prohibitus à principe ſeculari, debeat dimittere prædicationem. Et uidetur quòd non, ſed timere eos qui occidunt corpus, dicitur prædicatoribus, ergo timore principum non debent dimittere.

2. Præterea, Act. 4. Deo oportet magis obedire quàm hominibus. Sed Deus præcipit præcipiẽ prælati quòd prædicet. 1. ad Thim. 4. prædica uerbum: ergo &c.

3. Præterea. Nullus debet obedire alicui in eo in quo peccat præcipiens. Sed princeps peccat prohibendo hoc, ergo &c.

Contra. ad. 13. Quia reſiſtiſti regnum Dei &c.
Præterea. Matth. 10. Si uos uocati fuerint in una ciuitate fugite in aliam.

Reſpondeo dicendum, quòd hic eſt opus duplici diſtinctione, quia quando aliquis prohibetur prædicare, uel prohibetur ſolum à tyranno aut ſimul à tyranno, & populo. Si primo modo ſic cum de multitudine ſint aliqui qui audire uolent, non eſt dimittenda prædicatio, quam uis ſic moderanda quoad tempora & loca, ut ex timore ad tyrannum non impediatur, & tunc quod etiam tunc licet prædicare occulte per domos, ſicut ab Apoſtoliſ legimus factum. Si ſecundo modo tunc debet cedere prædicator, & fugere ad alia loca ſecundum mandatum Domini. Et hoc etiam Greg. dicit in dialogo, quòd quando omnes ſunt mali & indurati debet eis dicere illud apoſtoli, quia reſiſtiſti uobis regnum Dei, &c. Alia diſtinctio eſt hic habenda, quia prædicator aut habet curam animarum, aut non, iſte prædicat ex neceſſitate officij, aut propria ſponte. Si primo modo, ſic non debet dimittere gregem, etiam propter periculum mortis, ſed modo poſſit aliquòd bonum facere remanendo cũ grege. Si ſecundo modo, ſic etiam ſi poſſet ibi inter tales fructificare non tenetur iſtare, nec ad ponendum animam ſuam, niſi in caſu puta ſi aliquis uellet corrumpere fidem: & tunc uis ſides periclitaretur, teneretur animam pro fratribus ponere, quia hoc eſt in præcepto in tali caſu. Si autem non imminet talis caſus, ſic eſt in conſilio, quia omnia cõſilia in caſu ſunt in præcepto.

Ad primum ergo dicendum, quòd Deus præcipit prædicare, tamen ordinatè, & eo modo quo, uel ſit ſalutarium.

Ad ſecundum dicendum, quòd non eſt aliquid dimittendum quòd ſit ſecundum Deum timore mortis. Quòd ſi aliquis ſine cauſa & ſine neceſſitate ſe ingerat ad periculum, non ſit prædicator.

Ad tertium dicendum quòd falſum eſt. Nam ſecundum Auguſt. aliquando imperator debet præcipiendo quòd deuous miles non peccat obediendo, maxime ſi militi non conſtet illud eſſe peccatum.

ARTICVLVS XXIX.

Utrum liceat prædicatoribus recipere elemoſynas ab uſurarijs.

TERTIò, utrum liceat prædicatoribus recipere elemoſynas ab uſurarijs. Et uidetur quòd ſic, 1. ad Corinth. 9. Si nos uobis ſpiritalia feminamus, &c.

Præterea, ius naturale habet, quòd homo uiuat de labore ſuo, dignus eſt enim operarius, &c. hoc enim conſeſſum eſt hominibus a creatore. In ſudore &c. Gen. 3.

Contra. Uſurarij nihil habent niſi quòd eſt alienum.

Reſpondeo dicendum, quòd de rapina uſura, & huiusmodi in generali loquendo non poteſt fieri elemoſyna. Iſta. 61. Odit habens rapinam in holocaustum: tamen in ſpeciali caſu prædicatoribus qui prædicant uſurarijs, & monent eos reſtituere, licet eorum eſt accipere, & hæc eſt una ratio. Alia eſt, quando non habent aliàs unde uiuãt: & in extrema neceſſitate omnia ſunt cõmunia, & ab omnibus licet accipere ad ſuſtentationem, & neceſſitatem poſſunt.

QVÆSTIO XIX.

ARTICVLVS XXX.

Utrum aliquis poſſit confeſſiones audire de indulgentia Papæ ſine uoluntate proprij prælati.

DEINDE quantum ſunt de oñi to confeſſorum, utrum aliquis poſſit confeſſiones audire de indulgentia Papæ ſine uoluntate

251

252

253

254

Papa sine voluntate proprii praelati, & uideatur quod non: quia a quilibet tenetur confiteri proprio sacerdoti, ergo, &c.

Præterea, Papa nulli præiudicat propter aliquam indulgentiam.

Contra. Papa est super omnes, ergo cui uult, quid & quantum ualeat potest committere, & indulgere.

Respondeo dicendum, quod quidam dicunt quod quilibet sacerdos potest absolueret quemlibet à quolibet peccato, & licet male faciat absolucendo, tamen absolutus est: & ratio horum fuit, quia simul datur presbytero in sua ordinatione potestas consecrandi corpus Christi, & potestas clauium: & ideo sicut potest consecrare quamlibet hostiam, ita potest absolueret quemlibet. Sed hoc est erroneum, quia nullus potest absolueret propria autoritate, nisi eum qui est aliquo modo sibi subditus, cuius actus sunt in materia propria: & absolutio sacramentalis habet iudicium annexum: & hoc scilicet iudicium non est nisi in subditos & inferiores. Qui ergo non habet subditum non potest absolueret: & sic iurisdicchio dat materiam sacerdoti determinatam: secus autem est de hostia quæ est materia in deter-

minata. Cui ergo nulla cura committitur habet clauem ligatæ, utriusque dicitur, scilicet quia non habet omnino materiam. Alij dicunt quod nullus potest etiam autoritate superioris prælati absolueret subditum inferioris prælati contra uoluntatē ipsius prælati non potest autoritate episcopi contra uoluntatem parochialis aliquem absolueret. Hoc etiam est erroneum, quia absolucio requiritur potestas sacerdotalis & iurisdicchio.

Episcopus autem habet immediatam iurisdicchio in omnibus. Unde episcopus potest omnino confessiones audire etiam contra uoluntatem presbyteri parochialis: & similiter etiam ille cui committitur episcopus committitur, & multo magis si Papa committit. Tamē archiepiscopus quia non habet immediatam iurisdicchio in omnibus sui archiepiscopatus, nisi ex appellatione, non potest absoluere licentiam uel autoritatem audiendi confessiones contra uoluntatem episcopi, & diccelsani suffraganei.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & Papa plus potest quam sacerdos.

Ad secundum dicendum quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in honorem sacerdotum, alias essent multum infelices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est inductum ad salutem animarum.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & Papa plus potest quam sacerdos.

Ad secundum dicendum quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in honorem sacerdotum, alias essent multum infelices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est inductum ad salutem animarum.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & Papa plus potest quam sacerdos.

Ad secundum dicendum quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in honorem sacerdotum, alias essent multum infelices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est inductum ad salutem animarum.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & Papa plus potest quam sacerdos.

Ad secundum dicendum quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in honorem sacerdotum, alias essent multum infelices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est inductum ad salutem animarum.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & Papa plus potest quam sacerdos.

Ad secundum dicendum quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in honorem sacerdotum, alias essent multum infelices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est inductum ad salutem animarum.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & Papa plus potest quam sacerdos.

Ad secundum dicendum quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in honorem sacerdotum, alias essent multum infelices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est inductum ad salutem animarum.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & Papa plus potest quam sacerdos.

Ad secundum dicendum quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in honorem sacerdotum, alias essent multum infelices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est inductum ad salutem animarum.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & Papa plus potest quam sacerdos.

Ad secundum dicendum quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in honorem sacerdotum, alias essent multum infelices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est inductum ad salutem animarum.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & Papa plus potest quam sacerdos.

Ad secundum dicendum quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in honorem sacerdotum, alias essent multum infelices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est inductum ad salutem animarum.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & Papa plus potest quam sacerdos.

Ad secundum dicendum quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in honorem sacerdotum, alias essent multum infelices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est inductum ad salutem animarum.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & Papa plus potest quam sacerdos.

Ad secundum dicendum quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in honorem sacerdotum, alias essent multum infelices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est inductum ad salutem animarum.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & Papa plus potest quam sacerdos.

Ad secundum dicendum quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in honorem sacerdotum, alias essent multum infelices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est inductum ad salutem animarum.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & Papa plus potest quam sacerdos.

Ad secundum dicendum quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in honorem sacerdotum, alias essent multum infelices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est inductum ad salutem animarum.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & Papa plus potest quam sacerdos.

Ad secundum dicendum quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in honorem sacerdotum, alias essent multum infelices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est inductum ad salutem animarum.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & Papa plus potest quam sacerdos.

Ad secundum dicendum quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in honorem sacerdotum, alias essent multum infelices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est inductum ad salutem animarum.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & Papa plus potest quam sacerdos.

Ad secundum dicendum quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in honorem sacerdotum, alias essent multum infelices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est inductum ad salutem animarum.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & Papa plus potest quam sacerdos.

Ad secundum dicendum quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in honorem sacerdotum, alias essent multum infelices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est inductum ad salutem animarum.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & Papa plus potest quam sacerdos.

Ad secundum dicendum quod hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in honorem sacerdotum, alias essent multum infelices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est inductum ad salutem animarum.

De peccato originis quæsitum fuit, utrum traducatur per translationem feminis.

Respondeo dicendum quod sic, quia peccatum originale est peccata naturæ, & non attingit personam nisi in quantum est in tali natura: tota autem humana natura est sicut unus homo: ubicunque ergo illa natura reperitur, ibi est peccatum naturæ, quod est originale.

Nota quod peruersio habet rationem culpæ, non in quantum ipseus manus, sed in quantum fit à principio uoluntatis.

QUESTIO XXII. ARTICVLVS XXXIII.

Utrum consensus in delectationem sit peccatum mortale.

DEINDE quærebatur de culpa actuali. Et primò de peccato cogitationis duo fuerunt quæsitæ. Primò, utrum consensus in delectationem sit peccatum mortale.

Respondeo dicendum, quod hic non queritur de consensu in delectationem actus, quia hic planè mortale est. Sed de consensu in actum cogitationis tantum, sicut cum aliquis cogitat delectationem fornicationis: & delectatur & placet sibi hæc cogitatio. Est ergo duplex cogitatio delectationis, uel propter ipsam cogitationem, uel propter rem cogitam. Prima est cum quis cogitat de triangulo, uel de bellis regis non propter regem, sed propter ipsam cogitationem. Secunda est, cum delector cogitando de amico propter ipsum, qui sit mihi propter cogitationem & in cogitatione præsens. Sic ergo cogitatio potest cogitari ut delectans prout est cogitatio; & sic non est peccatum, sicut in delectans narrare de fornicatione & occurrit pulchritudo & delector. Si autem cogitatio est delectans propter rem cogitam: impossibile est quod hoc procedat nisi ex amore fornicationis; & ideo consentire in eam est cõsentire in amorem & in usum rei illicitæ: & ideo est peccatum mortale.

ARTICVLVS XXXIII.

Utrum suspicio sit peccatum mortale.

SECUNDO de suspitione, utrum sit peccatum mortale; & uideatur quod sic: talibus enim comminatur Dominus Isa. 5. Vt qui dicitis, &c.

Contra Super illud, Nolite ante tempus iudicare. dicit Gloss. quod est ueniale peccatum.

Respondeo dicendum, quod in illis quæ sunt mortalia peccata ex genere, motus imperfecti non sunt peccata mortalia, sed uenialia. Adulterium enim est mortale, scilicet quando est completa uoluntas, non autem quando est incompleta: non quilibet motus concupiscentiæ est peccatum mortale. Iudicium autem est duplex, scilicet de rebus, & de personis. Iudicium de rebus semper est mortale peccatum: puta dicere quod dare eleemofinam sit malum. Iudicium autem de personis licet quandoque sit falsum, non tamen est peccatum, nisi quando est omnino temerarium. Unde Aug. in sermone Domini in monte. Si erramus in iudicio personarum, non erremus in iudicio rerum, sed quando ex leui re iudicium procedit firmum in corde, aliquid quando est peccatum mortale, quia est cum contemptu proximi: suspicio autem est quid imperfectum in genere iudicij, & ideo est imperfectus motus: & ideo non est mortale ex genere, quamuis si fiat ex odio erit aliquando mortale.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod qui dicit bonum malum, &c. non suspicatur, sed iudicat, & ideo peccat.

ARTICVLVS XXXV.

Utrum liceat uis foribus.

DEINDE quæsitæ fuerunt de peccato operis tria. Primò, utrum liceat uti foribus, maxime in apertione librorum.

Respondeo dicendum, quod fors proprie est iudicium, quod exquiritur ex aliquo ab homine factò ad inquirendum occultum: dico autem ab homine factò, quia querere de factis ab alijs non est fors, sed aut augurium, aut aliquid aliud, ut quando aliquis facit, sicut geomantici, & cum taxillis, & de fœtibus, & in apertione librorum, hæc autem sunt ad tria, aut ad inquirendum

11. q. 81 ar. 3. o.

256

22. q. 74 ar. 8. o. & q. 154. ar. 4. ca. ma. q. 7. ar. 4. ad 2.

Cogitatio i. delectationis. Nota bene.

257 21. q. 60. ar. 3. o. Math. 7.

Judicium 2.

258 22. q. 95. ar. 7. c. 8. o. op. 5. ar. 5. o. Quid augurij 3. fors. 22. q. 95. ar. 8. c.

quærendum voluntatem, aut ad consultandum dubium, aut ad
diuidendum, & sic sumitur triplex fors, scilicet diuisoria, consultoria,
& diuinariua. Aliqui faciunt has quas committentes fortunæ,
sicut cū quis non uidetur debere ire, tamen ponamus quis de-
beat ire, & hæc aliquando est uana. Aliqui intentione exquiren-
di iudicium alicuius rei, sicut quidam ad inquirendum iudi-
cium astroorum exquirunt, sicut quidam geomantici, qui dicunt quod
secundum motum cæli manus mouetur, & sic est peccatū. Ali-
qui intendunt scire iudicium Diaboli, sicut Nabuchodonosor,
& hoc est sacrilegium. Aliqui iudicium diuinum, & sic nõ sem-
per est peccatū. Et sic fors diuinaria quatuor habet gradus,
& primo modo aliquando est leue peccatū, uel non est pec-
catum: secundo modo peccatū est. tertio, & quarto modo tem-
per peccatū est, sed quando quis non ex necessitate facit, quia
sic est tētare Deum. 2. Paral. 2. cum ignoramus quid agere, &c.
uel quādo sine debita deuotione, sicut apostoli Act. primo, uel
quando aliquis res sacras conuertit in res temporales, sicut cū
aperit libros pro temporalib. uel quando de eo quod est supra
nos, sicut quando quis non concordat, quia hoc est facere iniu-
riam Spiritui sancto, qui creditur firmiter esse in ecclesia, uel
in collegijs, tamen in electione secularium nihil prohibet for-
ribus un. Secundo de retentione superfluum, utrum ille qui
non dat superfluum, quod habet pro Deo, peccet. dicit enim
Aug. q. qui retinet, & c. sicut supra in octauo quolibet. Tertio
de perplexitate, utrum aliquis possit esse perplexus.

Quando
est pecca-
tū & quā-
do non.

4. d. 15. q.
2. art. 1. q.
4. o. 22. q.
32. a. 5. o.

*Utrum aliquis religiosus expellendus debeat propter peccatum
de religione.*

DEINDE quæsitum est de pœnis.
Et primo de pœna temporali, utrum aliquis religio-
sus expelli debeat propter peccatum de religione, si sit paratus
corrigi, & sustinere pœnam.

259

Respondendo dicendum, quod Apostolus dicit: Auferre ma-
lum ex uobis, modicum enim fermentum, &c. Auferitur autem
aliquis aut per pœnam corporalem, & per hoc manifestum est,
quod auferitur etiam ille qui uellet pœnitere quantumcumq.,
sicut homicida suspenditur, quantumcumq. pœniteat. Vel per
pœnam spirituales, & hoc ecclesia non facit nisi quis esset cō-
tumax. Et ratio huius est, quia per pœnam corporalem aufer-
tur aliquod temporale, quod potest recompenfari per aliquod
maius bonum: sed bonum spirituale, quod amittitur non po-
test recompenfari: & ideo non debet religio infigere talem pœ-
nam, quando uult corrigi, quoniam sicut est excommunica-
tio in ecclesia, ita est expulsio à religione. Et ideo dicendum,
nullus est nisi propter contumaciam expellendus, sed est seque-
strandus in carcere, uel alio modo.

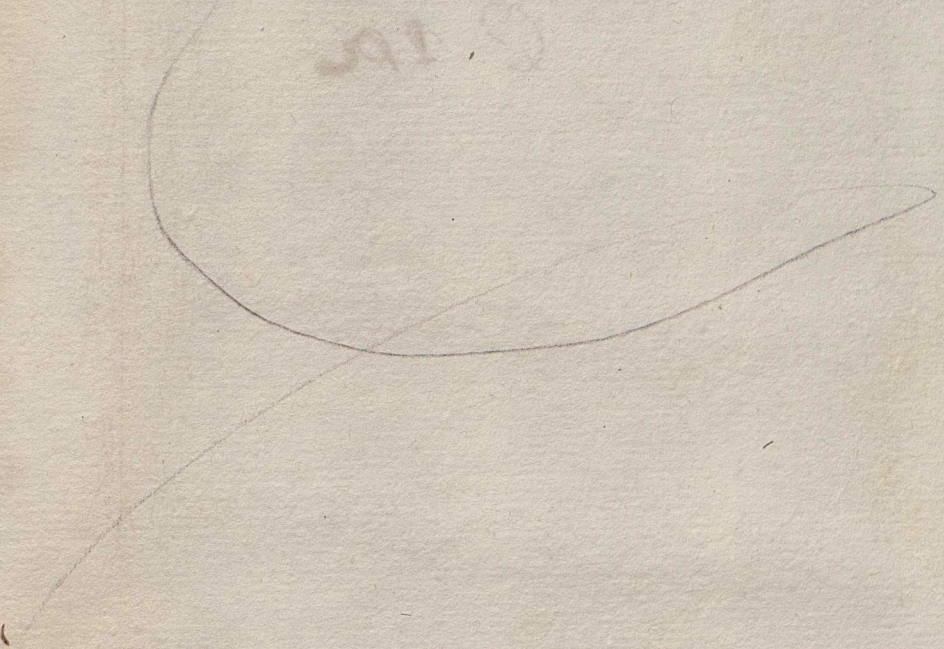
Apostolus
1. Cor. 5.

Et beatus

F I N I S.

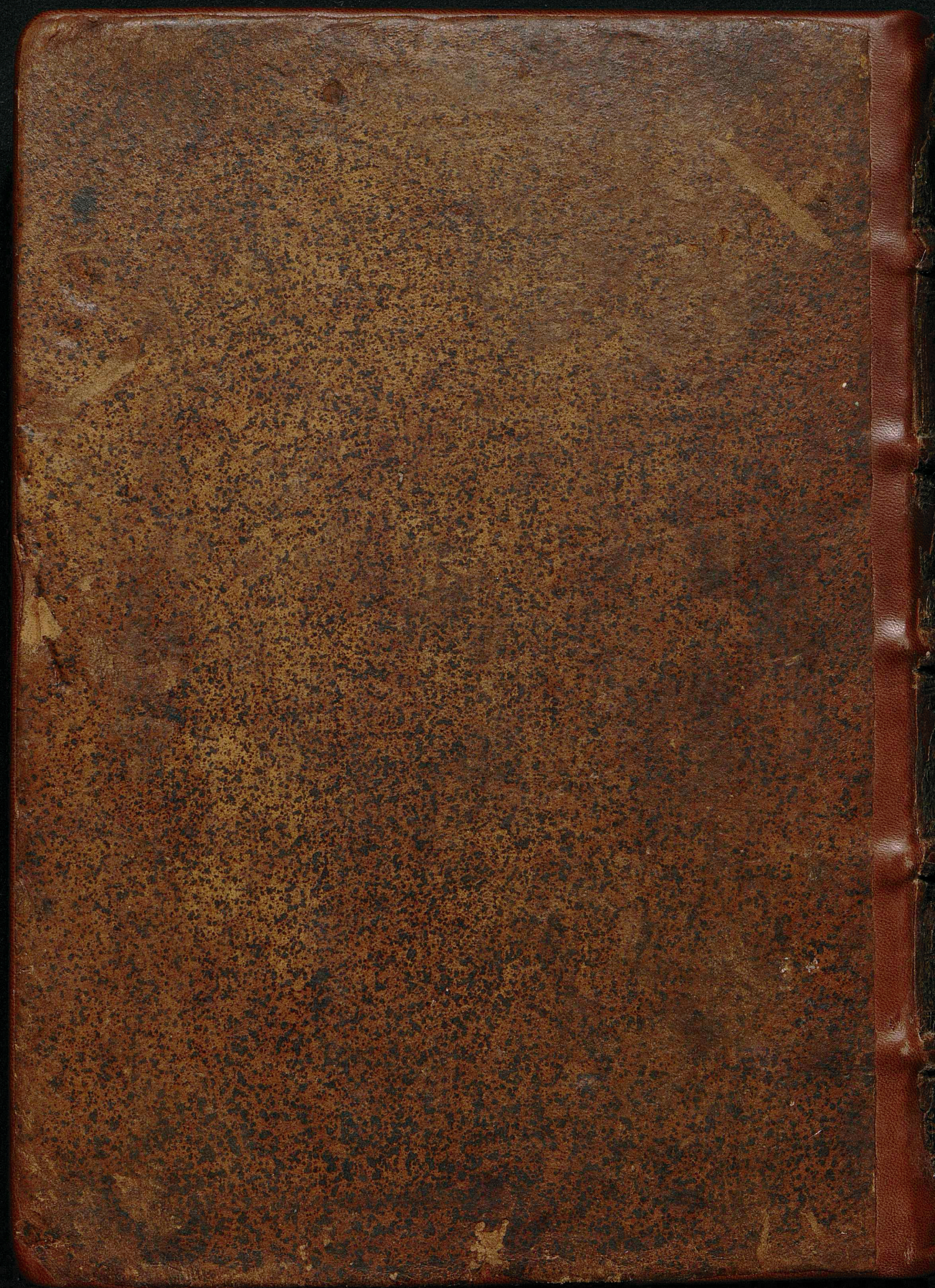
20/10

1913

Q 10

Freie Universität Berlin

